

جمال پاشا

خاطرات

۱۹۱۳ - ۱۹۲۲

درسعادت

۱۹۲۲

غارمیش - پارتین کیرخین

۵ مارت ۱۹۱۹

خاطرات

مملکتك سیاست عمومیه‌سیله دوغریدن دوغری‌یه اشتغالم ۱۰ - ۲۳ کانون‌ثانی ۱۹۱۳ ضربهٔ حکومتیله باشلار . ۲۳ کانون‌ثانی ۹۱۳ کونی اقشام اوزری منزل مفتش عمومیلکندن چیقمش ، هرکسك کمال تهالکله اجتماع ایتدیکی باب عالی‌یه کیتمش ایدم . برقاچ ساعت اول مقام صدارتی اشغال ایتمش اولان محمودشوکت‌پاشا او صره‌ده سرایدن عودت ایدیوردی . صدارت ایچ قپوسی اوکنده طلعت بکله بکا تصادف ایتدی . بنی کورور کورمز « جمال بك اوغلم ، رجا ایدرم ، شمدی استانبول محافظلغنی درعهده‌ایت وپایتختك تأمین انضباطی ایچون هر نه تدبیراتخاذینی مناسب کوروسه‌ك ، دقیقه فوت ایتمکسزین ، کافه‌سنی اجرا ایت » دیدی . پك بویوك بر قیمت و اهمیتی حائز اولدیغنه قانع اولدیغم استانبول محافظلغنی درعهده ایتدیکمدن اعتباراً مملکتك سیاست عمومیه‌سنده دوغریدن دوغری‌یه عامل اولمغه باشلادیغم ایچون خاطراتمه بو تاریخی مبدأ اتخاذ ایدیورم .

استانبول محافظلغی

۲۳ کانون‌ثانی ۹۱۳ : تشرین‌ثانی ۹۱۷

محمود شوکت پاشادن استانبول محافظلغنی درعهده ایچون امر آلدیغم صره‌ده ناظم پاشا مرحومك جنازه‌سی هنوز صدارت سر یاوری اوطه‌سنده بولنیور وصدر سابق کامل پاشا ایله شیخ‌الاسلام جمال‌الدین افندی و داخلیه ناظری رشید و مالیه ناظری عبدالرحمن بکلر دائرهٔ صدارتده‌کی اوطه‌لردن برنده اوطوریورلردی . او صره‌ده داخلیه نظارتی وکالةً ایفا ایتمکده بولنان طلعت بکله قیصه بر مذاکره نتیجه‌سنده ناظم پاشا مرحومك جنازه‌سنی کلخانه خسته خانه‌سنه نقل ایتدیرمکه ، کامل پاشا ایله شیخ‌الاسلام جمال‌الدین افندی‌یی خانه‌لرینه کوندرمکه و علیهلرنده اختلالجیلرك شدید بر حس نفرت و انتقام بسله‌دکلری داخلیه ناظری رشید و مالیه ناظری عبدالرحمن بکلری ، محافظهٔ حیاتلری ایچون ، بر ایکی کون قدر استانبول محافظلغنده مسافر ایتمکه قرار ویردك . او صره‌ده کامل پاشانك دامادی صنف رفیقم

قائممقام ناجی بك دائرهٔ صدارته كلمشدی . كندیسنی كورور كورمز : ــ « قائن پدریكز عافیتده‌در مراق ایتمه‌یكز . كندیسنی آلوب قوناغه كتوره‌بیلیرسكز . فقط بر چیلغینك هدف تجاوزی اولمسنه محل قالمامق ایچون برمدت استانبولی ترك ایدوب ممالك اجنبیه‌دن برینه چكیلورایسه فنا اولماز » دیدم .

هیجان ایله تشكر ایتدی . كامل پاشا ایله جمال‌الدین منلا بو صورتله اولرینه كیتدیلر و رشید بكله عبدالرحمن بك ده استانبول محافظلغنه نقل اولوندیلر . جنازه كلخانه سرپرایتنه كوندرلدی . بن‌ده استانبول محافظلغنه كله‌رك اوكیجه صباحه قدر تدابیر انضباطیه اتخاذیله مشغول اولدم . خاطراتمی فائده‌سز تفصیلات ایله اطناب ایتمش اولمامق ایچون بو قسملری مسكوت كچه‌جكم .

كلخانه سرپرایتنده بولنان اطبادن ناظم پاشا حقنده علی‌الاصول بر راپور آلدم . و ناظم پاشانك صورت قتلی حقنده بر ضبط ورقه‌سی تنظیم ایتدیردم .

ناظم پاشانك جنازه مراسمی

محافظلغه تعیینمك ایرتسی كونی ناظم پاشا مرحومك جنازه مراسمنی اجرا ایتدیردم . مراسمك پك پارلاق اولمسنه بالخاصه اعتنا ایتمش ، استانبولده بولنان بوتون اركان وامرای عسكریه‌نك و وكلا ایله مأمورین ملكیه‌نك و دول اجنبیه آتاشه میلیترلرینك جنازه‌یه اشتراك ایتملری لزومنده اصرار ایله‌مشدم .

اوكون هوا مغمومدی . قلبمده عمیق بریأس واردی . بلغارلر چتالجه اوكنده ؛ یونان دونتماسی چناق‌قلعه بوغازینی قپامش ؛ دول معظمه سفائن حربیه‌سی ، هر دقیقه استانبولی اشغاله آماده اوله‌رق ، بشكطاش اوكنده دمیرله‌مش ؛ بر ادارهٔ دولتی عجز ومسكنت عامللرینك الندن قورتاره بیلمك ایچون برچارهٔ قانونی بولامامشز ، بر ضربهٔ حكومت یاپمشز . و بونك نتیجه‌سی اوله‌رق حربیه ناظری وبالخصوص اردونك باش قوماندانی اولان بر ذاتك سبب موتی اولمشز ؛ وبوتون بوتشبثلردن ، فداكارلقلردن صكره‌ده مملكتی قورتاره‌بیلوب قورتاره‌مایه‌جغمز مجهول . ایشته ناظم پاشانك جنازه‌سی آرقه‌سنده فرانسز آتاشه میلیتری‌قوماندان « موقور » ایله یان یانه یورور كن ذهنمدن كچیردیكم حزین لوحه بو ایدی . آیاصوفیه میداننده كچركن غیر اختیاری اوله‌رق موقوره خطاباً دیدم‌كه :

« باقیكز عزیز دوستم ، بوجنازه‌نك یگانه مسئولی‌سز اوروپالیلرسكز . مسكنت واسارتدن قورتیلوب انسان كبی یشامق ایچون ساحهٔ مجادله‌یه آتیلمش اولان تورك ملتی حقنده ارتكاب ایتدیككز حقسزلقلر بو جنازه‌یه سبب اولمشدر . دها بونك كبی نیجه

جنازه‌لر تعقیب ایده‌جککمزه وبلکه یارین بیم جنازه‌مزك آرقه‌سندن یورویه‌جککمزه امین اولیکز » . مقصدیمی آکلامامش کبی دورانه‌رق استیضاح ایتدی .

بالطبع تزاکة فرانسز انتریقه‌لرینی مسکوت کچه‌رك انکلیز ، ایتالیان وبالخصوص روس انتریقه‌لرندن وبونلرك مملکتده تولید ایتدیکی اختلالاتدن بحث ایتدم وبالقان اتفاقنك ده بو انتریقه‌لردن دوغمش اولدیغنی وبوکون بزی قورتارمق فرانسه وانکلتره‌نك الك اوفق بر اشارتنه متوقف ایکن یالکز بوندن توقی ایتمك دکل رؤسای حکومتلری واسطه‌سیله علیهمزه شتوم غلیظه استعمال ایتمکدن چکینمه‌دکلرینی وبوقدر مهاجمات قارشوسنده نه‌یاپه‌جغنی تعیینده متحیر قالمش اولان زواللی تورکلرك داخلده یکدیکرینی بوغازلامقدن باشقه اللرندن برشی کلمه‌یه‌جکنی بویوك بر تهورله آکلاتدم . انکلیز آتاشه میلیتری « تیریل » محاوره‌مزه قولاق قابارتیور فقط یانمزه یاقلاشه‌میوردی . موقور ، صمیمیتنه شبهه ایتمدیکم بر طرزایله « حقکز وار » دیدی . صوصدق و ناظم پاشایی مسکن ابدیسنه قدر تعقیب ایتدك .

مخالفلر حقنده عفو عمومی

ضربهٔ حکومت کونی اقشام اوزری پولیس مدیریت عمومیه‌سی مخالف فرقه - اعضاسندن بر چوقلرینی برتدبیر احتیاطی اولمق اوزره توقیف ایتمش ، مرکز قوماندانلغنه کوندرمش ایدی . کرك بونلر وکرك محافظلقده مسافر ایدلمش اولان رشید وعبدالرحمن بکلر حقنده بر قرار ویرمك لازم کلیوردی . ارقداشلردن بعضیلریله وبالخاصه طلعت بك ایله جریان ایدن مذاکره نتیجه‌سنده اونلر علیهنده شدت پولتیقه‌سی تعقیب ایتمه‌مکه وبالعکس ارامزده بر ائتلاف ومودت تأسیسنه قرار ویردك . محمود شوکت پاشاده بو فکرده بولنیوردی .

بونك اوزرینه بندن بر ملاقات طلب ایدن عبدالرحمن بکی نزدمه جلب ایتدم . کندی حقلرنده هیچ بر تهلکه اولمادیغی ، شمدیکی مسافرتلری آنجق بعض مفرطلر طرفندن کندیلرینه بر فنالق یاپیله‌بیلمه‌سنه مانع اولمق فکرندن ایلری کلدیکنی وایکی کون صکره خانه‌لرینه عودت ایده‌بیله‌جکلرینی وشوقدر وارکه کرك رشید بکك کرك کندیسنك برمدت ایچون استانبولی ترك ایدوب ممالك اجنبیه‌یه چکلملری دها احتیاطکارانه برحرکت اوله‌جغنی سویله‌دم . اولرندن یاتاقو یه‌یه‌جك جلب ایتملرینه مساعده ایتدم . و فی الحقیقه ایکی کون صکره هر ایکیسنی‌ده سربست براقه‌رق خانه‌لرینه قدر امنیت کامله ایله کوندردم . برایکی کون صکره کرك اونلر کرك کامل پاشا ایله جمال الدین افندی استانبولدن چیقدیلر .

محافظلغمك ایکنجی کونی مرکز قوماندانلغنه کیدرك اوراده موقوف بولنان علی کمال بکله سینوب مبعوثی دوقتور رضا نور و کوملجنه‌لی اسماعیل حقی بکلری زیارت ایتدم . هر اوچنه‌ده کندی حقلرنده ، بوندن صکره مناسبتسزشکلده مخالفت یاپمقدن صرف نظر ایتمك شرطیله ، هیچ بر تهلکه‌یه بولونمادیغنی ، مملکتك بو فلاکتلی زمانلرنده بالعکس بوتون منورلرك متحداً چالیشمه‌لری لازم کله‌جکنی و بو فکره اشتراك ایتدکلری تقدیرده کندیلری ایچون ناموسکار بر محیط مساعی تأمین ایده‌بیله‌جکمی سویله‌دم . علی کمال بك اوروپاده بر مأموریت ایسته‌دی . دوقتور رضا نور بك پارسده طبابت تحصیلی ایچون شهری تخصیصات کافیه ویرلمسنی رجا ایتدی .[*] اسماعیل بك مملکتده سربست براقلدیغی حالده تا حال طبیعتك عودتنه‌قدر حکومته قارشو هیچ بر وضع مخالفت آلمایه‌جغنه دائر ناموسی اوزرینه یمین ایتدی . دوقتورك مصارف تحصیلیه‌سنی تأمین ایتدم . و پارسه کوندردم . علی کمال بکی‌ده یول مصارفی ویره‌رك ویانه‌یه یوللادم . ویانه‌یه مواصلتندن صکره آره‌مزده برقاچ مکتوب تعاطی ایدلدی‌که بو مکتوبلری مندرجاترینك اهمیتی حسبیله عیناً درج ایدیورم . مخالفلریمز حقنده نصل بر فکر ائتلاف و مودت بسله‌مش اولدیغمی اثبات ایتمك ایچون دوقتور رضا نور بکدن آلدیغم مکتوبلردن بعضیلرینی‌ده درج ایتمکی موافق کوردم .

---

[*] برنجی مکتوب ١٧ شباط ١٩١٣ اوتل متروپول ویانه

میر مکارم پرورم افندم حضرتلری

لطفنامه‌کزی آلدم . بقیهٔ خرج راه اوله‌رق کوندردیککز ١٠٩٠ قرونلق چکده ملفوف ایدی . تشکر ایدرم .

نجابت حسیاتکزی، سلامت فکریکزی تقدیر ایتمه‌مك المدن کلمز. تأسف ایتدیکم کرك ذات عالیکزك و کرك ذات عالیلریکز کبیلرك دها درت سنه اول بو موقعده بولنمایشلری ، بو ایشلرله مشغول اولمامیشلریدر ، چونکه اویله اوله‌یدی بو مملکت برچوق بیسود ، حتی مهلك نفاقلره نا حق یره معروض قالمازدی ، بلکه‌ده بعض فلاکتلره اوغرامازدی. نه‌ایسه ، مضی مامضی. مخاطبم هم ناموس ، هم عرفان صاحبی برعسکر اولدیغی ایچون سزه شفاهاً عرض ایتدکلریمی تحریراً تکرار ایلرم . وطنداشلرمزدن هیچ بر فرده ذره قدر عداوت بسله‌ینلردن دکلم . شمدی‌یه قدر یازدقلرم ، یاپدقلرم بکا قارشی نا حق یره وقوعه کلن تعرضلره مقتضای فطرت شدتلیجه بر مقابلهٔ قلمیه‌دن عبارتدر. اساساً بو اختلافك باعثی نه‌فکردر ، نه‌ده باشقه براندیشهٔ معنویدر ، محضا ناظم ، جاهد ، بابان زاده بکلرك یابی معنی بر غرضلری ، یا قوری بر حقد

[*] مکتوبلرك فطوغرافیلری عیناً کتابه ذیل اولونمشدر .

و حسدلریدر . رقابت قلمیه ، بالخصوص مملکتمزده هر رقابت کبی چیرکین و عادیدر . وقتیله حالت افندیلر ، عاکف پاشالر بو یولده یکدیکرینی آصدیرمغه قدر چابالارلرمش ، ناجی افندیلره اکرم بکلرده بر ذریت اولی یکدیکرینه او درجه عدو ایدیلر . ایشته بزده او یولك سالکی یز . یوقسه امین اولیکزکه ابتدای انقلابمزده بو راقم عاجز حروفده ، اقدامده اتحاد و ترقینك اك جدی خادمی ، خیرخواهی ایدك . . . .

. . . .

جودت بکك رجاسنه بناءً دوندن بری اقدامه یازی یازمغه باشلادم . بو یازیلرده یوقاریدن بری عرض ایتدیکم مسلکدن آیرلمایه جغمه ، آرتق اصلا او احتراصاته قاپلمایه جغمه قناعت بیوریکز ، مأموریته تعیینمدن اعتباراً ایسه بالطبع سیاسیاتدن بسبتون توق ایله یالکز علمی ، ادبی ، تاریخی یازیلر یازمق مجبوریتنده یم . . . .

علی کمال

ایکنجی مکتوب ٤ نیسان ١٩١٣ اوتل متروپول ویانه

میر مکارم پرورم افندم حضرتلری

لطفنامه کزی آلدم . افکار صائبه کزی ، مساعیٔ وطنپرورانه کزی جداً تقدیر ایلر و موفقیتکزه جاندن ، کوکلدن دعا ایلرم . امین اولیکزکه استانبولده ایکن ذات سامیکزه سویله دکلرم پك صمیمی ایدی . بو نفاقلریمزدن محضا سلامت وطن ایچون جهانده اك متأثر بر فرد وارایسه اوده بنم ، همت کرمکاریکزله یاواش یاواش تجلی ایدن وفاق حاضریمزدن ینه عین اندیشه ایله اك چوق سوینن ده بنم . بو حسن نتیجه ، بو صفوت حرکتمه شمدی لله الحمد حسین حلمی پاشا حضرتلری کبی سزکده سودیککز برذاتی شاهد طوته بیلیرم .

احمد جودت بك اوزینی ، سوزینی صاقلاماز جدی بر آدمدر . باشقه لرینی پك سومز . فقط آطنه ده ایلك افعال فضلکزی کوردیکندن و کوردیکی کبی (اقدام) ده یازدیغندن بری هر فرصتده مزایاکزدن ، کمالاتکزدن صمیمیتله بحث ایلر . بو کونلرده مدیرندن پك متلاشیانه خبرلر آلدیغی ایچون (اقدام) ك عدم دوامندن تلاشه دوشدی ، لکن عدلکزه اعتمادی اولدیغی ایچون متسلی اولیور ، مدیرك یازدقلرینی مبالغه یه حمل ایدییور .

مأموریت عاجزانه مه دائر لطفاً یاپدقلریکزه تشکر ایتمه مك قابل دکل . . . . . .

. . . .

اولا ، سز نه درجه صرف عنایت بیورسه کز او مأموریت ایشی اویله قولای قولای اولماز . او اولنجه یه قدر تکلیف منعمانه کز وجه ایله ایلریده کی معاشمه محسوباً ، یا باشقه بر صورتله می اولور بنده کزه بر مقدار پاره کوندریکز ، شو بار مضایقه یی اوزرمدن دفع ایله یکز ....

. . . .

صفوت فکر و وجدانکزی یازدقلریکزدن ، یاپدقلریکزدن آکلادیغم و تقدیر ایتدیکم ایچون مع مافیه برچوق ترددلردن صکره بو خصوصیات احوالمی بویله جه سزه یازمغه جسارت ایلدم ، حرکتمی معذور کوریکز . . . . .

. . . .

وقتیله فتحی بك شاهددر . جاوید ، جاهد ، ناظم بکر بتمله ائتلاف واتحادی منکوباً ومقهوراً حتی سس چیقارمایه‌رقدن اوروپانك بر کوشه‌سنده یاشامقلغم طرزنده آکلایورلردی . بوسفر اویله اولمادیغنی سز فعلاً اثبات بیوردیکز ، متدداریکزم . اونك ایچون مسؤل عاجزانه‌می اسعاف بیوره‌جغکزدن امینم . حتی بودرجه‌ده تفصیلاته کیریشدیکمدن بیله محجوبم ، چونکه العارف یکفیه‌الاشاره ، فقط صمیمیت فکروحسمه دلیل اولدیغی ایچون بو سوزلر نزد داوریلرنده‌معذورکوریلیر امیدنده‌یم . باقی‌اقبال وموفقیتکزه دعاایلرم میرمحترم افندم‌حضرتلری

علی کمال

اوچنجی مکتوب ۳۰ نیسان ۹۱۳ اوتل متروپول ویانه

میرمکارمپرورم افندم حضرتلری

لطفنامه‌کزی ملفوفی ایله برابر آلدم ، تشکر ایدرم . اشعار داورانه‌کزه امتثالاً قریباً استانبوله دونه‌جکم . حمیتکزه ، انسانیتکزه اعتمادم برکمالدر . اوقدر دیه‌بیلیرم‌که سزك کبی ، سزك صفوت ومزیتکزده بش اون کشیمز دهااولسه بوطالعسز وطن البتقورتیلور . اوت ، هپمز آز ، چوق کناهکارز . بو حقیقتی تسلیم ایتملی یز . بویله اولدیغی ایچونده ماضی یه بر سونکر چکه‌رك استقبالی دوشونملی یز ، آرتق او الیم نفاقلریمزه برخاتمه چکملی یز . بو فکرلریمی شفاهاً عرض ایلرم .

. . . .

علی کمال

دوقتور رضا نوربکك مکتوبلری : برنجی مکتوب

۱۶ کانون‌ثانی ۳۲۸ استانبول

افندم حضرتلری

اختیار زحمتله حبسخانه‌یی تشریف ایدوب تخلیهٔ عاجزانه‌می امر بویورمه‌لرندن دولایی عهده‌مه ترتب ایدن وظیفهٔ تشکری بوکون ایفایه مسارعت ایدیورم . مکالمهٔ واقعه‌ده اظهار بیوردقلری افکار و نزاکت فوق‌العاده‌نك عمیق بر تأثیر حاصل ایتمش اولدیغنی و بوطرزده دوشونن برذاتی بوکونه‌قدر یاقیندن طانیمامش اولمقلغك بنی متأثر ایتدیکنی وجدانی اولارق بیان ایده‌رم . امرکز وجه ایله یارین کوستنجه‌یه حرکت ایدیورم . حیاتم ، اوچ بش آیدر ذاتاً بیقمش اولدیغم های هوی عالمندن خارج و کندی عالمه منحصر اولاجقدر . خلاص وطن خصوصنده موفق اولمکزی دعاایدر ودیکر رفقاکزك ده — او اسکی فکر و حرکت سقیمه‌دن فراغت ایله —

ذات عالیلرینك حس وفکرنده اولملرینی وشوصورتله مملکتك قورتارلمسنی تمنی ایلرم . . . . .
. . . .
دوقتور رضا نور

ایکنجی مکتوب ۷ اغستوس ۹۱۳ نیس

محترم بك افندی

کچنلرده ارسالنی استرحام ایتمش اولدیغم آیلقلریمك ارسالی خصوصنده لطف والالری بی‌دریغ وعین زمانده‌بردها تأخرات وقوع بولمیه‌جغی وعد بیورلمشدی. حالبوکه بودفعه طلبه‌نك تموز معاشنی ویرلدیکی حالده بیله هنوز بزمکی واصل اولمامشدر . بوحال ، غزته‌لرده کوردیکم بعض کیمسه‌لرك معاشلرینك قطع ایدلدیکی حوادثنك حق عاجزیده‌ده تطبیق ایدلمش اولماسی ذهابنی حاصل ایتمشدر . اساساً ذات‌عالیلری ایله آنغازمانه کیرمش وسزك سوزکزه اعتماداله حرکت ایتمش اولدیغمدن قطع معاش واقع دکل ایسه لطفاً کچمش اولان تموز ومیعادی کلن اغستوس معاشلرمك لطف معتادلری وجه ایله ارسالنه دلالت بیورمه‌لرینی ، یوق واقع ایسه اسبابنك لطفاً اشعارینی رجا ایدرم . . . .
. . . . دوقتور رضا نور

اوچنجی مکتوب ۳ شباط ۹۱٤ پارس

عزیز و محترم پاشام

التفاتنامهٔ جوابیلرینی آلدم . لسان مخالصتکزك طرز مخصوص صمیمیسنه‌قارشی پك حساس اولدیغمی عرضه لزوم کورمه‌یورم . موفقیاتکزك هرکون متزاید بر صورتده حد قصوایه دوغری صعودینی بوتون صمیمیتمله تمنی ایدرم . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
باقی عافیت وموفقیتکزی تمنی ایدر واحترامات مخصوصه‌مك قبولنی رجا ایده‌رم پاشام افندم.
دوقتور رضا نور

محافظلق اثناسنده بعض اجرا آت

بو تشبثاتم نتیجه‌سنده درت بش کون صوکره موقوف مخالفلرك کافه‌سی حبسخانه‌دن چیقارلمش ، محمود شوکت پاشا قابینه‌سی‌ده بویوك بر جدیتله ایشه باشلامش ایدی .

استانبول محافظلغی عین زمانده چتالجه اوکنده بولنان اردونك اس‌الحرکه قوماندانلغی‌ده ایفا ایتمکده بولندیغمدن بن بریاندن بو وظیفه‌یی یاپیور وبرطرفدن‌ده شهرك انضباطنی وباخصوص محمود شوکت پاشا قابینه‌سی علیهنه یکی برضربهٔ حکومت یاپیله‌مامسنی تأمین ایله اشتغال ایدیوردم . اتخاذ ایتدیکم ایکی مهم تدبیری بورادە ذکر ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکم :

١ — بنم قناعتمجه استانبولده حکومتك دوچار ضعف اولدیغنه دلالت ایدن بر حال واردر :

توتون قاچاقچیلرینك استانبول سوقاقلرنده وبالخاصه محمود پاشا یوقوشنك آلت باشنده ، سلطان حمامنده ، سرکه‌جیده ، بایزید میداننده رژی پاکتلری ایچنده علناً قاچاق توتون صاتمالری .

قاپاغی آچیلمش توتون پاکتلرینك ایچنده‌کی صاری توتون صاچاقلرینی کوستره‌رك « ایکیلك غروشه ! . ایکیلك غروشه ! . » ترانه‌سیله بی پروا قاچاق توتون صاتان اشخاصی افلاس حکومت منادیسی عد ایده‌رم: بناءً علیه اول‌امرده خلقه استانبولده امرینی انفاذه قادر بر حکومت قویه موجود اولدیغنی کوسترمك ایچون ادارهٔ عرفیه قرارنامه‌سنك حکومت عسکریه‌یه ویردیکی صلاحیتدن استفاده ایده‌رك توتون قاچاقچیلری حقنده پك شدیدحرکت ایده‌جکمی وعلناً پراکنده‌قاچاق توتون‌صاتانلرله بویوك مقیاسده قاچاقچیلق ایدنلرك دردست ایدلدکلری تقدیرده استانبولدن تبعید اولونه‌جقلرینی اعلان ایتدم . و بر هفته ظرفنده بوکبی اشخاصدن درت ونهایت بشنی تبعید ایتدیردیکم کبی سرای بورننده یاقالاتدیغم بر قاچاقچی قایینی ایچنده‌کی اشخاص دیوان حرب عرفی طرفندن محکوم ایدلدیلر . بو اجرا آت اثناسنده استانبولده عادی خرسزلق وقوعاتی بیله نوادر درجه‌سنه کچدی وخلق استانبول وملحقاتنده‌کی خانه وکوشکلرنده کمال امنیتله یاشامغه باشلادی .

٢ — استانبولمزك پك مستکره بر عادتی واردر : ارککلرك واپورده ، کوپریده ، چارشوده ، سوقاقده ، مسیره‌لرده‌تصادف ایتدکلری اسلام قادینلرینه بی ادبانه حرف اندازلق ایتملری .

بوکا بعض اختیار قادینلرك برآز حسن طبیعته دلالت ایده‌جك درجه‌ده کوزل کیینمش‌خانملریمزه قارشی‌لسانلریله وحتی بعضاًاللریله تجاوزاتملرینی‌ده علاوه‌ایده‌بیلیرز. بو منفور اعتیاد حقنده تا چوجوقلغمدن بری برغیض مخصوص حس‌ایدروحکومتك بوکانصل اولوبده چاره بوله‌مدیغنه بردرلو عقلم ایرمزدی. بوحالده حکومتك ضعف وقوتیله متناسب بر صورتده آرتار ، اکسیلیر .

استانبول محافظی اولدیغم صره دوچار تجاوز اولان برقاچ عائله‌نك رؤساسی‌بونکه

منی اسبابی بندن رجا ایتمشلردی . قانون جزانك بوخصوصده پك ضعیف اولدیغی نظر دقته آلهرق ینه ادارهٔ عرفیه قرارنامه‌سنك حکومت عسکریه‌یه ویردیکی صلاحیته استناد ایتمك ایسته‌دم . حرف اندازلق ایده‌جك ارککلرله قادینلره تجاوز ایده‌جك قادینلرك داخل مملکته تبعید اولونه‌جقلرینی اعلان ایتدم . درت بش تبعیددن صوکره قادینلریمز سوقاقلرده دوچار تجاوز اولمقدن کاملاً قورتیلدیلر . وایشته اوزماندن اعتباراً استانبولده تورك قادینلرینك حریت حقیقیه‌سنه طوغری غایت متین آدیم آتیلمش اولدی . حریت نسوانك ، دها طوغریسی قادینكده جمعیت بشریه‌ده بر عضو نافع اولدیغی حقیقتنك آرتق مملکتمزده‌ده آکلاشیله‌رق خدمات عمومیهٔ مملکته‌قادینلریمزكده تأمین‌اشتراکی فکرینك الك آتشلی مروجلرندن اولدیغمی استانبول محافظلغم اثناسنده تماماً کوستردم . وحتی بوندن طولایی‌بالاخره بعض ذواتك دوچار انواع مفتریاتی اولدم . معهذا بنم استانبول محافظلغم اثناسنده باشلایان حرکت نسویه توقف ایتمه‌یه‌رك ایلرله‌دی وبوحرب عمومی اثناسنده مملکته پك نافع خدمات تأمین ایتدی . مملکته الك سریع ومفید ترقیات مدنیه‌نك واسطهٔ نسوان ایله ادخال ایدیله‌بیله‌جکی ، قادینلری اسارت آلتنده بولنان ملتلرك دوچار فلاکت اولاجغی حقنده‌کی فکرم لایتزلزلدر .

تقلیب حکومت

استانبول محافظلغنه تعیینمدن صکره پایتختده منتشر غزته‌لرك باش محررلرینی نزدمه دعوت ایتمش ومملکتده سکوتی اخلال ایده‌بیله‌جك مقاله‌لردن توقی ایتمك شرطیله غزته‌لرده پك خفیف بر عسکری سانسوردن باشقه بر معامله‌یه تابع طوتولمایه‌جقلرینی سویله‌مش ومنافع مملکته متعلق مقالات ایله افکار عمومیه‌نك تنویرینی ، ادرنه‌یی قورتاره‌بیلمك ایچون‌ملتك محتاج‌اولدیغی تازه قوتی اویاندیره‌جق نشریاته بالخاصه اعتنا ایتملرینی رجا ایتمش ایدم . سابق قابینه زماننده انتشار ایتمکده اولان «علمدار» کبی الك‌شدید علیهدار غزته‌لرك‌بیله دوام‌انتشارینه مساعده ویرمشدم. بونلرینه آره صره طغیان ایتمکله برابر مدیر مسئوللرینه ، باش محررلرینه شفاهی اخطاراتده بولونمقدن باشقه برشیئ یاپمیوردم .

حکومت ، ملتك حسیات جنکاورانه‌سنی آرتدیرمق ، بالقان متفقلرینه قارشی کیریشدیکمز ایکنجی سفر اثناسنده هیچ اولمازسه چتالجه اوکنده‌کی بلغار اردوسنی مغلوب ایده‌بیله‌جك‌براردو وجوده کتیرمك ایچون‌صوك غیرتیله چالیشیور ، برطرفدن مدافعهٔ‌ملیه جمعیتی‌تشکیل ایدرك طرف طرف وسائط مادیهٔ حربیه تدارك‌ نه‌واردونك

قوهٔمعنویه‌سنك تکملنه غیرت ایدیور ، بر طرفدن‌ده دول معظمه‌دن بعضیلرینك منافع عثمانیه‌یی محافظه‌یه خادم اولملرنی تأمینه همت ایدییوردی .

آطنه والیلکم زماننده‌بری بنمله پك صمیمی مناسبات‌دوستانه ادامه ایتمکده بولنان فرانسز سفیری موسیو بومپاری‌اوکونلردن‌برنده‌زیارت‌ایتمشدم . استانبولده‌کی انکلیز، فرانسز وروس دیپلوماتلرینك اك بویوك مشغله‌سی اینوز ـ مدیه خطی قبول ایده‌رك وبحر سفید آطه‌لرندن‌ده واز کچه‌رك بالقان هیئت اتفاقیه‌سیله عقد صلحه راضی ایتمك ایدی. موسیوبومپار ینه‌بونقطهٔنظردن برزمین مباحثه آچمشدی . بکا دیدی‌که :

« عزیزم جمال‌بك ، ادرنه‌یی ، آطه‌لری محافظه ایتمك ایچون نه‌دن‌دولایی بوقدر اصرار ایدییورسکز ؟ ایشته برضربهٔحکومت‌یاپدیکز.حکومتی الیکزه کچیردیکز، وبیلیرزکه سزك فرقه‌کز بو مملکتده اك بویوك بر قوت عاملیدر . بناءً علیه منافع مملکته مضر کوره‌دیکی قرارلری اتخاذ واجراده سابق قابینه کبی مترددد دکلدر . سزبوکون هرشیئدن زیاده داخلده کمال آسایش واستراحتله مملکتك تأمین ترقیسنه خادم تدابیر اصلاحیه‌یه محتاجسکز . بش اون تاریخی قبه‌دن بشقه برشیئه مالك اولمایان ادرنه‌یی ، ایچنده روملردن بشقه‌سنك ساکن اولمادیغی اطه‌لری محافظه‌ایچون صرف ایتمکده اولدیغکز قوهٔ معنویه و مادیه‌یی بو تدابیر اصلاحیه‌یه حصر ایتسه‌کز مملکتزه دها نافع ایشلر تأمین ایتمش اولورسیکز » .

درعقب دیوارده آصیلی اولان ممالك عثمانیه خریطه‌سی اوکنه کوتوردم . و - استانبولی محافظه ایچون هیچ اولمازسه ادرنه‌یه قدر برهنیترلانده محتاج اولدیغمزی اناطولی‌یه روم اشقیاسنك استیلاسندن وقایه ایچونده اوکا یقین اولان اطه‌لری الیمزده بولوندرمق ایجاب ایتدیکنی ایضاح ایتدم . ونهایت دیدم‌که : -

« عزیزم موسیو بومپار ، بو ادرنه وآطه‌لر مسئله‌سنی بز ، استقبالمز ایچون حیات وممات مسئله‌سی تلقی‌ایدییورز . بومسئله‌ده بزه النی اوزاته‌جق اولان هرهانکی براوروپا دولتی بزم ابدی منتدارلغمزی جاب ایده‌جك وبزی هرزمان کندی یاننده بوله‌جقدر . ایشته فرانسه‌نك شرقده اك مهم برموقع معنوی احراز ایتمسنی موجب اوله‌جق حادثه ! » .

حکومت ادرنه‌یی قورتارمق ایچون بویله‌جه چالیشوب دورورکن مخالفلرك حکومت علیهنه یکی برضربه حاضرلامقده‌اولدقلرینه دائر هرکون حوادثلر آلیوردم.

بو حوادثلر اوقدر صیقلاشدی واوقدر قوتلشدی‌که نهایت تدابیر تعقیبیه اتخاذینه مجبور اولدم . برکون‌تصادف‌الیمزه ارضروملی سردارصدقی‌اسمنده‌برذاتی‌دوشوردی. بو ، دیکر برذات ایله برابر بك‌اوغلنده برمطبعه‌ده برطاقم‌بیاننامه‌لر طبع ایتدیرمکله مشغول‌ایدی . بوغروپ پرنس صباح‌الدین بکك حمایهٔ معنویه‌سنده وپرنسك کاتب

خصوصیسی بوشناق سطوت لطفی بکك تحت ریاستنده چالیشیوردی. غایه‌سی برضربهٔ حکومت یاپمق ، صباح‌الدین بکك صدارتنی تأمین ایتمکدی . هپینی دردست ایتدیکمز حالده سطوت لطفی بکی اله کچیرمك ممکن اولامیوردی . نهایت اونی‌ده اوستریا سفارتی ترجمانلرندن لازارك آپارتماننده قصدیرەرق فراریته میدان ویرمکسزین توقیف ایتدیردك. فقط قاپیتولاسیونلره مخالف اولان بو تدبیر اداریدن طولایی استانبول قوای انضباطیه‌سنك اك بویوك مأمور مسئولی صفتیله ایکی کون صکره ، محمودشوکت پاشادن آلدیغم امر اوزرینه ، بویوك اونیفورمه‌یی لابس اولارق اوستریا سفارتنه کیتدم ومارکی پاللاویچینی‌یه ترضیه ویردم .

بو ضربهٔ حکومت حادثه‌سی کندیسنه عائد دوسیه‌لرده « تقلیب حکومت » نامیله معروفدر. پك اساسلی برتدقیقاتله تنظیم ایدلمش اولان دوسیه استانبول محافظلغیله ، پولیس مدیریتنده ودیوان حرب عرفیده محفوظدر .

متشبثلردن اله کچیریلانلر درجات مختلفه‌ده محکوم اولدیلر . فقط دها پرنس صباح‌الدین بکه ایلیشمیوردم. چونکه کندیسیله برزمین ائتلاف حاضرلامقده اولدیغمدن علیهنده غیری قابل ردوجرح بردلیل مادی الده ایتمه‌دکجه توقیفندن توقی ایدلمنی اوزمان جمعیت کاتب عمومیلکنده بولنان طلعت بك رجا ایتمشدی . سطوت لطفی بك ورفقاسنك توقیف ومحکومیتلری صباح‌الدین بکك تشبثاتنه نهایت ویرمه‌مشدی . بر دفعه‌ده یارصادقی دوقتور نهاد رشاد بکی ایشك باشنه کچیرمشدی . نهاد رشادبك بر طرفدن حکومتله پرنس صباح‌الدین‌بك آراسنده برزمین ائتلاف بولمق ایچون طلعت بکله مکالمه‌یه برطرفدن‌ده بنی ، طلعت بکی ، محمودشوکت پاشایی وسائر صنادید اتحادی اولدیرمك ایچون منفرد وعمومی Complot لر ترتیبنه مأمور ایدلمش ایدی . ظواهری پك ظریف اولان دوقتور بو ایکی یوزلی ییلان سیاستی پك کوزل ایفا ایدییوردی . اوقدرکه جنایت تشبثلرندن کونی کوننه خبردار اولدیغم ، کندیسنی خطوه بخطوه تعقیب ایتدیکم حالده ائتلاف مذاکره‌لرینی پك زیاده ایلری کوتورمش اولان طلعت بك ویردیکم معلوماته بر درلو اینانه‌میور، وسائط تعقیبیه‌مك بنی آلداتمقده اولدیغنی ظن ایدییوردی . نهایت کندیسنی تماماً تأمین ایده‌جك بردلیل مادی کوستردم :

برکون ائتلاف مذاکراتی ایچون طلعت بکه معین برساعتده ملاقات وعد ایتمشدی. عینی کونده وطلعت بکه تخصیص ایتدیکی زماندن ایکی ساعت اول بزلرك علیهنه سؤقصد ایتملری مقرر اولان اشخاص ایله‌ده بر موعد ملاقات قرارلاشدیرمشدی . سؤقصد رفقاسیله مذاکره‌نك طرز جریانندن پك ممنون اولان دوقتور ، جانیانه برتبسمله : « هایدی باقه‌لم ، شیمدی‌ده طلعت بکله ائتلاف مذاکره‌سنه ! » دیمشدی .

بومنظره‌یی طلعت بکك بر آدمنه عیناً مشاهده ایتدیردم . اوزمان شبهه‌سی قالمادی . فقط تام کندیسنی دردست ایتدیره‌جکم صره‌ده تعقیباتدن شبهه ایتمش اولدیغنی ظن ایتدیکم دوقتور نهاد فراره موفق اولدی. رفقاسندن برچوقلرینی دردست ایتدیردم. اونلرده ایکنجی پارتی اوله‌رق دیوان حربه سوق اولوندیلر .

پرنس صباح‌الدین بك اورته‌دن غائب اولمشدی . انکلتره سفارتی باش ترجمانی فیچ موریس ایله آتاشه‌میلیتری بیکباشی « تیریل » طرفندن مظهر حمایه اوله‌رق انکلیز مؤسسات رسمیه‌سندن برنده اولدیغنی خبر آلیوردم اما بالطبع برشی یاپمق ممکن دکلدی .

پك بویوك برجرأتله سؤ قصد ترتیباتنه دوام ایدن پرنسك نصل اولوبده بردنبره اورکه‌رك بوتون پلانلرینی ترك ایله فرار ایتمش اولدیغنی آکلایامامشدم . بو دفعه استانبولدن برلینه کلیرکن یولده زمین محاوره بووقعه‌یه کلمشدی. طلعت پاشا کوله‌رك « سن دلیل مادی‌یی تدارك ایده‌رك پرنسی توقیفه قرار ویرر ویرمز بن‌ده کندیسنه پك اعتماد ایده‌جکی بر ذات واسطه‌سیله همان فرار ایتمسی لازم کله‌جکنه دائر خبر کوندردم . بو صورتله دوقتورله پرنس قاچه‌بیلدیلر » دیدی . شوراسی غریبدرکه اوتوز بر مارت وقعه‌سنده حرکت اردوسی طرفندن توقیف ایدلمش وحربیه نظارتنه کتیرلمش اولان پرنسی اوزمان بن قورتارمشدم . پرنسك توقیفنی خبر آلیر آلماز محمود شوکت پاشا مرحومه کیده‌رك پرنسه یاپیلان بومعامله‌نك قطعیاً نالایق اولدیغنی، بزاستانبوله مرتجعلرله اونلرك تأمین موفقیتنه‌خادم اولان بی‌ادب قالدیرم پولتیقه‌جیلری علیهنه تأدیبات اجراسی ایچون کلدیکمز حالده بزم قناعتمزه مخالف برقناعت بسلیور دییه پرنس و امثالی ذوات علیهنه حرکتمزك دوغری اولمایه‌جغنی سویلدم . همان تخلیه‌سنه امر ویردی وبالذات بن بویوك قبول صالوننده والده‌لری سلطان افندی حضرتلری ایله برلکده انتظارده بولنان پرنسك یانـنه کیده‌رك وبر چوق کلمات تطییبیه ایله عرض اعتذار ایدرك سربست بولندقلرینی سویله‌مش ایدم . فقط بودفعه کرك سطوت لطفی بك ورفقاسنك وکرك نهاد رشاد ورفیقلرینك محاکمه‌سی اثناسنده مطلع اولدم که پرنس حضرتلری‌ده اوتوز بر مارتك پك متعدد اولان مرتبلرندن بریسی‌ایمشلر . بودفعه ایسه محقق صورتده برسؤ قصد حاضرلامقده اولدقلرینه هیچ شبهه‌مز اولمادیغی حالده طلعت پاشانك حمایه‌سی‌سایه‌سنده قورتولمغه موفق‌اولمشلردی.

کندیلریله آدملرینی پك یقیندن تعقیب ایتمکده اولدیغم کونلردن برنده ایدی ، پرنس هنوز قاچمامشدی. برکون برادرلری پرنس لطف‌اه بك شخصنه عائد برایشده معاونتمی رجا ایتمك اوزره محافظلغه کلمشدی . سوق کلام ایله محاوره‌یی صباح‌الدین بکه انتقال ایتدیردم ودیدم‌که :

— « سزدن اوفاجق برخدمت ایسته‌یه‌جکم : بعض سوزلریمی لطفاً برادریکز صباح‌الدین بك افندی‌یه نقل ایتمك . کندیلری بوراده و اوروپاده یازدقلری برچوق یازیلرله ادعا ایدییورلرکه اتحاد وترقی صنادیدی قاتل، قاتلی برطاقم اشخاصدن عبارتدرلر. بونی، کلیاً خلاف حقیقت اولدیغی حالده ، بردقیقه ایچون قبول ایده‌لم . فقط بن ادعا ایدییورم‌که بزنه‌قدر قاتلی ایسه‌ك ایچلرنده پرنس صباح‌الدین بك دخی داخل اولدیغی حالده بوتون مخالفلریمزده قاتلیدرلر . اولا ، اوتوز برمارت وقعه‌سنی اونلر احداث ایتدیلر؛ پرنس حضرتلری‌ده بو ایشده داخلدرلر . بناءً علیه اوزمان دوکیلان قانلرله حرکت اردوسنك استانبوله مواصلتنده دوکیلان قانلرك مسبب حقیقیلری اونلردر . بالاخره خلاصکار ضابطان غروبنك تشکلنده پرنس حضرتلری بویوك برحصه‌یه مالك اولدقلری کبی آرناوودلق عصیاننده‌ده علاقه‌داردرلر . بناءً علیه او وقتکی قانلرك مسؤلیتنه‌ده مشارالیه حضرتلری مشارکدرلر . شمدی‌ده بزلرك قاتی هدر ایتمك ایچون صرف مساعی ایدییورلر . او حالده کندیلرندن رجا ایدرم . باری بو حقیقتلری اعتراف بویورسونلرده قانلی دیدیکی اتحادجیلرك هیچ اولمزسه بر تدبیر مقابل اوله‌رق قان آقیتمغه مجبور اولدقلرینی و کندیلری کبی بادیلرك دها ظالم عدایدملری لازم کله‌جکنی قبول ایتسونلر . و هرایکی طرفده قان دوکمکدن واز کچه‌رك بربرلرینه مستنداً کندی قناعت سیاسیه‌لری داخلنده ایکی مخالف طریقدن خیر وطنه ساعی بولونسونلر » .

بالطبع بویوك برفوران ایله قارداشنك هیچ بروقتده الی قانلی اولمادیغنی، بویاپیلان ایشلرده کندیسنك قطعیاً علاقه‌سی اولامایه‌جغنی وسائره وسائره‌یی درمیانه باشلادیلر.

« بن بوایشده ذات عالیلریله مناقشه‌یه قالقیشه‌جق دکلم . چونکه بونلره سز واقف دکلسکز . لطفاً سوزلریمی برادریکزه نقل ایدرمیسکز ؟ ایتمزمیسکز ؟ اوراسنی سویله‌یکز ، نجه کافی ! » دیدم . « بلکه برخیره دلالت ایتمش اولورم ، بناءً علیه برادریمه سویلرم » دیدیلر . ایکی اوچ کون صکره پرنس لطف اله بك کلدیلر . سوزلریمی برادرلرینه عیناً نقل ایتدکلرینی و جواباً اتهاماتمك کلیاً خلاف حقیقت اولدیغی ، افترا ایتمك ایسته‌مه‌یورسه‌م مطلقا اساسلی برصورتده آلداتلمش اولمقلغم لازم کله‌جکنی ، کندیلری برنظریهٔ سیاسیه صاحبی اولوب غایه اتخاذ ایتدکلری بونظریه‌نك مملکتده تطبیقی ایچون دائماً وسائط علمیه ایله مجادله ایدر اولدقلرینی ، جهانده اك چوق نفرت ایتدکلری شی قان ایکن کندیسنه نصل اولوب قانلی انقلابلر طرفدارلغی و دها فناسی ، مرتبلکی اسناد ایده‌بیلدیکمه تعجب ایتدکلرینی وفقط بنم برادرلری واسطه‌سیله سبق ایدن بو اخباریمی علیهنده‌کی کین وعداوت حسلرینك واصل مرتبهٔ کمال اولدیغنه و بناءً علیه بویوك بر تهلکه ایچنده بولوندقلرینه دلیل عد ایتدیکندن حفظاً للنفس برمدت ایچون امنیتلی بریره چکیله‌جکلرینی سویله‌مش اولدقلرینی بیلدیردی.

فی‌الحقیقه او کیجه پرنس حضرتلری اوره‌دن غائب اولمش و کیزلنمشلردی . دیدم‌که : « پرنس صباح‌الدین بك ایله برمقاوله یاپه‌لم . انکلیزجزائیونك‌اك‌مشهورلرندن اوچ ذات انتخاب ایده‌لم . علیهلرنده بولدیغم دلائلی و شهودی بو اوچ انکلیز حاکمنه تودیع ایده‌لم . پرنس حقنده‌کی حکمی اونلر ویرسونلر . یعنی پرنسك مختلف سوء قصد و اختلال مرتبی اولوب اولمادیغنی اونلر تعیین ایتسونلر . شاید علیهلرنده حکم ویررلرسه پرنس حضرتلری محاکم عثمانیه طرفندن محاکمه‌لرینك اجراسنی قبول بیوررلرمی ؟ »

ایکی اوچ کون صکره بر دها کلمش اولان پرنس لطف‌اه برادرلرینی کوروب سوزلریمی سویله‌مکه موفق اوله‌مادقلرینی بیلدیرمشلردی .

* * *

یکی ضربهٔ حکومت تشبثاتی حقنده‌کی تعقیباتم اثناسنده وسائط تعقیبیه‌م بو ایشده اوزمان چتالجه اردوسی قوماندانی اولان عبوق احمد پاشانك‌ده مشارك اولدیغنی اصرارایله اخبار ایدیورلر وبرادر زاده‌لری واسطه‌سیله‌مشارالیهك پرنس‌صباح‌الدین بك و رفقاسنه پك بویوك معاونتلر وعد ایتدیکنی بیلدیریورلردی . عبوق احمد پاشایی اولا مرد بیلیرم . ثانیاً ، بدلا ظن ایتمم . ثالثاً ، عثمانلی ایمپراطورلغنك پك چوق انعام و احساننه مظهر اولدیغندن اوکا افراطایله صداقت لازم کله‌جکنی تقدیر ایدر امید و قناعتنده‌یم . بناءً علیه مخبرلریمك توالی ایدن مصرانه اخبارینه رغماً بوکا اوزمان ایناناما‌مدم . انور پاشانك حربیه نظارتنه تعیینندن صکره تقاعد ایدیله‌رك شامده اقامته مأمور ایدلدکدن صکره دخی بو قناعتمده ثبات ایتدم .. حتی بو دفعه تشکل ایدن داماد فریدپاشا قابینه‌سنه ـ که محمود شوکت پاشا سؤ قصدینك مرتبی اولان حریت و ائتلاف فرقه‌سی ارکانندن مشیر شاکر پاشا وخواجه صبری وسائره کبی ذواتدن ترکب ایدیور ـ ناظر اوله‌رق داخل اولدیغنی اوکرندیکم حالده دخی حالا قناعتمی تبدیل ایتمیورم . یعنی محمودشوکت پاشا سؤ قصدنده عبوق احمدپاشانك دخل و مشارکتنی بردرلو قبول ایده‌میورم .

محمود شوکت پاشا وقعه‌سی

قابینه علیهنه برضربهٔ حکومت یاپیله‌جغی ، باخصوص محمود شوکت پاشا ایله بکا وطلعت بکه سؤقصد ایدیله‌جکی حقنده‌کی اخبارات هردقیقه توالی ایدیور ومأمورلرم فعالیتله چالیشیورلردی . بو دفعه‌کی ترتیبات بالخاصه انکلتره سفارتی باش ترجمانی فیچ موریس ایله آتاشه میلیتر بیکباشی تیریل طرفندن حمایه و تشویق اولنیوردی .

کامل پاشا قابینه‌سی زماننده پولیس مدیریت عمومیه‌سی قسم سیاسی مدیریتنده بولنمش اولان محب بك ، چرکس یوزباشی کاظم ، بحریه یوزباشیلغندن مستعفی شوقی ، کوملجنه‌لی اسماعیل ودها امثالی برچون ذواتك بوسوءقصد ترتیباتیله مشغول اولدقلری خبر ویریلیوردی . بن کندیلرینی اوقدر یقیندن تعقیب ایدیوردم‌که عادتا مأمورین خفیه‌مدن بعضیلری اونلرك آره‌سنه صوقولمغه بیله موفق اولمشلردی .

داماد صالح پاشا

برکون پك مهم دلائلی حاوی اوله‌رق آلدیغم بر راپورده ایشـك باشنده داماد صالح پاشانك بولندیغی و اوروپاده‌کی داخلیه ناظر اسبقی رشید بکك‌ده بو قومپلوده علاقه‌دار اولدیغی بیلدیریلیوردی . داماد صالح پاشانك حریت وائتلاف فرقه‌سندن اولدیغنی بیلمکله برابر بویله برسوءقصده اشتراك ایده‌جکنه احتمال ویره‌میوردم . باخصوص خاندان سلطنته پیدای مناسبت ایتمش اولان برذاتی هرنه اولورسه‌اولسون صیانت ایتمك و اونك قومپلولر ایله اشتغالنه مانع اولمق اك برنجی اندیشه‌لرمدن ایدی . بناءً علیه محافظلق یاورلرندن برینی کندیسنه اعزام ایدرك محافظلغه قدر اختیار زحمتله کلوب بنی کورملرینی رجا ایتدم . تعیین ایتدیکم زمانده کلدیلر . کمال احترام ایله قبول ایتدکدن صکره دیدم‌که :

« — پاشا حضرتلری ذات عالیلرینه آچیق برلسان ایله بعض معروضاتده بولونمقلغمه مساعده بیوریکز . داماد شهریاری اولمق اعتباریله موقع وشخص عالیلرینك حائز اولدیغی اهمیت مادیه و معنویه‌دن استفاده ایتمك ایسته‌دکلرینی ظن ایتدیکم بعض اشخاص نام و حساب سامیلرینه اوله‌رق تشبثات خفیه‌ده بولنیورلر . کویا سزك تحت ریاستکزده بر جمعیت خفیه‌نك تشکل ایتدیکنی و پك یقین زمانده حکومت حاضره ارکانندن برچوقلرینی اتلاف ایتمك صورتیله بر انقلاب وجوده کتیریله‌جکنی ایلری سوره‌رك ضابطاندن و سیویلدن برچوق طرفدار تدارکنه چالیشیورلر . بن ظن ایتمك ایستیورم‌که ذات عالیلری بوندن بالکلیه بی خبرسکز . فقط اعتماد بیوریکزکه بو اشخاص بو طرزده چالیشیورلر و سزی مدهش برمسؤلیته طوغری سوروکلیورلر . بن ذات سامیلرینی ، ابدی بر حرمت و تعظیم ایله مربوط اولدیغم خاندان ذیشان عثمانی‌یه اولان انتسابکز حسبیله صیانت ایتمکی ، بر وظیفهٔ مقدسه تلقی ایدییورم . بناءً علیه پك رجا ایدرم ، بر مدت ایچون استانبولدن چیقیکز و اوروپانك برطرفنه چکیلیکز . تاکه بواشخاصك پك قریب برآتیده یاپه‌جقلری جانیانه برحرکتك حکومتجه منع و تأدیبی صره‌سنده سزك علیهکزده موجب اتهام بعض دلائل الده ایدلمش

اولمسون و حقكزده تعقيبات قانونيه اجراسنه احتياج قالمسون . اشخاص مرقومه‌ده تلقينات مضره‌لری ايچون اتخاذ ايتدكلری الك مهم بر واسطه‌دن محروم براقلمش اولسون . »

غايت خالصانه اولان بو سوزلريمه قارشو قواعد تربيه و نزاكتنه يك‌ده تأليف ايديله‌مه‌يه‌جك بر طور طاقينه‌رق ديدی‌كه :

« — باقيكز ، بك افندی ، سزه آچيق سويليه‌يم . بن سلطان افندی حضرتلرينك سايه‌لرنده غايت فخور و مكمل بر حيات سوزييورم . وبو حياتی اوقدر سوييورم‌كه بر دقيقه بيله اوندن آيرلمق ايستمم . بناءً عليه اوروپايه كيتمك حقنده‌كی تكليفكزی او لا اوندن طولانی قبول ايدمم . ثانياً ، سزك بكا سويله‌ديككز شيئلر كاملاً مصاللردن عبارتدر . آلچقجه اويديرلمش مصاللر . شمدی بن تكليفكز وجهله اوروپايه كيده‌جك اولسه‌م بونلری ضمناً اعتراف ايتمش اولورم . بناءً عليه هيچ بر طرفه قيميلدانه‌جقلردن دكلم . اليكزدن نه كليرسه ياپمقدن كری دورمايكز . و بنی اخافه ايچون بورايه قدر چاغرمش اولمكزده‌ده تأسف ايدرم . »

بالطبع بر طرفدن پاشايی دائرهٔ نزاكته دعوتله برابر بر طرفدن‌ده ديدم‌كه :

« — پاشا حضرتلری ! كورييورم‌كه تشبثكزك واقف اولديغم درجهٔ قوتندن پك امينسكز و يقين زمانده نائل امل اوله‌جغكزه قانع بولنيورسكز . بناءً عليه هيچ پرواسز بوراده انتظار ايتمكی ونتيجهٔ موفقيتدن أملكز جه مستفيد اولمغی موافق بولورسكز . متشبثلر هيچ بر شيئه موفق اوله‌مايه‌جقلردر . بلكه منفرد سؤ قصدلر ياپه‌بيلورلر و فقط هيچ بر وقت حكومتی دويرمكه مقتدر اوله‌مازلر . ذات عاليكز بنم تكليفمی قبول بيوريكز و حتی موافق بولورسه‌كز سلطان افندی حضرتلرينی‌ده بر لكده اوروپايه كوتوريكز . اسباب استراحتلرينك تأمينه عنايت بيورملرينی صدر اعظم پاشا واسطه‌سيله ذات حضرت پادشاهيدن استرحام ايتديرمك‌ده مشكل دكلدر . شايد پك خالصانه اولان بو وصايامی اصرار ايله رد ايدرايسه‌كز بو كوندن اعتباراً ذات عاليلرينی آچيقدن آچيغه تعقيب ايتديرمك بنم ايچون بر وظيفه اوله‌جقدر . او زمان : « باقيكز محافظ بك بزی خفيه‌لرله تعقيب ايتدربيور » ديه شكايت ايتمه‌يكز . »

عنف ايله يرندن قالقدی : — اليكزدن كلنی ياپمقدن بر دقيقه خالی قالمايكز . بن شورادن شورايه كيده‌جكلردن دكلم . » ديدی و چيقدی كيتدی . بن‌ده او كوندن اعتباراً صالح پاشانك هر بر فعل و حركتی بجه معلوم اوله‌جق صورتده پك يقيندن تعقيب ايتديرمكه باشلادم .

اره‌دن درت بش كون كچدكدن صكره بر كون رژی مدير عموميسی موسيو ويل محافظلغه بنی زيارته كلدی . بر كون اول آتنه‌دن كلمش و ايلك زيارتی بكا ياپمش اولديغنی سويليوردی . معتاد اولان بر قاچ جملهٔ احتراميه‌نك تعاطيسندن صوكره دارغين بر چهره ايله سوزه باشلادی :

« — جمال بك ، دیدی ، بو دفعه سزه پك دارغین اوله‌رق کلیورم . چونکه بنم سزك قدر سودیکم بر دوستمی سز تحقیر ایتدیکز واوکا نا لایق معامله‌ده بولوندیکز ، داماد صالح پاشادن بحث ایتمك ایستیورم . کچن کون کندیسنی چاغیرمش و بعض سوء قصدلر ترتیباتیله مشغول اولان بر طاقم آدملرك ریاستنده اولدیغندن بحثله کندیسنه اوروپایه عزیمتی تکلیف ایتمشسکز . بونی نیچون یاپدیکز ؟ بن صالح پاشادن کندم قدر امینم وبویله آلچقجه بر تشبثده بولونمایه‌جغنه قانعم . » کمال سکونتله موسیو ودیلی دیکله‌دکدن صکره دیدم‌که :

« — عزیزم موسیو ودیل ! هیچ تلاشه لزوم یوق . بن داماد صالح پاشایه سویله‌دیکم سوزلرك نه‌قدر آغیر اولدیغنی تقدیر ایده‌مه‌یه‌جك بر آدم دکلم . اونلرك هپسنی عمیق تدقیقاتدن صکره سویله‌دم وبونده خاصةً داماد صالح پاشانك دکل انتساب ایتدیکی خاندان ذیشانك محافظهٔ شرفی املی سائقم ایدی . فقط پاشا ارقداشلرینك موفقیتندن پك امین اولملی که بو خالصانه اخطاراتمی قبوله تنزل ایتمه‌دی . بن ده او کوندن اعتباراً پاشایی پك یقیندن تعقیبه باشلادم : تعقیباتمك درجهٔ اهمیتنه دلیل اوله‌رق سزه بر شیئ سویله‌یه‌جکم . صالح پاشایی کوریکز و کندیسنه سویله‌یکز که اولکی کون کندیسنه بر شخص مجهول امضاسز بر مکتوب کتیردیمی ؟ او مکتوبده کندیسی بك اوغلنده بریره دعوت ایدلیورمیدی ؟ فی الحقیقه پاشا اورایه کیتمدی ، نیچون کیتمه‌دیکنی بیلمنده کوچ بر شیئ دکل . چونکه پك یقیندن تعقیب ایدلدیکنی بیلن پاشا بالطبع ارقداشلرینك محل اجتماعنی بکا بیلدیرمك ایسته‌مزدی . اکر بو دلیلدن صکره ده پاشا استانبولدن چیقمق ایسته‌مزسه بوندن بویله حقلرنده یاپیله‌جق معاملاتده بن کندیمی سربست عد ایدرم . وسزك ده بکا دارلمغه حقکز اولمز . »

سوزلریمی دقتله دیکله‌ین موسیو ودیل وداع ایله کیتدی . وایرتسی کون کلدی . پاشانك فی الحقیقه امضاسز بر مکتوب ایله بك اوغلنده بریره دعوت ایدلدیکنی وفقط بو یرك نه اولدیغنی بیلمه‌دیکی کیملر طرفندن چاغیرلمش اولدیغنی ده بیلمه‌دیکنی وبناءً علیه کندیسنی بر طوزاغه دوشورمك ایسته‌ینلرك بر حیله‌سی کبی تلقی ایتدیکنی ومع‌هذا استانبولی ترك ایتمه‌مکده اصرار ایلدیکنی سویله‌دی . وعلاوةً دیدی‌که :

« بن آرتق بو پك نازك مسئله ایله علاقه‌دار کورونمکی غیر موافق تلقی ایدیورم . دوستلغمك سوق وایجابیله پاشا لهنده دیکر بر دوستم نزدنده تشبثاتده بولوندم . فقط تکلیفکزی قبول ایتمه‌مك خصوصنده صوك درجه‌لرده اصرارینی کوردیکم پاشا ایچون بعدما هیچ بر تشبثده بولونه‌مم . یالکز سزدن رجا ایدرمکه پاشایی افترا وزوراتك قربانی ایتمه‌یکز . سزك وجدان وناموسکزه اولان امنیتم نامحدوددر . »

صالح پاشانك دعوت ایدلدیکی محل سوء قصددن بر هفته‌قدر اول کوستنجه‌دن

عودت ایتمش وفیچ موریسله بیکباشی تیریلك حمایه‌سی آلتنده واپوردن چیقارلمش اولان یوزباشی چرکس کاظمك اقامتکاهی ایدی . پاشا بونی بیلدیکی حالده تعقیباتمدن شبهه‌لنه‌رك او کیجه موعد ملاقاته کیتمه‌دی .

بن جداً صالح پاشایی صیانت ایتمك ایستیوردم . فقط نه‌یاپه‌یم‌که پاشا موفقیتدن امین اولانلره مخصوص بر عناد ایله تکلیفمی عدم قبولده اصرار ایتدی . ونهایت کندیسنك موجب هلاکی ونیم یك درین بر مربوطیت روحیه ایله مربوط اولدیغم خاندان ذیشان عثمانیدن بر سلطانك ابدیاً سبب انکسار روحی اولدی . نه‌یاپه‌لم‌که جنایتی قابل عفو اوله‌جق درجه‌دن پك بویوکدی . بعداً حکم پاشانك عفوینه‌دلالت ایتمك ، مملکتده ابدیاً تأمینی ایسته‌دیکم واغوزنده حیاتمی بیله فدادن چکینمه‌مکه قرار ویرمش اولدیغم سکون وآسایشی بتکرار دوچار تهلکه ایتمك اولوردی . .

کوملجنه‌لی اسماعیل بك

بو صردده وسائط تعقیبیه‌م اك مهم مخالفیندن اولان کوملجنه‌لی اسماعیل بکی‌ده تعقیب ایدییوردی . پك جرأتکار اولان بوذاتك اخلاقاً دوشکون اولدیغنه تماميله قانعم . مملکتك باشنه‌اك بویوك بلا بو آدمك یوزندن کله‌جکنه‌ایمانم‌واردر . فقط اوزمانکی پلانك خطوط اساسیه‌سی ایجابندن اوله‌رق بونی‌ده ملایمتله قوللانیور وعلیهنده غیرقابل رد وجرح بردلیل قطعی بولونجه‌یه قدر توقیفندن توقی ایدییوردم . غالبا بزم وسائط تعقیبیه کندیسنی زیاده‌جه تضییق ایتمش اوله‌جقلرکه برکون کمال تلاش ایله محافظلغه کلدی ــ محمود شوکت پاشا وقعه‌سندن آنجق برهفته‌قدراولدی ــ ودیدی‌که:

« ــ آرقه‌مده برطاقم خفیه‌لرك دولاشمقده اولدیغنه باقیلیرسه حکومتك بندن شبهه ایتدیکی آکلاشیلیر . باقیکز جمال بك افندی ، سزه ناموسکار برانسان دقتیله عرض ایدرمکه مرکز قوماندانلغی حبسخانه‌سنده سزه ویردیکم سوزده کمال جدیتله ثبات ایدییور و دکل ظاهراً و علناً حتی خفیاً بیله حکومت علیهنده هیچ بر تشبثده بولونمیورم . آغزمدن حرف راحد چیقارمیورم . بناءً علیه بالکه خفیه‌لریکز علیهمده خلاف حقیقت راپورلر ویررلرده سزی دوچار شبهه وتردد ایدرلر ملاحظه‌سیله‌بالذات کلوب بیان حقیقت ایتمکی مناسب کوردم . ناموسم اوزرینه یمین‌ایدرم‌که حکومت‌علیهنه هیچ بر تشبثده بولونمیورم و بولونانلره اشتراك ایتمیورم . »

پك اساسلی بر صورتده حاضرلانمقده بولنان محمودشوکت پاشا وقعه‌سنك اك مهم عوامل ومرتبیندن اولدیغنی بیلدیکم بو شخصك خلاف‌حقیقت‌اوله‌رق ناموسی‌اوزرینه نصل یمین ایتدیکنه حیرت و کندیسندن نفرت ایدییوردم . ذاتاً کانون‌ثانی وقعه‌سندن

صكره مركز قوماندانلغی حبسخانه‌سندن بنم واسطه‌مله تخلیه ایدلدیکی صره‌ده صلح عقد اولونه‌رق مملکتده سکون و آسایش تماماً اعاده ایدیلنجه‌یه قدر هیچ بر مخالفت یاپمیه‌جغنه دائر دینی و ناموسی اوزرینه یمین ایتمشدی . فقط اره‌دن بر آی کچمه‌دن جنایتلرك اك مدهشنی ترتیب ایچون اولانجه قدرتیله چالیشمغه باشلادی . تعقیب ایدلدیکنی حس ایدر ایتمز، بالذات محافظلغه کله‌رك یالواریجی یمینی تکرار ایتمکدن چکینمه‌دی. قارشومده سیماسنك هیئت عمومیه‌سندن ملعنت وحیاسزلق محسوس اولان ـ بو شخصی نجه پك معلوم اولان یالان یمینلرینی تکرار ایدر کورمکدن متولد بر حس نفرتله :

« — یمینلریکز کافیدر اسماعیل بك ! مستریح اولیکز بن دلائل قطعیه و بارزه ایله قناعت کامله حاصل ایتمه‌دکجه هیچ کیمسه حقنده حکم ویرنلردن دکلم . اویله اولماسه ایدی سزی مرکز قوماندانلغی حبسخانه‌سندن چیقارتمزدم . فقط سزه توصیه ایدرم . بو صره‌ده برقومپلو ترتیباتیله مشتغل اولان اشخاصی یا کزه‌یاقلاشدیرمه‌یکز، اوزمان وسائط تعقیبیه‌مك بالکه سزه ضرری دوقونه‌بیلیر . شمدیلك کیده‌بیلیرسکز. »

دیدم . تشکر ایدرك کیتدی . فقط بن ده پك بویوك بر خطا ایشلمه‌مش اولدم . زیرا اوزمان بر تدبیر احتیاطی اوله‌رق حقنده توقیف موقت امری چیقارتمش اولسه ایدم محمود شوکت پاشا وقعه‌سندن صکره فراره موفق اوله‌ماز و اثنای تحقیقاتده تظاهر ایدن دلائل سایه‌سنده محکوم ایدیله‌بیلیردی . مملکتده یونان پاره‌سیله کندی علیهنده بولونان برخائندن ابدیاً قورتولمش اولوردی . بن شو سطرلری یازارکن استانبولده تشکل ایدن داماد فرید پاشا قابینه‌سنه کوملجنه‌لینك داخلیه ناظری اوله‌رق داخل اولدیغنی و اتحاد ترقی ارکانی علیهنده حکم ویرمك ایچون بر محکمهٔ فوق العاده تشکل ایدرك بونك ریاستنه کوملجنه‌لینك کچیرلدیکنی غزته‌لرده اوقودم . شمدیدن شورایه اشارت ایدیورم . کوملجنه‌لینك استانبولده بر موقع مأموریته کچیرلدیکی روایتی صحیح ایسه بوندن مملکتك آز زمان ایچنده نه بویوك فلاکتلره دوچار اوله‌جغی بن خاطراتمك تسویدنی اکالدن اول کوره‌جکز .

محمود شوکت پاشانك شهادتی متعاقب کمال شدتله آرانمغه باشلادیغم کوملجنه‌لی معالتأسف فرار ایتمشدی .

کامل پاشا

ینه محمود شوکت پاشا وقعه‌سندن برهفته نهایت اون کون قدر اولدی ، بر صباح غایت ایرکن پولیس مدیرعمومیسی عزمی بك ، کامل پاشانك مسافری ماریتیم واپوریله دون کیجه استانبوله کلدیکنی و فقط هنوز قره‌یه چیقمادیغنی خبر ویریور و حقنده نه یاپمق لازم کله‌جکنی صوریوردی . قسم سیاسی مدیرینك مشارالیه نزدینه .و

ریله‌رك استانبوله آیاق باصمادن ینه كلدكاری واپورله مصره عودت ایتملری لزومنك اخطار ایدلمسی جوابنی ویردم. فقط؛ یارم ساعت صكره ینه عزمی بك كامل پاشانك دها كیجه‌دن قره‌یه چیقدیغنی و شمدی قوناغنده بولوندیغنی بیلدیریوردی. پاشانك استانبوله كتیرلمسی سوءقصد مرتبلرنجه مقرر بولوندیغنی ذاتاً بیلیوردم. فقط كامل پاشانك بوكا جسارت ایده‌جكنی امید ایده‌میوردم.

پاشانك بی‌پروا استانبوله ورودی اختلال تشبثاتنك پك قریب اولدیغنه اك بیوك بر شارت ایدی. بناءً علیه بنمده پك شدید و سریع تدابیر اتخاذ ایتمكلكم وضعیتك ایجاباتندن ایدی. عزمی بكی نزدیمه دعوت ایدرك تدابیر آتیه‌نك اتخاذینی رجا ایتدم:

« — شمدی بن محافظلق طرفندن بر ضابط ایله لزومی قدر انضباط عسكری مأمورینی كامل پاشانك قوناغنه كوندره‌جكم. سزده بر قومیسر ایله مقدار كافی پولیس تخصیص ایدیكز. قومیسر ایله ضابط معیتلریله برابر كامل پاشانك قوناغنه كیتسونلر. قوناغه خارجدن یرلی واجنبی كیمسه‌نك دخولنه مساعده ایتمیه‌جك وجهله مدخللری تحت نظارته آلسونلر. ضابطله قومیسر پاشادن ملاقات رجا ایتسونلر و حكومتك شو قرارینی كندیسنه تبلیغ ایتسونلر: [مملكتك احوال داخلیه‌سی كامل پاشا حضرتلرینك شو آرالق استانبولده بولنمسندن پك زیاده مضرت كوره‌جك ماهیتده‌در. بناءً علیه حكومت پاشادن رجا ایدییور، كندیلرینی مصردن بورایه كتیرمش اولان مسافری ماریتیم واپوریله ینه مصره عودت بیورسونلر. حتی واپور بوراده اوچ كون قاله‌جق ایسه پاشا اعظمی اوله‌رق اون‌ایكی ساعته قدر واپوره راكب اولملیدر. عكسی حالده حكومت بلكه شایان تأسف بعض تدابیر احتیاطیه اتخاذینه مجبور اولور.] بونلری سویلسونلر و پاشانك ویرجكی جوابی بزه بیلدیره‌رك كندیلری قوناقده قالسونلر وكیمسه‌نك خارجدن داخله كیرمسنه مساعده ایتمسونلر. »

بوقرار درعقب اجرا ایدلدی. بن یاورم یوز باشی حلمی افندی‌یی مأمور ایتدم. پاشا جواباً پك یورغون اولدیغی ایچون بوقدر چابوق بر زمانده یكی بر واپور سیاحتنه تحمل ایده‌میه‌جكنی و بناءً علیه حكومتك خلاف صلاحیت اوله‌رق اتخاذ ایتدیكی بوقراره تبعیته لزوم كورمدیكنی بیلدیرمشدی. بو جواب اوزرینه پاشا استانبولی ترك ایدنجه‌یه قدر نه داخلدن خارجه ونه‌ده خارجدن داخله هیچ كیمسه‌نك كیرمسنه مساعده ایدلمیه‌جك وجهله قوناغك تحت نظارته آلنمسنی امر ایتدم.

بن بوتدابیری اتخاذ ایتدیكم صره‌ده انكلتره سفارتی باش ترجمانی فیچ موریس درعقب سفیر نامنه بیان خوش آمدی ایتمك اوزره قوناغه كلمش و فقط حكومت مأمورلرینك ممانعتی اوزرینه ایچری كیره‌مه‌مشدی. محمود شوكت پاشا سوء قصدینك مرتب حقیقیسی اولان بو ابلیس طینت سیاسی تدابیر متقابله اتخاذ ایده‌رك كامل پاشانك

استانبولدن چیقارلمسنه مانع اولمغه قرار ویرر و همان سفیر نامنه محمود شوکت پاشایی زیارت ایدر و نصل اولوب‌ده انکلتره سفارتنك محب قدیمی اولان کامل پاشا ایله مناسبتنه ممانعت ایدلدیکنی بردرلو آکلایه‌مادقلرینی وبوك انکلتره افکار عمومیه‌سی اوزرینه پك فنا تأثیر ایده‌جکنی و دها بر طاقم بکلك جمل تهدیدیه‌یی صایار دوکر. وقت ظهره دوغری محمودشوکت پاشا تفرونه ایتدی، همان کیدوب کندیسنی کورمکلکمی امر ایدییوردی. صدارت اوطه‌سنده وزمان بحریه ناظری اولان چوروك صولی محمود پاشا ایله برابر اوطورییورلردی. خلیل بك‌ده اوصره‌ده نزد صدر اعظمی‌یه کیرمك اوزره ایدی. ایکیمز برلکده کیردك. فوق‌العاده حدید برچهره‌ایله پاشا بکا دیدی‌که:

« — نه‌او! سز کامل پاشایی خانه‌سنده توقیفمی ایتمشسکز؟ کندیسنی استانبولدن چیقمغه اجبارمی ایدییورمشسکز؟

« — اوت افندم، اریله بر تدبیر احتیاطی اتخاذینه مجبور اولدم، دیدم.

« — شیمدی سزه امر ایدییورم، پاشانك قوناغی اطرافنده‌کی تدابیر ترصدیه‌یی همان رفع ایدیکز وپاشایی سربست براقیکز. ایستر بوراده اوطورسونلر ایستر خارجه کیتسونلر، دیدی. صوك درجه دوچار حیرت اوله‌رق:

« — فقط افندم اتخاذ ایدلمش اولان تدبیری رفع ایتمك پك مضر اولور و....»
طرزنده بیان مطالعه‌یه باشلادم. آوازی چیقدیغی قدر باغیره‌رق:

« — سن عسکر دکلمیسك؟ بن سکا امر ایدییورم. شیمدی سویلدکلریمی یاپملی، عکسی حالده سکا اك شدید معامله‌یی اجرا ایدرم. نم باشمه برانکلیز وقعه‌سیمی چیقارمق ایستیورسك؟ باش ترجمانك سویله‌دکلرینی دویسه ایدك اوزمان یاپدیغك خطانك درجه‌سنی آکلاردك.

بر حکومتك کندی مملکتی داخلنده زیدوعمر حقنده اتخاذ ایده‌جکی تدابیر ایله دیگر برحکومت سفیرینك نه صلاحیتله مشغول اولدیغی پاشایه صورمق ممکن دکلدی. چونکه پاشا ارتق منطق آکلایه‌جق درجه‌لردن چیقمشدی. واقف لدنیات احوال اوله‌رق کامل پاشا حقنده اتخاذ ایتدیکم بر تدبیردن دولایی بغیر حق دوچار اولدیغم بو معاملهٔ شدیده صوك درجه‌ده انکسار و اغبراریمی موجب اولمشدی. کوزلرم غیر اختیاری اوله‌رق یاشله‌دولدی. «امر ایدرسکز» دیه‌رك اوطه‌دن چیقدم. تأثرمك درجه‌سنی اکلامش اولان چوروك صولی محمود پاشاده آرقه‌م صره کلدی و بنی سفرا اوطه‌سنه کوتوردی. اوراده ایاقده نجره‌او کنده یکدیکریمزه هیچ برشیٔ سویلیه‌میه‌رك بش دقیقه قدر یان یانه دوردق. کوزلرمدن بش اون دامله یاش آقدی. اونلری سیلرکن: «دوچار اولدیغم معامله‌یی کوردیکزمی؟ عشق وطن اولمسه بوکا تحمل

ایدیلورمی ؟ » دیدم . محمود پاشا : « حقکز وار فقط رجا ایدرم تحمل ایدیکز . » دیدی . بش دقیقه صکره اعصابم پیدای سکونت ایتمشدی . پاشایه تشکر و وداع ایدەرك محافظلق دائرەسنه کیتدم . عزمی بکی دعوتله شو امری تبلیغ ایتدم :

« کامل پاشانك قوناغی اطرافنه قویدیغمز ترصدأمورلری صدر اعظم پاشا حضرتلرینك امرلری موجبنجه شمدی کری چکیلەجك و قوناغك خارجله مواصلەسی حقندەکی ممنوعیت رفع اولنەجق . فقط بن شو تدبیر احتیاطینك دوامنی مناسب کوربیورم : بر انضباط عسکری و پولیس مأموری سیویل اولەرق قوناق جوارنده بولوندیریلەجق و قوناغه کیرن و چیقانلر ترصد ایدیلەجك . »

متعاقباً محمود شوکت پاشایه خطاباً ایکی تذکره یازدم . برندە کامل پاشایه ایلیشلمەمسی حقندەکی امرلرینك اجرا ایدلدیکنی بیلدیریوردم . دیکرندەده اوچ درت آیدنبری بلا فاصله چالیشمقدن متولد ضعف عمومی استانبول محافظلغی وظیفەسندە دوامەمانع اولدیغندن عفو بیورلمقلغمی استرحام ایدییوردم . بو صوك قراریمك مملکت ایچون پك مضر اولدیغی بیلمکله برابر حادثاتك ایجاب ایتدیردیکی تدابیر احتیاطیەیی اتخاذده سربست براقیلمەیەجق اولورسەم پایتخت آسایشنی و بالخصوص حکومتك سلامتی تأمینه موفق اولەمایەجغمەده قانع بولوندیغمدن حقیقةً چکیلمکه قرار ویرمشدم .

حقمده نالایق بر طرزده معاملهٔ عنیفەده بولنمش اولمسندن پك چابوق پشیمان اولدیغنی ظن ایتدیکم پاشا مرحوم دها بن تذکرەلری کندیسنه کوندرمزدن اول کیدوب کندیلرینی کورمکلکمی تلفونله امر ایتدی . استعفا نامەم کندیسنه واصل اولمادن کیتمك ایستەمدیکم ایچون ، برکون اولدن قرارلشدیرلمش پك چوق ایشلرم اولدیغنی وبرچوق قطعات و مؤسساتك برای تفتیش بنی بکلەمکده اولدقلرینی وبناءً علیه همان کلەمەمکلکم قابل اولەمایەجغی اقشامدن صکره ساعت قاچده امر ایدرلرسه کلەجکمی عرض ایتدم . ساعت طقوزده دائرهٔ صدارته کیتمکلکمی امر ایتدیلر . بن ده تذکرەلریمی کندیلرینه کوندرمکله برابر محافظلقدن چیقەرق بك اوغلی جهتندەکی خستەخانەلری تفتیشه کیتدم .

اوکرن مجلس وکلاده بنم استعفانامەمی اوقومش و نەیاپلق لازم کلەجکنی ناظرلردن صورمش . بوتون نظار بوکا قطعیاً محل ویرلەمسنی و بنم محافظلقده قالمقلغم ایچون بهمه‌حال اصرار اولونمسنی سویلەمشلر . پاشاده او فکرده اولدیغنی سویلمکله برابر کامل پاشانی مملکتدن چیقارمقده بن اصرار ایدرایسەم ایشك مشکلاته صاراجغنی و هرحالده برکره بنمله کوروشەجکنی بیلدیرمش . اوکون اقشام اوزری ابراهیم بکی کوردم . « قارداش ، سن استعفا ایدییورمشسك ، اوبلەشیئمی اولور؟ هپمز چکیلیرز . » دیدی دیکر ارقداشلرده بوکا علیهدار بولنیورلردی . فقط بنم ایچون یا نتایجندن مسئول

اولمق شرطیله اتخاذ ایده‌جکم تدابیرده تمامیٔ سربستی یاخود استحصال مأذونیتدن بشقه چاره یوقدی . بوقدرمهم برزمانده انضباط عمومیه‌دن مسئول اوْلان ذاتی مقید بولوندیرمقدن وایکیده‌برده ایشنه مداخله ایتمکدن مضر برشی اولامازدی .

نهایت ساعت طقوزده دائرهٔ صدارتده پاشا نزدینه کیتدم . شدت تأثردن اوکون نه اوکله نه‌ده اقشام یمکی یمشدم . بنی قارشوسنه اوطورته‌رق غایت نوازشکار طور ایله تطییب خاطریمه باشلادی :

« — بوکونکی معامله‌دن نه ایچون اوقدرچوق متأثر اولدیکز؟ بیلمیورمیسکزکه بن سزی اولادم قدر سورم ؟ بربابا ، جانی صیقیلدیغی زمان اولادینه ایستدیکی معامله‌یی یاپمغه مقتدر دکلمیدر ؟ رجا ایدرم . بوکونکی حادثه‌یی اولادله بابا آره‌سنده کچیجی بروقعه کبی تلقی ایده‌رك تأثرات قلبیه‌کزی ازاله ایدیکز وبکا مغبر اولماکز . » دیدی.

« — پاشا حضرتلری ! امین اولیکزکه معاملهٔ شدیده‌کزه ذات دولتلرینك ویردیکی ماهیتدن بشقه برماهیت اسناد ایتمه‌دم. هرزمان ایچون کندیمی سزك اولادیکز مقامنده تلقی ایدر وسلامت وطن ایچون معروف خدماتکزی کوزیمك اوکنه کتیره‌رك اك شدید معامله‌لریکزی شایان تحمل تلقی ایدرم . بناءً علیه استعفامك سببی معامله‌کزك شدتی دکل بوطرزده ایفای وظیفه‌یه غیر مقتدر اوله‌جغمی آکلامش اولمقلغمدر . ذات سامیلری اوْلان بیتن ایشلره ، خفیاً اتخاذ اولنان تدابیر اختلالیه‌یه واقف دکلسکز. خیروطنه حصر ایتدیککز بوتون قوای حیاتیه‌کز اوزرنده سوءتأثیر اجرا ایتمه‌مسی ایچون امور انضباطیه‌یه متعلق مسائل ایله ذات دولتلرینی مشغول ایتمیورم واحوالك نزاکتی حقنده تفصیلاً عرض معلوماتدن اجتناب ایدییورم . فقط سزی تأمین ایدرم پاشاحضرتلری ! کامل پاشا سزك جناکزه باصه‌رق مقامکزه اوطورمق مقصدیله استانبوله کتیرلمشدر. پاشانك بورایه کلدیکی اختلالك قریب اولدیغنه اك بیوك بردلیلدر . شمدی پاشایی استانبولی ترکه مجبور ایتمك اختلالجیلرك برقنادینك قیرلمسنه یاردم ایده‌جکدر . هیچ اولمزسه بنده‌کز اویله ظن ایدییورم . معلوم دولتلریدرکه خفی اختلال وسیاسی سوءقصدلره قارشی تدابیر مانعه اتخاذینه مأمور اولانلر سربستیٔ اجرآته مالك اولمزلرسه موفق اولملرینه امکان قالماز . بنی بووظیفه‌یه تعیین بیوردیغکز صره‌ده هردرلو تدابیرك اتخاذنده سربست اوله‌جغمی وعد ایتمشدیکز. شمدی ایسه قارشوکزه بلاحق وصلاحیت برانکلیز سفارتی چیقار چیقماز اك مهم کوردیکم برتدبیری اتخاذدن بنی منع ایدییورسکز . بوحال ایله وظیفه‌ده دوام امکانی بنم ایچون قالمامشدر . » جوابنی ویردم .

اوزون اوزون دوشوندکدن صکره « هایدی ، سکا هردرلو سربستی‌یی بخش ایدییورم . فقط کامل پاشا ایچون لزومندن فضله شدت کوسترمه . اوچ کون قدر

بوراده قالمسنه مساعده ایت . » دیدی وبوصورتله بن‌ده استعفامی کری آلدم .

استانبول محافظلغنه عودت ایدرایتمز کامل پاشانك اوغلی شورای دولت اعضاسندن عبداه بکك ایرتسی کون بنی کورمسی ایچون کندیسنه خبر کوندردم، صباحلین کلدی. پاشانك بهمه‌حال استانبولدن چیقمغه مجبور اولدیغنی و بوبابده ویرلمش اولان قرارك تبدیلنه امکان موجود اولمادیغنی ، نه‌انکلتره سفارتنك ، نه‌ده سائر مقامات‌اجنبیه‌نك مداخله‌سندن هیچ برفائده انتظارایدلمه‌یه‌جکلرینی وجمعه کونی اقشامنه قدر استانبولی ترك ایتمیه‌جك اولورلرسه پاشایی توقیف وبلکه آناطولیده بر محله اعزامه مجبور اوله‌جغمی سویله‌دم . آرامزده بوراده تکرارینی بی‌لزوم تلقی ایتدیکم بر محاوره جریان ایتدی. بونك نتیجه‌سنده‌قرار یمك قطعیتنی‌کامل پاشا زاده‌بك کوزل آکلامشدی . پدرینی ایقاظ ایده‌جکنی ، بیهوده‌یره اصرار ایتمسنه میدان براقمایه‌جغی واقشامه‌قدر جواب موافقتلرینی کتیره‌جکنی درمیان ایله کیتدی . اقشام اوزری کلدی وپاشانك ایرتسی کون اوکله‌دن صکره مساژری واپورینه کیدرك استانبولی ترك ایده‌جکنی بیلدیردی . فی‌الحقیقه ایرتسی جمعه کونی کامل پاشا انکلیز سفیری سیرلاوترك عربه‌سنده اولدیغی حالده سفیرایله برلکده قوناغی ترك ایتدی و باب‌عالی طریقیله رختیمه اینه‌رك واپوره کیردی . اقشام اوزری واپورحرکتله کامل پاشایی استانبولدن اوزاقلاشدیردی .

* * *

محمود شوکت پاشانك شهادتی

سؤ قصدجیلرك آرتق اکمال تدابیر ایتدکلری و آقشامه صباحه برحرکت عمومیه‌یه انتظار ایدلمك لازم کله‌جکی مأمورلریمك اخباراتی و الده ایدیلان برچوق دلائل و امارات ایله آکلاشیلیوردی .

پاشا مرحومك بعض امرلرینی تلقی و باب‌عالی‌یه کیدرکن وکلیرکن فوق‌العاده متیقظ داورانملرینی یاورلرینه بالذات اخطار ایتمك ایچون سوءقصدك یوم‌اجراسی‌اولان ۲ ـ ۱۵ حزیران ۱۹۱۳ چهارشنبه کونی صباحلین حربیه نظارتنه کیتمش ایدم . یاریم ساعت قدر پاشاایله کوروشدم . زواللی‌اوکون پك بشوش وتدابیرینك‌نتایجندن امین کورونیوردی . موجب تلاش اولمامق ایچون بوکونلرده بعض سوءقصدلردن بحث اولوندیغنی و بلکه یارین اوبرکون بوکا مانع اولمق ایچون بعض توقیفات‌اجراسنه مجبور اوله‌جغمی و پایتختده محافظهٔ امنیت و آسایش ایچون هردرلو تدابیر انضباطیه اتخاذ ایدلمش ایسه‌ده منفرد سوءقصدلره قارشو تماماً مؤثر تدابیر مانعه بولمق ممکن اولامایه‌جغندن کندیلرینك‌ده اثنای راهده متیقظ داورانملری موافق اوله‌جغی و

یاورلرینه اخطارات مخصوصەده بولوندیغمی صورت عمومیەده عرض ایتدم . « آدم ! ایش اولاجقەواریر ، نه یاپالم « الحکم لله » دیدی . مساعده استحصالیله یانندن آیرلدم . قرارکاه عمومی اوچنجی شعبەسنده بیکباشی سعداه و کمال بکلری کورمك ایچون اوست قته چیقدم . بر نظامنامه حقنده کمال بکله مداولۀ افکار ایدییوردم . ازەدن هنوز بر چاریك ساعت یا کچمش ویا کچمەمشدی . حربیەنظارتی میدانندن بر قلاص تختەسنه بویوك بر چکیجله وورولدیغی زمان حاصل اولان صدایه شبیه بر صدا ، منتظم و مطرد فاصلەلرله بش دفعه ایشیدلدی . ذاتاً هرآن بر وقعەیه مترقب اولان قولاقلرم بر آنده صدانك کلدیکی پنجرەیه دیکیلدی . کمال بکه صوردم : « عجبا طبانجه صداسیمی ؟ » « خیر ! هیچ ظن ایتمم ! یا کلیم سیلکیورلر ویاخود چیوی چاقیورلر ! » دیدی . فقط بو جواب بنی تسکین ایتمەمشدی . هرآن نا خوش بر حوادثه منتظر بولنیوردم . بش دقیقەصکره قاپو آچیلدی . کمال تلاش ایله صادق خدمتجیم رمضان ایچری کیرەرك « پاشایی وورديلر ! » دیه باغیردی . بر صیچرایشـده صوفەیه چیقدم . « هانکی پاشایی ! کیم ووردی ! نرده » دیه حایقیردم . « باب عالی‌یه کیدر ایکن ، بایزید میدانده ! کیم اولدیغنی بیلمیورم ! » دیدی . کمال بك سرعتله ایکنجی قاته اینرکن پاشا مرحومی‌ده قانلر ایچنده حربیه ناظرلرینه مخصوص اولان مردیوندن قوجاقله کندی اوطەسنه چیقاریورلردی . حزین ومؤثر صداسی اوکوندن بری حالا قولاقلرمدن کیتمز . قوریدورده بر آز توقف ایتدم . کوزلریمی قوللر اوزرنده یوقاری چیقارلمقده اولان پاشانك صاپ صاری سیماسنه دیکدم . بر آن ایچون دوشوندم . نم وظیفەم نرەده بولنمقلغمی ایجاب ایدر ؟ درحال قرار ویردم : « هرشیئدن اول جانیلرك تعقیب و دردستی و بونکله برابر پایتختده محافظۀ آسایش ایچون محافظلغه کیتملی‌یم ! » یاورم یوزباشی حلمی یانمه قوشمشدی . « یوریکز ! » امرینی ویردم و کندیمی نظارت میدانه آتدم . ایلك معلوماتی استحصال ایتمك مقصدیله مرکز قوماندانلغنه کیدییوردم . تام کوشەیی دونەجکم صرەده انضباط عسکری ملازملرندن برینی کوردم . « جانی طوتلدیمی ؟ » دیدم . « بیلمیورم افندم . عسکر آلمغه کیدییورم ! » جوابنی ویردی . « عسکر آلوب نه یاپەجقسك ؟ هایدی شمدی محل جنایته یالکزجه کیتملی ، جانیلری فراره و صاقلانمغه مقتدر اولمقسزین ، یاقالاملی ! » دیدم . آلدیغی امرك شدتی قارشوسنده پر انتباه کسیلمش اولان ملازم شایان تقدیر بر چویکلك ایله موقع جنایته قوشدی و آزەدن بش دقیقه کچمەدن — بن اوطوموبیل ایله محل وقعەدن کچرکن — طوپال توفیق اسمنده بر شخصی دردست ایتدیکنی وبونك جانیلردن بری اولدیغنه امین اولدیغنی ، دیکرلرینك‌ده اوطوموبیل ایله فرار ایتدکلرینی اوکرندیکنی بیلدیردی . بو ایلك خبردن بالطبع ممنون اولمشدم . همان محافظلغه کلدم . بك اوغلی ، اسکدار

واستانبول جهتلرنده درعقب عسکری تدابیر اتخاذ ایتدیردم . برصورتده‌که جنایتك ارتکابندن هنوز یارم ساعت کچمه‌مشدی ، بوتون پایتخت سوقاقلری سواری وپیاده قوللری ایله طوتلمش وبر ساعت صکره‌ده بر بیاننامه نشر ایدیله‌رك وقعهٔ مؤسفه حکایه ایدلمش ، ادارهٔ عرفیه‌نك تشدید اولندیغی واك اوفاق بر وقعه‌یه سبب اوله جقلرك دوریه‌لر طرفندن شدتله تأدیب ایدیله‌جکی اعلان اولنمشدی .

اختلالجیلرك سرایه کیده‌رك ذات شاهانه‌یی راحتسز ایتملری احتمالی اولدیغی نظر دقته آلدم . مابین باش کتابتنه تلفونله اخطارات لازمه‌ده بولوندم و هردرلو تدابیر انضباطیه اتخاذ اولوندیغنك ذات حضرت پادشاهی‌یه عرض ایدلمسنی رجا ایتدم .

برطرفدن‌ده خادم کوینده باش قوماندان وکیلی عزت پاشایی تلفونله آرایه‌رق حادثه‌یی بیلدیردم . هردرلو تدابیر اتخاذ ایدلمش اولمسنه نظراً مستریح اولملرینی ویالکز داوود پاشا قشله‌سنده بولنان ایکی سواری آلاینك موقتاً امریمه ترك ایدلمسنی وخادم کویندن ایکی پیاده آلاینك برتدبیر احتیاطی اوله‌رق کوچوك چکمجه ویا خلقه‌لی‌یه دوغری یاقلاشدیرلمسنی رجا ایتدم . رجالریمی اسعاف ایتدی .

عینی زمانده سعید حلیم پاشایه ودها سائر ناظرلره تلفونله اخبار کیفیت ایدرك همان حربیه نظارتنه عزیمت و احوال حاضره‌یه کوره نه یاپلمق لازم کله‌جکنی قرارلاشدیرملرینی رجا ایتدم .

بعض تدابیر انضباطیه

استانبولده بویله بر حادثه ایقاع اولندقدن صکره مختلف محله‌لرده اجتماع ایده‌رك وضعیتدن استفاده ایتمکه ساعی اوله‌بیله‌جك خواصدن وعوامدن کیملر اوله‌بیله‌جکنه دائر پولیس مدیریت عمومیه‌سی واسطه‌سیله دها اولجه بر دفتر تنظیم اولونمش ایدی .

هرهانکی برمهم سوء قصدك اجراسنی متعاقب مذکور دفترده اسملری بولنان ذواتك درعقب توقیف ایدلمسنی مدیر عمومی عزمی بکه سویله‌مش ومرکز قوماندانلغنه اوامر لازمه ویرمشدم . ابتداءً ویرلمش اولان بو تعلیماتك اجرا اولوندیغنی وفقط موقوفلری نره‌یه کوندرمك لازم کله‌جکنك تعیینی عزمی بك طلب ایتدی . اوصرده‌ده صدارت قائممقاملغنه تعیین ایدلمش اولان سعید حلیم پاشا وداخلیه ناظر وکیلی حاجی عادل بك ایله بالمذاکره پایتختك تأمین سکونی ایچون بونلرك سینوبده اقامته مأمور ایدلملرینی وکندیلرینه مقدار کافی یومیه‌لر ترتیب ایدلمسنی قرارلاشدیردق . سیرسفائن اداره‌سندن بونلر ایچون برواپور تخصیص ایدلمسنی طلب ایتدم و توقیف اولنانلرك مذکور واپوره ارکاب اولنه‌رق ایرتسی کون آقشام اوزری حرکت ایده‌جك وجهله

توقیفاتك او کیجه صباحه قدر اکمال ایدلمسنی عزمی بکدن رجا ایتدم . عینی زمانده وقعه‌ده مدخلدار اولدقلرینی بیلدیکم داماد صالح‌پاشا وسائره کبی ذواتی دخی توقیف ایتدیره‌رك پولیس مدیریت عمومیه‌سنده استجوابلرینه ابتدار ایتدیردم .

جنازه مراسمی

صدر اعظمه سوء قصد یاپیلمغله پایتختده آسایشك مختل اولمایاجغنی اثبات ایچون محمود شوکت پاشا مرحومه پك پارلاق برجنازه مراسمی یاپدیرمق ایستیوردم . اعیان واشرافدن کافه‌سنه دعوتنامه‌لر یازلدیغی کبی کبار مأمورین دولتك اثبات‌وجود ایتدیرلمسنی وپایتختده‌کی ارکان‌امرا وضابطانك همان کاملاً جنازه‌ده بولندیرلمسنی ایجاب ایدنلردن رجا وجنازه‌یه برچوق قطعات‌عسکریه اشتراك ایتدیردم . سفرای اجنبیه دخی تذکره‌لر یازدیره‌رق کرك کندیلرینك کرك لیمانده بولنان سفائن حربیه قوماندان وضابطاننك وآتاشه‌میلیتر وناواللرك بویوك اونیفورمه ایله جنازه‌یه اشتراك ایتملرینی تأمین ایتدم . جنازه‌ده بلکه یوزاللی بیك کشیدن فضله انسان بولنیوردی . اوکون هوا غایت لطیف اولدیغی ایچون خلق‌کاملاً سوقاقلره دوکولمشدی. آلایشلی برجنازه قارشوسنده اعصابی درعقب کوشه‌یویرن برچوق‌استانبول قادینی هونکور هونکور آغلایور ومراسمه برشکل حزین ویریوردی .

جنازه مراسمنك فوق‌العاده‌لکی بکله‌دیکم تأثیری تماماً حاصل ایتدی. بن‌جنازه مراسمنه اشتراك ایتمکدن زیاده آلتی آتلیدن مرکب بردوریه قولنك باشنده استانبول جهتنده‌کی سوقاقلرده کوزوکمکی ترجیح واوصورتله حرکت ایتدم . آنجق‌جنازه‌نك شکل عمومیسنی برکره کورمش اولمق ایچون برآرالق اوتوموبیل ایله بك‌اوغلی جهتنه کچدم وآرقه سوقاقلردن دولاشه‌رق بانغالتیده Notré dame de Sion مکتبی اوکنده جنازه‌یه ملاقی اولدم .·. هیئت عمومیه تام ارزو ایتدیکم طرزده ایدی . کندیسنه پك‌بیوك امیدلرله مربوط اولدیغم مرحومك جنازه‌سنی کورور کورمز غیراختیاری کوزلرمدن یاشلر بوشاندی . کیمسه‌یه کوسترمه‌مك‌ایچون مندیلله یوزیمی قاپادم وهمان عودت ایتدم . جنازه‌دن صکره بنی زیارته کلان ژاندارمه ضابطاننده فرانسه‌لی بیکباشی سارو – Sarou آسایشك صورت مکمله‌ده محفوظ اولدیغندن طولایی بنی تبریك ایتدکدن‌صکره حریت‌ابدیه تپه‌سنده جنازه‌نك ورودینه انتظار ایدرایکن ایتالیان دوننماسی قوماندانی ایله ژاندارمه تنسیقاتنه مأمورجنرال بومان Baumann آراسنده جریان ایتمش اولان برمحاوره‌یی بکا نقل ایتدی. کویاایتالیالی آمیرال جنراله دیمش‌که :

« بوجمال بك مدهش برمتشبث اولسه‌ کرك ! هیچ تردد ایتمه‌دن بویله برجنازه مراسمی یاپدیرمق ، سؤقصد فرداسنده ، هنوز جانیلر کاملاً دردست ایدلمه‌مش اولدیغی برصره‌ده بوتون سفرای اجنبیه‌یی وباخصوص قوای بحریه قوماندانلرینی بوداراجق یرده طوپلامق برجسارت مدنیه‌یه وباخصوص تدابیرینك مكملیتی حقنده صوك درجه اطمئنان حاصل ایتمکه توقف ایدر . شودقیقه‌ده اختلالجیلردن بری برال بومباسی استعمال ایده‌رك ایچمزدن برویا قاچنی حتی خفیف صورتده یارالامش اولسه عثمانلی پایتختی درعقب سفائن حربیه‌مز مرتبانی طرفندن اشغال اولنور . ذاتاً بوکاعائد تدابیر مذاکره ایدلمش واو امرلازمه ویرلمشدر. فقط ایشته‌بز بوراده‌یز وهیچ بروقعه حادث اولمادی . اکر برایکی کونه‌قدر جانیلری وآنلرك حامیلرینی‌ده اله کچیرمکه موفق اولورسه جمال‌بك مملکتنه اك بویوك خدمتی ایفا ایتمش اولور . زیرا بنم فکرمجه اك اول استحصال ایده‌جکی نتیجه اجنبی دونانماسنك پایتختی ترك ایتمه‌سی وبوغاز ایچنده حال طبیعینك عودتی اوله‌جقدر . بکا کوره بوندن صکره بزبوراده آرتق فضله غلبه‌لکدن باشقه برشیٔ دکلز ! » .

جنایت چهارشنبه کونی ایقاع ایدلمشدی . پنجشنبه کونی جنازه مراسمی یاپلدی. جمعه کونی‌ده عنایت حقله جانیلرك رئیسی اولان چرکس کاظم ورفقاسندن برقاچنی بك اوغلنده پیره‌محمد سوقاغنده قیصدیره‌رق یاورم یوزباشی‌حلمینك شهادتی وپولیس مرکز مأمورلرندن سموئیل افندینك بالاخره طوپال قالمنی‌انتاج ایده‌جك صورتده یارالانمسی بهاسنه کافه‌سنی دردست ایتدیردم ودیوان حرب عرفی‌هیئت استنطاقیه‌سنه تسلیم ایتدم . استنطاق ومحاکمه نتیجه‌سنده ثابت اولدیکه فرقه ویاغروپ حالنده ویاخود اشخاص منفرده اوله‌رق برچوق مخالفینك مشترك ویاعینی غایه‌یه خادم‌متفرق مساعیسی نتیجه‌سنده اولا اتحاد وترقینك‌اشخاص‌مهمه‌سی‌علیهنه برسؤ قصداجراسندن وبوصورتله مملکتی حکومتسز براقدقدن صکره ذات شاهانه اوزرنده‌اجرا ایدیله‌جك تأثیرات سایه‌سنده مشیر شاکرپاشایی صدارت قائممقاملغنه تعیین ایتدیرمك واونك ریاستی آلتنده برموقت قابینه وجوده کتیره‌رك اوچ کون اوچ‌کیجه اتحاد وترقینك بوتون افرادی علیهنه برقتل‌عام ترتیب ایتمك ومتعاقباً قابینه‌یی کامل‌پاشانك ویا خود پرنس صباح‌الدینك ریاستی آلتنده تشکیل ایله‌مك خصوصلرینه قرار ویرلمش . بن بوراده بوحقیقتی بلا پروا ادعا ایدرك سویلیورم ، استنطاق و محاکمه اوراقی طاقیله نشر اولنورسه بو ادعارم ثابت اولور . اساساً اك یوکسك‌مرتبین کرام‌ایله مشترکاً صرف‌مساعی ایتدیکی معلوم اولان ترامواى قومپانیاسی ترجمانلرندن صبیح بکك اعترافاتی اوقونه‌جق اولورسه بشقه بر دلیله حاجت قالمادن بوتون ادعالرم ثابت اولور . صبیح بك برحیاتدر . بن کندیسنی صاحب ناموس بر

ذات اولەرق تلقی ایدرم . حتی محمودشوکت پاشا قاتللریلەمشوقلرینك تأدیبندن صکره مملکتده آرتق ابدی بر سکون حصوله کتیرمك فکریله غیاباً اعدامه محکوم اولەرق اوروپاده بولنان برچوق ذوات نزدینه صبیح بکی کوندرمش و اونلره بعض تکالیفده بولونمشدم . تکلیفم غایت بسیط ایدی :

« اکر بو ذوات اعلان مشروطیتدن شمدی‌یه قدر مملکتده ظهور ایتمش اولان متعدد سوءقصد واختلال ترتیباتنه شخصاً نەصورتله اشتراك ایتمش اولدقلرینی امضالری تحتنده خط دستلریله بکا یازارق کوندرەجك اولورلرسه کندیلری حقنده درعقب عفوعمومی استحصال ایدرم » .

بالطبع بوندەکی مقصدم کرك داخلده کرك خارجده افکار عمومیەیی تنویر و اتحاد وترقی‌یه یاپیلان افترالرك نه قدر جانیانه اولدیغنی اثبات ایتمك ایدی . هر بر ینك درجۀ اشتراکنی بوتون تفصیلاتیله بیلن صبیح بکك تکلیفی قارشوسنده حیرتلر ایچنده قالمش اولان بو ذوات کرام پك طبیعی اولەرق تکلیفمی قبول ایتمەمش وصبیح بکی حکومتدن پاره آلمش اولمقله اتهام ایتمکدن‌ده کری قالمامشدر . تأمین ایدرمکه صبیح بکه بش پاره ویرمەدم . مومی‌الیهك اعترافاتی آرەسنده مشیر شاکر پاشانك صدارت قائممقاملغی مقصدی بیلەرك قبول ایدەجکی و ذات شاهانەیه تأثیرات اجرا ایدەجك ذوات آرەسنده پك بویوك مقاماتی اشغال ایدن بعض ذواتك‌ده بولنەجغی حقیقتلری واردی . اوزمان شویله دوشوندم :

« موقع مادیلری بو درجەلرده یوکسك اولان شو ذوات علیهنده تعقیبات اجراسنه قیام ایتمك ایشی پك ایلری‌یه کتورمك اولور . مشیر شاکر پاشایه کلنجه بر طرفدن اولومی ایچون تدابیر اتخاذ ایتدیکی بر ذاتك تکلیف ایتدیکی یمن والی و قوماندانلغی قبول ایتمك کبی کوچوکلکده بولونمش اولان بو شخصی بویله یالکز قوله واعترافاته مستند برایکی ضعیف دلیل‌ایله محکوم ایتدیرمك مشکل اولەجغندن اونك علیهندەده تعقیباتدن صرفنظر ایتمك و ایشی مسکوت براقمق حکمت حکومته موافق اولور . »

بو مطالعەمه صدراعظم و داخلیه ناظری‌ده اشتراك ایتدکلرندن وظیفەدار اولانلرك او صورتله نظردقتلرینی جلب ایدرك مقصدی تأمین ایتدم .

*
* *

سعید حلیم پاشا قابینەسی

محمودشوکت پاشانك وفاتی اوزرینه فرقەنامزدی اولەرق پرنس سعیدحلیم پاشانك تکلیف ایدلمسی قرارلاشدیرلمش ایدی . ذات شاهانه هرنه حکمته مبنی ایسه سعید-

حلیم پاشـانی صدارت قائممقاملغنه تعیین ایتمش و دیکر نظارك وكالةً ایفای وظیفه‌یه دوام ایتملرینی اراده بیورمش ایدی .

استطراد

خاطراتمك اشاغی قسملرنده درمیان ایده‌جکم بعض مطالعات سیاسیه‌یه اسـاس اوله‌جغی ایچون بوراده اوفاق بر استطراد یاپه‌جغم .

داماد صالح پاشـانك اعدامه محکوم اوله‌جغی آغزلرده دولاشـیوردی . هنوز محاکمه ختام بولمش و فقط حکم ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتمه‌مش ایدی . برکون آقشام اوزری ساعت یدی‌یه طوغری فرانسه سفارتخانه‌سندن برتلفون آلدم . سفیرموسیو بومپار مأذوناً مملکتنده‌بولوندیغی‌ایچون سفارت‌مستشاری موسیوبوپ‌مصلحتکذارلق ایدییوردی . موسیو بوپ ایله متقابلاً صمیمی دوسـتلغمز واردی . بڭا پك مهم بر مسئلهٔ رسمیه ایچون کوروشمك ایسته‌دیکنی ، بنی سفارته کیتمکلکم ، یوقسه کندیسنك‌می محافظـلغه کلمسی نجه مرجح اوله‌جغی صوریـیوردی . بالطبع برای نزاکت سفارته کله‌جکمی سویلدم . او موسمده ارکان سفارت طرابیه‌یه نقل ایتمش اولدیغی ایچون بك اوغلنده‌کی سفارتخانه‌ده یکی الکتریق تأسیساتی‌یاپیلیوردی ، بناءً علیه تنویرات نامنه هیچ برشی یوقدی . اورته‌لق کرکی کبی قارارمغه باشـلامش اولدیغندن موسیو بوپ بیك مشـکلات ایله تدارك ایتدیکی برموم ایله اوطه‌یی تنویره مجبور اولمشـدی . وقت پك کچ اولدیغندن اوزون اوزا ـی‌یه مقدمه‌لر یاپمغه لزوم کورمکسزین همان مقصده کچه‌جکنی درمیان ایله دیدی که :

« عزیزم جمال بك ! شمدی خارجیه ناظری موسیو پیشوندن برتلغراف آلدم . بوذاتك نه‌قدر تورك دوستی اولدیغنی تکرار ایتمه‌یی زائد کورورم . زیرا بوکا سزده واقفسکز . سزك فرانسه حقنده‌کی حسـات محبتکارانه‌کزه‌ده امین اولدیغمدن تلغرافی اوقودقدن‌صکره نه‌صورتله حرکت ایتمکلکمی مناسب کوره‌جککزی آکلامق‌ایسترم. بومحاوره‌مز تمامیله شخصیدر . سزدن وبندن بشقه هیچ کیمسـه‌نك واقف اولمسنه لزوم یوقدر . عادتا بنی سزکله شخصی برمسئله‌دن طولایی استشاره ایتمك ایسـته‌ین وسزدن دوستجه وصایا طلب ایدن برذات تلقی ایدیکز . »

بونی‌متعاقب اوزاتدیغی تلغرافی اوقودم . موسیوپیشون دیـیوردیکه : « آلدیغمز معلوماته کوره تونـلی خیرالدین‌پاشا زاده صالح‌پاشا استانبولده توقیف‌ایدلمش ودیوان حرب طرفندن اعدامه محکوم ایدلمك اوزره بولنمشدر . بوحوادث صـالح پاشـانك پك زیاده حرمته مظهر اولدیغی تونسده هیجان عظیم حصوله کتیرمشدر ، فرانسز

حكومتی ، امارت محمیه اهالیسندن برینك استانبولده دوچار فلاكت اولمسی یوزندن تونسده‌پك بویوك حادثات ظهور ایده‌بیله‌جكنه قانع بولوندیغندن صالح‌پاشا لهنده مداخله‌یی بروظیفه بیلیر . همان صدراعظمی كوریكز و صالح پاشانك درعقب سربست براقلمسنی وكمال سلامتله مملكتی اولان تونسه حركتنه مساعده ایدلمسنی شدتله طلب ایدیكز . » تلغرافی اوقودقدن صكره برمدت سكوت ایله وقت كچیردم . بومدت ظرفنده صالح‌پاشا حقنده‌كی حكممی وریبوردم. بالذات واقع اولان رجالرم نتیجه‌سنده دخی سؤ قصد ترتیباتندن صرف نظر ایتمه‌مش اولمسی اسبابنی شمدی آكلایورندم. نهایت موسیو بوپه دیدمكه :

« بنم فرانسه حقنده‌كی محبتمك درجه‌سنی ومملكتده، فرانسز مطبوعاتنك نشریات اخیره‌سنك حصوله كتیردیكی عمومی اغبرارملی‌یه رغماً ، فرانسز دوستلغی جریانی آرتیرمق ایچون صرف ایتدیكم مساعی‌یی بیلیرسكز. بناءً علیه استانبولده وعلی العموم شرقده فرانسز حكومتی حقنده‌كی توجهی بالكلیه ازاله ایتمك ایسترسه‌كز بویله بر مداخله‌ده بولنكز . اولا ، سزی تأمین ایدرمكه بومداخله‌دن هیچ برفائدهٔ مادیه استحصالی امكانی یوقدر . صالح پاشا دلائل مقنعه وكافیه قارشوسنده محكوم اولمشدر وكندیسی كبی محكوم اولانلرله برابر حكمك اجراسی تصدیق پادشاهی‌یه اقتران ایده‌جكدر . زیرا بز آرتق بویله خائنانه تشبثات ایله حكومتك متمادیاً دوچار ضعف اولدیغنی كورمكدن بیقدق ، اوصاندق ، بودفعه ، جانیلرك موقع اجتماعیسی هرنه اولورسه اولسون، بلامرحمت كافه‌سنی الك شدید برصورتده تأدیب ایتمكه قرار ویردك . بوسایه‌ده‌بلكه بوندن صكره‌سی ایچون امثالی ترهیب ایتمش اولاجغمزی ظن ایدییورز. سزك یارین صدراعظمه یاپه‌جغكز « دەمارش » صالح پاشایی قورتارماز فقط اوكا مقابل افكار عمومیه‌ده فرانسز سفارتنك‌ده استانبولده ضربهٔ حكومتلر وجوده كتیرمك ایچون صرف مساعی ایتدیكنی اثبات ایدر ونفرت عمومیه‌یی موجب اولور. بنجه بوندن صرف نظر ایدلمسنی موسیو پیشونه یازارسه‌كز دهااصابت ایتمش اولورسكز.»

مطالعاتمی پك مصیب تلقی ایدن موسیو بوپله صمیمی مصافحه ایدرك آیرلدق . فی الحقیقه موسیو بوپ صدراعظمه مراجعت ایتمه‌مشدی . ایكی كون صكره جانیلر حقنده‌كی حكم تصدیق عالی‌یه اقتران ایتمش وهمان اوكیجه‌نك فجرنده حكم ارادهٔ سنیه‌نك اجراسی قرارلاشدیرلمشدی . كیجه ساعت اون بردن صكره ینه فرانسز سفارتخانه‌سندن بر تلفون آلدم . همان كیدوب كندیسنی كورمكلكمی موسیو بوپ بالذات رجا ایدییوردی . سفارته كیرر كیرمز پك بویوك بر تلاش و هیجان ایچنده بولونان موسیو بوپ ، هیچ برشی سویله‌مكسزین ، موسیو پیشونك ایكنجی تلغرافنی اوزاتدی . مصلحتكذارك عدم مداخله وصایاسنی حاوی جوابندن صوك درجه‌لرده

حدت ایتمش اولان خارجیه ناظری مبادئ کلامده موسیو بوپی کوزجـه تکدیر ایتدکدن صکره همان بلا افاتهٔ وقت صدر اعظمی کورمسنی و صالح پاشایی بهمه‌حال قورتارمسنی امرایدییوردی . نه‌دیه‌جکمه منتظراولان موسیوبوپی اوزمه‌مك ایچون : « عزیزم ، پك کچ ، دیدم . حکم اعدام ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتدی وبوکیجه صباحه قارشی اجرا اولونه‌جقدر . سز بوکیجه صدراعظمی کوره‌مزسکز . کورسه‌کز بیله مخالف امر اعطـا اولونجه‌یه قدر اولکی امر اجرا ایدلمش اولور . مع هذا موسیو پیشونك بو اصرارینی آکلایه‌میورم وسزه عاقلانه وحکیمانه اولان وصایا کزدن طولایی تشکر ایده‌جکنه سزی تکدیر ایتمه‌سی اسبابنی تقدیر ایده‌میورم . »

ایرتسی کون حکم اعدامك اجرا ایدیلدیکنی خبر آلمش اولان موسیو بوپ هر دورلو مسؤلیته راضی اوله‌رق صدر اعظم نزدنده بی فائده مداخله‌دن توقی ایتمشدی

حکم اعدامك اجراسندن بر قاچ کون اول صالح پاشانك برادرلری طاهر و محمد خیرالدین بکلری ده توقیف ایتدیرمشدم . ذاتاً نجه طاهر خیرالدین بك صالح پاشادن زیاده متشبث و مضر بر مخلوقدی . بو ایکیسی حقنده فرانسه سفارتی مداخله ایتمك ایستـه‌دی . فقط مداخله‌یی نیم رسمی صورتده اداره ایتدك ؛ و بعدما ممالك عثمانیه سیاستیله قطعیاً اشتغال ایتمه‌مك و تابعیت عثمانیه‌دن بالکلیه چیقاراق فرانسز تابعیتنه کیرمك شرطیله فرانسه‌یه کوندرلمك اساسنی قبول ایتدك . واوصورتله ایجابنی یاپدیردق . ایشته تونسلی خیرالدین زاده‌لرك عثمانلی ملکنه صوك خدمتلری ده بو بله اولدی . امید ایتمك ایسترمکه هیچ اولمازسه بوندن صوکرا کندیلرندن بحث اولندیغنی ایشتمیه‌جکز . [خاطراتمك آشاغی طرفلرینی تسوید ایدرکن خبر آلدمکه طاهرخیرالدین استانبوله کلمش وحتی کندیسـنه میرمیران رتبه‌سی ویریله‌رك زراعت نظارتنه تعیین اولنمش] « سـبحان من تحیرفی صنعه العقول » مادامکه بوذوات کرام تونسلی ایمشلر وطنلرینی فرانسز بویوندیریغندن قورتارمق ایچون چالیشسه‌لر داها اصابت ایتمش اولورلر . باقالم او زمان موسیو پیشون قفالرینی کیوتندن قورتارمق ایچون مداخله ایده‌جکمی ؟

بواستطرادیمزه نهایت ویره‌دن شوراسنی ده علاوه ایتمك ایسترزکه خاقان مرحومك حکم اعدامی تصدیق ایتمك ایسته‌مدیکنه و جنت مکانی اجبار ایچون نیم طلعت بکله برابر سرای همایونه کیتمش اولدیغمزه دائر اولان کفت و کولر بالکلیه خلاف حقیقتدرلر . بر کون سرای همایونه تقدیم اولنان تذکرهٔ صدارت و ملفوفاتی عینی کونده تصدیق عالی‌یه مقترن اولدیغی حالده باب عالی‌یه اعاده ایدلمشدر .

*
* *

ادرنه‌نك استردادی

محمود شوکت پاشا مرحومك صدارتندن صوکرا تشبث اولنان شارکوی تعرضی

عدم موفقیتله نتیجه‌لنمش و متعاقباً ادرنه ، یانیه و اشقودره قلعه‌لریده سقوط ایتمش اولدیغندن پاشا مرحوم اینوس ـ مدیه خطی قبول ایده‌ن مقدمات صلحیه‌یی امضا ایتمکه مجبور اولمشدی . پاشانك وفاتندن بر مدت صوكرا ایكنجی بالقان محاربه‌سی ظهور ایتدی . و صربلیلرله یونان و رومانیالیلر بولغارلر علیهنه حركته باشلادیلر.

• بو فرصتدن استفاده ایدرك بزده ادرنه‌یی استرداد ایتمك اوزره بولغارلر اوزرینه حركت ایتمه‌مز ایجاب ایدییوردی . بوتون فرقه‌افرادی حكومتك بوكا قرارویره‌جكنی و بلاافاته وقت اردونك حركت ایده‌جكنی بحق امید ایدییوردی . استانبولده بویله بر فكرك دوغمش اولدیغنه واقف اولان انكلتره خارجیه ناظری سیرادوارغره‌ی بر طرفدن انكلیز سفیری واسطه‌سیله باب عالی‌یی بو فكردن واز كچیرمكه چالیشمقله برابر بر طرفدن‌ده مجلس مبعوثانده‌كی نطقلری واسطه‌سیله توركیه‌یی تهدید ایتمكه قیام ایتمشدی.

هیئت وكلا آره‌سنده بوفرصتدن استفاده ایتمك ایسته‌ینلرله ایسته‌مه‌ینلر واردی . ایسته‌مه‌ینلرك باشنده نافعه‌ناظری عثمان‌نظامی‌پاشا بولنیوردی. هیچ خاطرمدن چیقماز: برجمعه‌كونی آقشام اوزری سعیدحلیم پاشانك یكی كویده‌كی یالیسنه كیتمشدم. بوتون وكلا اوراده بولنیورلردی . بنم مواصلتمدن اول اوزون اوزادی‌یه مذاكره‌لرده بولنمش اولان وكلا تعطیل مذاكرات ایتمش ودكزه‌ناظر مرمر بالقونده‌استراحت‌ایدییورلردی. عثمان نظامی پاشانك یاننده بولنان بحریه ناظری چوروك‌صولی محمود پاشایه «اكر بو دفعه شو ذواتی بو ادرنه استردادی فكرندن واز كچیرمكه موفق‌اولورسه‌م كندیمی وطنمه الك بیوك خدمتی ایفا ایتمش عد ایده‌جكم» دییوردی .

بو مطالعه‌نك مخافتی ، خیر وطنه مغایرتی قارشوسنده بوزكبی دونمش قالمشدم . سعیدحلیم پاشا ایله طلعت بك اوطه‌لردن‌برنده غایت متأثر برطورایله قونوشیورلردی . سعیدحلیم پاشا بكا توجیه خطاب ایله « بردرلو اكثریتی مداخله‌جهتنه چویره‌میورز . نه یاپه‌جغمزی شاشیردق » دیمشلردی . طلعت بك ایرتسی كونی رژی مدیرعمومیسی موسیو وه‌یل ایله كوروشه‌رك پاره مسئله‌سنی حل ایده‌جكنی سوبلیوردی . فی‌الحقیقه ایرتسی كونی موسیو وه‌یل ایله كوروشدیلر . بنده برابر بولونیوردم . موسیو وه‌یل رژی مدت امتیازیه‌سنك اوزبش سنه دها تمدیدی شرطیله حكومته بربچق‌میلیون‌لیرا اقراض ایده‌جكنی وعد ایدیبور مالیه ناظری رفعت بكله داخلیه ناظری طلعت بك هیئت وكلا قراریله بو تكلیفی قبول ایدییورلردی . ایشته ایكی اوچ سنه‌دنبری مجلس مبعوثانده جاوید بكك بركبره‌سی كبی كوسترلمك‌ایسته‌نیلان رژی ایشنك ماهیتی‌بودر . و ظن ایدییوردمكه بویله بر زمانده تمدید مدتی قبول ایتمش اولان برحكومت آرتق بر دها كری دونه‌مز عینی كونده طلعت بك اوطوموبیل ایله خادم كوینده قراركاه‌عمومی نزدینه عودت ایتدی . مقصد باش قوماندان‌وكیلی وحربیه ناظری عزت پاشانك رأینی

استفسار ایتمکدی . عزت پاشا ایکی نقطه‌یی مهم تلقی ایدیبور وبو ایکی نقطه حقنده کندیسنه تأمینات ویریلیرسه اردویه ایلری حرکت امرینی ویره بیله جکنی سویلیوردی:

١ — اردونك ایلری حرکتندن تولد ایده جك حادثات سیاسیه مملکتی بر تهلکهٔ عظیمه یه القا ایتزمی ؟

٢ — اردونك اعاشه سی ایچون لزومی اولان پاره وارمیدر ؟

طلعت بك برنجی نقطه حقنده هیئت وکلانك اقلیتنك مطالعاتی درمیان ایتمکه ورژی مدت امتیازیه سنك تمدیدی سایه سنده پاره نك تأمین اولندیغنی ابلاغه مأمور ایدی . ایرتسی کونی عودتله عزت پاشانك موافقتی خبرینی ایصال ایله دی . فقط هرحالده مجلس وکلاده اکثریت ایلری حرکتك مضرتنه قانع ایدی . صباحلین مدحت شکری بکله برابر ناظر ارقداشلردن معدود اولان بعضیلرینی زیارت ایتدك . اکر بوفرصت قاچیریلیورسه منحصراً ادرنه‌یی قورتارمق ادعاسیله برضربهٔ حکومت یاپمش وبواثناده حربیه ناظری و باش قوماندان وکیلنك وفاتنه سببیت ویرمش اولان فرقه‌مزك موقع اقتدارده قالمق صلاحیتی ضایع ایده جکنی واوزمان بوتون فرقه‌نك موقع اقتداردن چکلمسی لازم کله جکنی سویله دك . بعضیلری قناعت کامله حاصل ایتدیلر بعضیلریده استعفانی ترجیح ایده جکلرینی سویله دیلرسه‌ده اونلر ایچون وظیفه استعفا ایتمك دکل فداکارلق کوسترمك اولدیغنی درمیان ایتدك . نهایت مجلس وکلانك اجتماعندن اولکی اکثریت تحصل ایتمشدی . خاطراتمك بوقسمنده اسم ذکرندن صرفنظر ایتدم . ذاتاً هیچ بروظیفه ایجابیله دکل آنجق فرقه‌یه منسوب ناظرلرله پك صمیمی برمحبت برادرانه بسله مکده بولنمق حسبیله تشبث ایتدیکم بوایشده ـ بالاخره برغزته نك ادعا ایتدیکی کبی ـ هیچ برجبر وتضییق اماره سی موجود دکلدی . کوچوك بیوك بوتون وظیفه لریمك حین ایفاسنده کندی ایشمه هیچ کیمسه‌یی مداخله ایتدیرمدیکم کبی هیچ کیمسه‌نك ایشنه‌ده بالفعل مداخله ایتمه‌دم . خالصانه تمنیات ویا دوستانه حسبحال قبیلندن بعض رفقایه عائد وظائفده‌کی مطالعاتمی، کندیسنی رنجیده ایتمیه جك وبرفضولی مداخله ماهیتنده تلقی ایدیلمیه جك صورتده، درمیان ایتمکله اکتفا ایتدم . عکسنی ادعا ایده جکلره وقعه تصریح ایتدکلری تقدیرده جواب ویرمکه حاضرم .

ادرنه‌نك استردادی ایچون اردویه ایلری حرکت امری ویریلدیکی صره‌ده خارجیه نظارتی طرفندن دول معظمه نزدنده‌کی سفرامز واسطه سیله بوتشبثده‌کی مقصد ادرنه‌نك استردادی اولوب بومقصدك استحصالندن صوکرا اردونك توقف ایده جکی وهرحالده مریچ نهرینك صاغ ساحلنه قطعیاً کچمیه جکی حقنده بر تعمیم نشر ایدلمشدی : بو تعمیم فکرمجه برخطای سیاسی ایدی. اولا یالکز ادرنه‌نك استردادی کافی دکل ایدی مریچ نهری تورك قاللی وادرنه‌نك آطه‌لردکزینه برمخرج طبیعیسی اولان دده آغاج

بزم اوللی ایدی . ادرنه‌نك مدافعه‌سنی تأمین ایده بیلمك ایچون ایسه دیمتوقه ، صوفیلی حوالیسنك بزم طرفمزده قالماسی اقتضا ایدردی . بالخاصه کوملجنه ، اسکچه وحوالیسنك یوزده سکسان بش اسلام اهالی‌ایله مسکون اولدیغی نظر دقته آلنه‌جق اولورسه بورالرینك‌ده استردادی امکانی تأمینه چالیشمق الزم وظائفدی .
مبادیده موفقیتك استحصال ایدیله بیلوب ایدیله‌میه‌جکی بالطبع کسدیریله‌مزدی . فقط بویله برتعمیم نشر ایدوبده دولتی داها تشبثنك ابتدالرنده قطعی برتعهد آلتنه قویمق هرحالده دور اندیشانه برسیاست تلقی اولونه‌ماز . نته‌کیم آتیاً حکایه ایده‌جکم استانبول قونفرانسی اثناسنده عثمانلی دلکه‌لری بوتعهدك تضمن ایتدیکی صراحت قارشوسنده خصملرینی الزام ایده‌بیله‌جك برچارهٔ منطقی بوله‌مادیلر وبوامر واقعلرك احداث‌ایتدیکی وضعیتلردن استفاده‌یه چالیشدیلر .

انکلیز سیاستی

حکومت عثمانیه ادرنه‌نك استردادینه قرار ویروبده اردولرینه ایلری حرکت امرینی ویرر ویرمز انکلیز سیاستی‌ده یوزنده‌کی ماسکه‌یی آته‌رق حقیقی سیماسنی کوستردی . بر طرفدن انکلتره؛ سفیری واسطه‌سیله باب‌عالی‌یه تبلیغ ایتدیکی نوطه‌ده عثمانلی اردولرینك اینوز ـ مدیه خطنی تجاوز ایتمه‌مسنی شدتله طلب ایتدیکی کبی‌دیکر طرفدن خارجیه ناظری سیر ادوار غره‌ی عوام قاره‌سنده ویردیکی برنطقده« تورکلر بولغارلرك دوچار اولدیغی فلاکتدن استفاده ایدرك لوندره معاهده‌سنی کأن لم یکن حکمنده عد ایتمکه وادرنه‌یی‌استرداده قیام‌ایدرلرسه آتیاً دوچار اوله‌جقلری جزالك پك شدید اوله‌جقدر . دکل یالکز بوندن آوروپاده‌کی ملکلرندن محروم اوله‌رق بلکه استانبولی بیله ضایع ایده‌جکلردر » دیبوردی .
کرك باب عالی‌یه تودیع اولنان نوطه وکرك سیر ادوار غره‌یك بو نطقی صراحةً کوستریبوردیکه انکلیزسیاستی حکومت عثمانیه‌نك تمامیله علیهنه دونمش وهروسیله‌دن استفاده ایله عثمانلیلری متضرر ایده‌رك داخلاً قوتلنملرینه مانع اوله‌جق اسبابه توسل ایتمکی شعار ایدینمشدر .
غریبدرکه روسلر او اثناده ادرنه‌نك عثمانلیلر طرفندن استردادینه طرفدار کورونیورلردی .
کندی زادهٔ شئامتلری‌اولان بلغارحکومتنك ضررینه اولان بومعامله‌یی‌روسلرك نه‌دن طولایی خوش‌کورمکده اولدیغنی‌اوزمان اوزون‌اوزادی‌یه دوشونمشدم. تورك ــ بلغار اتفاقنك اساساتی قرارلاشدیرمغه مأمور اولدیغم صره‌ده بولغار سفیری موسیو

طوشه‌فله کوروشورکن برکون زمین مباحثه‌یی بونقطه‌یه ایصال ایتدم . بونك اسبابی حقنده نه دوشوندیکنی بولغار دیپلوماتندن صوردم « روسلر استانبولی کندی مالاری عد ایدییورلر . استانبولی آلدقلری زمان اونك روم ایلنده‌کی هینترلاندینك ممکن اولدیغی قدر واسع اولماسی کندیلری ایچون حائز اهمیتدر . استانبولك کندیلری طرفندن حین اشغالنده ادرنه تورکلرك النده بولنه‌جق اولورسه بالطبع بوشهرده روسلره استقال ایده‌جك وبوسایه‌ده آتیاً بولغارستانه استیلایه تخصیص ایده‌جکلری اردولری ایچون واسع برمانوره ساحه‌سنه مالك اوله‌جقلردر » دیمشدی بومطالعه‌یی پك طوغری وشایان قبول کوردم .

ادرنه‌نك بزم طرفمزدن استردادی علیهدارلغنده فرانسز سیاستیده انکلیز سیاستندن کری قالمیوردی . اردونك ایلری حرکتنه فرانسه حکومتنك معترض اولدیغی حقنده فرانسز سفیری طرفندن‌ده باب عالی‌یه برشفاهی نوطه ویریلدیکی کبی فرانسز غزته‌لری بوتشبثمزدن طولایی علیهمزده آتش پوسکوریورلردی . فقط عنایت حقله بوتون بومخالفتلره رغماً ادرنه استرداد اولوندی وبالاخره عقد اولنان استانبول معاهده‌سیله بولغارلر امر واقعی قبوله مجبور اولدیلر .

غربی تراکیا حکومت موقته‌سی

اردونك ادرنه علیهنه حرکتی اثناسنده حکومتجه نشر اولنان بیاننامه‌ده اردومزك مریچ نهرینی قطعیاً تجاوز ایتمیه‌جکی صراحةً تعهد ایدلمش ایدیسه‌ده او زمان اردونك روح متفکری اولان بعض ذوات بوتعهدك عدم اصابتنی نظر دقته آله‌رق حکومته تابع اولمایان غیر رسمی بر تشکیلات مخصوصه‌نك مریچ نهرینك اوته طرفنده کندی ایسته‌دیکی کبی حرکت ایتمه‌سنه اغماض عین ایتمك اساسنی باش قوماندانلغه وحکومته قبول ایتدیردیلر وبوتشکیلات مخصوصه عاقلانه برحرکت سریعه ایله تا مستاقره صوینی وادیسنه قدر بوتون غربی تراکیایی اشغاله موفق اولدی. غربی تراکیا قطعه‌سی ادرنه ولایتنك اورته‌کوی وقرجه‌علی قضالریله بوتون‌ده‌ده آغاچ وکوملجنه سنجاقلرینی احتوا ایده‌ن ونفوسنك یوزده سکسان بشی اسلاملردن ترکب ایده‌ن برقطعهٔ مهمه‌در . بو قطعه‌یی اشغال ایده‌ن تشکیلات مخصوصه‌نك ریاستنده شهید محترم سلیمان عسکری بك بولونیور وچرکس یوزباشی رشید وازمیرلی اشرف و قارده‌شی سامی وینه یوزباشی فهمی بکلرله دها سائر بعض ذوات ارکان اصلیه‌سنی تشکیل ایدییورلردی .

سلیمان عسکری بك اهالئ اسلامیه‌نك ایلری کلنلرینی برعمومی قونغره‌یه دعوت ایدرك مرکزی کوملجنه اولمق اوزره غربی تراکیا حکومت موقتهٔ اسلامیه‌سی نامی

آلتنده برحکومتك تشکل ایتدیکنی اعلان ایتدیردی. بوحکومتك ریاست موقته سنه کوملجنه بلدیه رئیسی انتخاب و قوهٔ اجرائیه ریاستنه‌ده سلیمان عسکری بك تعیین اولوندی . حکومت عثمانیه زماننده‌کی قضا تشکیلاتی عیناً ابقا وهر برینه بر رحکومت رئیسی انتخاب ایدیله‌رك ینه هر برینه بر قوهٔ اجرائیه قوماندانی تعیین اولوندی . حکومت رئیسلری کوملجنه‌ده‌کی حکومت موقته رئیسنه تابع اولاجقلر قوهٔ اجرائیه قوماندانلریده سلیمان عسکری بکك امری آلتنده بولنه‌جقلردی .

سلیمان عسکری بك براز عجول وبرآزده تیکبین اولمسنه رغماً پك مکمل ومتشبث براداره آدمی عد اولنه‌بیلیردی. فرط ذکاسی ، صوك درجه جسارت وفداکارلغی ایله محیطنه احساس اعتماد وامنیت ایدن بوشخصیت ممتازه‌نك غربی تراکیا تشبثاتندن بالآخره استانبول قونفرانسی اثناسنده ومتعاقباً تورك ـ بلغار اتفاقی اساساتنك حین تثبیتنده پك چوق سیاسی استفاده‌لر تأمین ایدلمشدی.

١٩١٣ سنه‌سی تموزی اواسطندن ایلولی اواسطنه‌قدر پایدار اولان بوحکومتك استانبول معاهده‌سی احکامی موجبنجه موجودیتنه نهایت ویرلدی . فقط بومعامله پك قولای اولمادی . سلیمان عسکری بکك رفقای مساعیسندن برچوقلری حکومتك تعهداتنه رغماً غربی تراکیاحکومت موقته‌سنك ادامه‌سنی آرزو ایدیور وبلغار اشغالنه قارشی براز مقاومت املنده بولنیوردی . حالبوکه حکومت‌عثمانیه غربی‌تراکیا قطعه‌سنك هیچ‌برمقاومته دوچار اولمقسزین بولغارقطعاتی طرفندن اشغال‌ایدلمسنه‌فعلاً معاونت ایده‌جکنی تعهد ایتمشدی. اوکا مقابل بولغارلرغربی تراکیا اهالیٔ اسلامیه‌سی ایچون پك زیاده موجب استفاده حقوق تعهد ایتمش واهالیٔ اسلامیه حقنده هیچ برظلم وتعقیباتده بولنمایه‌جغنی ودرعقب عفوعمومی اعلان ایده‌جکنی وعد ایلمشدی . اهالیٔ اسلامیه‌نك شیمدی بولغار اشغالنه قارشی مقاومت مسلحه ابراز ایتمسی هیچ برفائده تأمین ایتمه‌مکله برابر بالعکس بولغارلردن کندیلری ایچون استحصالنه موفق اولدیغمز پك چوق منافع سیاسیه واداریه‌یی ضایع ایتمه‌لرینه سبب اولوردی .

آرقداشلری آره‌سنده حاصل اولان آرزوی مقاومتی تعدیله موفق اولامایان سلیمان عسکری بك برمکتوب ایله استانبوله مراجعت‌ایتدی. مکتوبده دییوردی‌که: « آرقداشلرم نزدنده پك بیوك براعتمادی و بناءً علیه اونلر اوزرنده شدید برتأثیر معنوی‌یی حائز اولان استانبول محافظی جمال‌بك همان بورایه کوندریله‌رك حکومتك نقطهٔ نظری وتعهداتنك اسباب ودرجه‌سی حقنده ایضاحات اعطا ایتدیرلمه‌یه‌جك اولورسه بلغار قطعاتنك حدوددن غربی تراکیا داخلنه حرکتی اثناسنده مقاومت کورمسی وبناءً علیه قان دوکولمه‌سی محققدر . »

مکتوبنك ورودی اوزرندن هنوز درت بش‌ساعت کچمه‌دن‌سلیمان‌عسکری‌بك‌ده

استانبوله کلدی . خارجیه ، حربیه وداخلیه ناظرلرینك مذاکراتی نتیجه‌سنده بتم کوملجنه واسکچه‌یه قدر کیده‌رك اوراده‌کی ذوات اقناعه صرف مساعی ایتمکلکم تحت قراره آلندی . وبر طرفدن‌ده اوصره‌ده استانبول بولغار سفارتنه تعیین ایدلمش اولان موسیو طوشف واسطه‌سیله بولغار حکومتنه اشعار کیفیت ایدیله‌رك طرفدن هر دورلو تدابیر تسکینیه اتخاذ اولونه‌رق غربی ترا کیا حکومتنه مقاومتدن صرف نظر ایتدیرمدکجه وبوخصوصده بتم طرفمدن کندیسنه اشعاراتده بولنمادقجه حرکت اشغالیه‌یه توسل ایتمه‌مسی غربی ترا کیایی اشغاله مأمور بولغار فرقه‌سی قوماندانته اخطار ایتدیرلمش ایدی .

استانبولدن ادرنه ، دیمتوقه ، دده غاچ طریقیله کوملجنه‌یه واورادن اسکچه‌یه کیتدم . بر کون صوکرا بکا التحاق ایدن سلیمان عسکری بکله برابر ترا کیا قوه اجرائیه قوماندانلریله کوروشدم . بولغارلرك غربی ترا کیایی صورت اشغاللری حقنده برچوق شرائط قرارلشدیردق . بونلری طوغریجه بولغار جنرالنه یازدم . شرائط مذکوره کاملاً قبول اولنه‌رق حرکت اشغالیه باشلادی . بنده برهفته صوکرا استانبوله عودت ایتدم .

استانبول قونفرانسی

ادرنه‌نك طرفمزدن اشغالندن صوکرا هیچ بر طرفدن امید معاونت کوره‌مین بولغارلر بزم قبول ایده‌بیله‌جکمز مصالحه اساساتنی نیم رسمی بر ماهیتده آراشدیرمق اوزره موسیو ناچه‌ویچی استانبوله کوندرمشلردی . اسکی استانبولو ویستلردن اولان بو اختیار ذات بر بولغار تورك مقارنتنك اك اسکی و حرارتلی مروجلرندن ایدی . کندیسیله نیم رسمی بر ماهیتده جریان ایدن بر قاچ مکالمه‌دن آکلاشلدیکه ناچه‌ویچ بر صلح مذاکره‌سنی اداره ایچون کافی شرائطی حائز دکلدی . بر مدت بولغار - تورك معاهدهٔ صلحیه‌سنك مذاکره‌سی ایچون بر بولغار هیئت مرخصه‌سی استانبوله کلدی . بو هیئت جنرال صاووفك ریاستی آلتنده بولغار سفراسندن موسیو طوشه فله موسیو ناچه‌ویچدن مرکبدی . عثمانلی هیئت مرخصه‌سی طلعت بکك ریاستی آلتنده چوروك صولی محمود پاشا ایله خلیل بکدن ترکب ایدییوردی . بولغار هیئت مرخصه‌سنك معیتنده عسکری ومالی وحقوقی مشاورلردن مرکب برهیئت بولندیغی کبی عثمانلی مرخصلرینك معیتنه‌ده عینی ماهیتده بر هیئت استشاره ویرلمشدی . بن ارکان حربیه بیکباشیسی عصمت بکله برابر عسکری مشاور تعیین ایدلمشدك .

خطوط اساسیه‌نك تثبیتیله مشغول اولان هیئت مرخصه بوتون تفرعاتك تقریرینی

بزه حواله ایدییورلردی . ظن ایدییورمکه کرك دیمتوقه‌نك معین بر طاقم اراضی ایله قالمسی وکرك غربی تراکیا اهالیٔ اسلامیه‌سیله علی‌العموم بولغارستانده ساکن تورکلر حقنده بر چوق حقوق خصوصیه‌نك تأمین ایدلمه‌سی مسائلنده پك بیوك خدمتلری سبق ایتدی .

تدافعی و تجاوزی عثمانلی بولغار اتفاقی

صلح قونفرانسنه مأمور اولان بولغارلر شایان دقت برذهنیت ابرازایدییورلردی. هنوز اوچنجی اجتماعه ابتدار اولنمشدی . بن مذاکره صالوننده مقام ریاسته‌بولنان طلعت بکه لمصلحة بعض شیلر عرض ایدییوردم . جنرال صاووف ، « افندیلر رجا ایدرم ایشمزی چابوق بیترمله‌ده اصل مهم اولان دیکر ایشمزه باشلایه‌لم . بن بورایه ایکی متره فضله طوپراغك بولغارستانده ویا تورکیاده قالمسی مذاکره ایچون کلمدم . نم سبب ورودم سنه‌لردنبری آرزو ایتدیکم براملك استحصالیدر : تورك ــ بولغار اتفاقندن بحث ایتمك ایستیوردم . ایشته بن بوایشی تأمین ایچون کلدم . » دیمشدی دیکر ایکی بولغار مرخصی‌ده مقام تصدیقده باشلرینی صاللایورلردی . بزبونی جنرال صاووفك معتادی وجهله بزی یله‌مك مقصدیله سویله‌مش اولدیغنه حمل ایتدك . و شرائط صلحیه‌نك تعیین و تثبیتنده ممکن اولان منافعك کافه‌سنی تأمینه چالیشدق و فی‌الحقیقه املمزده موفق اولدوق . مذاکراتك نهایتلرینه طوغری‌ایدی ، جنرال صاووف اتفاقدن ، بونك تأمین ایده‌جکی منافع عظیمهٔ‌متقابله‌دن داها اساسلی‌صورتده بحث ایتمکه باشلامشدی . معاهدهٔ صلحیه مذاکراتنك ختامنده نم جنرال صاووفله بیوك آطه‌یه کیده‌رك تعرضی و تدافعی براتفاق مقاوله‌سی اساسلرینی تثبیت‌ایتمکلکمز سعیدحلیم پاشا ایله طلعت و خلیل بکلر آره‌سنده تقرر ایتدیرلمشدی .

هیچ کیمسه‌نك نظر دقتنی جلب ایتمه‌مك ایچون بولغار جنرالی بالقان محارباتی اثناسنده پك زیاده یورولمش اولدیغندن بحث ایله برقاچ کون استراحت ایتمك اوزره بیوك آطه‌ده اقامتنه مساعده ایدلمه‌سنی حکومت عثمانیه‌دن رجا ایده‌جك و طرفمزدن رجاسی اسعاف اولونه‌رق حکومت عثمانیه‌نك مسافری اولمق اوزره بیوك آطه‌ده‌کی اوتللردن برینه یرلشدیریله‌جکدی . بن‌ده برکون آطه‌یه کیده‌جك ونجم‌الدین‌منلانك خانه‌سنده کندیسنه بر ضیافت ویردیره‌جکدم . ضیافتی متعاقب براوطه‌یه چکیله‌رك اتفاق معاهده‌سی اساسلرینی مذاکره‌یه باشلایه‌جقدق .

بوتون بوتفرعات اجرا اولوندی . وصاووفله برابر تدافعی وتجاوزی برمعاهدهٔ اتفاقیه مسوده‌سی قلمه آلدق .

بو مسوده‌نك اساسلی بر صورتده مذاکره و تعدیلی وکافهٔ تفرعاتنك تثبیتی ایچونده برقاچ کون صوکرا برکیجه شیشلیده‌کی اقامتکاهمده اجتماع ایتدك . بولغارلر جنرال صاووفله موسیو طوشه‌فدن ترکب ایدییور بزدنده بن طلعت و خلیل بکلر موجود بولونیوردی .

معاهده‌نك تدافعی اساسی طرفین عاقدیندن بری بالقان حکومتلرندن لااقل ایکیسی طرفندن دوچار تجاوز اولدیغی تقدیرده طرف دیکرك بوتون قوتیله کندیسنه معاونت ایتمسی قضیه‌سندن عبارتدی .

تعرض اساسنه کلنجه : طرفین عاقدیندن بری بالقان دولتلرندن برینه قارشی اول امرده طرف دیکرك موافقتنی استحصال ایتمك شرطیله تجاوزی بر حرکتده بولنور وبو حرکت نتیجه‌سنده دیکر بر بالقان دولتنك دها دوچار تجاوزی اولورسه طرف دیکرك کندیسنه معاونته مجبوریتنی احتوا ایدییوردی .

فقط طرفین عاقدیندن بری هرهانکی بر بالقان دولتیله یالکز باشنه حرب ایتمکه مجبور اولدیغی تقدیرده طرف دیکر متفقنه قارشی لطفکار بر بیطرفلق وضعیتی محافظه ایده‌جکدی .

بویله بر حرب مشترك نتیجه‌سنده استحصال اولنه‌جق منافع ارضیه‌نك صورت تقسیمنه کلنجه :

بولغارلر قواله درامه حوالیسنی وده‌ده آغاج لیمانی بزه ویره‌جکلردی . شاید بولغارلر بر طرفدن اوستروما قره صویه‌قدر توسیع حدود ایدرلرسه بز مستاقره صویه قدر بوندن غربی تراکیانی استرداد ایده‌جکدك . شاید بولغارلر سلانیك لیمانی قره‌فریه وودینه حذالرینی اشغال ایدرلرسه بزده استروما قره صویه‌قدر ایلرله‌یه‌جك ومذکور شهر ایله قرسنه بوغازینه قدر چیقاجق اولان حدودیمز نوزه‌قویله رزالق آره‌سندن کچه‌رك اسکی روبچوز قضاسی بزده قالمق اوزره دوسپاط موقعنده اسکی تورك بولغار حدودینه ملاقی اوله‌جقدی .

تورکجه وفرانسزجه اوله‌رق تحریر اولنان پروتوقول هیچ بر تعهد ماهیتنی حائز اولماق شرطیله طرفینجه پارافه ایدلدی .

معاهدهٔ اتفاقیه مسوده‌سنی بولغار باش وکیلی غوسپودین راووسلاووف وخارجیه ناظری غوسپودین غنادیه‌ف ایله مذاکره ایتمك وقرالك‌ده موافقتنی استحصال ایتمك ایچون جنرال صاووف صوفیه‌یه عودت ایتدی . جنرال صاووف اعظمی بر هفته‌اون کون ظرفنده بولغار متقابل تکلیفاتنی حاملاً استانبوله عودت ایده‌بیله‌جکنی ویاخود هیچ کیمسه‌نك نظر دقتنی جلب ایتمه‌مك ایچون اوصیره‌ده استانبول بولغار سفارتنه تعیین ایدلمش اولان موسیو طوشه‌فه ارسال ایتدیره‌جکنی سویلیوردی .

فقط آره‌دن هفته‌لر کچدیکی حالده صوفیه‌دن هیچ برخبر آلنیور وموسیو طوشه‌ف بوخصوصده شق شفه ایتمیوردی .

صلح معاهده‌سنك طرفین حکومتلرنجه تصدیقی متعاقب بولغارستانله مناسبات سیاسیه اعاده ایدلمش وحکومت عثمانیه طرفندن جمعیت کاتب عمومیسی فتحی بك صوفیه سفارتنه تعیین اولنمشدی . فتحی بك تورك ـ بلغار اتفاقی پروژه‌سنه واقف وطرفدار ایدی . صوفیه‌یه مواصلتندن صوکره جنرال صاووفله استانبولده اساسلری قرارلاشدیرلمش اولان اتفاق معاهده‌سنك نره‌ده قالدیغنه دائر بولغار قابینه‌سی نزدنده سبق ایدن تشبثاتنه هیچ برجواب شافی آله‌مامشدی . معاهدهٔ صلحیه مذا کراتی اثناسنده بو اتفاقك بر آن اول عقدی ایچون شایان حیرت براستعجال کوسترمکده اولان بولغارلرك شیمدیکی تأثیرلرینه هیچ برمعنا ویریله‌میوردی . برطرفدن ده بولغارلر کرك معاهدهٔ صلحیه احکامنه وکرك شفاهی برچوق وعدلرینه رغماً غربی ترا کیا اهالیٔ اسلامیه‌سی حقنده ارتکاب مظالمه باشلامشلر ، پوماقلری جبراً خرستیان یاپمغه تشبث ایتمشلردی .

فتحی بك بو ایکی یوزلو بولغار سیاستندن بیزار اولمش وصوفیه مأموریتنده دوام کندیسی ایچون غیرممکن راده‌یه کلمکده اولدیغنی بیلدیرمشدی . هم بومسائل حقنده تعاطیٔ افکار ایده‌رك غربی ترا کیا اهالیٔ اسلامیه‌سنی ظلم وتضییقدن قورتارمق ، همده اتفاق مسئله‌سنی کوروشمك اوزره طلعت وخلیل بکلرله راووسلاووف وغنادیه‌ف آره‌سنده بولغارستان داخلنده کوچوك برقصبه‌ده برمکالمه زمینی احضار اولوندی . بو مکالمه نتیجه‌سنده اهالیٔ اسلامیه‌یه دها رفقله معامله یاپیله‌جغی وعد ایتمکله برابر اتفاق معاهده‌نامه‌سی حقنده بولغار حکومتنك نقاط نظرینی حاملاً عن قریب استانبوله برمرخص مخصوص کوندره‌جکلرینی بیلدیردیلر .

فی الحقیقه ۱۹۱۳ کانون اولی اثناسنده بولغار ارکان حربیهٔ عمومیه رئیس ثانیسی میرالای ژه‌قوف استانبوله کلدی . بوذات بوحرب عمومی اثناسنده بولغار اردوسی باش قوماندانلغی ایتمش اولان جنرال ژه‌قوفدر . غایت ذکی ، مدقق ، پك نازك ویوکسك تحصیل کورمش اولان بو ذاتك غوسپودین ـ رادوسلاووف وطرفدارانی نزدنده حائز اعتماد اولدیغنی ، استانبوله ورودینی بزه خبر ویرمش اولان موسیو طوشه‌ف علاوةً بیلدیریوردی .

بن اوزمان نافعه ناظری ایدم وکما کان تورك ـ بولغار اتفاقنك مذا کره‌سنه طلعت وخلیل بکلرله برابر مأمور بولونیوردم .

اولجه قرارلاشدیریلان ساعتده تقسیمده‌کی بولغار سفارتخانه‌سنه کیتدك بولغارلرك تقسیم اراضی حقنده غایت غریب وشایان حیرت تکلیفی قارشوسنده قالدق .

استروما قره‌صوینه ، مناستر واوخری‌یه قدر اولان ماکدونیا اقسامی بولغار

اشغالنه تأمین ایدلدکجه بولغارلر دده‌آغاج لیماننی ویرمیورلر و آنجق سلانیکی آلدقلری تقدیرده قره‌آغاج لیماننه قدر اراضینك بزه انتقالنه راضی اولیورلردی.

میرالای ژه‌قوفله درت بش مذا کره‌دن صوکرا بزمده قبول ایده بیله‌جکمز شکل وماهیتده معاهدهٔ اتفاقیه مسوده‌سی تثبیت ایدلدی.

بولغار اتفاقی بزم ایچون جداً حائزاهمیت ایدی. زیرا بز نه وقت اولسه یونانلیلرله برمجادله‌یه کیریشه‌جکدك. لیمنی، مدللی، ساقز کبی بحرسفید آطه‌لرینی یونانلیلر ألنده براقق بزم ایچون غیرممکندی. استحضاراتمزی او یولده اکمال ایجاب ایدردی‌که یونانلیلرله حربه کیریشدیکمز زمان بولغارلرده بتکرار قارشومزده کورمیه‌لم، «دیکرطرفدن بولغارلرك‌ده ماکدونیا مسئله‌سندن طولایی قطعیاً راحت طورمیه‌جقلرینی وبو ملی امللرینی استحصال ایچون بزم معاونتمزه بهمه‌حال محتاج اولدقلرینی بیلیور وبووضعیتدن اعظمی استفاده تأمین ایتمك وبردها بربالقان اتحادی قارشوسنده قالمامق ایستیوردق. دوبریجه‌یه یرلشمش اولان رومانیالیلرده بولغارلر طرفندن بعدما کاملاً امین اوله‌جقلرینی تأمین ایتمك شرطیله تورك ـ بولغار اتفاقی داخلنه قازانمق ممکن اولورسه اوحالده بالقانلرك شرق وغربنده یکدیکرینه مقابل ایکی غروپ تشکل ایتمش و آرتق بالقان کوچوك حکومتلرینك ایکیده برده بزی راحتسز ایده‌مه‌ملری امکان داخلنه کیرمش اوله‌جقدی. فرقه‌نك سیاست خارجیه اساساتندن برنی تشکیل ایده‌ن بو فکردن طولایی بز تورك ـ بولغار اتفاقنه پك زیاده اهمیت ویریور و بوبابده اولدقجه استعجال ایدیوردق. فقط دائما اعظمی استفاده‌یی کندیلرینه تأمین ایتمك و اك عزیز متفقلرینی بیله آلداتمغه چالیشمق بولغار سیاستنك دها طوغریسی بولغار اخلاقنك اوصاف ممیزه‌سی جمله‌سندن اولدیغی ایچون بولغارلر ایشی اوزاتدقجه اوزاتیور و بزم پك صیقیشمش اولدیغمز برزمانده نا متناهی تعدیلات ایله قارمه قاریشیق ایدلمش اولان معاهده‌نامه‌یی الیمزه طوتوشدیروب یکرمی‌درت ساعت ظرفنده امضا ایدوب ایتمه‌مکده بزی مخیر براقمغی دوشوندکلری پك اعلا آکلاشیلیوردی. حرب عمومینك آن ظهورینه قدر بولغارلر بزی متمادیاً اویالادیلر. میرآلای ژه‌قوفله قرارلاشدیردیغمز اساساتدن صوکرا بن آرتق بو معاهدهٔ اتفاقیه ایشیله مشغول اولمادم. بالآخره خبر آلدم‌که حرب عمومی اثناسنده مرکزی امپراطورلقلر و بزمله برابر حربه داخل اولمق ایچون مذاکراته کیریشدیکی صره‌ده بلغارلردها اول قرارلاشدیرلمش اولان اساساتك هیچ برینی قاله آلمامشلر ودکل بزم غربی تراکیا جهتندن توسیع اراضی ایتمه‌مزه موافقت ایتمك، دیمتوقه ایله قره آغاجی و جسر مصطفی پاشایی ومریچ صول ساحلندن ایکی کیلومتره اراضی‌یی درعقب اشغال ایتمك شرطنی بز قبول ایتمه‌دکجه مواد سائره‌نك مناقشه‌سنه بیله یاناشمامشلر.

بولغارلرله مناسباتمزه متعلق خاطراتمدن برقسمنی حرب عمومی بدایتلرینه عائد وقایعك تحریری صره‌سنده ذکر ایده‌جکم جهتله شیمدیلك بوراده بو بحثه نهایت ویریورم .

سوریه‌لیلرله و علی العموم عربلرله ائتلاف

بکا اویله کلیورکه بزم مملکتمزده حتی تورکلرك اك منور کچینلری نزدنده بیله عرب مسئله‌سنك ماهیتی ایله اونی اداره ایدنلرك امللری نه اولدیغنی بیلن پك آز کیمسه‌لر واردر . بن بو مسئله‌دن دردنجی اردو قوماندانلغنه عائد خاطراتمی یازارکن اوزون اوزادی‌یه بحث ایده‌جکم ایچون بوراده بو ایشك یالکز استانبول محافظلغم زماننده اشتغال ایتدیکم اقسامنی مختصراً ذکر ایله اکتفا ایده‌جکم

برچوق اسباب و عوامل تأثیریله کویا مملکتلرنده اصلاحات ایسته‌ین عربلر کامل پاشا قابینه‌سی زماننده والی ادهم بکك مساعدهٔ مخصوصه‌سیله بیروتده بر مجلس ملی عقد ایتمشلر و سوریه ایله علی العموم عربستان ولایتلرینه ادخالنی طلب ایتدکلری مواد اصلاحیه‌یی تثبیت و حکومته تودیع ایله‌مشلردی .

محمود شوکت پاشا قابینه‌سنك موقع اقتداره وصولی ایله مقام ولایتده حصوله کلن تحول اوزرینه حکومت مجلس ملینك عدم قانونیتنی درمیان ایده‌رك لغو ایتدی . و ادارهٔ ولایت ایچون قوانین مخصوصه تنظیمی مجالس مبعوثانك صلاحیتی جمله‌سندن اولدیغندن بحثله بیروت قونغره‌سنك تثبیت ایتدیکی اساساتی نظر دقته بیله آلمایه‌جغنی اعلان ایتدی .

سوریه و بیروتده استقلال عرب منادیلری اوقدر چوغالمش و حکومت اوقدر پیدای ضعف ایتمشدیکه بیروتده بعض کستاهلر سوقاق کوشه‌لرینك بوینه والیٔ ولایتك اسمی اولان «ابوبکر حازم» لوحه‌سنی آصه‌جق قدر جرأت کوستریورلر شامده شکری العسلی و محمد کرد علی والی ماردینی عارف بکك نزدینه بی پروا چیقه‌رق عربجه یازلمش براستدعانی آکلایه‌مادیغی ایچون ترکجه‌سنکده علاوه‌سیله کتیرلمه‌سنی سویله‌مك جرأتنده بولنمش اولان مکتوبیٔ ولایتك همان سوریه خارجنه دفع ایدلمه‌سنی طلب ایتمك کبی طاشقینلقلردن چکینمیورلردی . بوتون سوریه غزته‌لری حکومت عثمانیه حقنده اك شدید مهاجماتده بولنمقدن توقی ایتمیور و ستونلرینی بالخاصه تورك عنصری علیهنده شتوم غلیظه ایله طولدوریورلردی .

طرابلس شاملی شیخ رشید رضا مصرده نشر ایتمکده بولندیغی «المنار» مجموعه‌سنده اتحاد و ترقی ارکانی و علی العموم تورك عنصری حقنده اویله شدید برلسان تجاوز استعمال ایدییوردیکه بونلری اوقویوبده تورك علیهداری اولمامق امکانسزدی .

حكومت بالقان حربیله مشغول اولدیغی صره‌ده کلیبولی شبه جزیره‌سنده بولنان بر عرب فرقه‌سنك ضابطانی وظیفهٔ ناموس وحمیتی اجرا ایده‌جکلرینه کویا عرب وطنپرورلرینك استانبولده سیاسةً اجرا ایده‌جکلری تشبثات تضییقیه‌نك مستند الیهی اولدقلرینی کوستره‌جك طورلر طاقینمقدن کری طورمیورلردی . بالآخره بیروتده حکومتك ممانعتنه رغماً عقد ایتمك ایسته‌دکلری عمومی عرب قونغره‌سنك حکومت طرفندن فی الحقیقه قطعیاً منع ایدیله‌جکنی ومتشبثلری حقنده تعقیبات قانونیه‌ده بولونیلاجغنی آکلاینجه فرانسه حکومتنك موافقت وحتی دعوت مخصوصه‌سیله قونغره‌یی پارسده عقد ایتمکه قرار ویردیلر وبوتون بلاد عربیه‌یه دعوت نامه‌لر یازارق بوقونغره‌یه اعضا کوندرملرینی طلب ایتدیلر . متشبثلرك باشنده اوزمان حما مبعوثی اولان عبدالحمید زهراوی افندی ایله بیروتده منتشر الحقیقة غزته‌سی صاحبی عبدالغنی العریس والمنتدی الادب ، رئیسی عبدالکریم الخلیل بولنیورلردی .

قونغره‌نك فرانسه حکومتنك تحت حمایت وصحابتنده اولماسی مسئله‌نك شکل وماهیتی بالکلیه دکیشدیریور وعادتا فرانسزلرك سوریه‌ده بالفعل مداخله‌لرینی موجب اولاجق برنتیجه‌یه واصل اولاجغی ذهابنی ویریوردی . بن اوصیراده بوعرب ایشلری ایله پك آز مشغول اولویور ویالکز تورك وعرب ایکی بیوك اسلام عنصری آره‌سنده اجانبك تشویقات واغوا آتیله برسوء تفهم حصولنه میدان ویرلمه‌منی وحمیت وطنیه وسلامت دینیه‌لرینه اعتماد ایدیله‌بیله‌جك بعض عرب اکابرینك رأی ومطالعه‌لرینه مراجعتله عربك منافع عمومیهٔ اسلامیه‌یی تهلکه‌یه قویمیه‌جق طرزده‌کی آمال مخصوصهٔ ملیه‌سنك نه‌دن عبارت اولدیغنك آکلاشیلمه‌سنی واونلری تطمین ایده‌جك مقررات اصلاحیه اتخاذ اولنماسنی آرزو ایدییوردم . پك شایان تشکردرکه حکومتجه‌ده عینی نقطهٔ نظر ترجیح اولنمش وپارس قونغره‌سنی عقد ایتمش اولان عرب اکابری ایله کوروشمك واونلرله برزمین ائتلاف بولمق اوزره مدحت شکری بك ودها سائر برقاچ ذات پارسه کوندرلمشلردر .

فی الحقیقه قونغره عقد اولندی وفقط مدحت شکری بك ورفقاسنك پارسه کیده‌رك اسلام عربلرله کورشمه‌لری ایشك شکلنی تبدیله یاردیم ایتمش وقونغره بعض تمنیات خالصه درمیان ایتدکدنصوکرا داغیلدشدی .

برکون طلعت بك استانبول محافظلغنه کله‌رك جمعه کونی شیخ عبدالعزیز چاویشك سلیمانیه‌ده‌کی خانه‌سنه دعوتلی اولدیغمزدن برلکده اورایه کیده‌جکمزی سویله‌دی . بودعوتده‌کی مقصدك عربلرله برزمین ائتلاف بولمق اوزره عرب سیاسی جمعیت خفیه‌سنك رئیسی بولنان ذات ایله کوروشمك اولدیغنی وبن اساس اعتباریله بوائتلافك اك حرارتلی مروجلرندن اولدیغم وباخصوص بغداد والیلکم اثناسنده عرب مسائلی حقنده

خیلی اختصاص پیدا ایتدیکم جهتله بومذا کره‌لر اثناسنده بولنمقلغم حکومتجه قرارلاشدیریلدیغی ده علاوه ایتدی .

یوم معینده موعد ملاقاته کیتدك . متعاقباً اوفارق جثه‌لی یکرمی‌سکز اوتوز یاشلرنده اسمر و ایری سیاه کوزلرینك آتشین پارلاقلغی شدت ذکاسنه دال ، طور حالی پك جرأتکار ومتشبث اولدیغنی کوسترەن بر ذاتده کلدی . عرب جمعیت سیاسیهٔ خفیه‌سی مرخصی صفتیله وعبدالکریم الخلیل اسمیله بزه تقدیم اولندی . بیکدن صوکرا مذاکره‌یه باشلاندی . مواد ائتلافیه آره‌سنده الك زیاده اصرار ایله استحصال ایتمك ایسته‌دیکی شیٔ بعض اشخاصك استانبولده مهم مقاماته کچیریلمه‌سی تأمین قضیه‌سی اولدیغی کوروبجه بونلرك نظرنده عرب اصلاحاتی دیمك برقاچ حریص جاه و اقبالك تطمین آمال شخصیه‌سی دیمك اولدیغنه حزن أمله حکم ایتدم. معهذا مکاتب اداره‌سی ادارهٔ خصوصیهٔ ولایت قانونی موجبنجه ، محلی اداره‌لرینه محول درجهٔ ثانیه تدریساتی ایله علی العموم تدریسات ابتدائیه‌نك عربجه اولماسی محاکمه‌ده بعض معاملاتك عربجه جریان ایتمه‌سی ، جلب و احضار مذکره‌لریله اعلامات جزائیه وحقوقیه‌نك عربجه صورتلرینك دخی ربط اولنمسی ، مجلس اعیان ایله شورای دولته و محکمهٔ تمیز ایله باب مشیخت و فتوی امانته بعض عرب اکابرینك تعیین اولنماسی طرزنده بعض مقررات قلمه آلندی .

بوندن صوکرا بر کره‌ده بك اوغلنده قروکه‌ر اوتلنده عبدالکریم الخلیل وشیخ عبدالحمید زهراوی ایله برلشدك وبوابتدائی موادمقرره‌اوزرینه تعاطئ افکار ایتدك . بالآخره حکومتك‌ده مظهر تصویب و تصدیقی اولان بو مواد دولتجه کاملاً تطبیق و اجرا اولندی .

معهذا تمایلات خائنانه‌سی پك چوق عربلر طرفندن اخبار اولنان عبدالحمید زهراوی افندینك اعیان اعضالغنه تعیینی طاعت بك بر دورلو ایسته‌میوردی . عبدالکریم الخلیل بر قاچ دفعه‌لر نزدیمه کله‌رك بو مسئله حقنده طاعت بك نزدنده تشبثات مؤثرده بولنمقلغمی رجا ایتمشدی ؛ نهایت امللری‌ده اسعاف اولندی . فقط عبدالحمید افندینك یکانه آرزوسی مقام مشیختی اشغال ایتمك اولدیغندن اعیان اعضالغی تطمین حرص أمله بر دورلو کافی کلمه‌مشدی . عبدالکریم الخلیل او آندن اعتباراً برشخصیت مهمه صره‌سنه کچمش واللا المرکزیه‌حزبنك سوریه‌مفتش عمومیسی عنوانی طاقینه‌رق عودت ایتمشدی مجلس مبعوثان انتخاباتی اثناسنده طرفدارانك مبعوث اولماسی ایچون پك چوق مساعی صرف ایتمش ایسه‌ده داخلیه ناظری بکك متقابل و بالخاصه بو ایشلر ایچون فوق‌العاده مؤثر اولان تدابیری سایه‌سنده پك آز موفق اولمش و حکومتك ودها دوغریسی فرقه‌نك عرب ولایتلری نامزدلری احراز غلبه ایتمشلردی . عرب

مسائلندن بحث ایدرکن بنجه پك مهم اولان بر حادثه‌یی ذکر ایتمکدن کندیمی منع ایده‌میوروم انور پاشانك حربیه‌نظارتی و‌بنم نافعه نظارتم زماننده ایدی . حرص اشتهار اعتباریله بلکه دنیاده موجود انسانلرك کافه‌سنه‌فائق بر اخلاقه مالك‌اولان ارکان‌حربیه بیکباشیسی مصرلی عزیزعلی بکك عرب ائتلافی مسئله‌سنده کندیسنه برحصهٔ تعالی چیقاریلامامش اولماسندن و عبدالکریم‌الخلیل ایله عبدالحمید زهراوینك کندیسنه فائق بر شهرت اکتساب ایتمه‌لرندن مغبر اوله‌رق مواد ائتلافیه‌نك عرب آمالنی قطعیاً تطمین ایتمیه‌جکنی و عربلغك یکانه آرزوسی داخلاً مستقل برادارەیه وباشلی باشنه براردویه مالك اوله‌رق تورکلرله آنجق آوستریا مجارستانه مشابه بر حکومت مزدوجه شکلنده برلشمکدن عبارت اولدیغنی و فقط کندیلرینك مجارلردن داها ایلری کیده‌رك عرب اردوسی لسان رسمیسنده عربجه اولماسنی ایسته‌دکلرینی وبو مقصد ملی طوروركن بونك استحصالنه چالیشمایوبده کندیلرینه تأمین موقع وجاه ایتمك أملیله برطاقم بی معنا مواد اصلاحیه قبولنه ساعی اولانلرك خائن ملت عد اولونه‌جغنی و علیهلرنده قریباً اك مرحمتسزجه جزالر ترتیب ایدیله‌جکنی عیناً سویله‌مکه تشبث ایده‌جك قدر جرأت کوسترمشدی . غریبدرکه بو اك حرارتلی عرب قهرمانی اصلاً عرب دکلدی .

عزیز علی بکی دها مکتبدن نامزد یوزباشیسی چیقدیغی زماندن بری طانیرم . اوزمانلر ظن ایدرسه‌م ١٣٢٠ « ١٩٠٤ » تاریخلرنده ایدی . ماکدونیانك پتریخ وعثمانیه قضالرنده بولغار اشقیاسی‌تعقیباتنده پك‌زیاده مساعی‌واقداماتی‌سبق ایتمشدی . بالاخره حدودیونانیه جهتلرنده روم، بلغاروارناوود اشقیاسیله پك چوق‌اوغراشمش واتحادوترقی جمعیتنه قبل‌المشروطیت داخل اوله‌رق خدمات مبروره ابراز ایتمشدی . ٣١ مارت [١٣ نیسان ١٩٠٩] حرکت ارتجاعیه‌سنك تأدیبی ایچون استانبوله کلن حرکت اردوسنك برمفرزه‌سنه قوماندا ایتمش و غلطه کوپریسنك اشغالندن صوکرا بومفرزه ایله طوپخانه اوزرینه یورویه‌رك طوپخانه قشله‌سنك عاصیلردن تطهیری ایچون فوق‌العاده همت صرف ایتمشدی . اوزمانه قدر بو ذاتده افتراق عرب تمایلاتی موجود اولدیغنی بیلمیوردم . کندیسنی نه زمان کوروسه‌م فضله‌جه آثار احترام کوسترر وپك ادیبانه ادارهٔ کلام ایدردی . آطنه ولایتنده بولندیغم صره‌ده‌بر آرالق استانبوله کیتمشدم . تصادف ایتدیکم عزیز علی بکله طنین‌سیار مخابری احمدشریف بکك مشهورومعروف بیروت وسوریه مکتوبلری‌اوزرینه تعاطیٔ افکار ایدیوردق . عرب ولایتلرنده ، وحدت عثمانیه وملکنت خلافت اسلامیه ایچون پك مضر بر ماهیتی حائز اوله‌جق طرزده ، مشهور اولان بوجربانك شایان تأسف اولدیغنی‌سویله‌دیکم صره‌ده عزیز علی بك بارد برطورله « عربلرك یردن کوکه قدر حقلری وار . سز تورکلر، بزعربلرحقنده‌شیمدی‌یه‌قدر اعمادن، تحقیردن، تزییفدن‌باشقه‌نه‌یاپدیکز‌که

شیمدی بزدن معاملهٔ دوستانه بکلیورسکز. اونودییورمیسکزکه استانبولده کوپکلری چاغرمق ایچون « عرب ، عرب ، عرب » دیرسکز . الکمغلق مسائلی ایضاح ایچون « عرب صاچی کبی . دیرسکز . « نه عربك یوزی ، نه شامك شکری » تعبیری وردزبانکزدر شاعریکزك « شامدن چیقدیغم اقشامه دیدم شام شریف » مصراعی الك بکندیککز کنایه‌لردندر . بوتون بونلر یتشمیورمش کبی مشروطیتدن صوکرا بالخاصه عربلری تحقیر ایتمك ایچون بغداد وعلی العموم خطهٔ عراقیه مخربی هلاکونك نسلندن براخلاقسز تاتاری شام اردوسنه مشیر تعیین ایتدیکز . عربلرك تاتارلر علیهنده‌کی غیض وکینی بیلمز دکلسکز . حال بویله ایکن عثمان پاشایی بشنجی اردو مشیریتنه کوندرمك عربلری تحقیر ایتمکدن باشقه برمقصده محمول اوله‌ماز » دیمشدی . بوقدر ذکی برذاتك لساندن بودرجه بلاهت آلود سوزلرك ناصل صادر اولدیغنه حیرت ایدییوردم. عثمان پاشاحقنده‌کی سوزلرینی مشارالیه ایله کندیسی آره‌سنده دها ماکدونیاده ایکن جریان ایدن برحادثه‌دن متولد غرض شخصی‌یه حمل ایدییوردم. عزیز علی بك قوچانه‌ده برقطعه‌یه منسوب ایکن برای تفتیش اوحوالی‌یه کلمش اولان واوزمانلر اسکوب وحوالیسی قوماندانلغی ایفا ایدن عثمان پاشانك دائما هرکسه قارشو اختیار ایتدیکی طورومستهزیانه‌وقوللاندیغی نام‌لایم الفاظ پرده‌بیرونانه‌دن مغبر اوله‌رق مقابلهٔ شدیده‌ده بولنمش ومقابله‌نك علنیتی قارشوسنده شاشیرمش قالمش اولان عثمان پاشا موقع عالیسنك موقع وشرفنی قورتارمق مقصدیله ابراز شدته قیام ایدرك عزیز بکك حبس ایدلمسنی امر ایتمش وبووقعه مناسبتیله عزیز علی بکك هیچ برصورتله تسکین ایدیله‌مه‌ین غیض وکینه هدف اولمشدی .

تورکلرك وعلی الخصوص اناطولی تورکلرینك عربلر حقنده‌کی حرمت فوق العاده‌سندن بحث ایده‌رك هربریسی کیم بیلیر نه کبی حادثه‌لر تأثیریله لسان ناسده ابتذال ایتمش اولمقدن باشقه برماهیتی حائز اولمیان بوسوزلری نظر دقته آلوب ده تورکك عرب حقنده‌کی حس حرمت وتعظیمندن شبهه ایتمك جائز اولمایه‌جغنی ، کندیسی کبی منورلر اکر بعض تمایلاته وشخصی اغبرارلره تابع اولوبده بوتهلکه‌لی یوله صاپه‌جق اولورلرسه عالم اسلام ایچون تلافیسی غیر قابل برفلاکت حصوله کتیره‌جکلرینی سویله‌مشدم .

بووقعه‌دن صوکرا عزیزعلی بك کندی طلبی اوزرینه عزت پاشا ارکان حربیه‌سنه مأموراً یمنه کیتمشدی . اصل عرب تمایلاتنی اوراده کوسترمش اولدیغی وبی چاره عزت پاشایه بیك درلو روحی عذابلر چکدیردیکنی بالاخره خبر آلدم. ایتالیانلرك طرابلس غرب وبنغازی‌یه تجاوزینی متعاقب یمندن بنغازی‌یه کچدیکنی وانور ومصطفی کمال بکلرله برابر بنغازی متصرفلغی دائره‌سنه مربوط شهرلرك مدافعه‌سنه پك چوق همتی سبق ایتدیکنی ایشیتمشدم .

نجه عزیز علی بکك عرب اختلالجیلری آره‌سنده اك مهم شخصیتلردن بری اولدیغی و آتیاً ، عربلق عالمنده پك چوق حادثات ایفا ایده‌جك بر ماهیتده بوندیغی ایچون احوال ماضیه‌سی وفضائل و قبایحی حقنده‌کی احتساساتمی مجملاً ذکر ایتمکی فائده‌لی تلقی ایتدم . بنغازیده بولندیغی اثناده انور بکك کندیسنه قارشی آمرطوری طاقیناسنی چکه‌میه‌رك عرب ضابطانی علیهنه تشویق ایتدیکنی فقط انور بکك بوکا هیچ اهمیت ویرمیه‌رك ایتالیانلرله مصالحه‌نك انعقادندن صوکرا بالقان محاربه‌سنه اشتراك ایچون مملکته عودت ایتدیکی صره‌ده بنغازیده بر حکومت عربیه تأسیسی ایتمسی توصیه‌سیله امر ژقوماندایی عزیز علی بکه ترك ایتدیکنی ، فقط عزیز علی بکك پك آز برزمان ظرفنده اولا شیخ احمدالشریف السنوسی‌ایله وبالاخره عرب‌ضابطانی ایله بوزوشه‌رق بنغازیده قالمقدن صرف نظرله تورکیه‌یه عودت ایتدیکنی بکا حکایه ایتمشلردی .

او صره‌ده بوذاتده بر ذهنیت واردی : تورك ضابطانی ایله و اسکی تورك آرقداشلری ایله اثنای مکالمه‌ده انور بکك شدتله علیهداری بولنمق ، عرب ضابطانیله برلکده بولندقجه تورکلر علیهنه اك شدید تشویقات ومهاجماتدن توقی ایتمه‌مك .

نهایت انور پاشانك حربیه نظارتی مقامنه کچمه‌سی عزیز علی بکی بالکلیه چیلدیرتمشدی . هم کندیسیله صنف رفیقی اولسون، هم آنجق کندیسی قدر ابراز همت و خدمت ایتسون‌ده شیمدی او حربیه ناظری اولسون ، و کندیسی حالا ارکان حربیه بیکباشیلغنده قالسین . مادامکه تورکلرله برابر چالیشمقده برچارهٔ ترقی واشتهار یوق . یاشاسین عرب اختلالجیلغی !

عزیزعلی بك آرتق انورپاشانك‌ده صبروتحملنی توکه‌ده‌جك افعال وحرکاته توسل ایدنجه انور پاشا کندیسنك توقیفنی امر ایتدی و بنغازیده بولندقلری اثناده امور حکومته صرف ایتمك ایچون کندیسنه تسلیم ایتدیکی اون بیك‌می یوقسه اوتوزبیك‌می لیرانك حسابنی‌ویرمه‌دیکی‌وبونلری ذمتنه کچیردیکی ادعاسیله دیوان‌حربه تودیع‌ایلدی .

عزیز علی بکك توقیفی اوزرینه بوتون استانبول عرب کنجلکی قیام ایتمشدی . بن او صره‌ده نافعه ناظری ایدم . المنتدی‌العربی اعضالری باش وورمادق مقام‌وذوات بیراقمادیلر . بعلبکلی دوقتوراسعدحیدرك ریاستی آلتنده شاملی وبیروتلی بش کنجدن مرکب بر هیئت مبعوثه‌ده بکا کلدی . مقصد زیارتلرینی ایضاح ایتدکدنصوکرا انور پاشانك نزدنده تشبثاتده بولونه‌رق عزیز مصرینك عفوینی تأمین ایده‌جك‌اولور . ایسه‌م عرب کنجلکی اوزرنده پك زیاده حسن تأثیر حاصل ایده‌جکمی سویله‌دیلر نهایت امرا دیوان حربی عزیز علی بکك اعدامنه قرار ویردی . مضبطهٔ حکمیه‌یی باب عالی‌یه تقدیم ایده‌ن حربیه نظارتی محکوم حقنده عاطفت سنیه‌یه مراجعت

وحكم اعدامك مؤبد كورك جزاسنه تحويلنى رجا ايديورندى . مضبطه‌نك حربيه نظارتنك استرحامى دائره‌سنده تعديلاً تصديق عالى‌يه اقتران ايتديكى كونك آقشامى فرانسز سفارتخانه‌سنده بيوك برضيافت رسميه ويريليورو همان بوتون نظار ايله بعض سفراى اجنبيه وبرخيلى فرانسز اكابرى مدعو بولنيوردى . بن و انور پاشاده مدعوين ميانده ايدك . ضيافتدن صوكرا بويوك مسامره صالوننده بولنديغمز صيره‌ده عزيز على بكك اعدامه محكوميتى حوادثى آغزدن قولاغه طولاشمغه باشلامشدى . الك اول ايللوستراسيونك حرب مخابرى ژوژره‌مون ياننه كله‌رك « عزيزم جنرال ! ديدى ؛ انور پاشا ايله بنغازيده آره‌لرنده برمناقشه ، برمنافرت جريان ايتمش اولماسى حسبيله عزيز على بك اعدامه محكوم ايديله‌جك اولور ايسه بومملكتده قانوندن زياده كيف واراده‌نك حكم سورديكنه قانع اولاجغمه اعتماد ايديكز . ايشتديكمه كوره عزيز على بكه اسناد اولنان جرم مدافعهٔ مملكت ايچون كنديسنه ويريلن پاره‌يى چالمش اولمقدن عبارتمش . بنم پك عزيز بر دوستم اولان عزيز على بك بلكه بر عرب اختلالجيسيدر ؛ بلكه انور پاشانك افكار سياسيه‌سنه مخالف افكار بسلهر ؛ فقط هيچ برزمان خيرسز اولاماز . بوكا بنم قدر سزكده قانع اولديغكزه امينم . وينه امينم كه اكرسز انور پاشا نزدنده برتشبثده بولنه‌جق اولور ايسه‌كز عزيز على بكك لايق اولماديغى بوفلاكتدن خلاصنى تأمين ايده‌بيليرسكز . » ژوژره‌موندن صوكرا تورك ، فرانسز برخيلى ضابط وسيويل عزيز على بك لهنده مداخله ايتمكلكم ايچون متمادياً بكا مراجعت ايديورلردى . اوكيجه صالونده طولاشان انورپاشايه انعطاف ايدن نظرلرده « كندى حس انتقامنى تطمين ايچون كنديسيله برابر بنغازى‌يى مدافعه ايتمش اولان برقيمتلى ضابطى امحا ايتمك ايسته‌يه‌ن شو آدمه باقكز ! » معناسى اوقونيوردى .

درعقب اكلادم‌كه افكار عموميه عزيز على بكدن زياده انورپاشايى اتهام ايديور . بناءً عليه بواتهامدن انورپاشايى قورتارمق الزمدى . بوندن باشقه عزيز على بك بنم نظرمده عرب اختلالجيلرينك اك مرد وناموسكارلرندن برى ايدى . ديكر اختلالجيلرك كافه‌سى حقنده عفو عمومى اعلان ايدوب ده يالكز عزيز على بكى محكوم ايتمك نجه منطقسزلقدى . اوحالده عزيز على بكى قورتارمغى بن ده بوتون موجوديتمله آرزو ايديوردم . بناءً عليه اوكيجه ضيافتدن أوه عودت ايدر ايتمز انور پاشايه درت بش سطرلق برتذكره يازدم وديدم‌كه :

« عزيزم انور ! عزيز علينك عليهنده ديوان حرب عسكريجه بولنمش اولان دلائل وامارات هرنه‌دن عبارت اولورسه اولسون افكار عموميه‌سنى اتهام ايديور . نجه افكار عموميه‌ده بويله چيركين برطرزده اتهام ايدلمكلكك عزيز علينك برقاچ سنه حبسخانه‌ده قالماسنك تأمين ايده‌جكى فائده‌نك بيك مثلى مضرت تأمين ايدر . بناءً عليه لطفكارلق

دوغریدن دوغری‌یه سنك طرفندن كلمش اولمق اوزره عزیزعلی‌نك عفو عالی‌یه مظهریتنه دلالت ایت. عزیزعلینك بردها تركیه‌یه كلمه‌مك اوزره بوراسنی ترك ایدوب كیتمه‌سنی ده بن تأمین ایدرم . »

انور پاشا تذكره‌مه جواب ویرمدی. فقط ایرتسی كون عزیزعلینك عفو عالی‌یه مظهر اولدیغنی تلفون ایله بكا بیلدیردی . ذاتاً بوخبری آلمش اولان عزیزعلینك برادری، موسیو ژوژره‌مون ایله برابر بم زیارتمه كلمشلردی ، تشكر ایدییورلردی . عزیزعلی بكك حبسخانه‌دن چیقار چیقماز طوغریجه مصره كیتمه‌سنی و بعدما ممالك عثمانیه سیاستیله مشغول اولمامسنی و برای تشكر بكا كلمه‌مكله برابر عفوی ایچون‌ده دلالتده بولندیغمه دائر هیچ بر كیمسه‌یه شق شفه ایتمه‌مسنی سویله‌دم . اوزمان ناموس اوزرینه ویردیكی سوزه رغماً بوحرب عمومی اثناسنده مقام خلافته قارشی نانكورجه اختلال ایدن وعالم اسلامی بو كونكی اضمحلال و فلاكته بیله‌رك ایصال ایدن شریف حسینك معیتنه قوشه‌رق اوراده خدمت ایتمش اولدیغی خبر آلدیغم عزیز علی بكی ایشته شیمدیده بن عفو ایده‌میورم .

آلمان هیئت اصلاحیهٔ عسكریه‌سی

ینه بكا اویله كلیوركه اوروپا و آمریقاده هیچ برفرد بو مسئله‌یی یعنی عثمانلی اردوسنك تنسیق و تنظیمی ایچون آلمان هیئت اصلاحیهٔ عسكریه‌سنك استانبوله كلمسی كیفیتنی حقیقی وجهله بیلمیور ! زیرا علیهمزده نه‌قدر اثر اوقومش ایسه‌م بوهیئت اصلاحیه‌نك انور پاشانك حربیه نظارتی زماننده كتیرلمش اولدیغی ظننی ویره‌جك مطالعات درمیان اولوندیغنی وبوتشبثك انور پاشانك بركبیره‌سی كبی كوسترلمك ایسته‌نیلدیكنی كوردم . آتیده ویره‌جكم ایضاحات پك بیوك بر خلوص نیت ومنحصراً امل اصلاحات ایله تشبث ایدلمش اولان بوایشك ماهیت حقیقه‌سی تبیین ایده‌جكدر .

محمود شوكت پاشا مرحوم آرتق بولغارلر علیهنه بر مظفریت استحصالی امكانی قالمامش اولدیغنه قانع اولدقدنصوكرا حربی دها زیاده اوزاده‌رق ذاتاً پك یورولمش اولان مملكتی برقات دها زبون ایتمش اولمامق ایچون بولغارلره قارشو اینوز ـ مدیه خطی وآطه‌لردن ایمروز وبوغجه آطه‌نك بزه اعاده‌سنی تكلیف ایدن لوندره مقدمات صلحیه‌سنی امضا ایدرك بوتون قدرت ملیه‌نك اصلاحات داخلیه‌یه حصر ایدلمسنه قرار ویرمشدی . بو قرار اوزرینه مقدمات مذكوره‌یی امضا ایچون مرخصلریمزه مأذونیت ویردی .

مشارالیهك فكرنجه‌اك اول محتاج اولدیغمز پاره‌ایدی . بناءً علیه اوروپا حكومتلرینك

هر حالکی برندن مهم بر مبلغ استقراض ایتمك ایستیوردی . الك اول آلمانلره مراجعت ایتدی . آلمانلر برلین پیاسه‌سنك یکی بر تورك استقراضی قبولنه مساعد اولمادیغندن بحثله فرانسزلره مراجعت ایتمه‌مز لازم کله‌جکنی بیان و پاره ایشنده آلمانیایه هیچ کوونمه‌یه‌رك دائما فرانسزلرله خوش کچنمکه چالیشمقلغمزی خالصانه توصیه ایتدیلر .

بونك اوزرینه حکومت عثمانیه فرانسه‌یه مراجعته قرار ویرمش وقابینه‌یه داخل اولمایان وفقط اتحاد و ترقی فرقه‌سنك سیاست مالیه‌سنك ناظمی وروحی تلقی ایدیلن جاوید بکی مختلف مسائل مالیه واقتصادیه‌یی مذاکره‌یه مأمور عثمانلی هیئت مرخصه‌سنك رئیسی صفتیله ودها سائر بعض ذوات رفاقتیله پارسه کوندرمشدی .

محمود شوکت پاشا حکومتك وضعیت مالیه‌سنی اصلاح ایچون استقراضی بر چارهٔ خلاص کبی تلقی ایتمه‌یور، هرحالده متوازن بر بودجه وجوده کلمه‌سنك یکانه چاره‌سی اولان مالی قاپیتولاسیونلردن قورتولمغی بیك جان ایله آرزو ایدییوردی . بو اساس دائره‌سنده جاوید بکه برچوق تعلیمات ویرلمشدی .

پاره ایشنه بو یولده بر استقامت تعیین ایتمش اولان محمود شوکت پاشا حکومات اجنبیه ایله وبالخاصه انکلتره وروسیه ایله آره‌مزده وسیلهٔ نزاع اوله‌جق مسائلك حلنه‌ده تشبث ایتمشدی .

اوزمانه کوره بو مسائلدن الك مهمی انکلتره وروسیه‌نك غریب بر طرزده پارماقلرینه طولادقلری حدود ایرانیه تصحیحاتی ایدی . پاشا بو مسئله ایله بالذات اشتغال ایدییوردی . حکومت عثمانیه طرفندن تصحیح حدود قومیسیونلری تعیین ایدیلدیکندن کندیلرینك دخی مأمورین مخصوصه تعیین واعزام ایتمه‌لرینی بو ایکی حکومتدن طلب ایتمشدی .

بوندن صوکرا مشغول اولدیغی مسئله‌ده اردو و دونمانك اصلاح وتنسیقی ایدی . ذاتاً دونمانك تنسیقی ایچون بر انکلیز هیئت اصلاحیه‌سی واردی . بو هیئت اصلاحیه‌نك رئیسی ایله بالذات تماسه کله‌رك تشبثات تنسیقیه‌نك تعجیلنی رجا ایتمشدی .

اردونك تنسیقنه کلنجه بالذات کندیسندن ایشتدیکم خصوصاتی بروجه آتی بیان ایده‌جکم .

اساساً محمود شوکت پاشانك نیات و تشبثاتنه دائر ویردیکم بوتون تفصیلات کندیسنك بالذات بکا ویردیکی ایضاحاته مستند اولدیغندن حقیقتی حقنده کیمسه‌نك شبهه ایتمه‌مه‌سنی رجا ایدرم .

پاشا زمان صدارتنده اکثریا کیجه‌یی باب عالیده کچیریر و اوراده یاتاردی . بن ده استانبول محافظلغنده یاتمقده اولدیغمدن کوندوز بك زیاده چالیشه‌رق یورولدیغی بعض آقشاملر یمکدن صوکرا کندیسنی زیارت ایتمکلکمی تلفونله امر ایدردی .

دوشوندیکی و تشبث ایتدیکی خصوصات حقنده ایشته بو زمانلر بکا ایضاحات ویرر

ونم فكر و اجتهادمك نه‌لردن عبارت اولديغنى صوراردى . بويله كيجه‌لردن برنده بكا ديمشدى‌كه :

« اوغلوم ! دوشونيورمكه اوردومزى اصلاح ايچون شيمدى‌يه‌قدر تشبث ايتديكمز بوتون تدابير ياريم وحتى چوروك تدبير اطلاقنه ماصدق درلر . كرك سلطان عبدالحميد زماننده كرك مشروطيتدن صوكرا جلب ايتديكمز تنسيقجيلرى هيچ بر پرنسيبه تابع اولمقسزين كليشى كوزل جلب ايتدك و كوزل دوشونولمش واسع بر پروغرامه توفيقاً تثبيت ايدلمش مقدار و ماهيتده وكافه‌سى يكديكره مربوط بر هيئت مهمهٔ اصلاحيه جلبنى دوشونمه‌دك . باقيكز يونانيلر بزدن پك چوق عقللى چيقديلر . دونمالرينك اصلاحنى انكلتره‌يه اردولرينك اصلاحنى ده فرانسه‌يه براقديلر . وه‌نيزه‌لوس حربيه و بحريه نظارتلرينى يد اداره‌سنه آلدى هركيم هيئت اصلاحيه‌يه قارشى اك اوفاق مشكلات ابرازينه جسارت ايتمش ايسه بلا مرحمت ازدى . خصماى سياسيه‌سى طرفندن توجيه اولنان بوتون اعتراضاته هيچ اهميت بيله ويرمه‌دى . فرانسز وانكليز هيئت تنسيقيه رئيسلرى ايله صيقى تماسده بولونه‌رق اونلرك هر ايسته‌دكلرينى ياپدى . فقط نتيجه‌ده بو بالقان حربى اثناسنده كمال تقديرله كورديكمز يونان اردوسنى و عثمانلى - يونان سفرنده كيله نسبت قبول ايتمه‌يه‌جك قدر منتظم يونان دونماسنى وجوده كتيردى . نجه وه‌نيزه‌لوسك مملكتنه ياپديغى خدمتلرك اك بيوكى ملى آرزولرك استحصالى امرنده ديپلوماتلر طرفندن استعجال ايديله‌بيله‌جك دلائلك اك مؤثرى و داها طوغريسى يكانه مؤثرى اولان قوهٔ مليه‌نك تنسيقنه مصروف بوحميتدر . بنده مملكتمه عينى خدمتى ياپمق ايسته‌يورم . دونمامز ايچون بر انكليز هيئت تنسيقيه‌سى وار بو هيئتك رئيسيله كوروشه‌جكم . داها واسع برصورتده تأمين موفقيتى ايچون نه ياپمق لازم كله‌جكنى صوراجغم . نه ايسترسه قبول ايده‌جكم .

اردومزه كلنجه : بز آرتق آلمان اصول حربندن كنديمزى قورتاراماييز . اوتوز سنه‌يى متجاوز بر زماندن برى اردومزده آلمان معلملر بولنمش ، هيئت ضابطانمز كاملاً آلمان اصول حربيله تربيه ايدلمش والحاصل بزم اردومز آلمان تعليم و تربيهٔ عسكريه‌سنك روحيله پيداى استيناس ايتمشدر . شيمدى بونى تبديل ايتمك غير ممكندر . بناءً عليه پك واسع برمقياسده بر آلمان هيئت تنسيقيه‌سى جلب ايتمك وحتى ايجاب ايدرسه برعثمانلى قول اردوسنك امر وقوماندانسنى بر آلمان جنرالنه ويره‌رك بونك بوتون جزء تاملرينه آلمان امراوضابطانندن قوماندانلر تعيين ايتمك ، بويله‌جه وجوده كتيريله‌جك اولان برنمونه قول اردوسنه عثمانلى اردوسنك بوتون امراوضابطانى بر مدت معينه ايچون ستاژيه‌ر كوندره‌رك تقويهٔ معلوماتلرينى تأمين ايتمك فكرنده‌يم . بوندن باشقه حربيه نظارتى دوائرينى اركان حربيهٔ عموميه‌يى ، مكاتب عسكريه‌يى ،

عسکری فابریقه‌لرینی تنسیق و برمدت اداره ایتمك ایچونده ینه برهیئت اصلاحیه میاننده برچوق عسکری متخصصلر جلب ایده‌جکم. الك واسع وشموللی معناسیله اردونك تنسیق واصلاحنه صرف همت ایده‌جکم. بن بوندن صوکرا اوزون مدت حربدن توقی ایتمك فکرنده‌یم. بناءً علیه اردونك حضر قوتنی ممکن اولدیغی قدر تنقیص ایده‌رك بوسایه‌ده یاپه‌جغم اقتصاد ایله هیئت تنسیقیه‌نك مصرفنی تأمین ایده‌جکم. وقت حضر ایچون عثمانلیلغه کوچوك فقط پك منتظم وایی تعلیم وتربیه ایدلمش براردو هدیه ایده‌جکم. وقت سفرده قادرولرك توسیع واکمالی سایه‌سنده اردونك حدالغایه‌یه ایصالی کوچ برشی دکلدر. بناءً علیه بویله برهیئت اصلاحیه‌یی نه شرائط دائره‌سنده ویره‌بیله‌جکلرینی آلمانلردن صورمق اوزره‌یم. اول امرده شرائط استخدامی اونلرك بیلدیرمه‌سنی دها موافق بولیورم.»

ایشته جنرال لیمان فون ساندرس هیئت اصلاحیه‌سنك استانبوله ورودینی انتاج ایدن تشبث بودر وایشده انور پاشانك قطعیاً بردخل وتأثیری یوقدر.

محمود شوکت پاشانك شهادتندن صوکرا حربیه نظارتی درعهده ایتمش اولان عزت پاشاده عینی فکر ونظری تعقیب ایتمش، جنرال فون لیمان ساندرس هیئت اصلاحیه‌سنك مقاوله‌نامه‌سی مشارالیه زماننده تنظیم وتعاطی اولنمشدر. حتی لیمان فون ساندرسك آلمان ضابطانیله برابر استانبوله کلدیکی کون استاسیونده حربیه ناظری صفتیله مشارالیه عزت پاشا کندیلرینی استقبال ایتمش وهیئت اصلاحیه‌نك ورودندن آنجق بر ویا برچوق آی صوکرا انور پاشا حربیه نظارتنه کچمشدر.

لیمان فون ساندرس پاشانك برنجی قول اردو قوماندانلغنده بولنماسنك مضرتنی الك اول تقدیر ایدن انور پاشا اولمشدر. هیئت اصلاحیه رئیسنك قول اردو قوماندانلغندن زیاده مفتش عمومی نامی آلتنده استخدامی فائده‌لی اوله‌جغی تقدیر ایتمش وروسلرله فرانسز وانکلیزلرك تضییق نتیجه‌سنده دکل آنجق کندیسنك تنسیبی ایله بوتعدیلات اجرا ایدلمشدر.

هیئت اصلاحیه‌نك کلدیکی کون بن برنجی قول اردو قوماندانی ایدم. بوصفتله ادارهٔ عرفیه آمری بولنیوردم. بالطبع ایکی کون صوکرا بوقوماندانی جنرال لیمان فون ساندرسه تودیع ایده‌جکدم. برآلمان جنرالنك ادارهٔ عرفیه آمری اولماسی بالطبع جائز اوله‌میه‌جغندن دها اول برباشقا تدبیر اتخاذ ایتدك. مرحوم فائق پاشا اوزمان میرالای ایدی. کندیسی فرقه قوماندانلغی صلاحیتیله مرکز قوماندانلغنه تعیین ایدیله‌جك وادارهٔ عرفیه قوماندانلغی مرکز قوماندانلغنه دوراولونه‌جقدی. آتیاً ایضاح ایده‌جکم سببلردن طولایی‌ده بن نافعه نظارتی وکالتنی درعهده ایده‌جکدم. هیئتك ورودینك ایرتسی کونی نافعه نظارتی وکالتنه تعیینم ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتدی واونك ایرتسی کونی‌ده برنجی قول اردو قوماندانلغنه کیده‌رك قول اردو قوماندانلغی

رسماً ليمان فون ساندەرس پاشايه تسليم ايتـدم. حقيقت بو مركزده اولنجه بوندن آلچاقجه افترالرينی واك جانيانه مطالعات وافكارينی اك ياكلش معلوماته ابتناء ايتديرمش اولان سفير مورغن تاوك كتاب معهوديـنك ٤٤ ـ ٤٥ نجی صحيفه‌لرنده‌كی سوزلرينك نه‌قدر قيمتسز والتفاته غير شايان اولديغی كنديلـكندن نمايان اولور .

آلمان هيئت اصلاحيه‌سنك استانبوله ورودی باشده روسيه اولمق اوزره فرانسه وانكلتره طرفندن عليهمزه اك شديد تجاوزاته سببيت ويرمشدی. روسلرك اك زياده اعتراض ايتدكاری نقطه بوغازلری مدافعه‌يه تخصيص ايديله‌جك قوتك آلمان ضابطانی طرفندن قوماندا ايدلمسی بوغازلرك تقويه‌سنی موجب اوله‌جغی وبو آرزوی تقويه روسيه‌نك سؤ نيتی قناعتندن بشقه برفكردن ايلری كلمه‌يه‌جكی نقطه‌سی ايدی .

انكليز وفرانسزلرده روسلرك بو نغمه‌لرينه پيرو اوليورلردی. روس سفيری نه‌يولده دلائل سرد ايدييورسه انكليز وفرانسز سفيرلريده اوندن ملهم اولدقلرينی كوستريز برلسان استعمال ايدييور وبوصوك ايكی مملكت مطبوعاتيده روس مطبوعاتنك چيغيرتقانلغی وظيفه‌سنی ياپيوردی .

شـيمدی خصمای سـياسيه‌مزه صـوروپورم ؛ هركون باغيره باغيره قفامزی شيشرديككز انكليز وفرانسز حسن نيتی بو افعال ايله‌می استدلال اولوناجقدی ؟

بزاردومزی تنسيق ايتمك ايسته‌مش ، بونك ايچونده آلمانيايه مراجعت ايتمشز ؛ آره‌مزده برطرز تسويه وصورت اجرا قرارلاشديرمشز ؛ آلمان هيئت تنسيقيه‌سی استانبوله كلمش وبونك نتيجه‌سی اوله‌رق عثمانلی قدرت عسـكريه‌سی وبالنتيجه بوغازلرك قوهٔ مقاومه‌سی آرته‌جقمش . بالطبع روسلر بونی ايسـته‌مزلر وبوكا مانع اوله‌جق تدابيره توسل ايدرلر. چونكه روسلر كنديلرينی استانبولك وارث مشروعی عدايدرلر وبركون اسـتانبولك دكيزلرنده وقره‌لرنده عثمانليلرله اك شـديد برمجادله‌يه تشـبث ايده‌جكلرينه امينددرلر . برحكومت متجاوره‌نك امور داخليه‌سـنه مداخله ايتمكدن عبارت اولان بو حركته انكليزلرك وفرانسزلرك موافقتلرينی اسـتحصال ايتمه‌دن قيام ايده‌بيليرميدی ؟ نجه قطعياً !

بوحاله وفرانسزلرله انكليزلرك عادتا روسلردن زياده ياغره باصمقدن توقی ايتمه‌مش اولدقلرينه كوره ائتـلاف مثلثك داها اوزمانده اسـتانبولی روسـلره وعد ايتمش اولديغنه حكم ايتمك لازم كلمزمی ؟

اوكونلری شيمدی تخطر ايدركن تويلرم اورپه‌يور .

فرانسه آتاشه ميليتری قوماندان موقور ، فرانسـه سـفيری موسـيو بونپار ، مستشاری موسيو بوب وژاندارمه هيئت تنسيقيه‌سنه مأمور جنرال بومان وبيكباشی صارو ايله سبق ايدن مكالمه‌لرمزده دويديغم عذابی تصوير ايده‌مم .

نهایت بر کون دیمشدمکه :

« افندیلر ! باقیکز سزنه‌قدر مرحمتسزسکز. ظن ایتمه‌یکزکه بوفکرلری وضعیتی تقدیر ایتمه‌یه‌رك سویلیورسکز . سزده پك اعلاقانعسکزکه بز بر آلمان هیئت تنسیقیه‌سی کتیرمك صلاحیتنی حائزز . آلمان ضابطانی براردویی تنسیق ایتمك اقتدارینی حائزمیدرلر دکلمیدرلر . او شایان مناقشه برجهت اولمغله برابر مادامکه بز بو اقتدارلرینه قانع اوله‌رق انتخابمزده اونلری ترجیح ایتمشز. آرتق بوندن بحث ایتمك غیرجائزدر وصوکرا ممکلکتك اوچ قوهٔ مسلحه‌سی واردر : برنجیسی اردوسی ، ایکنجیسی دونماسی ، اوچنجیسی‌ده ژاندارمه‌سی. بز بونلردن برنجینك اصلاحنی آلمانلره ایکنجینك اصلاحنی انکلیزلره اوچنجینك تنسیقنی فرانسزلره بیراقشز.شیمدی بونده موجب مناقشه نه‌کوریبورسکز؟ اردومزی روسلرك ید تنسیقنه براقیلغمزی‌می آرزو ایدییورسکز ؟ هم باقیکز روسلر نه‌دیپورلر ؟ اکر آلمان ضابطانی برنجی قول اردونك بالفعل قوماندانی درعهده ایدرلرسه بوغازلرك قوهٔ مقاومتی تزاید ایدرمش . دیمك اولیورکه بز عینی وظیفه‌یی عینی‌طرزده فرانسزویاانکلیزلره توديع ايتسه‌ك روسلر عینی اعتراضاتی‌درمیان ایده‌جکلر . چونکه هیچ ظن ایتمم که فرانسز ویا انکلیز ضابطانی برنجی عثمانلی قول اردوسنك قوماندانی درعهده ایدرلرسه مقصدلری بوغازلری عندالاقتضا روسلره آچدیرمقدن عبارت اولسون. اوحالده سز بواعترافکزله حقمزده حسن نیت پرورده ایتمه‌دیککز ظننی تولید ایدییورسکز . »

بو منطقی سوزلرم قارشوسنده جواب بولامیان بوافندیلر هر دفعه‌سنده « نه‌یاپالم اولا روسلر متفقمزدرلر اونلرك ایسته‌مدیکی شیئ بزده ایسته‌مه‌مك مجبوریتنده‌یز . ثانیاً آلمانلر دوشمانمزدرلر اونلرك هر تشبث ایتدیکی ایشده بزم ایچون برتهلکه ملحوظ اولدیغنی دوشونمکه ، تهلکه یوقسه بیله (مادامکه اونلر تشبث ایتمشدر بوکا ممانعت ایتمك وظیفه‌مزدر) دیمکه مجبورز . » طرزنده جواب ویرمکه وحقسزلقلرینی اعترافه مجبور اولورلردی .

هیچ شبهه یوقکه لیمان پاشا استانبوله کلدیکی کوندن اعتباراً پك چوق خطالر ارتکاب ایتدی . اولا هرفرصتدن استفاده ایله کندیسنك ایمپراطور ایله پك صیقی تماسی اولدیغندن ، استانبوله کلمزدن اول تام برساعت ایمپراطور ایله یالکزجه قاله‌رق تعلیماتی بالذات ایمپراطوردن آلدیغندن بحث ایدر وضمناً ایمپراطورك عسکری سفیری اولدیغنی اشراب ایتمك ایستردی . حالبوکه پاشانك وظائف وصلاحیتنی تحدید ایدن مقاوله‌نامه‌سی اوقوناجق اولورسه هیچده بویله برماهیتی حائز اولمادیغی ، انکلیز بحریه هیئت اصلاحیه‌سیله آره‌لرنده‌هیچ‌برفرق بولنمادیغی آکلاشیلیر . فقط لیمان پاشانك لزومسز کبروغروری؛ کندیسنه‌یکی توجیه اولنان وظیفه‌نك نزاکتنی تقدیرایده‌مه‌مسی فی‌الحقیقه

استانبوله اثنای ورودنده پك كولنج وقایع وحادثاته سبب اولدی .

مثلا : اولا سرای همایونده ویریلن برضیافت رسمیه اثناسنده كندی موقعنك ناظرلردن اول كلمه‌سنی ادعا ایتدیكی كبی متعاقباً آمریقا سفارتنده ویریلن برضیافت اثناسندده اجنبی سفیرلرینه تقدماً احراز موقع ایتمه‌سی ایجاب ایده‌جكنی درمیان ایده‌جك قدر تحفلقلر كوستردی .

بزمله قونوشدقلری زمان سفیر فانكن هایم ودها سائر اركان سفارت جنرالك بوادعالرینك مناسبتسزلكنی اعتراف ایله برابرظواهری قورتارمق ایچون فونسانده‌رسك درمیان ایتدیكی اسباب ودلائلی تكرار مجبوریتنی حس ایدرلردی . ایشته آمریقا سفیری مورغه‌نتاوك خاطراتنك ٤٤ : ٤٨ نجی صحیفه‌لرنده حكایه ایتدیكی وقعه‌بودر. بوحادثه اوزرینه آتیاً ناخوش بعض تظاهرات حدوثنه مانع اولمق ایچون لیمان پاشانك تشریفاتجه تعیین درجه‌سی تشریفات مدیریت عمومیه‌سی طرفندن استیذان ایدلمش ومقام صدارت هیئت وكلاجه مذاكره‌سنی تنسیب ایلمشدی . هیئت وكلا لیمان پاشانك كوچوك ایلچیلردن صوكرا عثمانلی مشیرلری میاننده احراز موقع ایده‌جكنه قرار ویرمشدی . سفیر مورغه‌نتاوك درمیان ایتدیكی قرار خلاف واقعدر . یعنی عثمانلی مجلس وكلاسی لیمان پاشانك اجنبی كوچوك ایلچیلردن اول اخذ موقع ایده‌جكنه هیچ بروقت قرار ویرمدی . تشریفات مدیریت عمومیه‌سی پروتوقول قیدی بوادعای اثباته كافیدر .

فقط لیمان پاشا هیئت وكلانك بوقرارینه مطاوعت ایتمك ایسته‌مدیكندن فی الحقیقه بعدما هیچ برضیافت رسمیه‌یه دعوت ایدلمه‌مشدر .

بوقدر عادی واهمیتسز حادثاته استناد ایدرك برچوق سفسطه‌كارانه مطالعات سیاسیه درمیانه قالقشمق ایچون انسانك سفیرمورغه‌نتاوكی هرنه اولورسه اولسون توركلری تحقیر ایتمك وآلمان سیاستنی جنایت آلود كوسترمك املنده اولمسی ایجاب ایدر.

*
* *

— نافعه نظارتی —

تشرین ثانی ۹۱۳ : شباط ۹۱٤

ازمیر ولایتی روملرینك ماكدونیا توركلریله مبادله‌سی .

سعیدحلیم پاشا قابینه‌سی ، استخلاف ایتدیكی محمود شوكت پاشا قابینه‌سنك سیاسی پروغرامنی عیناً قبول ایتمشدی . یعنی ممكن اولدیغی قدر خارجله اختلافاتدن توقی ایتمك ، بوتون قدرت ملیه‌یی اصلاحات داخلیه‌یه حصر ایلمك . معهذا ادرنه‌نك استردادی ایچون ظهور ایدن برفرصتی قاچیرمق ایسته‌مه‌مش ومتعاقباً بولغارلرله

استانبول معاهدهٔ قطعیه‌سنی عقدایتدیکی کبی یونانلیلرله آتنه معاهده‌سنی وپك آز صوكراده الكشیماریق بالقان دولتی صربستانله كچن صربلرله كذا استانبول معاهده‌سنی عقد ایتمكه موفق اولمشدر .

اصلاحات داخلیه‌ده تأمین موفقیت ایچون بالقان حكومات صغیره‌سنك ایكیده‌برده پایغره قوپارمالرینه سببیت ویرن عناصر مختلفه مسئله‌سنه بر نهایت ویرمك ایجاب ایدییوردی . ماكدونیانك حكومت عثمانیه أللندن كاملاً چیقماسندن صوكرا بولغار عنصری اوله‌رق ممالك عثمانیه‌ده یالكز ادرنه ولایتنك قرقكلیسا سانجاغی حدود شمالیه‌سنده قالان برقاچ كویدن باشقه كیمسه قالمامشدی . بوكا مقابل بولغارستانك حدود عثمانیه‌یه مجاور بعض اقسامنده برمقدار تورك ساكن بولنیوردی . استانبول معاهده‌سنه ذیل اوله‌رق بولغارلرله امضا اولنان خفی بر پروتوقول موجبنجه حدود عثمانیه داخلنده قالان بولغارلرك ، بولغارستان داخلنده ساكن توركلرله مبادله‌سی تحت قراره آلنمش وبوقرار طرفینك موجب ممنونیتی اوله‌جق برطرزده تطبیق واجرا اولنمشدی . برده الك مهم عنصر مسئله‌سی آیدین ولایتنك اقسام ساحلیه‌سنده كثرتله ساكن اولان روملر مسئله‌سی ایدی . بالقان حربی اثناسنده احراز ایتدیكی غالبیت سهیله نتیجه‌سنده برطرفدن درامه‌یه قدر ماكدونیایی یدغصبنه كچیرمش اولان یونانلیلرك بوندن صوكرا آرتق آیدین ولایتی بالفعل اشغاله باشلایه‌جقلرینه شبهه یوقدی . آطه‌لر مسئله‌سندن طولانی كندیلریله ایركچ مجادله‌یه حاضرلاندیغمز روملرك‌ده ، یونانستان ماكدونیاسنده قالان و ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتمك ایسته‌ین اسلام اهالی‌یه مقابل یونانستانه مبادله‌سی اساسنه موافقت ایتمسی حكومت یونانیه‌دن طلب اولوندی . موسیو وه‌نیزه‌لوس استقباله عائد نیات مضره‌سی ایچین بر ضربهٔ ممانعت تشكیل ایدن بوتكلیفمزه روی موافقت كوسترمیوردی . فقط اوصیراده تورك عنصری آره‌سنده كمال شدتله حكم سورمكه باشلایان ملیت جریانی الك زیاده آیدین ولایتی داخلنده احساس تأثیرات ایتمكه باشلامش ویونانلیلرله صربلردن وبولغارلردن كوردكلری انواع مظالمه تحمل ایده‌میه‌رك الجانیانه اشكنجه‌لره معروض قالدقدن صوكرا ممالك عثمانیه‌یه التجایه مجبور اولان یوز بیكلرجه مهاجرین اسلامیه طرفندن یرلی روملره بعض تجاوزانه ابتدار اولونمشدی. حكومت بو تجاوزاته قطعیاً طرفدار اولمیور وبو یوزدن مملكتك باشنه بر بلا كله‌جكنی پك اعلا تقدیر ایدییوردی . فقط اكثریسی اختیارلرله قادینلردن وچوجقلردن عبارت اولان بشیوز بیك قدر مسلمانك یورك پارچه‌لایه‌جق برطرز بهیمانه‌ده اتلافنی انتاج ایدن یونان صرب وبلغار مظالمی توركلرك علیهنه اولونجه انسانیتپرورلكلرینی هروسیله‌دن استفاده ایله ایلری سورمك معتادلری اولان آوروپا دول معظمه‌سی طرفندن هیچ براعتراضه هدف اولمادی .

قارنه‌جی مؤسسه‌سی طرفندن کوندریلن هیئت تحقیقیه‌نك راپوری بومظالمی بوتون تفصیلاتیله میدان علنیته چیقاردیغی حالده بعض سوسیالیست غزته‌لرندن باشقه هیچ بر اوروپا و آمریقا غزته‌سی بوسینکلر کبی اولدیریلن زواللی تورکلر لهنه بر کلمه یازمادی.

حرب عمومی اثناسنده تورکیه‌ده ایقاع ایدیلن ارمنی قتالی وسیله‌سیله تورکلر وعلی العموم مسلمانلر حقنده آغزه آلنمیه‌جق شتوم و تحقیراتی استعمال ایتمکدن چکنمه‌ین وهربسطری درین برکین وعداوت حسنك محصول شناعتی اولدیغنه هیچ شبهه‌مز اولمایان آمریقانك سفیرمعهودی مورغه‌نتاو بر کره‌ده ماکدونیا مظالمنی تدقیق ایتسه‌ده اوندن صوکرا اثرینی بردها اوقوسه وجدانی قارشوسنده هیچ برحجاب دویمایاجقمیدر؟

بونجه مظالم وجنایاته هدف اولدقدنصکره برای اسکان آنا وطنه جان آته بیلمش اولان یوزبیکلرجه مسلمان، اوراده دخی باشلرینی صوقه‌جق برقولبه أکوب بیچه‌جك برقاریش طوپراق بولامادقلرینی وحالبوکه کندیلرینك سبب وفلاکتی اولان بوعنصره منسوب برچوق انسانلرك هرکون هدف حقارت و تجاوزاتی اولدقلرینی کورونجه طبیعی وانسانی برحس انتقامك سوقیله بعض طاشقینلقلره قیام ایتمشلر وبوندن بروسیله استفاده چیقارمق وبرمعتاد الك یوکسك بایغره‌یی قوپارمق ایسته‌ین یونانلیلرك تشویقیله روم اهالی کویا تورکلرك تجاوزاتندن قورقارق شورایه بورایه قاچیشمغه وطاغلره التجایه باشلامشلردی. معهذا بعض جرأتکارلری برقاچ اسلام کویی یاقمقدن، برخیلی مسلمان مهاجرینی اولدیرمکدن کری طورمادقلری ایچین بوحال مسلمانلرك دهازیاده حدتلرینی موجب اولدی.

موسیو وه‌نیزه‌لوس عصردیده بالقان سیاستی نغماتنی اظهاره باشلادی. آیدین ولایتی روملرینك حکومت عثمانیه‌نك موافقت وحتی ترتیب مخصوصیله تورکلرطرفندن قتل عامنه باشلاندیغی یایغره‌سی بوتون جهانه یایلدی. برکت ورسونکه طلعت بك وه‌نیزه‌لوسدن دها چابوق داورانه‌رق محلنده وبرلکده تحقیقات یاپمق اوزره فرانسز، انکلیز، آلمان وآوستریا باش ترجمانلرینك کندی نزدینه کوندرلمسنی تکلیف ایتدی وتکلیفی قبول اولنه‌رق مورغه‌نتاوك بیله ایسته‌میه ایسته‌میه اعتراف ایتدیکی حقیقت تظاهر ایتدی. یعنی نتیجهٔ تحقیقات کوستردیکه روملره مظالم یاپیلمامش وبك ظلمدیده اسلام مهاجرلرینك ارتکاب ایتدیکی بعض تجاوزات حکومت طرفندن شدتله منع ایدلمشدر. نهایت وه‌نیزه‌لوس طلعت بکك نقطهٔ نظرینی قبول ایده‌رك آیدین ولایتی اقسام ساحلیه روملرینك یونانستانه وماکدونیا اهالئ اسلامیه‌سندن ارزو ایدنلرك ده آیدین ولایتنه نقل ایدلمسنی و اموال منقوله‌لرینه کماکان تصرف ایتمك

اوزره اموال غیر منقوله‌لرینك مبادله‌یه تابع طوتلمی اساسی دائره‌سنده مذاکراته ابتدار ایدلمکی قبول ایتمشدی .

یوقاریده ایضاح ایتدیکم طرزده عرب عنصریله‌ده برزمین ائتلاف قرارلاشمش اولدیغندن متعاقباً الك نازك برمسئله‌ٔ داخلیه‌اولان‌ارمنی ایشیله اشتغاله‌قرار ویرلمشدی .

بو مسئله غایت مهم وبرچوق صفحاتی حائز اولدیغندن بونلری آتیاً بر مبحث مخصوصده تفصیل ایتمکی دها مناسب کوردم

انکلیز وفرانسزلرله اقتصادی مذاکرات

محمود شوکت پاشانك صدارتی زماننده فرانسه‌دن بر استقراض تأمین ایتمکله برابر مالی قاپیتولاسیونلرك الغاسی موافقتنی استحصال ایلمك وظیفه‌سیله جاوید بك پاریسه کوندریلدیکی کبی بو ایکی اساس دائره‌سنده مذاکراته کیریشمك وبوندن بشقه بصره کورفزینه و یمنله عدن اره‌سنده منازع فیه اولان مسائلی حل ایتمك اوزره‌ده صدراسبق حقی پاشا لوندره‌یه کوندرلمشدی .

جاوید بکك مذاکراتی ایکی‌یه انقسام ایدییوردی :

۱ — مهم بر مبلغ استقراضی ؛

۲ — مالی قاپیتولاسیونلرك الغاسی.

فرانسزلر استقراضه موافقت ایچون جانمزی آلاجق شرائط درمیان ایتمشلردی. جاوید بك خاطراتی یازدیغی زمان دائرهٔ اختصاصنه داخل اولان بو مسائلی البت بندن پك کوزل ایضاح ایده‌جکدر . یالکز بنم خاطرمده قالان شونلردر :

۱ — حجاز تیمور یولی اداره‌سی طرفندن بعدما سوریه وفلسطین داخلنه هیچ بر شمندوفر یاپیلمامق ؛

۲ — حجاز تیمور یولنك حیفا ـ درعا شعبه‌سنك عفوله نقطه‌سندن آیریله‌رق جنین ـ نابلس طریقیله قدسه قدر انشا ایدلمکده اولان و اوزمان سباستیه‌یه قدر ایلرله‌مش اولان خطك انشاسندن درحال صرفنظر ایدلمك ؛

۳ — عفوله‌دن اعتباراً یافه قدس خطنك آتیاً انتخاب ایدیله‌جك بر نقطه‌سنه قدر امتداد ایتمك اوزره کنیش بر خط امتیازینی فرانسزلره ویرمك ؛

٥ — حیفا درعا قسمی ایشلتمه تعرفه‌لرینك بیروت ـ شام ـ حوران خطی تعرفه‌لریله رقابت ایده‌جك وجهله تنظیمنه حکومت عثمانیه صلاحیتدار اولمامق ؛ و شام ـ حوران قسمی ایچین شام ـ حما تحدیداتی شرکتنه حکومت عثمانیه‌جه بر تضمینات ویرلمك ؛

٦ — كركشام مدينه شمندوفرلرندن وكرك رياق ـ حلب خطندن اعتباراً شرقه دوغرى بعدما ياپيله‌جق شمندوفرلرامتيازاتى منحصراً فرانسزلره‌عائداولمق؛
٧ — يافه ، حيفا ، طرابلس شام كبى سوريه ليمانلرينك منحصراً فرانسز سرمايه‌دارلرى طرفندن انشاسنه مساعده اولنمق ؛
٨ — يمن شمندوفر خطى حقوقى حكومت عثمانيه‌دن صاتون آلنه‌رق مذكور قومپانيه‌يه برچوق تضمينات ويرلمك ؛
٩ — صامسون ـ سيواس شمندوفرى امتيازى فرانسزلره ويرلمك ؛
١٠ — مقدارلرى پك‌چوغه بالغ اولان فرانسز مكتبلريله مناسترلرينه وخسته‌خانه، ايتامخانه وسائره كبى برچوق مؤسساته عائد مبانى واملاك وعقارات هردرلو تكاليف اميريه‌دن معفو بولنمق ؛
١١ — فرانسه‌دن استقراض اولنان پارا ايله يالكز فرانسه‌يه عسكرى سپارشلر ويريله‌بيلمك ؛ بو ودها تخطر ايده‌مه‌ديكم بر چوق شرائط مقابلنده ايكى تقسيطده تأديه اولنمق اوزره حكومت عثمانيه طقوز يوز كسور ميليون فرانقلق براستقراض عقدينه مساعده ايدييورلردى .

مالى قاپيتولاسيونلرك الغاسنه ايسه قطعياً ياناشميورلردى . يالكز داها برطاقم شرائط مقابلنده كمرك رسمنك ٪ ١١دن ٪ ١٤ ه ابلاغنه ، اسپرتو ، كبريت و سيغاره كاغدى اوزرينه انحصار وضعنه واجنبيلردن تمتع ويركوسى واووقتروا رسومى استحصالنه ودها سائر برقاچ اهميتسز ماده‌يه موافقت ايدييورلردى .

بومذاكره‌لر اويله قولاى قولاى اولميوردى. پارسده مذاكره‌يه مأمور جاويدبك برياندن استانبول‌حكومتنك‌اعطاى قرارده كوستردييكى تأخرلردن، برطرفدن پارسده دوچار اولدييى مشكلاتدن دولايى جاننددن بيزار اوله‌جق درجه‌لره كلمشدى .

قابينه‌يى تشكيل ايدن ذوات مياننده نافعه ناظرى عثمان نظامى پاشا اكثريسى كندى نظارتنه عائد اولان مسائلى دوائرعائده‌سنك تدقيقاتنه توديع ايدييور ويالكز حقدن ومنافع عثمانيه نقطهٔ نظرندن تدقيق مسئله‌يه مجبور اولان دوائر مذكوره‌نك نقاط نظرينى باب عالى‌يه عرض ايتمكدن بشقه برصورت تسويه بولمغه ياناشميوردى . حالبوكه وضعيت عموميه‌حكومتك سريع وجسورقرارلراتخاذ ايتمسنى ايجاب‌ايدييوردى. عثمان نظامى پاشانك پك اصول‌پرستانه اولان خط حركتى قابينه وفرقه‌ده صوك‌درجه موجب حدت اوليور وذاتاً ادرنه مسئله‌سنده خلاف عقل و سليم بر فكر ومخالفت كوسترمش اولان بوذاتك اساساً سياسى فرقه ايله‌ده بر كونا مناسبتى بولونماديغندن بعدما منحصراً اتحاد وترقى فرقه‌سنك پروغرامنى كمال جديت وسرعتله تطبيق ايتمكى امل ايدينمش اولان فرقه كنديسنك حكومتدن چيقارلمسنى آرزو ايدييوردى .

استانبول محافظلغنه تعيين اولونديغم كوندنبرى فرانسزلرله توركلر آراسنده بر مقارنت حصولى ايچين هر فرصتدن استفاده ايله صرف ايتديكم مساعى وفرانسه سفارتى وعلى العموم فرانسزلر ايله ادامهٔ مناسبات دوستانه اعتباريله فرانسه‌دن ياپيله‌جق استقراضك مسندالبهى اولان برچوق امور نافعه‌نك تدقيق وحلى بكا حواله ايديله‌جك اولورسه فرانسزلرجه حسن تلقى ايديله‌جكنى تقدير ايدن آرقداشلر نافعه نظارتنى قبول ايتمكلكمى بندن رجا ايتديلر . او صره‌ده بولونديغم بر نجى قول اردو قوماندانلغنى قريباً جنرال ليمان فون ساندرسه تسليم ايتمكه مجبور اولاجغمى بيلديكم ايچون قابينه‌يه داخل اولديغم صورتده وطنمه نافع خدمتلر ايفاسنه قدرتياب اولاجغمى اميد ايتديكم جهتله بو تكليفى قبول ايتدم.

فرانسز ايشلرينى سريع برصورت تسويه‌يه ربط ايتمك ايسته‌مه‌ديكى وحالبوكه حكومتك دها زياده انتظاره وقتى اولماديغى جهتله بر مأذونيت طلب ايده‌رك نظارت مقامندن چكيلمسى عثمان نظامى پاشايه تكليف اولندى. تكليفى درعقب قبول ايتدى وبنده نافعه نظارتنه وكالةً تعيين اولوندم. بر آى صوكره عثمان نظامى پاشا بالكليه استعفا ايدرك نظارت مذكوره‌يه اصالةً تعيين ايدلدم .

نظارتى وكالةً درعهده ايدر ايتمز ايلك ايشم فرانسه‌دن ياپيله‌جق استقراضك مسندالبهى اولوب نافعه نظارتنك تصويب وقبولنه متعلق اولان برچوق مسائلى پك آز برمدت ظرفنده حل ومقام نظارتدن باب عالى‌يه فرانسزلرك دخى قبول ايده‌بيله‌جكلرى برصورت تسويه عرض ايتمك اولدى . بو سايه‌ده جاويدبكك تشبثاتى نتيجه‌لنه‌رك استقراض عقد ايدلدى .

انطاليه شمندوفرى

نافعه نظارتم اثناسنده انطاليه شمندوفرى مسئله‌سندن دولايى ايتاليا سفارتخانه‌سيله بر مسئله‌يه سببيت ويردم . معلوم اولديغى اوزره طرابلس غرب محاربه‌سى اثناسنده ردوس ، استانكوى وسائره كبى برچوق اطه‌لريمزى اشغال ايتمش اولان ايتاليانلر اوشى معاهده‌نامه‌سى موجبنجه بو آطه‌لرى حكومت عثمانيه‌يه اعاده ايده‌جكلردى . فقط اوصره‌ده بالقان محاربه‌سى ظهور ايتمش اولديغندن يونانليلرك استيلاسنه ميدان ويرمش اولمامق ادعاسيله آطه‌لرى تخليه ايتمه‌مشلردى . وقتاكه بالقان حربنه لونده‌ره مصالحهٔ ابتدائيه‌سيله نهايت ويرلدى ، آطه‌لرى تسليم ايتمه‌لرينى تكليف ايتديكمز ايتاليالير بيك درّه‌دن بيك صوكتيرمكه وبالخاصه سيداحمدالشريف السنوسى‌نك حالا ابراز مقاومت ايتمكده اولديغى ومعيتنده تورك ضابطانى بولونديغى ادعاسيله شرائط صلحيه‌نك طرفمزدن تماميله رعايت ايدلمه‌ديكنى ادعايه قالقمشلردى .

بوادعالرینك طوغری اولمادیغنی ، بنغازی قطعه‌سنده عثمانلی اردوسنه منسوب هیچ برفرد وحکومت عثمانیه طرفندن سیداحمدالشریف‌السنوسی‌یه هیچ برمعاونتده بولونمادیغنی دلائل‌مقنعه‌سیله اثبات اولونجه شمدی‌ده ایتالیانلر ایتالیا افکار عمومیه‌سنی ایلری سوره‌رك مقابلنده برمنفعت تأمین‌ایدلمدکجه آطه‌لرك تورکیه‌یه اعاده‌سی ایتالیاده پك فنا تأثیرات حصوله‌کتیره‌جکنی درمیانه باشلادیلر. ایشته بوطرز معامله بزم صوك درجه جانمزی صیقیوردی .

بن نافعه‌نظارتنه کلدیکم صره‌ده بومسئله یکیدن تازه‌لنمشدی. برکون مقام نظارتمه زیارتمه کلن ایتالیان سفیری مارکی غارونی بر ایتالیا سرمایه‌دار غروپی نامنه حرکت ایدن عثمانلی تبعه‌سندن آرام حلاجیان افندی‌ایله دها برقاچ ذاتك آنطالیه‌دن شماله ومکریدن مغله‌یه دوغرو برشمندفر خطی انشاسی ایچین امتیاز طلبی فکرنده اولدیغندن شمدیلك ابتدائی استکشافات اجرا ایتملرینه مساعده اولنمسنی وبوایش ایچین چالیشه‌جق ایتالیان مهندسلریله عمله‌سنك حکومت عثمانیه‌جه حمایه ایدلمسنی رجا ایدییورلردی. درعقب جواب ویردم ؛ حکومت عثمانیه‌نك شمدیلك آنطالیه‌دن داخله ومکریدن مغله‌یه شمندوفر انشاسی فکرنده اولمادیغنی صراحةً سویله‌دم . بوقیصه وقطعی جواب ایتالیان دیپلوماتی دوچار حیرت ایتدی. دیدی‌که :

استکشافات اولیه اجراایتمك شمندوفر یاپدیرمق دکلدر. اول‌امرده بویله‌برخطك قابل انشا اولوب اولمادیغنی آراشدیرمقدرکه بونك نتیجه‌سنده قابلیت انشائیه تظاهر ایدرسه حکومت عثمانیه بوخطلری انشا ایتدیروب ایتدیرمیه‌جکنه بالآخره قرار ویریر . اساساً بویله استکشاف اجراسی ایچین ایتالیانلره مساعده ایده‌جکنه دائر حکومت عثمانیه‌نك تحریری برآنغاژمانی واردر . حال بویله ایکن نافعه نظارتنك شمدی بوکا جواب رد ویرمسی جای تأملدر .

سفیرك ادعا ایتدیکی تحریری آنغاژماندن هیچ خبرم یوقدی. نظارت شمندفرلر مدیر عمومیسی مختاربکی جلب ایدرك ایشی صوردم . عدم معلومات بیان ایتدی . نظارت آرشیولرنده بویله برقید اولمادیغی جوابنی ویرنجه خارجیه ناظری سعید حلیم‌پاشانك امضاسنی حاوی برورقه ابراز ایتدی . بوورقه حکومت عثمانیه‌یی سفیرك ادعا ایتدیکی شکلده آنغاژه ایده‌بیله‌جك ماهیتی حائز دکلدی . اوزون اوزادی‌یه مناقشه‌لردن صوکرا سفیره قطعی جواب ردیمی ویردم .

بونك اوزرینه مارکی‌غارونی دیدی‌که :

« عزیزم جمال پاشا ! بن ایتالیانك تحت اشغالنده بولنان بحرسفید آطه‌لرینی تورکیه‌یه اعاده ایتدیرمك ایچین بوقدر صرف مساعی ایدرکن بویله اهمیتسز بر مسئله ایچین بکا بودرجه قطعی جواب رد ویرمکزی مناسب کورمیورم . بیلیرسکزکه

ایتالیان افکار عمومیه‌سی بو آنطالیه شمندوفرینه ده ولک درجه عطف اهمیت ایدییور . شاید بونك اوزرنده ایتالیان مهندسلری واسطه‌سیله استکشافات اجرا ایدلمکه باشلانیلدیغی حوادثی غزته‌لرله نشر ایدیله‌جك اولورسه افکار عمومیه حکومتك دوده‌قانه‌ز آطه‌لرینی اعاده ایتمك صورتیله اختیار ایده‌جکی فداکارلغه مقابل برمنفعت مادیه استحصال ایتمش اولدیغی کوره‌رك حکومته مشکلات ابراز ایتمز . سزده یاقین زمانده آطه‌لریکزه مالك اولورسکز . »

اوزمان بوسبوتون جانم صیقیله‌رق جواب ویردم :

« سفیر حضرتلری اونوتیورلرکه کندیسنده امانةً محفوظ اولان مالی صاحب اصلیسنه اعاده ایدن برذات بوکا مقابل برمکافات ایسته‌مك حقنه مالك دکلدر . ایتالیا حکومتی آطه‌لری بزه اعاده‌یه عهداً مجبوردر . برحکومتی مجبوریت عهدیه‌سنی اجرا و مقتضای ناموسی ادا ایتدیکندن طولایی مؤاخذه ایده‌بیله‌جك اوکا مشکلات کوستره‌جك هیچ برملت تصور ایده‌مم . رجا ایدرم ، کندی حکومتکزك موقعنی دوشونورکن بزم حکومتك موقعنی اونوتمایکز . اوچ درت سنه‌دنبری نامتناهی تجاوزاته دوچار اولارق اوروپاده‌کی اراضیسنك بوزده طقسان دوقوزینی و آفریقاده‌کی مستملکاتنك کافه‌سنی الندن قاچیرمش اولان بو زواللی تورکیه‌نك عهداً استردادینه صلاحیتدار اولدیغی برقاچ آطه پارچه‌سنی کری آلیرکن بعض تعویضات اعطاسنه مجبور ایدلدیکینی کورن عثمانلی افکار عمومیه‌سی عجبا بزم حکومتمز حقنده نه فکر بسلر ؟ سفیر حضرتلری بن نافعه ناظری‌یم . وظیفه‌م مملکتك محتاج اولدیغی تأسیسات نافعه‌یی مملکتك خیرینی تأمین ایده‌جك طرز و شکلده انشا ایتدیرمکدر . سیاسی تعویضات مقابلی اوله‌رق یاپیله‌جق تأسیساته عائد مذاکرات بنمله دکل خارجیه ناظری ویا صدراعظمله جریان ایدر . بن بو مسئله‌یه تماماً معارض اولدیغم ایچین ذات عالیلرینه هیچ برجواب موافقت ویره‌مم » دیدم .

افاده‌لریمك قطعیتی قارشوسنده دائما متزاید برحیرته دوچار اولان مارکی غارونی بندن استحصال مساعده ایده‌رك چیقدی ، کیتدی .

وقوع حالی پرنس سعید حلیم پاشا ایله اوصرده حربیه ناظری اولان انورپاشایه وداخلیه ناظری طلعت بکه حکایه ایتدم . هپسی تصویب ایتدیلر . ایرتسی کونی هرنصلسه بو ایشدن خبردار اولان غزته‌جیلر قلم مخصوص مدیری واسطه‌سیله بندن معلومات ایسته‌یورلردی . متفرق معلومات ویرمك ماهیت مسئله‌یی تغییر محذورینی حائز اولدیغندن تصویر افکار سرمحرری یونس نادی بکی دعوت ایدرك کندیسنه برملاقات ویردم .

« نه تعویض ، نه امتیاز ! » سرلوحه‌سیله نشر اولنان بو بیانات بوتون مملکتده پك بیوك سرور وابتهاج ایله اوقوندی وبرچوق دوستلر بو صریح وقطعی بیاناتمدن

دولاتی نی تبریك ایتدیلر . فقط مقاله‌نك نشر اولوندیغی کون پك زیاده تلاشه دوشمش اولان مارکی غارونی صدر اعظم پاشادن ملاقات طلب ایدرك حقمده اوزون اوزادی‌یه شکایتده بولنور وبو مقاله‌نك ایتالیاده پك زیاده سوء تاثیر حاصل ایده‌جکنی درمیان ایدر . او کون مجلس وکلا واردی . دائرهٔ صدارته کیتدیکم وقت صدراعظم پاشایی بر آز آصیق چهره‌لی کوردم . طلعت بك‌ده اوراده بولنیوردی .

پرنس سعید حلیم پاشا آمرانه برطور ایله :

« پاشا حضرتلری ! سز انطالیه شمندوفرلری حقنده غزته‌جیلره بیاناتده‌می بولندیکز ؟» دیدی . « أوت ! نه اولمش‌که ؟ خلاف حقیقت برشیئمی سویله‌مشم؟ » جوابنی ویردم .

— خیر اما ظن ایدیورم‌که بوکا صلاحیتکز اولمامه کرك !

— ظنکزك دوغرو اولمادیغی سویله‌مکلکمه مساعده بیورکز . برناظر کندی نظارتنه عائدایستدیکی مسئله‌یی غزته‌لرواسطه‌سیله میدان علنیته قویمغه صلاحیتداردر . علی‌الخصوص او مسئله اسرار دولته عائد بولونمز ودولتك سیاست عمومیه‌سی تهلکه‌یه قویمزسه! غزته‌جی بندن صوردی : « دولت بحر سفید آطه‌لرینی استرداد ایچون ایتالیانلره انطالیه شمندوفر خطنك انشاسنی تعویضاً ویرمك نیتنده‌میدر؟ » دیدی . بن « خیر » جوابنی ویردم . بیانام خلاف حقیقتمی ؟ ریاست فخیمانه‌کزده بولنان حکومت بویله برفکرده‌میدر ؟ بجه خیر ! اوحالده سفیرك شکایته حقی یوق . افکار عمومیه‌یی نظارتمه عائد برمسئله‌دن دولایی تطمین ایتمکده ایسه بنم حقم پك‌چوق !

پرنس بو جوابم اوزرینه هیچ سس چیقارمادی . لکن ظن ایدرم‌که هیچ سومه‌دیکی ، بردرلو تحمل ایده‌مدیکی غزته‌جیلره بویله بیاناتده بولندیغمدن طولایی نی عفو ایتمه‌دی .

بو حادثه‌اوزرندن برقاچ کون کچدکدن صوکرا برکون انکلیز سفیری سیرلوئی‌مالەت نظارته کلمشدی . غایت نازکانه مقدمه‌لردن صوکرا حکومت عثمانیه‌نك ایتالیانلره انطالیه شمندوفر امتیازینی ویرمك اوزره بولندیغی ایشتدیکنی حالبوکه بو معامله بر انکلیز قومپانیه‌سی اولان آیدین شمندوفر قومپانیه‌سنك حقوقنه برتجاوز تشکیل ایده‌جکنی سویله‌مشدی . تدقیقات اجرا ایتدم . فی‌الحقیقه آیدین قومپانیه‌سنك اسپارطه وبوردوره طوغری خط تمدید ویکیشهر کولنده واپور ایشلتمك حقنه مالك اولدیغی وبوخطك ایشلتمه قابلیتنك تناقصدن وقایه‌سی ایچین خطك جنوبدن بیلمم قاچ کیلومترو مسافه‌دن اعتباراً بحر سفید ساحلنه طوغرو شمندوفر انشا ایتدیرلمیه‌جکنك تعهد ایدلدیکنی آکلادم . بو حقیقتی سعید حلیم پاشا حضرتلرینه ایضاح ایتدیکم زمان ایتالیانلره‌قارشی برآنغاژمان آلمامش اولدیغمدن طولایی اظهار ممنونیت ایتدیلر .

معهذا ایتالیان سفیریله‌ده بر صورت تسویه بولدم . وانطالیه ایله مکریدن داخله دوغرو شمندوفر انشاسی قابل اولوب اولمایه‌جغنی تدقیق ایتمك اوزره نافعه نظارتی شمندوفر مهندسلرندن مرکب بر هیئت فنیه‌ٔ رسمیه‌یی اورالره کوندروب بونك نتیجه‌سنده بو خطلرك انشاسی لازم اولوب اولمادیغنه دائر قرار ویره‌جکمی سویله‌دم . بونکله سفیر ممنون اولمش کبی داوراندی . فقط هرحالده ممنون دکلدی .

نافعه نظارتنده بولندیغم صیراده حل ایتدیکم مسائلدن بری‌ده طرق عمومیه شرکتیله نظارت هیئت فنیه‌سی آراسنده‌کی متعدد اختلافات ایدی . هرایکی طرف بر فکر سلیم ایله تدقیق مسئله ایدرك بر صورت تسویه بوله‌جغی یرده متقابل بر عدم اعتمادك ویردیکی بی لزوم بر عناد واصرار ایله یکدیکرینك دلائل و مطالبی ایچین ابراز مشکلات ایدوب دوریبورلردی. طرق ومعابر مدیر عمومیسی برهان الدین بك ایله شرکت مدیر عمومیسی موسیو شوبلیه‌یی بر آره‌یه کتیره‌رك بوتون مسائل معلقه‌یی بالذات تدقیق ایتدم. وایکی جلسه‌ده هر برینه بر صورت تسویه بولارق ایشلرك بر سرعت متزایده ایله ایلرله‌مسنی تأمین ایتدم .

نهایت ۱۹۱٤ سنه‌سی شباطی صوکلرنده چوروکصولی محمود پاشا ایله تحایش ایدرك بحریه نظارتنی درعهده ایتدم .

⁂

بحریه نظارتی

بحریه نظارتنه صورت تعیینم

انور پاشا حربیه نظارتنی درعهده ایتدکدن صوکرا اردونك تنسیقاتیله اشتغال ایدرك ایلك ایشی اردو قوماندا هیئتنك باشدن آشاغی کنجلشدیرلمسی اولمشدی . بوتون مزیت عسکریه‌لری رتبه‌لرینك غالو نلرینی طاشیمقدن عبارت اولان نه قدر ارکان، امرا و ضابطان وارسه کافه‌سنی تقاعده سوق ایتمش ومیرالایلردن قول اردو قوماندانلری ، قائممقاملردن فرقه ، بیکباشیلردن آلای ویوزباشیلردن طابور قوماندانلری یاپمشدی . حربیه نظارتی دوائرینی هیئت تنسیقیه‌نك تکلیفی موجبنجه یکیدن تنسیق ایتمش و دوائر مختلفه ریاستی آلمان امراسنه تودیع ایدرك اردونك سفربرلك پلانلرینی تنظیم ایتدیرمکه باشلامشدی، بوتون اردوده تعلیم وتربیه‌ٔ عسکریه‌یه بویوك براعتنا ایله و کمال جدیتله باشلانمش و بر ایکی آی ظرفنده اردونك هیئت عمومیه‌سنده بر روح دیکرك حکم سورمکده اولدیغی کورولمشدی .

برطرفدن اردو بوخارق العاده تحولاته مقتدر اولورکن بحریه‌ده اسکی حیات اصولپرستی‌دن بشقه برشی مشهود اولمیوردی. بحریه ناظری چوکصولی محمود پاشا غایت ناموسکار، پك چالیشقان برذات اولمقله برابر رادیقال تدبیرلر اتخاذ ایده‌جك جرأته مالك اولمدیغندن انورپاشانك خط حرکتی قبول ایتمسی حقنده قابینه‌ده‌کی آرقداشلری طرفندن واقع اولان تکلیفلره حوالهٔ سمع اعتبار ایتمیوردی .

بش آلتی آی اول بره‌زیلیادن صاتون آلدیغمز سلطان عثمان درتنوطنك اتمام انشا آتی ایچین هیچ برسرعت گوستریلمیور، رشادیه درتنوطنك انشا آتی ایسه تأخر ایتدکجه ایدییوردی . بالقان حربی اثناسنده گمیلریمزك دوچار اولدیغی خساراتك تعمیراتنه کافی درجه همت صرف اولونمیور وگرك دوائر نظارتك، گرکسه ضابطان هیئتلرینك تنسیق حقنده انکلیز هیئت اصلاحیه‌سی رئیسنك تکلیفاتی شورای بحریه‌ده تدقیقاته تابع طوتیله‌رق هیچ برنتیجه‌یه واصل اولامیوردی . حالبوکه حکومتك نقطهٔ نظرنجه پك یقین برآتیده یونانلیلرله مجادله‌یه گیریشمکلگمز محقق اولدیغندن بومجادله‌یه تشبثدن اول دها بویوك برسرعتله قوهٔ بحریه‌مزی تنسیق وتعلیم ایتمکلگمز ایجاب ایدییوردی . بناءً علیه بحریه نظارتنه بنم نقل ایدلمکلم صدر اعظم پاشا ایله انور پاشا وطلعت بك بیننده قرارلاشدیریله‌رق بمله بحایشه مو فقت ایتمسی محمود پاشایه تکلیف ایدلمش ومشارالیه‌ده بو تکلیفی قبول ایتمشدی . ایشته بو مقررات نتیجه‌سنده بحریه نظارتنی درعهده ایتمشدم .

بحریه نظارتی دوائرینك تنسیقی

نظارتی درعهده ایدر ایتمز ایلك ایشم انکلیز هیئت اصلاحیه رئیسی آمیرال لیمپوس پاشا ایله اوزون برملاقات اولدی . شمدی‌یه قدر سبق ایدن تکلیفات تنسیقیه‌سنك برصورتلرینی بکاویرمسی رجا ایتدم وبو تکلیفاتك کندیسنجه اهمیتلیلرینی تعیین ایتمسنی سویلدم . برطرفدن‌ده گرك لیمپوس پاشاو گرك آمیرال غامبل طرفندن تنسیقات عمومیهٔ بحریه‌مز ایچین ویرلمش اولان لایحه‌لری شورای بحریه ودوائر سائره‌دن طوپلاتدیره‌رق بالذات تدقیقاته باشلادم . آمیرال لیمپوس هرشیدن اول دوائر بحریه‌نك تنسیقنی تکلیف ایتمش وبو تکلیفاتده نقطهٔ نظریمه توافق ایلمشدی . گرك میرال لیمپوس وگرکسه کندیسندن اول گلن ایکی انکلیز آمیرالی شورای بحریه‌دن شکایت ایدییورلر وهیچ برمسئولیت آلمق ایستمه‌ین دوائر نظارت رؤساسنك کندی دائره‌لرینه عائد مواد مهمه حقنده هیچ برقرار اتخاذ ایتمیه‌رك شورای بحریه‌یه تودیع کیفیت ایتدکلرینی وشورای بحریه‌ایسه آیلرجه مدت اجتماع ایتمیه‌رك واجتماع ایتسه بیله سنه‌لرجه مدت بیغلمش قالمش اولان

برچوق ایشلردن اورکه‌رك برقاچ دوسیه‌نك تدقیقندن صوکرا طاغیلمقده واك مهم مسائلك اوراق طوربالری ایچنده محبوس براقلمقده اولدیغنی وبو سایه‌ده رؤسای دوائرك مسئولیتدن تبری ایتدکلرینی درمیان ایدییورلردی . بناءً علیه هرشیدن اول شورای بحریه‌نك الغاسنه قرار ویرمشدم . آمیرال لیمپوسك شکایت ایتدیکی مقاماتدن بری‌ده نظارت مستشارلغی مقامی ایدی . نظارت مستشارلغی باخصوص او زمانك مستشاری اولان میرلوا رستم پاشانی آمیرال لیمپوس عثمانلی بحریه اصلاحاتنك الك عنود مخالفی اولارق تلقی ایدییوردی . رؤسای دوائر کندی نقطهٔ نظرینی قبول ایتمه‌لریله بالآخره مستشار رستم پاشایه مراجعتلرنده کندی تکلیفنك بوسبوتون مخالفی برقرار ایله عودت ایتدکلرینی وکندیسنه قارشی مستشار پاشانك امری خلافنده برشی یاپامیه‌جقلرینی مقام اعتذارده سویله‌دکلرینی آکلاتیوردی .

مشارالیهك الك چوق شکایت ایتدیکی دوائر دردنجی دائره ایله محاسبه ویوقلمه مدیریتی ایدی . الك بوروقراتیك قواعد قدیمه‌نك اسیری اولان بودائره‌لرباشندن باشه تنسیق واصلاح اولونمادقجه نظارت بحریه‌ده برشی یاپمق ممکن اوله‌میه‌جغنی سویله‌یوردی .

بوشفاهی تدقیقاتدن صوکره آمیرال غامبل ایله آمیرال لیمپوسك دوائر نظارت حقنده‌کی لایحه‌لرینی اوقودم واونلردن ملهم اوله‌رق کندی مطالعاتمك ده سوقیله بر تشکیلات نظامنامه‌سی قلمه آلدم. بونظامنامه موجبنجه نظارت مستشارلغی وشورای بحریه لغو اولنه‌جقدی . نظارت بحریه درت دائره ایله بر صحیه مفتشلکندن وبرده محاسبه مدیریتندن ترکب ایده‌جك وبرنجی دائره رئیسی ارکان حربیهٔ بحریه رئیسی عنوانتی حائز اولاجقدی . هردائره‌نك رئیسی کندی اداره‌سنه تعلق ایدن ایشلرك کافه‌سی حقنده نهائی قرارلر ویرمکه وکندی مسئولیتی تحتنده مقام‌نظارته عرض‌ایتمکه مجبوردی. اساساً‌بردائره‌یه تعلق ایدن فقط دوائرسائره ایله‌ده علاقه‌دار اولان مسائل ایچین تعقیبات اجراسی ودوائر سائره‌دن مقررات استحصالی دائره رئیسنك‌وظیفه‌سی مقتضاسندن ایدی . بوتون دوائر رؤساسی کندی دائره‌لرینه تعلق ایدن مسائل حقنده ارکان حربیهٔ بحریه ریاستنه اعطای‌معلوماته مجبورایدیلر . دونمانك تنسیقندن، حربه احضارندن هیئت ضابطانك تعلیم وتربیه‌سندن وهرنوع‌مالزمهٔ حربیه‌نك ولوازم اعاشه‌نك وقتیله احضار ایتدیرلسندن مسئول اولان ارکان حربیهٔ بحریه رئیسی بو مسائل حقنده دوائر سائره رؤساسندن تحریری وشفاهی معلومات طلب ایتمکه‌ودائرهٔ ارکان حربیه‌نك نقاط نظرینی آنلره ایضاحه صلاحیتدار ایدی .

تشکیلات نظامنامه‌سنی بالآخره تجربه‌یه مستند بر طاقم تعدیلات ایله‌اکمال واك مناسب‌شکلی احراز ایتدیردکدن‌صوکرا نظامنامه حالنه‌قلب‌ایتمکی موافق‌کوردیکمدن تعلیماتنامه صورتنده همان موقع اجرایه وضعنی امرایتدم . وبونك ایجاباتندن اولارق

مستشار رستم پاشا ایله دها سائر ایکی لوا آمیرالی وصحیه مفتشی فائق پاشایی وبر قاچ میرآلای ایله قائممقام وبیکباشی‌یی تقاعده سوق ایتدم . بو اساسلی اجراآت آمیرال لیمپوسی پك ممنون ایتمش ونظارت بحریه‌ده بعدما سرعت وجدیتله ایش کورمك ممکن اولاجغی قناعتنی حاصل ایتمش اولدیغنی بالذات بکا بیلدیرمشدی . ینه تنسیقات تعلیماتنامه‌سی موجبنجه اوزمانه قدر کافه‌سی استانبول لیمان ریاستنه مربوط بولونان ممالك عثمانیه لیمانلرینی آلتی دائره‌یه تفریق ایدرك صامسون ، استانبول ، ازمیر ، بیروت مرکز لیمان ریاستلرینی یکیدن تشکیل وبحر احمر لیمانلرینی بحر احمر قومودورلغنه ربط ایتدیرمشدم . مرکز لیمان رؤساسی تشکیل ایتمکدن مقصدم بونلرك معیتنه ویره‌جکم ساحل ترصد ومحافظه سفائنی واسطه‌سیله سواحل عثمانیه‌ده قچاقچیلغك منعنه تشبث ایتمکدن واوزمانه قدر پك باشی بوش براقلمش اولان لیمان رؤساسنی دائمی بر تفتیش ومراقبه‌یه تابع طوتمقدن عبارتدی .

فی‌الحقیقه اوصره‌ده فرانسه‌دن کلمش اولان غامبوطلرله اسکیدن قالمه غامبوطلری بحرسیاه وبحرسفید وسوریه وبحراحمر سواحلنه مأمور ایتدم. بونلری پیدرپی مرکز لیمان رئیسلرینك امرینه کوندردم . اکر نظارته تعیینمدن بش آی صوکرا حرب عمومی چیقمامش اولسه‌یدی بوتشکیلاتدن کرك رسومات کرك رژی کرك دیون عمومیه اداره‌لری فوق‌العاده استفاده ایده‌جك و سواحلده قچاقچیلق وقایعی عادتا تماميله منع ایدیله‌جکدی .

مرکز لیمان رئیسلرینی امرای بحریه‌نك اك مقتدر و فعال اولانلری میاننده انتخاب ایتمش وبونلری دائمی برتفتیش ومراقبه‌یه مجبورطوتمش ایدم. بونلردن پیدرپی کلن راپورلر لیمان رئیسلری ایچنده تبدیلی ایجاب ایدنلر حقنده قناعت بخش ایضاحاتی حاوی اولدیغی کبی لیمان دائره‌لریمزك جداً آجینه‌جق بر درکهٔ سفیله‌ده اولدیغنی‌ده بیلدیریوردی . لیمان رئیسلرندن تقاعده سوق ایتدکلریمك یرینه ضابطان بحریهٔ موجوده آراسندن ناموس وچالیشقانلقلری ایله معروف وفقط حرب دونماسنده استخداملرنده فائده غیرمأمول اولانلری تعیین ایتدیرمکده ایدم . بالنهایه ضابطان موجودهٔ بحریه‌یی اوچ صنفه تفریق ایتمك املنده ایدم . برنجی قسم حرب‌دونماسنده استخدام ایدیله‌بیله‌جك ضابطان ایدی . ایکنجی قسم سواحل محافظه‌سنه مأمور سفائنده استخدام اولنه‌بیله‌جکلر اوچنجی قسم‌ده لیمان ریاستلرنده قوللانیله‌بیله‌جکلر ایدی . بونلر یالکز کندی بینلرنده ترفیع ایتدیریله‌رك برنجی قسمده استخدام قابلیتنی ضایع ایده‌جکلر ایکنجی‌یه ، ایکنجیدن تفریق اولنه‌جقلر اوچونجی‌یه کوندریله‌جك واوچنجیده‌ده ایشه یارامیانلر تقاعده سوق اولنه‌جقلردی. مع‌التأسف بواساسی وضع ایده‌بیلمکلکمه‌ده حرب مانع اولدی . ضابطان بحریه‌دن تقاعدلرینه

ویا نسبت عسکریه‌لرینك قطعنه قرار وبردکلرم حقنده پك قطعی پرنسیبلرم واردی .
اولا احوال صحیه ، بالطبع نظامنامه موجبنجه مستوجب تقاعد ایدی . ثانیاً ویریلان وظیفه‌یی ایفایه علماً وعرفاناً عدم قابلیت کذا تقاعد نظامنامه‌سنك ایکنجی ماده‌سنجه مستوجب تقاعد ایدی . فقط حیثیت عسکریه‌سنی پایمال ایده‌جك قدر سرخوش اولمق ، هر نه صورتله اولورسه اولسون آرقداشلرینك موجب نفرتی اولاجق حرکاتده بولونمق ، وظیفه‌سنك ایفاسنده عن قصد تکاسل کوسترمك ودها بوکا مماثل بعض احوال عبرةً للسائرین نسبت عسکریه قطعنی استلزام ایدن قباحتلردن معدوددی . نسبت عسکریه قطعندن مقصد بر ضابطك ادارةً استعفایه مجبور ایدلمسی دیمکدر .
تقاعد نظامنامه‌سنك ایکنجی ماده‌سی اقتدار و اهلیتی رتبه‌سنه عائد وظائفك ایفاسنه کافی کلمه‌ین ضابطانی سنین خدمتنه کوره معاشی حساب ایدلمك اوزره تقاعده سوق ایدیوردی . اوحالده قباحتلری دیوان حرب قراریله طردی استلزام ایده‌جك درجه‌ده اولمایان وفقط بالاده ایضاح ایتدیکم قبایح ایله آلوده بولونان ضابطانی‌ده مجبوری استعفایه تابع طوتمق الك مناسب براصول ایدی‌که بالآخره بواصول آوروپا اردولرنده موجود دیوان حیثیتلرك بزده‌ده تأسیسنی انتاج ایده‌جکدی . بوراده بر قاچ مثال ذکر ایتمه‌یی مناسب تلقی ایدیورم .
نظارته تعیینمك هفته‌سنده ایدی ، دها محمود پاشانك نظارتی زماننده بحراحمر قومودورلغی معیتنه ویرلمش اولان بر غامبوطك یوم و ساعت حرکتی ارکان حربیه ریاستنك تنسیبی وجهله امر ایتمشدم . حرکت ایچین تخصیص اولونان صباحدن بر کون اولکی آقشام اوزری آمیرال لیمپوس پاشایی‌ده برابریمه آلارق طوپخانه آچیقلرنده دمیرلی بولونان غامبوطه کیتدم . غامبوطك اوزون برسفر اجرا ایده‌بیله‌جك وجهله احضار ایدلمش اولوب اولمادیغنك بالذات تفتیش و بکا ابلاغ ایدلمسنی آمیرالدن رجا ایتدم . آمیرال بعض اوفق تفك نواقصیله برابر کمینك حرکت ایچین حاضرلانمش عد ایدیله‌جکنی بیلدیردی . قومانیه‌لرینك کافی اولوب اولمادیغنی و افرادك یازلق البیسه‌لری بولونوب بولونمادیغنی، نه‌قدر پاراری اولدیغنی سواریدن صوردم. برمقدار ملبوسات ایله برآزدها قومانیه‌یه محتاج اولدقلرینی باتدقیق آکلادم . ضابطانك صیقینتی چکمه‌مه‌لری ایچین اوچ آیلق مخصصاتلرینك‌ده کمی قاصه‌سنه اعطاسنی مناسب کوردم . همان ایکنجی ایله کاتبك ادارهٔ بحریه‌یه کوندرلمسنی و بوکیجه اثناسنده آله‌جقلرینی آلوب صباحلین امر اولونان ساعتده حرکت ایتملرینی سواری‌یه اخطار ایتدم.
بالذات دائرهٔ بحریه‌یه کله‌رك کیجه‌وقتی غیر معمول ارزاق وملبوسات آنبارلرینی آچدیردم . و اقتضا ایدن مالزمه‌نك ویرلمسنی ، یوقمه‌جی افندینك اعتراضاتنه رغماً کمی‌یه علی‌الحساب پارا اعطاسنی امر ایتدم .

صباحلین دائرهٔ بحریه‌یه کلیر کلمز غامبوطك حرکت ایدوب ایتمه‌دیکنی صوردم . کمال حیرتله خبر آلدم‌که کمی هنوز حرکت ایتمه‌مش . درعقب سواریسنی جلب ایتدم. نه‌ایچین حرکت ایتمه‌دیکنی صوردم .

« افندم کیجه ایکنجی ایله کاتب کمی‌یه کلمه‌دیلر . بن ده اونلر اولمـاینجه حرکت ایتمکی مناسب کورمه‌دم . » دیمزمی ؟

اوزمان قراریمی درعقب ویردم . سواری‌یی تقاعد ایتدم . کمی‌یه یکی برسواری ویردم . ایکنجی‌نك نسبت عسکریه‌سنی قطع ایتدم . اصل مقصدی بحراحمره کیتمه‌مکدن عبارت اولان کاتبی کمی ایله کیتمکه اجبار ایتدم . و اوچ ساعت صوکرا کمی‌یی حرکت ایتدیردم . دیکر برمثال :

حرب عمومیدن اول ایام مبارکه‌دن برنده ایدی . دونما افراد و ضابطانیله معاینه ایتمك اوزره معین برساعتده بوتون سفائن حربیه مرتباتنك ترسانه میدانده اجتماع ایتمسنی امر ایتدم .

یوم معین صباحی هوا یاغمورلی ایدی . فقط وقت معینده بن بویوك اویفورمه ایله کلدیکم حالده مرتبـات اوراده اجتماع ایتمه‌مشـدی . بن اوتوموبیلدن ایندیکم صره‌ده دونما قوماندانی طـاهر بك معیتی ضـابطانندن برقاچی ایله برلکده خلیج قومودورلغی دائره‌سندن چیقیورلردی . دوغرو یانمه کلدیلر . مرتباتك عدم اجتماعنك اسبابنی صوردیغم طاهر بك : « افندم ، هوا یاغمورلی اولدیغندن بلکه کلمزسـکز ملاحظه‌سیله ناحق یره عسکری ایصلاتمامق ایچین اجتماع ایتدیرمه‌دم » جوابنی ویرمشدی .

یاغمورده ایصلانمقدن قورقان طاهر بکك اوچ کون حبسنی امر ایتدم و بر هفته صوکراده تقاعدینی اجرا ایتدیردم .

دیکر مثال :

طقوز یوز اون آلتی سنه‌سی ظرفنده دردنجی اوردونك مختلف ایشـلری ایچون استانبوله کلمشدم . بحریه ضابطانندن برینك اموال دولتی سوء استعمال ایتدیکی تمامیله تظاهر ایتمشدی. او صره‌ده اردوده ودونمادە سوء استعمالات مع الاسف آرتمقده ایدی. بونك تدابیر شـدیده ایله اوکنی آلمغی پك زیاده آرزو ایدیـیوردم . کمال سرعتله حقنده حکم ویرلمسی توصیه‌سیله ضابطی دیوان حربه سوق ایتدم. دیوان حرب بوتون حقایقه رغماً ضابطك برائته حکم ویردی . حالبوکه ضـابطك ارتکابی نجه وبوتون آمرلرنجه محققدی . بالطبع دیوان حرب حکمنی تصدیق ایتدم . فقط ضـابطك نسبت عسکریسنی قطع ایتدم. دیوان حرب رئیسی اسماعیل بك ایله اعضادن بعضیلرینی‌ده حیثیت عسکریه مسائلنده بوقدر تقدیرسز اولدقلری ثابت اولمسـندن طولانی تقاعده سوق ایتدم . دیکر بر مثال :

دردنجی اردو قوماندانلغندن استعفا ایله آرتیق استانبوله عودت ایتمشدم . روسیه ایله مصالحه عقداولونمش، قره‌دکزه سیرسفائن کشاد ایدلمشدی . اوزمانه قدر یاووز قورسی افرادینک محل اقامتی اتخاذ ایدیلن رشید پاشا واپورینک قره‌دکز سفرلرینی اجرا ایده‌بیلمسی ایچین احضاری لازم کلمشدی . بیك مشکلات ایله واپوری دونتما قوماندانلغنك ألندن قورتاردم وبرای‌تعمیر حوضلره ادخال‌ایتدم. ایرتسی کونی نظارت مستشاری واصف پاشا یانمه کله‌رك کمال تأثرله برسنه اول پك مکمل صورتده تعمیر ایتدیرلمش اولان رشیدپاشا واپورینك جداً اغلانه‌جق برحاله کتیرلمش اولدیغنی، اکر سواری وایکنجیلرك بو اهمال وتسیبلرینه برنهایت ویردیرلمیه‌جك اولورسه بحریه‌نك افلاسنی اعلان ایتمك لازم کله‌جکنی پك محق برلسان شکایتله سویله‌دی . اوچنجی دائره رئیسی حمدی بکی چاغیردم . اوده عینی افاده‌ده بولوندی . خلیج قومودوری رمزی بکی جلب ایله رشید پاشایی تفتیش ایدرك حال‌حاضرینی مبین برراپوروبرمه‌سنی وبوحالدن طولایی کمی مرتباتندن کیملرك مسئول ایدلمسی لازمکله‌جکنی تعیین‌ایتمسنی امر ایتدم . ایرتسی کون بوحالدن کمینك سواریسیله ایکنجیسی مسئول اولمسی ایجاب ایده‌جکنه دائر راپور ویردی .

همان واصف‌پاشا ایله حمدی بکی استصحاب ایدرك بالذات کمی‌یه کیتدم . افرادك ضابطان قماره‌لرینك قاپولری اوزرینه‌ضابطان علیهنه الفاظ مستهجنه‌یی حاوی امضالری تحتنده یازیلر یازمش اولدقلری حالده ضابطانك بوکا بیله تحمل ایتمش اولدقلرینی رأی‌العین کوردیکم کبی کمینك کوپری صالوننك برباد برحاله کتیرلدیکنی‌ده مشاهده ایتدم . اوزمان کمی سواریسنك تقاعده سوقی وایکنجیسنك اون بش کون‌حبسنی امر ایتدم .

بعدما هانکی کمیده عین حال کوریله‌جك اولورسه سواری ایله ایکنجینك درعقب تقاعد ایدیله‌جکنی تعمیم ایتدم . کمی سواریسی یاووز زرهلیسی‌ایکنجیلکنه نامزد بولنان بربیکباشی ایدی . کندیسی پك ناموسلی ، ذکی و معلوماتلی برضابط اولدیغی حالده کمی ودکز حیاتی پك آز اولدیغندن تجربه‌سزدی . برکمیده رطب ویابس هرشیدن سوارینك مسئول اولدیغی ظن ایدرسه‌م تقدیر ایده‌میوردی . بزم بحریه ضابطانی آراسنده‌پك یاکلش بر قناعت‌واردر. برکمینك‌طهارت‌ونظافتندن،ضبط وربطندن‌وسائره‌سندن‌ایکنجی‌قپودانك‌مسئول‌اولدیغی‌ادعاایدرلر. بوادعاکرچه‌دوغریدر. فقط ایکنجینك مسئولیتی سواری‌یه قارشی‌در. حالبوکه جزء تام دونتما قوماندانلرینه قارشی کمیده‌کی احوالك عمومندن آنجق سواری‌مسئولدر . اکر مسئولیت سواریده تمرکز ایتدیرلمیه‌جك اولورسه سوارینك‌کمیده‌کی‌وحدت آمریتی تأمین اولوناماینه‌جغنی بزم ضابطان بحریه‌دن برچوقلری تقدیر ایده‌میورلر . حقی قپودانك تقاعده سوقی

بعض داربینلیلر مومی الیهك آلمان ضابطانیله حسن امتزاج وانسیت ایتمكده اولماسنه عطف ایتمشلردی . بوندن دها مناسبتسز برفكر اولاماز. دیسیپلینك وبالخاصه آلمان وتورك مرتباتی آراسنده برآهنك تام حكمران اولمسی فكرینك اك حار طرفداری اولان بكا بویله برشی اسناد ایتمك پك كولونج اولور .

بحریه ضابطانك ترفیع معنویاتی ایچین دها بوكبی برچوق اجراآتم واردر . بونلری وطنمه عودتمده منحصراً بحریه نظارتنه عائد خاطراتمی یازاركن آرشیولره مراجعت ایدرك ایضاح ایده‌جكم .

سلطان عثمان ورشادیه‌نك تسریع انشاآتی ترسانه فابریقه وحوضلرینك اصلاحی ازمیتده یكی برترسانه تأسیسی یكی سفائن حربیه سپارشی

بحریه نظارتنه كلیر كلمز بارباروس ، طورغود ، مسعودیه كبی كمیلریمزله بالعموم مخرب طورپیدولریمزی معاینه ایتدیره‌رك بونلرك تعمیراتنه وسائط موجوده‌نك مساعده‌سی نسبتنده كمال سرعت واهمیتله مباشرت ایتدیردم . تعمیراتی عادتا هركون بالذات تفتیش ایدییور هرنوع اسباب مانعه‌یی ازاله‌یه صرف مقدور ایدییوردم . مع هذا نم اصل املم انكلتره‌ده ختام انشاآتی قوه قریبه‌یه كلمش اولان سلطان عثمان زرهلیسنی برآن اول مرمره داخلنه چكمك ودها ایتالیا حربندن اول سپارش ایدلمش ومع التأسف انشاآتی تأخردن تأخره اوغرامش بولنان رشادیه زرهلیسنك ختام انشاآتی ایچون‌ده برحد قطعی تعیین ایتدیرمك ایدی . سلطان عثمان ورشادیه‌ده ارزو ایتدكلری بعض تعدیلات حقنده رؤف وواصف بكلرك نظارت بحریه‌یه یازدقلری بعض مسائل مهمه‌یه دوائر عائده‌سی آلتی آیدن بری برقرار شافی ویره‌مه‌مشلردی. ایكی بالذات كندیلرندن آكلامق اوزره لوندره‌ده بولونان واصف ورؤف بكلری استانبوله دعوت ایتدم . یازدقلری اوراقی دوائر عائده‌سندن جلب ایتدم . متخصصلری مقام نظارته طوپلادم. آمیرال لیمپوسك‌ده مطالعه‌لرینی آلارق هرایكیسنك‌ده صوردقلری شیلرك جوابنی ویردم وفابریقه‌یه یازدیغم برمكتوب ایله‌ده عثمانیه ورشادیه‌نك ختام انشاآتلری حقنده برتاریخ قطعی درمیان ایتملرینی طلب ایله‌دم .

رؤف بك عثمانیه مرتبات فنیه‌سندن بعضلرینك شمدیدن كمی‌یه كوندرلملری مرتباتك آلات رقیقهٔ فنیه ایله دها شمدیدن پیدای استیناس ایتملرینی موجب اوله‌جغنی تكلیف ایتمش اولدیغندن كرك عثمانیه كرك رشادیه مرتباتندن بر قسم ضابطان ایله كوچوك ضابطانی تفریق ورشید پاشا واپوریله خلیج قومودوری اسماعیل قپودان قومانداسیله انكلتره‌یه اعزام ایتدم وكمیلرك شركتلرجه تمدید وقبول ایدیله‌جك زمانده اتمام انشاآت

وتسلملری ممکن اولابیلمك ایچین بعدما هر کونا تعدیلات طلبندن صرفنظر ایتملرینی رؤف وواصف بکلردن رجا ایدرك ایکیسنیده لوندره‌یه اعاده ایتدم .

*
* *

محمود پاشانك نظارتی زماننده خلیج ترسانه‌لرینك اصلاحیله برابر ازمیت کورفزنده هردرلو شرائط جدیده‌یی حائز مکمل بر ترسانه وبر سابح حوض تأسیس و انشاسی کیفیتی آرمسترونغ ـ ویکرس انشاآت شرکتلری ایله موقع مذاکره‌یه قونمش، و بونك شرائط ابتدائیه‌سی قرارلاشدیرلمشدی .

ایشك حائز اولدوغی اهمیت فوق‌العاده‌سی نظردقته آلارق نتیجهٔ قطعیه‌یه ایصالی ایچین همان ایجاب ایدن مرخصلرك استانبوله اعزامی لزومنی شرکتلره تبلیغ ایتدم .

مذکور شرکتلرك مجلس اداره اعضاسندن سیرونسان‌قایارایله آرمسترونغ ـ ویکرس دیرکتورلرندن ایکی ذات استانبوله کلدیلر . مذکور شرکتلر حقوق مشاورلکنه درسعادت دعوی وکیللرندن قونت اوسترووغ وبحریه نظارتی حقوق‌مشاورلکنه‌ده مبعوث خلاجیان افندی انتخاب اولونمشلردی . حقوق مشاورلریمزك دخی حضوریله عقد اولونان متعدد جلسه‌لر نتیجه‌سنده شرائط مقاوله کسب قطعیت ایتدیرلدی . بو مقاوله‌یه هردرلو محاذیردن عاری بر مقاوله‌نامه اسمنی ویرمز ایسه‌مده ایجابات و شرائط عصریه ایله متناسب قیزاقلر ، حوضلر ، فابریقه‌لر صاحبی اوله‌بیلمکلکمزی تأمین ایده‌جکندن طولایی فوق‌العاده موجب مسرتم اولمشدی .

بنم اوته‌دن بری بر مسلکم واردر :

آرمسترونغ ـ ویکرس شرکتلریله یاپدیغمز مقاوله موجبنجه خلیج ترسانه‌لرینك ایشله‌دلمسی مذکور شرکتلرله بحریه‌نظارتی ممثللرندن مرکب بر هیئته حواله‌ایدیله‌جك وبوهیئت ترسانه‌یی بر انکلیز مدیرعمومیسی واسطه‌سیله اداره ایده‌جکدی . کیم‌نه‌دیرسه دیسون ، کمال جدیت و اعتنا ایله تطبیق ایدلدیکی تقدیرده بو تشبثدن مملکت ایچین عظیم منافع تأمین ایدیله‌بیله‌جکی قناعتنده ایدم و اوزمانکی قناعتمی حالا تبدیل ایتمه‌دم . مقاوله‌نامه‌نك کسب قطعیت ایدرك موقع اجرایه وضعندن‌صکره کچن‌پك آز زمان ظرفنده حال تعمیرده بولونان کمیلریمزك بویوك بردقت و اعتنا ایله تعمیر ایدلمش اولدیغنی کورمك بنم ایچین موجب ممنونیت ایدی . ترسانه‌یه مدیرعمومی تعیین‌ایدلمش اولان ذاتك ناموسکارلغی، درعهده ایتدیکی ایشده صاحب اختصاص و مهارت‌اولمسی پك زیاده انشراحمی موجب اولیوردی. استانبوله مواصلتندن پك آز زمان صوکرا ترسانه فابریقه‌لرینك و قیزاقلرینك نه‌شکل و صورتده تعدیل و اصلاحی حقنده امضا ایتدیکی ابتدائی‌پروژه‌لرده دائما مطابق قالیوردق . مدیرعمومینك ناموسکارلغنه دلیل اولارق بر مثال ایراد ایده‌بیلیرم :

شركتلرله عقد ایتدیکمز مقاوله موجبنجه دولت ازمیت کورفزنده یکی بر ترسانه تأسیسنه عائد سرمایه‌یی وضع ایتمکه وبو ترسانه‌یی تأسیسه مجبور ایدی . ایکی آیلق بر تدقیق نتیجه‌سنده مدیر عمومی بکا دیمشدی‌که :

« خلیج ترسانه‌سی موقعنك حائز اولدوغی خصوصیت اوقدر شایان نظردرکه عثمانلی حرب ترسانه‌سنك بورادن قالدیریله‌رق ازمیته نقل ایدلمسی ایچین هیچ بر سبب کوره‌میورم.

الیوم موجود بولونان مبانی یکی فابریقه‌لره تحویل ایدلدکاری ، قیزاقلرده بعض اصلاحات وجوده کتیرلدیکی تقدیرده شمدیکی خلیج ترسانه‌سنده نهایت درت سنه‌یه قدر الك جسیم درتنوطلرك انشاسی امکانی استحصال اولنه‌بیلیر . بونك ایچین بن شمدیلك ازمیت ترسانه‌سندن صرفنظر ایدلمسی وبوتون همتك پك جزئی بر مصرفله الده ایدلمسی ممکن اولان خلیج ترسانه‌سی اصلاحاتنه حصر اولنمسی فکرنده‌یم وبو فکریمی شرکتلره قبول ایتدیرمکی سزه وعد ایدرم . »

مع التأسف حرب عمومی بدایتنده آلمان غزته‌لرندن نقلاً بزم غزته‌لریمزده بر یالان حوادث انتشار ایتمشدی. کویا انکلیز مدیر عمومی انکلیز هیئت اصلاحیه‌سنك امرینه توفیقاً کمیلریمزك تعمیراتی اثناسنده الك مهم پارچه‌لری چیقارمشلر وبو صورتله کمیلریمزك قابلیت حرکتلرینی تنقیص ایتمشلر .

بو حوادث ایلك دفعه انتشار ایتدیکی زمان دردنجی اوردو قوماندانلغنده بولنیوردم. بونك کلیاً خلاف حقیقت اولدیغی، کرك انکلیز هیئت اصلاحیه‌سنك ، کرك سه ترسانه‌لریمزك اصلاح واحیاسنی درعهده ایتمش اولان انکلیز شرکتلری مهندسلرینك تا خدمتلرینی ترك ایتدکلری کونه قدر پك ناموسکارانه ایفای وظیفه ایتمش و هیچ اخانته تشبث ایتمه‌مش اولدقلرینك عثمانلی بحریه نظارتی طرفندن تکذیب ایتدیرلمسنی اوزمان بکا وکالت ایدن انور پاشادن رجا ایتمشدم . بو تکذیبك نشر ایدیلوب ایدلمه‌دیکنی الآن بیلمه‌یورم . فقط مع التأسف بوخلاف حقیقت نشریاتك پك واسع بر ساحهٔ انتشار احراز ایتدیکنی وبرچوق سیاسی اُرلرده بزم وآلمانلرك علیهنده پك چوق نشریات بدخواهانه‌یه سببیت ویردیکنی کورویورم . کرك آمیرال لیمپوس ایله معیتنده‌کی ضابطانك کرك خلیج ترسانه‌سنی اصلاحه مأمور انکلیز مهندسی وعمله‌سنك وظیفه‌لرینی پك ناموسکارانه ایفا ایتمش اولدقلرینی بوراده بردها تکرار ایتمکی کندم ایچین بر مجبوریت معنویه تلقی ایدرم . اوقدرکه چناق قلعه وقره‌دکز بوغازلرنده تأسیس اولنه‌جق طورپیل خطلرینك انتخاب والك موافق طورپیل تارلالرینك صورت تأسیسنك تثبیت اولونمسنی آمیرال لیمپوسك معیتنه مأمور طورپیدو متخصصی ایله بر عثمانلی ضابطندن مرکب بر هیئته حواله ایتمش وچناق قلعه‌نك ایلك طورپیل خطلرینی بو پلانه توفیقاً تأسیس ایتدیرمش ایدم .

بوتون حقایق احتوا ایتمه‌سنی آرزو ایتدیکم بو أثرمه آتیده‌کی وقعه‌یی‌ده درج ایتمکی بر وظیفه تلقی ایدرم . بوغازلرك طورپیل خطلریله قپانمسی احتمالاتی کسب قوت ایتدیکی بر صره‌ده ایدی ، بر کون آمیرال لیمپوس یانمه کلدی و دیدی‌که :

« اکر بوغازلری طورپیل خطلریله قپامغی دوشونیورسه‌کز سزه بر تکلیفده بولوناجغم . چناق قلعه بوغازینه ایسته‌دیککز قدر طورپیل دوکه‌بیلیرسکز . فقط قره‌دکز بوغازینه طورپیل دوکمه‌ییکز . یالکز طورپیل دوکمش کبی شاماندیره‌لری قویی‌کز و بوتون بحریونه قره‌دکز بوغازینك طورپیل ایله ستر ایدلدیکنی، بناءً علیه قلاغوز آلمقسزین بوغازی کچمك ممنوع بولوندیغنی اعلان ایدیکز . روسلر بالطبع سزك طورپیل دوکمه‌دیککزی بیله‌میه‌جکلری ایچین بوغازی زورلامغه جسارت ایده‌مزلر . عینی مانوره ٧١ — ١٨٧٠ سنه‌سنده آلمانلر طرفندن تطبیق اولونمش و شمال دکزی ساحلنه طورپیل دوکولدیکی اعلان ایدلمشدی . حالبوکه حقیقتده هیچ بر طورپیل دوکولمه‌مشدی . بو اعلانك ویردیکی جسارتسزلکدن طولایی مذکور دکز ساحلنه هیچ بر فرانسز کمیسی یاقلاشه‌مامشدی . اکر سز قره دکز بوغازینه طورپیل دوکه‌جك اولورسه‌کز بو طورپیللردن بریسی آقینتینك شدتندن طولایی یرندن قوپابیلیر و طوغریجه خلیجه قدر کیره‌بیلیر . اوراده بر تجار و یا یولجی کمیسیله مصادمه ایدرك بر فلاکته سبب اولورسه حقکزده اوروپا افکار عمومیه‌سنجه عظیم مسئولیتی داعی اولور . »

امیراله ایقاظاتندن دولایی متشکر قالدیغمی؛ فقط بویله بر مانوره‌نك هر زمان ایچین موفقیتله تطبیق امکانی متصور اولامیه‌جغنی ، قره‌دکز بوغازی شمال دکزی ساحلنه مقیس اولمایوب بر کره دشمن سفائنی هرهانکی بر سببله خبر آلارق بوغازی زورلایه‌جق اولورلرسه بوندن تلافیسی غیر ممکن ضررلر تولد ایده‌بیله‌جکنی سویله‌دم . او زمانکی وضعیت ایجاباتندن اولارق آمیرال بونی بر فکر اغفالکارانه ایله‌می سویله‌دی یوقسه قناعت فنیه‌سی بو یولده‌می ایدی ؟ بونی بوراده تدقیق ایتمیه‌جکم . هر حالده چناق قلعه ایچین بویله بر تکلیفده بولونمامش اولمسنه و انکلیز دونماسنك بالخاصه چناق قلعه ایله علاقه‌دار اولماسنه نظراً بو تکلیفی صرف بر قناعت فنیه‌یه عطف ایتمه‌یی آمیرالك ناموسنه اولان اعتمادم سوقیله دها موافق تلقی ایدرم .

استانبوله کلن ارمسترونغ — ویکرس وکیللریله مذاکراتمزك ایکنجی قسمنی اشبو شرکتلره صوك سیستم بر دره‌تنوط ایله ایکی کشاف سفینه‌سی و آلتی طورپیدو و ایکی تحت البحر سپارشی تشکیل ایدییوردی . بزم متخصصین بحریه ایله آمیرال لیمپوسك بوتون مطالبنی احتوا ایده‌جك وجهله شرکتلر طرفندن تنظیم اولونان پلانلر ، شرطنامه و مقاوله‌نامه‌لر تدقیق ایدیله‌رك طرفینجه امضا و سپارش اجرا اولوندی .

بوندن‌بشقه اسکی کمیلریمز ایچین تعلیم واحتیاط جبخانه‌لری دخی سپارش‌ایدلمشدی . درتنوطه «فاتح» اسمی مناسب کورولدی . وانشا آننه‌نظارته قروت‌قپودانی حمدی بك تعیین ایدلدی.

سلطان عثمانك ایلك وصوك سرعت تجربه‌لریله طوپ تجربه‌لرینك زمان اجراسی صورت قطعیه‌ده تعین اولوندی .

بوتون بوفعالیتدن آکلاشیلیرکه بزدونتمامزی آز برزمانده یونان دونتماسنه فائق برحاله وضع‌ایتمکی بوتون موجودیتمزله ارزو ایدیوردق. بوآرزویی‌تأخیر ایده‌بیله‌جك نه‌قدر موانع‌وارسه‌کافه‌سنی برطرف‌ایتمکه صوك‌درجه‌لرده‌جهد واقدام‌کوستریوردم. اوصره‌ده فرانسزلرده بزم ایچون‌کمی انشا ایتمکی ارزو ایدیورلردی. استانبوله‌دعوت ایتدیکم شانتیه‌نورمان وکیللریله بالمذاکره مذکور شرکته آلتی مخرب سپارش ایتدیکم کبی قروزو فابریقه‌سنده‌ده ایکی تحت‌البحر سپارش ایتدم . فاتح زرهلیسی یکرمی ایکی آیده تسلیم ایدیله‌بیله‌جکی کبی کرك انکلتره‌یه کرك فرانسه‌یه سپارش ایتدیکمز دیکر کمیلریمزك انشا آتی‌ده بوکا یقین زمانلرده ختامه ایره‌جکدی . سلطان عثمان درتنوطی ۹۱٤ سنه‌سی نهایتلرینه دوغرو ، رشادیه درتنوطی ایسه ۹۱٥ سنه‌سی اوائلنده تسلیم ایدیله‌جکنه‌کوره ۱۹۱٦ اواسطنده اوچ درتنوط ، ایکی کشاف سفینه‌سی لااقل اون ایکی ده‌سترویه‌ر ودرت تحت‌البحردن مرکب یکی برفیلو ایله اسکی سفینه‌لریمزدن مرکب برایکنجی خط فیلوسنه مالك اوله‌جق وهر حالده یونان دونتماسنه قات قات فائق اوله‌جقدق. یکی‌سفائنمزی اداره‌ایده‌بیله‌جك‌عثمانلی مرتباتنك یتشدیرلمسی ایچون آمیرال لیمپوس ایله متمادیاً چالیشه‌رق غایت واسع برتعلیم وتربیه پروغرامی حاضرلامشدق . فقط هرشیئدن اول سفائن قدیمه‌مزك برآن اول تعمیری ورای تعلیم دکزه چیقمه‌لری ایجاب ایدیوردی . اوصره‌ده ایشه‌باشلامش اولان‌انکلیز مدیرعمومینك‌اك باشلوجه مشغولیتی بوتشکیل‌ادیوردی. نهایت ۹۱٤ سنه‌سی‌تموزینك ۲۲نجی کونی مسعودیه ، بارباروس، طورغوداله اسکی بوطلریمزدن مرکب دونتمامزی کوپریلردن چیقاره‌بیلمش وآمیرال‌لیمپوس‌قومانداسیله آطه‌لر اوکنه کوندره‌رك تعلیم وتربیه‌یه ابتدار ایتدیرمشدم. بزم ، بوحالی مساعیمز قارشیسنده دوشونمکه باشلامش اولان یونانیلردخی دونتمالرینك تقویه‌سی اسبابنه توسل ایتمشلروایکی سنه‌ده تسلیم‌ایدلمك اوزره فرانسه‌یه‌بردرەتنوط‌سپارش‌ایتدکلری کبی آلمان فابریقه‌لرندن‌ده مجدد آلتی ده‌سترویه‌ر صاتون آلمشلردی. یکیدن انشا ایدیله‌جك اولان‌بوکمیلر بزم ایچین برتهلکه تشکیل ایتمه‌دیکی کبی تموز نهایتلرینه دوغرو بزه‌تسلیم ایدیله‌رك اغستوس نهایتلرینه دوغرواستانبوله کله‌بیله‌جك اولان سلطان عثمانك‌ورودی موجود یونان دونتماسی اوزرینه فائقیتمزی تزیید ایده‌جك، آلتی‌یدی آی صوکرا

رشادیه‌نك ورودی بوفائقیتی دهاتقویه ایله‌یه‌جك ایدی. فاتح زرهلیسی ایسه فرانسه‌یه سپارش ایدیلن یونان دره‌تنوطنه تقابل ایدرك فائقیتی ینه بز تأمین ایده‌جكدك .

یونانیلر بو حساباتی پك كوزل یاپیور ، سلطان عثمانك سالماً استانبوله ورودینه مانع اولمق ایچین هردرلو وسائطه مراجعتی بیله دوشنیورلردی .

۱۹۱٤ سنه‌سی مایس اواسطنده ذات حضرت پادشاهی‌یه عرض تعظیمات وسیله‌سیله استانبوله كلمش اولان «غوبن» ك بوزیارتنه مقابل انكلیزلرده بحرسفید انكلیزفیلوسی قوماندانی آمیرال دوبه‌زكی حزیران اواسطنده «اینفلقسبیل» زرهلیسی ایله استانبوله كوندرمشلردی . كرك بحریه نظارتنه یاپدیغی زیارت رسمیه اثناسنده كرك متعدد وسیله‌لرله دیكر اجتماعلریمزده آمیرال سلطان عثمانی سالماً استانبوله كتیرمك ایچین تدابیر مخصوصه اتخاذ ایدوب ایتمه‌دیكمزی مصراً صوریپوردی ودییوردی‌كه :

« سلطان عثمانك عثمانلی صولرینه كلمه‌سی یونانیلری صوك درجه تدهیش ایدییور. وبومنفورنتیجه‌نك تحققنه مانع اولمق ایچین هردرلو واسطه‌یه مراجعتی ارزو ایدییورلر. بنم آلدیغم معلوماته كوره انكلتره‌ده كمی دها صوك تجربه‌لرینی یاپمزدن اول برطاقم فدائیلر واسطه‌سیله كمی‌نی تخریب ایتدیره‌مزلرسه عثمانلی صولرینه كلمك اوزره یوله چیقدیغی صیره‌ده جبل الطارق جهتلرنده بریونان تحت البحری واسطه‌سیله باطیرمغه تشبث ایده‌جكلر وبوكاده موفق اولامازلرسه كمینك یونان صولرندن حین مرورنده بوتون یونان دونانماسیله كمی‌یه هجوم ایتمكی بیله كوزه آلدیره‌جقلر . سزه توصیه ایدرم . كمیكزی برتهلكه‌دن قورتارمق ایچین صوك درجه‌لرده متیقظ بولونك . »

آمیرال بووصایاسنده اوقدر اصرار ایدییوردی‌كه بوندن مقصدی بنی تدهیش ایدرك كمینك انشاآتی ختامه ابرسه بیله رشادیه‌نك ختام انشاآتنی بكله‌مك اوزره استانبوله كلمه‌سندن صرفنظر ایتمكلكمی تأمین ایده‌بیلمك اولدیغی شمدی ظن ایدییورم.

او زمان بووصایایی صرف برقابلیت خالصانه‌یه عطف ایتمش وتدبیرلریمك اتخاذنده پك زیاده ماهر داورانمقلغمی تأمین ایچین تهلكه‌نك بویوكلكنی نظرمده تزیید ایتمك ایستیور فكرنده بولونمش ایدم .

كرك انكلتره و یونانستانده بولونان مأمورلرمزدن آلدیغمز خبرلره كرك آمیرالك بووصایاسنه نظراً سلطان عثمانك انكلتره‌دن استانبوله قدر سیاحتی اثناسنده سلامتی تأمین ایده‌جك تدابیر اتخاذ ایتمك فی الحقیقه الزمدی . آمیرال لیمپوس ایله بالمذاكره آغستوس ابتدالرنده دونمانك بحر سفیده كوندرلمی وسلطان عثمانه كرید آچیقلرنده ملاقی اولماسی قرار كیر اولدی .

سلطان عثمانك جبل الطارقدن اعتباراً هانكی خط سیری تعقیب ایده‌جكنه دونمایی هانكی عرض وطول دائره‌لری اوزرنده بولاجغنه دائر دونما قوماندانی صفتیله آمیرال

طرفندن قلمه آلنان محرم برامرنامه‌یی فرانسز دونماسی مانوره‌لرنده بولونمق اوزره فرانسه‌یه واقع اولان سیاحتم اثناسنده بالذات کوتورمش وانکلتره‌دن پارسه جلب ایتمش اولدیغم رؤف بکه‌ویرمش ایدم. فقط مع التأسف اغستوسك ایلك کونلرنده درعهده انکلتره حکومتی طرفندن ضبط ایدلدی . بوکوزل کمی‌یه عثمانلی سنجاغنی طاشیمق شرفی نصیب اولمادی .

فرانسه ـ تورکیه مقارنتی

بالقان محاربه‌سندن صوکرا تورکیه‌نك داخلاً وخارجاً دوچار اولدیغی غوائلدن تخلیصی ایله تقویه‌سنی وهیئت دولیه آره‌سنده آرتیق موقع مخصوصی صاحبی اولمسنی تأمین ایچین یکانه چاره شمدی‌یه قدر تعقیب ایدیلان تدافعی سیاست یرینه فعال برسیاست اقامه‌سی اوله‌جغنی تقدیر ایتمش اولان اتحاد وترقینك داخلی وخارجی سیاست دولت حقنده تثبیت ایتدیکی اساساتدن بالاده مجملاً بحث ایتمش ایدم . بوسیاست فعاله دولتك حرب عمومی‌یه دخولنی انتاج ایتمش اولمقله بوبحثك مبادیسنده بوخطوط اساسیه‌یی بردها ذکر ایتمکی مناسب کوردم . سیاست داخلیه نقطهٔ نظرندن حل اولونه‌جق الك مهم مسئله شمدیکی تعبیری وجهله دولتی ترکیب ایدن عناصر مختلفه‌دن اقلیتلرك تعیین حقوقی وآنلرله اکثریت آره‌سنده مخادنت ومودتك تأمین حصولی ایدی . عربلرله بالاده تفصیلاً عرض ایتدیکم اساسات دائره‌سنده برصورت تسویه قرارلاشدیرلمش وکرچه بوصورت تسویه بوتون عرب پولیتقه‌جیلرینی ممنون ایده‌مه‌مش ایسه‌ده هرحالده خالص مسلمان حسیاتیله متحسس اولان عظیم عرب کتله‌سنجه کافی تلقی ایدلمشدی .

بولغارلرله عناصر مسئله‌سنه أبدی برصورت حل بولنمش وحدود عثمانیه داخلنده آرتیق بولغاردن أثر قالمامشدی.

فقط پك شیارق برطور طاقینمش وقرالنه اون اوچنجی قسطنطین نامنی ویره‌جك قدر بیزانس ایمپراطورلغنی قورمش اولان یونانلیلرله بهمه‌حال پك قریب برآتیده برمجادلهٔ قطعیه‌یه کیریشه‌جکمزه هیچ شبهه اولمادیغندن بومجادله أثناسنده داخلده‌کی روملر طرفندن برکونا اخلاله معروض قالمامقلغمز ایچین اولجه عرض ایتدیکم وجهله آیدین ولایتی روملریله ماکدونیا اهالیٔ اسلامیه‌سنك مبادله‌سنه ابتدار ایدلمش وبرطرفدن اوردو ودونمانك اصلاح وتقویه‌سنه، برطرفدن‌ده خارجی اتفاقلر تأمیننه باشلانمش ایدی .

عناصر مسائلنده الك مهمی ارمنی مسئله‌سی ایدی. قارئلریمی بوتون موجودیتمله تأمین ایتمك ایسترم‌که بومسئله‌یی ارمنیلرك سعادت وممنونیتنی موجب اوله‌جق صورتده تسویه ایتمك اتحاد وترقی فرقه‌سی ارکاننك الك زیاده آرزو ایتدیکی خصوصاتدن بری ایدی. بن بونی

اثبات وتفصيل ایتمکه مقتدرم . فقط بویله مهم مسئله‌یی آیریجه بربحثده تفصیل ایتمکی دها مناسب تلقی ایدییورم .

ارمنی اصلاحاتنك طرز وشکلنی قرارلاشدیرمق ایچون دول معظمه باش ترجمانلرندن ترکب ایدن یکی کوی قومیسیوننده روس باش ترجمانی دائما اعظمی برپروغرام تکلیف ایدییور المان باش ترجمانی ایسه اوکا مقابل اصغری برتکلیف درمیان ایدییوردی . برطرفده فرانسز وانکلیز دیکر طرفده اوستریا وایتالیان باش ترجمانلری متوسط رولنی ایفا ایدییورلردی . خلاصه قومیسیون اوزون مدت اجتماعلردن صوکرا قطعی برقرار ویره‌میه‌رك اعظمی واصغری پروغراملر حالنده عائد اولدقلری سفارتلره تقدیم مقرراته مجبور اولدی . متعاقباً مذاکراته باب عالیده فقط یالکز روسیه‌و آلمانیا سفیرلریله صدراعظم پاشا آراسنده دوام اولونمش وسفرای سائره اعظمی واصغری پروغراملرك مدافعی اولان بوایکی سفیر آراسنده تحصل ایده‌جك ائتلافه موافقت ایده‌جکاری بیانیله ایشدن چکلمشلردی .

بوحادثه بك اعلا کوستریورردی که بزم روسیه‌دن تمامیله أمین اولابیلمکلکمز ایچین انکلتره‌وفرانسه‌نك وباخصوص افکار عمومیه‌سنك دوستلغنی قزانمقدن باشقه چاره‌مز یوقدر . آوروپاده برحرب عمومی ظهور ایده‌جکنی وباخصوص آلمانیانك بزم خاطریمز ایچین روسیه‌یه اعلان حرب ایده‌جکنی رؤیاده کورسه‌ك خیره یورمایه‌جقدق . بز دییوردق‌که وطنمزك دها ایلك کونلرنده بزی انکسار خیاله اوغرادان بوسنه هرسك الحاقی آلمانیانك الصادق متفقی اولان اوستریا طرفندن یاپلدیغی حالده آلمانیا نه‌یاپدی ؟

طرابلس غرب وبنغازی‌یه آپانسز تجاوز ایدن ایتالیا ؛ اوکا قارشی بك صادق کورونمسه بیله هرحالده آلمانیانك متفقی دکلمی‌ایدی ؟ آلمانلر بزدن اقتصاداً استفاده ایتمك ایسترلر وبو استفاده‌نك تهلکه‌یه کیرمسنه قطعیاً ممانعت ایدرلر . بودفعه ارمنی اصلاحاتی مسئله‌سنه مداخله‌لری‌ده منحصراً روس نفوذینك بغداد خطی جوارلرینه قدر اتساعنه مانع اولمق مقصدینه مبتنیدر . یوقسه برتهلکه وقوعنده بزی قوتله صیانت ایتمك آلمان سیاستنك یانه بیله یاقلاشماز !

حتی تورکیه‌نك ترقی ایده‌بیلمسی ایچین محتاج اولدیغی پارایی تدارك خصوصنده بیله بزه یاردیم ایده‌میه‌جکنی وبزم ایچین بوخصوصده یکانه چاره فرانسزلرله خوش کچینه‌رك پارس پیاسه‌سندن هرزمان ایچین پارا تدارکی امکانی محافظه ایتمکدن عبارت اولدیغنی آلمانلر آچیقدن آچیغه سویله‌مدیلرمی؟

بوحاله‌کوره اولا فرانسزلرله ثانیاً انکلیزلرله خوش کچینمك ومملکتده واصلاحات جدیه اجرا ایتمك املنده اولدیغمز حقنده کندیلرینه قناعت قطعیه بخش ایتمك وبو

٦

صورتله بزی روسیه تجاوزندن وقایه ایتملرینی تأمین ایتمك اك اساسلی مقرراتمز جمله‌سندن بولنیوردی .

انکلتره خارجیه نظارتیله حقی پاشا آره‌سنده جریان ایدن مذاکرات واسطه‌سیله انکلیزلرله آرامزده موجود مسائل مختلف بهایی حل قطعی‌یه ایصال ایتمکی پك پك آرزو ایدییوردم .

بصره کورفزنده و عربستان شبه جزیره‌سنك اقسام جنوبیه‌سنده تورك انکلیز مناطق نفوذینی تثبیت ایتدیکمز کبی عدن جوارنده‌کی نواحی‌ٔ سبعه مسئله‌سنی انکلیزلرك موجب ممنونیتی اولاجق طرزده حل ایتمکی قبول ایتدك . بغداد شمندوفرینك بصره‌یه دوغرو تمدیدی دجله وفرات نهرنده سیر سفائن اجراسی مسائلنده دخی انکلیز طلبلرینی اسعافدن کری طورمادق . الجزیره‌ده پترول منابعی تحریسی آیدین شمندوفرینك تمدیدیله بعض شعبه‌لر علاوه‌سی طربزون وصامسون لیمانلرینك انشاسی امتیازلرینی انکلیز شرکتلرینه ویردك . ودها بونك کبی بر چوق انکلیز آمالی تطمین ایتدك .

داخلیه نظارتنك تنسیقی ، مأمورین داخلیه‌مزك اصلاحی ایچین داخلیه نظارتنه برانکلیز مفتش عمومی ایله برقاچ انکلیزداخلیه مفتشی تعیین، کمرکاریمزك اصلاحی‌ده سیرقراوفورده حواله‌ایلدك. وبرچوق‌انکلیزرسومات‌مفتشی‌جلب‌ایتمکی‌قرارلاشدیردق.

بحریه‌مزك اصلاحی ایچین اولجه جلب ایتدیکمز انکلیز هیئت اصلاحیه‌سنه غایت واسع برساحهٔ مساعی‌بخش ایدرك بوهیئتدن‌اعظمی استفاده‌یه باشلادق. حتی کندیسیله پك زیاده حسن مناسبت تأسیس ایتدیکم انکلیز سفیری سیر لوئی ماله‌ت، انکلیز آمیرالنك بکا قارشی پك زیاده متشکر اولدیغنی وشمدی تورك دونماسنك ترقیسندن امیدوار اولدیغنی سویله‌مشدی .

ترسانه‌لریمزك اصلاحنی انکلیز شرکتلرینه حواله ایتدك. بوشرکتلرك استانبولده‌کی مجلس اداره‌لری ریاستنه سیرآدام بلوق کبی‌اوته‌دن بری تورك — انکلیز دوستلغنك مروجلرندن کچینن برذاتی کچیردك .

انکلیز شرکتلریله بحریه نظارتی آراسنده عقد اولونان مقاوله‌یه نظارتجه حرفیاً رعایت اولوندیغندن وایشلرك برمجرای سالمه کیردیکندن بحثله سیرآدام بلوق دفعات ایله بکا تشکر ایتمشدی .

نهایت ارمنیلرله ساکن ولایتلریمزك امر اداره‌سنی انکلیز مأمورلرینه تودیع ایتمك ایسته‌دیکمز حالده روسیه طرفندن دوچار اولدیغی ممانعتدن طولایی انکلتره‌نك جواب ردینه معروض قالدق . انکلتره حکومتنك بوطرز حرکتی سیرلوئی ماله‌تك بیله پك زیاده موجب حیرت وحدتی اولمشدی .

انكليزلرك سياسى فرقه‌مز حقنده‌كى عدم توجهنى سفير سابق سير چه‌رار لاوته‌ر زماننده باش ترجمان فيچ موريس ايله آتشه‌مياتر تيريلك يابدقلرى انتريقه‌لره حمل ايتديكمزدن سفير جديد سيرلوثى ماله‌ت كلير كلمز باخصوص محمود شوكت پاشا عليهنه ياپيلان سوء قصده بالفعل اشتراك ايتدكلرى تدقيقات ايله ثابت اولان بو ايكى انتريقانك استانبولدن اوزاقلاشديرلملرينى پرنس سعيد حليم پاشا آچيقدن آچيغه سفيردن رجا ايتمش وپك يقين برزمانده بو آرزونك تحصلنى كوره‌جكمزى مشاراليه وعد ايتمشدى . فى‌الحقيقه برآى صوكرا بو ايكى آدام مملكتمزدن دفع اولوب كيتديلر . وبزده پك نازك وجداً ناموسكار وخيرخواه بولديغمز سيرلوثى ماله‌ت ايله پك صيقى وصميمى مناسبات شخصيه ادامه‌سنه باشلادق .

بوتون بوتقويه‌ٔمناسبات خصوصيه تشبثاتندن مقصدم انكليزلرك توركلر حقنده‌كى سوءنظرينى ازاله ايتمك‌وتوركيه‌نك تقويه‌سنه‌معطوف اولوب‌صوك زمانلرده روسيه ايله عقد ايتديكى ائتلافاتدن طولايى دوچار تبدل اولان عصر ديده انكليز سياستنه امكان اعاده بخش ايتمك ممكن اولوب اولماديغنى تجربه ايتمك ايدى .

استانبولده سفير ايله سفارتخانه‌يه منسوب ويا مستقل برچوق انكليزلرله سبق‌ايدن بومساعيدن باشقه انكليز ـ روس ائتلافنك الك شديد عليهدارلرندن واوكا مقابل انكليز ـ تورك دوستلغى مروجلرندن سير طوماس بارقله‌يله ودها سائر انكليز رجال مهمه‌سيله مناسبات صميمه پيداسندن كرى دورميوردق .

كرك حكومت عموماً كرك حكومتى تشكيل ايدن ذوات شخصاً انكليزلرله رسمى وخصوصى مناسبات و معارفات تأسيسنه ساعى بولوندقلرى صره‌ده فرانسزلرله‌ده مقارنت تأميننه چاليشمقدن برآن خالى قالميورلردى .

ذاتاً اوته‌دنبرى ژاندرمه‌مزك تنسيقى جنرال بومان‌اسمنده‌كى فرانسز جنرالنه توديع اولنمشدى . بو جنرالك دائرهٔ صلاحيتى توسيع اولونديغى كبى اوزمانه قدر حدود تنسيقيه‌دن خارج براقديرلمش‌اولان جبل‌لبنان ژاندارمه‌سنك تنسيقى بيله ؛ فرانسزلرك موجب ممنونيتى اولور ملاحظه‌سيله ؛ بوجنراله حواله اولونمشدى . ممالك عثمانيه يوللرينك انشاسى برفرانسز شركتنه تفويض ايدلديكندن برچوق فرانسز مهندسى نافعه نظارتى خدمتنه آلنمش و بونلرك عددلرينك تزييدى بيله دوشونيلمشدى .

امور ماليه‌مزك اصلاحى ايچين اولجه قبول ايتديكمز اصلاحات ماليه قوميسيونه دها واسع بر صلاحيت ويردك وهيچ برقانون ماليمزك اشبو قوميسيوندن كچمه‌دكجه مجلس مبعوثانه تقديم ايدلمه‌مسنه اعتنا ايتدك .

ماليه مأمورلريمزى دائمى بر تفتيش و مراقبه آلتنده بولونديرمق وبو سايه‌ده مأمورين مومى‌اليهم آراسنده حس‌وظيفه و مسؤليتك حكمران اولمسنى تأمين ايتمك

ایچین مأمورین مالیه مفتش عمومیلکنی موسیو ژولی اسمنده کی برفرانسز ه تودیع ایتدك .

اوزمان انکلیز ، فرانسز دوستلغی هرنه بهایه اولورسه اولسون قازانمغه سعی ایدییوردق وبو سعی اوقدر عمومی ایدی که اکر امکان متصور اولسه ایدی ؛ اعتماد اولونسونکه بو اردومزك تنسیقی ایشنی بیله برفرانسز هیئت اصلاحیه سنه تودیع ایتمکدن چکینمیه جك ایدك . فقط بو بزم ایچین امکانسزدی. اولا؛ اوردو ضابطانمزدن بر چوقلری آلمانیاده اکمال تحصیل ایتمش متباقیسی ده کاملاً آلمان اصول حربنه توفیقاً تعلیم و تربیه ایدلمشدی . متخصصلرجه انکار اولونه میه جق حقایقدندرکه بر اردونك کرك تنسیقاتی و کرك تعلیم تربیه سی برکره معین بر پرنسیب داخلنده اجرا ایدلدیمی اونك قولای ، قولای وبا خصوص محاذیر عظیمه یی موجب اولمقسزین بشقه بر پرنسیبه توفیقاً تنسیقنه امکان یوقدر . ثانیا ؛ محمودشوکت پاشا مرحوم زماننده بزه بر هیئت تنسیقیه کوندرملری آلمانلردن رسماً رجا اولونمش و اونلرده بو رجامزی قبول ایتدکلرنی تحریراً بیلدیرمشلردی . آتیلمش اولان بو خطوه یی کری آلمق قطعیاً جائز اولامازدی . اساساً بزم ایچین هیچ بر سوءنیت بسله مه ین برحکومتی بزه فنالق یاپملری مأمول اولان دیکر حکومتلری ممنون ایتمك ایچین ضمناً تحقیر ایتمك الك جاهلانه وقیمت ناشناسانه برحرکت عد اولونه بیلیردی . بناءً علیه اوردوحقنده کی مقررانمزی تبدیل ایتمکی هیچ دوشونمه دك و لیمان فون ساندرس هیئت اصلاحیه سنك ورودندن صوکرا ظهور ایدن کورولتیلرده هیچ پاپوج براقادق .

استقراض مذاکراتی اثناسنده فرانسزلرك طلب ایتدکلری برچوق منافع مادیه یی قبول ایتمکده کی مقصدلریمزدن بریده فرانسز افکار عمومیه سنی لهمزه قازانمقدن بشقه برشی دکلدی .

مختلف تیپده سفائن حربیه یه مالك اولمق الك بویوك محاذیر فنیه دن معدود اولدوغی حالده فرانسزلری ممنون ایتمك ایچین هاوردستکاهلرینه آلتی مخرب وقروزوفابریقه سنه ایکی تحت البحر سپارش ایتدك .

فرانسز جبل طوپلرینك قروپ جبللرینه فائقیتی الك ماهر طوپجیلق متخصصلریمزدن حسن رضا پاشانك تدقیقاتیله تظاهر ایدنجه فرانسه یه برچوق جبل طوپلری سپارش ایتدك.

بحریه طیاره مکتبی تأسیسنی فرانسز متخصصلرینه حواله ایتمه یی قرارلاشدیردیغمز کبی فرانسز شرکتلرندن برینه اون ایکی دکز طیاره سی اصمارلادق .

نهایت فرانسه ـ تورکیه دوستلق جمعیتی نامیله استانبول وپارسده متقابل مرکز عمومیلری بولنان برجمعیتك تشکیلنه دخی تشبث ایدرك بو تشبثده موفق اولدم .

بو جمعیت استانبولده بنم وپارسده خارجیه ناظر اسبقی موسیو قروپینك ریاستی آلتنده بولوناجقدی .

جمعيتك استانبول تشكيلاتنه عائد نظامنامه‌لر مؤسسين نامنی ويرديكم بر هيئت معرفتيله قلمه آلندی . بو هيئته فرانسز وتوركلردن پك چوق ذوات داخل بولنيوردی . جمعيت نظامنامه‌سی تنظيم وداخليه نظارتنه اصولاً بياننامه‌سی تقديم ايدلدكدنصكره بك اوغلنده « اونيون فرانسه‌ز » صالوننده مراسم تأسيسيه‌سی اجرا ومختلف شعباتی ايچون لازم كلن انتخابات اجرا اولوندی .

جمعيتك غايهٔ تشكلی اوقدر واسع ايدی كه تشكيلات نظامنامه‌سی حقيله تعقيب وتطبيق اولنورسه برايكی سنه ظرفنده فرانسز ـ تورك مناسباتنده شايان ممنونيت بر صلاح حصوله كلمه‌سی امكانسزدی .

معهذا بوتون بو تشبثاتدن مقصديمز حياتی منفعتلريمزك استحصالنه تشبث ايتديكمز صره‌ده فرانسز مطبوعات وافكار عموميه‌سنك واونلره مستنداً فرانسز سياستنك لهمزده انكشاف ايتمسی تأميندن عبارت اولديغی هر فرصتدن استفاده ايله سفير موسيو بومپاره سويله‌مكدن كری طورمازدم .

١٩١٤ سنه‌سی تموزی اواسطنده ايدی ، نه كبی بر وسيله ايله اولديغنی تخطر ايتمه‌يورم . بر كون موسيو بومپار ايله سفارتخانه‌ده كوروشوركن ديدی كه :

« سزك فرانسز ـ تورك مخادنتی حقنده بو راده صرف ايتديككز مساعی نظر دقتی جلب ايتمش اولديغندن سزكله داها ياقيندن طانيشمق وسزی فرانسز كتله‌سنه دها طانيتديرمق ايچين فرانسز حكومتی سزك فرانسه‌يی زيارت ايتمه‌كزی آرزو ايدييور . عجبا فرانسز دونانماسنك تموز ظرفنده ايفاسی نيتنده بولونديغی بحری مانوره‌لرده بولنمق اوزره حكومت متبوعه‌م سزی دعوت ايده‌جك اولورسه ؛ بو حكومت عثمانيه‌جه ممنونيتله تلقی ايديليرمی ؟ بونی صدراعظم پاشادن استمزاج ايتمك نيتنده ايسه‌م‌ده اول امرده سزك موافقتكزی آلمق ايسته‌دم . »

شايد صدراعظم پاشا موافقت ايدر ومساعدهٔ سنيه شرفتعلق بيوريليرسه مع الممنونيه كيده‌جكمی سويله‌دم .

برقاچ كون صوكرا موسيو بومپار فرانسز حكومتنك دعوتی رسماً باب عالی‌يه تبليغ ايله‌مشدی

تام او كونلرده معهود [سرايوه] جنايتی‌ده وقوعه كلمش بولنيوردی .

پارسده نه‌يولده بر لسان قوللانمقلغم لازم كله‌جكنی ، خارجيه ناظری ايله كوروشديكم صره‌ده نه‌لردن بحث ايتمكلكم مناسب اولاجغنی صدراعظم پاشا حضرتلريله ديكر آرقداشلرندن صوردم . « مسلك سياسيمز سزكده معلومكز اولديغی ايچين تظاهر ايده‌جك فرصتلردن بالاستفاده فرانسز دوستلغنه ويرديكمز اهميتدن وعلی الخصوص بزم ايچين بر مسئلهٔ حياتيه اولان آطه‌لر مسئله‌سنك بر حل قطعی‌يه اقترانی ايچين فرانسه

سیاستندن پك بویوك استفاده‌لر بكله‌مكده اولدیغمزدن بحث ایدرسكز . بالخاصه خارجیه ناظرینك نظردقتی بونازك مسئله‌اوزرینه جلب ایتمكه چالیشیرسكز . » دیدی.

استانبولدن‌یانمه ایكی بحریه ضابطی آلارق‌حزیران نهایتنده پارسه متوجهاً حركت وتموزك ایلك كونلرنده مواصلت ایتدم .

دها اولجه پارسه كلملرینی یازدیغم واصف و رؤف بكلری اورادهٔ بولدم . رؤف بكه سلطان عثمانك سرعت‌وانداخت تجربه‌لرینك اجراسی‌حقنده بعض تعلیمات‌ویردیكم صره‌ده انكلیزلرده غریب برحالت روحیه مشاهده ایتمكده اولدوغنی و عادتا سلطان عثمانك تأخیر ختام وتسلیمی ایچین هركون بربشقه بهانه ایجاد ایتمكده بولوندقلرینی خبر ویردی . بوكا مقابل بزمده غایت‌متیقظ داورانه‌رق بر آن‌اول كمی‌یی تسلمه موفق اولمقلغمز لازمكله‌جكی جوابنی ویردم . انشاآت شركتی كمینك اون درت طوپندن ایكیسنك زمان معینه قدر یرینه قونیله‌مایه‌جغنی سویله‌مش ایدی . مذكورایكی‌طوپك بالآخره استانبولده یرلرینه قونیله‌بیله‌جكنه و بناءً علیه تجربه‌لرك ایكی طوپ نقصان اولارق یاپیلمسنه موافق ایتدیكمه دائر یازدیغم جوابی‌ده رؤف بكه ویره‌رك وشفاهی برچوق تعلیمات دها اعطا ایدرك كندیسنی انكلتره‌یه اعاده ایتدم . وواصف بكی یانمده آلیقویدم .

پارسده‌یالکز ایکی کون‌قالدقدنصوکره‌لیون‌ومارسیلیا طریقیله‌طولونه‌عزیمت واورادهٔ بکامنتظر اولان فرانسز قوای بحریه‌باش قوماندانی آمیرال « بوئه‌دولاپه‌ریه‌ر » ه ملاقی اولارق قوماندان سفینه‌سی اولان «آمیرالقوربه » دره‌تنوطنه راكب اولدم. اولطیف « قوت‌دازور» ده اوچ كون‌اوچ كیجه دوام‌ایدن متعدد بحریه‌مانوره‌لرینك خاطره‌سنی هیچ اونودامیه‌جغم .

پك‌مرد واسكی بردكزجی اولان آمیرالك‌حقمده‌بسله‌دیكی مسافرپرورلك حقیقةً هردرلو تخمینك فوقنده ایدی .

اوچ كون صوكرا دونما اخراج قوتنك قره‌ده اجرا ایتدیكی بر رسم كچیدی متعاقب آمیرالدن مساعده استحصال ایدرك شمندوفرله عودت ایتدك . درت ، بش كون دوام ایدن متعدد طوپ وتفنك فابریقه‌لری ، تحت‌البحر ، انشاآت‌دستكاهلری زیارتلرندن صوكرا پارسه دوندك . ١٤ تموزدن اول هاور دستكاهلرینی زیارت ایتمكی‌ده اونوتمه‌دق .

موسیو ویویانی ایله خارجیه نظارتنده ایكنجی ملاقاتمز اثناسنده ایدی، بردنبره برطور مهم طاقینه‌رق بكا دیدی‌كه :

« پاشا حضرتلری ! سزكله پك مهم مسائل اوزرینه‌تعاطیٔ افكار املنده‌ایسه‌م‌ده بو صره‌ده مجلس مبعوثانده جریان ایتمكده اولان مذاكرات بوتون فكریمی اوقدر

اشغال ایدییورکه بشـقه بر زمین اوزرینـه ممکن دکل کلهمیورم . رئیس جمهور ایله برابر روسیه‌یه بر سیاحت یاپمه‌مز الزم . سوسیالیستلر بوکا مانع اولمق ایچین سیاحت مصرفنه متعلق تکلیف قانونی‌نی رد ایتدیرمك‌ایستیورلر . بو وبوندن متولد نا متناهی تفرعات ! خارجیه نظارتی امور سیاسیه مدیری موسیو مارژوری‌یه تعلیمات لازمه‌یی ویردم . سزکله برموعد ملاقات قرارلاشدیرارق اوزون اوزادی‌یه کوروشمسنی رجا ایتدم کندیسی طرفندن مراجعت وقوع بولنجه اسعاف ایتمکزی رجا ایدرم . »

آرزولریمك نهایت تحصل ایتمك اوزره اولدیغنی آکلامش وپك ممنون اولمشدم .

نهایت موسیومارژوری خارجیه نظارتی طرفندن مهماندارلغمه تعیین ایدلمش‌اولان امورشرقیه مدیری واسطه‌سیله برموعدملاقات طلب ایتدی. خارجیه نظارتنده کندی بوروسـنده کوروشمك هرشیئدن اعلا اوله‌جغی جوابنی ویردم . ومعین سـاعتده موعد ملاقاته کیتدم .

موسـیو مارژوری بنم فرانسز ـ تورك دوسـتلغی تقویه ایچین صرف ایتدیکم مساعینك بوتون فرانسه حکومتی وافکار عمومیه‌سنجه کمال شکران ایله کورولدیکنی وشمدی‌یه‌قدر ایکی ملت وایکی حکومت آراسنده تحصل ایدن سوءتفهملرك بوسایه‌ده برطرف اولمق‌امکانی‌بولنه‌بیله‌جکنی‌سویله‌مکه‌باشلادی. بردن‌بره‌لاقیردیسنی‌کسه‌رك‌دیدمکه:

« دیرکتور افندی ! مساعده ایدرسه‌کز سوزی اوته‌یه بری‌یه دولاشـدیرمقدن زیاده دوغرودن دوغرویه مقصده کله‌لم . بیلیورسکـزکه عثمانلی ایمپراطورلغی متمادی تجاوزانه اوغرامق یوزندن پك ضـعیف دوشمش وصوك بالقان محاربه‌سندن مجالسز برحالده‌چیقه‌رق اوروپاده‌کی‌ملکـنك‌همان‌کافه‌سنی، اطه‌لرندن‌برچوقلرینی‌ضایع‌ایتمشدر.

شـمدی بز بوضعیف درمانسز حکومتی تداوی ایتمك ، اوکا یکی برحیات ویرمك ایچین بوتون‌موجودیتمزله‌چالیشیورز. فقط‌بعض‌احوال‌وارکه‌بزم‌تشبثات‌مداوا‌تکارانه‌مزی تأثیرسز براقیور . ایشـته بواحوالی برطرف ایتمك بزم بوکونکی الك مهم وظیفه‌مزی تشکیل ایدییور .

یونانلیلرله آرامزده منازعفیه اولان آطه‌لرمسئله‌سندن بحث ایتمك ایسته‌یورم .

سزیونانلیلر حقنده‌کی محبتکـز واونلردن آتیاً امید ایتدیککز منافع دولاییسیله یونانلیلری دائما صیانت ایتمکی موافق حکمت سیاست تلقی ایدییورسـکز .

فقط موسـیو مارژوری ، خریطه‌یی آچوب تدقیق ایده‌جك اولورسـه‌کز کوره‌جکسـکزکه بزبوکون فرانسه‌یه یونانستاندن دها زیاده لازم اولاجغز .

اعضاسندن بولوندیغم حکومت عثمانیه دییورکه :

« فرانسز وانکلیز سـیاستنك مقصدی مرکزی ایمپراطورلقلری برچلیك چنبر ایچینه آلمقدر . بوچنبرك جنوب شرقی قسـمندن ماعدا هرطرفی اتمام اولونمشـدر .

بوصوك قسمك اتمام اولونامامسنه سبب تورکیا ایله بولغارستاندر . اگر تورکیا ائتلاف مثلثه‌کیررسه بالقانلرده منفرد قالاجق اولان بولغارستان دخی بهمه‌حال بوقومبینه‌زونه کیرمك مجبوریتنده قالیر

بناءً علیه بوچلیك چنبرك اتمام ایدلمسنی ایستیورسه‌کز یونانستانله بزم آرامزده آطه‌لر مسئله‌سی ایچین برصورت تسویه بولوکز . متعاقباً بزیده دائرهٔ اتفاقکزه آلارق روسیه‌دن بکله‌دیکمز مدهش ضربه‌لره قارشی بزی صیانت ایدیکز . پك آز برزمانده ترقیاتمزی تأمین ایدرك شرقده قوی برمتفقه مالك اولورکز !

بن ظن ایدیورم‌که سرایوه جنایتی بردنیا حربنی انتاج ایده‌جك ماهیتی حائزدر . بویله زمانلرده بوکبی تدابیرك اتخاذنده التزام سرعت شرطدر . »

تکلیف هردرلو شبهه وترددن آزاده ایدی : آطه‌لر مسئله‌سی ایچون یونانلیلرله آرامزده برصورت تسویه‌بولمق ، تورکیا ایله اتفاق ایدرك آلمانیایه شرق یولنی بوسبتون قاپامق .

موسیو مارژوری بر مدت دوشوندکدن صوکرا آطه‌لر مسئله‌سنك حلی حقنده نه‌کبی برصورت تسویه تصور ایتدیکمزی صوردی. مثلا؛ ایتالیادن اعاده ایدیله‌جك اولان « دوده‌قانه‌ر » آطه‌لرینك‌ده علاوه‌سیله عموم حکومت عثمانیه حاکمیتی تحتنده مختاریت اداره بخش ایتمك ، بوتون وارداتی آطه‌لرك عمرانه صرف ایتمك ، اهالیٔ محلیه‌یی خدمت عسکریه‌دن معفو بولوندیرمق وسائره‌کبی برچوق منافع ویریله‌بیله‌جکنی سویله‌دم .

نهایت دیدی‌که :

« آطه‌لر مسئله‌سنك صورت حلی حقنده‌کی تکلیفاتکزی شایان تأمل کوریورم . وبو اساسات دائره‌سنده مسئله‌نك حل قطعی‌یه ایصال ایدیله‌بیله‌جکنی ظن ایده‌رم . مرکزی ایمپراطورلقلر ایچون تصور ایتدیکمز چلیك چنبری پك کوزل کشف ایتمشسکز . فقط سزکله براتفاق ویا ائتلاف سیاسی یاپه‌بیلمه‌مز ایچین متفقمزك بوکا موافقت ایتمسی لازمدرکه بونك قابل اولوب اولمیه‌جغی شبهه‌لی . مع‌هذا حکومت عثمانیه‌نك بودفعه‌کی تکلیفی غایت صریح وبارز . رئیس جمهور ایله قابینه رئیسنك پترسبورغ زیارتلرنده بن‌ده کندیلرینه رفاقت ایده‌جکم . مطالعاتکزی متفقلریمزه ابلاغ ایدرم . اونلرله مشترکاً ویره‌جکمز قرار اوزرینه سفیریمزه تعلیمات مقتضیه ویریرز . شیمدیلك مع‌التأسف فرانسه حکومتی هیچ برمنفرد تشبثده بولونه‌ماز . »

جوابك باشدن صاومه‌لغی پك آشکار کورونیوردی . پك اعلا آکلایوردم‌که فرانسه بزم روسیه‌نك پنچه‌سندن قورتولمامزه امکان موجود اولمادیغی قناعتنده‌در . وبزه هرنه مقابلنده اولورسه اولسون معاونت ایتمك ایسته‌میور. فرانسه سیاحتم اثناسنده

دائما بکا رفاقت ایتمش اولان دوستم موسیو ژورژ رەیمون اوکون آقشـام اوزری، ملاقاتدن ممنون اولوب اولمادیغمی صورمشدی. بالطبع تفصیلات ویرمکدن اجتناب ایدرك:

« بوقدر بویوك برانکسار خیاله اوغرایاجغمی هیچ امید ایتمزدم . » دیدم .

۱۹۱٤ تموزینك ۱۸ نجی کونی پارسدن استانبوله عودت ایدرکن ژورژ رەیمون ترەندە اْلمه برمجموعهٔ ادبیه طوتوشدیردی .

اسمنی اونوتدیغم بومجموعەدە نام مستعار قوللانان برفرانسز محرری تقریباً شویله دیوردی :

« جمال پاشا پارسه کلدی . بحر سفید دونمـاسی مانورەلرندە بولوندی . رسمی وغیررسمی محافل کندیسنی آلقیشـلادی . لەژیون دونورلەدە تلطیف اولوندی . بونلرك هپسی پك اعلا. فقط جمـال پاشانك هرشیدن زیادە سـودیکی وطنی ایچـون فرانسه حکومتی مادی اولارق نەلر وعد ایتدی ؟ بزم بیلدیکمزه کوره جمال پاشـا اك حرارتلی تورك وطنپرورلرندندر . شخصه معطوف آلقیشـلردن هـیچ بری بو وطنپروره مملکتی حقندە استحصال ایتمك ایستەدیکی منافعدن صرف نظر ایتدیرەمز. اکر جمال پاشا بودفعەکی زیارتندن مملکتی ایچـون هیـچ بر شی استحصـال ایتمەدن عودت ایدییورسه استانبوله کیدر کیتمز فرانسەنك خوشنه کیتمیەجك تشبثاتدە بولونماسندن طولایی کندیسنه دارلمغه هیـچ حقمز اولامز . »

فرانسز محرری نەقدر دوغری سویلەیوردی .

موسیو مارژوری ایله جریان ایدن مکالمەمزی و بوندن حاصل ایتدیکم تحسساتمی صدراعظم پاشا ایله دیکر آرقاداشلره ایضاح ایتدم .

آلمان ـ تورك اتفاقی

آلمان ـ تورك اتفـاقی شمدی یه قدر هرکسـك ظن ایتدیکی کبی حرب عمومی اثناسندە عقد اولونمادی .

کرچه امضـا مسئلەسی ۲ آغستوس ۱۹۱٤ دە واقع اولدی ایسـەدە مذاکراته حرب عمومیدن اول باشلاندی .

مذاکراته نەزمان وکیمك تشبثیله [Initiatif] باشلانلش اولدیغنی تا معاهدەنك امضا اولوندیغی کونه قدر بیلمەیوردم . فرانسەدن عودت ایتدیکم کونلردن برنده ایدی طلعت بك بکا دیمشدی که :

« پاشا ! آلمانیا بزه شو وشو شرائط داخلنده بر اتفاق تکلیف ایتسه نەدیرسك

قبول ایدرمیسك ؟ ایشته کوردککه فرانسه‌دن خبر یوق . فرانسه اولمادیغنه کوره آلمانیایی‌ده رد ایدرمیسك ؟. »

درعقب جواب ویردم : « تورکیه‌یی منفرد وضعیتدن قورتاراجق اولان بویله بر اتفاقی درعقب قبول ایدرم . » دیدم .

۲۳ تموز کونی عید ملی مناسبتیله لوند چفتلکنده اجرا اولونان بویوك رسم کچیدده آلمان سفیری بارون فون وانکنهایم یانمه صوقولارق :

« نصل ، جمال پاشا ! بك آز بر زمانده آلمان ضابطانك استحصالنه موفق اولدقلری خارقه انکیز نتایجی کوردیکزمی ؟ ایشته سزه بر تورك اوردوسی‌که دنیانك اك معظم اوردولرندن تفریق ایدیله‌میه‌جك بر ظواهره مالك . بوتون آلمان ضابطانی تورك نفرنده‌کی قوهٔ معنویه‌نك هردرلو تخمینك فوقنده اولدیغنی تصدیق ایتمکده متفقدرلر . بویله بر اردویه مالك اولان بر دولتك متفق اولمق اك بویوك موفقیتلردن عد اولونه‌بیلیر . »

ملتم واردوسی حقنده‌کی تقدیراتندن طولایی سفیره تشکر ایدرکن آلمان ـ تورك اتفاقنه عائد مذاکراتدن ذره قدر خبرم یوقدی .

برقاچ کون صوکرا، ظن ایدییورم‌که جمعه کونی ایدی، آقشام اوزری شیشلیده‌کی أویمك اوکنده اوتوموبیله بینمك اوزره ایکن عثمان بك غازینوسنك کوشه‌سندن انور پاشانك قوناغنه کیدن جادده‌یه صاپان بر اوتوموبیل ایچنده انور پاشا ایله طلعت وخلیل بکلری کوردم . اوتوموبیل ماصلاق طرفندن کلیوردی . بونلرك بو وقت نره‌دن کله‌بیله‌جکلرینی دوشوندم . صدر اعظم پاشانك یکی کویده‌کی یالیسندن باشقه بر یردن کله‌مزلردی . آرقاداشلرك بندن کیزلی بعض مذاکره وتشبثلری اولدیغنه اثر فکریه بر شبهه دوشدی . اوزمانه قدر هیچ بویله بر شبهه تولید ایده‌جك بر حادثه قارشیسنده قالمامشدم . کیده‌جکم یره کیدوب عودت ایتدکدن صوکرا انور پاشایه تلفون ایتدم . کچ وقت نره‌دن کلدکلرینی صوردم . بر آز وقت کچیرمك ایچین صدراعظم پاشایه اوغرادیغی واوراده خلیل وطلعت بکلره تصادف ایدرك برلکده عودت ایتدکلری جوابنی ویردی . فقط جوابك طرز تلفظندن تم التدارك اولدیغی ذهانی حاصل ایتدم . وشبهه‌لرم دها زیاده آرتدی . ایرتسی کون بحریه نظارتنده بولنیوردم . صدراعظم پاشانك یکی کویده‌کی یالیسنده بر انجمن وکلا مجتمع اولدیغندن اورایه کلمکلکم رجا اولوندیغنی یاورم خبر ویردی. همان اوطوموبیله بینه‌رك شیشلی ، زنجیرلی قویو ، استنیه طریقیله حرکت ایتدم .

آیاس آغا کوشکی حیزالرنده بولوندیغم صره‌ده اوقدر شدید بر یاغموره طوتلدم‌که روزکارك ویاغمورك شدتندن اوتوموبیل ایله ایلرله‌مه‌نك امکانی قالمامشدی. استانبول

افقی بوقدر شدید وبورالی یاغموری چوقدنبری کورمه‌مشدی. تکرار بحریه نظارتنه عودتله‌استمبوطه بینه‌رك یکی کویه کیتدم . صدر اعظم پاشانك یانه کیرر کیرمز :

« نره‌ده‌قالدیکز جمال‌پاشا؟ آرقاداشلر بکله‌دیلر، بکله‌دیلر شمدی کیتدیلر. اوتوموبیل ایله حرکت‌ایتدیککزی بحریه نظارتندن خبر ویردکلری ایچین یولده بورا اثناسنده برقضایه اوغرادیغکزدن بیله قورقدق. هرنه حال ایسه مادامکه کلدیکز، آرتق‌مراق ایده‌جك بر شی قالمادی دیمکدر . شمدی سزه غایت ممنون اوله‌جغکز بر حوادث ویره‌جکم . باقالم نه اولدیغنی کشف ایده‌بیله‌جکمیسکز دیدی .

بر آز دوشوندم . بالطبع برشی کشف ایده‌مدم ایسه‌ده شمدی‌یه قدر کیزلنمش اولان اسراره واقف اوله‌جغمی آکلادم . « کچن کون بن یوقکن انور پاشا ، طلعت وخلیل بکلرله قرارلاشدیرلمش بر شی اولسه کرك . فقط نه اولدیغنی تخمین ایده‌میورم . » دیدم .

« آلمانیا حکومتی بزه اتفاق تکلیف‌ایتدی. بزده بونی منافع مملکته موافق تلقی ایتدیکمزدن بو کون اتفاقنامه‌یی سفیر وانکنهایم ایله برابر امضا ایتدك . نصل ممنون اولدیکزمی ؟ » دیدی .

هیچ حاضرلانمدیغم بوخبرك اهمیتی قارشیسنده مبهوت قالمشدم . « شرائطی نفع مملکته خادم ایسه شایان ممنونیت برحادثهٔ سیاسیه عد اولونا بیلیر. » دیدم. «حقوق متساویه اساسنه مستند وهرایکی طرفك منافعنی کافل ، شمدی‌یه قدر هیچ برعثمانلی حکومتنك عقده موفق اوله‌مادیغی شکلده بر مقاوله ! » دیدی و خصوصی قابینه‌سنه دوغرو یورومکه باشلادی . برلکده کیردیکمز اوطه‌ده ماصه‌سنك اوکنه اوطوردی . کلیدلی بر کوزدن برقاچ ماده‌دن عبارت معاهده‌نامه‌یی چیقاردی . اوقودم ، ایکی مستقل دولت آراسنده حقوق متساویه اساسنه مستند پك کوزل برمعاهدهٔ اتفاقیه اولدیغنی کوردم .

«یا آوستریا ؟» دیدم. « آلمانیا ایله عقد ایتدیکمز معاهده‌نامه موادینی کندی حکومتنك عیناً قبول ایتمش اولدیغنه دائر سفیر پاللاویچینی‌ده آرقاداشلر بورادن کیتدکدن برقاچ دقیقه‌صوکرا وسزك ورودیکزدن یارم‌ساعت‌اول برمکتوب کتیردی. ایشته او مکتوب بوراده» دیدی وکوستردی . « یا ایتالیا ؟ » سؤالنی ایراد ایتمکدن کندیمی آلامادم .

« هنوز آلمانیا حکومتی بزم اتفاق مثلث غروپنه داخل اوله‌جغمزه دائرایتالیایه برشی آچمامش‌اولدیغندن‌اوندن شمدیلك برخبریوق. أولا آلمانلر زمینی‌حاضرلایه‌جقلر صوکرا ایتالیانك دخی آوستریا کبی بر وثیقهٔ سیاسی ایله اتفاقمزی قبول ایده‌جکنه هیچ شبهه ایتمیورز ! » جوابنی ویردی . اولدقجه اوزون بر مذاکره‌یه محتاج اولان

بوتشبثی شمدی‌یه قدر نچین صاقلادقلرینی صورمقدن منع ایده‌مدم، بوایشی بالذات کندیسی اداره ایتدیکنی وحتی قطعیت کسب ایدنجه‌یه قدر دیکر آرقداشلره‌ده هیچ برشی آچمادیغی واونلرکده آنجق بوکون خبردار اولدقلرینی ایما ایدر بعض سوزلر سویله‌دی. وعلاوه ایتدی:

« حتی جاوید بکك حالا خبری یوقدر. اونیده دعوت ایتدم. شمدی یولده‌در. بورایه کلنجه اوکاده دیکر آرقاداشلره‌وسزه اولدیغی کبی معاهده‌نامه‌یی کوستره‌جکم. » بوتون وکلانك بوایشدن خبری اولوب اولمادیغنی صوردم. « وکلا ایچنده بوتشبثك عظمتندن اورکه‌رك بو مهم دولت سرینك وقتندن اول شیوعنی موجب اولابیله‌جك تظاهراته سببیته توسل ایده‌جك ذوات بولندیغی ایچین کافه‌سنی خبردار ایتمك ایسته‌مه‌دم. یالکز شیخ‌الاسلام افندی حضرتلریله خلیل وطلعت جاوید بکلر وانور پاشا ایله سز واقفسکز. دیکرلری واقف دکلدرلر. ابراهیم بکله شکری بکی طلعت بك خبردار ایده‌جك ومتباقیسی بوسره آکاه اولمایه‌جقلردر معلوم یا بوقدر نازك برمسئله‌ده هردرلو تدابیر احتیاطیه‌یی اتخاذ ایتمك بزم ایچین بروظیفه‌در. پك ایی اما، هرحقیقتی اوکرندیککز حالده حالا مطالعه‌کزی سویله‌میورسکز! » دیدی.

« جناب حق مملکت حقنده نتایج نافعه استحصالنه خادم ایتسون. الخیر فی ماوقع! » دیدم. بشقه هیچ برشی علاوه ایتمه‌دم. مع‌هذا جداً اك مهم بر حادثهٔ تاریخیه دیمك اولان بویله برمعاهدهٔ اتفاقیه‌یی عقده موفق اولدیغندن طولایی صدراعظم پاشایی تبریك ایتمکی اونوتمادم.

حادثه‌نك بویوکلکی بنی درین دوشونجه‌لره سوق ایدییوردی. دیه‌بیلیرم که او کیجه صباحه قدر دوشوندم. وضعیت عمومیهٔ سیاسیه‌یی کوزیمك اوکنه کتیره‌رك بوکا نظراً دولتك اختیار ایتمسی انسب اولان خط حرکتك نه اولابیله‌جکنی آراشدیرییوردم. چونکه؛ شمدی‌یه خاطر وخیالمه کتیرمه‌دیکم برحادثه قارشیسنده بولونیوردم.

هردرلو ظواهره نظراً پك قریب برآتیده اتفاق وائتلاف هیئات دولیه‌سی آره‌سنده مصادمهٔ مدهشه‌یه ابتدار اولونمق محقق، بویله برزمانده اکر بز هیچ برطرفدن باشی باغلی بولونماز ایسه‌ك منافعمز هانکی طرفله برلکده یورومکی ایجاب ایدرسه او طرفه میل ایتمك امکانی الده بولوندیرمش اولوردق. حالبوکه بز دها شمدیدن قرارمزی ویرمش، پارتیمزی اختیار ایتمشز. بناءً علیه سربستیٔ اجراآت الیمزدن چیقمش. باری اختیار ایتدیکمز پارتی منفعت ملیه‌مز ایچین موافقمی؟ برآز دها بکله‌مش اولسه‌ایدك طرف دیکرك دها نافع، دها مؤثر تکلیفاتنه تابع اولامازمی ایدك؟ وبو تکلیفاتی قبول ایتمك صورتیله نفع ملکه دها خادم برایش کورمش اولمزمی ایدك؟

شمدی‌یه قدر بزه دائما فرانسه ایله خوش کچنمه‌یی توصیه ایدن، ظاهری دوستلق

حسیاتنی ابذال ایله برابر فعلی وحقیقی هیچ برمعاونت کوسترمه‌مش اولان آلمانیا عجبا نه‌دن طولایی بو صره‌ده بزمله عقد اتفاق ایچین استعجال کوستردی؛ باخصوص اویله بر معاهده‌که دولت علیه‌یی آلمانیا و آوستریا ایله مساوی حقوقه مالك تلقی ایدییور . بویله برفداکارلغه بوایکی ایمپراطورلق نه‌دن طولایی راضی اولدی ؟

ایشته بو بر سورو سؤال ذهنمی اشغال ایدییور ، بونلری ناصل حل ایده‌جکمی بیله‌میوردم . نهایت قرار قطعی‌می شو صورتله ویردم .

دنیاده هیچ کیمسه‌نك انکار ایده‌میه‌جکی حقیقتلردندرکه روسیه ، عثمانلی ایمپراطورلغنك خصم جانیدر واستانبولی آلمق اك باشلیجه املیدر. بواملدن روسیه‌نی واز کچیرمك امکانسزدر . چارلق ، برلین معاهده‌سی نتیجه‌سنده استانبوله صاحب اولامیه‌جغنی آکلاینجه کوزینی هندستانه دیکدی . انکلیز سیاستنك اینجه‌لکلری سایه‌سنده کندیسنه اویولك قپانمش اولدیغنی کورونجه اقصای شرقه توجه ایتدی . پورت آرتوره قدر اوزاتدیغی آیاغی ژاپونلر طرفندن قیریلنجه آل قانلر ایچنده کری چکلدی . شمدی آرتیق عصر دیده کعبهٔ آمالنه توجه ایتمکدن بشقه چارهٔ نجات کورمه‌یور . وبوتون حرصیله ایکی بچق عصرلق شکارینه ، زواللی تورکیه‌یه صوك هجومی یاپمغه حاضرلانیور ، بولدیغی کندیسنه معارض اولمقدن زیاده بوندن صوکرا موافق بولنه‌جقلردر . قریم سفرنده‌کی احوال برلین قونغره‌سنی انتاج ایدن احوال بوکون بالکلیه دکیشمشدر .

مصره حاکم اولان انکلتره ، بصره کورفزینه اقتصاداً نصب نکاه ایتمش اولان آلمانیایی ، استانبوله وعلی‌العموم آناطولی‌یه کوز دیکمش اولان روسیه‌دن زیاده مضر عد ایدییور . بناءً علیه مه‌زوپوتامیا (الجزیره) یه مقابل استانبولی روسیه النه تسلیم ایتمکدن چکنمز. فرانسه ایسه سوریه‌ده کندیسنه ممانعت ایدلمه‌مك شرطیله تورکیه‌نك تقسیمنه مخالفت ایده‌جکلردن دکلدر. متفقلرینك تورکیه‌ده‌کی منافعیله کندی ارزولرینك توافق ایتدیکنی کورن روسیه ایچین تعقیب ایدیله‌جك اك اساسلی سیاست ممکن اولدیغی قدر تورکیه‌یی منفرد براقق ودائما منفعتنی انتاج ایده‌جك تدابیره توسل ایتمکدن عبارت اولور . ایشته فرانسه‌ده موسیو مارژوریدن دها دوغروسی بالواسطه ویویانیدن آلدیغم جواب ردك یکانه سببی بودر . وانکلتره ایله فرانسه بزم حقمزده روسیه‌نك مقصد وارزولرنی تطمین ایده‌جك خط حرکتدن باشقه برشی تعقیب ایده‌مزلر .

آلمانیادن برمنفعت بکله‌مدیکمز ایچین روسیه‌یه قارشی برمسند و واسطهٔ مدافعه تدارك ایتمك اوزره مراجعت ایتدیکم فرانسه‌دن ایشته اك قطعی جواب ردی آلدم . انکلتره‌یه ، روسیه‌نك ارزولری خارجنده برحرکتده بولونامیه‌جغنی شرقی آناطولی ولایاتی ایچین ایسته‌دیکمز مأمورینی ویرمه‌مکله اثبات ایتدی . باخصوص عثمانلی

ایمپراطورلغنك حائز اولدیغی (خلافت اسلامیه) عنوانی صوك سنه‌لرده كندیسنی پك زیاده قورقوتدیغندن بو ایمپراطورلغك سقوطی وخلافت اسلامیه نامنك انكلیز حاكمیتی آلتنده بولونان برقطعه‌ده ساكن قدرتسز برشخصه انتقالی كندیسی ایچین الڭ چوق آرزو ایدیله‌جك شیلردندی . بوحقیقت نجه مجهول اولمادیغی حالده روسیه طرفندن برتجاوزه دوچار اولمامقلغمز ایچین انكلتره ایله فرانسه‌نك معاونتنی تأمین مقصدیله فرانسه‌یه مراجعت ایدیشم منحصراً بشقه برچارهٔ سلامت كوره‌مه‌مكدن انبعاث ایدییوردی .

بن بویله محالات ایله اشتغال ایدوب دورییور كن دیمك آرقاداشلرم غایت مهم وصریح برتكلیف قارشیسنده بولونمشلر : اتفاق مثلث غروپیله ، دها دوغروسی آلمانیا ایله اتفاق .

تركیه بوندن بش آلتی آی اول منحصراً بالقان سیاستی نقطهٔ نظرندن وضعیت منفرده‌دن قورتلمق وبرهیئت متفقه حالنده جهانه كوزوكمك ایچون بوغار اتفاقندن پك بویوك امیدلر بكله‌مكده ایكن اونی بیله شمدی‌یه قدر استحصاله موفق اوله‌مدیغمز برصره‌ده آلمانیا كبی قوی الشكیمه برایمپراطورلق بزه حقوق متساویه اساسنه مستند براتفاق تكلیف ایدییور .

اكر بویله برتكلیف قارشیسنده بالذات بن ـ كه ائتلاف دولتلری هیئتنه متمایل بر سیاست تعقیب ایدییوردم ـ بولونمش اولسه ایدم رد ایتمك قوتنی كندمده كوره‌جكمی ایدم ؟ وبالخصوص بویله بر جواب رد موافق‌كار وتحمل تلقی اولونه‌بیلیرمی ایدی ؟ غایت سالم وساكن برفكرله بردفعه دوشونلسین توركیه‌یه قارشی ایكی هیئت دولیه‌نك وضعیتی نه‌در ؟

ائتلاف هیئت دولیه‌سندن انكلتره :

مصری بالكلیه تحت حاكمیتنه آلمق . مزوپوتامیایی محقق ، فلسطینی ممكنسه اله كچیرمك ، عموماً عربستان شبه جزیره‌سی اوزرنده یالكز كندی نفوذینك جریانتی تأمین ایتمك ایستیور ؛

فرانسه :

سوریه‌یی بهمه‌حال اشغال ایتمكی سنه‌لردن بری پروغرامنه قویمش ، الڭ جزئی فرصتلردن استفاده ایله بواملی استحصال ایتمك فكرنده‌در ؛

روسیه :

دلیل ایسته‌میه‌جك قدر تورك دشمنی ؛

بونلرك هیچ بریسی عثمانلی ایمپراطورلغنك خیرینه معطوف اولمسه كرك !

اتفاق هیئت دولیه‌سنه كلنجه :

آوستريا ايله ايتاليانك آرتق توركيادن ايستيه جكلرى قالمامش وبو دولته يا په بيله جكلرى الك صوك فنالقلرى‌ده ياپه‌رق اوندن اللرينى چكمشلر . اولسه اولسه ايتاليا ائتلاف هيئت دوليه‌سنك املرينه قارشى بعض فكرلر بسليه بيلير [آنطاليه وفنيكه سواحلى كبى].

آلمانيا ، هركيم نه ديرسه ديسين توركيه‌نك قوتلى اولمسنى الك زياده ارزو ايدن بردولتدر . آلمانيانك منفعتى منحصراً توركيه‌نك قوتلى بولنمسيله تأمين اولنه‌بيلير . آلمانيا توركيه‌يى برمستملكه كبى ألينه كچيره‌مز . بوكا نه‌وضعيت جغرافيه ونه‌ده آلمانيانك وسائطى مساعددر . بناءً عليه آلمانيا كنديسنه برپازار داد وستد اولان توركيانك ائتلاف دولتلرى آراسنده تقسيم ايدلمه‌سنك الك بويوك مدافعيدر .

باخصوص توركيه اورته‌دن قالقديغى كون آلمانيا ائتلافك معهود چليك چنبرى ايچنه قطعياً كيرمش اولور. اليوم كنديسى ايچون شرق‌جنوبى جبهه‌سى آنجق توركيه سايه‌سنده آچيقدر. بناءً عليه بودمير چنبر ايچنده بوغولمامق ايچين يكانه چاره توركيانك پارچالانمامه‌سنى تأميندن عبارتدر .

ايشته بريسى صرف آمال استيلاكارانه و ديكرى منفعت خصوصيه‌يه مستند نيات حسنه بسله‌ين دولتلردن مركب ايكى هيئت اتفاقيه‌دن ايكنجيسى بزى حقوقده ووظائفده كنديسنه مساوى عد ايدرك بزه اتفاق تكليف ايديور ، بو اتفاق رد اولونه‌بيليرمى ؟ بركره بواتفاق سايه‌سنده بالقان حكومات صغيره‌سندن هيچ برى بعدما برهيئت معظمهٔ اتفاقيه‌نك اعضاسندن اولان بر دولتك امور داخليه‌سى حقنده كورولتى قوپارمغه جسارت ايده‌مز . وبزى راحت بيراقير .

ثانيا ؛ برحرب عموميه‌يه بر نتيجه ويرمه‌مك ايچين هيئت ائتلافيه‌يى تشكيل ايدن دولتلرده بزه أل اوزاتامازلر . باخصوص المانيانك بتون علماسى بتون ارباب خدمت وصنايعى توركيه‌نك ايستديكى شكلده توركيه‌يه دخى خدمت ايدر . مملكت آز زمانده برطريق مسعود مدنيته كيرر . وينه پك آز زمان ظرفنده قاپيتولاسيون بلاسندن استخلاصمز تأمين ايدلمش اولور .

كرچه بواتفاق بزى برحرب عمومى ظهورنده ائتلاف هيئت دوليه‌سى عليهنه حربه داخل اولمغه مجبور طوتيور ايسه‌ده اكر حرب عمومى دها بش اون سنه ايچين تأخر ايده‌جك اولورسه بز بوغازلرى وسواحل سائره‌يى او صورتله تحكيمه موفق اولور ، اوردومزى اودرجه‌لرده تقويه ايدر ، مملكتمزى اودرجه‌لرده اعمار ايدرزكه آرتيق بويله برحربه آتيلمقدن هيچ چكنمه‌يز .

فقط يا حرب عمومى برايكى هفته ويا بر ايكى آى ظرفنده ظهور ايديويرسه بوكونكى ضعف حالمزده انكلتره وروسيه و فرانسه‌يه قارشى حربه داخل اولمق بزم ايچين پك مضر اولمازمى ؟

عجبا آلمانیا حرب عمومینك پك یقین اولدیغی نظر دقته آلارق بزمله علی العجله اتفاقه قرار ویرمش دکلمیدر ؟

بونده هیچ شبهه یوق ! تورکیه کبی عصرلردن بری برعنصر ضعف واختلاف تلقی ایدلمش اولان بردولتله حقوق متساویه اساسنه مستند واتفاق مثلث شرائط اتفاقیه‌سی دائره‌سنده براتفاق عقد ایتمکه راضی اولمق ایچین آلمانیا کندی علیهنده‌کی استحضاراتدن پك زیاده اورکمش اولملی وهرنوع تدابیره مراجعتله تقویهٔ موقع لزومنی حس ایتملی. یوقسه منحصراً تورکك آلاکوزی، عثمانلی ایمپراطورینك خاطری ایچین تورکیه کبی بر یوکی اوموزلرینه تحمیل ایده‌جك ایشنی بیلیر برحکومت تصور اولنه‌ماز. حرب عمومینك پك قریب برآتیده ظهوری بزم ایچین برسوء طالع عداولونه بیلیر، فقط کاروضررموازنه‌سنده کارخانه‌سی پك طوالغون کورونه‌ن بوتشبثدن کری چکلمك ملك وملت ایچین هرحالده خیرلی برایش اولماز. ایشته آرقداشلریمك یرنده اولسه‌یدم بویله دوشونور وطبقی اونلر کبی دورانه‌رق بواتفاقی کمال شکران وانهماك ایله قبول ایدردم. مع هذا معاهدهٔ اتفاقیه‌یه بلکه بعض قیود وشروط احتیاطیه درج ایتدیرمکه چالیشیردم. مثلا ؛ شاید حرب معاهدهٔ اتفاقیه‌نك تاریخ وامضا تعاطیسندن اعتباراً ایکی سنه کچمزدن اول ظهور ایده‌جك اولورسه تورکیه اتفاق مثلث هیئت دولیه‌سنه قارشی لطفکار بیطرفلق وضعیتنی محافظه ایدرك یالکز اوردوسنك قسماً سفربرلکنی اعلان، بوغازلردن سفائن تجاریه وحربیه‌نك مرورینی منع ایتمك صورتیله معناً معاونت ایتمك مجبوریتنده قالاجغی وحرب عمومی ایکی سنه‌دن زیاده دوام ایتدیکی تقدیرده بوایکی سنه‌نك نهایتنده اتفاق دولتلری نهنه حربه اشتراك ایده‌جکی واکر حرب عمومی اتفاقك عقدندن ایکی سنه صکره ظهور ایدرسه تورکیه‌نك شرائط اتفاقیه احکامنه درعقب تابع اوله‌جغی طرزنده بعض احکام قبول ایتدیرمك ایسترده‌م . فقط بونك آلمانیا طرفندن قبول ایدیلوب ایدلمیه‌جکی بالطبع شمدیدن کسدیره‌مم .

بوتون بومطالعاتی درپیش ایتدکدن صوکرا صدراعظم پاشایه سویله‌دیکم « الله خیرلی ایتسون » سوزنی دها بویوك برقطعیت ایمان ایله تکرار وضعیت جدیده‌یی تقدیر وقبول ایتدم .

بوایضاحاتم حکومت عثمانیه‌نك آلمانیا ایله نه زمان ونه صورتله اتفاق ایتمش اولدیغی کوستردیکی جهتله آمریقا سفیری مورغنتاو ایله روسیه سفارتی باش ترجمانی ماندلشتامك استناد ایتدکلری حوادثلرك نه قدر یاکلش وسوقادیدی قودیلرینه مبتنی اولدیغنی کوستریر.

آوروپاده حرب عمومینك ظهوری و عثمانلی اوردوسنك سفربرلکی

وقتاکه آوستریا نوطه‌سنه صربستان طرفندن ویریلن جوابك غیرکافی کوروله‌سندن

اوستریانك برقسم سفربرلگنه مقابل روسیه‌ده عمومی سفربرلك اعلان ایتدی متعاقباً آلمانیا وفرانسه دخی سفربرلكلرینی اعلان‌ایتدیلر آرتق حرب عمومی‌یه داخل‌اولمق اوزره اولدیغمزه هیچ شبهه قالمامشدی .

١ – آغستوس – ٩١٤ کونی آلمانیانك روسیه‌یه اعلان حرب ایتمسیله باشلایان حرب عمومی‌یه بزم دخی درعقب داخل اولمامز دها مرکبی‌قورومامش اولان‌معاهدهٔ اتفاقیه مقتضاسندن ایدی . بز ، شرائط اتفاقیه موجبنجه حرب سببلرینی آرامق صلاحیتی حائز دکلدك ، آلمانیا و آوستریانك بوتون قوتلریله حرب ایتمکه مجبور اولدقلری برمحاربهٔ دولیه‌یه بزده بوتون قوتمزله اشتراك ایده‌جکدك .

فقط بن‌بزم حربه‌اشتراکمزك ممکن اولدوغی‌قدر تأخر ایتمسنی بوتون موجودیتمله ایستیوردم . او کونلرده‌همان هرکیجه پرنس سعیدحلیم پاشانك یکی کویده‌کی یالیسنده اجتماع ایدن مجلس وکلاده – پرنسك ریاستی آلتنده انورپاشا ایله طلعت خلیل‌وجاوید بکلر وبمله بعضاًده ابراهیم بکدن ترکب ایدردی – نقطهٔ نظریمی ایضاح ایتدم . اولا اوردومزك سفربرلکنی اتمام ایتمه‌دن حرب عمومی‌یه داخل اولمامز آلمانیا ایچین برفائده‌یی تأمین ایتمه‌مکله برابر بزم ایچین انتحار اولوردی . چناق‌قلعه‌ده‌واستانبول‌ایله روسیه حدودنده هیچ برنفریمزبیله بولونمدیغنی بیلن انکلتره وفرانسزلرله روسلر برطرفدن چناق‌قلعه ایله قره‌دکز بوغازینه وبرطرفدن ارضروم اوزرینه آنی برهجوم ترتیب ایدرلر وبریاندن استانبولی اشغال ایدرك دیکر طرفدنده ارضروم اوزرندن سیواسه وآناطولینك کوبکنه دوغرو ایلرلیه‌جك اولورلرسه عثمانلی اوردوسی حربك صوکنه قدر سفربرلکنی اتمام ایده‌مز ودها ایلك کونلرده‌حکومت عثمانیه‌نك موجودیتنه نهایت ویرلمش اولور . ایضاحاتمی پك مصیب تلقی‌ایدن آرقاداشلر نقطهٔ نظریمزك اصابتنی آلمانیا سفیرینه‌ده‌قبول ایتدیردکلرندن مجلس‌وکلاجه بالمذاکره‌حکومت عثمانیه‌نك حرب‌عمومی‌اثناسنده‌بی‌طرف‌قالاجغی‌وفقط بیطرفلغنه هرایکی‌هیئت دولیه‌جه تماماً رعایتی‌تأمین ایچین اوردوسنی حال سفربری‌یه وضع ایده‌جکنی اعلانه قرار ویردك . وقراریمزی درعقب اجرا ایتدك .

هیئت وکلا آراسنده آلمانیا ایله اتفاقزه واوکا قارشی تعهداتمزه واقف اولمایان ذوات دخی اوردونك عمومی سفربرلکنك اعلانی قاعدهٔ حزم و احتیاطه موافق تلقی ایتمشلردی .

سفربرلك اعلانندن ایکی ویا اوچ کون‌صوکرا بن بحریه‌نظارتی کماکان عهده‌مده قالمق اوزره ایکنجی عثمانلی اوردوسی قوماندانلغنی درعهده ایتمشدم .

آغستوسك برنجی ویا ایکنجی کونی انکلتره بحریه نظارتی صوك تقسیطی یارم ساعت اول ویرلمش اولان سلطان عثمان عثمانلی باندیره‌سنك کشیده‌سنه مانع اولمش

وكرك سلطان عثمانه وكركسه رشاديه‌يه آمبارغو وضع ايتمش ايدی . بو أليم خبری آلديغم كون حس ايتديكم حزن والمی بوتون حياتمده اونوتمقلغم امكان خارجنده‌در انكليز بحرسفيد قومندانی آميرال سيردوروبه‌كك استانبولی زيارتی اثناسنده‌كی وصايای خالصانه‌سی (!) ، آرمستورونغك كمينك انشاآتی تأخير ايچين ايجاد ايتديكی بيك درلو بهانه‌لر تماميله نظرمده پيدای صراحت ايتدی وبو كميلری ضبط ايتمك انكليزلرك اوته‌دنبری مقصدی اولديغی نجه تماماً تظاهر ايتدی . انكلتره حكومتی كرچه كنديسی حال حربده ايكن كندی ترسانه‌لرنده دردست انشا اولان كميلره آمبارغو وضع ايتمك صلاحيتنی حائزايسه‌ده بودفعه بزم كميلره آمبارغو قويه‌جغی زمان انكلتره هنوز حال حربده دكلدی . حتی اوردو و دونتماسنك بيله سفربرلكنی اعلان ايتمه‌مشدی . بو حادثه‌نك مناقشه‌سی اوزمان اوزون اوزادی‌يه دوام ايتمش وانكليزلرك خطاسی كندی ديپلوماتلری طرفندن دخی تصديق ايدلمش اولديغندن بونلری بوراده ايضاحه لزوم كورميورم . مع هذا بو حادثه اوردومزك عمومی سفربرلكنی اعلان ايتمسنی محق كوستردی و عمومی سفربرلكمزی بی‌لزوم كورن ائتلاف سفراسنه قولايجه جواب ويرمكلكمزی تأمين ايتدی . حتی آتيده عرض ايده‌جكم طرزده مرمره‌يه داخل اولان غوبن وبره‌سلاوك بودخولنه حكومت عثمانيه‌نك حقلی كوستردی .

غوبن وبره‌سلاوك چناق قلعه‌دن مروری واستانبوله ورودی

توركيه‌نك آلمانيا ايله اتفاقنه آزچوق واقف اولان وفقط حكومت عثمانيه‌نك شمديلك بی‌طرفلغی اعلان ايتمش اولمسی اسبابنه واقف اولمايان بعض آلمان ضابطانی وبالخاصه ليمان فون ساندرسك ياورلری بعض ناخوش تظاهرانه قيام ايده‌جك قدر مناسبتسزلكلر كوستريورلر و حكومتك همان حربه كيرمه‌مه‌سنك يكانه مسببی بن اولديغمی ظن ايدرك بكاقارشی ايچين ايچين بركين وعداوت بسليورلردی . بالطبع حقمده اوفاق بر حرمتسزلكه بيله جسارت ايده‌مدكلری ايچين بو حسی عداوتلری بن هيچ آكلامامازلقدن كليوردم .

بركون پرنس سعيد حليم پاشانك ياليسنده ريختيم اوزرنده بولنيوردق . روسيه‌دن كلان وبرچوق فرانسز سفربرلرينی (Mobilisés) حامل اولان برفرانسز واپوری قره‌دكز بوغازينی — مرمره‌يه دوغرو — مرور ايديوردی . ريختيم اوزرنده بولنان آلمان ضابطانی و سفارتخانه منسوبينی آره‌سنده واپورك حامل اولديغی يولجيلردن بحث اولنيوردی . آره‌لرنده بولونان ليمان پاشانك ياورلرندن بری بكا ايشيتديره‌جك وجهله يوكسك سسله :

« ایشته عثمانلی بحریه ناظری پاشا حضرتلری بو واپورك چناق قلعه‌دن مرورینی منع ایده‌جك اولورلرسه بزم غرب جبهه‌سنده‌کی آرقاداشلریمز لااقل درت بیك فرانسز نفرندن قورتولمش اولورلر . بویك فائده‌لی تشبث آنجق بحریه ناظری پاشا حضرتلرینك ألنده‌در . » دیمشدی .

بالطبع بن هیچ ایشتمه‌مزلکدن کلدم . و واپور یولنه دوام ایتدی .

٨ اغستوس کونی آلمان آتاشه‌ناوالی قاپیتن هومان بحریه نظارتنه کلدی . انکلیز دونماسی طرفندن تعقیب ایدلمکده اولان آق دکز آلمان مفرزهٔ بحریه‌سنك چناق قلعه‌یه دوغرو چکیلمکده اولدیغنی و آلدقلری معلوماته کوره غوبن‌ك کوموری بولونمادیغندن بحریه نظارتنه عائد ده‌پولردن بش آلتی بیك طون کمورك کندیلرینه تعویضاً ویرلمسنی رجا ایتدی. همان تلفونله صدر اعظم وانور پاشالرله طلعت بکك مطالعه‌لرینی صوردم. موافقت ایتمکلم جوابنی ویردیلر . درنجه ده‌پوسندن اومقدار کمورك اعطاسی امرینی ویردم وواپورك تحمیلنه یاردم ایتمك اوزره بر بحریه عمله مفرزه‌سنی درنجه‌یه سوق ایتدم . واپور بش آلتی ساعت اچنده تحمیل اولنه‌رق آطه‌لر دکزینه تحریك اولوندی.

١١ اغستوس کیجه‌سی ینه برمعتاد پرنسك یالیسنده اجتماعمز مقرردی . طلعت جاوید وخلیل بکلرله بن دها اول کلمشدك . متعاقباً واصل اولان انور پاشا کندیسنه خاص اولان ساکن طوریله کوله‌رك «براوغلمز دنیایه کلدی» دیدی. بالطبع بوندن برشی آکلامامشدق . بزی چوق مراقده براقایه‌رق « غوبن ایله برهسلاو بوصباح چناق قلعه اوکنه کلمش وانکلیز دونماسی طرفندن تعقیب ایدلمکده اولدیغندن بحثله بوغازدن مرورینه مساعده ایدلمسنی طلب ایتمش . برمتفق دولته عائد سفائن حربیه‌یی محق برتهلکه‌دن وقایه ایچون بو طلبه موافقت ایدلمسی امرنی ویردم . وکمیلر شمدی بوغازك بری طرفنده بوغاز استحکاماتنك تحت حمایه‌سنده بولونیورلر. فقط بزده بونك نتیجه‌سی اوله‌رق بر مسئلهٔ سیاسیه قارشیسنده قالمش اولدق. بوکیجه بومسئله‌یه عائد بر قرار ویرمك لازمکلیور . . » دیدی .

مسئله جداً پك نازکدی . طرفین مخاصمیندن برینه منسوب ایکی سفینهٔ حربیه عثمانلی صولرینه التجا ایتمشدی . بی‌طرفلق قواعدینه توفیقاً بزم یا یکرمی درت ساعت ظرفنده بوسفائن حربیه‌یی قره‌صولریمزی ترکه اجبار ویاخود بوتون اسلحه‌سندن تجرید ایده‌رك برلیمانده اقامت ایتدیرمکه مجبور ایدك . حالبوکه بز حقیقتده آلمانیانك متفقی اولدیغمزدن سفائن مذکوره‌یی دشمنه تسلیم ایتمکله مساوی اولان برنجی شقی اختیار ایده‌مزدك . بوهم منافعمزه وهم وظائفمزه مخالفدی . ایکنجی شقه ایسه آلمانلرك یاناشمایاجقلری محققدی . بوحالده یکرمی درت ساعت صوکره مؤتلفین بو حرکتمزی Casus belli عد ایدرك بزه اعلان حرب ایده‌بیلیرلردی . کرچه ایرکج

بو حادثه وقوعه كله‌جك وبرحربه اشتراك ايده‌جكدك . فقط اردومزك وضعيتى بو اشتراكك ممكن اولديغى قدر تأخيرنى آمردى .

او صره‌ده فرانسز وانكليز سفيرلرى كمال تلاشله صدر اعظم پاشايى زيارته كلديلر وآلمان سفائن حربيه‌سنك بوكون چناق قلعه بوغازندن ايچرى‌يه داخل اولدقلرينى وحتى برچوق فرانسزلرى حاملاً دون صباح استانبول ليماننده حركت ايدن وچناق قلعه‌يه مواصلت ايتمش اولان مسافرى‌واپورينى تحرى‌يه جرأت ايتدكلرينى ، بوحركتى حكومت سنيه‌نك اعلان ايتديكى بيطرفلغه مغاير بولدقلرينى بيلديرديلر وكمال شدتله پروتستو ايتديلر .

برايكى ساعت مذاكره‌دن صوكرا كميلرك موقةً ظاهراً تسليحاتدن تجريدينى آلمانيا حكومتندن رجا ايتمكه قرار ويردك . طلعت وخليل بكلر انجمن وكلانك بو قرارينى سفير وانكنهايمه تبليغ ايتمك اوزره طرابيه‌ده‌كى سفارتخانه‌يه كيتديلر . برساعت صوكرا عودت ايدرك سفيرك بوكا قطعياً راضى اولمديغى وكرچه حكومت عثمانيه‌نك بى طرفلق شكلى آلتنده شمديلك حربه دخولنك تأخيرينى اولجه قبول ايتمشلر سه‌ده آلمان سفائن حربيه‌سنك بو ضرورى التجاسى اوزرينه وضعيتك بالكليه تبدل ايتديكى قناعتنده بولونديغى و شايد بوحادثه ائتلاف دولتلريله حكومت عثمانيه آره‌سنده انقطاع مناسبات وحتى اعلان مخاصماتى انتاج ايدرسه بونى حادثاتك ضرر وزيان طبيعيسنه عطف ايدرك قبول ايتمك مجبوريتنده بولنديغمزى افاده ايتديكنى بيلديرديلر .

انور پاشا سفيرك بومطالعاتنه اشتراك ايديور وفقط بن هرنه‌اولورسه اولسون بوكا برچارهٔ تسويه بولارق شمديكى حالده حربه كيرمكدن توقى ايتمك مجبوريتنده‌اولديغمزى ادعا ايديوردم . صدراعظم پاشا ايله جاويد بك دخى بنم فكريمه اشتراك ايديورلردى . نهايت انجمزدن بريسى شويله برتدبير تكليف ايتدى :

« آلمانلر بوايكى كمى‌يى دها اول بزه صاتمش اولامازلرمى ؟ چناق قلعه‌يه كليشلرى كميلرى بزه تسليم مقصدينه ابتنا ايتديريله‌مزمى ؟ » ديدى .

هركس كنيش برنفس آلدى . ايشى برتسويهٔ دوستانه‌يه ايصال ايده‌جك بر زمين بولونمشدى . برمدت صكرا سفير وانكنهايمى پرنسك ياليسنه دعوت ايدرك بوتكليفى درميان ايتمكه قرار ويردك . انور پاشانك ياورلرندن برى سفارتخانه‌يه كوندرلدى . بر چاريك صوكرا سفير ياليه كلمشدى . وقت كيجه ياريسنى كچيوردى . صدراعظم وطلعت بكله سفير اراسنده برساعت قدر حرارتلى بر مذاكره‌دن صوكرا همان اوكيجه برلينله مخابره ايدرك صباحه قدر جواب موافقت استحصالى وعدى آلندى . فقط بز برليندن بر جواب موافقت ورود ايدنجه‌يه قدر صدر اعظم پاشانك قوناغنى ترك ايتمه‌دك . نهايت صباحك ساعت درده كميلرك توركيه‌يه صاتيلمش اولديغى اعلان ايتمكه صلاحيتدار

اولدیغمزه، شوقدرکه امیرال شوسونك عثمانلی خدمت عسکریه‌سنه قبول ایدلسی شرط اولدیغنه دائر جواب موافقت کلدی .

بو صاتیش کیفیتی حقیقی دکل ظاهری ایدی . ایمپراطور حرب دونماسنه عائد سفائنی انجق رایخشتاغك مو فقتیله صاته‌بیله‌جکندن بیع قطعینك حربدن صوکرا رایخشتاغدن آلنه‌جق قراره تعلیقی ضروری اولدیغی بیلدیریلیوردی . بو صورتله شو ظواهر امکانی بولونمش اولدیغندن ایشك تفرعاتی بحریه نظارتجه اتمام اولونمق اوزره صباحك ساعت بشنده انجمن وکلا داغیلدی . أوه عودتله بر مدت اویودقدن صکره بحریه نظارتنه کیتدم وهمان کوبن وبره سلاوك حکومت عثمانیه‌جه المانیادن صاتین النمش ومذکور سفینه‌لرك دونکی کون چناق قلعه‌یه مواصلت ایتمش اولدقلرینه دائر غزته‌لره رسمی بر بیاننامه ویردم . سلطان عثمانله رشادیه‌نك انکلیزلر طرفندن مصادره‌سنه مقابل ایشته شمدی دیکر ایکی کمی الده ایتمش اولدیغمزه دائر پك حرارتلی مقاله‌لر نشر ایتمه‌لرینی منتسبین مطبوعاتدن رجا ایتدم .

فقط ایشك اك نازك جهتی الآن عثمانلی دونماسی قوماندانی صفتیله دونمادە بولنان آمیرال لیمپوس ایله انکلیز ضابطانی دونمادن کورولتوسزجه‌کری چکمکدی . ایرتسی کون آمیرالدن برراپور آلدم . بویله ایکی‌یکی سفینه الده ایتدیکندن طولایی حکومت عثمانیه‌یی تبریك ایدیـور و کمیلر درعقب کندی قوماندانـنه کوندرلدکلری حالده دونمادن تفریق ایده‌جکی ضابطان و مرتبات سائره‌یی نهایت بر آی طرفندن بوصـوك سیستم کمیلری اداره‌یه مقتدر بر حاله کتیره‌بیله‌جکنی سـویلیوردی . آمیرالی دعوت ایدرك بوبابده مذاکراته باشـلادم . آلمان امیرالی ایله کمیلرك مرتباتی پك یورغون اولدقلرندن نه زمان کمیلری تخلیه ایده‌جکلری پك‌ده معلوم بولونمادیغندن شـمدیلك بوکمیلره‌ویریله‌جك مرتبات وضابطانك لیسته‌لرینی تنظیم ایله اشتغال ایتملرینی رجا ایتدم.

تصادفات حسنه‌دن اولارق درت بش کون صکرا امیرالدن قیصه برمکتوب الدم. بومکتوبده دوغرودن طوغرویه صدراعظم پاشایه انکلیزجه اولارق تقدیم ایتدیکی راپورك برصورتنی بکا کوندرمش اولدیغنی سویلیوردی . راپوری ترجمه ایتدیردم . دونانمامزك واردومزك حالی ایلری سـوره‌رك حکومت عثمانیه‌نك قطعی بی طرفلق محافظه ایتمسی لازمکله‌جکنی ویکی کلن کمیلری اداره خصوصنده‌ا کتساب ملکه ایده‌بیلمك ایچین عثمانلی ضـابطان و مرتباتنك لا اقل اوچ بش سـنه‌لك بر تعلیم وتربیه‌یه محتاج اولدقلرینی درمیان ایدییوردی. همان امیراله برجواب یازدم . کندیسی اموربحریه‌نك اصلاحنه مأمور اولمق اعتباریله طوغریدن طوغری‌یه عثمانلی بحریه ناظرینك معیتنده بولندیغی وبناءً علیه راپورلرینی آنجق بحریه ناظرینـه تقدیم ایده‌بیله‌جکنی، فقط راپورلرینك یالکز اصلاحات بحریه‌یه انحصـار ایتمسی شرط اولوب قوای بحریه‌مزك

احوالندن بحث ایله طرز سیاست حقنده حکومت عثمانیه‌یه ارائه طریقه صلاحیتدار اولمدیغنی بیلدیردم .

ایرتسی کون امیرالدن پك قیصه برجواب کلدی .

« امر نامه‌کزدن وضعیت حقیقیه‌نی کشف ایتدم . بعدما ارائه بیوریلان خط حرکتدن انحراف ایتمیه‌جکمی عرض ایدرم . شوقدر وارکه بوصرەده پك زیاده یورولمش اولدیغمدن ؛ راحتسزلغندن طولانی طرابیه‌ده بر صیفیه‌ده اقامت ایتمکده بولونان قیزمك یاننده ؛ برمدت استراحت ایتمکلکمه مساعده بویورلمسنی رجا ایدرم . » دییوردی .

رجاسنی اسعاف ایتدیکمی ، انجق کندیسی دونانمادە بولنمدیغی حالده دیکر انکلیز ضابطانیله چرخجی وسائره‌نك دونانماده بولونمسی عثمانلی مرتباتیله اره‌لرنده اختلافات تولیدینی انتاج ایده‌بیله‌جکندن ضابطان مومی الیهانك ترسانه‌جه خصوصات سائره‌ده استخدام ایدلمك اوزره دائرهٔ بحریه‌یه اعزاملری ایجاب ایده‌جکنی بیلدیردم . ایرتسی کون امرم اجرا اولنه‌رق دونانماده انکلیز ضابطان ومرتباتندن هیچ برکیمسه قالمادی .

بونی متعاقب امیرال شوسون پاشانك دونمای عثمانی برنجی قوماندانی عنوانیله خدمت سلطنت سنیه‌یه داخل اولدیغنه دائر ارادهٔ سنیه نشر اولوندی . برقاچ کون صکراده « یاووز » و « مدللی » اسملرینی آلمش اولان کوبن وبره‌سلاو استانبول لیماننه کله‌رك عثمانلی سنجاغنی کشیده وموده آچیقلرنده دمیرله‌دیلر . برقاچ کون صوکرا هکبه‌لی آطه‌ده اجرا اولونان قاییق یاریشلری وسیله‌سیله یاووز ومدللی‌نك‌ده داخل اولدیغی عثمانلی دونماسی ارطغرل یاطیله یاریش محلی تشریف بیورمش اولان ذات حضرت پادشاهینك حضورلرنده بررسم کچید اجرا ایتدی . او کونلر استانبولده خلقك نشئه وسروری جداً تصورك فوقنده‌ایدی . حکومتك استحضارات حربیه‌سندن هرکس امین بولنیوروالمانیا ایله اوستریانك غلبه‌سنی ارزو ایتمه‌ین هیچ برمسلمانه تصادف ایدلمیوردی . خلقك تمایلات دوستانه‌سی المانلری جداً سویندیرییور ، انکلیز ، فرانسز ، روسلری ایسه حدتلندیردکجه حدتلندیرییوردی .

انکلیز ، فرانسز وروس سفیرلریله بعض مذاکرات خصوصیه

کوبن وبره‌سلاوك مرمره‌یه دخولندن صوکرا بز بالطبع بوغازلری قپامشدق . بر یاندن بو معامله‌یی بر طرفدن‌ده بو ایکی المان سفینهٔ حربیه‌سنده الان المان مرتباتی بولونماسنك بی طرفلغه مغایرتی ایلری سوره‌رك انکلیز وفرانسز سفیرلری رسمی وخصوصی‌ده مارشلر یاپمقدن بر آن خالی قالمیورلردی . اتفاقمزدن بی‌خبر اولان ائتلاف سفراسی بوایکی کمی و موجود برچوق المان ضابطانی سایه‌سنده المانلرك بزی بهمه‌حال

بر حربه سوروكلیه‌جكلرینی ادعا ایدییورلر و بزم بی طرفلغمز ایچین یكانه چاره بوكمیلرك المان مرتباتندن تجریدی والمان هیئت اصلاحیه‌سیله مذكور مرتباتك المانیایه اعاده‌سندن عبارت اولدیغنی سویلیورلردی . جداً بی طرف اولسه ایدك بزم یاپه‌جغمز ایش‌ده بوایدی . فقط بز بی طرفلغمزی منحصراً وقت قازانمق ایچین اعلان ایتمش ، حربه كیرمك ایچین اردونك سفربرلكنی اتمام ایتمسنه انتظار ایدیوردق .

بوصره‌ده انجمن وكلا ینه وقت قازانمق فكریله انكلیز سیرلوئی‌ماله‌ته بنم‌وفرانسز سفیری ایله جاوید بكك پك صیقی برتماس محافظه ایتمكلكمزه واتفاقمز حقنده‌كی شبهه‌لرینی درعقب ازاله‌یه ساعی بولونمقلغمزه قرار ویردی .

طرابیه‌ده‌اقامتكاهنده‌بركون آقشام‌اوزری كندیسیله كوروشوركن سیرلوئی‌ماله‌ت :

« جمال پاشا ! حكومت عثمانیه بیطرفلغی حقیقتاً وصوكنه قدر محافظه ایچین نه‌كبی منافع تأمینه راضیدر ؟ » دیدی .

حكومت عثمانیه‌نك حقیقی بیطرفلغندن شبهه ایتمه‌مكله‌برابر بوسؤالی صدراعظم‌پاشایه عرض ایتمك مجبوریتنده اولدیغمی بیلدیردم .

انكلیز وفرانسزلرك دائرهٔ اتفاقه كیرمك ایچین نه‌كبی شرائط درمیان ایتمه‌مز ایجاب ایده‌جكنه دائر صدراعظم پاشا ایله برقاچ ماده قرارلاشدیره‌رق یازدق . بومادەلر ؛ بالعموم قاپیتولاسیونلرك الغاسی ، یونانلیلرك غصب ایتدیكی آطه‌لرك اعاده‌سی ، مصر مسئله‌سنك حلی ، روسلر طرفندن امور داخلیه‌یه قطعیاً مداخله ایدلمامسی‌وشاید روسلر طرفندن برتجاوزه دوچار اولورسه‌ق انكلیز وفرانسزلر طرفندن بالفعل ممانعت‌اولونمسی وسائره‌كبی برطاقم شرائطدن عبارت ایدی‌كه سیرلوئی‌ماله‌تك بونلری لوندره‌یه نقل‌ایتمش اولدیغی‌بزحربه داخل‌اولدقدن‌صوكرانشراولونان‌انكلیز ماوی كتابنده‌كی تلغرافنامه‌دن آكلادم . اوچ درت كون صوكرا سیرلوئی‌ماله‌ت بربر ؛ برر جواب ویرییوردی : قاپیتولاسیونلرك قسم عدلیسنك الغاسی شمدی موضوع بحث اولامازمش ، آنجق اقسام مالیه‌سندن بعضیلرینك شمدیدن الغاسنه دیكر متفقلری راضی اولمق شرطیله ، انكلتره موافقت ایده‌بیلیرمش ؛ یونانلیلرله آرامزده‌كی آطه‌لر مسئله‌سنی زمانه تعلیق ایتمك دهاموافق‌اولورمش ؛ مصر مسئله‌سنك صورت حلنه شمدیدن یاناشمق تهلكه‌لی اولاجغندن بونك حرب‌عمومیدن‌صوكرایه براقلمسی انسب ایمش ؛ روسلرك توركیه‌یه شمدیلك‌بركونا‌تجاوزلری‌اولماوب اساساً حكومت‌عثمانیه‌نك تمامیت ملكیه‌سی‌دیكر دول معظمه مثللو انكلتره وفرانسه‌نك دخی تحت ضماننده بولوندیغندن بوجهتدن پك زیاده‌أمین‌اولمقلغمز لازمكلیرمش ؛ شوقدر واركه اكر بز آرزو ایدرسه‌ك‌بوضمانی تقویه ایده‌جك وجهله برسند سیاسی اعطاسنه حاضر بولنیورلرمش . آنجق بوتون بومنافعه مقابل بزده روس سفائننه قارشی بوغازلری هیچ برزمان وهیچ بربهانه ایله قاپامامغه

مجبور اولمقلغمز و بو نقطهٔ مهمه حقنده‌کی روس آمالی تطمین ایتمکلکمز ایجاب ایدرمش. بزم هیئت ائتلافیه لهنه حربه کیرمکلکمزی قطعیاً ایسته‌میورلر و بونی منفعتلرینه مغایر کوریورلرمش ؛ بزدن ایسته‌دکلری شی قطعی بی طرفلغمزك محافظه‌سی، آلمان مرتباتیله هیئت اصلاحیه‌سنك آلمانیایه اعاده‌سی ، چناق قلعه بوغازینك سیروسفائنه درعقب کشادی ایله بعدما قطعیاً قپادلمیه‌جغنك تعهد ایدلمسی ایمش و بوکا مقابل تمامیت ملکیه‌مزك محفوظیتنه و مالی قاپیتولاسیونلرده تعدیلات اجراسنه دائر انکلتر فرانسه وروسیه باب عالی‌یه بر سند ویره‌جکلرمش .

نجه جواب پك صریح ایدی. بزم کندیلریله برابر حربه کیرمکلکمزی ائتلاف هیئت دولیه‌سی ایسته‌میوردی . بونك سببی نه اوله‌بیلیر ؟ زیرا بز اونلرك متفق اولارق حربه کیره‌جك اولورسه‌ق روسیه‌نك کوز دیکدیکی استانبوله وضع ید امکانی اورته‌دن قالقاجقدی . بوکا روسیه قطعیاً راضی اولاماز و بناءً علیه فرانسز و انکلیزلرده یاناشامازلردی ، مقصدلری صراحةً شو ایدی :

« تورکیه‌یی شمدیلك بزه مضر اولاجق تدابیر اتخاذندن منع ایده‌لم . روسلر بو حرب عمومی اثناسنده بزمله تماسی غائب ایتمه‌سونلر و بو سایه‌ده بز حربی قازانه‌لم ؛ اوندن صوکرا روسیه‌نك آرزوسنه توفیقاً استانبولی روسلره ویرمك و عربستان ایالتلرنده اصلاحات طلبی نامی آلتنده مختاریتلر تأسیس ایتمك و اونلری تحت حمایه و نظارتمزه آلمق کوچ بر شی دکلدر . »

بو ایضاحاتمدن آکلاشیلیورکه ایلك اتفاق تکلیفم پاریسده ناصل و نه صورتله رده دوچار اولدیسه انکلیز قنالیله یاپدیغم ایکنجی اتفاق تکلیفی‌ده عیناً او صورتله رد ایدلدی.

انکلیز و فرانسز سیاستنی تعقیب ایتمه‌مش اولدیغمزدن دولایی بزی حماقت و دها دوغروسی جنایتله اتهام ایدنلره صورارم ؛ بزی ایسته‌مین دولتلرله اتفاقمز نه صورتله ممکن اوله‌بیلیردی‌که بزده اتفاق ایتمش اولالم ؟ دینلیورکه بی طرفلغمزی محافظه دها اولا اولوردی . بوغازلری سیروسفائنه سربست بولوندیرمق شرطیله دکلمی ؟ او حالده روسیه بو حرب عمومیدن اویله بویوك بر ظفرله چیقاجق ایدیکه حتی حربك نهایتنی بیله بکله‌میه‌رك استانبولك و شرقی آناطولینك اشغالنه امکان بولاجقدی .

« هم بوغازلری قپایالم هم‌ده بی طرفلغمزی محافظه ایده‌لم . » دینه‌جك اولورسه بوکا نه عهداً حقمز واردی ، نه‌ده انکلیز و روسلر مساعده ایدرلردی . فعلی تضییقات اوقدر چابوق باشلاردی‌که بالنهایه « حربك صوکنه قدر بوغازلری و استانبولی تحت اشغالمزده بولوندیره‌لم‌ده بعدالحرب ینه سزه اعاده ایدرز . » طرزنده ادعالر باش کوستریر و بالفعل اجرا ایدرلردی . خلاصه بزم ایچین ایکی چارهٔ نجات واردی : یا ، انکلیز و فرانسزلرله متفقاً مرکزی ایمپراطورلقلر علیهنه حرب ایدرك بو سایه‌ده روسلرك

بزه قارشی برده‌ها تجاوز ایده‌مه‌ملرینی تأمین ایتمك یاخود مرکزی ایمپراطورلقلرله متفق اوله‌رق روسلرك شدید برمغلوبیته دوچار اولمسنه چالیشمق. فرانسز و انکلیزلر اتفاقزی رد ایدرك بزی دشمن جانبمزك خیر ومنفعتنه بوغازلری آچیق بولوندیرمق شرطیله بی‌طرفلغه دعوت ایدییورلردی . مرکزی ایمپراطورلقلرایسه خصممزی أزه‌بیله‌جك برقدرت مهیبه‌ارائه ایتمکله‌برابر بزی خصممزك مستفید اولامیه‌جغی تدابیر اتخاذینه مجبور ایده‌جك وجهله دائرهٔ اتفاقه آلیورلردی . بو سایه‌ده بلکه خصممزك اضمحلالی مأمول . یالکز براحتمال وارکه شاید مرکزی ایمپراطورلقلر مغلوب اولورلرسه بزم ایچین پك وخیم برعاقبت محقق . اویله آما شاید ائتلاف دولتلرینك ایستدکلری طرزده بوغازلری آچیق بولوندیرمق شرطیله بی‌طرف قالاجق اولورسه‌ق خصممزك غالبیت قطعیه‌سی وبالنتیجه بزم حیاتمزه نهایت ویرمه‌سی‌ده غیر وقابل رد وجرح حقایقدن .

بناءً علیه کیم نه‌دیرسه دیسون روسیه‌نك غالبیتی نتیجه‌سنده بلامدافعه ذلیل وحقیر روس و انکلیز و فرانسز ظلم وقهری آلتنه دوشمکدنسه مرد و جسور ملتلره یاقیشیر برقهرمانلقله قانك الـك‌صوك دامله‌سنه‌قدر چارپیشه‌رق نتیجه‌ده‌یا غالبیت قطعیه‌نی احراز ایله ابدیاً قورتلق ویاخود « بوتون وارم الیمدن کیتدی برناموس مستثنا » دیه‌که حق قازانه‌رق شهامت وناموسکارلقله باشلایان پرشان‌وشرف برتاریخ ملی‌یه ینه شهامت و ناموسکارلقله نهایت ویرمك نجه اولادر . بویالکز نجه دکل مملکتك اکثریت عظیمه‌سنجه‌ده اولا کورولدیکی ایچین درت‌سنه دوام ایدن حربمز اثناسنده چناق‌قلعه مدافعه‌سی ، سلمان‌پاك‌مدافعه‌سی ، کوت‌الاماره‌محاصره‌سی ، بحره‌مدافعه‌لری ، مدینه مدافعه‌سی کبی الـك‌بویوك ملتلرك بیله تاریخ مفخرتلرینی تزیین ایده‌بیله‌جك نجه‌خوارق حادثات یاراتمغه موفق اولدق . بالطبع بو مطالعاتم مدافعهٔ ناموس ایچون بذل حیاتی الزم عد ایدن فداکاران و ناموسکاران ملته عائددر . حیاتلرینی اوچ بش کون دها ادامه ایده‌بیلمك ایچین هر درلو ذلت و مسکنته تحمل ایتمکدن چکنمه‌ین عجزه و بی‌چارکان بوسوزلریمك قیمتنی تقدیرایده‌مزلر . سوءطالع سوقیله شمدی اوغرادیغمز وضعیت ألیمه‌یی مال بولمش مغربی کبی فرصت اتخاذ ایدرك « ایشته بی‌طرف قالسه‌ایدك هم اوقدر آدم أولمزدی هم‌ده بو فلاکته اوغرامازدق» دیمك صورتیله برده فرط کیاست ابرازینه قیام ایدرلر . اونلره قارشی ویره‌جکمز جواب « مدافعه ایدرك أولمکله بلامدافعه‌أولمك‌اره‌سنده‌کی فرقی تقدیرایتمه‌ینلرله‌سوزیمز یوق! » دیمکدن‌عبارتدر .

***

انکلیز و فرانسز سفیرلریله بو طرزده جریان ایدن تماسلریمز آره‌سنده بعض کولونج محاوره‌لریمزده اولمشدی .

برکون سیرلوئی‌مالت ایله قنوشورکن انورپاشانك آلمانلر طرفندن تماماً قازانلمش

اولديغنه أمين اولديغنى و پك يقين برزمانده آلمان ضابطلرى وبالخاصه كوبن وبره سلاو واسطه‌سيله اعلان حربى ايجاب ايده‌جك بروقعه احداث ايده‌جكلرينى سويله‌مشدى.
قابينه‌ده بى‌طرفلق فكرينك غالب اولديغى و بناءً عليه هيچ بر تهلكه بولونماديغى طرزنده جواب ويريركن ديديكه :

« خير ، جمال پاشا ، آلدانيورسكز . بن اميڹمكه بو آلمانلر مقصدلرينه نائل اولمق ايچين برضربهٔ حكومت ياپمقدن بيله چكنمزلر. مثلا سزى حبس ايدرلر ودها كيم بيلير نه‌لر ياپارلر . »

پك ساده‌دلانه بولديغم بو سوزلره قارشى ينه برطرز ساده‌دلانه‌ده جواب ويرمش اولمق ايچين كوله‌رك ديدمكه :

« اويله برشى حس ايتديكم آنده اتخاذ ايده‌جكم تدبيرى بن چوقدن دوشوندم . اوزمان بحريه ناظرى صفتيله چناق‌قلعه‌يى انكليز وفرانسز دونماسنه آچار، حال اختلالده بولونان دونمانك تأديبنى اوكا حواله ايدرم . »

پك شايان حيرتدركه اوذكى انكليز ديپلوماتى بو سوزلريمه ايناندى . اوقدركه بو معناسز محاوره‌يى خارجيه نظارتنه نقل ايتمش اولديغنى بالآخره ماوى كتابدن اوكرندم.
روس تورونجى كتابنك ٤٠ نومرولى وثيقه‌سى ٣١ آغستوس تاريخندن اعتباراً ايكى هفته ظرفنده آلمان مرتباتى غوبن وبره سلاو سفينه‌لرندن اخراج ايده‌جكمه دائر سفيرموسيو دوكيرسه تأمينات حتى ناموسم اوزرينه سوزويرمش اولديغمى سويليورسه‌ده موسيو دوكيرس اكر يالان سويله‌ميورسه مطلقا آمرينه خوش كورونمك ايچين بو تعبيرى قوللانمشدر ديمك ايستيورم .

حرب عموميه صورت دخولمز

بوبون بوظواهرك يانـنده ديكر بر چوق حقيقى مساعى واردى . انجق وكلانك هركيجه‌كى اجتماعنده آلمان ـ عثمانلى معاهدهٔ اتفاقيه‌سـنك متممى اولمق اوزره برچوق شيلر قرارلاشديريليوردى . بونلرك تصديقنى آلمانلردن طلب ايديوردق .
بزم الك زياده آرزو ايتـديكمز شى بولغارلرك‌ده بزمله برلكده حرب عموميه داخل اولمسنى تأمين ايتمكدى . امضاى همايون ايله موشـح عثمانلى ـ آلمان معاهدهٔ اتفاقيه نسخه‌سى قرارگاه عموميده آلمانيا ايمپراطورينه توديع ايلديكى زمان بواتفاقدن طرفين ايچين پك بويوك يمن وخير اميد ايتمكده اولديغنى سويله‌ين مشاراليهك بشوش برچهره ايله :

« شمدى سزه كوزل برحوادث ويره‌يم . بولغار قرالنك بزمله متفق اولديغنه دائر

اولان مکتوبنی بو صباح جبمه قویدم . » دیمش اولدیغنی برلین سفیریمز محمود مختار پاشا حضرتلری یازمشلردی .

بوخبر بزم ایچون جداً موجب ممنونیتدی . زیرا بش لتی آی اول بزمله قرار-لاشدیردقلری مذاکرات اتفاقیه‌یه دائر بولغارلردن حرف واحد ایشیدلمیور وبوحرب عمومیده ائتلاف دولتلریله توحید مساعی‌یه قرار ویررلرسه بزم ایچون پك بویوك برفلاکت انتاج ایده‌بیله‌جکلرینه شبهه ایدلمیوردی . فقط حرب عمومینك ظهورندن بری بر ایکی ای کچدیکی حالده الان بولغارلرده بر اثر حرکت کورولمه‌مکده اولمسی بولغارلرك بزم کبی آلمانلری‌ده آلداتمش اولدقلری ظننی تولید ایتمکه باشلامشدی.

پك صیق کوروشمکده اولدیغمز بولغار سفیری موسیو طوشف نتیجهٔ قطعیه حقنده امنیت بخش بر قناعت حاصل ایتمه‌دکجه بولغارستانك حربه داخل اولمسی دوغرو اولمیاجغی نظریه‌سنی مدافعه ایدیور وبو نظریه خارجنه چیقمقدن توقی ایدیوردی.

کرچه آلمانلر بدایةً بزم سفربرلکمزی اتمام ایدنجه‌یه قدر محافظهٔ بی‌طرفی ایدرك حرب عمومی‌یه ممکن اولدیغی قدر کچ داخل اولمامزه راضی اولمشلر ایدیسه‌ده بالاخره دوچار اولدقلری مارن مغلوبیتی اوزرینه فرانسه‌یه تجاوز ایدن اوردولرینی برپارچه کری چکه‌رك تعرضدن مدافعه‌یه کچمکه مجبور اولملری وروس اردولرینك برطرفدن شرقی پروسیایی آلت‌اوست ایدرك مظفرانه ایلرلمکه باشلاملری وینه روس اوردولرینك غالیچیایی استیلا ایتمسی وضعیتلرینی بالکلیه تبدیل ایتمش اولدیغندن برطرفدن مهم برمقدار روس قوتلرینی قافقاسیا داخلنده ودیکر طرفدن ینه مهم بر انکلیز قوتی مصرده توقیف ایده‌بیله‌جك اولان بزم، حربه دخولمزی آرتیق قطعیاً ایسته‌مکه باشلامشلردی. سفیرك معاهدهٔ اتفاقیه‌نی ایلری سوره‌رك هرکون کرك صدراعظم پاشا نزدنده کرك بزلر نزدنده اجرا ایتدیکی تشبثات کرکی کبی صیقلاشمشدی . اوصره‌ده اوردومزدخی سفربرلکنی اکمال ایتمش و بوتون قول اردولر داخلنده بولوندقلری اوردو قوماندا-نلرینك امر ایده‌جکلری استقامتده حرکت ایده‌بیله‌جك برحال انتظامه کیرمشلردی. قطعات متمادیاً تعلیم وتربیه ایله اشتغال ایتدکلری کبی همان هرکون استانبول واسکدار جهتلرنده فرقه وقول اردو مانوره‌لری اجرا ایدلمکه باشلانلمشدی .

انور پاشانك قوماندا هیئتلرینی کنجلشدیرمك صورتیله موقع تطبیقه قویدوغی اصلاحات عسکریه‌نك جداً مصیب برتدبیر اولدیغی تمامیله تظاهر ایدیور وبویوك جزء تاملرك سوق‌الجیش وتعبیه قواعدینه واقف کنج قوماندانلر ألنده حرکت قابلیتی احراز ایلدکلری کوریلیوردی .

آلمانلر بونتیجه‌یی کوردکجه ألده بوقدر منتظم بر قوهٔ عسکریه وارکن بونلری

همان موقع استفاده یه قیمیوب ده آلمان و آوستریالیلرك مغلوبیتنه اوزاقدن سیرجی قالمق قطعیاً جائز اولامیه جغنی سویلیورلردی .

*
* *

بوراده اوفق براستطراد یاپمقلغمه مساعده بیورولسون ، اوکونلرده استانبولده هرآغزده برسوز دوران ایدییوردی .

انور پاشا آلمانلرله اتفاق ایدرك روسیه یه اعلان حرب ایتمه مز خصوصنده اصرار ایدییورمش ؛ بن ایسه بیطرفلقدن قطعیاً چیقمامق فکرنده ایمشم ، مناقشه مز اوقدر ایلرله مش که حتی مجلس وکلاده انور پاشا بکا قارشی طبانجه چکمش و فقط بن اوندن اول داورانه رق کندیسنی آیاغندن یارالامشم . الغریبی بو یالانك سفیر مورغنتاوك بیله خاطراتنه کیرمش اولمسیدر . قوجه سفیر !... محضا دیدی قودیلرینه مستند مطالعات شخصیه سنی برکره ده بوحقیقتلری اوقودقدنصکره کوزدن کچیریرسه عجبا یوزی قیزارمایه جقمیدر ؟

بن کندیسنه خبر ویره یم که کرك عبدالحمیدك اداره کیفیه سنه نهایت ویرمك ایچین اختلالجی کبی چالیشدیغمز زمانلرده کرك اختلالدن صوکرا کی مساعیمز اثناسنده ونهایت ناظر صفتیله تشریك همت ایلدیکمز صره لرده نه انور پاشا ، نه طلعت پاشا نه بن ونه ده دیکر رفقای مساعیمزدن هیچ بری دکل یکدیکریمزه قارشی طبانجه چکمك حتی عزت نفسمزی رنجیده ایده جك الك اوفاق برمعامله ده بیله بولنمامشزدر .

بز سفیرمورغنتاوك ایناندیغی وبشقه لرینی ده ایناندیرمق ایسته دیکی کبی قرا کلقلردن کلمش انسانلر دکلز . کیمیمز عسکری دارالفنونلرنده اکمال تحصیل ایتمش ، برچوقلریمز تورکیا وآوروپا دارالفنونلرندن اجازتنامه آلمش اولدیغمز و حتی سفیرك ادعا ایتدیکی کبی هیچ برزمان پوسته موزعی اولمامش اولان طلعت پاشا بیله منتظم برتحصیل ابتدائی و تالی کوردکدن صوکرا سلانیك حقوق فاکولته سندن اجازتنامه آلمش اولدیغندن بزدن آپاشلره خاص اولان حرکاتك صدورینه امکان یوقدر .

*
* *

فی الحقیقه اوردومزك سفربرلکنی حربه داخل اولمامزه مانع کبی کوسترمك امکانی آرتیق قالمامشدی . اوزمان پاره مسئله سی ایلری سورولدی . کرچه قاپیتولاسیونلربرقانون موقتله الغا ایدلمش ایسه ده بوندن همان استفاده امکانی یوقدی . برطرفدن کومروك وارداتی عادتا ربع درجه سنه اینمش ، اعشار وارداتی ده کاملاً اوردویه تخصیص اولونمشدی .

حکومتك فرانسه دن استقراض ایتدیکی پاره نك ایلك تقسیطی آنجق سنه نهایتنه

قدر مصارف عادیهٔ دولتی یا قاپاتابیلیر ، یا قاپاتەمازدی . بناءً علیه پاره مسئلەسنك لزوم حلیده آلمانلره تكلیف ایدلدی .

تشرین اولك اون برنجی کونی طرابیەدەکی سفارتخانەده برخصوصی اوکله طعامنه مدعو اولدیغمه دائر وانكنهایمدن بر دعوتنامه آلدم . سفارتخانەیه کلدیکم زمان صدراعظم پاشا طلعت و خلیل بکلری و انور پاشایی‌ده اوراده بولدم . اوصره‌ده آلمانیا سفارتی مستشارلغنه تعیین ایدلمش اولان فون کولمان‌ده موجود ایدی . یمکدن صوکرا سفیرك دارالمساعیسنه چکلدك .

پاره حقنده‌کی تكلیفاتمزك‌ده آلمانیا طرفندن قبول ایدلمش اولدیغنی وانكنهایم بشوش برچهره ایله سویلیور و برطرفدن‌ده « آرتق بوندن صوکرا باشقه برمانع ایجاد ایتمه » معناسنی اشراب ایدر طرزده یوزیمه باقیوردی . اوکون سفارتخانەده برمعاهدهٔ اتفاقیه امضا ایتمش اولدیغمزه و سائرەیه دائر کسب قطعیت ایتمش اولان قناعت عمومیه بالكلیه خلاف حقیقتدر . اولجه عرض ایتدیکم وجهله ذاتاً معاهدهٔ اتفاقیه حرب عمومینك اعلانی صره‌لرنده عقد ایدلمش اولدیغندن بوکون بوکا دائر یاپیله‌جق بر ایش یوقدی .

ایرتسی کون انعقاد ایدن انجمن وكلاده وضعیت عمومیه اوزون اوزادی‌یه مناقشه و تدقیق اولندی . انجمنده باشلیجه ایکی تكلیف تظاهر ایدیوردی .

١ — همان حرب عمومی‌یه داخل اولمق ؛

٢ — دها آلتی آی محافظهٔ بیطرفی ایتمکلکمز لزومنه آلمانلری اقناع ایچون خلیل بك ایله ارکان حربیهٔ عمومیه رئیس ثانیسی حافظ حقی بکی آلمان قرارکاه عمومیسنه کوندرمك .

بوایکنجی فکری جاوید بك مدافعه ایدیور برنجی فکرده نظار سائره متفق بولنیورلردی . صدراعظم پاشا ایلك دفعه اوله‌رق متردد برطور طاقینمشدی .

او صره‌ده انور پاشا غوبەن‌ایله برەسلاوك قره‌دکیزه چیقمەلرینی منع ایتمکده آرتق دوام ایده‌میه‌جکنی ، زیرا آمیرالك غایت محق برچوق اسباب عسكریه سرد ایتمکده بولندیغنی درمیان ایتدی. فقط بوایکی سفینەنك دیکر عثمانلی سفائنی ایله برابر قره‌دکیزه چیقماسی محقق بزم حربه دخولمزی انتاج ایده‌بیلیردی . برکره ائتلاف دولتلری غوبەن‌و برەسلاو سفینەلرینك عثمانلی سفینەسی اولدقلرینی قبول ایتمه کلرینی وبناءً علیه عثمانلی بایراغنی و عثمانلی مرتباتی حامل اوله‌رق دخی بوغازلردن چیقه‌جق اولورلر ایسه درعقب دشمان معامله‌سی کوره‌جکلرینی آچیقدن آچیغه اخطار ایتمشلردی .

بناءً علیه روس دوننماسنك دخی غوبەن وبرەسلاوی فنا بروضعیتده یاقالیه‌جق اولورسه درعقب هجومدن کری دورمایه‌جغی محققدی .

هرحالده بو ملاحظه‌یه مبنی اوله‌رق روس دونانماسی غوبن و برسلاوه هجوم ایتمسه‌یله بزم حربه داخل اولمقلغمزی پك زیاده آرزو ایتمکده بولنان آمیرال سوشون بالذات روس دونانماسنه ویا روس لیمانلرینه هجوم ایتمك صورتیله بزی حربه سوروکلیه‌بیلیردی .

خلیل وحافظ حقی بکلرك بر آن اول برلینه کوندریلمه‌لرینه و دونانمایه عائد مسئله‌نك باش قوماندانلق وکالتنك تحت مسئولیتنه ترك ایدلمه‌سنه فقط حربه میدان ویره‌جك احوالدن تماميله توقی ایدلمکه قرار ویرلدی .

آمیرال سوشونك قره‌دکزده دشمان دونانماسیله کندی بیننده تشرین اولك یکرمی طقوزنجی کونی جریان ایدن احواله دائر ویردیکی راپور موجبنجه اك اول روسلر طرفندن تشبث ایدلدیکنی قبول ایتمك مجبوریتنده بولندیغمز اجراآت حربیه نتیجه‌سنده روسلر وبالنتیجه انکلیزلرله فرانسزلر حکومت عثمانیه‌یه اعلان حرب ایتدیلر .

*
* *

عثمانلی دونانماسنك قره‌دکزده روس دونانماسی طرفندن دوچار تجاوز اولماسی اوزرینه دونانمامز طرفندن اوده‌سا ، سیواستوپول ، ته‌ئودوسیا وسائره کبی لیمانلره وروس سفائن حربیه وتجاریه‌سنه تجاوزاتده بولونلدیغی حوادثی استانبوله کلیر کلمز صدراعظم سعید حلیم پاشاده غایت غریب بر حالت روحیه مشاهده ایدیلدی. مشارالیه کویا آلمانلر بزی حربه سوروکلیه‌جکلرندن کندیلری بو مسئولیته قطعیاً اشتراك ایتمك ایسته‌مزلرمش.

او کونلر بایرام اولمق مناسبتیله یالکز یالیده اجتماع ایدییوردق . سعید حلیم پاشا دونانمانك بو تجاوزی حربه سببیت ویره‌جك اولورسه محقق صورتده استعفا ایده‌جکنی سویلیوردی. آلمانلرله عقد ایتدیکمز اتفاقی کندیلری امضا ایتمش و بونك تولید ایتدیکی هر نوع مجبوریتلره توسل ضروری اولدیغی حقنده برقاچ کون اول ویریلن قراره کندیلریده اشتراك ایتمش اولدقلری حالده بو احوالك نتایج طبیعیه‌سندن اولان بر حادثه‌نك ظهوری اوزرینه استعفا ایده‌جکلرینی درمیان ایتمه‌لری قطعیاً غیر قابل تجویز اولدیغی جدی برلسان لایقیله مشارالیهه افاده اولندی . بو افاداتك غیرقابل رد وجرح منطقی قارشوسنده برجواب شافی بولامایان پرنس نهایت نتیجهٔ طبیعیه‌یی قبول ایتدی واستعفادن واز کچدی .

*
* *

روسیه وفرانسه و انکلتره‌نك حکومت عثمانیه‌یه اعلان مخاصمات ایتدکلری کون مجلس وکلا باب‌عالیده صورت فوق‌العاده‌ده اجتماع ایتمشدی . سعید حلیم پاشا آمیرال سوشونك ویردیکی راپورده ذکر اولنان وقایعی تکرار ایده‌رك روس دونانماسنك قره

دڭزده بولنان سفائن حربيهٔ عثمانيه‌يه تجاوز ايتمسی اوزرينه دونمای همايونڭ دخی روس دونماسنی تعقيبه مجبور اولديغی وبالنتيجه اوده‌سا وسيواستپول وسائره كبی روس ليمانلرنده بولنان سفائن حربيه وتجاريه‌يه قارشی استعمال سلاح ايتديكنی وبونڭ نتيجه‌سی اوله‌رق اولا روسيه دولتنڭ ومتعاقباً فرانسه وانكلتره دولتلرينڭ حكومت عثمانيه‌يه اعلان مخاصمات ايتدكلرينی ، كرچه حكومت عثمانيه ادامهٔ مناسبات ومنع مخاصمات ايچون قره‌دڭزده مشترك تحقيقات اجراسيله اول امرده هانكی دونمانڭ تجاوز ايتديكی تظاهر ايدرسه او دونما قوماندانڭ شخصاً مسئول ايدلمه‌سنی تكليف ايتمش ايسه‌ده روسيه حكومتی طرفندن كمال شدتله رد اولنديغی و بناءً عليه حكومت عثمانيه‌نڭ‌ده كنديسنی روسيه وانكلتره وفرانسه حكومتلريله حال حربده عد ايتمكه مجبور اولديغی وكيفيتڭ بامضبطه عرض عتبهٔ عليا قلنمسی ضروری اولديغی بيان وبوكا نظراً وكلانڭ فكر و مطالعه‌لرينی سربستجه بيان ايتملرينی‌ده علاوةً رجا ايتدی .

الڭ اول تلغراف ناظری اوسقان افندی سوزه باشلايه‌رق : كنديسی اساس اعتباريله محاربه‌لرڭ عليهداری اولديغندن حكومت عثمانيه‌نڭ حربه داخل اولماسنی تصويب ايده‌ن بر قرارنامه‌يه وضع امضا ايده‌ميه‌جكنی و بناءً عليه نظارتدن استعفايه مجبور اولديغی و شوقدركه شايد پوسته وتلغراف نظارتی مديريت عموميه‌يه قلب ايديله‌جك اولورسه مدير عمومی صفتی ايله‌ده بو ايشی ايفا ايده‌بيله‌جكنی سويلدی .

متعاقباً زراعت وتجارت ناظری سليمان البستانی افندی سوز آله‌رق « صلح بين الملل » جمعيتی اعضاسندن اولماسی اعتباريله عموماً حربلرڭ عليهداری اولديغندن كنديسيده مع الأسف استعفايه مجبور اولديغی بيان ايتدی .

نافعه ناظری چوروكصولی محمود پاشا قابينه‌ده ، حقنده اعتمادسزلق كورمكده اولديغندن باحث برقاچ سوزدن صوكرا مستعفی عد ايدلمه‌سنی رجا ايتدی .

جاويد بك اوكون مجلس وكلاده بولنميوردی . فقط كنديسيده استعفا ايتمكه قرار ويرديكنی طلعت بك سويله‌مشدی . استعفا ايدن ناظرلر مجلس وكلايی ترك ايتديلر . متباقی ناظرلركه صدراعظم سعيد حليم پاشا ، شيخ الاسلام خيری افندی ، حربيه ناظری انور پاشا ، داخليه ناظری طلعت پاشا ، بن ، عدليه ناظری ابراهيم بك ، معارف ناظری شكری بكدن عبارت ايدك ، عنايت صمدانيه‌يه ، امداد روحانيت پيغمبريه‌يه و ياوری طالع شهرياری‌يه كووه‌نه‌رك حال حربی قبول ضروری اولديغنه دائر بر ضبطه تنظيم وعتبهٔ شهرياری‌يه تقديم ايتدك .

برمدت صوكرا اجتماع ايدن مجلس مبعوثان واعيان دخی حال حربی عظيم بر اكثريتله تصويب وقابينه‌يه بيان اعتماد ايتمش اولماسنه كوره حكومتڭ سياست خارجيه‌سی مظهر تصويب اولمش ديمك اولور .

ائتلاف دولتلريله حال‌حربی قبول ایتدیکمزه دائر اولان مضبطه‌یی تنظیم ایتدیکمز کون اسکدار جهتنده ایجادیه ایله چاملیجه وارن کوی آراسنده برقول اردو مانوره‌سی یاپدیریوردم . برطرفده آلمانیالی میرآلای نیقولای بکك قوماندا سنده‌کی اوچنجی فرقه ودیکر طرفده میرآلای محمود کامل بکك قوماندا سنده‌کی بشنجی قول اردو بولونیوردی . برکون وبرکیجه دوام ایده‌رك نهایت صباحه قارشی فجر ایله برابر اوچنجی فرقه طرفندن مدافعه ایدیلن چاملیجه تپه‌سنه اجرا قلنان هجوم ایله نهایت بولان بومانوره‌یی متعاقب اردو قوماندانی صفتیله حرکاتی تنقید ایچون چاملیجه تپه‌سی اوزرینه طوپلادیغم درت فرقه‌نك بالعموم ضابطانه حال‌حرب خبری ویردیکم زمان شاهد اولدیغم تظاهرات وطنپرورانه و آرزوی شدید مجادله‌یی هیچ بر دقیقه کوزمك اوکندن کتوره‌میه‌جکم . بو درت فرقه‌نك افراد وضابطانیده افراد ملت عثمانیه‌دندی . بونلرك اوزمانکی نشئه وسرورینی کورمه‌یوب ده حرب عمومی‌یه داخل اولمغی ملت ایسته‌مدی دیمکه جسارت ایتمك اکردنائتدن ایلری کلمیورسه خیانت ویا حماقتدن نشئت ایدیور

*
* *

پرنس عباس حلیم پاشانك نافعه نظارتی و احمد نسیمی بکك زراعت نظارتیله داخل اولدیغی قابینه‌ده مالیه نظارتی وکالتنی طلعت بك، پوسته وتلغراف نظارتی وکالتنی شکری بك درعهده ایدرك باشقه تعدیلات اجرا اولنمادی .

دردنجی اردو قومانداناغی

حال‌حربه دخولمزدن بش اون کون صوکرا انورپاشا برکون بنی قوناغنه دعوت ایتمشدی . اوصره‌ده آیاغنده چیقان برچباندن طولایی پاشا یاتاقده یاتیوردی . دعوتنه همان اجابت ایتدم . وضعیت عمومیه حقنده برقاچ کلمه تعاطیسندن صوکرا دیدی‌که :

« عزیزم جمال پاشا ! سویش قنالی اوزرینه برحرکت تعرضیه ترتیبی صورتیله انکلیزلری مصرده اشغال ایتمك وبوسایه‌ده غرب جبهه‌سنه سوق ایتمکده اولدقلری برچوق هند فرقه‌سنی مصرده آلیقویمغه مجبور ایتمکله برابر چناق‌قلعه‌یه برقوۂ اخراجیه سوقلرینه مانع اولمق ایستیوردم . بونکچون بر ایکی آیدن بری سوریه‌ده بعض استحضاراتده بولونیوردم . میرآلای مرسینلی جمال بك قوماندا سنده‌کی سکزنجی قول اردوبی بووظیفه‌یه تخصیص ایتدم . آلمانلر بویله برحرکتك اجراسنه یوکسك درجه‌ده اهمیت عطف ایتدکلرندن هیئت اصلاحیه‌یه مأمور ارکان حربیه قائممقامی فون‌قره‌س بکی‌ده منحصراً قنال سفری استحضاراتیله مشغول اولمق اوزره سکزنجی قول اردو

ارکان حربیه ریاستنه تعیین و شامه اعزام ایتدم . بر طرفدن بدویلردن قوۀ معاونه وجوده کتیرمك وظیفه‌سیله یاورم سواری بیکباشیسی ممتاز بکی ، اعیاندن عبدالرحمن بك وتدقیق مؤلفات شرعیه مجلس رئیسی شیخ اسعد شقیر افندی‌یی و دها سائر عرب اکابرینی سوریه‌یه کوندردم . دردنجی اردو قوماندانی فریق ذکی پاشا حضرتلری یالکز سوریه وفلسطینك مدافعه‌سیله و سکزنجی قول اردو قوماندانی میرآلای جمال بك کندی قول اردوسنك سفربرلکنی اتمام و قنال سفرینی احضار ایله مشغول اوله‌جقدی . فقط ذکی پاشا حضرتلری دکل بو سفری اجرا ایتمك ، سوریه‌نك بر محتمل دشمان اخراجنه قارشی تأمین مدافعه‌سی ایچون بورادن باشقه قوتلر کوندریلمه‌سنی طلب ایتمکه باشلادی . سوریه‌دن آلدیغمز خبرلر اوراده احوالك پك قاریشیق اولدیغی وعرب اختلالجیلرینك اجرای فعالیته باشلادیغی کوستریور . بناءً علیه دوشونیوردمکه ذات عالیکز بر فداکارلق اختیار بیورسه‌کزده دردنجی اردو قوماندانلغنی درعهده ایتسه‌کز ، هم قنال سفرینی احضار واجرا ، همده سوریه‌ده اسایش وامنیت داخلیه‌یی تأمین بیورسه‌کز ، بیلهمم ، تکلیفه جسارت ایده‌یم‌می ؟ »

همان جواب ویردم :

« بنم قابلیت اجرائیه‌مك نره‌ده وطن ایچون دها مفید والزم اولدیغنه قناعت حاصل ایدرسه‌کز اورایه کیدوب ایفای وظیفه ایتمك بنم ایچون اك مقدس وظیفه‌در . بناءً علیه تکلیف ایتدیککز دردنجی اردو قوماندانلغنی کمال شکران و انهماك ایله قبول ایدر ویر ایکی کون ظرفنده محل مأموریتمه حرکت ایدرم . »

جوابمدن صوك درجه ممنون اولان انور پاشا ایله قونوشدقدن وارد وقوماندانلرینك قانوناً حائز اولدقلری سربستی‌یه تماماً صاحب اولمق و بحریه نظارتی کماکان عهده‌مده بولونه‌رق غیابمده وکالتی کندیسی درعهده ایتمك ونظارت امورینك تنسیق واصلاحاته متعلق مسائلده بنم رأی و موافقتم استحصال ایدلمدکجه برشیٔ یاپیلمامق اساسلرینی قرارلاشدیردقدن صوکرا آیریلدم ، وهمان مکتب حربیه‌ده‌کی ایکنجی اردو قرارکاهنه کیدرك باش قوماندانلق وکالتنك امریله اردو قرارکاهندن رئیس ایله برنجی ، ایکنجی و اوچنجی شعبه مدیرلری ودها بعض ضابطانی مستصحباً دردنجی اردو قوماندانلغنی درعهده ایتمك اوزره شامه حرکت ایده‌جکمدن کمال سرعتله استحضاراته ابتدار اولنماسی امرینی ارکان حربیه رئیسی میرآلای فون فرانقه‌نبرغه ویردم . درت بش کون ظرفنده استحضاراتمی اکمال ایده‌رك تشرین ثانینك یکرمی برنجی کونی حیدرپاشا استاسیوننن سوریه‌یه متوجهاً حرکت ایتدم .

استاسیوندن حرکتمدن اول تشییعه کلمش اولان ذواتدن بری ملتك بندن بیوك خدمتلر بکله‌دیکنه وبك یاقین برزمانده ظفرخبرینه منتظر بولندیغنه دائر مؤثر برنطق

ایراد ایتدی . بالطبع بو نطقه مقابله ایتمك لازم کلدی . وظیفه‌مك علویتی فقط مشکلات فوق‌العاده‌سنی مدرك اوله‌رق حرکت ایتدیکمه وبکا تودیع اولنان وظیفه ایجاباتندن‌اوله‌رق بن ومعیتمه ویریلن قهرمانلر قناله‌یا‌یه‌جغمز هجومده موفق اولامیه‌رق جسدلرمزی قناله دوکه‌جك اولورسه‌ق آرقه‌ده قالان وطنپرورلرك قنالی جسدلرمز اوزرندن کچه‌رك اسلامك مال صریحی اولان مصری انکلیز متسلطلرینك اللرندن قورتارمالری ایجاب ایده‌جکنه دائر برمقابله‌ده بولندم . شیمدی خبر آلیورم‌که مخالفین کرامدن برچوقلری اوزمانکی سوزلریمی اشهاد ایده‌رك :

« جمال پاشا سوریه‌دن نه‌یوزله عودت ایتدی ؟ هانیا یا انکلیزلری مصردن طرد ایده‌جك یاخود أوله‌جکدی ؟ نه‌دن أولمه‌دی؟ » کبی علیهمده برچوق سفسطه‌لر ایراد ایدییورلرمش . آتیده‌حکایه ایده‌جکم حرکاتدن استدلال ایده‌بیلیرلرکه‌بن قنال سفرنده أولمه‌مك ایچون هیچ برتدبیره مراجعت ایتمه‌دم . فقط جناب حقك أولدورمك ایسته‌مدیکی قولنی کیمسه أولدوره‌مز. بن‌ده أولمه‌دم . کیم بیلیر سلامت وطن‌اوغرنده بعدما توسل ایتمکدن کری طورمیه‌جغم برچوق مجادلات اثناسنده دها نه‌کبی فلاکت وعتابلره معروض قالمق ایچون یاشایه‌جغم . فقط بوذوات کرام نه ایسته‌یورلردی ؟

اوزمان اوجم غفیره قارشی :

« افندیلر بن انکلیزلری مصردن طرد ایتمك وظیفه‌سیله سوریه‌یه کیدییورم آما بزم وسائطمز بووظیفه‌یی ایفایه کافی‌دکلدر. بناءً علیه بن هیچ برشیئه موفق اولامیه‌رق ملول ومحزون استانبوله دونه‌جکم . سزده شیمدی اوفلاکت کونلرینه انتظاراً بوراده کوزیاشلری دوکمکله مشغول اولکز . نه‌یاپه‌لم مقدر بویله ایمش ! »

دیمکلکمی‌می ایسته‌یورلردی . خایر ، افندیلر ! ینه آتیاً اثبات ایده‌جکم‌که عالم اسلامه الك عفو اولنماز ضربه‌یی‌ایندیرمش اولان شریف حسینك خروج اخانتکارانه‌سی اولماسه‌ایدی بن انکلیزلری فعلاً مصردن طردودفع ایده‌مزسه‌م بیله فلسطین وسوریه داخلنه برآدیم آتمالرینه مساعده ایتمز ویوزبیکلرجه انکلیز اردوسنی مصرده تثبیته موفق اولوردم .

شریفك اخانتی بونتیجهٔ مسعوده‌دن بزی محروم ایتدی وعرب ـ تورك ایکی‌قرده‌ش مسلمان ملتی بربرندن تفریق ایده‌رك برنجیسنی‌انکلیز وفرانسزلرك یداسارتنه آتدیغی کبی ایکنجیسینی‌ده خونخوار دشمنلریله امیدسز برمجادله‌یه کیرشمکه مجبور ایتدی .

قریباً بوحقایقی بوتون وسائطی‌ایله اثبات ایده‌جکم .

* * *

استانبولدن حرکتمزدن اوتوز آلتی ساعت صوکرا قونیه‌یه مواصلت‌ایتمشدك. والی عزمی بکك همتیله‌قونیه اهالیسنك‌پك حرارتلی استقبالنه‌مظهراولدم. بووسیله‌دن‌بالاستفاده

مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینك مرقد مبارکلرینی زیارت ایتدم . اوصره‌ده ولدچلبی افندی حضرتلریله معارفه پیدا ایتدم . کندیلری بر کوکللی مفرزه‌سیله مصر سفرینه اشتراك ایده‌جك اولورلر ایسه حضرت مولانانك روحانیتندن اردومك مستفید اوله‌جغنی سوق کلام ایله سویله‌مشدم. فی‌الحقیقه بنم حرکتمدن برمدت صوکرا مشارالیه، مولوی کوکللی طابوری نامیله برقوهٔ عسکریه ترتیب وسوریه‌یه کلمشلردیکه ولدچلبی حضرتلرینك بو فداکارلقلری جداً تقدیره سزادر . مشارالیه یوسفر یوزندن برجکر پاره‌سنی ، سنه‌لرجه برابر یاشادیغی حرمنی غائب ایتمش وکندیسی صحتجه پك زیاده مضطرب اولمش بولندیغی حالده اوزون مدت سوریه‌ده بکا رفاقتدن کری طورمامش ومعیتنه آلدیغی تورك کنجلرندن ، اردو ، خصوصات مختلفه‌ده پك چوق خدمتلر کورمشدر .

***

تورك غزته‌جیلرینك الك ناموسکارلرندن اولدیغنه بوتون موجودیتمله قانع اولدیغم احمد راسم بکده استانبولدن بنمله برابر حرکت ایتمش وبرنجی قنال سفرینك اثناء اجراسنده قرارکاهك ایکنجی قدمه‌سنده بئرالسبعه‌یه‌قدر کلدیکی کبی اوندن صوکراده برمدت قرارکاه ایله برابر قدسده قالمش واختیار ایتدیکم سوریه سیاستی حقنده اوزمانلر «اردونك سیاستی» نامی آلتنده پك مهم مقاله‌لر یازمشدی . رفاقتلرندن دائما ذوق ونشئه دویدیغم بوذاتی بوراده ذکر ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکم . بالقان محاربه‌سندن صوکرا سلانیك باش شهبندرلکنی شایان تقدیر برهمت وحمیتله ایفا ایتمش اولان مصرلی فوأد سلیم بك افندی ایله داخلیه نظارتی مأمورلرندن مصرلی دوقتور فوأد بك‌دخی کوکللی اوله‌رق قرارکاهه التحاق ایتمشلردی. فوأد سلیم بك قرارکاهك مصر اموری شعبه‌سی وظیفه‌سنی طبقی برموظف ضابطی کبی بیوك برحس اطاعت و وظیفه پروری ایله ایفا ایتمش و اردو کندیسندن پك مهم استفاده‌لرده بولنمشدر . عائله‌جه ظهور ایدن معذرت کندیسنی قرارکاهی ترکه مجبور ایتدیکی زمان جداً بیوك برحزن و تأثر دویمش ایدم . بالاخره سلطنت‌سنیه‌نك اسویچره سفارتی بیوك برکیاستله ایفا ایتمش اولان مشارالیه فوأد سلیم بك افندیله کذا اردویه مهم معاونتلر ابراز ایتمش اولان دوقتور فوأد بکی دائما برحس شکران ایله یاد وتخطر ایده‌جکم .

***

قونیه‌دن صوکرا مواصلت ایتدیکمز (بوزانتی) ده هیچ دورمایارق اوتوموبیللرله (طرسوس) ه حرکت و اورادن شمندوفرله آطنه‌یه مواصلت ایتدك . درت ، بش سنه أول والیلك ایتدیکم بوولایت مرکزنده‌ده اهالی طرفندن پك بویوك بر نشئه

و سرور ایله قبول ایدیلدم . کیجه‌یی اوراده کچیردك . بر هفته‌دن بری یاغان یاغمورلر آطنه اوواسـنی چامور دریاسی حالنه قویمشـدی . حالبوکه اوزمان آطنه ایله حلب آراسنده‌کی شمندوفر آنجاق طوپراق قلعه استاسیونـنه قدر کلمش و اورادن اوته‌سی انشا ایدلمه‌مشدی .

کرچه اسکندرون — طوپراق قلعه خطی انشا آتی اتمام اولونمش ایسه‌ده یاغان یاغمورلر درت یول خذالرنده خطك برچوق اقسامنی بوزمش اولدیغندن اسکندرون ایله مواصله منقطع اولمشدی .

بناءً علیه شمندفرله طوپراق قلعه‌یه ویامصطفی بك استاسیونـنه قدر کیتمك واوراده اوتوموبیللری ترەندن ایندوروب ممکن اولورایسه اوتوموبیلله اولامازسه آتله اسکندرونه واورادن حلبه کیتمکی قرارلاشـدیردم . وصـباحلین پك ایرکن آطنه‌دن چیقدم . اوردونك آناطولی ایله یکانه طریق مواصـله‌سی اولان بوزانتی ـ طرسـوس یولنده پك چوق بوزوقلقلر اولدیغنی کوردیکمدن بونلرك کمال سرعتله تعمیرینی وبعض پك دیك اولان یوللرك واریانلرله تخفیفنی والیٔ ولایت اسماعیل حقی بکدن رجاایتمشدم .

آطنه‌دن حرکتدن برایکی ساعت صوکرا مواصلت ایتدیکمز مصطفی بك استاسیونـندن اوتوموبیللرله حیوانلری ترەندن ایندیردك . موجود ایکی اوتوموبیله بینه‌رك هنوز اون بش، یکرمی خطوه مسافه قطع ایدرایتمز اوتوموبیللر کاملاً چاموره صاپلاندیلر . بوصورتله یوله‌دوام امکانی اولمادیغی آکلارآکلاماز آتلریمزه بینه‌رك واوتوموبیللرك ماندالرله چاموردن چیقاریلوب اسکندرون استقامتنده بزی تعقیب ایتدیرلمه‌سنی یاورم یوزباشی صلاح‌الدین أفندی‌یه امر ایده‌رك حرکت ایتدك .

اوچ درت سـاعت صوکرا درت یوله‌کلدك . درت یول اسـکندرون کورفزی ساحلنده بویوك ومهم برکویدر . کندیسنه پك یقین دیکر بش آلتی کویك اورته‌سنده وهمان کاملاً أرمنیلرله مسکون اولوب پورتقال باغچه‌لریله مشهوردر . آطنه ولایتنه تابع عمرانیه قضاسنك مرکزی اولان بوکویله دیکربش کویك اورته‌سـنه مصادف واسع بر آچیقلقده برمنتظم قصبه تأسـیسنی وقتیله آطنه والیسی بولندیغم زمان تصور ایتمش وقصبه‌نك پلاننی آلمان مهندسلرینه تنظیم ایتدیرمشدم . فقط برنتیجه‌یه ایصال ایده‌مه‌دن ولایتدن انفصال ایتدیکم ایچین بو تشـبثمده دیکر بر چوقلری کبی داها جنین حالنده ایکن ئولمشدی . خلاصه ، ۱۹۱۰ و ۱۹۱۱ سنه‌لرنده برچوق دفعه‌لر کلمش اولدیغم وکندیلرینه پك‌بویوك معاونتلرده بولندیغم بوکوی أهالیسی بنی برجم غفیر ایله استقبال ایتدیلر . بزه برپارچه یمك ییدیرمك ایچین پك زیاده اصرار ایدن اشرافی محزون ایتمك ایسته‌مدیکمدن غروب شمسه‌قدر اوراده قالدم . اجرا ایتدیکم تحقیقات اوزرینه درت یول اسـتاسیونـندن بر عادی دره‌زینـه ایله حرکت ایده‌جك

اولورایسەم ایکی ساعتدە اسکندرونە مواصلت ایدەجکمی وحالبوکە آتلە آنجاق آلتی ساعتدە وارابیلەجکمی آکلادیغمدن أرکان حربیە رئیسیلە برابر درەزینەیە بینەرك اسکندرونە گیتمکی ترجیح ایتدم .

بوزوق برخط اوزرندە ایکی اوچ دفعە ئولوم تهلکەسی کچیرەرك دشمن سفائننك دولاشدیغی برساحلك تام کنارندە یاغمور آلتندە درەزینەایلە اجرا ایتدیکم اوسیاحتی قطعیاً اونوتامام . شدید بر فیرطینەدن صوکرا کاه وبیکاه صیریلان بولوطلر آلتندن چیقان قمرك غریب بر صورتدە آیدینلاتدیغی دەکزدە اوزاقدن بر دشمن سفینەسی ، برنقطە کورونیور وبو منظرە قلبمدەکی حرارتی برقات داها تشدید ایدییوردی .

أوەت ، امین اولیکزکە خصملریمزك نەقدر قوتلی وعنوداولدیغی بیلمەیوردکلدم . فقط محافظۀ حیات ایچین باشقا چارە بولامادیغمزدن طولایی کندیلریلە چار وناچار چارپیشمغە مجبور اولدیغمز بو دشمنلرك کسرقدرتی ایچین هیچ بر واسطەیی اهمال ایتمیەجکمە یمین ایتمشدم . وایشتە بر طرفدن بو میثاق درونی‌یی تخطر ، دیکر طرفدن شیمدی‌یە قدر مصادف اولدیغم مواصلە مشکلاتنی درپیش ایدەرك درعهدە ایتدیکم یوکك پك آغیر اولدیغنی تقدیر ایدییور وبوسببلە مرارت قلبیەم آرتیوردی .

خلاصە بعضاً اون بش ، یکرمی مترە طولندە قسمنی براللابە استناد ایتمکسزین معلق دوران وبعضاً صولر ایچندە بوزەن دەمیرلر اوزرندە درەزینە ایلە ایکی ، اوچ ساعت ، سیاحت ایدەرك اسکندرونە مواصلت ایتدك . دیکر أرکان حربیە ضابطانی آنجق بزدن دورت ، بش ساعت صوکرا کلەبیلمشلردی . اوکیجەیی اسکندروندە کچیردك .

اجرا ایتدیکمز تحقیقاتە نظراً اسکندرون ـ حلب شوسەسنك حال حاضری اوطوموبیل مرورینە مساعد دکلدی . حلب وحوالیسنی ودها طوغریسی بوتون شمالی سوریە ایلە اورفا ، دیاربکر موصل طرفلرینی بحرسفیدك الڭمهم اسکلەسی اولان اسکندرونە ربط ایدن بو یکانە یولك بیلە اوطوموبیل مرورینە مساعد اولمیەجق برحالدە بیراقلمەسی جداً آغلانەجق اهمال وتسیبدن باشقە برشیٔ دکلدی .

بغداد ولایتندن عودت ایتدیکم صیرەدە آرابە ایلە کچدیکم بو یولك طرف طرف تعمیراتنە باشلانلدیغنی کورمشدم . بوتعمیرات طرق عمومیە شرکتی طرفندن اجرا ایدیلیوردی . ۱۹۱۲ اغستوسندن بری ایکی سنەیی متجاوز بر زمان ظرفندە بونك اتمام تعمیراتی هرحالدە ممکن اولەبیلیردی . مشروطیت دکلآ ، مقدسیت ادارەیی کتیرسەك بوروقراسیدن قورتولمدقجە هیچ برایش یاپیلمەسی امکانی اولمایان دوائر دولتك ایجاد ایتدیکی بیك دورلو مشکلات بو تعمیراتە مانع اولمشدی .

اصل غریبی تعمیرایدەلم دیرکن اسکیدن موجود بولنان اقسامی دە بالکلیە بوزمشلردی .

چونکه موجود شوسه‌نك بوتون طاشلرینی چیقارمشلر ویکیدن تدارك اولنان طاشلرله برابر یولك ایکی طرفنه شربدکی ایستیف ایتمشلردی . بوایکی ییغینك اورته‌سنده طوپراق چوقورایسه یاغان یاغمورلردن طولایی کاملاً طولاڭرق عادتا برقنال شکلی اکتساب ایتمشدی . ایشته ۱۹۱٤ سنه‌سی تشرین ثانیسنده اوزرندن اوطوموبیل ایله کچمکه موفق اولامدیغم اسکندرون - حلب شوسه‌سیده بوحالده‌ایدی . بالمجبوریه برکیجه بیلانده قالمق و ایرتسی کون قسماً عربه و قسماً آت ایله سیاحت ایتمك صورتیله قاطمه‌یه قدر یولمزه دوام ایتدك. قاطمه استاسیونی بغداد شمندوفرخطنك حلبدن اول ایکنجی استاسیونیدر. حلب - اسکندرون سوشه‌سنك اك اول بغداد خطنه التصاق ایتدیکی نقطه اولمق اعتباریله بوراده برمنزل نقطه‌سی تأسیس اولنمشدی. فقط عربه ایله استاسیونك اللی متره مسافه‌سنه قدر کلمش اولدیغمز حالده استاسیونه قدر تعقیب ایتمك ممکن اولامادیغی واللی متره مسافه‌نی کیجه زیفیری کبی برقارا کلقده نفرلرك صرتنده استاسیونه کیتمك مجبوریتنده قالدیغمزی سویله‌یه‌جك اولورسه‌م وظیفه دارانك درجهٔ فعالیت وهمتنی تقدیر ایده‌بیلیرسکز .

اوآنده بالقان سفری اثناسنده‌کی قرقکلیسا - ادرنه وقرق کلیسا - پیکارحصار - ویزه - سرای شوسه‌سی کوزومك اوکنه کلدی ، او شوسه‌لرده‌ده ایکی طرفنه بویله شرید کبی قرمه طاشلر ییقلمش واورته‌سنه دولان یاغمور صولرندن طولایی شوسه برآرق شکلنی آلمشدی .

یاربی ! او شوسه اوزرندن یورویه‌مدکلری ایچون تارلالره صاپمغه مجبور اولان باطاریه‌لرمزله مهمات وارزاق عسکریه‌مزك چامورلره صاپلانوب قالدیغی مناظرسفیله ومهیجه‌سی ایکی‌سنه‌دن بری حالا کوزمك اوکندن کیتمزکن شیمدی بنم قوماندانسنه مأمور اولدیغم اردونك مدخللرنده‌ده عین حالی کورمك نه قدر اسف انکیز ایدی. « ایشته ، دیدم ، بنم اردومی مادر وطنه ایدن یکانه خط مواصله . بوکا نظراً سنك یاپه‌جق چوق ایشلرك وار . تدابیر عادیه ایله بوایشلرك کورولمسنه امکان یوق . اك شدید مرحمتسز و نزاکتسز طمارلرکی آیاغه قالدیرملیسك ، اك یوکسك موقعلری اشغال ایدنلرده بیله اولسه ، تصادف ایده‌جکك تنبللك واهمالکارلغه قارشو اك شدید ضربه‌لرکی ایندیرمکدن چکینمه‌ملیسك ! »

اردومك منطقه‌سنده تنبللکدن اثر براقمایه‌جغمه دلیل اولمق واهمالکارلرك اوغرایه‌جقلری معامله‌یه برمثال تشکیل ایتمك اوزره برای استقبال کلمش اولان ذوات آره‌سنده‌کی وظیفه‌دارانه خیلی چیقشدم . ونهایت برساعتلك بردمیریول سیاحتندن صوکرا حلبه مواصلت ایتدك . حلب ، سفربرلکنی موصل وحوالیسنده اکمال ایتمش اولان اون برنجی قول اردونك افرادی ، وقسم متباقیسی عرب اولمق اوزره اکثریت عظیمه‌سی

کرد ایدی . قول اردونك برفرقه‌سی حلبده دیکر فرقه‌سی حماده اقامه اولنمش بولنیوردی . حلبده ایکی اوچ کون قاله‌رق قطعاتی تفتیش ایتدم ، فخری بکك جداً خارق‌العاده دنیله بیله‌جك درجه‌ده ابذال ایتدیکی مساعی‌یه رغماً همان بوتون آلای وطابور قوماندانلریله کوچوك رتبه‌لی ضابطاندن قسم اعظمنك عثمانلی اردوسنك مزیتاً وعرفاناً ایکنجی ، اوچنجی‌درجه ضابطانندن اولملری حسبیله کرك فرقه کرك قول اردونك مستقل قطعاتی یك‌ده شایان ممنونیت برحالده دکلدی . برسفربر قول اردوده‌بولنمسی لازم‌کلن‌بوتون مالزمه واشیا کمال ایدلمه‌مش واکمالی امیدی‌ده قالمامش ایدی . چونکه قول اردونك سفربرلك منطقه‌سی اولان موصل وحوالیسنده اساساً برقول اردویی تجهیز ایده‌بیله‌جك مالزمه‌یی بوله‌بیلمك امکانسزدی .

حلب ـ اسکندرون شوسه‌سنك تعمیریله برابر اصلاحیه‌دن قاطمه استاسیونه قدر یکی‌بریول انشا ایدلمسی والیسندن رجا ایدرك حماده‌کی‌فرقه‌یی تفتیش ایتمك‌اوزره اورایه کیتدم . حماده‌کی فرقه‌ده حلبده‌کی فرقه‌دن فرقلی دکلدی . مقصدم شامه وارمزدن اول بوتون سوریه‌نك اقسام شمالیه‌سنی برکره سریعاً کورمك وبواقسام حقنده برفکر عمومی حاصل ایتمکدی. حمادن صوکرا حمص طریقیله طرابلس‌شامه کیدرك اوراسنی‌ده کوردکدن صوکرا عینی کونده حمصه عودت وکیجه‌یی اوراده کچیردم . وصباحلین ریاق طریقیله شامه حرکت‌ومواصلت ایتدم . بوتون‌کچیردیکم شهرلرده اهالی طرفندن فوق‌العاده تظاهرات وطنپرورانه ابراز اولنیور وعثمانلیلغه کمال مربوطیت اظهار ایدیلیوردی . پك اعلا کورویور وآکلایوردم‌که اولادعربك قسم کلیسی خلافت‌اسلامیه‌نك بو استخلاص حربنده جدی فداکارلق ابرازندن کری دورمایه‌جقدی . بوحالت روحیه‌دن استفاده ایتمك ، وجدانلرینی دوشمانه صاتمش اولان خائنلرك تسویلاتندن باروت قدر قابل اشتعال بومحیطی قورومق بنم ایچون بروظیفه ایدی .

شامه تاریخ مواصلتم اولان ۱۹۱٤ سنه‌سی کانون اولی ابتداسندن سوریه‌دن بالکلیه مفارقتم تاریخی اولان ۱۹۱۷ سنه‌سی کانون اولی ابتداسنه قدر تام اوچ سنه دوام ایدن سوریه مأموریتم اثناسنده اردویه ، ادارهٔ مملکته ، سوریه وعلی‌العموم عربستان سیاست داخلیه‌سنه ، اختلاللر تسکینته ، اعاشه‌یه ، اعمار ملکه عائد متنوع خصوصات ایله اشتغال ایتمش اولدیغمدن بواوچ سنه‌لك وقایع وحادثاتی روزنامه طرزنده کونی کونته یازمقدن ایسه هربری آزچوق یکدیکرینه مربوط وبربرینك سبب تولدی اولمقله برابرهربری آیری مباحث کبی تلقی ایدیله‌جك اولان بوحادثاتی متفرق بحثلرده‌حکایه ایتمکی خاطراتمك دها سهولتله تعقیب ایدیله‌بیلمسی ایچون موافق تلقی ایتدم . معهذا مقصدم برتاریخ حرب یازمق دکل بروثیقهٔ سیاسیه نشر ایتمك اولدیغندن اردونك حرکات واجرا آتنه متعلق خصوصاتی بی‌لزوم تفصیلدن اجتناب ایدرك یالکز خطوط عمومیه‌سندن بحث ایده‌جکم. اردو قرارکاهی دردنجی

اردونك حركات حربيه‌سنه متعلق حرب جريده‌لرینی غایت منتظم برصورتده ترتیب وارکان حربیهٔ عمومیه‌یه تقدیم ایتمش اولدیغندن بالاخره بونلره مراجعتله برتاریخ حرب یازمسی پك قیمتلی ارکان حربیه رئیسم اولان میرآلای فؤاد بکدن رجا ایده‌جکم .

برنجی قنال سفری استحضاراتی

شامه مواصلت ایتدیکم کون ریاقده استقباله کلمش اولان سکزنجی قول اردو قوماندانی مرسینلی جمال پاشا قول اردوسنك مأمور اولدیغی قنال سفرینك طرز اجراسی حقنده‌کی حركات حربیه لایحه‌سیله اوزمانه‌قدر یاپیلمش وآتیاً یاپیله‌جق اولان ایشلره متعلق امرلر، جدوللر وخریطه‌لرك برصورتنی حاوی بیوك بردوسیه‌یی بکا ویرمشدی . ارکان حربیه رئیسی فون قره‌س‌ده عینی دوسیه‌نك آلمانجه نسخه‌لرینی ارکان حربیه رئیسم فون فرانقه‌نبرغه تودیع ایتمشدی . شامده « داماسکوس‌بالاس » اوتلنده تأسیس ایتدیکم قرارکاهمه کیرر کیرمز ایلك ایشم بودوسیه‌یی کمال دقتله تدقیق ومطالعه ایتمك اولدی .

سکزنجی اردونك تکلیف ایتدیکی سفر پلانی خلاصة شویله ایدی :

قول اردونك موجود اوچ فرقه‌سندن یالکز یکرمی بشنجی فرقه ایله دیکر ایکی فرقه‌دن دوشیرمه صورتیله آلینه‌جق افراد وضابطاندن مرکب بر آلایی قنال سفرینه تخصیص ایتمك، استانبولدن بالخاصه مصر سفری ایچون کوندریله‌جك اولان سکزنجی واونجی فرقه‌لری اردو قوماندانلغنك تنسیب ایده‌جکی شکلده‌قسماً قنال سفرینه وقسماً کریلرك محافظه‌سنه حصر ایتمك ، وفقط هرحالده قنال سفرینه چوق قوت تخصیص ایتمه‌مك. بوفکر عمومی حركات‌حربیه‌نك جریان ایده‌جکی سیناچولنك احوال‌طبیعه‌سنه نظراً پك موافقدی .

بن سوریه‌یه کلدیکم صره‌ده وضعیت عمومیه شویله برحالده ایدی :

بیکباشی ممتاز بك قوماندانلغنده‌کی عربان کوکللی مفرزه‌سی « العریشی » اشغال ایتمش واورایه یرلشمشدی . تشکیلات مخصوصه‌یه مربوط کوکللیلردن مرکب بر مفرزه‌ده ازمیرلی اشرف بك قوماندانلیله سیناچولنك‌همان مرکزینه‌مصادف قلعة‌النخلی اشغال ایتمش بولنوردی .

عقبه‌ده قائممقام موسی‌کاظم‌بك قوماندانلیله برنظامیه مفرزه‌سی‌بولنیور وبئرالسبعده یکرمی‌یدنجی فرقه‌یه منسوب برآلای‌چولده‌کی قوتلرك استنادینی تشکیل‌ایدییوردی. یکرمی بشنجی فرقه کاملاً شامده بولنیور وفرقه قوماندانی ارکان حربیه قائممقامی علی فؤاد بکك [بالاخره حرب عمومی اثناسنده فرقه و قول اردو قوماندانلقلرنده

خدمات مبروره‌سی سبق ایتمش و میرلوالغه ترفیع ایدلمش اولان اسماعیل فاضل پاشا زاده علی فوأد پاشا] قومانداسی آلتنده متمادی تعلیملرله اشتغال ایدییوردی . سکزنجی قول اردو سینا چولنك وضعیتنی نظر دقته آله‌رق اردویه و داها طوغریسی قوهٔ سفریه‌یه قناله طوغری حرکت امری ویرلمزدن اول چول داخلنده کریدن ایلری‌یه طوغری منزل تشکیلاتی یاپمق الزم اولدیغی پك کوزل تقدیر ایتمش وچول منزل مفتشلکی نامی آلتنده برمفتشلك احداث ایده‌رك بونك باشنه یکرمی اوچنجی فرقه قوماندانی ارکان حربیه قائممقامی بهجت بکی کچیرمشدی . کرك برنجی قنال سفری اثناسنده کرك اوندن صوکرا ایکنجی سفرك استحضاراتیله اشتغال اولندیغی اثناده بوتون چولده شایان تقدیر خدمات مبروره‌سی کورولمش اولان بهجت بکی هرزمان ایچون حرمتله یاد ایده‌جکم .

بو چول منزل مفتشی چول داخلنده بئرالسبعدن قنال اوزرنده‌کی اسماعیلیه‌یه وضع اولنه‌جق برخطك اوزرینه تصادف ایتمك وهر بری یکدیکرندن تقریباً یکری بش ونهایت اوتوز کیلومتره مسافه‌ده بولنمق اوزره منزل نقطه‌لری انتخاب ایتمك وهربر منزل نقطه‌سنده صو تدارك ایتمك واوراره کوندریله‌جك ارزاقی بئرالسبعده احضار ایده‌رك ویریله‌جك امری متعاقب بونلری منزل نقطه‌لرینه کوندرمك ، هربر منزل نقطه‌سنده بر خسته‌خانه تأسیس ایتمك وخلاصه بوخط اصلی اوزنده منزل تأسیساتی وجوده کتیرمك ایچون استحضارات ایله اشتغال ایده‌جکدی. بوندن باشقه قلعةالنخل والعریش نقطه‌لری دخی بر اساس منزل قوماندانلغی نقطه‌سی اتخاذ اولونه‌رق اوراده اجتماع وقناله تحریك ایدیله‌جك اولان جانبدار قوتلرینك هرنوع ارزاق وذخائرینك اورالردن سوقی مقرردی .

سکزنجی قول اردو قوهٔ سفریه قسم کلیسنك بئرالسبعده اجتماع ایده‌رك وادی العریش ابن جفجافه استقامت عمومیه‌سیله اسماعیله اوزرینه حرکت ایتمسنی یعنی ساحلدن ممکن اولدیغی قدر اوزاق اولمسنی والعریش ایله قلعةالنخل دن حرکت ایده‌جك ایکنجی درجه قوتلرله قسم کلینك جناحینك تأمینی تکلیف ایدییوردی . بو تکلیف پك موافقدی . بزم اساس منزل خطمز دکزدن اوقدر اوزاق اولمالی ایدیکه انکلیزلر دونمالرینك آتشلریله بومنزل نقطه‌لرینی تخریب و آپانسز اجرا ایده‌سیله جکلری پك اهمیتسز دهبارکاتلرله بومنزللری بوسبوتون محو ایده‌مه‌ملی ایدیلر .

بو کونکی فکر عمومی‌یه کوره فون قره‌س باالذات اجرا ایتدیکی بر استکشاف نتیجه‌سنده بئرالسبع ، الخلاصه ، الحفیر ، وادی العریش ، ابن ، برنجی الجز اجفجافه ایکنجی الجزایی منزل نقطه‌سی اوله‌رق انتخاب ایتمش وبوراده آرته‌زیه‌ن قویولری آچدیرمغه اوکمزده‌کی کانون‌اول وکانون‌ثانی آیلرنده یاغاجق یاغمور صولرینك بیریکمه‌لرینی تأمین

ایده‌جك وجهله بندلر انشا ایتدیرمکله الحاصل بر منزل ایچون لزومی اوله‌جق هر بر درلو مالزمه‌نك بورالراده حضارینه توسل ایتمشدی .

سکزنجی قول اردو دییوردیکه :

افراد وضابطان ایچون نظامی مواد اعاشه‌نك چولده نقلی و قنال اوکنه قدر ایصالی ممکن اوله‌میه‌جغندن «چول تعیینی» نامی ویردیکمز برمواد اعاشه لیسته‌سنك قبولی لازمدر .

بو لیسته موجبنجه افراد و ضابطانه چولده ویریله‌جك مواد اعاشه‌نك ثقلت عمومیه‌سی بر کیلویی کچمیه‌جك ایدی . انواعی ایسه پکسماد ، خورما و زیتوندن عبارتدر . بالعموم افراد وضابطان کونده یالکز برماطره‌صو صرف ایده‌جکلردی . بو حسابه کوره یکرمی‌بشنجی و اونجی فرقه‌لرله بعض کوکللی قطعاتنك قناله قدر حرکتی ایچون مختلف قطعاتك کوچوك وبیوك آغرلقلرندن ماعدا منحصراً ارزاق وصو قافله‌لری وجوده کتیرمك اوزره اون‌بربیك، دوه‌یه احتیاج اولدیغی غایت جدی حسابات نتیجه‌سنده میدانه چیقاریلمشدی .

بوتون بو وسائطه مالك اولدقدن صوکراده قوهٔ سفریه قنال اوکنه کلدکدن اعظمی درت کون ظرفنده یا قنالی مرور ایده‌رك قارشی ظرفده‌کی انکلیز قوتلرینی طرد وقوتله قناله یرلشملی ویاخود کریسی کری‌یه عودت ایتملی ایدی . زیرا قنالده اللی کیلومتره مسافه‌ده کائن ایکنجی الخبرا نقطه‌سنده‌کی طاتلی صو بیریکنتیسی قوهٔ سفریه‌یی آنجق اون‌کون اداره‌یه کافی اولوب اوراده‌کی صویك ختامندن صوکرا قوهٔ سفریه قنال اوکنده صوسز قاله‌جق ومشهور بنی‌اسرائیل فلاکتندن دها مدهش بر فلاکت ایچنده محوو پریشان اوله‌جقدی .

قوهٔسفریه‌نك کاملاً بئرالسبعده اجتماع ایدرك اورادن اعتباراً هپ بردن قنال‌اوزرینه یورومسی امکانی‌ده موجود دکلدی . زیرا بو مجتمع قوتك ارزاق و صوینی دوه‌لرله تشکیل اولنان منزل قوللرینك برکونده نقل ایتمه‌سنه امکان‌یوقدی . اوحالده‌طابورلرله بطریه‌لر برر کونلك فاصله‌لرله یکدیکرینی تعقیب ایدرك چول داخلنده یورویش یاپه‌جق وقناله یکرمی بش اوتوز کیلو متره مسافه‌ده کائن برنقطه‌ده قوهٔ سفریه صوك تجمعنی اکمال ایدرك اوندن صوکرا قنالك انتخاب ایدیله‌جك نقطه‌لرینه هجوم جبری اجرا ایدیله‌جکدی .

سکزنجی قول‌اردونك تکلیفنه نظراً ایکی قدمه‌یه آیریله‌جق اولان قوهٔسفریه‌نك بروجه‌آتی قوتلردن ترکب ایتمه‌سی ایجاب ایدردی .

برنجی قدمه :

یکرمی بشنجی نظامیه فرقه‌سی ؛ یکرمی اوچنجی و یکرمی یدنجی فرقه‌لردن

دوشیرمه صورتیله تشکیل اولنمش برآلای بش سریع آتشلی صحرا بطریه‌سی ایکی سریع آتشلی جبل ، براون بش سانتیمتره‌لك سریع آتشلی اوبوس بطریه‌سی بر سواری آلایی ، درت هجین سواربلوکی ، مقدارلری بیك بشیوزه واران کوکللی عربان آتلیلری برآنده اوچ طابوری نقل ایده‌بیله‌جك قابلیتی حائز کوپروجی پونتلری ، آلتی استحکام بولوکی ، تللی تلغراف مفرزه‌لری وسیار خسته‌خانه‌لرله ، صحیه بولوکلری وسائره جمعاً اون ایکی بیك آلتیوز قرق ایکی نفر ، دوقوزیوز آلتمش سکز بیکیر ، ۳۲۸ ماندا .

ایکنجی قدمه :

طوپجیسی و سواری بولوکی وسائر قطعات معاونه‌سیله اونجی نظامیه فرقه‌سی .

شامه مواصلتمدن صوکره باش قوماندانلق وکالتندن آلدیغم برتلغرافنامه حجاز فرقهٔ عسکریه‌سنی دخی دردنجی اردو قوماندانلغنك امری آلتنه قویمش وبو قولی دخی قنال سفرینه اشتراك ایتدیرمك اوزره سوریه‌یه جلب ایتمك ویا محلنده براقمق شقلرینك اختیارنده بنی سربست بیراقمش اولدیغندن آله‌بیله‌جکی نظامیه و کوکللی قطعاتی مستصحباً معاونه کلمسنی والی وقوماندان میرآلای وهیب بکه یازمشدم .

ایشته وهیب بکك کتیره‌بیله‌جکی قوت دخی قوهٔ سفریه‌نك ایکنجی قدمه‌سنه علاوه اولونه‌جقدی . بالاده عرض ایتدیکم اون بربیك دوه یالکز یکرمی بشنجی وایکنجی فرقه‌لرله اونلرك نظام حربنه داخل قطعاته مخصوص اولوب حجاز فرقه‌سندن قوهٔ سفریه‌یه التحاق ایده‌جك قوت ایچون لزومی اولان دوه‌لر حجازدن برابرجه کتیریله‌جکدی . انکلیزلرك رسمی راپورلری برنجی قنال سفری اثناسنده‌کی قوتمزی قرق بیك نفر رادهسنده کوستریبورسه‌ده اونجی فرقه‌دخی داخل اولمق اوزره بوقوت قطعیاً یکرمی بش بیکی تجاوز ایتمیوردی . قوهٔ سفریه‌نك برنجی قدمه‌سی سکزنجی قول اردو قوماندانی جمال پاشانك امری آلتنده بولونه‌جق وایکنجی قدمه اردو قوماندانلغنه مربوط اوله‌جقدی .

ایشته شامه کلدیکم زمان اردونك چول وفلسطین وسوریه داخلنده‌کی وضعیتی یوندن عبارت بولونیور وقنال سفری ایچونده سکزنجی قول اردو قوماندانی بالاده‌کی خصوصاتی تکلیف ایدییوردی . اردو مرکزی اولان شامدن تشکیل اولونه‌جق برعمومی منزل مفتشی بو اوزون منزل خطلرینك اداره‌سنه مقتدر اوله‌میه‌جغندن بالخاصه فلسطین داخلنده‌کی وسائطی ادخار واردویه سوق ایله اشتغال ایتمك اوزره قدسده دخی برمستقل منزل مفتشلکی احداثی سکزنجی قول اردونك جملهٔ تکلیفاتندن ایدی .

بوتکلیفاتی پك جزئی تعدیلات ایله کاملاً قبول ایتمشدم .

آنجق سكزنجی قول اردو سفرك اجرا ایدیله بیلمسی ایچون باشلیجه محتاج اولدیغی دوه‌لرك تداركنه شیمدی‌یه قدر موفق اولامادیغنی و تداركی امكانی‌ده كوره‌مدیكنی كمال تأثرله‌علاوه وبیان ایدییور ویكی‌اردو قوماندانك نظردقتنی بالخاصه بو نقطه‌یه جلب ایدیيوردی. قول اردو قوهٔ سفریه‌نك محتاج اولدیغی اون‌بریك‌دوه‌دن اوچ آیده آنجق ایكی‌بیك‌قدر دوه‌تدارك ایده‌بیلمش‌وبوخصوصده هرطرفدن‌نامتناهی ممانعتلر قارشوسنده قالمش ایدی .

سوریه وحجاز كبی یوزبیكلرله وبلكه ملیونلرله دوه‌نك موجود بولندیغی برساحه داخلنده اون‌بش بیك دوه‌نك ناصل اولوبده تدارك اولونه‌مادیغنه تعجب ایدنلر چوق بولنور ظن ایدرم . اوذواته شیمدیدن خبر ویره‌یمكه اونلرك ظن ایتدكلری كبی دكلدر . چونكه هر كوردیكمز دوه یوك طاشیماز ویوك طاشیه‌بیله‌جك دوه‌لرك مقداری اویله یوزبیكلره بالغ اولماز . دردنجی اردونك تاریخ حربی یازلدیغی زمان بوتون تفصیلاتیله ذكر ایدیله‌جك‌اولان‌بومباحثی‌لزومندن فضله تشریح‌ایتمك ایسته‌میورم. یالكز شوقدر شیئ سویله‌مك ایسته‌یورمكه بر آنی ظرفنده احتیاطیله برابر اون درت بیك دوه‌یی تدارك ایدنجه‌یه‌قدر چكدیكم مشقتك درجه‌سنی بن بیلیرم . معهذا نتیجه‌ده موفقیت بنده قالدی وسكزنجی قول‌اردونك سفرپلاننده تثبیت ایتدیكی‌دوه‌لر وقت معیننده اتمام اولونه‌بیلدی . بوصره‌ده تاابن‌السعودك نجد طرفلرندن‌ده دوه كتیرتمش اولدیغمی سویله‌یه‌جك اولورسه‌م مشكلاتك درجه‌سی آكلاشلمش اولور ظن ایدرم.

سینا چولنده یاپمق ایسته‌دیكمز بومشكل حركات عسكریه‌نك یكانه مستند الیهی صو مسئله‌سی‌ایدی بوچولی‌یاغمورموسمنك خارجنده‌دكل‌قوهٔ‌عمومیه‌سی‌یكرمی‌بش بیكی تجاوز ایده‌جك اولان بوقوهٔ سفریه ایله قطع ایتمك، حتی بیك نفرلك مفرزه‌یی بیله سوق ایتمك امكانی یوقدی. چولك یاغمور موسمی ایسه كانون اول‌وكانون‌ثانی آیلرندن عبارت اولدیغندن یا حركتی بو ایكی آی ظرفنده اجرا ویاخود تا ایرتسی سنه‌نك عینی آیلرینه قدر تأخیرایتمك ضروری ایدی .

سفرك بهمه‌حال اوسنه ظرفنده اجرا ایدلمسنی قرارگاه عمومی شدتله طلب ایدییوردی. بناءً علیه سكزنجی قول‌اردو قوماندانیله اركان حربیه رئیسنك‌تكلیفاتنی عیناً قبول ایدرك وسائط اجرائیه‌یی اعداد ایله حركتی اجرا ایتمكه قرار ویردم .

كانون اولك‌ثلث‌اخیری اثناسنده قوهٔ‌سفریه‌نك‌برنجی قدمه‌سنی بئرالسبع طرفلرنده اجتماع ایتدیرمكه باشلادم . كانون ثانی ابتدالرنده جبل‌لبنانك زحله قصبه‌سنده تجمعنی اكمال ایتمش اولان اونجی فرقه‌یی محلنده تفتیش ایتدكدن وطوغریدن طوغری‌یه‌اردو قرارگاهنه مربوط اولان مذكور فرقه قومانداننه قدس وبئرالسبع اوزرینه زمان

وصورت حركتی حقنده ایجاب ایدن تعلیماتی ویردكدن صوكرا كانون‌ثانی ابتدالرنده اردو قرارگاهی قدسه نقل ایتدم .

اوصره‌ده شریف امیر حسین پاشا ایله مخابره باشلامش وامیرك مخدوملرندن بریسنی برقوۀ معاونه ایله حجاز فرقه‌سی قوماندانه ترفیق ایتمه‌سنی وحتی بالذات كندیسنك قوماندانی درعهده ایده‌رك اردویه التحاق ایلمسنی رجا ایتمشدم .

ایلك تلغرافه غایت ناركانه جواب ویرمش اولان شریف حسین مخدوملرندن علی بكی حجاز والیسی وهیب بك رفاقتیله تحریك ایده‌جكنی بیلدیرمش ایدی .

فی‌الحقیقه شریف علی ، وهیب بك قوتیله مكه‌دن حركت ایتدی . فقط مدینه‌یه كلیركلمز باباسندن آلدیغی امر موجبنجه مدینه‌دن ایلری وهیب بكه رفاقت ایتمه‌یه‌جكنی سویله‌یه‌رك مدینه‌ده قالمش ومحافظ بصری پاشانك ایشنه مداخله‌یه باشلامش ایدی .

تثبیت اولنان سفر پلانی موجبنجه قوۀ سفریه‌نك برنجی قدمه‌سی كانون ثانینك اون دردنجی كونی قناله متوجهاً حركت ایتدی . اردو قرارگاهی دخی كانون ثانینك اون‌بشنجی كونی بئرالسبعی ترك ایدرك قسم كلی‌یی تعقیباً ایلروله‌مكه باشلادی .

پیشدارك بئرالسبعدن حركتندن اعتباراً تقریباً یكرمنجی كونك نهایتنده برنجی قدمه‌نك مركز قولی قناله اون بر كیلومترو مسافه‌ده كائن برنقطه‌ده كاملاً اجتماع ایتمش والعریشدن اعتباراً قاطیه استقامتنه ایلروله‌مكده بولنان صاغ جناح قولی دها اول قنطره قارشوسنه وعقبه‌دن قلعةالنخله كلمش اولان صول جناح قولی‌ده عینی زمانده سویش مواجهه‌سنه مواصلت ایتمش بولنیورلردی . ایكنجی قدمه‌یی تشكیل ایدن اونجی فرقه‌نك ایلك قطعاتی ایكنجی الخیرا نقطه‌سنه یتشمش ، مكه‌دن مدینه‌یه‌قدر بورویه‌رك واورادن معانه قدر شمندفرله كلمش اولان وهیب بك قوماندا‌سنده‌كی حجاز قوۀ سفریه‌سی‌ده قلعةالنخله مواصلت ایتمش ایدی .

بو برنجی قنال سفرینی اجرا ایتمش اولان عثمانلی قوتی تشكیل ایدن ضابطان وافرادك ابراز ایتدیكی مساعی وفداكارلق جداً هردورلو تقدیرلره سزادر . بیك دورلو محرومیتلره قاتلانه‌رق طوپلرینی وباخصوص قنالی مرور ایچون یكانه واسطه‌لری اولان كوپریجی قایقلرینی بالذات جر ایدرك اوچیوز كیلو متره‌لك برقوم دریاسی ایچنده نقل ایتمكه چالیشه‌رق ایلروله‌ین بوقهرمانلری كمال تعظیم ایله یاد ایتمك بنم ایچون اك مقدس بر وظیفه‌در . عرب وتورك عنصرلرندن مركب اولان اردوده الكدرین برحس برادرانه حكم فرما اولیور وهركس دیكرینك یوكنی تخفیف ایچون كندیسنی فدا ایتمكدن چكنمیوردی . عربلرك قسم كلیسنك مقام خلافته قارشواك درین برحس مربوطیتله باغلی اولدقلرینه بو برنجی قنال سفری اك علوی برمثالدر . كاملاً عربلردن تركب ایدن یكرمی بشنجی فرقه‌ایله بوتون منزل تشكیلاتی وظیفه‌لرینی جداً جانسپارانه

ایفا ایتدیلر . بووحدت حس واملی آتیاً دوچار تفرقه ایتمش اولان شریف حسین حقنده‌کی غیض وکینم هیچ برشیئله تسکین اولونه‌مایه‌جقدر .

تام مهتاب زماننه تصادف ایده‌ن بوسفر اثناسنده یورویشلر عموماً کیجه وقتی اجرا ایدلمش اولدیغندن قمرك صولغون ضاسیله نیم منور پایانسز چولك اورته‌سنده ایلری، دائما ایلری آتیلمغه چالیشان طابورلرك آره‌سندن یوکسه‌لن « آل بایراق قاهره‌اوزرنده یوکسلسین ! » ترانه‌سی قلبی حزن ایله ممزوج برامید ظفرله دولدیرییوردی.

باش قوماندانندن الك‌صوك نفرینه قدر یالکز آلتی‌یوز اللی غرام پکسماد و برمقدار خورما ایله زیتوندن باشقه برشی یه‌مه‌ین، ممکن اولدیغی قدر آزصو ایچمك ایچون جبر نفس ایدن بو اردو امین اولیکزکه پك بویوك امیدلرله ایلروله‌یوردی. هرکسده قنالك مطلقا کچیله‌جکی وقارشو ساحلده یرلشیله‌جکی وبو صره‌ده مصر وطنپرورلرینك‌ده اختلال ایدرك انکلیزلرك قنالده‌کی وسائط مدافعه‌سنك مکملیتی اعتباریله بو سفرك ظفرله نهایت بوله‌جغنه بن احتمال ویرمه‌مکله برابر بوتون قوهٔ سفریه‌یه برایمان موفقیت بخش ایتمك ایچون هرکیجه یول بویجه تصادف ایتدیکم قطعاته پك قریب اولان ظفردن، بوظفرك علویتندن بحث ایدییوردم .

نهایت قوهٔ سفریه‌نك قوهٔ اصلیه‌سیله صاغ وصول جناح قوتلری بالاده عرض ایتدیکم منطقه‌ده تجمعلرینی اکمال ایتدکدن‌صوکرا (٢٠ ـ ٢١ کانون ثانی ٢ ـ ٣ شباط) کیجه‌سی مرکز قولیله اسماعیلیه‌یه برباصقین تعرضی اجرا ایدلمسنه قرار ویردم : و صاغ جناح قوتی قنطره‌یه ، صول جناح قوتی‌ده سویشه عینی زمانده برنمایش باصقینی اجرا ایده‌جکلردی.

کیجه قاراکلغی باصار باصماز بوتون هجوم قوللری قنال اوزرنده کندیلرینه تخصیص اولنان مرور نقطه‌لرینه طوغری تقربه باشلادیلر و نهایت فجردن پك آز زمان اول مرور حرکتنه ابتدار ایدلدی . بوتون امیدم انکلیزلری غافل آولایه‌رق هیچ اولمزسه ایلك حمله‌ده بش آلتی بیك نفرلك برقوتله اسماعیلیه‌نك جنوبنده‌کی قنال اقسامنی الده ایتمکه و متعاقباً اوتجی فرقه‌یی‌ده امرار ایدرك اون ایکی بیك نفردن عبارت برقوتله قنالك قارشو ساحلنده یرلشمکه وممکن اولورسه اسماعیلیه‌یی الده ایدرك غربه ، شماله وجنوبه قارشو ساحلنده مدافعه موضعلری ایله شهری درت بش کون ایچون الده بولوندیرمغه وبو مدت ظرفنده سکزنجی فرقه‌نك ایلری یوریشنی تسریع ایدرك اسماعیلیه‌ده‌کی قوتی اون کون ظرفنده یکرمی بیك وایلریسنه ابلاغ ایتمکه معطوف ایدی.

اوصره‌ده مصر وطنپرورلری‌ده بو عثمانلی اردوسنك اسماعیلیه‌یی ضبط ایتمش اولمسندن جسارت آله‌رق عموماً اختلاله تشبث ایده‌جك اولورلرسه ایشته هیچ امید ایدلمه‌ین برزمانده الك ابتدائی وسائط وپك جزئی برقوتله مصرك استخلاصی میسر اولمش اولوردی . اردوقرارکاهنك دشمن حقنده استحصال ایتدیکی معلومات دشمنك

مسئولیتلرینه تشریك ایتمك فكریله جلب ایتمه‌دم. اردو قوماندانی صفتیله امر ایده‌جكم حركاتك بوتون مسئولیتلرینی كندیمدن باشقه كیمسه‌نك تحمل ایتمسنه مساعده ایده‌مم.

سزی دعوت ایتمكدن مقصدم برنجی خطده بولنان قطعاتك احوال عمومیه‌سنی ووسائط موجوده‌نك درجهٔ قابلیتنی آكلامق ایدی. ویردیككز ایضاحات ایله اكلادم‌كه آرتق برشی یاپمق امكانی قالمامشدر. دها بركون قتال اوكنده قالمق حقیقةً قوهٔ سفریه‌نك كاملاً محو اولمسنی انتاج ایده‌جكدر. بوقوهٔ سفریه حكومت عثمانیه‌نك سوریه وفلسطینی عندالاقتضا مدافعه ایچون تخصیص ایده‌بیله‌جكی قوتلرك مقدار اعظمیسنی تشكیل ایدر. بوقوتی هردرلو تهلكه‌دن وقایه ایتمك واونك قدرتندن حربك صوكنه قدر اعظمی استفاده‌لر تأمیننه چالیشمق بنم ایچون دهابیوك بروظیفه‌در. بناءً علیه بوكون آقشامه‌قدر موقعلریمزی محافظه ایده‌رك دشمنله طوپچی دوئللوسنه دوام ایتمك وقاراكلق باصار باصماز قطعاتی دون آقشام ترك ایتدكلری اردوگاه موقعلرینه قدر گری چكمك واورادن صوكرا ایواش یواش بئرالسبعه‌قدر عودت ایتمك بنجه مرجحدر. فون فرانقه‌نبرغ بك شیمدی بواساس داخلنده اردوامرینی یازیكز!» دیدم. اتخاذ ایتدیكم قرارك منطق وایجابات حاله درجهٔ مطابقتنی تقدیر ایده‌ن جمال پاشا ایله فون قره‌س وفون فرانقه‌نبرغ تماميله مطمئن ایدیلر.

تام اوصره‌ده گویا اردو مدیرانك مهم برشیٔ مذاكره ایتمكده اولدوقلرینی آكلامش گبی دشمن كوچوجك غروپمزك اوكنه، آرقه‌سنه، صاغنه، صولنه مرمیلرینی دوشورمكه باشلادی. بزی تبدیل موضعه مجبور ایتدی. نهایت علی فؤاد بكك علی العجله قلمه آلدیغی امری امضا ایتدم و جمال پاشا ایله فون قره‌س بك ینه برنجی خطه كیتدیلر. بزده آقشامه‌قدر اردو قرارگاهنده انتظار ایتدك.

عدم موفقیتك قطعات اوزرنده پك فنا برسوء تأثیر حاصل ایتمه‌مسنی تأمین ایچون بعض تدابیره مراجعت ایتمك الزم ایدی. اونك اوزرینه براردو امری نشر ایدرك بالعموم قطعاتك وظیفه‌لرینی پك ناموسكارانه وحمیتپرورانه ایفا ایتمش اولدقلرینی وبو دفعه‌كی حركتمز ایله مقصد قتال علیهنه بر كشف تعرضی اجرا ایتمك ودشمنك وسائط موجوده‌سنك ماهیتنی وبو وسائطه قارشی قتالی جداً ضبط ایده‌بیلمك ایچون بزم نه گبی وسائطه مالك اولمامز ایجاب ایده‌جكنی آكلامقدن عبارت اولدیغنی وبومقصدی تماميله استحصال ایتدیكمزی وبناءً علیه آرتق بیهوده تلفات ویرمكدن ایسه وسائط مكمله تدارك ایتمك اوزره معموره‌یه دونمك اولا اولدیغنی وبو حاله گوره عزیمت اثناسنده ابراز اولنان فداكارلغك عودت اثناسنده‌دخی عیناً گوستریله‌رك مالزمه‌مزدن اك اهمیتسزینك بیله ضیاعنه میدان ویرمه‌مك مقتضای ناموس اولدیغنی بیان ایتدم.

١٥ كانون ثانی ـ ٩١٥ ده ـ قناله متوجهاً بئرالسبعی ترك ایتمش اولان اردوگاه

تام بر آی صو کرا ۱۵ ـ شباط ـ ۱۹۱۵ ده بتکرار بئرالسبعه عودت ایتمشدی .

قنال ایله بئرالسبعه تقریباً مساوی مسافه‌ده بولنان این نقطه‌سندن قناله قدر هیچ برمنزله هنوز تلغراف خطی تمدید ایدیلمه‌مش اولدیغندن قرارکاه عمومی برهفته‌مدتله بندن هیچ برخبر آلامامش و پك زیاده مراق ایچنده قالمشدی . و مع التأسف بر مناسبتسزلك ویردیکی بریالان حوادثی صحیح ظن ایدن و چول داخلنده تلغراف خطوطی تأسیس ایله مشغول اولان اردو تلغراف مدیرینك بلا لزوم تلاش واستعجالی نتیجه‌سی اوله‌رق اسماعیلیه‌نك ضبط ایدلدیکی حوادثی تا استانبوله قدر انتقال ایتمش اولدیغندن متعاقباً واصل اولان عکس حوادثك پك فنا تأثیر حصوله کتیردیکنی اکلامشدم . مع هذا مقصد اصلینك کشف‌تعرضیدن عبارت اولدیغنه وسائره‌یه دائر اردو قرارکاهنك هرطرفه کوندردیکی تعمیم ازالهٔ تأثراته خیلی یاردیم ایتمشدی .

حقیقتی سویله‌مك لازم کلیرسه بو برنجی قنال‌سفرینی اجرا ایتدیکمز زمان هیچ کیمسه قنالك نه صورتله مروری قابل‌اوله‌جغنی بیلمیوردی . بویله برکشف‌تعرضی‌یه جداً محتاج ایدك . بهمه‌حال هجوم جبری‌ایله کچلمسی ضروری‌اولان قنالی‌مرورایچون نه‌کبی وسائط ایستر ؟ دشمن سفائن حربیه‌سنك کوزی اوکنده بومرور حرکتی قابل اجرامیدر ؟ هیچ اولمزسه شرق ساحلنده قوتله یرلشوب اوزون منزللی‌طوپلرله قنالدن نقلیه و تجار سفائننك مرورینی منع ایتمك ممکن اولمازمی ؟ بزم ایچون اك نافع برصورتده اختیار اولونه‌جق پلان بو دکلمیدر ؟

ایشته بومختلف سؤاللره جواب ویره‌بیلمك ایچون بو کشف تعرضی جداً ضروری ایدی . وبو سایه‌ده هم احوال لایقیله اکلاشلدی همده انکلیزلر چناق قلعه‌تعرضی بزم بو تشبثمزك نتائجنه انتظاراً تأخیر ایتدیلر وبوندن بشقه‌ده هیچ بر زمان ایکیوز اللی بیك نفردن آز قوت بولوندیرمامغه مجبور اولدیلر . بو مطالعات تماماً اظهار ایدرکه برنجی قنال سفری کندیسندن منتظر اولان مقاصدی تماماًتأمین ایتمش‌وبناءً علیه صرف‌اولنان امکلربوشنه کیتمه‌مشدر . قنال اوکندن کری چکیلیرکن اردو قرارکاهنده حرکات شعبه‌سی مدیری بیکباشی علی‌فوأد بکه اصل قنال سفرینك اجراسی ایچون نه‌کبی قوتلر ونه‌جنس طوپجی مالزمه‌سیله سائر مالزمهٔ فنیه‌یه محتاج اولدیغمزه‌دائر بر دیره‌کتیف ویردم وبو اساس داخلنده برمفصل راپور حاضرلامسنی امر ایتدم . قطعاتك آرقه‌سنی آلمق فکریله این‌نقطه‌سنده اقامت‌ایتدیکم درت بش کون ظرفنده علی فوأد بك لایحه‌سنی اتمام ایتدی . ارکان حربیه رئیسیله برلکده بردها تدقیق‌ایدرك مطابق‌قالدقدن‌صوکرا بکا تودیع ایتدیلر . اوفاق تفك تعدیلات‌ایله تصدیق ایتدیکم بولایحه‌یی شیمدی یانمده اولمادیغی ایچون بورایه درج ایده‌مه‌دیکمدن طولایی نه‌قدر متأثرم . اکر اونی درج ایده‌بیلمش اولسه‌یدم بو کشف تعرضیدن نه‌مهم

استفاده‌لر ایتمش اولدیغمزی انکلیز ارکان حربیه‌سی پك کوزل آکلار وقهرمان اسیرلریمزی قاهره سوقاقلرنده تشهیر ایتمك ونشر ایتدیکی راپورده رسمی برلسانه یاقیشمایه‌جق الفاظ عامیانه ایله اردونی تزییفه قالقشمق کبی بیاغیلقلرده بولندیغی ایچون بلکه حیا ایدردی . فقط انشاالله استانبوله عودت ایدرسه‌م اثریمك بوتون بونقصانلرینی اتمامه چالیشه‌جغم .

برنجی قنال سفری اثناسنده‌کی ضایعاتمز بروجه آتیدر :

ضابطان : ۱٤ شهید ، ۱۵ یاره‌لی ، ۱۵ غائب

افراد : ۱۷٤ شهید ، ۳٦٦ یاره‌لی ، ۷۱۲ غائب

انکلیزلر رسمی راپورلرنده بزم ضایعاتمزی بروجه آتی کوستریورلر:

۱۰۰۰ شهید ، ۲۰۰۰ یاره‌لی ، ۱۵۰ اسیر

حقیقی ضایعاتمزله انکلیزلرك ادعالری قارشولاشدیریلنجه انکلیز راپورینك واقعه عدم مطابقتی تظاهر ایدر .

چول قوماندانلغی

قنالدن عودت ایدرکن بوندن صوکرا چولده نه‌لر یاپلمق لازم کله‌جکنی تماميله تثبیت ایتمش اولدیغم کبی چولك نه‌صورتله اشغالی ایجاب ایده‌جکنی‌ده دوشونمشدم . وقطعی قنال سفری ایچون چولده یاپیله‌جق ایشلر منحصراً منزل تشکیلاتندن عبارت ایدی . منزل نقطه‌لرنده‌کی تشکیلات نه‌قدر مکمل اولورسه اولسون اره‌لرنده امنیتلی طرق اتصالیه اولمادقجه بوتشکیلاتك ادامه‌سنه وقنال اوکنده مهم بر اردونك اوزون مدت توقف ایتمسنه امکان بولونامایه‌جغندن بئرالسبعدن اعتباراً اسماعیلیه‌یه طوغری چول داخلنده هرنوع عربه واوتوموبیللرك مرورینه مساعد ومنزل نقطه‌لرینی یکدیکرینه ربطایدر برشوسه انشاسی وبوشوسه‌یه موازی وینه عینی استقامتده برده شمندوفر ایشندن باشقه هرمنزل نقطه‌سنده صوقویولری حفرایتمك ، خسته‌خانه ، آنبار وسائره کبی منزل مبانیسی انشا ایتمك ایجاب ایدردی . ایشته‌بوتون بوانشاآت ایچون قرق اللی بیك عمله‌نك چولده استخدامی ضروری ایدی . فقط اکر بوعمله پوسته‌لری مدافعه‌سز بیراقیله‌جق اولورسه سیار وجسور انکلیز سواری وهجینلی مفرزه‌لری طرفندن هرزمان راحتسز ایدیله‌جکلری شبهه‌سز اولدیغندن چولی پك امین برصورتده قوتله اشغال ایتمك مقتضی ایدی. اوحالده چولك مختلف نقطه‌لرنده اقامه ایدیله‌جك اولان بو مفرزه‌لره قوماندا ایتمك ، وطوغریدن طوغری‌یه اردوقرارکاهنه مربوط اولمق اوزره برچول قوماندانلغی احداثی لزومنه قراروپردم وبوقوماندانلغی فون قره‌س بکه تکلیف ایتدم .

قنال سفرینی کندیسی ایچون برایده آل اتخاذ وچولك مشکلاتیله مجادله ایتمه‌یی الک بیوك مدار تسلی تلقی ایتمش اولان فون قره‌س تکلیفمی بلاتردد قبول ایتدی. بوصورتله چولده یکدیکرینه غیر مربوط ایکی تشکیلات وجوده کتیرلدی‌که بریسی منحصراً منزل مؤسساتنك وطرق‌اتصالیه‌نك انشاسنه‌مأمور چول منزل مفتشلکی و دیکری بوانشاآتی دشمن تجاوزاتندن وقایه‌یه وآره صره قناله قدر کشف قوللری کوندره‌رك دشمنك‌تشبثاتندن متمادیاً خبرلر استحصالنه‌مأمور چول قوماندانلغی ایدی .

چول قوماندانلغنك مرکزی شمدیلك اینده بولونه‌جق وباشلوجه مفرزه‌لر این، العریش وقلعة‌النخل نقطه‌لرینه اقامه اولنه‌جقدی . چول منزل مفتشلکی قرارکاهی‌ده بئرالسبعده بولنه‌جقدی . بو ترتیباته عائد اوامر و تعلیماتی‌ده عائد اولان ذواته اعطا ایتدکدن صوکرا بئرالسبعه واورادن قدسه عودت ایتدم . اوچ درت کون صوکره یکرمی بشنجی فرقه ایله اونجی فرقه بئرالسبعده اجتماع ایتمش اولدیغندن قطعاتمك هیچ برفلاکته اوغرامقسزین چولی مرور وقناله قدر عزیمت وبرمحاربه ویردکدن صوکرا ینه سالماً بئرالسبعه عودت ایتمش اولدقلرینی اثبات ایچون قدس اشرافندن برچوقلرینی بئرالسبعه دعوت ایتدیکم کبی قدسده بولنان متفق وبی‌طرف دولتلر قونسولوسلرینی‌ده دعوت ایدرك اونلرك مواجهه‌سنده قطعاته بر رسم کچید اجرا ایتدیردم . اوزمان هنوز حربه داخل اولمامش بولنان ایتالیا قونسلوسی‌ده موجود بولنیوردی .

کمال افتخارله سویله‌یه‌بیلیرم‌که عمومیتله ایکی آی دوام ایدن بوبرنجی قنال سفرندن عودت ایتمش اولان قطعات چولده هیچ بردوکوتی ویرمه‌مشدی . قنال اوکنده‌کی محاربه‌ده شهید اولانلرله قنالی مرور ایدرك دشمن النه اسیر دوشنلردن ماعدا هیچ برنفر کریده قالمامش وصوسزلقدن ، آچلقدن مضطرب اولان هیچ بر فرد کورولمه‌مشدر. منزل قوللری وظیفه‌لرینی اوقدر جدیتله ایفا ایتمشلردرکه هیچ برمنزل‌قولنك نقطهٔ مطلوبه‌یه معین حرکت جدولنده ارائه اولنان ساعتدن صوکرا داخل اولدیغی کورولمه‌مشدر. الك‌مهمی شودرکه کافه‌سی سوریه‌لی، فلسطینلی عرب افرادندن مرکب اولان بومنزل قوللری افرادندن همان هیچ برینك فرار ایتدیکی ویاخود براخانته تصدی ایلدیکی واقع اولمامشدر .

* *
*

چولده قوماندا و منزل ایشلرینی بالاده عرض ایتدیکم طرزده تنظیم کبی پك طولانی اولان اردومنطقه‌سنده‌ده امر وقوماندا امورینی بروجه‌آتی تثبیت ایتمش‌ایدم:

قدس و عکا سنجاقلرینی احتوا ایدن فلسطین منطقه‌سنه «قدس منطقه‌سی

قوماندانلغی » نامنی ویره‌رك بو قوماندانلغه سكزنجی قول اردو قوماندانی جمال پاشایی تعیین ایتدم .

غزه وبئرالسبع قضالری بونقطه‌دن خارج بولونه‌جق وچول منزل مفتشلكنه تابع اوله‌جقلردی . بیروت ولایتنك اقسام وسطیه و شمالیه‌سیله سوریه ، حلب واطنه ولایتلرینك تشكیل ایتدیكی منطقه‌ده‌كی قطعات عسكریه قوماندانلغی « دردنجی اردو قوماندان وكیلی » عنوانیله اون اوچنجی قول اردو قوماندانی فخری پاشایه تودیع ایتدم . واردوقرارگاهی قدسده‌تأسیس ایدرك منحصراً ایكنجی قنال سفری استحضاراتیله اشتغاله قرار ویردم .

سكزنجی و اونجی فرقه‌لر طوغریدن طوغری‌یه اردویه مربوط بولنیورلردی .

ایشته ۱۹۱۵ سنه‌سی شباطی نهایتلرنده دردنجی اردونك وضعیت عمومیه‌سی بویله ایدی . ایكنجی قنال سفری ایچون محتاج اولدیغمز قطعات اصلیه و معاونه ایله هرنوع مالزمه و مهماتك جنس و مقدارینه دائر تنظیم ایتدیكم مفصل لایحه‌یی اردو اركان حربیه رئیسی فون فرانقه‌نبرغ‌ ایله تودیع ایدرك استانبوله كوندردم . عثمانلی قرارگاه عمومیسی لایحه‌می عیناً قبول ایتمش وفقط بومهم تشبث ایچون برچوق آلمان طوپچی قطعاتیله قطعات فنیه‌سی طلب ایتمكده اولدیغمدن آلمان قرارگاه عمومیسی بو ایشه لایق اولدیغی اهمیتی عطف ایتمه‌دی و ناحق یره پك چوق زمان ضایعنه میدان ویردی .

اردو قرارگاهنی قدسده تأسیس ایتدكدن صوكرا الك مهم اشتغالاتم امیر مكه شریف حسین پاشا ایله ابن الرشید و ابن السعودكی امرای عربی بو حرب اثناسنده خلیفه اردولرینه اعظمی معاونت ابراز ایتمكه تشویق ایتمك نقطه‌سنه معطوف ایدی . هر بریسی ایله مخابره‌یه كیریشدم . بو مخابراتم اثناسنده بالخاصه شریف حسین پاشادن آلدیغم مكتوبلری نشر ایتدیكم زمان بو ذاتك نه‌قدر ایكی یوزلی اولدیغی بوتون جهان اسلامیت نظرنده تظاهر ایده‌جكدر . امیر ابن السعود كرچه طوغریدن طوغری‌یه معاونتده بولنمادی . چونكه انكلیزلره پك یقین اولدیغندن اوكا عظیم فنالقلری دوقونه‌بیلیردی . فقط اردویه دوه كوندرمك وباخصوص اوراره كلن انكلیز قوماشلرینك سوریه‌یه اخراجنه مساعده ایتمك كبی پك قیمتلی مظاهرتلر ابراز ایتدی . امیر ابن الرشید ایسه سفركك تا نهایتنه قدر مقام خلافته قویاً مربوط ناموسكار بر مسلمان اولدیغی اثبات ایتدی . شریف حسینك یاپدقلرینی ایسه بالاخره حكایه ایده‌جكم .

اوصره‌ده بنغازی‌یه كیچمك اوزره استانبوله كلمش اولان انور پاشانك قاردشی نوری بكی بیروتدن برقاچاقچی قایغی ایله محل مقصودینه كوندردم .

بورایه شونی‌ده علاوه ایتمك ایسترمكه وهیب بك قوماندانسیله مكه‌دن كتیرتمش

اولدیغم قوت تا سویش یقیننه ایلرولەمش ایدی . عمومیتله عودته قرار ویردیکم زمان بو مفرزەیی دخی بتکرار معانه قدر کری چکدم ؛ و وهیب بك اوصرەده ایکنجی اردو قوماندانلغی ایله استانبوله کیتمش اولدیغندن مفرزەسنی قائممقام نجیب بك قوماندا سیله ینه مکەیه اعاده ایتمش ایدم . بونی سویلەمکدن مقصدم شریف حسینك اختلالی اورادەکی قوتی بلالزوم آلمش اولدیغمه حمل ایتدکلرینی ایشتدیکم بعض بوش قافالیلره جواب ویرمکدن عبارتدر .

اوصرەده متفقین دونناسی چناق قلعەیی جبراً مروره تشبث ایتمش برچوق ضایعات ایله پوسکورتلمشدی . اوزمان انور پاشایه یازدیغم بر تلغرافنامەده دشمن دونناسنك چناق قلعەیی مرور ایتمسنه قطعیاً امکان اولمادیغی حقندەکی قناعتمی ایضاح ایتمشدم . بوقناعتمی ظن ایدرسەم طلعت بکەده یازمشدم . بو اشعاراتدن مقصدم ارقداشلریمك قناعتلرینی تقویه ایدرك اونلرك قوۀ معنویەلرینی تقویه فکرینه مبتنی ایدی . اوصرەده امین ایدم که استانبولده هرکس دشمان دونناسنك اقشامه صباحه سرای بورننه مواصلت ایدەجکی قناعتنده بولنیوردی . بلکه بو قناعت ارقداشلریمكده ایمان و قناعتلرینی تزلزله کتیرەبیلیردی . بونك حاصل ایدەجکی مضرت هر دورلو تخمینك فوقنده اولدیغندن وضعیت عمومیەیی خارجدن کورن ومحاکمه ایدن بر ارقداش صفتیله کندیلرینه بوقناعتلریمی یازمشدم وانور پاشا بالاخره بکا دیمشدی که بو اشعاراتمك دی قناعتلرینه توافق ایتمەسی اعتباریله معناً حسن تأثیری اولمشدی .

دشمانك بوبحری تعرضندن صوکرا برده قرەیه عسکر اخراجی صورتیله چناق قلعەیه شدید بر تجاوزده بولونمسی احتمالی موجود اولدیغندن استانبول حوارنده کافی درجەده پیاده قوتی اجتماع ایتدیرمکه لزوم کوردیکنی وبناءً علیه سکزنجی واوتجی فرقەلرك استانبوله کوندرلمسنی انور پاشا رجا ایتمشدی . درعقب نقطۀ نظرینی قبول ایدرك بو ایکی فرقەیی کری کوندردم .

متعاقباً دشمن کلیبولی شبه جزیرەسنه عسکر اخراج ایدر ایتمز انور پاشا یکرمی بشنجی فرقەنك دخی استانبوله کوندرلمسنی ایستەدی . اونیده کوندردم . اون اوچنجی قول اردونك فرقەلرندن برینی بغداده ودیکرینیده بتلیس طرفلرینه کوندرمکلکمی طلب ایتدی . بوطلبیده اجرا ایتدم . اردو منطقەسی داخلنده نەقدر سریع آتشلی طوپ بطریەسی وماکنەلی تفنك موجود ایسه کافەسنك چناق قلعەیه کوندرلمسی امرینیده ایفا ایتدم . ونهایت اویله بر حاله کلدمکه بوتون اردو داخلنده اطنه، حلب سوریه ، لبنان ، فلسطین منطقەلرینه علی العموم چولده موجود بولنان قطعات اون ایکی طابوره انحصار ایتدی وبوتون اردو ومنطقەسنده نه برتك سریع آتشلی بطاریه ونەده برتك ماکنەلی تفنك بولوکی قالمادی . بوراده ایکی طابور، افرادی کاملاً

سوریه‌لی وفلسطینلی عربلردن عبارت بولونیور وتورك قطعه‌سی اوله‌رق شامده بولنان کوکللی مولوی طابوری‌ایله اردو قرارکاهی‌ایچون دوریجه کوکللیلردن تشکیل‌ایتدیکم برپیاده بلوکندن بشقه هیچ برشی بولونمیوردی .

عربلرك اختلال ایتمیه‌جکلری و ناسك اکثریتنك خائنره یوز ویرمه‌یه‌جکلری حقنده‌کی قاعتمك درجهٔ متانتنه بوندن دها بویوك بر دلیل ایسته‌مز ظن ایدرم .

بوندن صوکرا ۱۹۱۵ سنه‌سی نهایتنه قدر جریان ایدن اك مهم حادثات عسکریه ارمنیلرك توسل ایتدکلری زیتون واورفه اختلاللرینك منتظم قوهٔ عسکریه سوقی وعلی الاصول تأدیبندن عبارتدی . ۱۹۱۵ سنه‌سنه علی العموم اعمارات وتحکیمات سنه‌سی نامی ویرلسه سزادر . آتیاً ایضاح ایده‌جکم وجهله کرك چولده وکرك مملکت داخلنده پك چوق یوللر وشمندوفرلر انشا اولونمش وچول منزل نقطه‌لری هرنوع تأسیساته مالك اوله‌رق میدانه چیقمشلردی . بوندن بشقه هردرلو احتمالاته قارشی مرسین ، طوپراق قلعه ، درت یول ، اسکندرون سواحلنده تحکیمات اجرا اولندیغی کبی طرابلس شام ، بیروت ، حیفا ویافه‌یه قارشی یاپیله‌بیله‌جك بر دشمن اخراج حرکتنه قارشو لبنان داخلنده وقارمل جبالیه کریلرنده وعلی العموم فلسطین داخلنده درت بش خطدن عبارت تحکیمات وجوده کتیرلمشدی .

بالطبع استانبوله کوندرلمش اولان فرقه‌لرك یرینه سوریه وفلسطین، حلب واطنه داخلنده برطاقم یکی فرقه‌لر تشکیل اولنمش واونلرك تعلیم وتربیه‌لری ده اردونك باشلوجه اشتغالاتی صره‌سنه کچمشدی .

۱۹۱۵ سنه‌سی اغستوسنده عراق حرکات عسکریه‌سنك علیهمزه جریان ایتمکده اولدیغی نظر دقته آلان انور پاشا اورانك ادارهٔ ملکیه وعسکریه‌سنی درعهده ایتمکلکمی بندن رجا ایتمشدی . اوصره‌ده سوریه وفلسطین داخلنده عرب اختلالجیلرینك تشبثات خفیه‌سی میدانه چیقمش وسوریه فلسطین اموری پك زیاده نزاکت کسب ایتمش اولدیغندن بوراسنی ترك ایدرسه‌م بوراده دها بیوك فنالقلر ظهور ایتمسی احتمالی اولدیغی ومع هذا بونقطهٔ نظریمی قبول ایتمزسه بغداده حرکته حاضر اولدیغمی جواباً بیلدیردم . مطالعاتمی تصویب ایدن انور پاشا خطهٔ عراقیه عموم قوماندانلغی مشیر غولتس پاشایه تکلیف ایتدی ومشارالیه طرفندن قبول ایدلمسی اوزرینه کندیسنی اورایه کوندردی .

بالاده عرض ایتدیکم وجهله [۱۹۱۵] سنه‌سی علی العموم ایکنجی قنال سفری استحضاراتیله کچمشدی . مع هذا اردونك صرف ایتدیکی مساعی نسبتنده المان قرارکاه عمومیسنك بوسفره عائد استحضاراته پك‌ده اهمیت عطف ایتمه‌دیکنی حس ایتدیکمدن بوخصوصده انور پاشانك لایق وجهله نظردقتنی جلب ایتمك ایچون

تشرین‌ثانی ظرفنده استانبوله قدر برسیاحت اجرا ایتدم وایکی هفته قدر استانبولده قالدقدن صوکرا تکرار شامه دوندم . بوسیاحتمدن پك‌ده بیوك برنتیجه استحصال ایده‌مه‌مشدم .

انکلیزلرله فرانسزلر چناق قلعه‌یی تخلیه ایدرك کری چکلدکدنصوکرا آرتق استانبولده سربست قالمش اولان انورپاشایی چولده یاپدیغم استحضاراتی رأی‌العین کورمك اوزره سوریه‌یه دعوت ایتدم . مشارالیه ۱۹۱٦ شباطی اثناسنده سوریه و فلسطین ایله سینا چولنده اوزون برسیاحت‌انکشافیه اجرا ایتدی و متعاقباً کندیسیله برابر مدینهٔ‌منوره‌یی زیارت ایتدك . بو سیاحتمز اثناسنده اوزمانلر اردو قرارکاهنده بولنان شریف‌فیصل‌ده بزه رفاقت ایتمشدی .

انورپاشا چول منزل تأسیساتندن فوق‌العاده ممنون اولمشدی . هرنه‌قدر قنالی کچه‌رك انکلیزلری مصردن طرد ایتمك ممکن اولمسه بیله قنالك شرق ساحلنده قوتله یرلشمك و اوزون منزللی طوپلر تعبیه ایدرك قنالدن سفائن تجاریه‌نك مروروعبورینی منع ایتمك قابل اوله‌جغنه برلکده قرار ویردك .

او تاریخلرده بنم اك بویوك املم شریف حسینك پك آشکار بر صورتده کورونن تمایلات اختلالکارانه‌سنك کسب‌قطعیت ایتمه‌سنه چالیشمقدن وشریفی مخدوملرندن بری قومانداسیله فلسطینه برقوهٔ معاونه کوندرمکه اقناع ایتمکدن عبارت ایدی . بواساسلر اوزرنده شریف فیصل‌ایله متمادی‌مذاکره‌لرده‌بولنیور وبر طرفدن‌ده‌شریف حسین‌ایله نازکانه مخابره‌لر ایدییوردم . آتیاً عرب اختلالنك مبحث مخصوصنده حکایه‌ایده‌جکم وجهله بو اوزوجی مساعیدن هیچ برثمره استحصال‌ایده‌مه‌دم ونهایت ۱۹۱٦سنه‌سی حزیرانك ایکنجی کونی شریف‌حسینك اختلالی قارشوسنده قالدم . بواختلال‌قنال سفرینه اساسلی برضربه ایندیرمشدی .

دها برنجی قنال سفرینك فردای اجراسنده ۱۹۱۵ سنه‌سی مایسی اثناسنده « مانچسترغورادیان » غزته‌سنده برمقاله اوقومشدم . بومقاله‌ده دنیلیوردی‌که :

شرقی بحرسفید اردولری باش‌قوماندانی مصرده پك بیوك برسوق‌الجیش خطاسی ارتکاب ایدییور . بوخطا، مصری مدافعه‌ایتمك ایچون سویش قنالی برصولی‌خندك کبی تلقی ایتمك و انکلیز قوای مدافعه‌سنی بو خندك کریسنده بولوندیرمقدر . حالبوکه بزم ایچون مدافعه اولونه‌جق شی مصر دکل سویش قنالیدر مصرك بزجه اهمیتی سویش قنالنه غربدن وقوع بولاجق برتجاوزی منع ایده‌جك برخط وسیعه اولمسنده‌در مصرك وضعیتی قناله‌نظراً شوصورتله تعین ایتدکدنصوکره قنالی‌شرقدن وقوع بوله‌جق برتعرضه قارشو مدافعه ایچونده سینا شبه‌جزیره‌سنه وحتی فلسطینه اولان احتیاجمز تظاهر ایدر . بزم قوماندانلریمز و رؤسای اداره‌مز شمدی‌یه قدر

تورکلری غایت عاجز ومصر اوزرینه تجاوزه غیرمقتدر عد ایدییورلردی . فقط بو قناعتلرینك نه‌قدر یاکلش اولدیغی وکچن کانون ثانی اثناسنده اون‌بش یکرمی بیك نفرلك برتورك قوتنك اوچیوزاللی کیلومتره طولنده‌کی سینا چولنی بیوك بر انتظام ایله قطع ایدرك قنال اوکنه کلمش وحتی پك ابتدائی وسائط ایله آلتی‌یوز نفری قنالك بری طرفنه کچیرمش اولمسیله ثبوت بولمشدر .

تورکلرك شیمدی بزه خبر ویریلن حمالی استحضاراتی برایکی سنه‌یه قدر پك مهم ثمره‌لر ویره‌بیله‌جکندن اوزمان تورکلر شیمدیکی آلتی‌یوز نفر یرینه بلکه اون بیك حتی یکرمی بیك نفرلك بر قوتی برهجوم جبری ایله قنالك غرب ساحلنه کچیره‌رك اوراده قوتله یرلشمکه موفق اوله‌بیلیورلرسه بزم قناله مواصلاتمز اوزمان نه حاله کلمش اولور ؟

حتی تورکلر قنالك غرب ساحلنه کچمکه موفق اوله‌مسه‌لر بیله شرق ساحلنده قوتله یرلشه‌رك اوزون منزللی طوپلر تعبیه ایدرك قنال مورداتی منع ایده‌بیلیرلرکه بونك تولیدایده‌جکی عظیم محاذیری عجبا بزم قوماندانلریمز نه‌دن کورمك ایسته‌میورلر؟ بناءً علیه بز قنالك شرقه قارشی مدافعه‌سی ایچون مصر داخلنده قالمه‌یی پك زیاده محذورلی تلقی ایدییور وبهمه‌حال وسائط مدافعه‌مزك سیناشبه‌جزیره‌سنه نقل ایدلمسنی الزم عدایلیورز .

بومقاله بنی صوك درجه‌لرده ایقاظ ایتمش وبوتون ۱۹۱۵ سنه‌سی ظرفنده فلسطینك دکزدن برتجاوزه معروض قالمسی احتمالنه قارشی (ده‌بارکانه) الك زیاده مساعد مواضعك تحکیماتیله اشتغالمه سبب اولمشدر .

بن پك اعلا حساب ایدییوردم‌که انکلیزلر فلسطین علیهنه قره‌دن برحرکت تجاوزیه اجراسنه تشبث ایده‌بیلمك ایچون برتصل فلسطین ایله قنال آره‌سنده منزل تأسیساتی یاپمغه مجبور ایسه‌لر اونلرده قنال ایله فلسطین آره‌سنده عینی تأسیساتی وجوده کتیرمکه وقنالی شمندوفرله فلسطینه ربط ایتمکه مجبور ایدیلر . بوتون ۱۹۱۵ سنه‌سی ظرفنده قنالك شرق ساحلنه هیچ برانکلیز قطعه‌سی کچمه‌مشدی . آره‌صره سیار هجین سوار مفرزه‌لری قناله اللی آلتمش کیلومتره مسافه‌ده کائن نقاطه‌قدر کلیور وفقط برقاچ کون صوکرا بتکرار قنالك قارشو ساحلنه کچیوردی .

قنطره و اسماعیلیه‌نك قارشوسنده وقنالك شرق ساحلنده الك اول کوریلان انکلیز کوپری‌باشی تحکیماتی ۱۹۱۶ سنه‌سی کانون ثانیسی نهایتنده کورولمش ایدیکه شریف حسینك اختلال ایده‌جکنه دائر انکلیزلره یازدیغی صوك مکتوبك تاریخیله توافق ایتمکده‌در . بوندن پك اعلا استدلال اولونه‌بیلیرکه انکلیزلر شریف حسینك اختلالندن تماماً امین اولمادقچه قنالك شرق ساحلنه کچمکه و دها طوغریسی فلسطین علیهنه بر حرکت استیلاجویانه اجراسنه قرار ویرمه‌مشلردی . اونلر پك اعلا امین ایدیلرکه

شریفك اختلالی بزی خطهٔ حجازیه‌ده بعض تدابیر تخفظیه اتخاذینه مجبور ایده‌جك و سوریه و فلسطینه تخصیص اولنان قوتلریمزك طاغیدلمسنی موجب اوله‌جقدی . بوندن باشقه شریف حسین یدیله عربانه یاپه‌جقلری نقدی معاونتلر عربانك بزم علیهمزه قیامنی تأمین ایده‌جك وبوده بزم بالکلیه ضعفمزی انتاج ایلیه‌جکدی .

١٩١٦ سنه‌سی نیسانك برنجی کونی ٣٠٠ نومرولی آلمان طیاره‌بلوکی ایلك فعلی معاونت اولمق اوزره بونی متعاقباً ١٢ و ١٥ نیسان تاریخلرنده ١٠,٥ سانتیمتره‌لك ایکی آوستریا صحرا اوبوسی بطریه‌سی دخی بئرالسبعه کلدیلر . انکلیزلر طرفندن قنالك شرق ساحلنده اجرا ایدلمکده اولان کوپری باشی تحکیماتیله شمندوفروسائره انشاآتی بوتون تفرعاتیله کشف ایده‌بیلمککمزه بوطیاره مفرزه‌سنك پك زیاده یاردیمی اولمشدر .

شریف حسینك اختلالی اوزرینه فخری پاشانی مدینه قوماندانلغنه تعیین ایتمش واوراده ١٥ ـ ١٦ طابور پیاده وبر خیلی جبل بطریه‌سندن مرکب برقوت تحشیدینه مجبور اولمشدم. بوتون روحمله حقنده‌ایدی برحس حرمت وحیرت بسله‌مك مجبوریتنده بولوندیغم فخری پاشا هرطرفدن کندیسنه خصم عناصر ومؤثرات ایله محصور قالمش اولدیغی حالده‌بوقوتله ١٩١٦ سنه‌سی حزیرانی ابتداسندن ١٩١٨ سنه‌سی کانون اولی نهایتنه قدر تام ایکی بچق‌سنه ظرفنده جداً خارقه‌لر ابداع ایدرك او مبارك مرقدنبی‌یی انکلیز وفرانسزطوپچیلری وهرنوع صنوف معاونه‌سیله تقویه ایدلمش اولان قوتلی شریف حسین قطعاتنه وعربان عاصیه‌یه قارشی مدافعه‌یه موافق اولمشدی. حتی بوقوت ١٩١٧ سنه‌سی تشرینلرنده یالکزبش آلتی طابوره انحصار ایتمش واوسنه‌نك کانون ثانیسنده معانك شریف فیصل طرفندن ضبطندن صوکره مادر وطنله هیچ براتصالی قالمامش اولدیغی حالده دخی ینه ثبات ایدرك متارکه‌دن اوچ آی صوکره‌یه قدر مدینه‌یی یدحماستنده محافظه ایده‌بیلمش ایدی .

مدینه ایله معان ارهسنده‌کی شمندوفر خطنك محافظه‌سنه ومدینه‌نك اردو ایله مواصله‌سنی تأمینه مأمور اولان اوچ بش طابورق تورك قطعاتنك ابراز ایتدیکی شجاعت ومتانت هردرلو تقدیرلرك فوقنده‌در . مدینه‌دن معانه‌قدر امتداد ایدن بیك کیلو متره‌یی متجاوز بوخط اوزرنده‌کی مدافعه‌نك روحی تلقی ایتدیکم ذوات فخری پاشادن صوکره مدینه محافظی پاشا وقتیله اشقودره قلعه‌سنك مدافعه‌سنده تمز ایتمش ارکان عسکریه‌مزدن میرلوا جمال پاشا [عربلر بوذاته برای تفریق « جمال‌پاشاثالث » یعنی « اوچنجی جمال‌پاشا » نامنی ویرمشلردی] . میرآلای نجیب بك وبالآخره ارکان حربیه قائممقامی کامل‌بك وسائره‌کی ذواتدر . بوبرآووچ عسکر شریف‌حسین اولادلرینه قان قوصدورمش وهرطرفده‌کی تشبثلرینی قانلی ضایعات ایله عقیم بیراقمغه

موفق اولمشدر . اودرجه‌ده‌که مکه‌دن تامعانه قدر بوتون عربان حال اختلالده اولدیغی و واحل انکلیز وفرانسز مفرزه‌لریله تقویه‌اولونمش، قطعات شریفیه ایله طوتولمش بولوندیغی حالده ۱۹۱۶ سنه‌سی حزیراننده ۱۹۱۷ کانون اولی نهایتنه‌قدر مدینه‌نك سوریه ایله اتصالی دوچار انقطاع اولمامش وتره‌نلر آز چوق انتظام ایله کیدوب کلمکده موفق اولمشدر .

فقط بریاندن مدینه‌نك وبرطرفدن مدینه‌دن معانه‌قدر اولان قطعاتك اعاشه‌سی جبخانه وسائره‌نك یتشدیرلمسی ایچون حجاز جهتنه حصرایتدیکمز فداکارلقلر بالطبع سینا وفلسطینه تخصیص ایتمکلکمز ایجاب ایدن فداکارلغی یاری یاری‌یه تنزیل ایتمش وبناءًعلیه سینا جبهه‌مزك ایسته‌دیکمزقدر قوتلی اولماسنه مانع اولمشدر .

۱۹۱۶ سنه‌سی نیسانك یکرمنجی کونی فون‌قره‌س بکك ایکی طابور پیاده ، برجبل بطریه‌سی برکوکللی هجین سوار آلایی ایله قاطیه استقامتنده یاپدیغی برباصقین حرکتی موفقیتله نتیجه‌لنمش وبرانکلیزسواری آلایی قوماندانلری وتکمیل ضابطانیله برابر کاملاً یداسارتمزه‌دوشمشدرکه‌بو وقعه‌قطعاتمزك‌قوهٔ‌معنویه‌سنی پك‌زیاده آرتیرمشدر .

اوصیره‌لرده استانبولدن اوچنجی پیاده فرقه‌سی ایله برمقدار آلمان ماکنه‌لی‌تفنك قطعاتی وایکی آوستریا جبل اوبوس بطریه‌سی دها سینا جبهه‌سنه التحاق ایتمشدی . انکلیزلر بوأثناده قنطره ایلروسنده‌کی برکوپری مواضعی دهازیاده‌تحکیم‌ایتمش وصول جناحلری دائما دکزه مستند اولمق اوزره « رومانی » قویولرینه وقاطیه‌یه قدر صنوف ثلثه‌دن مرکب مفرزه‌لرینی ایلرلتمشدی . بورادده انکلیزلراساسلی تحکیمات یاپیورلردی . قوهٔ‌سفریه قوماندانلغی یکیدن درعهده ایتمش اولان فون قره‌س قطعاتك بومتمادی انتظار یوزندن آرتق اوصانمغه باشلامش اولدقلرینی درمیان ایدرك رومانی علیهنه برحرکت تعرضیه اجراسنی تکلیف ایتمشدی .

فلسطینی مدافعه ایچون استناد ایده‌بیله‌جکمز یکانه قوت اولان قوهٔ سفریه‌یی تهلکه‌یه قویمامق شرطیله بویله برحرکته موافقت ایده‌جکمی جواباً بیلدیردم . بوایکنجی قنال سفرینه مأمور اولان قوت بروجه آتی ایدی :

اوچنجی پیاده فرقه‌سی (بهری اوچ طابورلی اوچ پیاده آلایی ، برسواری بلوکی ، ایکی جبل بطریه‌سی ، براستحکام طابوری)

برماکنه‌لی تفنك طابوری (سکز بلوك)

۲ آوستریا اوبوس بطریه‌سی ؛

۱۰ سانتیمتره‌لك برآلمان صحرا بطریه‌سی ؛

۱۵ سانتیمتره‌لك برصحرا اوبوس بطریه‌سی ؛

۲ طیاره طوب طاقمی

جمعاً ١٠,٠٠٠ محارب .

١٩١٦ سنه‌سی تموزی نهایتنده باشلایان بوحرکت قاطبه ورومانی اوکنده قوهٔ سفریه‌نك دوچار اولدیغی عدم موفقیتله نتیجه‌لندی . اوندن صوکره انکلیزلر غایت جسیم آتلی وهجین سوار قطعاتیله قوهٔ سفریه‌یی خطوه خطوه تعقیب ایدرك العریشه قدر کری چکلمه‌مزی انتاج ایتدی . نهایت ١٦ کانون اولده العریشی دخی تخلیه ایدرك اسکی فلسطین ـ سینا حدودی اوزرنده کائن خان یونسدن الحفیر خطنه‌قدر چکلمکه مجبور اولدی .

انکلیزلر شمندوفرلرینی خارق‌العاده برسرعتله انشا ایدییورلر وعادتا کونده ایکی کیلو متره‌لك تیمور یولی وجوده کتیرییورلردی . نهایت شباط اواسطنده فلسطین جبهه‌سنی تفتیشه کلمش اولان انور پاشا وفون قره‌س بکله بالمذاکره غزه ـ تل‌الشریعه ـ بئرالسبع خطنك قطعی جبههٔ مدافعه تشکیل ایتمسنه قرار ویردك . وقطعات موجوده ایله بوخطك مدافعه‌سنی فون قره‌س بکه تودیع ایتدك . برطرفدن حجاز اختلالی ، ویرطرفدن دزیلرله عربان سائره‌نك دائما نظر دقتده طوتلسی لازمکلن احوال مشکوکه‌سی اردو قرارکاهنی شامدن آیرلامغه مجبور ایدییوردی .

*
* *

برنجی غزه مدافعه‌سی

١٥ مارت ١٩١٧ دن اعتباراً غزه ـ تل‌الشریعه ـ بئرالسبع خطنه چکلمش اولان عثمانلی قطعاتی آتیده‌کی قوتی حائز بولنیوردی :

غزه‌ده :

٢٧ نجی فرقه‌یه منسوب ٧٩ نجی واون آلتنجی فرقه‌یه منسوب ١٢٥ نجی پیاده آلایلریله ایکی آوستریا جبل اوبوسی وایکی عثمانلی سریع آتشلی صحرا بطریه‌سی و ١٠ سانتیمتره‌لك آلمان اوزون صحرا طوپ بطریه‌سی ١٥ سانتیمتره‌لك عثمانلی اوبوس بطریه‌سی وایکی آلمان وبش آلتی تورك ماکنه‌لی تفنك بولوکی ؛ جمعاً ، اوچ بیك بشیوز تفنك .

جماءه‌ده :

اوچنجی پیاده‌فرقه‌سی : [طقوز طابور پیاده ، آلتی سریع آتشلی صحرابطریه‌سی ، درت ماکنه‌لی تفنك بلوکی ، اون‌بش سانتیمتره‌لك برسریع آتشلی صحرا اوبوس بطریه] جمعاً بش‌بیك تفنك .

تل‌الشريعه‌ده :

يكرمى ايكنجى قول اردو قرارگاهيله اون آلتنجى فرقه‌نك ايكى پياده آلايى وفرقه‌يه منسوب طوپجيلر . جمعاً ، بش‌بيك تفنك

بئرالسبع ده :

اوچ آلايلى اوچنجى سوارى فرقه‌سى ؛ جمعاً ، بشيوز قلنج

بونلردن بشقه اللى اوچنجى فرقه‌نك ايكى آلايى رمله‌يه‌كلمش وبونك يالكز برى غزه‌يه طوغرى يورويش حالنده بولنيوردى .

جنرال موره‌ى ١٩١٧ تشرين ثانيسنده نشرايتديكى راپورنده برنجى غزه‌محاربه‌سى اثناسنده‌كى عثمانلى قوتلرينك آتيده‌كى مقداره بالغ اولديغنى يازييور :

غزه‌ده :

اوچنجى پياده فرقه‌سى‌ايله ايكنجى پياده آلايى ؛ يكرمى‌درت ماكنه‌لى تفنك؛ (١٥٠) ميليمتره‌لك ايكى آلمان آغيرصحرا بطريه‌سيله ١٠٥ ميليمتره‌لك اوچ آوستريا صحرا اوبوس بطريه‌سى ؛ بش سريع آتشلى صحرا بطاريه‌سى .

جمعاً ؛ اون بيك تفنك .

تل‌الشريعه‌ده :

اون آلتنجى پياده فرقه‌سى [جمعاً آلتى‌بيك تفنك ، ١٦ ماكنه‌لى تفنك ، درت صحرا بطريه‌سى] واوچنجى سوارى فرقه‌سى [درت صحرا طوپى ، درت اوبوس ودرت ماكنه‌لى تفنك]

رمله‌ده :

اللى اوچنجى پياده فرقه‌سى ؛

قدسده :

اللى دردنجى و ٦٧ نجى پياده فرقه‌لرى .

حيفاده :

٢٧ نجى پياده فرقه‌سى

شوراسنى غايت قطعى اوله‌رق بيان‌ايده‌لم كه‌انكليزلر بوقوتلرى آنجق كندى خيالخانه‌لرنده تصور ايتمشلردر . اگر انكليز جنرالنك عثمانلى قوتلرى حقنده استحصال ايلديكى معلومات هپ بوقبيلدن ايسه وسائط استخباريه‌سنك كنديسنى پك زياده آلداتمش اولديغنه هيچ شبهه ايتمسون . انكليزلرك برنجى غزه هجومنى كمال موفقيتله طردايتمش اولان عثمانلى قوتلرى بالاده عرض ايتديكمز وجهله من‌حيث‌المجموع اون‌سكز بيك نفره آنجق بالغ اوله‌بيليوردى .

انكليز اردوسى ايسه ينه جنرال موره‌يك راپورينه نظراً قطعات آتيه‌دن تركب ايدييوردى .

برنجی خط : [ایکی (O)]

جنرال سیر فیلیپ چه‌توود Sir Philip Chetwode قوماندا‌سنده : آتلی انزاق فرقه‌سی [Anizac Mounted Division] ایله جومنری [Jeomanry] سواری فرقه‌سی ودیگر برسواری فرقه‌سی ایله اللی اوچنجی پیاده فرقه‌سندن وبرچوق ماکنه‌لی تفنك بلوکندن مرکب ایدی.

ایکنجی خط قوتلری ایسه هجین سوار فرقه‌سی ایله اللی ایکنجی ودردنجی پیاده فرقه‌لرندن وبرچوق آغیر طوپجی بطریه‌لریله ماکنه‌لی تفنك بلوکلرندن ترکب ایدییوردی .

بو رقملره کوره انکلیزلر برنجی غزه محاربه‌سنده اوچ پیاده واوچ سواری فرقه‌سیله برهجین سوار فرقه‌سنه مالك اولدقلری کبی بحر ادونمالری ده محاربه‌یه اشتراك ایدییوردی.

کافه‌سی جنرال سیر شارلز دوبه‌ل Sir Charles Dobell قوماندا‌سنه تودیع ایدلمش اولان بوقوتله انکلیز شرقی بحرسفید قوای عسکریه‌سی باش قوماندانی جنرال موره‌ی غزه ـ بئرالسبع خطنه تعرض ایتمکه قرار ویردی .

واون ایکی بیك تفنکدن عبارت اولان اللی اوچنجی پیاده فرقه‌سی جبهه‌دن غزه‌یه تعرض ایتمکه آنزاق وجومنری سواری فرقه‌لریله دیگر برسواری فرقه‌سی ده غزه‌یی شرقدن احاطه ایدرك غزه وجمامه غربلری آره‌سنه کیرمکه ونهایت غزه‌یی شمالدن دخی قوشاته‌رق بالکلیه منفرد براقمغه مأمور اولمشلردی .

$\frac{٢٥}{٢٦}$ مارت کیجه‌سی تعرضه مأمور اولان برنجی خط قوتی ایلری حرکته باشلادی. ٢٦ مارت صباح ساعت سکزدن اعتبارا ده سواری قوتلری غزه‌یی تماميله احاطه ایدرك شهرك هرطرفله مواصله‌سنی قطع ایتدی .

اللی اوچنجی پیاده فرقه‌سنی متعاقب اللی دردنجی فرقه‌نك برلوابسیله دیگر برقاچ آلای دها صباح ساعت اونده غزه اوزرینه سوق اولندیلرکه بوصورتله غزه‌ده بولنان اوچ بیك بشیوز تفنکلك عثمانلی قوتنه قارشی بربچق پیاده وایکی سواری فرقه‌سندن زیاده برقوت کوندرلمش اولدی .

غزه بومهاجماته تورك وعرب افرادندن مرکب اولان غزه مدافعلرینك قهرمانلغی سایه‌سنده یکرمی درت ساعت مدتله مقاومت ایتدی .

بوقهرمانلر انکلیز فرقه‌لرینه قارشو غزه‌نك هرقاریش طوپراغنی خطوه بخطوه مدافعه ایدرك وهر تپه‌یی ایکی اوچ دفعه ضایع واسترداد ایله‌یه‌رك ثبات ایتدیلر. اوکون اوکله‌دن صوکرا جمامه‌دن حرکت ایدرك انکلیزلرك کریلرینه طوغرو ایلرو‌له‌ین اوچنجی پیاده فرقه‌مز ایرتسی کون انکلیزلر اوزرنده تأثیرینی کوستریر کوسترمز انکلیزلرك بویوك برعدم انتظام ایله رجعت ایتدکلرینی کورمکه موفق اولدی. تل الشریعه‌دن حرکت ایدن اون آلتنجی

فرقه ايله بئرالسبعدن حركت ايتمش اولان سوارى فرقه‌سى ايسه بو تأثيرى تشديد ايتمشدى . اطناب كلامدن اجتناباً اعطاى تفصيلاتدن صرف نظر ايدييورز . يالكز شوراسنى ذكر ايتمه‌دن كچه‌مه‌يه‌جكز كه ٢٦/٢٧ كيجه‌سى غزه‌يه برچوق امداد قطعاتنك كلمش اولديغنى انكليز جنرالى رسمى راپورنده ايما ايدييورسه‌ده ٢٧ مارت صباحى انكليزلر رجعته باشلايه‌جغه قدر غزه‌يه برتك نفر بيله داخل اولمامشدر .

برنجى غزه مدافعه‌سى عثمانلى تاريخ حماستنده پك مستثنا بر موقع احراز ايده‌جك برحادثهٔ جنكاورانه‌در . وايشته بو بر آووج قهرمانك او كونكى ثباتيدركه انكليزلرى بو خط اوزرنده ٢٧ مارت ١٩١٧ دن تشرين ثانى ١٩١٧ يه قدر سكز آى توقفه وبو جبهه‌يه طقوز پياده وبرچوق سوارى فرقه‌سى ايله ايكى هجين سوار فرقه‌سى سوقنه مجبور ايتمشدر .

غزه غربى مدافعه‌سنك الـ بيوك قهرمانى يوزيكرمى بشنجى پياده آلايى قومندانى بيكباشى خيرى افنديدر. صوك درجه محويتكار اولان ظواهرى هيچ برشى وعد ايتمه‌ين بو كزيده انسان الـ مشكل احوال ارهسنده متانت وسكونت دمنى محافظه ايدرك پيدرپى باشنه كچديكى آلايك طابوريله « منطار تپه » ناميله شهرت بولان برتپه‌يى ايكى دفعه انكليزلرك اللرندن آلمش ، اوچنجى استردادنده بردها ترك ايتمه‌مشدر . بو هجوملر اثناسنده آلمان ماكنه‌لى تفنك بلوكى قومندانلرندن ملازم قورديه Cordier دخى صوك درجه قهرمانلق كوسترەرك وفات ايتمش وعلى الخصوص آوستريا بطريه‌لرى قومندانى اولان يوزباشى شواليه تروچقووسكى الـ كزيده قهرمانلره لايق برصورتده طوپ باشنده وفات ايتمشدر .

انكليز جنرالى موره‌ى رسمى راپورنده بزم ضايعاتمزى سكز بيك يارەلى وشهيد اولەرق كوستريورسه‌ده غزه‌ده بولنان عموم قوتمزحتى آشجى وخسته‌باقيجى وسايس كبى صفدن خارج افراد بيله داخل حساب اولونسه ينه بو مقداره بالغ اوله‌مايه‌جغندن جنرال موره‌يك بورقمى نره‌دن چيقارمش اولديغنى بردورلو اكلايه‌ميوردم . حقيقت حالده بزم ضايعاتمز بروجه آتى ايدى :

ضابط : ١٠ شهيد ، ١٢ يارەلى ، ١٤ غائب ،

افراد : ٢٧٦ شهيد ، ٧٤٤ يارەلى ، ٥٧١ غائب ،

انكليزلرك ضايعاتى ايسه‌ينه كندى اعترافلرينه كوره‌درت بيك نفردن عبارتدى . بوكا كوره غزه قهرمانلرندن هر برى برانكليز نفرى اولديرمشدر ديمك اولور .

٢٧ مارت آقشام اوزرى شامدن حركت ايدرك يكرمى سكز مارت صباحى تل الشريعه‌يه واورادن غزه‌يه كلدم. محاربه‌ده قهرمانلقلرى كوريلان ضابطان وافرادى تلطيف ايدرك قدسه عودت ايتدم . ايكى كون صوكر بزم جبهه‌يه اون آلتنجى فرقه‌نك بعض اقسامى

داخل اولمشدی . انکلیزلرك ٢٧ مارت آقشـام پك پریشان برحالده کندی سپرلرینه چکلمش اولملری انکلیز افرادینك قوۀ معنویه‌لرینك بوزوقلغنه علامت عد ایدن فون‌قره‌س اوچنجی واون آلتنجی فرقه‌لرك بعض اقسامی ایله انکلیزلرك یانلرینه برتعرض اجراسنی تکلیف ایتدی . موفقیت حالنده بوندن استحصال ایدیله‌جك منافع پك بویوك اولمقله برابر عدم موفقیت حالنده آرتق فلسطین وسوریه‌یی مدافعه ایده‌جك برقوت ألده‌قالمایه‌جق وهرایش حل ایدلمش اوله‌جقدی . بزبوکبی تهلکه‌لی تجربۀ طالع‌اویونلرندن دیگر جبهه‌لریمزده شیمدی‌یه‌قدر پك چوق ضررلر کورمش‌اویغمزدن شیمدی عینی تجربه‌یی کندی جبهه‌مده تکرار ایتمك هیچ ایسته‌میوردم . بن ایچون اوزمانه قدرغایه سینا چولی داخلنده قوۀ سفریه‌یی برتهلکه‌یه قویمامقدی . چول ایله معموره‌نك فصل مشترکی اولان غزه ـ وبئرالسبع جبهه‌سنه چکلدکدن صوکره اتخاذ ایتدیکم قرارایسه بوجبهه‌یی قطعیاً ترك ایتمه‌مك وعثمانلی قوتلرینك کافه‌سنی برخطاوزرینه ییغه‌رق انکلیزلرك بونی تجاوز ایده‌بیلمسنه هرحالده مانع اولمقدی . بو خطك اك بویوك فائده‌سی صاغ جناحنك دکزه وصول جناحنك چوله مستند بولونه‌رق هرحالده چویرلمه‌سی امکاننك بولونمامسی ایدی . بوندن بشقه بوخط الیمزده قالدقجه انکلیزلر دائما چول داخلنده قاله‌جق بزایسه آز چوق معموره صاییله‌بیلن یرلرده بولونه‌جقدق .

خلاصه غزه ـ بئرالسبع خطی الیمزده بولوندقجه انکلیزوعرب جبهه‌لری آره‌سنده وحدت تأسیسی‌ده ممکن اوله‌مایه‌جقدی . بناءً علیه بوجبهه‌یی تهلکه‌یه قویابیله‌جك حرکتلردن توقی ایتمك اك عاقلانه برسوق‌الجیش‌ایدی بومطالعه‌یه مستنداً فون‌قره‌سك تعرض تکلیفنی رد ایتدم .

انکلیزلرك اون‌بش‌یکرمی کونه‌قدر ایکنجی برغزه تعرضی دها اجرا ایده‌جکلرینه هیچ شبهه یوقدی . بناءً علیه کریدن کلن قوتلرله جبهه‌مزی تقویه ایدرك بوایکنجی تعرضی‌ده‌موفقیتله طرد ودفع ایتمکه چالیشمق بزم ایچون الزمدی . صوك زمانده الیمزه کچن قوتلرله غزه ـ تل‌الشریعه حمله‌سنی اوفق تفك فاصله‌لر مستثنا اولمق اوزره برخط متصل حالنده تحکیم ایتمشدك .

انکلیزلر ایکنجی تعرضنه برحیله ایله باشلامق ایسته‌دیلر . ١٤ نیسان کونی تل‌الشریعه‌ده‌کی تلسز تلغرافی مرکزیمز برانکلیز تلسز تلغرافی چالمشدی . بوشفره‌لی تلغرافنامه بزم تلغراف ضابطمز ملازم ستیلله‌ر Stiller طرفندن حل اولوندی . انکلیز شرق اردوسی قوماندانلغی طرفندن فلسطین انکلیز اردوسی قوماندانلغنه‌خطاباً یازلمش اولان بوامرده نیسانك ١٧ کونی غزه‌یه برتعرض اجرا اولونه‌جغی وفقط اصل تعرض قره‌ده یاپیلمیه‌رق $\frac{١٧}{١٨}$ نیسان کیجه‌سی صباحه قارشی‌غزه‌نك کریسنده‌کی آسقالون موقعنه اخراج اولونه‌جق برپیاده فرقه‌سی طرفندن غزه‌نك کریلرینه توجیه

اولونه‌جغی وایشته اوزمان جبهه‌دن دخی تعرضه ابتدار ایدلمك لازم كله‌جكی درمیان ایدیلیوردی. اول امرده حقیقتندن شبهه ایتمك ایسته‌مدیكمز بوخبرك بزی احتیاط عمومیمزك موقعنی تبدیل ایتمكه مجبور ایتمك مقصدیله اختیار اولونمش برحیله‌دن عبارت اوله‌جغنه قانع اولدق. وجبهه‌ده‌كی قوتك ترتیبات عمومیه‌سنه قطعیاً دوقونمایه‌رق یالكز برتدبیر احتیاطی اولمق اوزره یافه كریلرنده براقدیغم براوفاق مفرزه‌یی آسقالون استقامتنه سوق ایتمكله اكتفا ایتدم. برنجی غزه محاربه‌سندن ایكنجی غزه محاربه‌سنه‌قدر كچن اولان یكرمی درت ساعت ظرفنده بزه التحاق ایدن قوت آنجق ۲۰۰۰ تفنكه مالك اولان اوچنجی فرقه‌نك ایكی آلایی ایدی.

انكلیزلر ایسه برنجی غزه محاربه‌سنه اشتراك ایتمش اولان پیاده وسواری فرقه‌لرینك قادرو نقصانلرینی اكمال ایله برابر یتمش دردنجی پیاده فرقه‌سنی دخی بوجبهه‌یه سوق ایتمشلر وبناءً درت پیاده ودرت سواری فرقه‌سندن عبارت مهم برقوت تحشید ایتمشلردی.

۱۷ نیسان صباحی باشلایان شدیدانكلیز تعرضی ینه غزه ایله اونك صول جناحنده‌كی اللی اوچنجی فرقه جبهه‌سنه توجیه اولونمشدی. اوجبهه‌یه مصادف قوتك آلتی یدی مثلی برقوتله اجرا ایتدكلری بوهجوم اثناسنده انكلیزلر سكز تانق استعمال ایتمشلر وانكلیز دونمانمه‌سی‌ده محاربه‌یه اشتراك ایدرك غزه‌یی برآتش ودمیر یاغموری ایچنده بوغمغه چالیشمشدی.

محاربه ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ نیسان كونلرنده صوك درجۀ شدتیله دوام ایتمش و انكلیزلر جبهه‌مزی یارمق ایچون بوتون قدرتلرینی صرف ایتدكدن كری قالمامشلردی. فقط تورك نفرینك شجاعتی انكلیز كثرتنه فائق اولدیغی بودفعه‌ده ثابت اولمش وانكلیزلر همان همان هجوم ایتدكلری جبهه‌ده‌كی تورك قوۀ مجموعه‌سنه مساوی مقدارده یدی بیكی متجاوز مقتول ویاره‌لی ویردكدن صوكرا ۱۹ نیسان آقشام اوزری اسكی سپرلرك كریسنه چكیلمكه مجبور اولمشلردی. هجومه اشتراك ایدن سكز انكلیز تانقندن اوچی جبهه‌مز اوكنده وحتی سپرلریمز ایچنده قالمشدی. عثمانلی تاریخ حماستنی تزیین ایده‌جك درجه‌ده علوی اولان بواوچ كونلك مدافعه‌نك تاریخی بویله ایكی سطرله حكایه ایدیله‌جك شیلردن دكلدر. بوبابده‌كی تفصیلاتی بشقه فرصتلره براقه‌رق بوایكنجی غزه مدافعه‌سنك نتایجندن بحث ایتمك ایسترم.

انكلیزلر هیچ امید ایتمه‌دكلری حالده یدكلری بوشدید ضربه‌نك تأثیری آلتنده عادتا آلیقلاشمشلردی. هرزمان طوغری حرب راپورلری نشر ایتدكلرینی ادعا ایدن انكلیزلر بودفعه حقیقته هیچ توافق ایتمه‌ین غایت مغلق افاده‌لی قیصه برراپورله اكتفایه مجبور اولمشلردی. فقط چناق‌قلعه عدم موفقیتنه برده فلسطین عدم موفقیتنی علاوه

١٠

ایتمك انکلیز نفوذینك شرقده ابدیاً سقوطی قبول ایتمك دیمك اوله‌جغنی پك کوزل تقدیر ایدن انکلیزلر ١٩١٧ صوك بهار وقیش موسملری اثناسنده بهمه‌حال موفقیتلی برهجوم دها یاپمق ایچون بوایللك بهار ویاز موسملرینی اکمال تدابیر ایله امرار ایتمکه قرار ویردیلر وغزه اوکنده ایکی دفعه مغلوب ایدلمش اولان جنرال موره‌یی تبدیل ایدرك یرینه صوك درجه فعالیتی وفوق‌العاده احتیاطکارلغی ایله غرب جبهه‌سنده تمیز ایتمش اولان انکلیزجنرالی « آللنبی » یی تعیین‌واعزام‌ایتمشلردی . « جنرال آللنبی » بوجبهه‌یه تعیین ایدلدیکی زمان هرتورك نفرینه مقابل لااقل درت انکلیز نفری تحشید ایتمه‌دکجه هجومی تکرار ایتمه‌یه‌جکنی سویله‌مشدی .

انکلیز کبر وعنادینك بوقراری ویره‌جکنه هیچ شبهه ایتمیور، فلسطین‌جبهه‌سنك صوك درجه تقویه وتحکیمی ایچون هردورلو وسائطه مراجعتدن کری‌دورمیوردم .

فلسطین جبهه‌سنه نه‌قدر قوت تخصیصی لازم کله‌جکنه وجبهه‌ده‌کی فرقه‌لری‌زمان زمان دکیشدیرمك‌ایچون کریلره طوغری نه‌لره قاچ فرقه‌اقامه‌ایتمك ایجاب‌ایده‌جکنه و هر درلو احتماله قارشی سوریه‌ده ویا حلبده نه قدر قوتلر بولوندیرمق مقتضی کوزولدیکنه دائر قرارکاه عمومی‌یه اوزون اوزادی‌یه معروضاده بولونمشدم .

مایس نهایتلرینه‌طوغری باش‌قوماندانلق‌وکالتندن برتلغراف آلدم . دییوردی‌که:

« بغدادی استرداد ایچون قوهٔ کافیه سوق ایتمك امکانتی تدقیق ایچون « جنرال فالقنهاین » حلب اوزرندن موصل وفرات وادیسنه طوغری برسیاحت تتبعیه اجراسنه طرفدن مأمور ایدلمشدر . بو سیاحتده‌کی مقصدی ستر ایچون قدسه قدر کیدوب سزی زیارت ایتمسی‌ده کندیسنه توصیه ایتدم . حقنده تسهیلات ارازینی و حسن قبولنی رجا ایدرم . »

فلسطین و سوریه صحنه‌لرنده ظهوری پك مشئوم حادثاته مصدر اولان جنرال فالقنهاینك عثمانلی ایمپراطورلغنه نه بیوك فنالقلر یاپمش اولدیغی حقنده آتیاً ویره‌جکم ایضاحات ودرمیان ایده‌جکم مطالعات دها سهولتله آکلاشیله‌بیلمك ایچون اول‌امرده ١٩١٧ مایسی اثناسنده عثمانلی حرب جبهه‌لرنده‌کی وضعیت عمومیه‌یی ایضاح ایتمکی مناسب کوردم .

قفقاس جبهه‌سی

١٩١٧ ابتدالرنده روسیه‌ده ظهور ایدن اختلال برطرفدن ارزنجان و طربزونه ودیکر طرفدن بیتلیسك بری‌طرفلرینه‌قدر آناطولیٔ شرقی‌ولایتلریمزی استیلا ایتمش اولان‌روس اردوسنك انتظامنی بالکلیه‌اخلال‌ایتمش وحتی نیسان‌ظرفنده مصطفی کمال پاشا قوماندا‌سنده‌کی ایکنجی اردو بیتلیس‌وموش حوالیسنی روسلردن استردادهٔ موفق

اولمشـدی . بناءً علیه مذکور جبهه‌ده بولنان ایکنجی اردولردن دها مهم جبهه‌لر ایچون بعض فرقه‌لرك تفریق ایدلمسی امکانی واردی .

عراق جبهه‌سی

کوت‌الاماره جبهه‌سنده مغلوب اولان اردومز نهایت بغدادی دخی ضایع ایتمش و بر طرفدن کرکوکه ، دیگر طرفدن هیته قدر چکلمکه مجبور اولمشـدی . بو اردو ایچون جانلانمق وانکلیزلری عراقدن طرد ایتمك امیدی قطعیاً موجود اولمامقله برابر انکلیزلرك‌ده، بغداددن دها شماله وغرب شمالی‌یه طوغری حرکات جدیه اجرا ایتملری احتمالی پك یوقدی .

استانبول وازمیر حوالیسی

غرب جبهه‌سنده حرکاتك جداً کسب اهمیت ایتدیکی ، رومانیالیلرك کلیاً دوچار فلاکت اولدقلری ، غزه اوکنده انکلیز اردوسنك ایکی دفعه مهم عدم موفقیتلره اوغرادیغی ، روس اردوسنده عظیم براختلالك ظهور ایتدیکی برصره‌ده ائتلافیونك چناق قلعه ویا ازمیره « ده‌بارکمان » یاپه‌رق یکی برجبهه دها احداثنه قیام ایده‌جکلری پك‌ده شایان قبول احتمالاتدن دکلدی . بناءً علیه اسـتانبول وازمیر حوالیسـنده‌کی قوتلردن دخی مهم جبهه‌لر ایچون استفاده امکانی واردی .

غالیچیا ، رومانیا وبولغار جبهه‌لرنده بولنان فرقه‌لریمزك استردادی زمانی‌ده آرتق تمامیله کلمش عد اولونه‌بیلیردی .

ایشته بن بواحوالی نظر دقته آله‌رق حکومت عثمانیه‌نك اك نازك و اك شـایان اهمیت جبهه‌سی اولان فلسطین جبهه‌سنك غیر قابل ضبط برصورتده تقویه‌سی ایچون قابل استفاده‌بوتون قوتلرك فلسطین، مرکزی وشمالی سوریه‌یه سوق‌ایدلمسنی وبوعظیم قوتی اعاشه ایچون وسائط محلیه کافی اولمادیغندن شمال ولایتلرندن یاردیم اولونمسنی شدتله طلب ایتمکده ایدم .

***

حزیران أثناسنده انور پاشا فلسطین جبهه‌سنی زیارت ایتدی. ترتیبات تدافعیه‌دن پك‌زیاده ممنونیت ابراز ایتمکله برابر انکلیزلرك صـاغ جناحی کریلرینه برحرکت تعرضیه اجراسی حقنده‌کی فکرندن واز کچمه‌مشدی . نهایت دیدی‌که :

« بن بوصره‌ده بشقه برشیئله اشتغال ایدییوردم . اردو قوماندانلرندن بعضلرینی حلبه دعوت‌ایتدم . اونلرله بواساسی استشاره ایتمك ایستیورم . فکرم بغداداوزرینه برحرکت تعرضیه یاپمق وبغدادی‌استردادایتمکدر . ایکنجی‌اردو قوماندانی مصطفی کمال پاشانك قوماندا‌سنده بر یدنجی‌اردو تشکیل‌ایتمك وبواردو ایله خلیل پاشاقوماندا‌سنده‌کی

آلتنجی اردوبی ییلدیرم غروپی عنوانی آلتنده براردو غروپی قوماندانلغنك امرینه ویروب بغداد اوزرینه تحریك ایتلك املندهیم . هانکی جبهه‌لردن هانکی فرقه‌لرك آلنمسی لازم کله‌جکنی فلان کاملاً تثبیت ایتدم . ییلدیرم غروپی قوماندانلغی ایچون‌ده آلمانیا بزه جنرال فالقنهاینی ویردی. ظن ایدییورمکه بو وظیفه‌یی حسن ایفا ایده‌بیله‌جکدر.»

اول امرده بوکا قارشی هیچ سسمی چیقارمه‌دم ویك چوق دوشونمکه باشلادم. برقاچ کون صوکره برلکده حلبه مواصلتمزده قافقاس اردولری غروپی قوماندانی عزت پاشا ایله آلتنجی اردو قوماندانی خلیل پاشایی‌ده اوراده بولدق . ایکنجی اردو قوماندانی مصطفی کمال پاشا دها اولجه شامه کلمش و فلسطین جبهه‌سنی بزمله برابر زیارت ایدرك برلکده حلبه عودت ایتمش ایدی . بودرت اردو قوماندانننك باش قوماندان وکیلی ریاستنده اجتماع ایتمسی شیمدی‌یه قدر بزده کورولمش شیلردن دکلدی . بن بالطبع فلسطین جبهه‌سنك اهمیتندن وباش قوماندانلق وکالتنك هرشیدن زیاده بو جبهه‌یی تقویه ایده‌جك اسبابه توسل ایتمسی لزومندن بحث ایتدم وبغداد سفری اجراسندن ایسه حلبده برمهم قوت اجتماع ایتدیریله‌رك بوقوتك احتیاج حس اولندیغی آنده ایسته‌نیلن طرفه سوق ایدیله‌بیله‌جکنی سویله‌دم .

ودیدم‌که: « اکرحلبده‌بویله براردواجتماع ایتدیریله‌جك اولورسه شاید روسلر ایکنجی اردو جبهه‌سنی تضییق ایدرلرسه اورایه معاونت اوله‌جغی کبی انکلیزلر بغداددن فرات ویا دجله بوینجه ایلریلمکه توسل ایدرلرسه اونلره قارشی مقابله ممکن اولور . هله اك زیاده قورقدیغمز بر « آطنه ده بارکمانی » فکرینی ائتلاف دولتلرینه بالکلیه ترك ایتدیرمش اولورز . بوصوك بهار ایچون غزه جبهه‌سنه برهجوم حاضرلغی یاپدقلرینه هیچ شبهه ایتمدیکم انکلیزلر حلبده بویله براردونك هراحتماله منتظراً موجود اولدیغنی کورورلرسه بوتعرضدن بلکه‌ده صرف نظره مجبور اولورلر. خلاصه بغداد حرکتنی تهلکه‌لی کورییورم .»

باش قوماندان وکیلی کمال جدیتله جواب ویردی :

« قرارکاه عمومی بوبغداد حرکتنه قرار ویردی . آلمانیادن اك مقتدر برجنرال آلدی . بوندن باشقه سبکبار وکزیده آلتی آلمان طابوروندن وبر چوق ماکنه‌لی تفنك وسائره قطعاتندن مرکب برآلمان فرقه‌سی ایله بعض آلمان طوپجی بطریه‌لرینك معاونتی‌ده تأمین ایتدی . بناءً علیه بوحرکتدن صرف نظر ایتمه‌نك امکانی یوقدر .»

متعاقباً عزت پاشا سوز آله‌رق هیچ اولمزسه برفرقه‌نك اولسون حلبده هردرلو احتماله قارشی براقدیرلمسنی تکلیف ایتدی ایسه‌ده اوده جواب رد آلدی .

یالکز بغداد حرکتی ایچون اوزمانه قدر دوشونولن فکر طابورلری حلبدن

صوکرا تکر تکر فرات بویندن آشاغی دوغری ایندیرەرك رمادیه حذالرنده اجتماع ایتدیرمکدن عبارت اولدیغی حالده عزت پاشانك ونم درمیان ایتدیکمز محاذیر شایان قبول کورولەرك اولاحلبله طرابلس آرەسنده اجتماع ایتدکدن صوکرا طوپلیجه سوقی فکری اساس اعتباریله شایان التفات تلقی ایدلدی .

حرب عمومی‌یه داخل اولدیغمز زماندنبری سوقالجیشجه اختیار اولنان خطالری کوزیمك اوکندن کچیرییوردم . اولاقارصی ضبط ایتمك فکریله ١٩١٤ کانون‌اولنده یاپیلان صاری‌قامش تعرضی قافقاس اردومزك کاملاً محوینه سبب اولمش وبردها عینی قدرت وقوتی حائز اولەرق تشکیل ایدیلەمەمش اولان بواردو ارضرومی مدافعه‌یه مقتدراولەمەیەرق اومهم موقعك روسلرالینه کچمسنی انتاج‌ایتمش‌ایدی. بالاخرەدشمنك چناق قلعەدن چکلمسنی متعاقب توسل‌اولنان ارضروم‌استردادی حرکتی ـ که دیاربکر وبیتلیس طرفلرنده اجتماع ایتدیریلن ایکنجی اردو ایله ارزنجان ایلریسنده بولنان اوچنجی اردو طرفندن اجرا اولنمش ایدی ـ هیچ بر فائدەیی مفید اولمامقله برابر ارزنجانك دخی سقوطنی ودشمنك سیواس‌ایله ارزنجان آراسنه قدر ایلریلمسنی موجب اولمشدی .

کوةالامارەدەکی انکلیز اردوسنك اسارتندن صوکرا عراق اردوسندن برقسمنك آلینەرق ایرانده فتوحات اجراسنه مأمور ایدلمسی نتیجەده بغدادك سقوطنه سبب اولمشدی. ایشته شیمدی‌دەقدس وعلی‌العموم فلسطین تهلکەده ایکن صوك‌قوتلریمزك بغداد استردادینه تخصیص اولونمسی قدس و فلسطین وبلکه بوتون سوریەنك دشمن استیلاسنه معروض قالمسنی موجب اولەجقدی .

بواحتمالات‌بربداهت‌فنیه قطعیتله کوزاوکنده دوروركن بوبغدادتجاوزی فکرینك ناصل اولوب‌ده قرارکاه عمومیده دوغمش اولدیغنه بردورلو عقل ایردیرەمیوردم .

بوحلب اجتماعنی هیچ اونوتمایاجغم واوکون دهابیوك شدت وقطعیتله اصرار ایتمەدیکمدن طولایی کندیمی عفو ایدەمەیەجکم . مدت مأموریتم اثناسنده استعفامی ایجاب ایتدیرەجك بر ایکی حادثه ظهور ایتمش ایسه بوحلب اجتماعی شبهەسز بونلرك الك مهمی ایدی . واوزمان استعفامی دوشونمەدم دکل ، بونی دوشونمش اولدیغمه عزت پاشا شاهددر . باش قوماندان وکیلنك حلبدن انفکا کندن صوکرا فلسطین جبهەسنی برای زیارت دعوت ایتدیکم مشارالیه ایله بوبابده اوزون اوزادی‌یه مداولهٔ افکار ایتمشدك .

دردنجی اردو منطقەسنك حائز اولدیغی عسکری وسیاسی اهمیت فوق‌العاده حسبیله بوالك نازك زمان اثناسنده بورانك ادارەسنی ترکه قیام ایتمکلکم مملکت ایچون دها بیوك فلاکتی موجب اولەجغنی مشارالیه اصرار ایله درمیان‌ایتمش واووقت حقمده

پك بیوك التفاتلر بذل ایدەرك سوریەیی قطعیاً بیراقامقلغمی توصیه بیورمش ایدی .

فقط بیلمیورم، استعفا نقطەسندەاصرار ایتمش اولسەایدم قرارگاه عمومینك قرارینی تبدیل ایتدیرەبیلیرمی ایدم، یوقسه بو اصراریمی نازه ویا حادثات محتملەیه قارشی اندیشهٔ مسئولیته عطف ایدرك بنی فدا وفکرلرینی تعقیبده اصرار ایدرلرمی ایدی؟ ایکنجی احتمال دها زیاده وارد ایدی ، ظن ایدییوردم .

*
* *

او آندن اعتبار آفرات نهری اوزرنده وبالخاصه طرابلسدەبعض استحضاراتده بولونمغه ویرچوق صالالر تدارکنه مباشرت و طرابلسدن اعتباراً فرات بویجه منزل تاسیساتی یاپلمغه غیرت اولوندی . بالطبع بوتون بو استحضارات فلسطین جبهەسنك ضررینه واوکا حصر ایدلمسی الزم اولان وسائطك تنقیصی صورتیله یاپیلیوردی .

انکلیزلرك کونی کونه تعقیب ایتدیکم استحضاراتنه نظراً جدی وقریب بر تهلکه ایچنده بولوندیغنه حقیقةً قانع اولدیغم فلسطین جبهەسنه دها واسع فداکارلقده بولنمق لازم کلەجکنه دائر قرارگاه عمومی‌یه سبق ایدن اشعاراتمك کافی درجەده تأثیر ایتمەدیکنی کورونجه بلکه برفائده حاصل اولور ملاحظەسیله مدلل ومفصل بر ایکی تلغرافنامه ایله صدراعظم پاشایه مراجعت ایتمشدم .

تلغرافلریمك برنده : «شیمدی بغدادی قورتارەلم دیه اوغراشیرکن پك قریب بر آتیده قدس ویا شامی قورتارمقلەمشغول اولەجغمزدن چوق قورقیورم!» دیمشدم .

صدراعظم پاشادن جواباً آلدیغم تلغرافده: «بغدادك استردادی ایچون تشبثات جدیەده بولنمغه مجلس وکلاجه قرار ویرلمش وصوك آلمانیا سیاحتم اثناسنده بوسفری اجرا ایتمك اوزره جنرال فالقنهاینك حکومت عثمانیه خدمتنه ویرلمسی طرفمدن رجا ایدلمش اولدیغنه کوره شیمدی بوتشبثك تأخیری ایچون بنم مداخلەده بولنمقلغمەامکان یوقدر . فلسطین جبهەسنه تخصیص ایتدیککز قوتلر مسئلەسنه کلنجه بوده اوردو قوماندانلرندن بریله ناش قوماندان وکیلی آراسنده صرف فنی ومسلکی براختلاف اولمسی اعتباریله بوایشه بنم قاریشمقلغمدن برفائده تحصیل ایدەجکنی ظن ایتمیورم !» دینلمشدی .

نهایت وضعیتی دها زیاده ایضاح ایتمك وفلسطین جبهەسنك معروض بولندیغی تهلکهٔ عظیمەیی برکره دها شفاهاً ایضاح ایتمك اوزره آغستوس اواسطندەاستانبوله کیتدم. مقصدم ییلدیرم غروپنه تخصیص ایدیلن قوتلرك شام ایله حلب آراسنده اجتماع ایتدیریلمەسنی و حتی برقسمنك فلسطینه کوندریلەرك هر دورلو احتماله قارشی سینا جبهەسندەکی قوتك احتیاط عمومیسی تشکیل ایلمسی وبو سایەده تشرین ثانی ویا کانون اوله قدر انکلیزلرك برهجوم قطعیسی واقع اولورسه فلسطین جبهەسنك یارلمەسنك ازاله اولونەبیلەجکنی وعکس حالده ایستنیلیرسه کانون ثانیدن وشباطدن صوکرا دخی بغداد

سفری یاپیله‌بیله‌جکنی ممکن اولورسه اکلاته‌بیلمك وبو زمان ظرفنده فرات منزل خطنك پك مکمل برصورتده تأسیس ایدلمش اوله‌جغنی اثبات ایتمك ایدی .

اوزمان «ییلدیرم غروپی قوماندانی مشیر فون‌فالقنهاین پاشا» عنوانی آلمش‌اولان جنرال فالقنهاین‌ایله اونك ارکان حربیه رئیسی وبنم ارکان‌حربیه‌رئیسمله قرارکاه‌عمومی ارکان حربیه رئیسی برونزارت‌پاشا موجود بولوندیغی حالده انورپاشانك ریاستی آلتنده برمجلس حرب عقد ایتدك . اول امرده انکلیزلرك استحضاراتنه واوکا قارشی بزم قوتلریمزك حالنه دائر ارکان حربیه رئیسم میرآلای علی فؤاد بك مفصل ایضاحات ویردی . بووضعیته کوره نه‌قدرقوته ونه‌کبی‌مالزمه‌یه محتاج‌اولدیغمی‌ده بن ایضاح ایتدم و بناءً علیه بغداد سفرندن صرف نظر ایدلمك عثمانلی منافعی مقتضاسندن اولدیغی درمیان ایلدم .

بونی متعاقب انور پاشا ایله فون فالقنهاین آره‌سنده آلمانجه برمکالمه باشلادی . بالطبع برشی آکلامیوردم . یالکز مکالمه بزم فلسطین جبهه‌سنه عائد خریطه‌اوزرنده جریان ایتمکده اولمسنه نظراً وآره صره انکلیز جبهه‌سنك کریلری اشارت ایدلمکده اولمسنه و بعض تعبیرات عسکریه‌نك فرانسزجه اوله‌رق استعمال ایدلمسنه کوره ینه معهود فسلطین‌جبهه‌سنده اجراسی‌بروقتلر تصوراولنه‌رق بنم‌اصرارم ومخالفتم اوزرینه بالکلیه ترك ایدلمش اولدیغی ظن ایتدیکم حرکات تعرضیه‌دن بحث ایدلمکده اولدیغی آکلایوردم . بوفکرك اك شدید علمداری شیمدی انور پاشا کورونیور وفالقنهاین بویله برحرکتك فوق‌العاده فائده‌لی اوله‌جغنی درمیان ایدییوردی .

بالاخره انور پاشا طرفندن ترجمه اولنمسی سایه‌سنده آکلامشدم‌که فون فالقنهاین انکلیزلرفلسطین جبهه‌سنده موجودبولندقجه بغداد سفرینك اجراسی‌امکانی‌اولامیه‌جغی حقیقتنی تسلیم ایتمش و بناءً علیه ییلدیرم اردوسنه اول امرده انکلیزلر علیهنه شدید برضربه ایندیره‌رك اونلری قناله قدر طرد ایتمك وظیفه‌سنك ویرلمسی واوندن‌صوکرا بواردونك بغداد اوزرینه کوندرلمسی ایجاب ایده‌جکنی ادعا ایدییورمش . فلسطین جبهه‌سنده یاپیله‌جق ایشه کلنجه حفیر ایله دکز آره‌سندن طولاشیله‌رق انکلیزلرك کریلرینه تعرض ایتمکدن عبارت ایمش . انور پاشا بوکا اعتراض ایدیوروفلسطینده‌کی قوهٔ حاضره‌نك مدافعه ایچون کافی اولدیغندن بحثله اورایه باشقه قوتلر تخصیصنه احتیاج کورمه‌دیکنی‌وبناءعلیه‌بغدادسفرندن صرف‌نظر ایده‌میه‌جکنی‌درمیان‌ایدییوردی . بن نه برینك ونه‌ده دیکرینك فکرینه اشتراك ایدییوردم . اولا بغداد سفرینه بالکلیه معترضدم وبو سفره تخصیص ایدلدکلرندن طولایی تموزدن بری حلبده اجتماع ایتمکده اولان فرقه‌لرك بر آن اول فلسطینه ایندیرلمه‌یه‌رك آیلرجه زمان کچیرلمسنی پك مضر وصوك درجه وخیم تلقی ایدییوردم .

ثانياً ، تكميل يلديرم قوتلرى تخصيص اولونديغى حالده انكليز استحضاراتنه آنجق مقابله ايده‌بيله‌جكمزه قانع اولديغم فلسطين جبهه‌سنده چولدن انكليزلر اوزرينه برتعرض اجراسنى جنايت عد ايديوردم . انكليزلر موضعلرينى ويانلرينى او قدر مكمل برصورتله‌ده تحكيم ايتمشلردى‌كه بوموضعلر اوزرينه برتعرض ايده‌بيلمك ايچون بزم اردوده برتك نمونه‌سى بيله بولنميان بيك درلو وسائط تعرضيه‌يه احتياج واردى. تانقلر ، اوزون منزللى آغير طوپلر، تل اوركولرينى تخريبه مخصوص آلات وادوات، مخنق غازلر ، آلو ماكينه‌لرى وغيرهم و غيرهم .

بوتعرضمزك عادتا يوزده طقسان بش احتمال ايله عدم موفقيته اقترانتى متعاقب مقابل تعرضه كچه‌جك اولان انكليزلر تعرض قوتلريمزك قسم اعظمى اسير ايده‌جكلرندن بوندن طولايى قوهٔ معنويه‌سى صوك درجه‌لرده بوزوله‌جق اولان مدافعه موضعلريمزه يايه‌جقلرى تعرضده دخى موفق اوله‌رق فلسطين جبهه‌سنى بالكليه تارومار ايده‌بيليرلردى .

حالبوكه قطعياً شبهه ايديله‌يه‌جك حقايقدن ايدى‌كه فلسطين جبهه‌سنه طوقوز پياده واوچ سوارى فرقه‌سى ايله برچوق قطعات فنيه ييغمش اولان انكليزلر ١٩١٧ صوك بهارى اواسطنده ونهايت موسم شتاسنده جبهه‌مزه صوك وقطعى تعرضلرينى اجرا ايده‌جكلردى. وحتى بوتعرضلرينى يالكز بردفعه‌يه حصرايتميه‌رك طبق غرب جبهه‌لرنده نمونه‌لرينى كورديكمز طرزده آيلرله دوام ايده‌جك برحركت تعرضيه‌يه ابتدارايله‌جكلردى. بناءً عليه بزم ايچون الك عاقلانه تدبير انكليزلره پك عظيم ضايعاته مال اوله‌جق اولان بوبيوك تعرضلرك نتيجه‌سنه انتظار ايتمك وعنايت حقله اونلرى كاملاً طرد ودفعه موفق اولورسه‌ق اوزمان كريده بولنديره‌جغمز تازه قوتلرله مغلوب انكليز فرقه‌لرى اوزرينه قيصه مسافه‌لى برمقابل تعرض اجرا ايتمكدن عبارت ايدى . بوطرز حركت بزه پك بيوك فائده تأمين ايتمزدى . فقط هرحالده فلسطين وسوريه‌يى عظيم برتهلكه‌دن وقايه ايده‌جك الك مدبرانه ودور انديشانه برپلان اولوردى .

بنم تكليفمه كوره اتخاذ اولونه‌جق يكانه پلان شو ايدى :

١ — بغداد سفرندن بوصوك بهار وقيش موسملرنده صرف نظر ايتمك ،

٢ — بوتون يلديرم فرقه‌لرينى فلسطين ، شام ، حما وحلبده اجتماع ايتديرمك ،

٣ — انكليز قوتلرى تقويه اولوندقجه بو يلديرم فرقه‌لرينى پيدرپى فلسطينه ايندرمك ،

٤ — فلسطين جبهه‌سنده ايكنجى خطده بولونه‌جق فرقه‌لرك مقدارينى برنجى خطده‌كى فرقه‌لر هراون بش كونده برتبديل ايديله‌جك وجهله تثبيت ايتمك ،

٥ — اوچنجى خط اوله‌رق‌ده مهم براحتياط عمومى بولنديرمق ،

٦ — متعاقباً انكليز تعرضلرينه بو وضعيتده انتظار ايده‌رك حكومت عثمانيه‌نك

یکانه قابل استفاده اردوسی اوله‌رق الده قالمش اولان بو اردویی قطعیاً تهلکه‌یه صوقمامق .
بویله بر حرکت ایچون ییلدیرم غروپی قوماندانک قرارکاهیله برابر فلسطینه کیتمسنه قطعیاً لزوم واحتیاج یوقدی . اوچ سنه‌یی متجاوز بر زماندن بری بوجبهه‌ده بولنمش ، ایکی غزه مدافعه‌سنی بالذات محاربه خطنده اداره ایتمش اولان فلسطین جبهه‌سی قوماندانی فون قره‌س پاشا برنجی و ایکنجی خط فرقه‌لرینه قوماندا ایدر واحتیاط عمومی فرقه‌لری طوغریدن طوغری‌یه بنم امرمه تابع اوله‌رق اداره اولونوردی .
حالبوکه ییلدیرم غروپی فلسطینه اینه‌جك اولورسه مذکور غروپه منسوب اولان یدنجی اردو قرارکاهی‌ده مذکور جبهه‌یه اینه‌جك وقطعیاً غیرقابل تفریق اولان فلسطین جبهه‌سنی ایکی مستقل اردو جبهه‌سنه تفریق ایتمك لازم کله‌جکدی . باخصوص کافه‌سی اجتماع ایتدکدن صوکرا مقداری اللی ، آلتمش بیك سونکویه آنجق بالغ اوله‌بیله‌جك اولان برقوتی ایکی اردو ، سکز طقوز وبلکه اون قول اردو وبیلمم قاچ فرقه‌یه آییرمق قدر کولونج برشی اوله‌مازدی . بوتون بو اردو وقول اردو قرارکاهلرینی تشکیل ایدن کنج قیمتلی ضابطان فرقه‌لرده‌کی ضابط نقصانی اکمال ایتمك اوزره جبهه‌یه کوندرلمش اولورسه البت دها مفید ایش کورورلردی .
فقط مشیر فالکنهاین پاشانك مقصدی باشقه ایدی . مشارالیه اولا پك خفیف مشربانه برصورتده قابل اجرا تلقی ایتدیکی بغداد تعرضنك غیرممکن اولدیغنی شیمدی آکلانجه کندیسنی پك کولونج برموقعه دوشورمش اولدیغنی کوردی . وبووضعیت مشکله‌دن قورتولمق ایچون برچاره دوشونیوردی . انور پاشانك فلسطین جبهه‌سنده‌کی انکلیزلره برتعرض اجرا ایتمك حقنده اوچ درت آی اول تصور ایتدیکی فکری کندیسی ایچون مدار خلاص تلقی ایتدی و انور پاشانك بالآخره بنم اصرارم اوزرینه ترك ایتدیکی بوفکری ایلری سوره‌رك : « جمال پاشا بو حرکتی قابل اجرا کورمیور آما بن هم ممکن وهم‌ده فائده‌لی تلقی ایدییورم ! » ادعاسنه قیام ایتدی . اکر انور پاشایی اقناع ایده‌بیلیرسه کندینی وطننده‌کی دشمنلری نزدنده کوچوك دوشمکدن وبلکه‌ده تقاعده سوق اولونمقدن قورتاره‌بیله‌جکدی .
فقط انور پاشا نه فلسطین جبهه‌سنه قوت سوق ایتمکی و نه‌ده بغداد سفرندن واز کچمکی قبول ایتمه‌دی وقرارنده ثبات ایتمکده اولدیغی بیانیله مجلس حربه نهایت ویردی . اساساً برآیی متجاوز بر زماندنبری حلبده یدنجی اردویه منسوب بعض قطعات اجتماع ایتمکه باشلامش ویدنجی قول اردو قوماندانی مصطفی کمال پاشا قرارکاهی حلبده تأسیس ایتمشدی . بوقوتلرك فلسطین جبهه‌سی ایچون حیات درجه‌سنده الزم اولدیغنه ایمانم قدر قانع ایکن بونلرك بلا لزوم حلبده اوطورمقده اولدیغنی کورمك بنم ایچون غیر قابل تحمل بر حادثه تشکیل ایدییوردی . بناءً علیه مجلس حربده

انور پاشا طرفندن اصرار ایله بیـان ایدلمش اولان مطالعه و قراره رغماً بوقوتلرك بلا افاتهٔ وقت جنوبه ایندرلمسنی تحریراً طلب ایتمکده دوام ایدییوردم .

اوکونلرده بیلهمم نهدن طولایی آلمانیا ایمپراطوری طرفندن غرب جبهه‌سنی زیارت ایتمك اوزره بر دعوت مخصوصه آلدم . آلمانیا سـفارتی مستشاری قونت و الدبورغ ـ که اوصره‌ده مصلحتگذارلق وظیفه‌سنی ایفا ایدییوردی ـ ایمپراطورك بودعوت مخصوصه‌سنی رسـماً خارجیه نظارتنه ابلاغ ایتدیکی کبی بکاده ایمپراطور حضرتلرینك سـلاملریله برابر تبلیغ ایتمشدی . عینی کونده آوسـتریا ایمپراطوری حضرتلری طرفندن دخی آوستریا جبهه‌سنی زیارت ایتمك ایچون مدعو بولوندیغمه دائر آوستریا سفارتنك تبلیغاتنی آلدم . مساعدهٔ سنیه‌نك استحصالندن صوکره اولا آلمانیایه کیتدم . ویلهلمسهافن‌ده دونمایی زیارت و اورادن « بایه‌رن » زرهلیسـیله قوقسهافنه عزیمت ایتدکدن‌صوکره کیله کیتدم . پرنس هانری فون‌پرویزه‌ن‌حضرتلری طرفندن پك زیاده حسن قبوله مظهر اوله‌رق ترسانه‌لری و فله‌نزبورغده‌کی مکتب بحریه‌یی کزدم . پرنس حضرتلریله برابر بر چوق تحت‌البحر تجربه‌لرنده بولندم واورادن‌هامبورغه وأسسن‌ده‌کی قروپ‌فابریقه‌سنه‌ده اوغرادقدن‌صوکرا قرویچناهده‌کی آلمان قرارکاه عمومیسنه کلدم . قرارکاه عمومی‌یه مواصلت ایتـدیکمز صباح آلمان قطعاتنك « ریغا » یه داخل اولدیغی خبرینك واصل اولدیغی کوندی . قرارکاهده هرکس صوك درجه نشئه‌لی ایدی . اوکون بکا کندی الیله « پورلومریت » نشانی اهدا ایتمش اولان ایمپراطور حضرتلری جداً بشوش و مسـعود کورونیورلردی . فقط یالکز بن ظاهراً نشئه‌لی وکولر یوزلی کورونمکله چالیشمقله برابر ایچمدن قان آغلایه‌جق قدر محزون وکدرلی ایدم .

بو حزن وکدریمك سببی قرویچناهه مواصلتمله برابر انور پاشادن آلدیغم برشیفره‌لی تلغرافنامه ایدی .

بو تلغرافنامه‌ده انور پاشا دییوردی‌که :

« فون فالقنهاین ایله برقاچ دفعه دهـا مذاکره‌دن صوکره فلسطین جبهه‌سـنده‌کی انکلیزلر علیهنه ییلدیرم غروپنی تشکیل ایدن قوتلرله برحرکت تعرضیه اجراسنه‌قرار ویردم . بوحرکتك اسـباب اجرائیه‌سنی تأمین ایتمك اوزره فون فالقنهاینی فلسطینه کوندردم . بوحاله کوره فلسطین جبهه‌سـنك دخی مشـارالیهك قومانداسنه ویرلمسی ضروریدر . بناءً علیه کندیسی‌طرفندن ویریله‌جك‌اوامرك اجراسی لزومنی‌فون‌قره‌س پاشایه ابلاغ ایتمکزی رجا ایدرم . »

بو تلغرافنامه بنم ایچون اك الیم برضربه ایدی . آلمان جنرالی کندی مقصـدینه نائل اولمش و بنم وطنمك نامتناهی ضرر کوره‌جکی منحوس پلانی قبول ایتدیرمشدی .

انور پاشایه عیناً شو تلغرافی یازدم :

« آلمانلرك باشنه بر وردون فلاکتی کتیرمش اولان جنرال فالقنهاین بزم باشمزه ده بر فلسطین تعرضی بلاسی کتیره جکدر . »

باشمزه کله جك فلاکتلری نه قدر کوزل کشف ایتمش اولدیغمی بالاخره نه قدر الیم بر صورتده آکلادم . دوشمه مك ایسته دکجه دها آکلاشلماز تدبیرلره توسل ایدرك کندیسیله برابر کندی وطنداشلرینی و اونلرك متفقلرینی ده اوچورومله سوروکله ین بو ذات نجه قدسك ، بوتون فلسطینك و تکمیل سوریه نك ضیاعنه یکانه سببدر .

فالقنهاینك یاپمق ایسته دیکی بو حرکتك بوتون مضراتنی اوکون مارشال هیندنبورغه و جنرال لوده ندورفه آکلاتمغه چالیشدم . مارشال هیندنبورغ بوقدر اوزاق مسافه دن بو حرکتك مضرت و فوائدینی تقدیر ایتمك مشکل اولمقله برابر حقم اوله جغنی ظن ایتدیککنی سویله دی . جنرال لوده ندورف ده عینی مطالعه یی درمیان ایله برابر بعضاً دشمنی کندی ایسته دیکی طرفه دکل ، بزم ارزو ایتدیکمز نقطه یه توجیه و هجومه مجبور ایتمك ایچون آنك اوزرینه بر تعرض اجراسنك فائده لی اوله جغنی سویله یه رك بلکه جنرال فالقنهاینك بو مطالعه یه مستنداً بر حرکت تعرضیه اجراسنه قرار ویرمش اوله جغی فکرنده بولوندیغنی بیان ایلدی . مع هذا کندی طرفندن بر مداخله نك مضر اوله جغنی و استانبوله عودتمده انور پاشا ایله کوروشه رك مسئله یی حل ایتمکدن بشقه چاره اولمادیغنی علاوه ایتدی .

قرویچناخدن صوکره بروکه ، زه بروکه ، اوستاند طرفلرینی و قرارکاهی قورترده بولنان دردنجی المان اردوسی جبهه سنی دولاشدقدن صوکرا برلینه و اورادن ده ویانه طریقیله استانبوله عودت ایتدم .

استانبولده یکیدن مذاکره یه باشلادیغم انور پاشایی قرارندن واز کچیرمکه مقتدر اوله مایجه استعفایی نظر دقته آلدم . تا معان حذالرینه قدر توسع ایتمش اولان عرب اختلالنی درمیان ایدرك اکر شیمدی سوریه دن انفکاك ایده جك اولورسه م بو اختلالك پك یقین بر زمانده شامه انتقال ایده جکنی و بو صورتله وطنك محقق بر فلاکته اوغرایه جغنی درمیان ایدرك بو مضر نیتدن واز کچمکلکمی انور پاشا اصرار ایله رجا ایتدی . پاشانك درمیان ایتدیکی محذور حقیقةً وارد ایدی .

آنجق بنم شدید سیاستم سایه سنده اختلاله جسارت ایده مه ین درزیلرله معانك بری طرفنده کی بدویلر ، بالخصوص شامده تأثیراتی کرکی کبی احساس ایتدیرمکه باشلامش اولان عرب اختلالجیلر درعقب قیام ایده بیلیرلر و فلسطین اردوسنك اتصالاتی قطع و هر نوع وسائط اعاشه سنی یغما ایده رك کاملاً دوچار اسارت اولمسنی موجب اوله بیلیرلردی .

بنم ایچون یکی برفداکارلغه قاتلانمقدن باشقه چاره قالمامشدی. سوریه وفلسطین داخلنده بنم وضعیتم ایله جنرال فانقنهاینك وضعیتی تماميله تثبیت ایده جك بر صورت تسویه قرارلاشدیرمغه مجبور اولدم. بوصورت تسویه‌یه کوره جنرال فانقنهاین ییلدیرم اردولری غروپی قوماندانی عنوانیله وبو اردو غروپنه منسوب یدنجی اردو ایله فلسطین جبهه‌سنده انکلیزلر علیهنه برتعرض اجراسنه مأمور اوله‌جقدی. بالطبع او زمانه قدر بنم قوماندامه تابع اولان فون قره‌س پاشا قوماندا سنده‌کی فلسطین جبهه‌سی قطعاتی‌ده بوتعرضك احضار واجرا ایدلدیکی مدته منحصر قالمق اوزره موقتاً ییلدیریم غروپی قوماندانك امرینه ویریله جکدی. وکرك ییلدیرم غروپنه تابع اردولرك وکرك فلسطین جبهه‌سی قطعاتنك اعاشه و تجهیز وسائطی بنم طرفمدن اکمال اولونه‌جقدی. جنرال فانقنهاین سوریه وفلسطینك مقامات ملکیه‌سیله هیچ برمناسبتده بولنمایه‌جق و ادارهٔ ملکیه ایله یالکز بن تماسده بولنه‌جقدم. شریعه نهرینك شرق ساحلنده‌کی عرب قطعاتنه قارشی اجرای حرکات ایدن قطعات بنم امریمه تابع اوله‌جق ویافه‌دن اعتباراً شماله طوغری بوتون ساحل مدافعه‌سی وممکلتك امنیت داخلیه‌سی بکا تابع اوله‌جقدی. بواعتبارایله بنم عنوانم دخی «سوریه وغربی عربستان اردولری عموم قوماندانی» اوله‌جق واردولر غروپی قوماندانلغی صلاحیتنی حائز بولنه‌جقدم.

اکر جنرال فانقنهاینده حسن نیت اولسه‌یدی بو صورت تسویه سوریه وفلسطینك قوماندا و اداره ایشلرنده هیچ بر قاریشیقلغی انتاج ایتمز و هرشی اسکیسی کبی جریان ایدردی.

بغداد سفری فکریله حلبده بوشی بوشنه برچوق ایکی آی قدر وقت کچیرمش اولان فرقه‌لرك فلسطین جبهه‌سنه پك کچ داخل اولمش بولنملری محذور عظیمی هیچ برشیئله تلافی ایدیله‌مه‌مکله برابر هیچ اولمازسه سوریه‌نك اوچ سنه‌لك ادارهٔ داخلیه سنده هیچ بر تحول حصوله کلمزدی.

فقط فون فانقنهاینك مقصدی بالکلیه بشقه ایدی: هرنه‌صورتله اولورسه‌اولسون برکره فلسطینه داخل اولدقدن صوکرا بیك دورلو وسائطه مراجعت ایدرك بنی چکلمکه مجبور ایتمك وسوریه داخلنده بنم مقامیمه قائم اولمق.

آلمان جبهه‌سندن استانبوله عودت ایتدیکم زمان یدنجی اردو قوماندانی مصطفی کمال پاشا ایله جنرال فون فانقنهاینك آره‌سی آچیلمش اولدیغی خبر آلمشدم. اسبابنی تدقیق ایدنجه مصطفی کمال پاشانك تماميله حقلی اولدیغنی اکلادم.

مصطفی کمال پاشا اردو قوماندانلغنه عائد صلاحیتلرینی تماميله محافظه ایتمك ایستیور، حالبوکه فون فانقنهاین حتی قول اردو قوماندانلرینه قارشی‌بیله یاپیله‌میه‌جق صورتده یدنجی اردو امورینه مداخله ایتمکه قالقیشیوردی. مثلا مصطفی کمال پاشا کندیسنه تخصیص

ایدلمش اولان منطقه داخلنده‌کی عربان امورینه طوغریدن طوغری‌یه مداخله ایتمك ایسته‌ین فالقنهاینه وکالاحیتدار اولمدیغنی وبو ایشلر آنجق اردونك وظیفه وصلاحیتی داخلنده بولوندیغنی درمیان ایدییوردی . علی‌الخصوص فالقنهاینك عربانك احوال روحیه‌لریله قطعیاً قابل توفیق اولمایان بعض مذاکرات واجرآتنك منافع وطنه‌درجهٔ مضرتنی تقدیر ایدن مصطفی کمال پاشا آلمان جنرالنك اقتداری خارجنده‌کی ایشلرله اشتغالنه قطعیاً مانع اولمق ایستیور وبوبابده اردو قوماندانلغنك کندیسنه بخش ایتدیکی صلاحیته استناد ایدییوردی .

ایشته تشرین اول اواسطنده استانبولدن حلبه کلدیکم زمان سوریه‌ده‌کی وضعیت عمومیه بو مرکزده ایدی . مصطفی کمال پاشا ایله اوصره‌ده اوزون اوزادی‌یه مذاکره‌لرده بولوندق .. جنرال فالقنهاینك مملکتك باشنه من طرف‌الله الك صوك بربلا اولمق اوزره خلق وایجاد ایدلمش اولدیغنه قرار ویردك . مصطفی کمال پاشا بو آدمك معیتنده قطعیاً خدمت ایده‌میه‌جکنی آکلایور ، بن‌ده جنرال فالقنهاین سوریه‌ده بولوندقجه اوچ سنه ظرفنده اوراده تأسیس ایتدیکم نفوذك دوچار زوال اوله‌جغنه وبوندن مملکت ایچون غیرقابل ازاله مضرتلر تکون ایده‌جکنه قانع بولنیوردم. باری فلسطین جبهه‌سنده‌کی حرکاتك اداره‌سنده ابراز اقتدار ایده‌جکنه امین اولسه‌ایدك ، دیکر قصورلرینی عفو ایده‌جکدك . فقط کرك بنمله وکرك مصطفی کمال پاشا ایله سبق ایدن فنی مذاکره‌لری اثناسنده اویله عقللره حیرت‌ویره‌جك فکر ومطالعه‌لر درمیان ایدییوردی‌که بوکیدیشله الك صوك امیدك‌ده زواله یوز طوتمقده اولدیغنی کوربیوردق .

نهایت مصطفی کمال پاشا ایله جریان ایدن برایکی آجی مخابره‌دن صوکره مصطفی کمال پاشا اردو قوماندانلغندن استعفا ایتدی واستانبوله عودت ایتدی. کندیسندن صوکرا بن‌ده بهمه‌حال استعفا ایده‌جکمی وانجق اوصره‌ده سوریه‌یه کله‌جکنی بیلدیرمش اولان انورپاشانك ورودینه انتظار ایتدیکمی مصطفی کمال پاشایه سویله‌دم . قرارم پك قطعی ایدی . فقط متعاقباً شامه کلمش اولان انورپاشا اوقدر رجا ایتدی ، بیروت ، سوریه وحلب والیلری عزمی ، تحسین وبدری بکلر اودرجه ایله اوستمه دوشدیلرکه دها برمدت ایچون سوریه‌یی ترك ایتمه‌مکه مجبور اولدم . مصطفی کمال پاشا بوحرکتمدن طولایی بکا کوجنمشدی. فقط بالاخره کندیسنی اقناع ایتدم‌که اوزمانکی وضعیت بنی صوك بر فداکارلغه دها اجبار ایلمشدی . معهذا برآی صوکره قدسك منحصراً فالقنهاینك خطاسی یوزندن ناحق یره سقوطی آرتق بنده امکان مقاومت براقمادی واستانبوله عودتمی موجب اولدی .

تشرین اولك نهایتلرینه طوغری ایدی ، دشمن غزه جبهه‌سنی متمادیاً بومبارده‌مان ایتمکه باشلامشدی . کویا دشمندن اول داورانوب‌ده چول داخلندن دولاشه‌رق

انكليزلرك كريلرينه برهجوم توجيه ايده‌جك اولان فالقنهاين جنابلرى هنوز يوز اللى ايكى يوز ضابطدن مركب عظمتلى قراركاهيله حلبده بولنيوردى .

دها اول فلسطين جبهه‌سنه سوق ايدلمش اولسه‌لر ايدى ، شيمدى‌يه قدر فريخ فخور يرلرينه واصل اولمش و جبهه‌يى طانيه‌رق دشمنه شدتله مقاومته حاضرلانمش بولونه‌جق اولان فرقه‌لر حلبدن اعتباراً يافه واورادن ناصره اوزرندن غزه‌يه دوغرى قره‌دن يورويوش ياپمقله مشغول ايديلر . يك جزئى برقسمى شمندوفرله هنوز يرلرينه واصل اولمش بولنيوردى . نهايت مشير پاشا حضرتلرى جبهه‌يه عزيمته قرار ويره‌بيلديلر ودرعقب يوله‌چيقديلر . فون قره‌سك بيكدرلو اعتراضاتنه رغماً جبهه‌ده‌كى احتياطلرك موقعلرينى آلت اوست ايتمك صورتيله ترتيبات تدافعيه‌يى برباد ايتديلر وخليل الرحمن صرتلرندن تل الشريعه استقامتنه وغزه جبهه‌سنى يارمش اولان انكليزلرك كريلرينه تعرض ايده‌جكم ديه‌رك عسكرك قوهٔ معنويه‌سنى بالكليه بوزديلر وبركت ويرسين‌كه ايكى اوچ سنه‌دن برى اوجبهه‌ده بولونه‌رق هرطرفنى قاريش قاريش طانيمش اولان قوماندانلرك سكونت دملرى وبنم داها اولجه رجعت خطلرى اوزرنده احضار ايتديرديكم مدافعه موضعلرى سايه‌سنده اوراده طول كرم ايله يافه آره‌سنده وطاغلق اقسامده‌ده خليل الرحمن ايله قدس آره‌سنده دشمنى توقيف ايده‌بيلديلر . بزم ايچون حيات ممات درجه‌سنده حائز اهميت اولان غزه - بئرالسبع جبهه‌سنك بو صورت فجيعه‌ده دوچار ضياع اولمه‌سنك يكانه مسبب مسئولى كنديسى اولديغى حالده مشير فون فالقنهاين درت سنه‌دن برى عثمانلى اردوسنه پك بيوك خدمتلر ايفا ايتمش وباخصوص فلسطين جبهه‌سنده خارقه‌لر ايجاد ايتمش اولان قره‌س پاشايه اسناد خطا ايتمكدن و اردومزك الك كزيده امراسندن اولديغى بنى حيرتلره القا ايده‌جك قهرمانلق وتدابير مصيبه‌سيله اثبات ايتمش اركان حربيه ميرآلايى رأفت بكى جبانتله اتهامدن چكينمه‌دى .

رأفت بك بزم ضابطمز اولماسى اعتباريله بن كنديسنى محافظه ايتدم . فقط زواللى قره‌س پاشا بونجه فداكارلقلرينك صوك مكافاتى اوله‌رق فالقنهاينك اتهاماتى آلتنده جبهه‌ده‌كى قوماندانلقدن عزل اولوندى وفالقنهاينك قراركاهنده كنديسنه اعاشه امورنده معاونته مأمور ايدلدى . معهذا كرك بنم اشعاراتم وكرك فون فره‌سك غايت مدلل ومفصل راپورى فالقنهاينك خطالرينى ميدانه چيقارمق ايچون كافى ايدى .

او صره‌ده انور پاشا على العجله استانبولدن سوريه‌يه كلمش و فلسطين جبهه‌سنه قدر برسياحت اجرا ايتمش ايدى . شامدن مرورى اثناسنده فالقنهاينك غيرقابل عفو تعبيه خطالرينى برر برر كنديسنه تعداد ايده‌رك بوذاتك بزى جدى برفلاكته سوروكله‌يه‌بيله‌جكنى و احوال حاضره داخلنده فون‌قره‌س بوجبهه‌دن چكلمكدن‌ايسه

فالقنهاينك چكيلمه‌سنى وفون قره‌س پاشانك محلنده ابقاسنى وياخود هيچ اولماز ايسه فالقنهاينك يرينه ييلديرم غروپى قوماندانلغنه مصطفى كمال پاشانك كوندريلمه‌سنى رجا ايتدم . بر آره‌لق بونك قبولنه امكان اولماديغنى و آلمانلر طرفندن معاونت ماديه‌يه مظهر اولمق ايچون بر آلمان جنرالنك فلسطين جبهه‌سى قوماندانلغنده بولنماسى لازم كله‌جكنى سويله‌دى .

فالقنهاين جبهه‌ده اوغراديغى مغلوبيتى هيچ كندى اوزرينه آلمايه‌رق ينه اوست پرده‌دن آتيور ونم ايشلريمه مداخله‌يه بيله جرأت ايده‌بيليوردى . اوقدركه نابلس متصرفنى تحقير ايتمكدن، واليلره آمرانه اشعاراتده بولنمقدن بر دقيقه خالى قالميوردى. طوغريدن طوغري‌يه كندى قراركاهنه مربوط اولمق اوزره اوته‌ده بريده تشكيل ايتديكى آلمان منزل نقطه‌لرى قوماندانلرى فون فالقنهايندن يوز بوله‌رق مأمورين ملكيه‌مزه وحتى ضابطانمزه بد معامله‌لرده بولنمغه قيام ايتمشلردى . خلاصه فالقنهاينك وجودى سوريه‌نك اوزمانه‌قدر آليشديغى احوال اداره‌يى بالكليه آلت اوست ايده‌جك برشكل آلمشدى . بونلرى كاملاً انور پاشايه حكايه ايدرك بو شرائط داخلنده بنم سوريه‌ده قالمقلغم ممكن اوله‌ميه‌جغنى، بنم تمادئ مأموريتمدن فائده يرينه مضرت تكون ايده‌جكنى آكلاتدم .

خلاصةً ديبوردم‌كه: «اكر سوريه‌ده سلامت اداره ايستر ايسه‌كز يا بن يا فالقنهاين! ايكيمزدن برينك بورادن كرى آلنمسى وتكميل ايشلرك ياڭكز بر قوماندا آلتنده توحيدى اقتضا ايدر. غزه ـ بئرالسبع جبهه‌سنك سقوطى اوزرينه فلسطين جبهه‌سى ايله معان حواليسنده‌كى عرب جبهه‌سى بر خط متصل حالنه كلمشدر . هله ياقينده قدس دخى انكليزلرك النه كچه‌جك اولورسه بو ايكى جبهه‌يى يكديكرندن تفريق ايتمه‌نك امكانى اولاماز . اوحالده فلسطين جبهه‌سنك بر قوماندايه وعرب جبهه‌سنك اوندن بالكليه مستقل ديكر بر قوماندايه تابع طوتولماسى نه عقله نه‌ده فنه توافق ايدر .

معان جبهه‌سنك دخى فالقنهاينه اعطاسى حالنده بنم سوريه‌ده‌كى وظيفه‌م بر منزل مفتشلكى منزله‌سنه اينركه هرحالده اوچ سنه‌لك خدمتدن صوكرا بو حقارتى بكا روا كورمزسكز . شايد فالقنهاينى بورادن چكه‌جك اولورسه‌كز فلسطين جبهه‌سى قوماندانلغنى مصطفى كمال پاشايه وعرب جبهه‌سى قوماندانلغنى‌ده مرسينلى جمال پاشايه ـ عربلر براى تفريق بو عنوانى ويرمشلردى ـ توديع ايده‌رم . بنده عمومنك قوماندا‌سنى درعهده ايدرم . شايد بونك اجراسنه امكان يوقسه اوزمان بن غايت ماهرانه بر صورتده بدايتاً هيچ كيمسه‌يه سزديرميه‌رك بورادن كويا لمصلحةٍ استانبوله كليرم وبالاخره استعفا ايدرك بالكليه چكيليرم .»

فالقنهاينك قوماندادن اسقاطى آلمان قراركاه عموميسيله اوزون اوزادى‌يه مخابره‌يه

محتاج اولدیغنی، مصطفی کمال پاشا ایسه استانبوله ورودنده زیاده‌جه خسته‌لنمش اولدیغندن کندیسنك بر مدت ایچون جدی استراحته محتاج اولدیغنی و اخیراً بیلمم هانکی مأموریت رسمیه ایله آلمانیایه کیتمش اولان ولی عهد سلطنتك رفاقتیله اوروپایه کوندردیکنی وبناءً علیه فلسطین جبهه‌سی قوماندانلغنك کندیسنه ویریله‌سی قابل اوله‌میه‌جغنی و کندی فکرنجه بنم سوریه‌ده قالمقلغم فوق‌العاده موجب فوائد ایسه‌ده بن مادامکه عکس مطالعه‌ده بولنیوردم، بعض کونا تدابیر مخصوصه اتخاذ ایتمك شرطیله ایسته‌دیکم زمان استانبوله عودت ایده‌بیله‌جکمی وشو قدرکه امر وقوماندایی کاملاً فانقهاین درعهده ایتسه بیله امور ملکیه‌یه مداخله‌سنه مساعده ایتمك وعلی‌الخصوص عربان ایله وعلی‌العموم عرب سیاستیله اشتغالنه مأذونیت ویرمك ایسته‌مه‌دیکندن بوخصوصاتك شیمدی‌یه قدر طرز سیاستمی تمامیله آکلامش اولان بر ذاته تودیعی لازم کله‌جکنی سویله‌دی ومتعاقباً استانبوله عودت ایتدی.

اوصره‌ده هنوز قدس سقوط ایتمه‌مشدی. قدسی مدافعه‌یه مأمور اولان قول اردونك قوماندانی میرلوا علی فؤاد پاشادن آلدیغم معلومات خصوصیه‌یه کوره جنرال فانقهاین قدسك مدافعه‌سی طرفداری دکلدی. فکرمجه بوندن بیوك خطا وعثمانلی سلطنت حقوقنه بوندن بارز اخانت تصور اولونه‌مازدی.

فانقهاین بلدهٔ مقدسه‌نك مدافعه‌سی مقامات مبارکه‌نك طوپ مرمیلریله خراب اولمسنی انتاج ایده‌جکندن بوکا قطعیاً راضی اوله‌میه‌جغنی برمکالمه اثناسنده علی فؤاد پاشایه سویله‌مشدی. بوندن دها کولونج برفکر اوله‌مازدی، قدس شهری صلیبیون زماننده اولا اسلاملر طرفندن صلیبیونه قارشو وصوکره مؤخراً بوصوکره کیلر طرفندن صلاح‌الدین ایوبی‌یه قارشو مدافعه ایدلمه‌مشمی ایدی؟ اون برنجی واون ایکنجی عصرده قابل تجویز اولان برشی نصل اولیورده یکرمنجی عصرده جائز اوله‌میوردی؟ شایدقدسده‌کی مقامات مبارکه‌نك خراب اولماسی لازم کلیورسه خرستیان اولان انکلیز اردوسنك بوشهره تجاوزدن وشهر اوزرینه طوپ انداختندن توقی ایتمه‌سی ایجاب ایدردی. هرحالده بز شهرك ایلروسنده مدافعه‌یی اختیار ایده‌جکمز ایچون شهره اصابت ایده‌جك اولان مرمیلر بزه دکل، انکلیزلره عائد اوله‌جقدی. بناءعلیه بومطالعاتدن بحث ایتمه‌یرك قدسك سوق‌الجیشجه حائز اولدیغی اهمیت فوق‌العاده‌یی ایضاح ایله بو موقعك دشمن النه دوشمه‌مسی ایچون فوق‌العاده اعتنا ایدلمسنی وآلدیغم معلوماته کوره قدسده‌کی قوت پك جزئی اولدیغندن اورانك همان بر فرقه قوتله تقویه‌سنی وطرفمدن دخی برچوق محاذیرینه رغماً عرب جبهه‌سندن تصرف اولنان برسواری آلاینك قدسی تقویه ایتمك اوزره همان یوله چیقارلدیغنی برشفره‌لی تلغرافنامه‌ایله فانقهاین پاشایه یازدم.

ویردیکی جوابده سواری آلاینك کوندرلمسندن طولایی تشکر ایدیور وحالاً

قدس قوتی شهرك مدافعه‌سی ایچون کافی کوردیکنی سویلیوردی. قدس الدن چیقارسه قدس ـ عمان یولی دشمنه کشاد ایدیله‌جکندن غایت متشبث اولدیغی بالتجربه ثابت اولان دشمن سواریلرینك سریع وجسور برحرکتله عمانه‌قدر ایلرولیه‌جکنی وبو صورتله عربلره قارشو معانده‌محاربه ایدن قوتلریمزك کاملاً محواوله‌جغنی واونی متعاقب عرب اختلالنك درزیلره وحورانه وبلکه‌ده شامه انتقال ایده‌رك بوتون فلسطین اردوسنك منزل خطرینك تهلکه‌یه کیره‌جکی درمیان وقدسه هیچ اولمزسه شمدیلك بر ویا ایکی پیاده آلاینك وبر ایکی بطریه آغیر طوپچینك کوندرلمسنی بردها رجا ایتدم. بورجامه جواب بیله ویرمکه تنزل ایتمه‌دی ونهایت ٩ کانون اولده انکلیزلر پك یورغون اولان عسکریمزك غفلتندن بالاستفاده یاپدقلری باصقین حرکتیله سیاست، سوق‌الجیش وحتی تعبیه‌جه فوق‌العاده حائز اهمیت اولان اوموقعی عادتا بلامشکلات ضبط ایتدیلر. قدسی ترك ایدرك قدسله «اریحه» اره‌سنده‌کی صرتلرده طوتونه‌بیلمش اولان علی فؤادپاشادن اوصباح آلدیغم برتلغرافنامه‌ده بدبخت عثمانلی قوماندانی بکا شویله یازییوردی:

«قدسك مدافعه‌سنه مأمور اولدیغم کوندنبری بونجه اصرار وتأکیدلریمه سزك طرفکزدن بلا اشعار کوندرلمش اولان سواری آلایندن بشقه ییلدیرم غروپی قوماندانلغندن حتی برطابور بیله قوهٔ امدادیه آلامادیغمدن قطعیاً تبدیل ایدیله‌میه‌رك هفته‌لرجه برنجی‌خط سپرلرنده قالمغه مجبور اولان زواللی عسکریمزك دوچار اولدیغی فوق‌العاده یورغونلقدن استفاده ایدن انکلیزلر بوصباح برباصقین حرکتیله اوکوزل قدسی‌اشغال‌ایتدیلر. هرحالده بوسقوطك مسئولیتی کاملاً فالقنهاین پاشایه عائددر!»

علی فؤاد پاشا جداً طوغری سویلیوردی. فقط ارتق بنده‌ده تاب وطاقت قالمامشدی. او زمانه قدر استانبول سیاحتمده‌کی حقیقی مقصدیمی ستر ایده‌جك تدابیری اکمال اتمش اولدیغمدن فالقنهاینلر وامثالی النده ابدیاً ضایع اوله‌جغنه او دقیقه‌دن اعتباراً قطعیاً قانع اولدیغم فلسطین و سوریه‌یی بویله الیم برحال کشمکشده براقمقدن متولد حزن والم تأثیریله ترنده ایکی ساعتدن فضله هونکور هونکور آغلایه‌رق کانون‌اولك اون ایکنجی کونی استانبوله متوجهاً شامدن حرکت‌ایتدم.

ینه تکرارایدییورم‌که قدسك سقوطی‌مسئولیتی منحصراً فالقنهاین پاشایه راجعدر. قدسی تقویه ایچون النده کافی قوتی اولمادیغنی قطعیاً ادعا ایده‌مز. زیرا قدس بر اوکسوز چوجوق غریبلکی‌ایله کندی ضعیف قوتنه ترك ایدیلدیکی صره‌ده فالقنهاین جنابلری طول کرمله طاغلر اره‌سنده مقابل تعرضلر اجراسی صورتیله چوجوق اویونجاغی طرزنده بعض‌حرکتلر یاپیور و یورغونلقدن جانی چیقمش اولان زواللی تورك عسکرینی ناحق یره اولدورییوردی. بزم او زمانکی وضعیتمز ایسه قدسی

صول جناحمز ایلروسنده برنقطهٔ استناد کبی قوتله طوتەرق طاغلرله دکز آرەسنده قطعی ویك مستحکم برخط مدافعه اشغال ایتمکی ومدافعهٔ قطعیه حالنده قالمغی استلزام ایدیوردی .

قدسی اوچ سنەدنبری بن پك کوزل تحکیم ایتمش واوپك طاشلق اولان اراضی داخلنده لغملرله قایالری تخریب ایدرك برخطدن عبارت سپرلر وطوپجی موضعلری ایله محفوظ محللر وجوده کتیرمش ایدم . بویله بر موضع مستحکم صول جناحمز منتهاسنده بولوندقجه دشمن بوموضعەارقەسنی ویرەرك اصل اردونك طاغلق اقسامندن یانلرینی چویرمکه جرأت ایدەمزدی . او حالده دائما وقوتله دکزه استناد ایتمسی لازم کلن صاغ جناحمزه قارشی توجیه ایدەجکی تعرضلر غزه ـ بئرالسبع جبهەسنده اولدیغی کبی اوزون مدت توقیف اولونەبیلیردی . قدسی اشغال ایتمەدکجەده دشمن معان طرفلرندەکی غرب جبهەسیله تعبیەجه توحید حرکاته مقتدر اولەمازدی . بوتون بوفوائد قدسك سقوطیله آلت اوست اولدی .

کرچه قدسك طرز سقوطی ، اصول تعبیەسنك سقامتی فانقهاینك ییلدیرم غروپی قوماندانلغندن قالدیرلمسنی انتاج ایتمش وبنم استانبوله مواصلتمدن اون کون صوکره بومشئوم آدم دخی استانبوله کلمش ایسەده بو تدبیر هرحالده پك کچ قالمشدی .

هیچ لایق اولمادیغی بر عاقبت فجیعەیه دوچار اولان زواللی فلسطین جبهەسی اوندن صوکرا منحصراً جواد پاشا ، مصطفی کمال پاشا ، فوزی پاشا ، علی فؤاد پاشا ، رأفت بك ، سابق ارکان حربیه رئیسم علی فؤاد بك ، سواری میرالایی اسعد بك وسائره کبی تورکلکك مدار افتخاری اولان وهربری بوحرب عمومی اثناسنده عثمانلی ایمپراطورلغنك اعادهٔ شرف واقبالی اوغورنده خارقەلر ایجاد ایتمش بولنان تورك اوغلی تورك قوماندانلرك همت وجنکاورلکلری سایەسنده دها سکز طقوز آی عینی خطی محافظه وبرآرالق عمانه قدر ایلرولەمش اولان انکلیز سواریسنی تار ومار ایتمکه موفق اولمش ایسەده هرحالده غروپ قوماندانلغی طرفندن برحسن ادارەیه مظهر اولەمامشدی . فانقهاینی استخلاف ایدن مشیر لیمان فون ساندەرس پاشا کرچه خلوص نیت صاحبی برذات ایدیسەده سوریه کبی غایت قاریشیق مسائل سیاسیەیه جلوەکاه اولان بردارالحرکاتده باش قوماندانلق ایفا ایدەبیلەجك برتجربهٔ محلیەیه صاحب اولمادیغندن بالخاصه اعاشه مسائلنده قطعیاً موفق اولامیوردی . ١٩١٨ سنەسی ابتدالرنده سوریه ایشلرینك فوق‌العاده بوزوق کیتمکده اولدیغندن بحثله ییلدیریم اردولری غروپی قوماندانلغی ایله اورایه عودتمی انور پاشا بندن رجا ایتمشدی . کرچه احوالك درجهٔ فوق‌العادەده بوزولمش اولمسندن طولایی بنمده ایش یاپه بیلمکلکم امکانی قالمامش ایسەده پاشانك بو رجاسنیده قبول ایتدم . معهذا بوقرار هنوز قطعیت

کسب ایتمه‌دن ۱۸ ایلولده انکلیزلر بیوك بر سواری قوتیله عثمانلی جبهه‌سنك اووا قسمنی یارمش و غروب قرارکاه عمومیسنك خبری اولمادن تا ناصره‌یه قدر ایلرولەمش اولدقلرندن علی‌العجله قرارکاهدن فرار ایدن غروب قوماندانلغی ایله اردو قوماندانلقلری آره‌سنده کونلرجه اتصال قالمامش ونهایت اردولرك پریشان بر حالده عکا ـ درعاخطنه چکلمسنی انتاج ایتمش ایدی . صوکره خبر آلدم‌که لیمان پاشا اەروا جبهه‌سنی پك ضعیف برفرقه‌یه حواله ایتمك و بونك کریسنده هیچ بر احتیاط براقماق و تکمیل قوتلری طاغلق اقسامه چکمك کبی عظیم بر تعبیه خطاسی ارتکاب ایتدیکندن انکلیزلر بو جرأتلی سواری مانوره‌سنه قرارویرمش و غروب قوماندانلغی قرارکاه عمومیسنی صباحه قارشی قوناقلرنده کیجه‌لك انتاریسیله باصدیرمشدر .

۱۸ ایلولده نابلس اوکنده دوچار اولدیغمز بو مغلوبیت نتیجه‌سنده بوتون سوریه عربلری اعلان عصیان ایتمش و مصطفی کمال پاشانك صوك غیرت و همتلریله چکیلمکه چالیشان زواللی اردو نهایت ۲۷ تشرین اولده حلبی دخی تخلیه‌یه مجبور اولمشدر . ۳۰ تشرین اولده عثمانلی حکومتی دول ائتلافیه ایله عقد متارکه ایتدی .

بن ادعا ایدییورم‌که اولا ، بغداد استردادی فکری طوغماسه ایدی‌ده ، بوتون قابل استفاده قوتلر فلسطین جبهه‌سنه تخصیص اولونسه ایدی ، ثانیاً فانقهاین فلسطین اردوسنك باشنه کچمسه ایدی ، ثالثاً فانقهاین بونجه تعبیه خطالری ارتکاب ایتمه‌یدی ، غزه ـ بئرالسبع جبهه‌سی سنه‌لرجه الیمزده قالیر وبناءً علیه متارکه زماننده سوریه و فلسطین عثمانلی ایمپراطورلغنك تحت اشغالنده بولنوردی . عکسی ادعاده بولونانلرله فنی مناقشه‌یه هرزمان حاضرم .

عرب اختلالی

شامه مواصلتمده سوریه والیسی خلوصی بك بنمله غایت مهم مسائل اوزرینه مذاکرده بولنق ایسته‌دیکنی سویله‌مشدی . همان اوکیجه دائرهٔ حکومتده برلشدك . فرانسز قونسلوسخانه‌سندن مصادره ایدلمش اولان پك مهم وثائق رسمیه‌یی بکاتودیع ایتدی . بو وثائقدن قسم کلیسی شامك و بیروتك و دها سائر شهرلرك اسلام اکابرینی اتهام ایتمکده اولدیغندن بونلر اوزرینه همان تعقیبات اجراسی لازم کلوب کلمه‌یه‌جکنی کسدیره‌مه‌مش اولدیغنی و قرار ویرمك ایچون بنم مواصلتمه انتظار ایتدیکنی سویله‌دی . وثائق مذکوره عرب اختلالجیلرینك فرانسز حمایه‌سی آلتنده و عادتا فرانسه حکومتنك ترتیبات و تشویقاتیله چالیشمقده اولدیغی هیچ برشبهه و تردده محل براقمسزین اثبات ایدییوردی . فقط بو خائنلر علیهنه درعقب تعقیبات قانونیه

اجراسنه باشلامق تأمیننه چالیشدیغمز توحید حرکات اسلامیه غایه‌سنی تهلکه‌یه القا ایده‌بیلیردی . دشمنلریمز بو تعقیبات قانونیه اطرافنده اوقدر شدید بر پروپاغاندا اجراسنه توسل ایدرلردی‌که بزمله تماسلرینی غائب ایتمش اولان مصر کبی، هندستان کبی، جزایر وفاس کبی اسلام مملکتلری تورکلرك برحس انتقام ویاخود توران عناصرینك تأمین تحکمی مقصدیله اکا برعربی امحایه قیام ایتدکلری نظریه‌سنه قانع اوله‌بیلیرلرایدی. حالبوکه منحصراً عالم اسلامك اسارت اجنبیه‌دن تخلیصی مقصدیله توسل ایتدیکمز بو مجاهدهٔ عظیمه اثناسنده بوتون اسلام مملکتلرینك توحید مساعیسی الزم ایدی .

بناءً علیه بو وثائقی شمدیلك پك کیزلی طوتمق ایجاب ایده‌جکنه قرار ویردك. یالکز بن شامه ورودمدن اول بعلبکلی نخله مطران پاشایه عائد وثیقهٔ مهمه‌یی دیوان حرب عرفی‌یه تودیع ایتمش ودیوان حرب مرقوم علیهنده تعقیباته باشلامش اولدیغندن بومحاکمه‌یه دوام ایدلمك ضروری ایدی . دیوان حرب نخله مطران پاشا حقنده مؤبد کورك‌جزاسی حکم ایتمشدی. بالآخره بن قدسه کیتدکدن‌صوکره سوریه‌والیسی خلوصی بك نخله‌پاشانك شامده قالمسنی محذوردن غیرسالم تلقی ایدرك دیاربکره نقلی امرینی استانبولدن استحصال ایتمش ونخله پاشا والیٔ مشارالیهك امریله تحت‌الحفظ دیاربکره سوق ایدیلیرکن جرابلس طرفلرنده لیلاً فرار‌ه‌تشبث ایتدیکندن محافظه‌سنه مأمور ژاندارمه‌لر طرفندن میتاً الده ایدلدیکنی خلوصی‌بك یازمشدی .

شام فرانسز قونسلوسخانه‌سنده بولنان وثائق مجلس مبعوثان رئیس ثانیسی امیر عبدالقادر زاده امیر علی پاشایی ، برادری امیر عمری ، سابق شام مبعوثی شفیق المؤیدبکی ، اعیاندن عبدالحمید زهراوی افندی‌یی، درزی شیخ‌المشایخی یحیی‌الاطرش، ملکیه مفتشلرندن عبدالوهاب الانکلیزی وشکری العسلی ، شام مبعوثی رشدی‌بك الشمعه‌یی والحاصل پك مهم اشراف واکابر عربی بلاتردد اتهامه کافی دلائل واماراتی حائز بولوندیغی حالده ، بلکه بوحرب عمومینك جهان اسلام ایچون حیات وممات مجادله‌سی اولدیغنه قانع اولمشلردرده ماضیده‌کی نیات وافعال جانیانه‌لرندن ندامت کتیرمشلردر، ملاحظه‌سنده بولونه‌رق حقلرنده‌قطعیاً برشیٔ یاپیلمامسنه بیوك‌برخلوص نیتله قرار ویرمشدم .

عربلرك لسانلرینه وبعض کونا مساعدات داخلیه‌یه مظهریتلرینه ذاتاً اوته‌دنبری مخالف اولمادیغمدن عرب اختلالجیلرینك رؤساسندن اولدیغنی خاطراتمك باش‌طرفنده عرض ایتدیکم عبدالکریم الخلیلی نزدیمه جلب وکندیسنه فوق‌العاده بذل التفات ایتمکه باشلادم . اونك واسطه‌سیله عرب اختلالجیلرینك الك آتشلیلرندن دوقتور عبدالرحمن شهبندری وپارس عرب قونغره‌سنك باشلیجه مرتبلرندن المفید غزته‌سی صاحبی عبدالغنی العریسی‌یی ومشهور المقتبس غزته‌سی صاحبی محمدکردعلی‌یی وسائر

اکابر اختلالیونی اطرافه طوپلادم. بونلره حکومتك نقاط نظرینی وبو حرب عمومیدن ظفرله چیقیله‌جق اولورسه عالم اسلامك اسارت اجنبیه‌دن کاملاً قورتلسی امکانی استحصال اولونه‌جغنی آکلاتدم. کافه‌سی بلا اعتراض افاداتمی تصدیق ونقاط نظریمی تصویب ایتدیلر وبو حرب عمومی اثناسنده سوریه وفلسطین عربلرینك بوتون موجودیتلریله حکومته مطیع ومنقاد قاله‌جقلرینی وهیچ برمشکلات ایقاع ایتمیه‌جکلرینی دینلری وناموسلری اوزرینه یمین ایدرك تأمین ایتمکه باشلادیلر.

عینی زمانده عبدالکریم الخلیلدن باشلایه‌رق بوکون بوسوزمی یابانه عرب اختلالجیلری وضعیت مالیه‌لرینك پك بوزوق اولدیغندن، پاره‌یه اشد احتیاجلرندن بحث ایتمکه باشلادیلر. کرك عبدالکریم الخلیله وکرك محمد کردعلی ودوقتور عبدالرحمن شهبندر وباخصوص عبدالغنی العریسی‌یه اولدقجه مهم پاره‌لر ویردم. بوندن صوکره بوذوات بنم اك حقیر بنده‌کانمدن اولدقلرینی وبنم تأمین موفقیتم ایچون اللرندن نه‌کلیرسه بلا افاتهٔ وقت یاپه‌جقلرینی سویله‌مکه باشلادیلر.

اوصره‌ده مملکتی اولان حمصه کلمش اولان مشهور اخلاقسزلردن دوقتور عزت الجندی‌یی شامه جلب ایتدم. مرقومك سوریه‌ده بولنمسنی جداً تهلکه‌لی عدایدیوردم. زیرا دهااولدن نه‌قدر فساد اخلاق صاحبی اولدیغنی بیلدیکم بوآدم حقنده الده ایتدیکم وثائق کندیسنك انکلیز پاره‌سندن باشقه ایتالیان پاره‌سیله‌ده انحای مختلفهٔ عربیه‌ده ایقاع اختلاله ساعی اولدیغنی اوکرنمشدم. «سوریه مسئله‌سی» نامی آلتنده درنجی اردو قوماندانلغم اثناسنده نشر ایتدیکم قیرمزی کتابده مندرج وثائق آتی‌یه عیناً درج ایدیورم:

فرانسز سفیرینك شام قونسلوسنه مکتوبی

فرانسز قونسلوسی	بك اوغلی ۲۷ کانون ثانی
شفره حلی	اوکله‌دن صوکره ساعت ۲
	ورودی ۲۸ کانون ثانی [اوکله‌ین]

«۳» نومرولو تلغرافکزك جوابیدر:

شبهه‌سزکه اتحاد وترقی فرقه‌سنك تکرار حکومته عودت ایتمسی عرب اهالی آره‌سنده بویوك برهیجان حصوله کتیرمکدن فارغ اوله‌مازدی. اتحاد وترقی فرقه‌سی مقدما کندی حکومتی اثناسنده دولت عثمانیه‌نك تورکلشدیرلمسنه بویوك برشدتله چالیشمش ایدی. کامل پاشا قابینه‌سی ایسه برعدم مرکزیت اداریه مقصدینه معطوف برطاقم

اصلاحاتی امید ایتدیرمشدی . فقط عرب متحیزانی طرفندن نزدیکزده وقوعبولان تشبثات وتبلیغاتك قیمت حقیقیه‌سنی تقدیر ایتمك ایچون ۱۹۰۸ سنه‌سندن بری سکوته محکوم اولان اشبو عرب متحیزانك الیوم بولوندقلری وضعیتی‌ده نظر دقته آلمق لازم کلیر . فی الحقیقه الیوم منفالرندن عودت ایتمش ویااولجه دوچار اولدقلری احتیاط مجبوریدن چیقمش اولان بوعرب متحیزانك صوك آیلر اثناسنده اتحاد وترقی قومیته‌سی علیهنه برعکس العمل حاصل ایده‌جك برسیاستله فعالانه برصورتده مشغول اولدقلرینی نظر دقته آلمق لازم کلیر . امیر عمر واسطه‌سیله سزه مراجعت ایدن انسانلر هرشیدن زیاده کندی شخصی امنیتلرینی دوشونن انسانلر اولدقلرینی ظن ایتمك ایسته‌یورم. مع هذا اینه بونلری محبتله دیکله‌ملیسکز. اشبو سوریه‌لی مسلمان وخریستیانلرك بزم خرخواهلغمزه اعتماد ایده‌بیله‌جکلرینی بیلملری حائز اهمیتدر . فقط فوق العاده اعتنا ایتملیسکز که کندیلرینه قارشی کوستردیککز علاقه‌دارلق اونلری براحتیاطسزلقده بولونمغه تشویق ایتمه‌سون. دول معظمه‌نك آوروپای ترکیه متعلق مسائلك تسویه‌سی ایچون بودرجه بویوك مشکلات ایچنده بولوندقلری صره‌ده آسیای ترکی مسئله‌سنك دخی موضوع بحث اولمسی موافق دکلدر . بناءً علیه سزه مراجعت ایدن مسلمان وعرب متحیزانی ایله فوق العاده صمیمی برتماس محافظه ایتمکله برابر سوریه‌لیلرك اشبو آسیای ترکی مسئله‌سنك کشادینه سببیت ویره‌جك برتشبثده بولونملرینه مانع اولملغکز لازمدر. زیرا بویله بروقعه بزم حکومتمزك ومتفقلریمزك سیاستنی حکومتمزك آرزوسی ومتفقلریمزك رضاسی اولمقسزین یکی برمجرایه سوق ایده‌بیلور. اکر حادثات بعض مهم رجالك سزك قونسلوسخانه کزه التجا ایتملرینی ایجاب ایتدیررایسه اونلری قبول ایدیکز . واکر مأمورین حکومت طلب ایدرلرسه اونلری تسلیمدن امتناع ایدیکز وکیفیتی سفارته بیلدیردیککز جوابنی ویریکز. »

٤ کانون ثانی ۱۹۱۳

شامه مواصلتی : ٤ کانون ثانی ۹۱۳ [۹,٤٥ دن صوکره]

« ۱۱ نومرولو تلغرافکزه جواب :

١٤ تموز تاریخلی توزیعاته توفیقاً عبدالقادر عائله‌سنه (۳۹٤۰) فرانق ویریکز

امضا

« بومپار »

فرانسه پروپاغانداسی نهایت درجه‌ده واسع ومرتب شکللرده یاپیلمقده ایدی . المفید صاحبی « عبدالغنی العریسی » افاده‌سنده‌دیورکه:

« سیرالدن غورستك عودتی متعاقب [سیرالدن غورست انکلتره‌نك مصر مأمور سیاسیسی ایدی]

فرانسه مالیه ناظری موسیو قایو سوریه یه کلدی. لبنانده پك بویوك احتفال کوردی. حتی فرانسز غزته لرنده اسم ومکان ذکر ایدلمکسزین سویلندیکی نشر اولونان برنطقده (بز خلاصمزی فرانسزدن بکلرز !) دینمشدر . »

مولای حفیظك سیاحتنك ده فرانسه پروپاغانداسنك اساسلی برتشبث اولدیغنی شوایکی وثیقه بزه اثبات ایتدی .

١٦ آغستوس ١٩١٣ — سفارتخانه ٩٢

قسم سیاسی ٧٢

خلاصه سی :

« مولای حفیظ » ك اتحاد اسلام حقنده فکری وفرانسه یه مربوطیت حقنده بیاناتی

«ذات عالیکزك ١١ آغستوس ونم ١٥ تاریخلی تلغرافه استناداً عرض ایدرم که فرانسه یی شهرتدن دوشورمك ایچون « مولای حفیظ »ك مروزندن استفاده ایتمك ایسته ین سوریه لی اتحاد اسلام و انکلیز طرافدارلری آرزو ایتدکلری نتیجه یی الده ایتمکه موفق اولامه دیلر .

« مولای حفیظ » بیروتدن شامه کیتمکده ایکن « بعلبك »ه اوغرایه رق استاسیونده پك چوق ذوات طرفندن استقبال اولنمشدر. «بعلبك »ده بولندیغی مدت ظرفنده سابق سلطان هیچ کیمسه نك تصور ایده میه جکی برطرزده ادارۀ کلام ایتمشدر .

اتحاداسلام حقنده کی برمباحثه کسب وسعت ایتمکده اولدیغی اثناده « مولای حفیظ » صوغوق برطورله :

— « بونلر هب خیال !.. فی الحقیقه عرب ملتلری عین دین ولسانه مالکدر. فقط یکوجود برملت تشکیل ایده مزلر، زیرا منسوب اولدقلری عرق، اوزرنده یاشادقلری طوپراق بردکلدر . چیچکلر، طاغلر ، اقلیملر، منافع اقتصادیه وسائره کبی شیئلر بشر کتله لرینی یکدیکرندن آییران الك مؤثر سببلردر. بواسباب اوکنده عینیت دینیه ولسانیه نك برحکمی اوله ماز . صوکره، کوچوك وضعیف ملتلر کندی کندیلرینی اداره ایده مزلر. یاشایه بیلمك ایچون بربیوك دولته انتساب ایتمکه مجبوردرلر . برعرب ضرب مثلنك دیدیکی کبی : « بویوك بالق کوچوکی یوتار !» فرانسه بویوك وکوچوك بوتون ملتلر طرفندن اعتقادات وعنعنانه حرمتکار اوله رق طانینمشدر. انکلیزلره توجهم اولملقله برابر، بن محبتمی فرانسه وفرانسزلره ویرمشمدر ! » دیمشدر .

قونسلوس مولاى حفيظك سياحتى حقندهایکنجى برمکتوب دها کوندرمشدر.
بز آکلایورزکه اتحاد وترقى قابینه‌سنك عرب قومنى تورکلشدیره‌جکی حقنده‌کی ادعالرك وپروپاغاندالرك منبعی‌ده فرانسزلردر .

فرانسه سفارتی عمومی سفربرلك صره‌لرنده پروپاغانداسنی دهااساسلی‌یاپمق ایچون برغزته‌تأسیسی تشبثاتنده‌بولونمشدر. بونی اثبات ایده‌جك وثیقه‌یی‌ده فرانسه‌قونسلوسخانه‌سی اوراقی آره‌سنده بولویورز :

بك وغلی : ٢٨ تشرین‌اول ١٩١٤

شام فرانسز قونسلوسنه

« ... شامده برعرب غزته‌سی نشراتدیره‌بیلیرمیسکز؟ بوغزته‌ایچون همان برمدیر مسئول ایله برادارە مأموری بوله‌بیلیرمیسکز؟ تخصیصات لازمه نه‌مقدار اوله‌جق؟...

بومپار »

بوتلغرافه قونسلوسك ویرمش اولدیغی جواب شودر :

شام ٣٠ تشرین‌اول ١٩١٤

استانبولده فرانسه سفیرینه ،

... هدف خصوصیله انکلتره‌در. دها کچنلرده اسمسز اوله‌رق انتشار ایدن برصره رساله‌لك موضوعی انکلتره‌ایدی . ٢٤ تشرین اول تاریخلی تلغرافکز اوزرینه‌متعدد دفعه کوردیکم انکلیز قونسلوسی ، (زحله)ده خفیاً طبع ایتدیره‌جکی رساله‌لرله بونلره مقابله ایتمك ایسته‌دیکنی سویله‌دی .

اصلاحات جریانی اثناسنده بوراده پك عواملاشمش اولان انکلتره‌نك دوچارهجوم اولمسنه تعجب ایدلمز. بوخلافت عربیه تمایلندن استفاده‌ایچون انکلتره طرفندن اجرا اولونان فضله تضییقك تأثیریدر .

بواثناده تورکلر بعض پروپاغانداجیلر صاتون آلارق شرقده پك اهمیتلی اولان (اتحاد اسلام) غزته‌جیلکنه اجرای فعالیت ایتدیریورلر .

دوغریدن دوغرویه بزه قارشی واقع اولاجق هجوملره قارشی کندیمزی مدافعه خصوصنده ذات عالیکزه‌باقینده جواب ویره‌جکم. ٢١ تشرین‌اول تاریخلی تلغرافده بحث اولونان عرب‌غزته‌سنه کلنجه‌بوغزته، همان قپاتیلماسی ایچون بزی‌غایت محترزانه مدافعه ایده‌بیله‌جك (بویله‌اولمسی مرجحدر). رساله‌لر طبع ایتدیروب کیزلیجه توزیع ایتدیرمك چاره‌سنه‌ده مراجعت فکریمه کوره پك موافقدر . شاید بورساله اصولنی موافق کورورایسه‌کز مصارف ایچون شهری ١٥٠الی ٢٠٠ فرانقلق تخصیصاتك قبولنی ذات عالیکزدن رجا ایده‌رم . »

المزده‌کی وثائق صوك سنه‌لرده فرانسز ـ انکلیز رقابتنك شدتلندیکنه دلالت ایتمکده‌در. انکلتره دولتك پروپاغانداسی وسائره‌سی حقنده انکلیز اوراق رسمیه‌سی بولونمامقله برابر فرانسز اوراقی بونقطه‌یی اولدقجه تنویر ایتمشدر .

سیف‌الدین خطیب دیبورکه :

« برچوق غزته‌لر عثمانلی حسیات وافکارینی دولت علیه‌دن انفکاکك برامر واقع اوله‌جغی اوزرینه حاضرلامقده ایدیلر .

اللامرکزیه‌جیلری حمایه ایدن انکلیزلر مشروطیتك اعلانندن صکره مکه امارتندن عزل اولنان شریف علی پاشا ایله شیخ رشید رضاپی خلافتك تورکلرده قالماسی ایچون پروپاغاندا یاپمق اوزره هندستانه کوندرمشلردی . بومسئله‌یی مصر وآمریقان غزته‌لری یازمشلردی . »

المفید صاحبی سیرالدن غورستك سوریه‌نك انکلتره لهنه ممالك عثمانیه‌دن آیرلمق ایچون پروپاغاندا یاپمق اوزره سوریه‌یه کوندرلدیکنی سویله‌مشدر . فقط فرانسزلر بومساعی‌یی دها اساسلی برصورتده بیلدیریبورلر :

« شام فرانسز قونسلوسخانه‌سی

فرانسز جمهوریتی

شا : ۳ شباط ۱۹۱۳

استانبولده

فرانسز سفیری موسیو « بومپار » جنابلرینه

سابق بصره مبعوثی « سید طالب »ك شیخ المبارك ایله برلشه‌رك عصیان بایراغنی چکدیکی ، عراق وکویت حوالیسنی انکلیز حمایه‌سی آلتنه قویدقلری حقنده بوتون سوریه‌ده اون‌بش کوندن بری برشایعه دوران ایتمکده‌در . تورکیانك اوروپاده باتمق اوزره بولندیغی اثناده آسیاده‌ده دوچار هجوم اولدیغنی کورن عرب ایمپراطورلغی طرفدارلری دها شیمدیدن رؤیالرینك قوه‌دن فعله چیقه‌جغنی تصور ایدیبورلر. «سید طالب » حقنده‌کی بوحوادثی مصر ایله عراق آره‌سنده دوه تجارتی یاپان وسنه‌نك بو آیلرنده بورایه کلن تجارلرك کتیردکلرینی ظن ایدرم. شونی ده ذات عالیکزه عرض ایله کسب شرف ایده‌رمکه ، بودومانك آلتنده‌کی آتشك ـ شاید وارایسه ـ پك اوفاق اولدیغنه قانعم. نته کم ، حکومتك بورادن بصره‌یه عسکر طوپ کوندردیکی حقنده‌کی (أمیر طاهر)ده داخل اولدیغی حالده برطاقم اشخاص طرفندن اشاعه ایدیلن حوادثده یا کلشدر . اویله دوشونیورمکه ، انکلیز حمایه‌سی آلتنده یکیدن تشکل ایده‌جك «هارون الرشید» ایمپراطورلغی عربلرك کوزینه پارلاق کوسترمك ایچون انکلیزلر ومصرلیلر طرفندن ترتیب ایدلمش برمانوره قارشیسنده بولنیورز .

اتحاد وترقی قابینه‌سی بو انتریقه‌لره قارشو بی حرکت قالمدی .
عربستانی ، عراقی وعجم کورفزینك متباقی قالان سواحلنی ده‌ آلده‌ ایده‌رك مصرایله هندستانی یکدیکرینه برلشدیرمك ایچون صرف مساعی ایدن اشخاصك برعضوی اولان (مقطم)ك سوریه‌یه دخولنی منع ایتدی .
بوتون بوشایعه‌لر تکذیب اولندی . (بیروت) ده منتشر (اتحادعثمانی) غزته‌سنك دونکی نسخه‌سنده تصادف اولنان برپارچه :
«مملکتنه عودت ایتمك اوزره پورت سعیده کمی بکله‌مکده اولان رشیدرجب افندی‌یه، مخدومی «سیدطالب»ك استقلال بایراغنی چکدیکی حقنده‌کی حوادثلرك دوغری اولوب اولمدیغی (مؤید) طرفندن صورلمش ومخدومیله تعاطی ایتدکلری تلغرافلرك مآلنه نظراً بوشایعه‌لرك قطعیاً یا کلش اولدیغی تبین ایتمشدر . »
بریتانیا حکومتی مأمورلرینك بوخصوصده نه‌قدر شدتلی تأثیراتده بولنمغه باشلادقلرینی کوسترن شو وثیقه‌ده فرانسز خارجیه نظارتنك اندیشه‌سنی تماماً کوربیورز :

محرمدر
پارس — ٥ حزیران

خارجیه نظارتندن

شام فرانسز قونسلوسی موسیو « اوتاوی » یه

آسیای ترکیده اجرای فعالیت ایدن بعض انکلیز مأمورلری حقنده تونس فرانسز عموم مصلحتکدارلغندن کوندریلن نوطك برصورتنی ذات عالیکزه تقدیم ایدییورم . اوراقك محرمیتنه فوق‌العاده اعتنا ایتمه‌کزی رجا ایدرم .
مسائل سیاسیه وتجاریه مدیری وسفیر مرخصنك امریله
ناظر نامنه
پ . دومارژه‌ری

تونس — ۲۸ مایس ۱۹۱۳
خلاصه‌سی :
شرقده انکلیز سیاستی
استانبول ، بیروت ومدینه‌ده اقامت ایتمکده اولان برلی تونسلیلردن تونس حکومتنه کوندریلن مکتوبلرده انکلتره حکومتی تمثیل ایدن بعض اشخاصك مدینه‌ده ومکه‌ده

اشراف ورؤسای دین‌ایله تماس ایده‌رك قبلهٔ اسلام ایله انكلتره آره‌سنده برمناسبت دوستانه تأمیننه صرف مساعی ایتدكلری بیلدیریلیور .

بومكتوبلرك بیروتدن كلنلرندن بریتانیا حكومتی مأمورلرینك شام ازمیرو بیروتده انكلیز نفوذینی مظفر ایتمك ایچون پك چوق اوغراشدقلری آكلاشیلیور وانكلیز پارلمنتوسنه منسوب بعض اعضالرك مملكت واهالیی تدقیق ایتمك اوزره كله‌جك یاز اورته‌سنه‌دوغری آسیایه‌كلملرینه‌انتظاراولنه‌بیلیر. بوپولتیقه‌جلرك توصیه‌سی‌اوزرینه‌درگه مقصدی خلافت‌عربیه‌یی‌احیااولان‌پارسده‌كی‌مسلمان وخریستیانلردن‌مركب «جمعیت» وجوده كتیرلمش اوله‌جق .

انكلیزمطبوعات‌ودیپلوماتلری‌طرفندن تشویق‌ولنان‌بوجمعیت، پروژه‌لرینك تطبیقنی تسریع ایچون یقینده برعرب قونغره‌سی اجتماع ایتدیرمكه قرار ویرمش ایمش .

والحاصل، لوندره‌ده بومقصده خادم برعرب غزته‌سی انتشار ایده‌جك ایمش .»

بووثیقه‌لر پك اعلا كوستركه یمنده ، عسیرده ، حورانده ، بصره‌ده والحاصل انحای عربیه‌نك هرهانكی طرفنده براختلال ظهور ایتمش ایسه بونلرك كافه‌سی انكلیز، فرانسز وایتالیان‌پاره‌سیله‌صاتون آلنمش‌ماهیتسز انسانلرك تشویقات واغوا آتیله وقوع بولمش وبونك غایه‌سی‌منحصراً عثمانلی ایمپراطورلغنی‌بیك دورلو داخلی‌اختلاللر ایله ضعیف دوشوره‌رك چوروك‌برىنا كبی‌بركون آپانسز چوكر چوكمز هربرپارچه‌سی ایچون برحق تملك ادعا ایدرك اوپارچه‌لری یوتابیلمك امیدندن عبارت بولونمشدر.

واقع‌اولان‌دعوتم‌اوزرینه‌شامه كلمش اولان‌عزت‌الجندی‌یه‌حكومت‌عثمانیه‌نك تشبث ایتدیكی بوحرب عمومیده‌كی غایه‌یی ایضاح ایتدم وبوغایه‌اطرافنده بوتون امرای عربی طوپلامق اك برنجی املم اولدیغنی سویله‌دم . بناءً علیه كندیسیله حسن مناسبتده اولدیغنی بیلدیكم عسیر مدعیسی سید ادریسه یازه‌جغم برمكتوب مخصوصی كندیسنه كوتوروب كوتورمیه‌جكنی صوردم . بالطبع هیچ شبهه‌سنی موجب اولمامق ایچون بالایه درج ایتدیكم وثیقه‌لرك ألیمه كچدیكندن بحث ایتمه‌دم. زیرا عكسی حالده بلكه اوركه‌رك برمعتاد طریق حیله وفساده صاپه‌بیلیردي . ویردیكم خرجراحك زیاده‌لكی كوزینی دولدیردیغندن درعقب تكلیفمی قبول ایتدی . تصادفات حسنه‌دن اوله‌رق ایرتسی كونی صباحلین بیروتدن اسكندریه‌یه متهیٔ حركت براسپانیول ویا ایتالیان واپوری بولندیغندن مذكورواپوره را كب‌اولمق وبرآیاق‌اول سید ادریسه مكتوبمی ایصال ایتمك اوزره كندیسنی‌اوكیجه بیروته كوندردم . اوزماندنبری پك آزانسانلرده كوروله‌بیله‌جك درجه‌ده طینت ردیئه صاحبی‌اولان عزت‌الجندیدن بردها هیچ برخبر آلامادم ایسه‌ده سید ادریسی‌ده بوحرب عمومی أثناسنده عسیر سنجاغی علیهنه بر

کون حرکات خصمانه‌ده بولونمادیغندن مکتوبمك حسن تأثیری کوروله‌دیکنی ظن ایدییورم .

*
* *

شامه ایلك کلدیکم کونلر اثناسنده بریاندن قنال سفری استحضاراتیله مشغول اولدیغم کبی برطرفدن‌ده بوتون بلادعربیه‌ده برغلیان حمیت‌دینیه تولیدینه چالیشیوردم. عبدالکریم الخلیل ، دوقتور عبدالرحمن شهبندر وسائره کبی اختلالیون عرب [که بونلره اصلاحیون نامی‌ویریلیوردی] واسطه‌سیله برعمومی مسامرهٔ ادبیه‌ترتیب ایتدیردم .

عربك شهامتنه، عرب قومنك عطش‌تعالی وترقیسنه‌عائد برچوق نطقلر ویرلدی، پك چوق قصیده‌لرانشاد اولندی. حتی‌وحدت آمال‌عربی ابلاغ ایده‌جك زمزمه‌لربیله تغنی اولوندی . « نحن جندالله شبان‌البلاد » ردیفلی عرب زمزمهٔ وطنپرورانه‌سی بولوندیغمز بنانك طامنی چوکرته‌جك برشدتله یوکسلدی .

بونلرك کافه‌سنی تحسین وترویج ایتدیکمی احساس ایتدیره‌جك اوضاعمه علاوةً خاتمهٔ مراسمده سوزآله‌رق اوزون برنطق ایراد ایتدم . بونطقمده عربك لسانه ، لسان دینمز اولمق اعتباریله ، وقومنه هم دینمز بولونمق حسبیله صوك‌درجه حرمت ومحبتمز اولدیغنی وآمال عربیه‌نك تطمینی مقصدیله کچن سنه آتیلمش اولان ایلك آدیمك تعاقب ایده‌جکنه امین اولدیغمی سویله‌دکدنصکرا دیدمکه :

« افندیلر ، بزم فرقه‌مزك عربلر حقنده موقع تطبیقه قویمق ایستدیکی پروغرام وقدر واسعدرکه بونی سز تصور بیله ایده‌مزسکز . مثلا بن عرب وتورك ایکی قومك عینی خلیفه‌یه تابع مستقل ملت حالنده تأمین وحدتی‌ده مضر کورنلردندکلم. بوغایه‌یه وصول ایچون چوق چالیشمق ، آرامزده‌کی خائن دین ووطن مرائیلری طرد ودفع ایتمك ودشمن پاره‌سیله حرکت ایدن ادانینك ایچمزده موقع بولامامسی تأمین ایتمك ایجاب ایدر . سزه شوراسنی سویله‌مك ایسترمکه استانبولده وتورکلرله مسکون اقسام ممالك اسلامیه‌ده بوکون کوردیککز تورکلك جریانه قطعیاً مخالف دکلدر . پك اعلا بیلیرسکزکه شیمدی‌یه قدر ممالك عثمانیه‌ده بولغارلق ، روملق ، ارمنیلك جریانلری واردی . شیمدی‌ده بوکا عربلق جریانی علاوه اولوندی . تورك کندیسنی اونوتمش، حتی ملیتنی تلفظ ایتمکدن اوتانیر اولمشدی. فکر ملی انحطاطی، نهایت انقراض قطعی‌یی انتاج ایده‌بیلیردی . بوندن اورکن تورك کنجلکی شایان تقدیر برانتباه ایله قیام ایتدی . تورکه تورکلکنی واونك فضائل نامحدوده‌سنی اکلاتمق جهاد ملیسنی اعلان ایتدی. شاعرلری ، خطیبلری ، ادیبلری اطلاق‌لسان

ایتدیلر . ایکی اوچ سنه‌دنبری بو ساحه‌ده، بذل مساعی‌یه باشلادیلر . ایشته بو جریان خلافت عثمانیه‌نك تکملهٔ قواسنه یاردیم ایتدی. شیمدی کوردیککز اردومز وجوده کلدی . عادتا تصادفك بزه ویردیکی متفقلرله برابر عصر دیده دشمن دین علیهنه اعلان جهاددن چکنمه‌دی .

«شیمدی سزه تأمین ایدرمکه تورکلك جریانی عربلق جریانینك قطعیاً دشمانی دکل، اونك برادری حتی لازم غیر مفارقیدر . تورك کنجی ، عربك ترقیسنی ، بوتون حقوق ملیه‌سنه صاحب اولمه‌سنی بوتون جانیله ایستر . تورك کنجنك بوکونکی مساعیسی ، تورك ملتنك حس ملیسنی اویاندیردقدنصکرا ، تورکی اوقوتمق، تورکی چالیشقان یاپمق ، تورکی اسارتدن قورتارمق ، تورکك صحتی اعاده ایتمك ، تورکك نفوسنی تزیید ایتمك ، معموریت ورفاهنی آرتیرمق، خلاصه تورکی یکرمنجی عصرده یاشایان ملتلر آره‌سنده حق حیاته مالك برعنصر محترم ومبارك حالنده انظار عالمه عرض ایتمك نقاط مهمه‌سنه معطوفدر. تورك کنجی بو اساسلری تثبیت ایتدی، بونلرك تأمینی ایچون بیقمایه‌رق اوصانمایه‌رق چالیشمغه عزم وعهد ایتدی . ایشته اونلردن بری اولمق اوزره اونلر لسانندن سویلیورم‌که سز ای عرب کنجلکنك کزیده ممثللری ، سزده عینی غایه‌لرك تأمینی ایچون چالیشیکز . عرب ایللرینك حرص استیلاسیله هرنوع فسادوحیله‌یی مباح کورن اجانبه صاتلمش اولان مخلوقلرك تزویراتنه اینانمایکز. کرك تورك کرکسه عرب کنجلکی سویله‌دیکم طرزده اونرسنه چالیشکز. اوندن صکره اطرافکزه باقیکز،یکدیکریکزك قوجاغنه اوزمان آتیلکز وبر دها آیرلمامق عهد ومیثاقیله « لحمك لحمی ، دمك دمی » سرینك ماصدقی اولکز .

بن تورك وعرب کنجلکنه خطاباً شونی سویله‌یورم‌که ، بو ایکی ملت بربرندن آیرلدقلری آنده هرایکیسی‌ده محکوم زوالدر. اسلامك بو ایکی رکن عظیمی آره‌سنده تکون اختلاف انقراض قدرت اسلامی تولید ایدر . ونهایت اسارت عمومیهٔ اسلام غیر قابل اجتناب اولور .

« یازیقدر ، افندیلر ، تورانی ، قحطانی ، نعمانی کبی هربری ابلیسانه برشیطنتله دینمزك ومبارك یوردیمزك خائن دشمنلری طرفندن ایجاد ایدلمش برطاقم جریانلر سزلر آره‌سنده تولید اختلاف ایتمسون . تورك وعرب یکدیکریکزی سویکز ، بربریکزه متقابلاً حرمت ایدیکزکه عینی غایه‌یه معطوف خدماتکز مثمر اولسون والّا هرایکیکز ایچونده فلاکت انقراض واسارت محققدر . »

بو نطقم حاضرون اوزرنده فوق‌العاده حسن تأثیر حاصل ایتمش وایرتسی کون علمادن ، اشرافدن برچوق هیئتلر قرارکاهه کله‌رك عرض تشکرات ایتمشلردی . هله اصلاحیونك ممنونیتنه حد وپایان یوقدی .

اوکوندن صوکره شامده بوتون محلات اهالیسی طرفندن طوپلانه‌رق حکومته صداقتی متضمن نطقلر ویرلمش ودشمن دین اولان انکلیز وفرانسزلره قارشی صوك درجه‌یه‌قدر مدافعهٔ حقوق اسلامه سعی ایدیله‌جکی حقنده سنجاق آلتنده مصاحف شریفه‌یه ال باصه‌رق یمینلر ایدلمش ایدی .

براو کونلر شامده ، حلبده ، حماده، حمصده، بیروتده، حتی جبل‌لبنانده کوردیکم تظاهرات دینیه‌یی کوزیمك اوکنه کتیرییورم برده بوکونکی نتایجی درپیش ایدییورم‌ده بونك مسببی اولان شریف حسین ایله اولادینه لعنتلر ایتمکدن منع نفس ایده‌مدم .

*
* *

عرض وایضاح ایتدیکم وجهله سوریه‌ده تطبیق ایتمك ایسته‌دیکم سیاست عفو وآمان سیاستی اولدیغی کبی بوتون بلاد عربیه‌ده بروحدت حس واملی اویاندیرمق ایچون‌ده هردورلو تدابیره مراجعت ایتمشدم . مثلا بصره وحوالیسنی اشغال ایتمش اولان انکلیزلر علیهنه تشکیلات مخصوصه‌نك عثمانجق طابوری ودیکر برایکی‌فرقه‌ایله برابر مأمور ایدلمش اولان سلیمان عسکری‌بك مرحومه اعظمی معاونتده بولنملری حقنده بغداد والیلکم اثناسنده کندیلرینه حسن مناسبتده بولندیغم بغداد وکربلا ونجف اشرافندن وخطهٔ عراقیه مشایخندن بعضیلرینه مکتوبلریازدیغم‌کبی ابن‌السعود وابن‌الرشیده دخی اشعارات مخصوصه‌ده بولوندم . ویمنده‌کی قطعاتمزله توحید مساعی ایتمسی لزومنه‌دائرامام سیدیحیی مجیدالدین حضرتلرینه‌ده‌برمکتوب مخصوص کوندردم. بوامرای عربك کافه‌سندن مقام‌خلافت عظمی‌حقنده کمال صداقت ومربوطیتی‌ودشمن دین‌علیهنه آچیلان‌بوحرب مقدسده‌بوتون‌بلاد عربك عینی‌حسیات دینیه‌ایله متحسس اوله‌رق مجاهده‌یه اشتراك لزومنی مصدق جوابلر آلدم . حتی کندیسیله مخابره‌یه کیریشدیکم امیر مکه شریف حسین پاشادن دخی بعض مطولات ایله اغلاق ایدلمش اولمقله برابر عینی حس‌صداقتی مبشر مکتوبلر آلدم .

عربلری ممنون ایده‌جك الك اساسلی تدبیر اونلردن تکالیف‌حربیه صورتیله‌برشی آلمامقدن وهرآلینه‌جق مالك بدلی پشیناً تأدیه ایتمکدن عبارت بولوندیغنی بیلدیکم ایچون شامه‌کلیرکلمز هرطرفه ایلك ویردیکم امر‌بعدما سوریه وفلسطیندن‌وعلی‌العموم دردنجی اردو منطقه‌سندن تکالیف حربیه صورتیله سندمقابلنده هیچ برشی‌تدارك اولونمایه‌رق اهالیدن کرك اعاشه‌یه وکرك وسائط‌الباسیه وتجهیزیه‌یه دائر هرنه‌آلینرسه بدللرینك درعقب وپشیناً تأدیه ایدلمسندن عبارت اولدی . اوصره‌ده ممالك عثمانیه‌نك اقسام سائره‌سندن یالکز برسند مقابلنده هرنوع ارزاق وذخائر آلینوب دوروركن سوریه وفلسطین داخلنده پشین‌پاره‌ایله تدارك ایدلمسی‌بویوك برمساواتسزلق وبناءً علیه

عدالتسزلك دیمك اولدیغی حالده بونی نظردقته آلمادم وحتی اقسام سائرهٔ ممالك عثمانیه‌یه دخی عینی اصولك تطبیقی دوائر مرکزیه‌یه توصیه وتکلیف ایتدم .

اصلاحیون حزبنه بلاتردد پك چوق امنیت واعتماد کوستربیوردم . حتی بعلبك وبقاع قضالرینك جبل‌البنانه الحاقی طرفداری اولدقلرینی وبونك ایچون قبل‌الحرب فرانسز قونسلوسنه یازیلان مضبطه‌یه وضع‌امضا ایتدکلرینی بیلدیکم بعلبکلی «الحیدر» عائله‌سیله جبل لبنانك هرمل ناحیه‌سی دره‌بکلری اولان حماده عائله‌سنك بعلبکله حمص آره‌سنده رأس بعلبك دنیلان ایصسز براستاسیون جوارنده ترتیب ایتدکلری برنمایش وطنپرورانه‌یه یانمده یالکز بریاورم اولدیغی حالده سوریه والیسی خلوصی بکله برابر کیتمکدن چکینمه‌دم . بونمایشك مرتبی عبدالکریم‌الخلیل اولدیغندن بعلبك وجبل‌لبنانك متوالیلری نزدنده عبدالکریمك تزیید نفوسی واهمیتی ایچون کندیسنه کمال اعتماد ایتمکی مناسب کورمشدم .

خلاصه قنال سفرینی اداره ایچون سیناچولنه عزیمت ایده‌جکم زمانه‌قدر سوریه وبیروت ولایتلری داخلنده هرنره‌یه کیتمش ایسه‌م‌اصلاحیونی دائما یانمده بولوندیردم واونلرده حقیقی وطنپرورلك وخلیفه‌یه صداقت حسلری اویاندیرمق ایچون دیلك دوندیکی قدر سویله‌مکدن کری دورمادم .

*
* *

اوزمانلر سوریه وبیروتده حکم سورەن قناعت عمومیه‌جبل‌لبنان خریستیانلرینك اقشامه صباحه اختلال ایده‌جکلرینه دائردی. هرطرفدن بکا توصیه اولنان‌شیئ لبنان امتیازاتنك الغاسی ولبنان اهالئ خرستیانیه‌سنه بربیاننامه نشریله اللرنده بولنان سلاحلری حکومته تسلیم ایتملرینك اعلانی ایدی. لبنانده اللی‌بیك قدر اسلحهٔ‌جدیده اولدیغنی هرکس ادعا ایدییوردی . بونلرك هیچ برینه قولاق آصمادم . بویله‌برمعامله سوریه وفلسطینك اهالئ خریستیانیه‌سنی شبهه‌لره القا ایده‌جك وحتی اختلال ایتمك املری اولمسه‌بیله بونلری زورله اختلاله سوق ایده‌جکدی . چونکه بن امین‌ایدمکه سلاح تحریسی ایچون هرکیمی مأمورایدرسه‌م‌ایده‌یم، مطلقا اولرك تحریسی وسیله‌سیله زنکین لبنانلیلرك اوغرایه‌جقلری‌مادی ضررو زیانك ایسه‌حد وحسابی اولمایه‌جقدی. بناءً علیه لبنان اهالیسنه دخی بربیاننامه نشر ایدرك امتیازات قدیمه‌لرینه کماکان‌رعایت اولونه‌جغنی وکندیلرینك هیچ کیمسه طرفندن راحتسز ایدلمه‌یه‌جکنی اعلان ایتدم . نی زیارت ایچون مارونی پطریقی [مونسنیور حویك] طرفندن کوندرلمش اولان اوچ مطران بوبیاننامه ایله مارونیلرك علی‌العموم ممنونیت واستراحت‌قلبیه‌لرینی‌موجب اولدیغنی، بولطفی‌الی‌الابد اونوتمایه‌جقلرینی وکندیلرندن صداقتدن‌بشقه‌هیچ‌برحرکت

كورميه‌جكنی بيان ايتمشلردی . پطريق افنديـنك مكتوبی‌ده عينی مآلده ايدی . يالكز جبل لبنان مارونيلريله درزيلرندن فرانسز وانكليزلره صوك درجه طرفدار اولدقلری و بناءً عليه آلتدن آلته ايقاع فساد وتزويردن قطعياً فارغ اولمايه‌جقلری مصراً بيان اولنان برقاچ ذاتی برتدبير احتياطی اولمق اوزره قنال سفرينك ختامنه قدر مسافرةً قدسه دعوت ايتمكه راضی اولمشدم. بوذواتك قدسده بولوندقلری مدتجه بوتون مصارف اعاشه وسائره‌لرينی اردوجه تسويه ايتمش وايسته‌دكلری يرلرده سربستجه اقامتلرينه مساعده ايلمشدم .

بونلرك اساميسی مأمورين دولت طرفندن دكل، ينه سوريه وبيروتك اصلاحيونی ايله بعض جبل لبنان امراسی طرفندن تثبيت وتكليف اولونمش ايدی . بالطبع اجرا ايتديكم تحقيقات خفيه اوافنديلرك پك صاغلام آياققابی اولمادقلرينی ميدانه چيقارمشدی كه شيمدی لبنانده فرانسز حمايه‌سی طلبی ايله وحدت عربيه اك بويوك ضربه‌لری ايندير مكله اك زياده مشغول اولانلرك بو اشخاص اولدقلرينی غزته حوادثلرندن آكلاديغم ايچون انتخابمده يانيلمامش اولديغمی تقدير ايدييوردم .

آمريقا سفيری مورغه‌نتاو كتاب معهودنده بنم شخصمدن بی ادبانه برلسانله بحث ايدركن سوريه خريستيانلری حقنده مظالم ارتكاب ايتمش اولديغمی اوتانمه‌دن ذكر وبياندن چكينمه‌يور. بوافندی‌يه غايت قيصه برصورتده جواب ويرمش اولمق ايچون « افندی ! يالان سويليورسك ! » ديمكله اكتفا ايتمك‌ده ممكن ايسه‌ده هرحالده حقايق تاريخيه‌دن بحث ايتمكی مناسب كورويورم .

١٩١٥ سنه‌سی كانون ثانيسنك اوچونجی ويا دردنجی كونی قدسه كلديكم صره‌ده زيارتمه كلن متفق وبيطرف قونسولسلر بكا بر مطبوع كتاب كوستره‌رك بو كتابك مندرجاتندن طولايی بالعموم عناصر غيرمسلمه اره‌سنده بويوك برخوف وهيجان حكم فرما اولديغنی وهركس اقشامه صباحه اسلاملر طرفندن خريستيانلر عليهنه برقتل عامه توسل ايدلمسی احتمالندن اوركديكنی بيان ايتمشلردی . كتابی اوقودم . حكومتجه اعلان اولنان جهاد فی سبيل الله‌ه استناد ايدرك كفار عليهنه قتال هرمسلم ايچون فرض عين اولديغنی مفسر بررساله اولديغنی آكلادم . فی الحقيقه بعض جاهللری طريق صوابدن آييره‌بيله‌جك بر لسان ايله يازلمش اولان بواثرك منع مضراتی ايچون درعقب بوتون سوريه اهاليسنه خطاباً اوزون بربياننامه نشر ايتدم . بوبياننامه‌لری تا اك اوفاق كويلره وارنجه‌يه‌قدر كونده‌ره‌رك ديوارلره ياپيشديرتدم . خلاصةً شويله ديبوردم .

خليفهٔ اسلام طرفندن اعلان اولنان جهاد اكبر دشمن دين ووطن اولان انكليز،

فرانسزلر وروسلره معطوفدر . وحتی اونلرك سلاح بدست مجادله‌ده اولانلرینه عائددر . بناءً علیه وطنلری ، منفعتلری والحاصل هر شیئلری بزمله مشترك اولان غیر مسلم وطنداشلریمز علیهنه الك اوفاق برفکر تجاوز بسله‌یه‌جك اولان اهالیٔ اسلامیه‌یی الك شدید صورتده تجزیه ایده‌جکمه اعتماد ایدیکز.

« سلطنت عثمانیه‌نك عاقبتی » عنوانلی اثر مشهورینك ۳۷۰ نجی صحیفه‌سنده بالاده ذکر ایتدیکم عربجه کتابك متنندن کمال اعتنا ایله بحث ایتمش اولان معهود موسقوف دیپلوماتی ماندلشتام عجبا نه‌دن ط لایی بنم بیاننامه‌مىده ترجمه ایتمك زحمتنی اختیار بیورمامش ؟ کرك مورغنتاوه وکرك ماندلشتامه اخطار ایدرمکه فی الحقیقه اکر سوریه‌ده اسلاملر طرفندن خرستیانلر علیهنه حرب عمومینك ایستر بدایتنده ایستر اواسط واواخرنده برتجاوز وقوع بولمسنی آرزو ایتمش اولسه‌یدم بوندن قولای هیچ برایش یاپمش اولمایه‌جقدم. اکر بوتون حرب عمومی اثناسنده خرستیانلرله یهودیلره اسلاملر ودرزیلر طرفندن هیچ برتعرض وقوع بولمامش ایسه بوصرف بنم همتم وبنم اتخاذ ایتدیکم تدابیر سایه‌سنده ممکن اولمشدر. ماندلشتام کرچه کتاب معهودنده ارمنیلره قارشو صالیویرلمش اولان کردلرك سوریه‌ده موجود بولنماماسندن طولایی سوریه خرستیانلرینك قتل عامدن قورتولدیغنی سویلیورسه‌ده هرحالده ماندلشتام بوسوزینه کندیسیده ایناناماشدر ظن ایدرم . زیرا پك زنکین اولان جبل لبنان وفلسطین خرستیانلرینك یاغما ایدیله‌بیله‌جکلری هانکی بدوی ویا مدنی سوریه‌لی‌یه ازجق احساس ایتمش اولسه‌یدم بن هیچ زحمت چکمکسزین بوامل درعقب تحصل ایدردی . خیر افندیلر سزه تکرار ایدرمکه بنم سوریه‌ده انسانلری ایسته‌یه‌رك اولدورتمش اولدیغمه دائر هرایکیکزکده کتابلرکزده سویله‌دیککز سوزلرکاملاً یالاندر. بونی برکون کله‌جك آمریقالی ، انکلیز وفرانسز برچوق ناموسلی انسانلر امضالری تحتنده یازاجقلری اثرلرله اثبات ایده‌جکلردر. فقط عجبا او زمان سزلرك یوزیکز قیزارجقمی ؟ هیچ ظن ایتمه‌یورم !

*
* *

سوریه اسلاملرنـه حکم سوره‌ن دیکر برقناعتده بوحرب اثناسنده جبل دروزك راحت دورمایه‌جغی قناعتی ایدی. مبعوثلردن، علمادن، اشرافدن حتی اصلاحیوندن برچوقلری بهمه‌حال دروز علیهنه برضربهٔ شدیده اورمقلغم لازم کله‌جکنی توصیه‌ده متحدایدیلر. حالبوکه بن بوقناعتده دکلدم. سوریه‌نك الك سلاحشور، الك سهل الاشتعال برقومی کندیمه دشمن ایتمکدنسه اونلرله برزمین ائتلاف بوله‌رق کندیلرندن تأمین استفاده‌یه چالشمق نجه اولا ایدی. بناءً علیه هرطرفدن آقین آقین شامه کله‌رك مقام خلافت وسلطنت عظمایه صداقت وعبودیتلرینك عرضنی بندن رجا ایدن جماعات

وطوائف مختلفه رؤساسی مثللو دروزی مشایخنك دخی شامه كلملری لزومنی والیٔ ولایت واسطه‌سیله كندیلرینه ابلاغ ایتدیردم .

درزیلری كندی انتریقه‌لری ایچون دائما برآلت كبی قوللانمق مسلكنی طوتمش اولان امیر عبدالقادر اوغللری درعقب میدانه چیقدیلر . اوصیره‌ده امیر علی پاشا ایمپراطورك دعوت مخصوصه‌سیله آلمانیایه كیتمدی . كندیسنه برایكی اتباعیله برابر درت یولده تصادف ایتمشدم. پدری امیر عبدالقادرك خاطرهٔ كزیننه الآن صادق اولان جزایر عربلرینی فرانسه علیهنه اختلاله دعوت ایتمك وجزایره كیدوب اوراده فرانسزلرك باشنه بربلا چیقارمق وظیفه‌سنی مع الشكران قبول ایده‌جكنی كندیسنه خاص اولان آغیز غلبه‌لكلیكی ایله بكا آكلاتمشدی .

بنی زیارته كلن امیر علی پاشانك اوغلی امیر سعید دها حرب عمومیدن اول بالقان محاربه‌سندن صوكرا فرانسزلر علیهنه تشبث ایتدیكی مجادلاتی مثبت عربجه براثر یله المهاجر غزته‌سنده نشر ایتدیكی مقاله‌لری كتیردی وكرك كندیسنك وكرك بوتون عبدالقادر عائله‌سنك دولت عثمانیه‌نك اك صادق بنده‌لری اولدقلرینی وخلافت اسلامیه‌نك اعادهٔ شرف وشهامتی نامنه قانلرینك صوك دامله‌سنه قدر چالیشمقدن مال وجان بتون مالملكلرینی فدا ایتمكدن چكینمه‌یه‌جكلرینی وطائفهٔ دروز امیر عبدالقادر مرحومدن كوردكلری لطف ومروتك دائما منتداری اولدقلری ایچون اونك اولاد واخفادی حقنده دخی عینی مربوطیتی ابراز ایتدكلرینی وبناءً علیه اكر بن آرزو ایده‌جك اولورسه‌م بتون مشایخ ورؤسای دروزی برایكی كون ایچنده شامه كتیره‌بیله‌جكنی والا معلوم اولان وحشت طبعلری مقتضاسنجه طرفمدن ویا طرف ولایتدن واقع اوله‌جق دعوته اجابتده تردد ایده‌جكلرینی صایدی دوكدی. ألده ایتدیكمز وثائق، امیر سعیدك موازنهٔ عقلیه‌دن محروم بردربدر اولمقله برابر، باباسی وعموجه‌لریله عموجه زاده‌لرینه نظراً عثمانلیلغه دها زیاده مربوطیت كوسترمكده اولدیغنی اثبات ایدرماهیتده اولدیغندن والیٔ ولایت خلوصی بكك قناعتنه رغماً كندیسنی اداره ایتمكی اوزمانكی سیاستمه موافق تلقی ایدیوردم . بناءً علیه برطرفدن ولایت معرفتیله رؤسای دروزی رسماً دعوت ایتدیكم كبی برطرفدن‌ده امیر سعیده بوبابده ابراز ایده‌جكی خدماتك مستوجب ممنونیت اوله‌جغنی سویله‌مكدن كری دورمادم .

نهایت امیر سعیدك ادعاسنه نظراً بیك مشكلات ایله، حقیقت حاله نظراً، غایت بویوك برسهولتله رؤسای دروز شامه كلدیلر . واوچ بش كون قدر شامده قاله‌رق وبرخیلی نمایشلرده بولونه‌رق برمعتاد « مال وجان وقان هرنه‌یه مالكسه‌لر سبیل دولت وملتده جمله‌سنی فدایه حاضر ودولت علیه‌نك محافظهٔ شان وشرفی نامنه بتون تبعهٔ عثمانیه‌نك كافه‌سندن صادق » اولدقلرینی نامتناهی یمینلر وعهد میثاقلرله تأمین ایدەرك چیقوب

کندیلر . حرب ایچون بو طائفه‌دن بر فائدهٔ مادیه کوره‌جکمی قطعیاً امید ایتمیوردم . آنجق هرهانکی بر وسیله ایله اولورسه اولسون بر قیام عمومی‌یه توسل ایده‌جك اولورلرسه بنی پك زیاده مشغول ایده‌بیله‌جکلری ایچون کندیلرینی حسن اداره ایتمکی آرزو ایدییوردم . بعضیلرینك ظن ایتدکلری وحتی مصر غزته‌لرندن بعضیلرینك معهود ماندلشتامك کتابنه مندرج برایکی مقاله‌ده ادعا اولوندیغی وجهله بن لبنان مارونیلرینك اختلالندن قطعیاً تحاشی ایتمه‌دم واونلرك توسل ایده‌بیله‌جکلری هرهانکی عصیانی پك چابوق تسکین ایده‌جکمه قانع ایدم . فقط جبل دروزك اختلالندن جداً چکینیردم وبونك عدم وقوعی ایچون دائما تدابیر اتخاذ ایتدم . بوتدابیرمده اعظمی درجه‌ده موفق اوله‌رق تا صوك زمانه قدر دروزك حکومت عثمانیه‌یه قارشی صادق قالملرینی تأمین ایده‌بیلدم .

مع هذا بر حسن تصادف اثری اوله‌رق اوصره‌ده دروزك اك نافذ واك حریص رؤساسندن یحیی الاطریش وفات ایتمش ویرینه اوغلی سلیم الاطریش قائم اولمشدی .

یحیی الاطریش اجنبی انتریقه‌لرینه آلت اوله‌رق دولت علهنه برچوق دفعه‌لر اختلال ایتمش وکرك دروزدن کرکسه حکومت عسکرندن پك چوق باباییکیتلرك ناحق یره اولومنه سببیت ویرمشدی . شام فرانسز قونسلوسخانه‌سندن الده ایدلمش اولان وثائقه نظراً یحیی الاطریش فرانسزلر طرفندن صاتون آلینمش وحتی آتیده درج ایتدیکم ایکی وثیقه‌یه نظراً مرقوم سوریه‌نك فرانسز طرفندن اشغالنه تشبث ایدیله‌سی حالنده درزیلر واسطه‌سیله فرانسه‌یه معاونت ایده‌جکنی وعد ایتمش اولدیغندن حکومت جمهوریه کندیسنه رسماً سلاح کوندرمش ایدی .

اکر حرب عمومی بدایتنده بو آدم حلول اجل موعودیله وفات ایتمه‌مش اولسه‌یدی او اثناده دولتك باشنه جداً پك بویوك غائله‌لر آچه‌بیلیردی . بالاده نشر ایتدیکمز وثیقه‌لر فرانسه‌نك تور کیه حقنده‌کی نیاتنه اك قاطع بر برهاندر ظن ایدرم (!) حسن اوغلی سلیم الاطرش ایسه ساکن واولدقجه حسن اخلاق صاحبی بر کنج اولدیغندن کندیسنه وطائفهٔ دروزه قارشو کوستردیکم حسن معامله‌دن فوق العاده متشکر قالمش وتا نهایته قدر دولت حقنده حسن نیت ابرازندن کری دورمامشدر .

رؤسای دروز ایچنده خیر دولت ایچون صرف مساعی ایتمش پك چوق انسانلر واردی . اکر بو حرب عمومیدن غالبیتله چیقمش اولسه ایدك بن امین ایدمکه دولت بردها درزی قیامی قارشوسنده قالمایه‌جقدی . دروزك احتیاجات اجتماعیه‌سنی اوقدر کوزل تدقیق ایتمش اونلرك تأمین رفاهی کافل اوله‌بیله‌جك تدابیرك ماهیتنی اودرجه‌لرده تعیین ایلمش ایدمکه بردقت برده تطبیقاتنه توسل ایدر ایتمز علی العموم دروزك استجلاب ممنونیتلری ممکن اوله‌جغنه امین ایدم . نسیب وعبدالغفار الاطرش

بكلری رؤسای دروز آره‌سنده اك زیاده ایشمه یارامش اولانلر میاننده ذکر ایتمکه مجبورم .

*
* *

هرکیم نه‌دیرسه دیسون عرب اسلاملری اوزرنده علمای دینك نفوذی پك بیوکدر . بونی پك اعلا بیلدیکم ایچون برطرفدن اصلاحیون نامیله یاد اولنان بین الاهالی دینسزلکله اتهام اولونه‌رق منفور کوریلان اختلالجیلرك امنیتلرینه نه‌قدر چالشمش ایسه‌م علمای دینك‌ده تطمین قلبلرینه اودرجه‌لرده اعتنا ایلشدم . بوعلما آره‌سنده جداً محاسن اخلاقیه ایله متصف ذوات فاضله واردی . انسان محاضره‌لرندن دائما متلذذ اولور وکندیلرینه یاریم ساعتلق برتماس ناسك بونلر حقنده‌کی سبب مجلوبیتنی ارائه‌یه کافی کلیر .

شامده‌کی شیخ بدرالدین افندی بوعلمای کزینه آره‌سنده اك کزیده عد اولنوردی . متأخرین محدثینك عمده‌سی دنیله‌بیله‌جك قدر عالم اولان بوذات زهد وتقوی ایله‌ده متحلی اولدیغندن پك فقیر برمنظره ارائه ایدن مدرسه‌جکنك اوطه‌سندن هیچ چیقمز وکندیسنی زیارته کلنلری اوراجقده قبول ایدرك نصایح عالمانه‌سیله زائری مستفید ایتمکه چالیشیردی . کندیسیله کوروشدیکم متعدد دفعه‌لرده موجب کلال هیچ برسوزینی ایشتمه‌دم هرزمان بکا تلاوت وتفسیر ایتدیکی احادیث نبویه اوزرنده ولایت عامه بولنان برمأمور دولتله اعلای کلمةالله مکب بررئیس المجاهدینك دستورالاعمالی اوله‌بیله‌جك اقوال وبینات محمدیه‌دن عبارتدی :

هیچ برکیمسه‌نك زیارتنه کیتمه‌مك ویالکز مدرسه‌سنه کلنلرك زیارتلرینی قبول ایتمك حقنده‌کی اعتیادینی خبر آلدیغم مشارالیه شیخ بدرالدین افندیدن استجلاب خیردعا ایچون بالذات زیارتلرینه کیتدم وایکی ساعت دوام ایدن برمحاضرهٔ لطیفه‌دن حقیقی برخظ درونی ایله آیرلدم . اوزرنده اوقدر حسن تأثیر حاصل ایتمشم‌که مشارالیه ایرتسی کون هیچ کیمسه‌یه خبر ویرمه‌یه‌رك سوقاغه چیقمش وطوغریجه قرارکاهمه کله‌رك بکا اعادهٔ زیارت ایتمشدی . بین الناس مظنه‌دن عد اولنان شیخ بدرالدین افندینك بنی زیارت ایچون اوتله قدر کلمش اولمسی کتلهٔ عوام آره‌سنده پك بیوك تأثیرات حسنه حصوله کتیردی وعوامك حقمده‌کی امنیت واعتمادینی تقویه‌یه یاردیم ایتدی .

علمای دمشق میاننده اك چوق خیر ایله تخطر ایتدیکم وبوتون حرب اثناسنده کندیسندن اعظمی معاونتلر کوردیکم بر ذاتده مفتیٔ بلده شیخ ابوالخیر عابدین افندی ایدی . معهذا شام علماسیله دائما حسن مناسبتده بولندم وعلمای حقیقیه میاننده خلافت عثمانیه‌یه اخاتی محسوس برذاته مصادف اولمادم . اخلاق سفیله‌وردیهٔ اصحابندن اولدقلری حالده هرنصلسه قیافهٔ علما آره‌سنه قاریشمش اولانلری بن علمای حقیقیه‌دن عد ایتمیورم .

بيروت مفتيسى شيخ مصطفى نجاو نقيب الاشرافى شيخ عبدالرحمن الهود ايله قدس و حلب خنفى مفتيلرينى خلافت عثمانيه‌نك اك صادق خادملرى و اسلاميتده تفرقه‌يى موجب اوله‌بيله‌جك اشخاصك اك حقيقى معارضلرى اوله‌رق تعداد ايده‌بيليرم. بو ذوات ايله امثالندن كورديكم معاونتلرى هيچ اونودامم وهر آتشلى عثمانلى‌يه بو ذوات فاضله‌نك اسملرينى حرمتله ياد ايتملرينى توصيه ايده‌بيليرم . احوال حاضره داخلنده نه‌طرزده حركت ايتمكده اولدقلرينى بيله‌ميورم فقط شيمدى اختيار ايتدكلرى خط حركت جبر و تضييق آلتنده عد اولونه‌بيله‌جكندن بنم حسيات سابقهٔ شكر كذارانه‌مى اخلال ايده‌مز بحثى اوزاتماق ايچون اسملرينى ذكردن صرف نظر ايتديكم علماى سائره‌دن استعفاى قصور ايده‌رم . اونلردن كورديكم معاونت ديانتپرورانه‌يى قطعياً اونوتمم و انشاء‌الله وقت مرهونى حلولنده كافه‌سنك خدماتنى انظار جهانه عرض ايده‌جكمى وعد ايلرم .

*
* *

برنجى قنال سفرندن عودتمدن صوكره دخى اصلاحيون حقنده‌كى امنيت و اعتماديمى شائبه‌دار ايده‌جك بر حادثه وقوعه كلمه‌دى . حتى بونلره قارشو او درجه‌لرده آچيق بر سياست قوللانيوردم‌كه قنال سفرندن عودت ايدن عرب و تورك قطعاتنى صورت خصوصيه‌ده زيارت ايده‌رك عسكرك قوهٔ معنويه‌لرينى تدقيق ايتملرينى عبدالكريم الخليل و دوقتور عبدالرحمن الشهبندردن رجا ايتمشدم .

بونلرى قدسه دعوت ايتدم و مهمجه خرجراهلر ويره‌رك قطعات نزدينه كوندردم . يكرمى كونى متجاوز بر مدت ظرفنده بونلر بلا تفحص عرب قطعاتيله برابر قالديلر . او صره‌ده بن شامه كيتمش بولنيوردم . عودتلرنده هر ايكيسى ده عسكرك قوهٔ معنويه‌سنك مكمليتندن ويك كوزل اعاشه ايدلمكده اولدقلرندن بحث ايتمشلردى .

*
* *

١٩١٥ سنه‌سى مايسنه طوغرى الميه كچن بعض مصر غزته‌لرنده اللامركزيه حزبنك حكومت عثمانيه عليهنه اوقدر شديد مهاجماتنى اوقومشدم‌كه آلچاقلغك بو بو درجه‌لرينه انسانلرك ناصل دوشه‌بيله‌جكلرينه بر دورلو عقل ايرديره‌مه‌مشدم .
سوريه وبيروت اصلاحيون متحيزاننك دولته صداقت تظاهراتيله اونلرك رؤساسى اولدقلرى ادعا اولنان رفيق العظم وسائره كبى اشخاصك بو دنائت واهانتلرينه نه‌معنا ويريله‌بيله‌جكنى بوكون عبدالكريم الخليلدن صوردم . غايت متلاشى بر طور ايله بعض جوابلر ويرمكه چاليشدى ايسه‌ده هرحالده بو سؤالمدن پك زياده اوركديكى آشكار كورينيوردى . برايكى كون صوكرا زيارتمه كلن عبدالكريم الخليل اكر بن

مساعده ایدرسه‌م مصره گیده‌رك اوراده‌کی اللا مرکزیه رؤساسی سوریه‌ده نم اختیار ایتدیکم سیاحت حقنده تنور ایده‌جکنی وبوصورتله اونلرك تعدیل وتبدیل مسلك ایتملرینی تأمین ایلیه‌جکنی بیان ایتمشدی .

اوزمانلر سوریه‌نك اك نازك و تهلکه‌لی زمانی ایدی . انکلیزلر و فرانسزلر چناق‌قلعه‌یه اخراج یاپمشلر وهرکون هجوملرینی تکرار ایتمکده بولونمشلردی . قرارکاه عمومینك طلبی اوزرینه سوریه‌ده بولنان سکزنجی واونجی فرقه‌لرله یکرمی بشنجی فرقه‌یی وبالآخره بالعموم ماکنه‌لی تفنك بلوکلرینی والحاصل چناق قلعه مدافعه‌سنده ایشه یارایه‌بیله‌جك بوتون وسائط حربیه‌یی استانبوله کوندرمشدم . طوروسدن تامدینه‌یه قدر غایت واسع برساحه‌ده کرك داخلی امنیتك محافظه‌سی وکرك هرهانکی بر دشمن خروجنه قارشی مملکتك مدافعه‌سی ایچون الیمده بر ایکی عرب فرقه‌سیله یالکز برتك تورك کوکللی مولوی طابوری بولنیوردی . بناءً علیه اکر برتشویق خارجی ایله داخلده برعصیان ظهوره کله‌جك اولورسه تسکینی امکانی قالماز ودولت بوتون خط عربیه‌یی ضایع ایده‌بیلیردی . حتی شوراسنی‌ده سویلیه‌بیلیرم‌که اکر انکلیزلر ویا فرانسزلر سوریه‌نك هرهانکی برنقطه‌سنه ، مثلا بیروت ویاحیفایه ایکی فرقه عسکر اخراج ایتمش اولسه‌لردی داخلدن معاونت کورمك شرطیله بزم ایچون غایت تهلکه‌لی اولوردی . فقط بن بوکتله‌ٔ عوام ایله اکثریت خواصك حسیات صادقانه‌لرینه تماماً امین اولدیغم ایچون آسایش داخلینك محافظه‌سنی منحصراً عرب قطعاتنه تودیعدن و سواحلی همان بالکلیه آچیق براقمقدن ذره قدر تحاشی ایتمه‌دم .

نم قناعتمجه انکلیزلر سوریه وفلسطین اهالیسنك دولته صداقتلرندن ازاجق شبهه ایتسه‌لردی براخراج حرکتی اجراسنه محقق صورتده توسل ایدرلردی . فقط اوزمان شریف حسینك تشبثات خائنانه‌سی هنوز یکی باشلامش وبوندن بن بیله خبردار اولمامشدم .

حقنده نه‌قدر اعتماد ابراز ایده‌رسه‌م ایده‌یم هرحالده پاره مقابلنده هر شیئی یاپه‌بیله‌جکنه امین اولدیغم عبدالکریم الخلیك بومصر سیاحتی تکلیفندن شبهه‌لنمشدم . چونکه او صره‌ده ایتالیا دخی اعلان حرب ایتدیکی وبناءً علیه سوریه سواحلی ایله اقطار جهان آره‌سنده هردورلو مواصله منقطع اولدیغی حالده عبدالکریم الخلیلك مصره نه واسطه ایله ایله کیتمك ایسته‌دیکنی اکلایه‌میوردم . بو نقطه‌یی ایضاح ایتمسنی کندیسندن طلب ایتدیکم زمان « بن هر حالده بر چاره‌سنی بولورم » دیمشدی . بو جواب بوتون بوتون شبهه‌لریمی آرتیرمش ایسه‌ده خارجاً هیچ بر رنك ویرمه‌مشدم . حزیران نهایتلرینه طوغری ایدی . اردو قرارکاهنده « اردو مفتیسی » عنوانیله استخدام

ایتمکده اولدیغم اسعدالشقیر بر کون یانمه کلهرك سوریهده بعض فساد امارانی کورولمکده اولدیغندن بحث ایتدی . فکرینی آچیق سویلهمسنی امر ایتدم. بیروت مبعوثی اولوب مملکتی اولان صیدا قضاسی داخلندکی کوینده اقامت ایتمکدهبولنان کاملالاسعد بکی بر بهانه ایله قدسه جلب ایدهجك اولورسهم بعض حقایقه واقف اولهجغمی بیان ایتدی . همان کاملالاسعدبکه بر تلغراف یازدم . برایکی کون صوکرا برابرنده دیکر بر ذات دها اولدیغی حالده قدسه کلدی . کاملالاسعد بك دیدیکه :

« افندم ! ذات عالیکز بو اصلاحیونه قارشی پك بیوك اعتماد ابراز ایدییور وکندیلرینی مملکتده سربست بیراقیورسکز . فقط بن قورقورمکه بونلر بو اعتمادی سؤاستعمال ایدییورلر . الیوم سابق بیروت مبعوثی رضا بك الصلح ایله عبدالکریم الخلیل، صیدا وصور طرفلرنده اختلال احضاراتیله مشغولبولنیورلر . اکر همان درعقب تحقیقات اجراسنه توسلایدهجك اولورسهکز هرحقیقتهواقف اولهجقسکز . »

عرب اکابرینك بر ضعیف نقطهسی واردر : ایچلرندن برینه ازاجق فضلهالتفات کوستردیکزمی دیکرلری درعقب قیصقانیرلر واونلر علیهنده اعمال فساد وتزویره باشلارلر . کاملالاسعد بکك بو افشاآتی بویلهبرحسه عطف ایتمهنك امکانی یوقدی. زیرا صیدا وصور متوالیلری اوزرندهکی نفوذمعنویسنی بیلدیکم کاملالاسعد بکیهیچ بر وقت عبدالکریمالخلیلدن دها آشاغی موقعده طوتمامشدمکه مومیالیه بویله بر تزویره تشبث ایتمش اولسون . رضا بك الصلحی ایسه دائماً بر مفسد کبی تلقی ایتدم وکندیسنی حتی هیچ کورمك بیله ایستهمدم . بناءًعلیه تحقیقاته نهطرز وماهیتده باشلامق ایجاب ایدهجکی حقنده کاملالاسعد بکله استشاره ایتدکدن صوکرا ایجاب ایدنلره اوامر لازمه وبردم. اونبش کون دوامایدهن تحقیقات فیالحقیقه عبدالکریم الخلیل ایله رضا بك الصلحك صور وصیدا طرفلرنده تلقینات وترتیبات اختلالیهیه توسلایتمش اولدقلرینی میدانه چیقاردی. درعقب اونلرلهدیکر علاقهدارانكتوقیفلری امرینی ویردم . زیرا زمان غائب ایتمك جداً تهلکهلی ایدی .

متشبثلر محیطی پك کوزل انتخاب ایتمشلردی . صور وصیدا حوالیسی سواحلك اك آز نظارت آلتنده بولوندیغی برمحلایدی. اوقدرکه اورالرده حتی بر بلوك عسکر بیله بولونمیور ویالکز بر مقدار ژاندارمهایله ترصد ایدیلیوردی .

بیروتله عکا ارهسنده بوساحلقسمی هیچ برطریقمواصله اوزرنده بولونمادیغندن کرك رؤسای مأمورین وکرك اردو ارکانی اورالره اوغرامازلردی . حتی بن بردفعه بیله او حوالییی دولاشمغی دوشونهمشدم . بناءًعلیه اختلالجیلر بو منطقه داخلنده راحت راحت چالیشهبیلیورلر وبرکره افکار ناهیی زهرلهدکدن و تمامیله احضار ایلدکدن صوکرا دشمنله مشترکاً تثبیت ایدهجکلری برکیجه اثناسنده قرهیه اخراج

اولونه‌جق بر دشمن قطعه‌سنك معاونتیله کریلرده‌کی طاغلق اراضی‌یی اشغال وشماله، شرقه، و جنوبه قارشی حال مدافعه‌یه وضع ایده‌بیلیرلردی.

عبدالکریم‌الخلیل ایله رضا بك‌الصلحك اعمال فساد ایله مشغول اولدقلری صره‌لرده حقیقةً صیدا ایله صور آره‌سنده‌کی سواحلده دشمن ترصد سفائننك جالب نظردقت بعض تشبثاتی‌ده وقوع بولمشدی. آره‌صره ترصد سفینه‌لرندن بلا لزوم قره‌یه بش اون نفر اخراج اولونیور وبزم تلغراف خطلریمز تخریب ایدیلیوردی. فقط هردفعه‌سنده ساحل ژاندارمه‌لریمز بو قره‌یه چیقان دشمن نفرلرینی کمیلرینه التجایه مجبور ایدییورلردی. خائنلرك تشبثات خفیه‌سی میدانه چیقار چیقماز بو دشمن تشبثاتنك‌ده مقصد و ماهیتی اکلاشلمش اولدی.

بو حقیقت تظاهر ایتدکدن صوکره‌ده اصلاحیونه اعتماد کوسترمك بوسبوتون صافدرونلق اوله‌جغنه قانع اولدم و بوتون خائنلر حقنده بلامرحمت تعقیبات شدیده اجراسنه قرار ویرمشدم:

تام اوصره‌ده ایدی‌که ارکان حربیه‌مك استخبارات شعبه‌سی صورتنی، آتی‌یه دوج ایتدیکم غایت مهم بر وثیقه الده ایتمشدی.

تحریرات عمومیه: ٤٠٣

مصرالقاهره فی ۲۷ رمضان ۳۳۲

فاضل محترم سعید افندی شکری حضرتلری

سلام‌واحترام. حرب عمومینك دوام ایتدیکی شو وقتده وطنك اولادندن بکله‌دیکی معاونت هرزماندن زیاده‌در. حرب عمومی برقیلجم صیچراته‌رق یاشی، قورویی یاقق وترك ایله عربك حیاتنه اتصال پیدا ایلمك اوزره‌در. اکثریتله احتمال ویرلدیکی‌اوزره اکر دولت شو حربه‌اشتراك ایده‌جك‌اولورسه اندن‌سالم چیقه‌میه‌جق بلکه‌ده بوحرب اجلنك صوکی اوله‌جقدر. خصوصیله ائتلاف‌مثلث دولتلرینك غلبه‌سی تحقق ایدر وروسلرله مؤتلفلرك شرق مسئله‌سنی حله طمعلری کندیلرینی سوق ایلرسه.

بناءً علیه ممالك عثمانیه‌نك معروض قاله‌جغی مخاطره‌یه بلاد عربیه دخی معروضدر. مرکز قوا بلاد عربیه‌یه‌اوزاق بولندیغندن ترکلر مدافعه‌یی کندی مملکتلرینه‌ومرکز سلطنتلرینه‌حصر ایتمك مجبوریتنده قاله‌جقلری‌جهتله بلاد عربیه‌یه‌مخاطره بلکه‌دها شدید اوله‌جقدر. بوبویله‌در استقلالمزی زوالدن وقایه‌ایلیه‌جك وسائطی شیمدیدن دوشونمك بز عربلره فرضدر. مکمل بر تشکیلاته ووطن واستقلالمزه محبت صادقه‌سی وغیرتی بولنان افراده مالك جمعیتمز سلامت وطن واولادینك محافظهٔ حیاتی ایچون اتخاذ تدابیر ایله متفکرلرك باشنده بولنمسنی، کندیسی ایچون الك مقدس وظیفه بیلمشدر. بونك ایچون مواد آتیه‌یه سریعاً جواب ویرمکزی رجا ایلرز.

١ — عندالحاجه برحركت عموميه يا په بيلمك ايچون يانكزده كی قوت نه در .
٢ — بزه معاونتده بولنمق ويا خود يانكزده بولنديرمق اوزره پاره طوپلامق امكانی وارميدر ونه مقداره قدر پاره طوپلامق ممكندر .
٣ — معيشتلری تحت تأمينه آلنمق اوزره كنديلرينه حركات وطنيه نك اداره سی توديع ايديله جك بر ويا برقاچ فرده يانكزده امين برملجأ اوله جق بر وارميدر .
٤ — تعليمات لازمه يی تلقی ايلمك وتعيين ايده جكمز محله كيتمك اوزره شعبه كزه وكالت ايده جك معتمد بريسنی كوندرمك سزجه ممكنميدر .
٥ — سزجه معتمد بريسنی كوندرمك ممكن اولمزسه تعليمات لازمه يی اعطا ايتمك اوزره صورت مخصوصه ده سزه بريسنك كوندرلمسنه لزوم كورورميسكز .
سريعاً جواب ويرمكزی رجا ايلديكمز مواد ايشته بونلردر .
چونكه هر كچه جك دقيقه عربك حياتندن كچمش اوليور؛ حيات وظيفه مز اوغرنده نفسی فدا ايده جك زمان حلول ايتمشدر . السلام عليكم .

ع .

حاشيه — بوندن بويله امضا مز ه بويله اوله جقدر . فقط كوندره جككز مكتوبلرك ظرفنده اسمم صريح برصورتده يازيله جق وبعده ديكر برظرف ايچنه قونيله رق اوزرينه بروجه آتی آدرس يازيله جقدر .

مصر القاهره — شارع الدواوين
مرحوم شريف پاشانك سرايی قارشوسنده شاملی خانمك جامعشريفی خدمه سندن
شيخ حقی خلف

كنديليله اجنبی پوسته سنه وضع ايلك اوزره مكتوبی سواحلده معتمدكز اولان برآدمه كوندرمك لازم كليور ؛ اكر بو ممكن دكل ايسه محلی پوسته سيله كوندرمكده بأس يوقدر .
بو وثيقه يی اوقور اوقوماز بوتون وضعيت نظرمده تماميله تنور ايتمشدی . ديمك اوليوركه عرب اختلالجيلری سوريه و فلسطين داخلنده بر اختلال ايقاعی فكرندن قطعياً صرف نظر ايتمه مشلردی . يالكز شوراسنی اكلاميوردم كه مصرده كی اللامركزيه فرقه سی بويله بر اختلاله قرار ويرمش اولديغی حالده اونلرك بوراده كی ممثللری اولان عبدالكريم الخليللر و سائره نه دن طولايی حرب عمومينك بدايتنده حكومته بوقدر صداقت ابراز ايتمشلردی ده شيمدی بو فكرلرندن واز كچه رك اختلال ترتيباتنه مباشرت ايلمشلردی . كرك او زمان وكرك شريف حسينك اختلالندن وحتی قهرمان سوريه اردومزك مغلوبيتيله سوريه و فلسطين بالكليه اليمزدن چيقدقدن صوكرا بيله بو اسرارآلود حادثه يی بردورلو كشف ايده مه مش ايدم . آنجق بو خاطراتمی يازمغه باشلاديغم شو صره لرده بوندن بر ايكی آی اول تان غزته سنك نشر ايتديكی بعض وثائق سياسيه بونك اسباب و لدنياتی تماماً اكلايه بيلمكلكمه خادم اولديلر .

عبدالکریم‌الخلیلك صور و صیداده ترتیبات اختلالیه ایله مشغول اولدیغی زمان ۱۹۱۵ سنه‌سی حزیرانه مصادفدر . شریف حسینك مقام خلافت علیهنه اختلال ایچون انکلیزلرله مخابره‌یه کیریشدیکی تاریخ ده تام بو زمانه تصادف ایدیور . تان غزته‌سنك ۱۸ ایلول ۱۹۱۹ تاریخلی نسخه‌سنده‌کی مقاله‌یی عیناً درج ایدیور :

عربلر وائتلاف دولتلری

بزبوکون محاربه اثناسنده حجاز قرالی امیر فیصلك پدری ایله انکلیز مأمورینی آره‌سنده وقوع بولان مذاکرات حقنده بعض یکی خبرلر ویره‌بیله‌جك موقعده‌یز. انکلتره حکومتیله شیمدیکی حجاز قرالی حسین شریف مکه آره‌سنده شرقك صورت تقسیمی حقنده تثبیت ایدیلن صلح شرائطی ۲ تموز ۱۹۱۵ دن کانون‌ثانی ۱۹۱٦ یه قدر تعاطی اولنان سکز مکتوبله ایضاح ایدیله‌بیلیر .

۱ — ۱۹۱۵ تموزنده شریف‌مکه انکلیز حکومتنه معاونت عسکریه‌سنی تکلیف ایله بوکا قارشی عربستان شمالیده مرسین و آطنه‌یی احتوا ایدن و ۳۷ نجی عرض دائره‌سندن ایران حدودینه قدر امتداد ایدن ساحه‌نك مختاریتنی طلب ایدیور . شرقده ایران حدودی بونجه بصره کورفزینه قدر ؛ جنوبده ، عدن‌دن ماعدا ، بحرمحیط هندی ونهایت غربده بحراحمر وبحر سفید مرسینه قدر حدودی تثبیت ایتملی ایدی .

۲ — ۱۹۱۵ سنه‌یی ۳۰ آغستوسنده قاهره انکلیز قومیسری سیرهنری ماقماهون تثبیت حدود زماننك هنوز حلول ایتمه‌دیکنی بیان ایله مبهم جواب ویرییوردی .

۳ — ۱۸ تشرین اولنده خارجیه نظارتنه سیرهنری ماقماهون طرفندن تقدیم اولنان ۹ ایلول تاریخلی مکتوبده ، شریفك همان تثبیت حدود مذاکراتنه ابتدار ایتمکده اصرار ایتدیکنی یازییور . عینی زمانده سیرهنری ماقماهون شریفك مصر ممثلندن آلدیغی آتیده‌کی بیانامه‌یی تقدیم ایدیوردی :

« صرف عربلرله مسکون اولان حلب، حماه ، حمص وشام منطقه‌لرینك فرانسزلر طرفندن اشغالی عربلرك قیامنه سببیت ویره‌جکدر . فقط بومناطقدن ماعدا شمال غربیده تنظیم حدوددن صوکرا ، عربلر شریف مکه‌نك تکلیف ایتدیکی حدودی قبول ایده‌جکلردی . »

٤ — ٢٤ تشرين اول ١٩١٥ ده سیرهنری ماقماهون حکومت متبوعه‌سنك امری اوزرینه شریفه شومألده نوطه ویرمشدی :

« مرسین واسکندرون منطقه‌لریله شام، حمص، حماه، حلب شهرلرینك غربنده‌کی سوریه اراضیسنك عرب اکثریتنی حاوی اولمادقلری جهتله بو منطقه‌لرك نظر تدقیقه آلنان تنظیم حدودن خارج طوتولماسی لازمدر . بالاده ذکر اولنان تحدیداتدن ماعدا عرب رؤساسیله آره‌مزده مقرر اولان ائتلافده اصرار ایدیلمه‌یه‌جك اولورسه حدودلرك شکلنه موافقت ایدیيورز . بیوك بریتانیانك فرانسز منافعنی رنجیده ایتمه‌یه‌جك برصورتده سربستیتی حائز اولان اراضیسنك برقسمنده حکومت متبوعه‌مدن آتیده ذکر ایده‌جکم تأميناتی ویرمکه مأذونم :

« بیوك بریتانیا بالاده ذکر اولنان تحدیدات ایله شریف مکه طرفندن کوستریلن منطقه‌لرده عربلرك مختاریتنی و حدودلرنی طانیمغه و کندیلرینه یاردم ایتمکه حاضردر » .

٥ — شریفك ٥ تشرین ثانی ١٩١٥ ده ویردیکی جوابده مرسین و آطنه‌نك ذکر اولنان منطقه‌دن اخراجنه موافقت ایتدیکنی وفقط دیکر منطقه‌لرك وبالخاصه بیروتك مختاریتنده اصرار ایتدیکنی یازییوردی .

٦ — ١٣ کانون اولده سیرهنری ماقماهون شریفك آطنه ومرسیندن صرف نظر ایتدیکندن خبردار ایلدیکنی بیلدیرییوردی .

٧ — ١ کانون ثانی ١٩١٦ ده شریف فرانسز - انکلیز ائتلافنه خلل کتیرمه‌مك ایچون حال حربده بولوندقجه جبل لبنانده‌کی حقوقندن صرفنظر ایتدیکنی وفقط محاربه‌نك ختامنده بو حقوقی تکرار طلب ایده‌جکنی بیلدیریوردی .

٨ — ٣٠ کانون ثانی ١٩١٦ ده سیرهنری ماقماهون انکلیز - فرانسز اتفاقنده نفاق ظهورینك اوکنه کچمك ایستین شریفك آرزوسندن خبردار اولدیغی کندیسنه فرانسز - انکلیز اتفاقنك محاربه‌دن صوکراده بردوام قاله‌جغنی بیان ایدییوردی . بو زماندن اعتباراً شریف ایله بیوك بریتانیا آره‌سنده‌کی صلح شرائطنه دائر اولان تحریرات ، معاهدات وتعاطیٔ افکار کسیلیوردی.

بو اوراقدن آکلاشیلدیغنه کوره :

اولاً : ٢٥ تشرین اول ١٩١٥ تاریخلی ، بیوك بریتانیانك شریف ایله اولان منفرد اتفاقنی حاوی مکتوبده ، انکلیز حکومتی ١٩١٦ مایس تاریخلی فرانسز - انکلیز ائتلافنه مغایر هیچ بر تعهداته تابع اولمق ایسته‌میوردی .

ثانیاً : ١٩١٦ معاهداتی حاضرلامق ایچون موسیو ژوژپیقو ایله لوندره آره‌سنده‌کی مذاکراتدن صوکرا بیوك بریتانیا شریفه قارشی هیچ بریکی تعهدات

درعهده ایتمه‌مشدر . ممثللرك ایلك مذاكراتی حقیقةً ٢٣ تشرین ثانی ١٩١٥ ده وقوع بولدی . ١٩١٦ كانون ثانیسنده تعاطی اولنان سوك ایكی مكتوب ٢٤ تشرین اولده قرال حسینه قارشی درعهده اولنان تعهداته هیچ برشی علاوه ایتمیوردی.»

بو مقاله‌دن صراحةً آكلاشیلیوركه شریف حسین دها ١٩١٥ سنه‌سی ابتدالرنده اختلاله قطعیاً قرارویرمش ومذكور سنه‌نك تموزنده انكلتره حكومتنه رسماً مراجعت ایدرك مرسین وآطنه‌دن موصله ایصال ایدن خطك جنوبنده‌كی اقسام ممالكده ساكن عربلرك بر حكومت مستقله اوله‌رق تشكلنه موافقت ایلدیكی حالده متبوع مفخمی اولان خلیفهٔ اعظم اسلام علیهنه عصیان ایده‌جكنی مكتوب مخصوص ایله بیلدیرمشدی .

آنجق شیمدی واقف اولا بیلدیكم بو حقیقتله ١٩١٥ سنه‌سی حزیرانی نهایتنده كشف ایتدیكم اختلال تشبثاتی قارشولاشدیرنجه عبدالكریم الخلیل وسائره‌یه اوزمان شریف مكه طرفندن اوامر لازمه اعطا ایدلمش اولدیغی وبو اوامر اوزرینه اختلالجیلرك ترتیبات اولیه اتخاذینه باشلادقلرینی آكلامق ممكن اولیور .

بن هیچ برزمان شریف مكه‌نك خلوص نیتنه قانع اولمامقله برابر خلافت اسلامیه‌نك سعادت ویا فلاكت ابدیه‌سنك موضوع صحنه اولدیغی بویله برحرب عمومی اثناسنده آمال شخصیه‌سنی تطمین ایچون بوتون عالم اسلامی ربقهٔ اسارتلرینه المق ایسته‌ین دولتلرله اتفاق ایدرك خلافت علیهنه عصیان ایده‌جكنی ومملكتك هرطرفندن فتنه وفساد آتشلری ایقاد ایله‌یه‌جكنی قطعیاً امید ایتمزدم . (١٩١٤) كانون اولی اثناسنده كندیسیله باشلامش اولدیغم غایت نازكانه وتعظیمكارانه مخابرات الآن دوام ایدیور و (١٩١٥) سنه‌سی قیش موسمنده تشبث ایدیله‌جك اولان ایكنجی قنال سفرینه حجازدن كوندره‌جكی بر قوهٔ عسكریه ایله اشتراك ایده‌جكنی قویاً تأمین ایلیوردی . رفیق العظم بكی، شیخ رشید رضا بكی، عبدالكریم الخلیل بكی پاره ایچون هرذنائتی ارتكاب ایده‌جك ظننده بولونان ادانینك انكلیز ویا فرانسزلر طرفندن صاتون آلینه‌بیله‌جكلرینه نه‌قدر قانع ایسه‌م شریف حسین بكی یاشنی ، باشنی آلمش ، بر آیاغی چقوره آتمش بر اختیارك نه‌قدر حریص شان وانفراد اولورسه اولسون ، نتیجه‌سی كرك عربلر وكرك بوتون عالم اسلام ایچین بر اسارت محققه‌دن بشقه برشی تأمین ایتمیه‌جك اولان بر حركته قیام ایده‌جكنه احتمال ویرمك ایسته‌میوردم .

كرچه اوصره‌ده آلمانیایه عودت ایتمك اوزره بیك مشكلات ایله عسیر ساحلنه چیقمش اولان (ئه‌مدن) قراوزوری مرتباتنك حجازطوپراغندن حین مرورنده جده‌یه یقین بر یرده عربان طرفندن دوچار اولدیغی تجاوزك شریف حسینك تشویق وترتیبیله واقع اولدیغنه امین ایدیسه‌م‌ده بونی ارض حجازه غیرمسلملرك یاقلاشدیرلمامسی حقنده‌كی

محفوظیتی فکرینك عربانه تأمینی ظواهری آلتنده انکلیزلره خوش کورونمك مقصدیله یاپلمش اولدیغنه ذاهب اولمشدم . چونکه اوصرهده انکلیزلر بوتون سواحل عثمانیه‌یی آبلوقه ایتمش اولدقلری حالده یالکز سواحل حجازیه‌یی سربست براقمشلر وعرب زنبوقلرینك مصر لیمانلرینه سربستجه کیدرك هرنوع ارزاق وذخائری تدارك ایتملرینه مساعده ایتمشلردی . بنده بوندن عادتا ممنون اولیوردم . زیرا بو سایه‌ده خطهٔ حجازیه‌ده ساکن عربان ایله بلدتین طیبتین اهالیٔ اصلیه ومجاورینی آچلقدن قورتیلیور وحتی کندیسنی بیله بسله‌مکه مقتدر اولامایان سوریه‌دن ارض حجازه نقل ذخائره لزوم قالمیوردی . وبن اویله ظن ایدییوردمکه انکلیزلر بو مساعدهٔ خصوصیه‌یی هند وعلی العموم افریقا مسلمانلرینی ممنون ایتمك مقصدیله یاپیورلر وشریف حسینده انکلیزلری بو مساعده‌کارلقدن صرف نظر ایتمکه مجبور ایده‌بیله‌جك حرکتلره توسلدن حذر ایلیوردی . (ئه‌مدن) مرتبانه قارشی یاپیلان تجاوزك باشلوجه سائقی انکلیزلری اغضاب ایتمه‌مك املی اولسه کرك دییوردم . شمدی آکلایورمکه بو مطالعاتك کافه‌سی بر خیال خامدن عبارتمش وشریف حسین الك دنی مرائیلره لایق بر شکلده بنی‌ده حکومت مرکزیه‌یی‌ده وحتی خلیفهٔ ذیشانمزی‌ده اغفال ایدرك حکومت عثمانیه علیهنه دشمنلریله اتفاقدن وبین الاسلام تفرقه و فساد ایقاعندن چکنمه‌مشدر .

عبدالکریم الخلیل ایله رفقاسنك محاکمه‌لری تموز وآغستوس آیلرنده دوام ایتمش وآغستوس نهایتلرنده ختام بولمشدی . بو محاکماته نظراً اختلالجیلرك مقاصد خائنانه‌سی تمامیله تظاهر ایتمش وتشبثات اختلالیه‌نك وسعت وماهیتی بنی جداً تدهیش ایتمشدی. اوصره‌ده سوریه‌ده بولونان قطعاتك جمله‌سی عرب قطعاتندن عبارت اولدیغنه کوره اکر بونلر عصیان ایتدیرله‌جك اولورسه بوعصیانی تسکین ایده‌بیلمك ایچین بنم ألیمده هیچ بر واسطه بولونمیاجق ایدی . چناق قلعه محارباتی اولانجه شدتیله دوام ایتدیکندن دکل بر فرقه‌نك حتی بر طابورك بیله بو جبهه‌دن آیریله‌رق سوریه‌یه کوندرلمسنه امکان یوقدی . بناءً علیه هرنه شکلده اولورسه اولسون امنیت داخلیه‌یی تهلکه‌یه قویه بیله‌جك الك اوفاق بر تشبثده بولونمق جرأتنی کندیلرنده کوره‌بیله‌جك اولانلری ترهیب ایچون محکوملر علیهنه دیوان حربدن صادر اولان حکملرك درعقب تصدیق واجراسنی اوزمانکی وضعیته نظراً موافق تلقی ایتمشدم . اساساً بوکبی احوال مشکله وفوق العاده‌ده اوردو قوماندانلری بالاخره تصدیق عالی‌یه اقتران ایتدیرلمك اوزره دیوان حربلرك قرارلرینی تصدیق واجرایه صلاحیتدار اولدقلرندن بومسئله‌ده بو صلاحیتده استفاده ایتمك أملنده بولوندیغمی دها اولجه حربیه وداخلیه ناظرلرینه یازمش وجواب موافقتلرینی‌ده آلمشدم. دیوان حربك مضبطه‌سنی اوقودقدن واوردو مشاور عدلیسنك‌ده رأینی آلدقدنصکره حکمی تصدیق وایرتسی کونی بیروتده اجرا

ایشیدردم. بو معاملهٔ شدیده (۱۹۱۵) سنه‌سی آغستوس اواسطنده اجرا اولنمشدی. اختلالجیلر حقنده‌اك مرحمتسز طرزده حرکت ایده‌جکمی فعلاً اثبات ایدن بو اجراآت هر طرفده حسن تأثیر حاصل ایتمش واختلالجیلری جداً قورقوتمشدی.

عبدالکریم الخلیل اثنای محاکمه‌سنده کندی علیهنده بر چوق حقائقك ثابت اولاجغنی پك کوزل تخمین ایتمش اولان المفید صاحبی عبدالغنی العریسی اورته‌دن غائب اولمشـدی. بالآخره دیوان حرب طرفندن آرانمش اولان مرقومك دیکر ایکی آرقداشیله برابر جبل دروز طرفلرینه فرار ایتدکلری بالتحقیق آکلاشیلمش وفقط دردستلرینه امکان بولنه‌مامشدی.

نهایت اوچ درت آی صوکرا عبدالغنی العریسی ایله ایکی آرقداشی رواله عشائری شیخ‌المشایخی نوری‌شعلان طرفندن جوف حوالیسنده دردست ایدیله‌رك تحت‌الحفظ شامه کوندرلدیلر وبکا تسلیم اولوندیلر. نوری شعلان بکایازدیغی مکتوبده بین‌الاسلام ساعی بالفساد اولان بوکبی اشخاصك حکومتك پنچه‌سندن قورتولمسی اسلام ایچون محض فلاکت اولاجغنی تقدیر ایتدیکندن اخیراً کندیسنه التجا ایتمش اولان بو آدملری دوغروجه بکا کوندرمش اولدیغنی سویله‌یوردی. شمدی بوراده بوتون عالم اسلامه خطاب ایدییورم :

«اوقویوب یازماسی بیله اولمایان بو بدوی شیخنك سلامت محاکمه‌سنه باقیکز برده عینی تاریخده خلیفهٔ اسلام علیهنه الك شنیع بر حرکت اختلالیه حاضرلامقله مشغول اولان امیرمکه شریف حسینك ردائت اخلاقیه‌سنی کوریکز. انسان بوبله برحقیقت قارشوسنده ناصل اولورده نفرت ولعنتدن کندیسنی منع ایده‌بیلیر.»

شیخ نوری‌شعلان عبدالغنی العریسی‌یی حکومته تسلیم ایتدیکی زمان شریف حسین یالکز انکلیزلرله شرائط اتفاق‌مذاکره‌سیله اکتفا ایتمیوردی. بریاندن حکومتی آلداتمق وبرطرفدنده سوریه‌ده نه‌لر اولوب بیتدیکنی آکلامق اوزره اوغلی شریف فیصلی نم نزدیمه کوندرمك دنائتی‌ده ارتکاب ایدییوردی.

شریف فیصل ۱۹۱۵ ایلولنده سوریه‌یه کلمش واورادن استانبوله کیتمشدی. استانبولده حضور خلیفه‌یه قبول ایدلدیکی زمان باباسنك وکندیسنك صداقت وعبودیتندن اویله ذلیلانه بر لسان ایله بحث ایتمشدی‌که ذات شاهانه بو بیاناتك حقیقتندن ذره‌قدر شبهه ایتمه‌مشدی. شریف فیصل عینی‌تأميناتی بوتون ناظرلره ویردکدنصوکرا سوریه‌یه عودت ایتمشدی. کندیسنی پك زیاده اعزاز واکرام ایله قبول ایتدم. برقاچ کون دوام ایدن مسـافرتی اثناسنده باباسی طرفندن قنال سفرینه اشـتراك ایتمك اوزره ۱۵۰۰ مجاهدن مرکب بر کوکللی قطعه‌سنی کندی قومانداسیله فلسطینه کوندرلمسی قرارلاشـدیردق. متعاقباً قدسی زیارت ایتمش اولان شریف فیصل اردو قرارکاهنه

منسوب بر چوق ضابطان حضورنده بر نطق ایراد ایتمش وپك یاقین بر زمانده بر قافلهٔ مجاهدین ایله کندیلرینه التحاق ایده‌جکنی واونلرله اوموز اوموزه دشمن دین علیهنه أولونجه‌یه قدر محاربه ایتمکدن فارغ اولمیه‌جغنی جدی اولان نبی ذیشانمزك روح پاکنه یمین ایده‌رك وعد ایله‌مشدی. دقت اولونسونکه شریف فیصل بو یالان یمینلری ایدرکن باباسی مکه‌ده انکلیزلره و تاریخلی مکتوبلرینی یازییور وخلافت اسلامیه علیهنه الشدید تشبثاتده بولنیوردی . تم بالطبع اوزمان بو شناعتدن ذره‌قدر خبرم یوقدی. عبدالغنی العریسی‌نك استجواباتی بزی برچوق حقایق ألیمه‌یه آکاه ایتمش اولدیغندن آرتق حربك بدایتنده شام فرانسز قونسلوسخانه‌سندن ألده ایدلمش اولان وثائقی موقع اجرایه وضعی زماننك کلمش اولدیغنه حکم ایتدم . وبوخصوصده بکا مساعده اولنمسنی حربیه وداخلیه ناظرلرندن رجا ایتدم . اوزون اوزادی‌یه دوام ایدن مخابراتمز نتیجه‌سنده استحصال مساعده ایتدم . استانبولك بوترددی وثائقك تعلق ایتدیکی اشخاصك پك یوکسك موقعده بولنمالرندن ایلری کلیوردی . حالبوکه نتیجه خائن دین ووطن اولان بر شخصك موقع اجتماعیه‌سی نه‌قدر یوکسك اولورسه اونك علیهنده‌کی تعقیباتك اودرجه شدیداولمسی ایجاب ایدر . چونکه بوکبی اشخاصك تشبثات خائنانه‌سی هم داها مضر نتایج تولید ایدر . وهمده اونلرك افعالی جهله ویا نقصانی عقل محاکمه‌یه حمل اولونه‌ماز . بونلر قصداً وعمداً خائن اولمقدن باشقه بر شیء دکلدرلر .

نهایت نقطهٔ نظرمك اصابتی حقنده ایکی مسئول ناظرله متفق قالدقدن صوکرا سنه‌لردنبری عرب اصلاحاتی ، عرب مختاریتی وعرب استقلالی نامنه بیك دورلو هذیانلره تشبث ایتمش اولان اشخاصك جمله‌سی حقنده تعقیبات قانونیه اجرا ایدلمك اوزره بوتون وثائقی دیوان حرب عرفی‌یه تودیع ایتدم .

یالکز امیرعلی پاشایه عائدوثائقی استثنا ایتمکی مناسب کورمشدم چونکه امیرعلینك ایکی برادری ایله بر برادر زاده‌سی فرانسزلرك سوریه پولتیقه‌لرینه آلت اولمق صورتیله مسئله‌ده پك زیاده علاقه‌دار اولدقلرندن هیچ اولمزسه بوعائله‌نك اکبر اولادی اولان علی پاشانی صیانت ایتمك ایسته‌یوردم. علی پاشانك نه‌ماهیتده برانسان اولدیغنی وسنه‌لردن بری نان نعمتیله پرورده اولدیغی خلافت اسلامیه‌یه قارشی نه‌قدر نانکورلك کوستردیکنی اثبات ایدن وثیقه‌لر دیوان حرب دوسیه‌لرنده محفوظدر .

عرب اختلالجیلرینك ایکنجی پارتیسنك اثنای محاکمه‌سنده‌دخی شریف حسینله دوستانه مخابراتمز دوام ایدییوردی . نهایت کانون‌ثانی‌یه طوغری شریف فیصل ٤٠ الی ٥٠ آتلی ایله نهایت مکه‌دن شامه کلدی وقنال سفری ایچون موعود اولان ١٥٠٠ مکه کوکللیسنه عائد مالزمه‌نك احضار ومکه‌یه سوقی خصوصنده بکا معاونت

ایتمك اوزره شامده اردو قرارکاهنده قالدی . بوصیراده دیوان حرب عرفی تدقیقات ومحاکماتنه کمال اعتنا ایله دوام ایدییوردی . شباطده انور پاشا دردنجی اردویی تفتیش ایتمك وسینا چولنده یاپیلان منزل تشکیلاتی کوزدن کچیرمك اوزره سوریه یه کلمش ایدی . هر طرفجه تفتیشاتنی اکمال ایتمش اولان مشارالیهی مدینه یی ده زیارته تشویق ایتدم . شریف فیصل دخی برابرمزده اولدیغی حالده برلکده مدینه یه کیتدك . اوراده بولندیغمز صیراده شریف حسین انور پاشا ایله بکا برر مرصع قیلنج ایله داها سائر بعض اشیا هدیه ایتمشدی . جمله نك معلومیدرکه بین العرب حسیات دوستانه نك اك باهر دلیلی یکدیکرینه قیلنج هدیه ایتمکدر . بناءً علیه بزه بوصورتله صمیمی دوستلق ابراز ایتدیکی صیراده کندیسی بالاده درج ایتدیکم ١ کانون ثانی ١٩١٦ تاریخلی مکتوبله مقام خلافته قارشی عصیان ایچون انکلیزلره قطعی تکلیفاتنی اجرا ایتمکده ایدی . بومثاللری هپ شریف حسینك ردائت اخلاقیه سنه نمونه اولمق وشریف حسین اختلالی نم سوریه اداره مه استناد ایدن بعض قیصه فکرلی انسانلره برجواب شافی ویرمك ایچون ایراد ایدییورم .

انور پاشانك استانبوله عودتندن صوکرا دخی محاکمه دوام ایدییوردی . بو صیراده شریف حسین ایلك دفعه اوله رق یوزنده کی ماسکه یی چیقارمشدی . استانبوله عودت ایدر ایتمز انورپاشا بکا شریف حسینك برشیفره لی تلغرافنامه سنی کوندرمش ایدی . بو تلغرافنامه ده شریف حسین بعض سفسطه کارانه مقدمه لردن صوکرا خلاصةً شویله دییوردی :

« اکر نم بوراده راحت اوطورمقلغمی ایستیورسه کز تبوکدن مکه یه قدر امتداد ایدن خطهٔ حجازیه ده نم مختاریت اداره می قبول ایدیکز وامارتی اولاد اکبریمه قبول ایتمك شرطیله مادام الحیاة بکا تفویض ایدیکز . بوندن باشقه الیوم تحت محاکمه یه آلمش اولدیغکز بعض مخطی عرب اکابرینك قباحتلرینی عفو ایدرك سوریه وعراقه شامل اولمق اوزره برعفو عمومی اعلان ایدیکز . »

بو تلغرافنامه نك عباره سی اوقدر مغلق یازلمشدیکه انور پاشا بکا نقل ایدرکن بوندن بر معنا چیقارامدیغنی ودلی صاچماسی تلقی ایله دیکنی سویله مشدی .

او صیره ده شریف فیصلده ـ باباسندن آلدیغی تعلیماته مستند اوله جق ـ دیوان حرب متهملری حقنده رحم ومروت کوسترمکلکم ایچون بکا رجا ونیازلرده بولنیوردی .

انور پاشانك کوندردیکی تلغرافی آلیر آلماز شریف فیصلی جلب ایتدم . محاوره مزك طرز جریاننه شاهد اولمسی ایچون ارکان حربیه رئیسم علی فؤاد بکیده برابر بولندردم . بعض مقدمه لردن صوکرا شریف فیصله دیدمکه :

« انور پاشا ایله برابر مدینه‌دن عودتمزدن صوکرا مدینه‌یه کلن برادرکز علی‌بك مدینه محافظنك ایشنه مداخله‌یه ، مدینه‌ده امور امارت نامنی ویردیکی بر طاقم معاملاتك ردینه باشلایجه بن بونی علی بکك کنجلکنه تقدیرسزلکنه حمل ایتمك ایسته‌یه‌رك بوکبی احوالدن توقی ومجانبت ایتمسی لزومنی محافظ پاشا واسطه‌سیله کندیسنه اخطار ایتدیردیکم کبی پدرکزدن‌ده آیروجه استرحامانده بولنمش ایدم .

بوندن اول سزکله سبق ایدن بر چوق محاوره‌لرمزده برچوق فرمانلره مستند اولدیغنی بیان ایتدیککز حقوق امارتی صیانت ایچون بالذات کندم صرف مساعی ایده‌جکمی واکر غصب ایدلمش برحق موجود ایسه اونك صاحبنه اعاده‌سی ایچون هرکیم اولورسه اولسون مجادله‌دن اجتناب ایتمیه‌جکمی سویله‌مشدم . بونی دفعاتله پدرکزه‌ده یازدم وحتی‌بوندن طولایی حقمده برخیلی التفاتی حاوی تشکر تلغرافنامه لری‌ده آلدم .

فقط سزك‌ده تحت اعترافکزده‌درکه بالذات عائله‌کز ایچنده بعض ذوات پدرکزك خصمیدرلر . بونلر استانبولده بولندقلری ایچون پدرکز حقنده هرکون بعضی روایتلر نقل ایتمکدن وحکومت مرکزیه‌نك شبهه واندیشه‌لرینی اویاندیرمقدن کری طورمیورلر . اوحالده سزك ایچون اك عاقلانه تدبیر بو خصماکزك روایاتنه ماهیت صدق ویره‌جك احوال واقوالدن تمامی مجانبتدر . معهذا شو تلغرافی اوقورسه‌کز سزك‌ده تحت تصدیقکزده اولان اصابت مطالعاتمه رغماً پدرکزك نه‌قادار یاکلش بر خط حرکت اتخاذ ایتدیکنی وسیاسی دشمانلرینه نه‌قدر واسع بر ساحهٔ هجوم احضار ایتدیکنی آکلارسکز . »

کمال تهالکله تلغرافی اوقویان شریف فیصل‌قارشیمده رنکدن رنکه کیرییوردی . نهایت دیدی‌که :

« آه افندم ، بیلمز سکز ، نه‌قدر بیوك برعذاب درونی حس‌ایدیورم . حقیقةً بوتلغرافنامه‌نك یازیلماسی پك‌بیوك برخطادر . سزی تأمین‌ایدرم‌که پدرم بونلری برسوء نیت ایله‌یازمامشدر . بیلیرسکزکه پدرم پك کوزل تورکجه‌بیلمز . بناءً علیه بوتلغرافنامه پدرك عربجه ویردیکی مألی آکلایه‌مایه‌رق قارمه قاریشیق ایتمش اولان بر تورکجه کاتبك محصول قریحه‌سی‌اولسه‌کرکدر . یوقسه الله‌محافظه ایتسین ، پدرم بویله‌برفکرده بولونیرمی ؟ »

شریف‌فیصلك تلاشی‌جداً آرتیوردی . پدرینه‌بوکبی تشبثاتدن فراغت ایتمسی ایچین رجایی حاوی برمکتوب یازه‌جغنی مصراً وعد ایدییور ودها چوق تأمینات قطعیه‌ده بولونیوردی . شریف فیصل ایله محاوره‌مزی متعاقب شریف حسینه بر شیفره یازدم ودیدم‌که :

« انورپاشایه یازدیغکز تلغرافی اوقودم . امارتك اولادیه اولارق سزه ویرلمسنی ایسته‌یورسکز و برقاچ دین و ملت خائنلرینك مظهر عفو عالی اولملرینی ارزو ایدییورسکز . ایکنجی آرزوکز سلامت عامه‌یه متعلق بر تشبثك بر شکل مضرده نتیجه‌لنمسی دیمك اولدیغی ایچین غیرقابل قبولدر . خائنلری عفو ایدن دولتی افکار عمومیه ضعف ایله اتهام ایدر ودیگر برچوقلرینك اخانته یلتنمه‌لرینی وبالنتیجه دینك وممکتك ضرردیده اولمسنی موجب اولور . حقلرنده‌کی وثائق منظوریکزاولورسه بونلرك نه‌درجه‌لرده خائن اولدقلرینی سزده تقدیر بیوریرسکز . امارتك اولادیه اولارق تفویضی مسئله‌سنه کلنجه : بوکا نه‌دن لزوم کورمکده اولدیغکزی آکلایامامقله برابر زمان طلبك پك‌ده حسن انتخاب ایدلمه‌مش اولدیغنی سویله‌مکلکمه مساعده بیوریکز . بوتون قوای عقلیه وحسیه‌نك بوجهان حربیله مشغول اولدیغی برصره‌ده ممالك عثمانیه‌نك اك مهم ونازك نقطه‌سنده مقام امارتی اشغال ایدن بر ذات طرفندن اظهار ایدیلن صدای مطالبك قولاقلرده نه‌قدر ناخوش برتأثیر بیراقه‌جغنی سز تقدیر ایدیکز. نم فکرمجه بویله مطالب درمیانه حقکز اولسه‌بیله بونی شمدی یاپمامالیسکز . بوکون بوتون قوای ملیه‌نك یالکز بر نقطه‌یه معطوف اولمسی ایجاب ایدرکه اوده غلبهٔ نهائیه‌نك استحصالی غایه سیدر .

«شمدی سزه شوراسنی عرض ایتمك ایسته‌رم که حکومت حاضره قولنه صداقت شریطه‌سندن بردقیقه‌فارغ اولسه‌ده بوکونکی احوال‌مشکله آراسنده سزك‌طرفکزدن بر فنالق ایقاع ایدلمسنه مانع اولمق مقصدیله سزه شمدیکی مطالبکزی کاملاً بخش ایتسه، حربك غالبیتله نتیجه‌لنمسندن‌صوکرا سزك علیهکزه کمال شدتله حرکت ایتمسنه کیم مانع اولا بیلیر ؟

سلطان عبدالحمیدك اوسزی‌بیله قورقوتمش اولان استبداد شدیدی علیهنه بلاپروا قیام ایتمکدن چکنمه‌مش اولان ذواتك تشکیل ایتدیکی شمدیکی حکومت خیر اسلامه معطوف بوکونکی مجادله ومجاهده‌سی اثناسنده کندیسنه آز چوق مضرت ایقاعنه جرأت ایدنلری عفو ایتمیه‌جکدر. فقط اومقدس غایه‌یه وصول ایچین کندیسنه فی‌سبیل‌الله معاونت ایدنلر حقنده ذات خلافتسمات افندیمزك مروت شاهانه‌لرینی استجلابدن کری دورمیه‌جقدر . »

بومخابراتك اثنای جریاننده عالیه دیوان حربی حکمنی ویرمشدی. شریف‌فیصل بونلر حقنده استحصال عفو ایچین متمادیاً اوغراشوب دورییوردی . همان هرکون بکاکلیور ولاقیردی آراسنده عفودن بحث ایدییوردی . اوزاقدن اوزاغه قولاغمه کلن حوادثلره کوره کندیسنی زیارته کلن‌اشرافه همشهریلرینی قورتارمق ایچین‌هیچ

برتشبثده بولونمدقلرندن، هیچ اولمازسه کلوب بکا رجا ایتمدکلرندن طولایی جیقیشیرمش. برجمعه کونی بنی شامه برساعت مسافه‌ده کائن «قابون» چیفتلکنه اوکله طعامنه دعوت ایتمشدی. برقاچ ضابطمله برابر کیتدم. یمکدن صوکرا ینه عینی تقراتی تکرار ایتدی. محکوملرك درجهٔ جرملرینی بیلوب بیلمدیکنی صوردم. هیچ برشیدن خبری اولمادیغنی یمین ایله تأییدایتدی. اوحالده بونی اوکره‌نه‌جك اولورسه بوکون اونلرك عفولرینی ایسته‌دیکی ایچون پك بیوك برندامت حس ایده‌جکنی سویله‌دم.

حکم اعدامك اجراسندن برکون اول ینه شریف فیصلك اصرار وابرامیله حقنده پك بویوك برحرمت وتعظیم بسله‌دیکم شیخ بدرالدین افندی بونلر حقنده رجاده بولونمق ایچین قرارکاهه کلمشدی. جامع امویه خطیبلرندن شیخ عبدالقادرالخطیب‌ده برابردی.[شیخ عبدالقادرالخطیب قدر ساخته‌وقار ومنافق برشخصیته، دکل شامده بلکه بوتون جهانده تصادف اولوناماز. حضرت فخرو کائناتك لعنتلر ونفرتلرله یادایتدیکی مدینه منافقلری بونك یاننده هیچ قالیرلر. یوبله اولمغله برابر برفکر مخصوص ایله جزاسنی تأخیر ایتمکی مناسب کوریوردم] اردو مفتیسی شیخ اسعد شقیر افندی‌یی ترجمان اوله‌رق دعوت ایتدم.

شیخ بدرالدین افندی کندیسنه خاص اولان نزاکت اسلوبیله بیاناتنه باشلادی. دیوان حربدن، اوراده‌کی محکومیندن و سائره‌دن ذره قدر بحث ایتمه‌یه‌رك صورت عمومیه‌ده سلامت اسلامیه و اونی تهلکه‌یه قویا بیله‌جك تشبثات خائنانه حقنده بسط مطالعات ایدییوردی. برچوق آیات و حدیث اوقویوب تفسیر ایتدکدن صوکرا دیدی‌که: [جناب حق بین‌الاسلام فتنه و فساد ایقاعنه ساعی بولونانلر ایچون اوچ دورلو جزا توعید ایدییور: یا اعدام، یا ایکی قولنك کسیلمه‌سی ویاخود نفی ابد! و جزالر عملك وفساد وفتنه‌نك تولید ایده‌بیله‌جکی مضراتك درجه‌سنه کوره حکم اولنق لازم کلیر. بز شیمدی عالم اسلامك اك زیاده تهلکه‌لی بر حربه داخل اولدیغی بر زمانده‌یز. اکر بو زمانده اسلامك ضعفنی موجب اوله‌بیله‌جك فساد و فتنه‌یه توسل ایده‌نلر بولنیرسه اونلردن داها مضر مخلوقلر بولونماز.

«فخر کائنات افندیمز بیورویورکه: «خائنلر حقنده حاکم نزدنده تشبثات شفاعتکارانه‌ده بولنانلرده خائنلردر. زیرا بونلر بیله‌رك و بیلمیه‌رك اتساع فساد و فتنه‌یه خدمت ایتمش اولورلر.» بناءً علیه جداً و حقیقةً اخانتلری ثابت اولانلر ایچون شفاعتده بولنمقدن هر مؤمن موحدك حذر ایتمه‌سی لازم کلیر.]

شیخ کامل اتمام کلام ایدر ایتمز کوله‌رك شیخ اسعد و شیخ عبدالقادرالخطیبك یوزینه باقدم و دیدم که: «سز شیخ حضرتلرینی بزم دیوان حربك محکوم ایتدیکی

خائنلر حقنده استشفاع ایچون بکا کتیردیکز . حالبوکه شیخ نم دیوان حربك مضبطه‌سنی بر فتوای متین ایله تصدیق و خائنلری عفو ایتمکه قطعیاً مأذون اولمادیغمی لسان شرع شریف ایله بکا اخطار ایتدی. اویله‌دکلمی، بدرالدین افندی حضرتلری؟ » دیدم . بشوش سیماسیله حاضرونه باقارق مقام تصدیقده باشنی صاللادی . شیخ اسعد شقیر :

« آمان یا شیخ سن بزی برباد ایتدك ، بیتیردك . آرتق بوندن صوکرا پاشایه هیچ بر رجاده بولونامایز. سزك فتوا کزه کوره بزی‌ده خائن تلقی‌ایدرك ایپه‌چکمکه قالقیشیر ! » طرزنده بر لطیفه ایله مکالمه‌یه حسن خاتمه ویرمشدی .

ایرتسی کون شام و بیروتده حکم اعدام اجرا اولندی .

بعض ذوات دیورلرکه بو حکملری ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتدیرمه‌دن اجرا ایتمه‌ملی ایدم .

اولا بوکا قانوناً صلاحیتم واردی . ثانیاً انجق بویله براجراآت ایله‌دیکر خائنلری ترهیب ممکن اوله‌بیلیردی . عربستانده شخصلرك وشخصیتلرك اوقدر بیوك برتأثیری واردرکه بعضاً برقول اردونك یاپه‌میه‌جغی برایشی یالکز برشخص یاپه‌بیلیر .

نه قدر جزئی وسائطه مالك اولان برقوماندانك سنه‌لردن بری انکلیز وفرانسز پروپاغاندالریله اخلاقی برباد ایدلمش برمحیطده نفوذ وقوت حکومتی ادامه ایده‌بیلمه‌سی ایچون عندالاقتضا هردورلو جزا وعفوینی هرکیم حقنده اولورسه اولسون ، حتی استانبوله صورمادن اجرایه قادر اولدیغنه قانع اولماسی لازم کلیر . بن امینم‌که شریف حسینك اعلان استقلال ایتمش اولماسندن‌صوکرا، داها ۲ بچق‌سنه سوریه‌ده هیچ بر اختلالك ظهور ایتمه‌مش اولمسی ١٩١٦ سنه‌سی نیسانده موقع اجرایه وضع ایدلمش اولان حکملردن ایلری کلمشدر. بوندن‌باشقه‌بوحکملرك بلا استیذان تصدیق‌واجراسی خصوصنده ایکی‌ارقداشمله‌تماماً مطابق قالمش ایدك‌که بونلردن بری حربیه ودیکری داخلیه ناظری‌ایدیلر . وبالآخره اوراق حکمیه‌یی استانبوله کوندردیکم زمان حربیه نظارتی دیوان‌تمییزی طرفندن لدی‌التحقیق مجلس‌وکلا قراریله عرض عتبهٔعلیا قلنه‌رق اردوجه موقع‌اجرایه وضع‌اولنان حکملرتصدیق‌عالی‌یه‌ده اقتران ایتدیریلمش و معاملات قانونیه اتمام اولنمشدی .

دیکر بعض ذوات‌ده دیورلردی‌که، سوریه‌ده محاکمه واعدام‌اولنان اشخاصك جرملری ١٩١٣ سنه‌سی بدایتلرنده اعلان اولنان عفو عمومی قانونیله مظهرعفوعالی اولمشدر . بونلرك بالآخره عینی جرمدن طولایی محکمه واعدام ایدیله‌لری مخالف قانوندر .

« سوریه مسئله‌سنك حقیقتی » عنوانلی قیرمزی کتابده صراحةً درمیان ایتدیکم وجهله بواشخاص عفوعمومیدن اولکی جرملرینی اوندن صوکراده ادامه‌ایتدیرمشلردر. وکندیلرینك محکومیتلری ایشته بومؤخر جرملرندن ایلری کلمشدر . آنجق عفو عمومیدن اولکی جرملرینه عائد وثائق غایت قوتلی اولدیغندن ماهیت اخاتی بتون مرارت وچیرکینلکی ایله کوسترمش اولمق ایچون دیوان حرب عرفی بووثائقی تدقیق ونشر ایتمشدر . قیرمزی کتابك نشرندن صوکرا دخی بو ادعایی درمیان ایتمك حکومتك ایشنده مطلقا برخطا بولمق املنده اصرار ایتمك ایستمكدن باشقه برشیئه حمل اولونه‌ماز .

حکملرك اجرا اولندیغی کون اردویه بربیاننامه نشر ایدرك و بوبیاننامه‌یه محکوملرك هربرینك ثبوت جرمنه مدار اولان وثائقدن بعضیلرینی درج ایتمش ایدم . برایکی ساعت صوکرا شریف فیصل زیارتمه کلدی . « اکر بوخائنلرك جرملرینك بوقدر شنیع اولدیغنی بیلسه ایدم ، جدمك روح پاکنه یمین ایدرمکه حقلرنده شفاعت ومراجعتده بولنمق دکل ، هربرعضولرینك آیری آیری کسیلوب آتیلمق صورتیله تشدید عقوبتلری رجاسنده بولونیردم . الله کافه‌سنه لعنت ایتسین، » دیمشدی . عینی کونده شام مبعوثی عظم‌زاده محمد پاشا دخی زیارتمه کله‌رك : « عائله‌مز افرادی میاننده بویله دنی مخلوقلرك یتشمش اولمسی بنی خجالتك اك صوك درکه‌لرینه القا ایدییور . عدالت الهیه‌یی اجرا ایتدیکز . الله ورسولی سزدن راضی اولسون! » دیمشدی .

وقعه‌دن بر آی قدر صوکرا شریف حسینه یازدیغم تلغرافك جوابی کلدی . شریفك بوجوابی بنم تلغرافمك کندی اوزرنده اولدقجه ناخوش برتأثیر حاصل ایتدیکنی کوستریوردی. عفو عمومی مسئله‌سی ایچون دولتك فائدهٔ داخلیه‌سنی موجب اوله‌بیلیر مطالعه‌سیله ایلری سوردیکنی درمیان ایتدکدن صوکرا مدینه محافظندن برچوق شکایتلرده بولنیور وخلفای عثمانیه‌نك کندیسنه احسان ایلدیکی حقوقه تجاوز ایدلمسنه راضی اوله‌مایه‌جغنی سویلیوردی .

اوصره‌ده مدینه‌ده‌کی شریف علی بکك محافظ بصری پاشا علیهنه واقع اولان تجاوزاتی جداً تحملك فوقنه چیقیوردی. بناءً علیه همان شریف فیصلی دعوت ایدرك باباسنك بکا یازدیغی جوابی کوسترمکله برابرقاردشنك بوکبی تجاوزاتی تکرر ایده‌جك اولورسه کندیسنی قوهٔ عسکریه استعمالیله منعه توسل ایده‌جکمی غایت شدید برافاده ایله بیان ایتدم . ودیدم‌که :

« فیصل بك افندی ، کرك پدریکزك صوك زمانلرده استعمالنه باشلادیغی لساندن وکرك برادریکز علی بکك مدینه‌ده‌کی افعالندن هیچ برشی آکلایامامغه باشلادم .

سزکله بورادەکی مناسبتمز غایت درست ودوستانه ایکن علی بکك مدینەدەکی افعالی نەیه حمل ایتمك ممکن اولەبیلیر ؟ بریاندن قنال سفری ایچون بیك بشیوز نفرلك کوکللی قطعەسنك احضاریله مشغول اولیورسکز . دولت سزه بوقدر پاره ویرییور و کوکللیلرك تفنکلرینی مدینەیه کوندەرییور . برطرفدنده پدرکز میلان انفراد ارائه ایدن مطالب درمیانه باشلایور وبرادرکز علی بك مدینەده پدریکزك اقوالیله متوافق افعال واجرآته توسل ایلیور . بن سزه غایت آچیق برلسان ایله سویلەمك ایسترمکه اگر دوست ایسەك ایسەڭ اونك ایجاباتنی تماماً اجرا ایدەلم . یوقسه مقصدیکز بشقه ایسه رجا ایدرم، سلاحلریکزی الکزه آلیکز، همان اعلان عصیان ایدیکز. هیچ اولمزسه اوزمان شیمدیکی قومدیالره نهایت ویرمش وایکی دشمن کبی قارشی قارشی‌یه چیقمش اولورز. نتیجەده جناب حق نەمراد ایتمش ایسه او اولور . اگر مقصدیکز اختلال دکل ایسه برادریکز علی بکه یازیکز همان کلسون. بورادە بنی زیارت ایتسون ومحافظه تسلط ایتمکدن آرتق واز کچسون ! »

شریف حسینك صوك مخابراتی بکا تماماً آکلاتمشدی‌که بو آدم اختلال ایچون برفرصت وبر وسیله آرییوردی . ایشته بوندن طولایی شریف فیصله آچیق وصوك درجه شدید بر لسان ایله بوسوزلری سویلمشدم .

سوزلرم شریف فیصلك یوزنده بردامله قان بیراقمامشدی . آیاغه قالقەرق وصاغ ألنی کوکسنه قویەرق مهیج برصدا ایله دیدی‌که :

« آمان پاشا حضرتلری ! بویله شیلری بزەنصل اسناد ایدەبیلیرسکز . خلافت اسلامیەنك الك صادق خادملری اولمقله افتخار ایدن ورسول اللهه پیوسته اولان برعائلەنك افرادی نصل اولورده خائن اولور ؟ الله عشقنه تبدیل فکر وذهاب ایدیکز. نەبن ، نه پدرم، نەده قاردەشلرم بو دولت وملته خائن دکلز ! جملەمز نان و نعمتنی یدیکمز خاندان ذیشانك واونك دولتنك کولەلری یز. برادرمله حافظ بصری پاشا آراسندەکی اختلافاتی حل ایدەجکمه وقرداشمی بورایه کتیروب الریکزی اوپدیرەجکمه اعتماد ایدیکز ! »

بومحاورەمز اثناسنده اردو ارکان حربیه رئیسی علی فؤاد بكده حاضر بولنیوردی. شریف فیصل بنم یانمدن چیقدقدن صوکره ارکان حربیه رئیسنك اوطەسنه کیتمش واوراده آغلایەرق شیخ اسعد شقیر وعلی فؤاد بکه بنم فوق العاده حدتلی اولدیغمدن وقرداشنی توقیف ایله شامه کتیروب اعدام ایتدیرمکلکم بیله مأمول اولدیغندن پك بیوك براندیشه ایله بحث ایتمکه باشلامش اولدیغنی بالآخره شیخ اسعد بکا سویلەمشدی .

بوحادثات ۱۹۱۶ سنەسنك مایس بدایتلرنده جریان ایدییوردی . حالبوکه بالاده بحث اولنان تان غزتەسنك مقالەسنه نظراً شریف حسین داها ۱ کانون ثانی ۱۹۱۶ تاریخندن بری انکلیزلرله اتفاق ایتمش واعلان عصیان ایچون مناسب بر فرصتك ظهورینه مترقب بولونمش ایدی . بن اگر اوزمانلر بو حقیقته واقف اولسه ایدم،

شامده‌کی شریف فیصل ده، مدینه‌ده‌کی شریف علی بی‌ده توقیف ایدر وحتی مکه‌یه علی العجله برتورك فرقه‌سی کوندره‌رك شریف حسین ایله دیکر اولادینی یاقالایه‌رق بو اختلال مشئومی داها دوغمه‌دن بوغمش اولوردم. نه‌یاپه‌یم‌که الیمده بودنیلرك ثبوت جرملرینه مدار اولاجق هیچ بر وثیقهٔ مادیه موجود دکلدی.

شریف حسین قنال سفرینه اشتراك ایچون کوندره‌جکنی وعد ایتدیکی بیك‌بشیوز کوکللینك مصارفی اوله‌رق اولا بندن آلتون اوله‌رق اللی آلتمش بیك لیرا قدر بر پاره آلمشدی. بونلره عائد تفنکلر نیسان نهایتنه دوغری مدینه‌یه کلمش واورادن مکه‌یه سوقلری مقرر بولنمش ایسه‌ده شریف حسینده مشهود اولان تحول لسان بنی احتیاطکار بولنمغه دعوت ایتمش اولدیغندن تفنکلرك سوقنده‌کی مشکلاتی ایلری سوره‌رك مجاهدینك مکه‌دن تفنکسز اوله‌رق حرکت ایتمه‌لرینی ومدینه‌یه مواصلتلرنده تفنکلرك ویرلمسی مناسب اولاجغنی کندیسنه یازمش و تفنکلری مدینه‌ده براقدیرمش ایدم.

مایسك اواسطنده بر کون شریف فیصل زیارتمه کله‌رك برادری علی بکك الیوم مدینه‌ده بولنان مجاهدین ایله سینا جبهه‌سنده‌کی اردویه التحاق ایچون پدرندن امر آلدیغنی وبناءً علیه اکر کندیسنه مساعده ایدرسم مدینه‌یه قدر کیدرك برادرینی آلوب قدسه کتیرمك ایسته‌دیکنی و بونك مجاهدین اوزرنده حسن تأثیری اوله‌جغنی سویله‌مشدی. بن بو مراجعتك بنم الیمدن قاچمق مقصدینه مبتنی اولدیغنی درعقب حس ایتمش اولمقله برابر مادامکه بر کره شریف حسین واولادلری طرفندن آلداتلمغه باشلامشدم، بو آلداتلمقده نهایته قدر دوام ایتمکی ترجیح ایدییوردم. بر مدت دوشوندکدن صوکره: «پك اعلا، سزه اذن ویرییورم. کیدیکز، بنم نامه مجاهدینی مدینه‌دن استقبال ایدرك بورایه کتیریکز. بن مجاهدینك شمندوفرله ناصل سوق اولونه‌جقلرینه دائر ایجاب ایدن تعلیماتی مأمورین عائده‌سنه ویردم. معیتکزه شام علماسندن بر قاچ ذاتی دخی ترفیق ایده‌یم‌ده استقباله بر هیئت مخصوصه حالنده کیتمش اولورکز!» دیدم. سوزلریمی دیکلرکن شریف فیصلك کوزلری مسرت قویلجیملری صاچمغه باشلامشدی. اوآنده بوتون حقیقت نظرمده تظاهر ایتدی. حتی ارکان حربیه رئیسم علی فؤاد بکه: «پك یقین بر زمانده بر حجاز اختلالی قارشوسنده قاله‌جغمزه امین اولکز؛ شریف فیصل بنم الیمدن قورتولدیغندن طولایی حس ایتدیکی مسرتی ستر ایتمه‌یه‌جك قدر متهیج اولدی..» دیمشدم.

فکریمه علی فؤاد بك اشتراك ایدییور و فی الحقیقه چاره‌سزلك قارشوسنده بشقه درلو حرکت ایتمه‌نك امکانی اولمادیغنی تصدیق ایدییوردی.

او صره‌ده یمنده‌کی قطعاتك قادرو نقصانلرینی اکمال ایتمك اوزره استانبولدن قطعه حالنده کوندرلمش اولان ایکی اوچ بیك قدر اکمال افرادی مدینه‌یه مواصلت ایتمش

بولنیوردی . مدینه محافظلغی اون بش کوندن بری بو قطعه‌نك سوقی ایچون لزومی اولان دوه‌لرك تدارکی ایله مشغولدی . بو تعلیم و تربیه‌لری پك مکمل اولمایان وهر بلوکنده انجق بر احتیاط ضابطی ایله ایکی مسلح نفر بولنان بو غیر منتظم افرادك مدینه‌دن مکه‌یه حرکتلری صره‌سنده شریف حسینك ترتیباتیله یولده عربان طرفندن بر باصقینه اوغرایه‌جقلری روایتنك مصراً دوران ایتدیکنی محافظ بصری پاشا بکا یازمشدی .

اشعار اخیره قدر بو قطعه‌نك مدینه‌ده ابقاسنی و الیوم مدینه‌ده بولنان طابورلرك ضابطانندن‌ده استفاده اولونه‌رق ، مکه مجاهدینی ایچون کوندرلمش اولان سلاحلرله تسلیح ایدیله‌رك ، تعلیم وتربیه‌لرینه اعتنا ایدلمسنی و شریف علینك جالب نظر دقت اولان اطواراخیره‌سنه کوره مدینه‌ده غایت متیقظ داورانیله‌رق بر باصقینه معروض قالمقدن توقی اولونمسنی محافظ پاشایه یازدم . شریف فیصلك مدینه‌یه کلمك اوزره بولوندیغنی‌ده علاوه ایتدم .

شریف فیصل رفاقتنه ویردیکم دیکر برقاچ ذات ایله برابر مدینه‌یه حرکت ایتدکدن صوکرا هر دورلو احتماله قارشو برتدبیر احتیاطی اولمق اوزره معتمده‌کی قول اردو قوماندانلرندن صلابت دینیه‌سی ومحبت‌وطنیه‌سی‌ایله مشهور فخری‌پاشایی‌ده مدینه‌یه کوندرمکه قرار ویردم . وضعیت حاضره‌یی ، بتون دوشوندکلریمی وشریف حسینك قریباً اختلال‌ایده‌جکی حقنده‌کی‌شبهه‌لریمی فخری‌پاشایه‌سویله‌دم ومرقد نبی‌یی زیارت مقصد ظاهریسیله‌مدینه‌یه قدر برسیاحت اجرا ایتمسنی‌واوراده برحادثه‌ظهوره کله‌جك اولورسه بصری پاشا ایله تدابیر مانعه اتخاذ ایلمسنی رجا ایتدم . مدینه محافظی بصری پاشا جسور ، ناموسلی ، حمیتلی ومدینه عربلرینك احوال‌عمومیه‌سنی‌پك‌اعلا اکلامش اولمقله برابر محاربه‌لرده اکتساب ممارسه ایتمه‌مش اولدیغندن احوال مشکله آره‌سنده بلکه تدابیر شدیده اتخاذ ایده‌مز، دیه دوشونیوردم.

بصری پاشا ایله فخری پاشایه برتعلیمات خفیه ویردم. بوتعلیمات موجبنجه‌مدینه‌ده شریف زاده‌لرك برحرکت فعلیهٔ اختلالیه‌سی کوریله‌جك اولورسه فخری‌پاشا درعقب قوماندانی درعهده‌ایده‌جك وبصری پاشایالکز امورملکیه ایله‌اشتغال ایله‌یه‌جك ایدی. هرایکیسی‌ده وطنلرینی جاندن سوه‌ن بوایکی ناموسلی تورك آره‌سنده بویله برزمانده براختلاف ظهور ایتمه‌یه‌جکنه امین ایدم .

بوقوماندا تدابیرندن بشقه براحتماله قارشو درعقب مدینه‌یه سوق اولنمق اوزره شامده ایکی اوچ طابور عسکرله برایکی جبل بطریه‌سنی آماده بولوندیردم. بوقطعات نره‌یه کیده‌جکلرینی‌بیلمیورلر ویالکز ایلك امردن یارم ساعت صوکره شمندوفره بینه‌جك برحالده حاضربولونیورلردی .

خط قومیسری قائممقام سلیمان شوکت بك هرنوع اسرار دولتی محافظه ایده‌جك قدر کتوم وحسن اخلاق صاحبی برذات اولدیغندن اونك واسطه‌سیله بوقطعاتك شمندوفر سوق «ایتینه‌ره‌ر» لرینی احضار ایتدیردم .

شریف فیصل مدینه‌یه کیتدکدن صوکرا بنمله مخابره ایدییور وشریف علی‌ده قریباً بنمله کوروشه‌جکندن طولایی حس ایتدیکی ممنونیتی بکا یازییوردی .

شریف حسین دردست سوق اولان مجاهدینه صرف اولنمق اوزره دها بیلمم قاچ بیك آلتونك کوندرلمسنی رجا ایتدیکندن اونك‌ده شریف علی‌یه تسلیمنی مدینه محافظنه یازمشدم . ١٩١٦ کانون ثانیسنك برندن بری انکلیزلرله متفق بولنان شریف حسین اختلالندن برایکی کون اول ، ١٩١٦ سنه‌سی مایسی نهایتلرنده دولتك برچوق آلتونی دها آلمقدن، بوپاره‌یی آله‌بیلمك ایچون‌ده یالان سویله‌مکدن حیا ایتمه‌مشدی. حزیرانك ایکنجی کونی بیروتده بولنیوردم . فخری پاشانك مدینه‌دن نی ماکنه‌باشنه ایسته‌دیکنی تلغراف مأمورلری خبر ویردیلر. برفلاکت خبری آله‌جغمه امین اوله‌رق تلغرافخانه‌یه کیتدم . فخری پاشا دییورکه :

« بورایه کلدم کله‌لی شریف علی وفیصل بکلرله غایت صمیمی مناسباتده بولنیوردم. حتی ایکی کون اول بنی مجاهدین اردوکاهنك تأسیس اولندیغی حضرت حمزه‌یه دعوت ایتدیلر . اوراده برلکده یمك یدك . مجاهدین برچوق بدوی اویونلری اوینادیلر وقتال بوینده انکلیزلره ایندیره‌جکلری قهرمانجه ضربه‌لرك شدتنه دائر قصیده‌لر انشاد ایتدیلر . دون کیجه‌ده علی وفیصل بکلرك قوناقلرنده مسافر ایدم. ایکی کونه قدر مجاهدینك ایلك قافله‌سی شمندوفرله درعایه سوق اولونه‌جقدی. بوصباح غایت غریب برتحول قارشوسنده قالدم . صباحلین هنوز کینمشدم . شریف علی بکك آدملرندن بریسی بکا برقاچ مکتوب کتیردی . مکتوبك بری بکا، دیکرلری شریف حسین پاشا طرفندن سزه ، اوچنجیسی ده بنه مشارالیه طرفندن مقام صدارته یازلمش برر شفره ایدی . شفره‌لری شمدی کشیده ایتدیره‌جکم . علی بك بکا یازدیغی مکتوبده دییورکه : « پدرمدن آلدیغم امر موجبنجه مجاهدینك فلسطینه سوقلری تأخر ایتمشدر . بناءً علیه بوراده بیهوده یره وقت کچیرمکدنسه مجاهدین ایله برابر مکه‌یه عودت ایتمکه قرار ویردم . ذات عالیلریله وداع ایتمه‌دن حرکت ایتمکه مجبور اولدیغمدن طولایی چوق متأسفم . قصوریمی عفو ایدیکز! » شریف حسین پاشانك شفره‌لرینی بالطبع اوقویه‌مادم . درعقب مجاهدینك قرارکاهنه برکشف قولی کوندردم ، اردوکاهده هیچ کیمسه‌لر بولونمیوردی . کرچه علی بك مکه‌یه عودت ایتدیکنی بکا یازمش ایسه‌ده حکومته صادق اولان عربان مشایخنك ویردکلری معلوماته نظراً معیتنده‌کی قوتی اوچ قسمه آییرمش وهر برینی مختلف استقامتلره

سوق ایتمشدر . بو آقشام اولمازسه یارین بهمه‌حال شمندوفر خطنه برتجاوز اجرا ایدلمسی وبوصورتله مدینه ایله سوریه آره‌سنده‌کی مواصله‌نك انقطاعنی متعاقب تکمیل قوتلریله مدینه‌یه تعرض وضبطه تشبث ایتمه‌لری محقق ایمش .

بالطبع ویردیککز تعلیمات موجبنجه همان مدینه‌ده‌کی قطعاتك قوماندا‌سنی درعهده ایتدم . وشمدیلك هر دورلو احتماله قارشی هردورلو تدابیر تدافعیه‌یی اتخاذ ایتدم . بزی قوتسز براقامکزی رجا ایدرم . »

مدینه ایچون احضار ایدلمش قوتلرك درعقب یوله چیقارلمسنی امر ایتدیکمی واحوال حاضره‌یه کوره دهاقوته احتیاج وارسه اشعارایتمسنی فخری‌پاشایه بیلدیردکدن صوکرا شریف حسینك بکاومقام صدارته یازدیغی شیفره‌لری حل ایتدیره‌رك اوقودم. شریف بکا یازدیغی تلغرافنامه‌ده، صدراعظم‌پاشایه یازدیغی تلغرافنامه‌ده: «بری غایت ملتفت ودیکری پك خشین افاده‌لرله مخابره ایدن ایکی رجل دولتك هانکیسنه اعتماد ایتمك لازم کله‌جکنی کسدیره‌مدیکندن، ایکی آی اول انورپاشایه یازدیغی تلغرافنامه‌ده‌کی اشعاراتندن برنتیجه استحصال ایدیلنجه‌یه قدر حکومتله هردرلو رابطه‌یی قطع ایتمکه مجبوراولدیغنی» سویلیوردی. ملتفت دیدیکی رجل دولت بن ایدم . خشین دیدیکی‌ده انور پاشاایدی . انورپاشا، اوغلی شریف علی‌نك مدینه محافظنه قارشی اتخاذ ایتدیکی مسلکك تعدیل ایدلمسی لزومنه دائریکرمی کون قدر اول شریف حسین پاشایه برتلغراف یازمش ایدی. آکلاشیلیوردی‌که اعلان عصیان ایچون هیچ بروسیله‌الده ایده‌مه‌ین شریف حسین بوندن استفاده‌ایتمك ایسته‌مشدی. بن کندیسنه یازدیغم شیلری اویله براسلوب مزینله یازییوردمکه بونلری اوقویوبده بروسیلهٔ نزاع چیقارمه‌نك امکانی یوقدی . انور پاشانك مکتوبنده هیچ برلفظ خشین بولنمامقله برابر تعبیرات تعظیمکارانه اوقدر ابذال اولونمامشدی . ایشته شریف حسینك ایلك حمله‌ده استعمال ایتمك مجبوریتنده قلدیغی سبب اختلال !

شریف فیصل مدینه‌یه کیدرکن هر دورلو احتماله قارشی اکر یالکز بنم واقف اولمقلغم لازم کلن بعض خصوصات حقنده بنمله مخابره ایتمك ایسترسه استعمال ایدلمك اوزره کندیسنه برشفره مفتاحی ویرمشدم . اومفتاح ایله یازلمش برشیفره‌ده اوندن آلدم . بوشفره‌ده شریف فیصل عیناً شویله دییوردی :

« انشاالله قریباً تشرفزده شفاهاً عرض ایده‌جکم اسبابدن طولایی مجاهدینك سوریه‌یه تأخیر سوقلری پدرم طرفندن امر اولوندی . شو صوك زمانلرده جریان ایدن احوال صوك درجه‌لرده تأثراتمی موجب اولیور . بونلر برطرف اولمادقجه سزی کورمکه محجاب ایتدیکمدن برمدت ایچون مکه‌یه عزیمت ایده‌جکمی عرض ایدرم افندمز . »

نهایت ایکی اوچ کون صوکره مدینه‌نك اقسام شمالیه‌سنده خطه تجاوزله‌باشلایان عصیان شریف حسینك تشبثات جنایتکارانه‌سنی اظهار ایتدی .

بوندن صوکرا کی حادثات صرف عاصیلرله عسکر آره‌سنده‌کی محارباته متعلق شیئلر اولدیغندن خاطراتمه بونلری درج ایتمکه لزوم کورمیورم . حربک بدایتندن ١٩١٦ سنه‌سی حزیرانک ایکنجی کوننه قدر شریف حسین ایله جریان ایدن مخابراتمز کاملاً محفوظ اولدیغندن اونلری انشاالله وطنمه عودتمده آیریجه نشر ایده‌جکم . یالکز اختلالی مشروع کوسترمك ایچون شریف حسینك نشر ایتدیکی برایکی بیاننامه‌نك فرانسزجه ترجمه‌لرینی بودفعه ماندلشتامك کتابنده‌ده اوقودیغمدن بونلری تحلیل ایتمکی خاطراتمك مقصد تحریری نقطهٔ نظرندن موافق تلقی ایتدم .

ماندلشتامك کتابنك ٢٦٠ نجی صحیفه‌سنده فرانسزجه ترجمه‌سی مندرج اولان وعربجه اصلی الك منافقانه برادیبك پك بلیغ برنمونه‌سی بولنان ٢٥ شعبان ٣٣٤ (٢٧ حزیران ١٩١٦) تاریخلی ایلك بیاننامه‌سنده شریف حسین طرفندن تعداد اولنان اسباب اختلال بروجه آتی خلاصه اولونه‌بیلیر :

١ — اتحاد وترقی فرقه‌سی موقع‌اقتداره کلدیکی کوندنبری [مشروطیتك تاریخ اعاده‌سی اولان ١٩٠٨ تموزینك ٢٣ نجی کوننه‌دن بری دیمك ایستیور] مملکتی اوقدر فنا اداره ایتمش‌که‌دولت برچوق اراضی‌ایله بوتون‌نفوذ وحیثیتی‌ده ضایع‌ایتمش.

٢ — بوسوء اداره یوزندن ظهوره کلمش اولان برچوق محاربات خارجیه اثناسنده اهالی، بالخاصه خطهٔ حجازیه اهالیسی اوقدر عظیم برفقر وسفالته دوچار اولمشلرکه اولرینك قاپولرینی بیله صاتمغه مجبور اولمشلر .

٣ — بونکله‌ده اکتفا ایتمه‌یه‌رك احکام اسلامیه‌یه رعایتدن صرف‌نظر ایتمشلر. مثلا استانبولده حکومتك‌وشیخ‌الاسلامك کوزلری اوکنده انتشار ایدن «اجتهاد» اسمنده‌کی بررساله موقوته فخر کائنات افندیمز حقنده احترامات معتاده‌نك قبول ایتمه‌یه‌جکی برلسان استعماله جرأت ایتمش .

٤ — عینی مجموعه شریعت اسلامیه‌نك وراثته عائد برفقره‌سنی تبدیل ایتمك لازم کله‌جکنه دائر مطالعه درمیاننده‌ده چکینمه‌مش ومال موروثه ارکك وقادین وارثلرك متساویاً اشتراکی لازم کله‌جکی اجتهادنده بولونمش .

٥ — حربی وسیله اتخاذ ایده‌رك شام ، مدینه ویا مکه کبی شهرلرده اقامت ایده‌ن عسکرلرك‌ده فك صیام ایده‌بیله‌جکلرینه دائر حکومت نشر فتوی ایتمش .

٦ — شریعت اسلامیه‌نك خلافته متعلق احکام منیفه‌سنی تغییر ایده‌رك حقوق خلافتی تحدید ایتدیکی کبی کندی باش مابینجیسیله خزینهٔ خاصه ناظرینی بالذات انتخاب ایتمك صلاحیتنی بیله ذات شاهانه‌دن نزع ایتمش .

٧ — نهایت یوزلرده‌کی ماسکه‌لر دوشه‌رك حکومتك انور پاشا ، جمال پاشا

وطلعت بكك يد انحصارنده اولديغى آكلاشلمش وبونلر دولتى ايستەدكلرى كبى اداره‌يه كنديلرينى مأذون عد ايدرلرمش .

٨ — بونلرك الك بيوك مثالى اخيراً مكه قاضيسنه استانبولدن كلن برامرنامه ايمشكه بوامرنامه موجبنجه قاضى يالكز حضور محكمه‌ده تحرير ايديله‌جك وثائقى مدار استماع عد ايتمكه وعن‌الغياب بين‌المسلمين تحرير و تعاطى اولونه‌جق وثائقك حكمنى طوتمغه مجبورايديليورمش. وبوصورتله (سورة البكاره) نك حكمى‌قالديرلمق ايستەنيورمش .

٩ — ديكر برمثالى‌ده امير عمرالجزايرى، امير عارف‌الشهابى ، شفيق بك‌المؤيد، شكرى بك العسلى ، عبدالوهاب [شريف هرنەدنسه بوذاتك « الانكليزى » لقبنى قوللانمق ايستەميور] توفيق بك الباسط ، عبدالحميدالزهراوى ، عبدالغنى‌العريسى ورفقاسى كبى ذوات معروفه‌يى برآنده اعدام ايتمش اوملرى ايمش .

١٠ — يالكز بونكله اكتفا ايتمه‌مشلر . بونلرك قادين ، چوجوق واركك نه‌قدر اقربا و تعلقاتى وارسه كافه‌سنى تبعيد ، و بوتون اموالى ياغما واملا كنى‌ضبط ومصادره ايتمشلر .

١١ — برادر مكرملرى اميرعبدالقادر الجزايرى‌الحسنى‌نك قبرينى‌ده پامال‌ايتمشلر .

ايشته شريف حسينك مبدأ تاريخ اختلالى‌اولان ٢ ـ حزيران ـ ٩١٦ تاريخندن ٢٧ ـ حزيران ـ ١٩١٦ تاريخنه قدر يكرمى‌بش كون ظرفنده بيك مشكلات ايله تدارك ايده‌بيلديكى اسباب اختلال .

شيمدى بوتون عالم اسلامك حسيات نجيبهٔ بى‌طرفانه‌سنه مراجعت ايديورم . برنجيدن سكزنجى‌يه قدر اولان‌ماده‌لر برحقيقى مسلمانك، شرافت ادعا ايدن برذاتك مقام خلافت اسلاميه عليهنه خروجنى ايجاب ايده‌جك شيلرميدر ؟ چونكه شريف حسينك سبب خروج اوله‌رق تعداد ايتديكى طقوزنجى اوننجى و اون‌برنجى ماده‌لر حقيقت حالده شريف حسينك انكليزلرله اتفاق ايچون مخابره‌يه باشلاديغى تموز ٩١٥ تاريخندن پك‌چوق صوكره واقع اولمش وبالخاصه شريف حسينك تشبثات اختلاليه‌سى نتيجه‌سى اوله‌رق دولتجه منافع عموميهٔ اسلاميه‌يى صيانةً اختيار ايدلمش تدابير مانعه جمله‌سندن بولنمش اولملريله شريف حسينك بونلرى‌سبب اختلال اوله‌رق تعداد ايتمكه حقى يوقدر .

مكهٔ‌مكرمه‌ده منتشر « القبله » غزته‌سنك ١٩١٧ سنه‌سى نسخه‌لرندن برنده شريف حسينك بر مكتوبنى كورمشدم . اليوم نزدمده بولنمديغى ايچون مع‌التأسف عيناً بورايه درج‌ايده‌مديكم بومكتوبده شريف‌حسين امراى‌عربدن اسمنى ويرمديكى بر ذاته خطاباً ديبوركه :

« بز تحريرالعرب امل مقدسنى امارت مكرمه‌يه تعيين ايلديكمز زماندنبرى تعقيب ايديورز . بواملك حصولى ايچون امراى عربله آره‌مزده دائما برحسن موانست تأسيسنه چاليشمقدن خالى قالمادق . عسير سفريمز اثناسنده‌كى افعالمز وتوركلرك امير ابن‌السعود عليهنه تشويق ايتدكلرى امير ابن‌الرشيدك حركات تجاوزكارانه‌سنه مانع اولمق اوزره اوغلمز عبدالله قومانداسيله سوق قوت ايديشمز بومساعيمزك درجه‌سنى اظهاره كافيدر والخ ... »

ايشته انطاق حق بوكا ديرلر . فى‌الحقيقه كندى اعترافى وجهله شريف حسين امارته تعيين ايلديكى كوندنبرى « خروج على‌السلطان » آمالنى بسليوردى . بوتون حجاز واليلرى اميرك بونيتنى آكلايور واستانبوله يازييوردى . هله وهيب پاشا بوخصوصده پك‌مصر بولنيوردى . لكن شريفك عزل وتبديلى ايچون لااقل ايكى فرقه‌نك‌مكهٔ‌مكرمه‌يه كوندرلمسى لازم‌كله‌جكنى ايلرى‌سورديكندن بالقان محاربه‌سندن صوكرا عربلرله آكلاشمغى داخلى پولتيقه‌سى ايچون دها موافق تلقى ايدن حكومت يكيدن برچوق قيل وقالى وسوء تفهماتى موجب اولمسى محتمل اولان بويله راديقال بر قرار آلمقدن توقى ايله‌مشدى .

حرب عمومى‌يه داخل اولدقدن صوكرا ايسه بالخاصه بن‌اميره بروسيلهٔ اختلاف واختلال ويرمه‌مك ايچون اوقدر صرف مساعى ايتدم‌كه بو مساعيمك درجه‌سى كنديسيله بر سنه‌دن زياده امتداد ايدن مخابراتمى نشرايتديكم زمان بالكليه تظاهر ايده‌جكدر .

سوريه اشرافندن بعضيلرينك اعدامنى شريف حسين بركبيره اوله‌رق كوستريور كرچه بواشخاصك سبب اتهاملرى ايچون وثائق « سوريه مسئله‌سنك حقيقتى » اسمنده‌كى قرمزى كتابده نشر ايتمش ايسه‌مده بووثائقدن بعضيلرينى بورايه‌ده درج ايتمكى فائده‌لى تلقى ايتدم .

شام فرانسز قونسلوسخانه‌سى

١٥ كانون‌اول ١٩١٣

خلاصه‌سى :

بعلبكدن « نحله مطران » پاشا حقنده

موسيو بومپار جنابلرينه

روم قتوليك كليساسنه مربوط وبعلبكك صاحب نفوذاهاليسندن برى‌اولان« نحله مطران » پاشا كچن هفته اورته‌سنده بنى ايكى كره زيارت ايتدى . «نحله مطران»پاشا بوندن ايكى‌اوچ سنه مقدم پارس‌عثمانلى سفارتى كاتبلكنده مستخدم ايمش؛بومناسبتله

بزم سیاسی سیالریمزدن بك چوغنی طانیور. پاشا «اتحاد وترقی» جمعیتنه انتسابی اولمقله برابر جمعیتله پك علاقه‌دار اولمدیغنی بکا اعتراف ایتدی ؛ علاقه‌سزلغی اودرجه‌که ، بنده‌کزه [اتحاد وترقی جمعیتنك سیاسی افلاسندن ، کنج تورکلرك خودبینلکلرندن] بحث ایتدی .

پاشا آرقداشلرندن برینك جهت عدلیه‌جه اولان ایشنی برای تسویه شامه عزیمتندن بالاستفاده بنی زیارت ایتدی ، برابر بولندیغمز مدت ظرفنده ـ وصورتله ادارۀ کلام ایدییوردی :

— سبب زیارتم ، لبنان وسوریه‌نك مستقبل حاملرینی مستفید ایده‌جك برمسئله حقنده (فرانسز رئیس حکومتنك اعلان ایتدیکی کبی) کوروشمکدر .

دوام ایله :

— حال مدافعه‌یه غیرصالحدر . بعلبك وبقاع وادیسنی لبنانه الحاق ایتدیرمکه قرار ویردك . اساساً بواراضی تقسیمات جغرافیه نقطۀ نظرندن لبنانه عائددر . فقط مقصدمزی تأمین ایچون فرانسز حکومتنك حمایه‌سنه احتیاجمز واردر . مسلمان ، خریستیان بوخصوصده هپمز متفقز ، ممانعت عثمانیه‌یه قارشوده طرز حرکتمز مقرردر . بعلبك اهالیسنك برقسمی بزم چته‌لریمزدر ، وشهر غیرقابل توصیف برموقعه مالك بولنمقده‌در : سوریه وداخله کیدن یوللرك اناختاری .

شیخ متوالی اسعد بك حیدر . مملکتمزك اك نفوذلی انسانی . « عبدالغنی الرفاعی » مسلمانلرك باشی وبن ، ـ ترکیا ایسته‌سین ایسته‌مه‌سین ـ مملکتمزی لبنانه الحاق ایتدیرمکه قرار ویردك . لبنانه عائد مسائل ایله اشتغال ایدن موسیو (قوژه) ایله بوخصوصده کوروشمك اوزره بیروته کیتمکی آره‌مزده قرارلاشدیردق ؛ فقط بعلبك منطقه‌کز داخلنده اولدیغندن کرك اسعد بك وعبدالغنی وکرك نامه ، سزی مسئله‌دن خبردار ایتمکی بروظیفه عد ایتدم .

« محله مطران » پاشانك افاداتی اوکنده‌بن غایت احتیاطلی داورانمقله برابر کندیسنه قارشو صوك درجه ملتفت بولندم . فقط مومی الیه برایکنجی دفعه بنی زیارته کله‌رك فرانسه‌یه قارشو یکیدن حسیاتنی دوکدی ، ومملکتی داخلنده هرهانکی برایش ایچون اولورایسه اولسون أمریمه آماده بولندیغنی بیان ایتدی . »

•

بیروت فرانسه جنرال قونسولاتوسنك سفارت ونظارته مرسل
۱۸ مارت سنه ۹۱۳ تاریخلی ترجمه‌سیدر

عربجه «الصلاح» غزته‌سی مدیری موسیو زینیه طرفندن امضا صاحبلری نامنه

اوله‌رق ویریلن بیانامه‌یی فائدۀ سیاسیه‌سنه بناءً لفاً تقدیمه مجبوریت کوردم. بو بیانامه سوریه ایچون سوریه‌لی اصلاحجیلر قومیته‌سنك خرستیان اعضالرینك موافقتیله تنظیم ایدلمشدر. بو خصوصده نظارته برقاچ دفعه‌لر معروضاتده بولنمشدم. صاحب امضالر بونلرك الك ایلری کلنلرندندر. بونلردن اووقات موسیو پیرطراد ایله اشبو قونسولاتو ترجمانی موسیو تونی اورتودوقس، موسیو زینیه ایله اصحاب املاکدن ارقش رومقاتولیك، اصحاب املاکدن موسیو هانی مارونی، دوقتور ثابت پروتستاندر. بونلرك هم‌مذهبلری نامنه ویردکلری مکتوبده سوریه خریستیانلرینك آرزولرینی وفرانسه‌یه اولان رابطه‌لرینی بیلدیرمشلردر. »

بیروت : ۱۲ مارت ۱۹۱۳

بیروتده سوریه فرانسه قونسلوسی موسیو قوژه جنابلرینه

« جنرال قونسلوس افندی.

زیرده واضع الامضا، بیروت ولایتی ایچون براصلاحات پروژه‌سی تنظیم ایتمك اوزره بتون جماعتلر طرفندن انتخاب اولنان هیئت عمومیه‌نك اجرا آت قومیته‌سی خریستیان اعضالری، فرانسه‌یی عثمانلی خریستیانلرینك حامیسی وسوریه خریستیانلرینك وطن متخذی عدایتدکلرندن مطالعات آتیه‌یی فرانسه‌نك سوریه قونسلوسنك نظر عاطفت کسترینه عرض ایله کسب شرف ایلرلر :

اولا : عثمانلی خریستیانلرینك وضعیتی،
ثانیاً : اجرا آت قومیته‌سی طرفندن تنظیم ایدیلن اصلاحات پروژه‌سی،
ثالثاً : سوریه خریستیانلرینك آمال ومطالبی.

بو مطالعاتك فرانسز حکومتنه تبلیغی ایله اعمال نفوذ ایلمسنی جنرال قونسلوسندن رجا ایدرلر.

عثمانلی خریستیانلرینك وضعیتی — ممالك عثمانیه‌ده‌کی خریستیانلرك وضعیتی هر زمانده حزین وآجیقلی ایدی. بووضعیت بالقان حربی وتورکلرك هزیمتی نتیجه‌سی اوله‌رق اولا ویرکولرك تزییدی، ثانیاً مسلمان تعصبنك تشددی، ثالثاً سوریه خریستیانلرینك مهاجرته تشویقلری صورتیله کسب وخامت ایتمکه باشلامشدر.

۱ — ویرکولرك تزییدی : تورك حکومتی اوروپاده غائب ایدیلن ولایتلره ترتب ایدن تکالیفی آسیا ولایتلرینه تحمیله توسل ایده‌جکدر وحتی شمدیدن ایتمشدر. بناءً علیه

تورك ادارەسنك ویركوللك طرح وجیابتی خصوصندەكی طرفكیرلكنی ، جور وجفاسنی طانیانلر بویكی یوكك بالخاصه خریستیان اهالی‌یه تحمیل اولنەجغندن شبهه ایتمزلر .

٢ — مسلمان تعصبنك تشددی : مسلمان تعصبی تورك پولتیقه‌جیلرینك النده قیمتلی و كناهدن مصون برعاملدر . بونلر دكلمیدركه صوك بالقان حادثاتی اثناسنده بوتعصبدن جر منفعت ایتمشلردر . بوندن شو دوغرو نتیجه چیقار : بالقان حربی مسلمانلرجه برحرب دینی، براهل صلیب محاربه‌سی ، صلیبك هلاله ، خریستیانلغك اسلامیته قارشی اتحادی اولەرق تلقی ایدیلیور . بونك ایچون مسلمانلر، خریستیانلرك ممالك عثمانیەدەكی موجودیتلرینی ، انحطاط وانهزامك سبب اولی ظن ایدییورلر . مسلمان ذهنیتی ، عثمانلی خریستیانلرینی امپراطورلغك اوزرینه چوكن فلاكتك سبب اصلیسی دشمن اصلی اولارق قبول ایدییور . خریستیانلر جور وجفایه وغدارلغك هر برصورتنه معروضدر . بوغدارلق مداخلهٔ اجنبیه‌یی دعوت ایده‌جك كبی آچیق وآشكار اولمیوب قپالی ومستور برغدارلقدركه بونكله تورك ادارەسی احراز تفوق ایدر وقوانینك مساعد تفسیر اولمسی كندیلرینه قیمتلی بریاردیمجیدر .

٣ — سوریه خریستیانلرینك مهاجرته تشویقلری : بالقان حربنك ابتداسندن بری ماكدونیا وتراكیا مسلمانلرندن بیوك برقسمی سوریه‌یه وبیروته هجرت ایتمشلردر. چوغالمغه یوز طوتان بوحركت طبیعیدركه قوت عمومیه ایله تشجیع ایدلمشدر . بوندن شو نتیجهٔ مهلكه چیقاركه خریستیانلرك ضررینه اولەرق سوریەدەكی خریستیانلرك موازنه‌سی قطع ایدلمش اولور . بونلر ذاتاً دینلری اعتباریله آمر مطلق وصاحب كل اولدقلرندن عددلرینك ازیجی برصورتده تزایدی بو آمریتی آرتدیرەجقدر . سوریه خریستیانلری ذاتاً شو وضعیتدن متأثر اولەرق برچوقلری آمریقایه هجرت ایتمشلردركه احوال مذكوره ایكی باشلی بر هجرته سببیت ویرمشدر : مسلمانلرك سوریه‌یه ، سوریه خریستیانلرینك آمریقایه هجرتلری ، نه‌قدر آزدوام ایدرسه ایتسون بو، سوریەده خریستیان عنصرینك قیصه بر مدت ظرفنده انقراضیدر .

اصلاحات پروژه‌سی — اوزمانلر رئیس وكلا بولونان موسیو پوآنقاره‌نك نطقنك ایرتسی كونی‌كه بونطقنده اوممتاز رجل حكومت توركیایی آسیا ایالتلرنده اصلاحات اجراسنه دعوت ایدییوردی ، تورك حكومتی كندی اختیاریله ولایتلرنده اصلاحات اجراسنه آماده بولوندیغنی بیلدیرمش ووالیلری اهالی‌یه اصلاحات پروژه‌سی تنظیم ایتدیرملكه دعوت ایله‌مشدر . خریستیانلر تجربهٔ ماضیه‌یه بناءً حكومتك صداقتنه نه‌درجه‌یه قدر اعتماد جائز اوله‌جغنی بیلیورلردی . بواصلاحات پروژه‌سی، كونك برنده اوروپاجه توركیادن بعض اصلاحات اجراسنه دائر واقع اوله‌جق تكلیفی لدی الحاجه عقیم براقدیرمغه یارایه‌جقدی . توركیا كویا اهالی طرفندن تنظیم ایدیلن وحقیقت حالده

کندی طرفندن تلقین ایدیلن اصلاحات پروژه‌سنده قاچاماق یوللری بوله‌رق اوروپاجه طلب ایدیلان اصلاحاتی رد ایده‌جك و بو مطالبك دوغریدن دوغری‌یه اهالیجه تنظیم ایدیلان اصلاحات پروژه‌سنده موجود اولمدیغی ادعاسنده بولنه‌جقدر. بونکله برابر بیروت خریستیانلری مسلمانلرله برابر اصلاحات پروژه‌سنك تنظیمنه اشتراك ایتمکه موافقت ایتمشدر. بونك ایکی سببی واردر: اولا؛ حکومت عثمانیه‌یی قیمت حقیقیه‌سی وارمش کبی کوسترمك ایسته‌دیکی پروژه مسئله‌سنده شاشیرتمق. ثانیاً؛ بو پروژه‌یه اقسام اداره‌نك هربریسی اوزرینه اوروپا قونترولی وضع ایتمك اساسنی ادخال ایتمك. بردفعه بو اساس بتون اعضالرجه قبول ایدیلنجه بتون اهالیجه اوروپانك یاردیمی اولمدقجه تورکیاده اصلاحات اجراسنك قابل اولمدیغی صورتنك غیرقابل رد وجرح اوله‌رق قبول ایدلمسی صورتیله تأسس ایده‌جکدر.

سوریه خریستیانلرینك آمال ومطالبی. — اصلاحات کرك اوروپانك یاردیمیله و کرك یاردیمی اولمقسزین تطبیق ایدلدیکی فرض اولنسه بیله بوجهت حل سوریه خریستیانلرینك حقیقی آرزوسنه تقابل ایتمز. بونلر فسخ اولنه‌مز صورتده فرانسه‌یه مربوط اولوب فرانسه‌نك دها و مدنیتنك حیرانی بولندقلرینی هیچ برزمان اونوتامایه‌جقلردر. بدبختلق کونلرنده‌کی شفقت واهتمامنك منتداریدرلر.

سوریه خریستیانلرینك بیوك املی سوریه‌نك فرانسه طرفندن ضبطیدر.

بو بویله اولمق اوزره زیرده وضع الامضا اعضالر بیروت خریستیانلری نامنه حرکتله سوریه نظامنامهٔ سیاسیه‌سنه موافق کله‌جك امور حلك علی الدرجات مرجح اولان بروجه آتی صورتده اوله‌جغنی اخطار ایدرلر.

١ — سوریه‌نك فرانسزلر طرفندن ضبطی (استیلاسی)

٢ — فرانسه‌نك فعلی حمایه ومراقبه‌سی آلتنده بیروت ولایتنه مختاریت کامله ویرلمسی.

٣ — هر ایکیسی‌ده فرانسه‌نك فعلی حمایه مراقبه‌سی آلتنده اوله‌رق بیروتك لبنانه الحاقی.»

امضالر:

میشل تونی	یوسف هانی	پیرطراد	ایوب ثابت
	رزق‌اه	خلیل زینیه	

[*] بو وثیقه‌لری دقتله اوقویانلر عربلری حمایه‌پرده‌سی آلتنده فرانسه حکومتنك سوریه‌یی اشغال ایچون نه‌قدر بیوك مساعی صرف ایتدیکنی اکلامقده قطعیاً مشکلات چکمزلر ظن ایدرم. انکلیزلرك عراق ایچون، فلسطین ایچون بسله‌دکلری آمالی،

[*] دیکر وثیقه‌لر کتابك نهایتنه ذیل اولنمشدر.

رجا ایدرم ، حرب عمومیدن ال بیلمه‌ین کیمسه وارمیدی ؟ بوانکلیز آمالندن تجاهل ایچون انسانك یافی‌الحقیقه بینسز ویاخود وجدانی صاتمش اولمسی ایجاب ایدر .

فرض محال اوله‌رق شریف حسین ، مقام خلافت علیهنه قیام ایچون انکلیزلرله مخابره‌یه باشلادیغی تموز سنه ۹۱۵ تاریخنده بوفرانسز آمالنه واقف دکلدی‌ده‌انکلیزلر کندیسنه مرسین وآطنه‌دن موصله قدر اولان خطك جنوبنده‌کی بوتون عربستان شبه‌جزیره‌سی اوزرینه قوریله‌جق برسلطنت عظیمهٔ عربیه وعد ایتدکلرندن وتورك سلطنتنك انقراض قطعیسنه ایسه بالکلیه قانع اولدیغندن تورکك بیقلدیغی آنده‌عربی قالدیرمق صورتیله عالم اسلامه برخدمت مبجله‌ده بولنمق‌املیله اختلاله قرارویرمشدی.

عبا سیر هنری ماقماهونك ٢٤ تشرین اول ١٩١٦ تاریخلی جوابنامه‌سی کندیسنی ایقاظ ایتمکه کافی کلمه‌دیسه سوریه‌ده اجرا ایتدیردیکم اعداملری متعاقب نشرایتدیکم وثیقه‌لر - که هربری فرانسز آمالی اثبات ایچون یکدیکرلرندن بلیغ بر حجت‌قاطعه عد اولونه‌بیلیرلر - نظر دقتی جلب ایتمه‌دیلرمی ؟ ایشـله‌مك اوزره اولدیغی جنایتك بویوکلی اثبات ایچون دلائل کافیه عد اولونه‌مادیلرمی ؟ سیر هنری ماقماهون مذکور ٢٤تشرین‌اول ١٩١٦ تاریخلی‌جوابنامه‌سنده لبنان‌ایله سوریه‌نك‌بعض‌اقسام‌ساحلیه‌سنك پك‌ده عرب‌عداولونه‌مایه‌جغی باخصوص‌سوریه‌نك‌بعض‌اقسامی حقنده‌فرانسه‌نك‌درمیان ایتدیکی مطالبی قبول ایتمه‌مك انکلتره ایچون ممکن اولامایه‌جغی دها اوزمان بیان ایدییوردی‌که بوندن نه‌مقصد اولوندیغی پك اعلا آکلاشیله‌بیلیردی. عراقی تورکلرك الندن آلدقدن صوکرا انکلیزلرك بونی عربلره بخش واحسـان ایده‌جکلرینه احتمال ویرمك‌ایسه منحصراً برحرص‌سلطنتدن ایلری‌کلمیورسه برعمای‌سیاسیدن‌بشقه برشیئه حمل اولونه‌ماز .

شریف فیصلك سـوریه‌ده اردو قرارکاهنده بولوندیغی زمان بونلری کاملاً کندیسنه سویله‌مش وعربلرك تورکلردن آیرلدقلری کون انکلیز و فرانسزلرك تحت اسارتنه دوشه‌جکلرینی وخلافت‌اسلامیه‌نك بالکلیه قدرتدن‌ساقط اوله‌جغی آکلاتمش ایدم .

ایشته شیمدی حرب‌عمومی بیتدی وانکلیزلر شریف حسینك اختلالی‌سایه‌سنده فلسطینده تورك اردوسنی تماماً مغلوب ایدرك سوریه وفلسطینی کاملاً اشغال‌ایتدیلر. باقالم ممالك اسلامیه نه منظره ارائه ایدییور ؟

خلیفهٔ اعظم عمرالفاروقك ملك اسـلامه برهدیهٔ کزینی اولان قدس شریفك کائن اولدیغی فلسطین قطعه‌سنی انکلیزلر ابدیاً اللرنده بولوندیره‌رق اوراده بر یهودی حکومتی طاسلاغی وجوده کتیرمك ایستیورلر .

اسکی لبنانه طرابلس شـام ، وبیروت ، صیدا وصور شهرلریله بعلبك وبقاع

قضالرینك علاوه‌سی صورتیله بویوك لبنان نامی ویرمك ایسته‌دكلری ساحه‌یه فرانسزلری یرلشدیریبورلر. بوتون خطهٔ عراقیه‌یه‌ده انكلیزلر تصاحب ایدیبورلر. خطهٔ حجازیه‌یی مستقل برحكومت طانیمق صورتیله بوعمومیتدن آییردقدن صوكره شام، حما، حمص وحلب شهرلرینی محتوی طولانی برساحه‌ده ینه فرانسز حمایه‌سی آلتنده برعرب امارتی وجوده كتیرمك نیتنده بولنیورلرسه‌ده فرانسزلر بوكاده راضی دكللر.

شریف حسینك اختلالندن استحصال ایتدكلری منافع عظیمه‌یه نه‌درجه‌یه قدر منتدار اولدقلرینی اثبات ایچون ایسه وقتیله كندیسنی «بیوك امیر» و (حامیٔ عرب) وسائره كبی عنوانلرله توقیر ایتمش اولان معهود «سوریه مركز قومیته‌سی» رئیسی شكری غانمك ١٢ تشرین‌اول ١٩١٩ تاریخلی فیغاروده نشر ایتدیكی باش مقاله‌یی زیره عیناً درج ایدییورز. [*]

بومقاله‌دن آكلاشیلیورکه برکون حجاز قرالی شریف حسینك شام، حما حمص وحلب شهرلری اوزرینه هیچ برحق تملك ادعاسی شایان التفات كورلمیور وكندیسیله اوغلی فیصل الكعادی انسانلر منزله‌سنه ایندیریلیور. وبرادر مكرم نامی ویردیكی امیرعبدالقادرالجزایری الحسنی‌نك خفیدی امیرعبدالقادری اخانهٔ اولدیرتمش اولمقله اتهام ایدییور. برانكلیز غزته‌سنده اوقودیغم برمقاله ایسه شریف حسینك الآن انكلیز پاره‌سیله مكه‌ده ادارهٔ امور ایتمكده اولدیغنی اعتراف ایدییوركه خطهٔ حجازیه‌نك معلوم اولان احوال ارضیه واقلیمیه‌سنه كوره بونك الی‌الابد بویله دوام ایده‌جكنه هیچ شبهه یوق.

بوحاله‌نظراً شریف حسینك اختلالی سایه‌سنده بركون «خادم‌الحرمین‌الشریفین» انكلیز قرالی حشمتلو بشنجی ژورژدن بشقه كیمسه دكلدر ظن ایدرم.

پك آشكاراوله‌رق كوریلیوركه انكلیزلر شریف فیصلی شام، حما، حمص وحلب شهرلرندن تشكل ایده‌جك اولان عرب‌حكومتنك امیری نصب‌ایتمكله آتیاً اورالره‌ده وضع ید ایتمك چاره‌سنی آرایه‌جق وبو صورتله مراكز عظیمهٔ اسلامیه‌نك كافه‌سنی اللرینه كچیرمش اوله‌جقلردر.

ایشته شریف حسینك اختلالندن طولایی عالم اسلامك باشنه كلمش اولان فلاكتلرك منظرهٔ حقیقیه‌سی! یكدیكری علیهنه حكومات خرستیانیه ایله اتفاق ایدن اندلس رؤسای عربینك شوكت اسلامیه‌یه ایندیردكلری ضربه، شریف حسینك خلافت اسلامیه‌یه ایندیردیكی بوضربه‌یه نظراً پك خفیف قالیر.

هله معاذالله «نعتحتحن‌القسطنیه...» حدیث شریفیله خلافت اسلامیه ایچون برمركز طبیعی اولدیغنی اشارت بیوریلان استانبولده اوروپالیلرك شمدی تصور ایتدكلری كبی «جمعیت‌اقوام» نامی ویریلان هیئت‌دولیه‌نك اداره‌سی آلتنه ویریله‌جك

[*] مقاله عیناً كتابك صوكنه ذیل ایدلمشدر.

اولورسه شریف حسینك اثر اخانتكارانه‌سی تكمل ایتمش اولور .

« سز حرب عمومی‌یه كیرمه‌مش اولسه ایدیكز بونتیجه‌لر ظهوره كلمزدی ! » دیه‌جك اولانلره یسه « بز حربه كیرمه‌مش اولسه‌ایدك بونتیجه‌لرینه تحصل‌ایده‌جكدی. زیرا فرانسز وانكلیز وروسلرك آمال استیلاسی شمدی طوغمش دكل عصرلردن بری تعقیب ایدیله كلمكده بولنمشدر . بناءً علیه حرب عمومیدن غالبیتله چیقاجق اولان بواوچ دولت مسكین و عاجز انسانلرك مالی پایلاشیر كبی بزم مملكتمزی پایلاشه‌جقلردی . اوزمان ایسه بز « امانةاللهی بلامدافعه عاصیلره ویرمش اولمق ذلت و حقارتنی قبول ایتمش اوله‌جقدق » جوابنی ویریرز .

انشاءالله بوركلر مصطفی‌كمال پاشانك اداره‌سی آلتنده توسل ایتدكلری صوك حركت‌ملیه‌لری سایه‌سنده كندی‌مملكتلرینی، عظمتلی استانبوللری وكوزل‌ازمیرلریله برابر قورتاره‌جقلر وبوحدود طبیعیه داخلنده ملتلرینك رفاهنی، مملكتلرینك عمرانی كافل تدابیره توسل ایده‌جكلردر . خاقان معظملری‌ده ینه اقطار اسلامیه‌ده ساكن اهل اسلامك طلب واصرارلریله مقام‌خلافتی اشغال ایده‌جك وربع مسكونده‌ساكن اسلامك مرجع دینیسی اوله‌جقدر .

شریف حسینك اخانتنه قربان اولان اقطار عربیه اسلاملرینك مظهر استقلال وحریت اوللرینه ایسه بوتون قلبمزله دعاخوان اوله‌جق واونلرك درد واللرینی كندی درد واللمز كبی تلقی ایدرك نشئه وسرورلرندن حظ دویاجغز .

اعاشه

كرك اردونك وكرك اردو منطقه‌سی داخلنده بولنان اهالینك اعاشه‌سی ایچون اتخاذ ایتدیكم تدابیردن خاطراتمده هیچ بحث ایتمك بیله ایسته‌مدیكم بومباحثی تعلق حسبیله دردنجی اردونك تاریخ حربنه درج ایتمكی ترجیح ایتدیكم حالده سوریه وبالخاصه لبنان اهالیسی قصداً آچلقدن اولدورمش اولدیغمه دائر حرب اثناسنده علیهمده برچوق یالان حوادثلر نشر ایدلش وبالخاصه ماندلشتام ، كتابنك پك مهم برفصلنی بوكا حصر ایتمش اولدیغندن الك نازك حسیاتمی رنجیده ایدن بو تزویراتی رد وجرح ایچون بوراده بعض حقایقی ذكر ایتمكی مناسب كوردم .

سوریه‌یه كلدیكم زمان ١٩١٤ سنه‌سی موسم حصادی كچمش مستحصللر فضله حاصلاتی قسماً تجاره صاتمش وقسماده انبارلرینه قویمشلردی . اعشار حاصلاتی ایسه‌كاملاً اردواحتیاجاتنه تخصیص‌اولونمشدی. اوسنه‌سوریه‌نك بركتلی سنه‌لردن‌بری اولدیغی ایچون كرك اردونك و. كرك اهالینك احتیاجاتنه كافی ذخیره موجود بولنیوردی .

شوقدر وارکه جبل لبنان ایله فلسطینك استحصالاتی، اهالیسی اداره یه کافی اولمادیغندن بورالره حوران وحمص وحماطرفلرندن ذخیره نقلی اقتضا ایدییوردی. معلومدرکه صلح زمانلرنده داخلدن اجرا ایدیله‌جك نقلیات مصارفی خارجدن لبنان وفلسطین سواحلنه اجرا اولنان نقلیات مصارفنه فائق اولدیغندن علی العاده سنه‌لرده سوریه‌نك بو اقسامی خارجدن ادخال اولنان ذخائر ایله اعاشه اولنور. حوران، حمص، حما وحلب کبی استحصال مراکزینك فضله‌ٔ حاصلاتی بالعکس اخراجاته تخصیص ایدیلیوردی.

حرب اثناسنده ایسه ادخالات واخراجات بالطبع ممکن اوله‌مایه‌جغندن جبل لبنان ایله فلسطینك اعاشه‌سی ایچون مراکز استحصالیه‌دن برچوق ذخائرك بورالره نقلی ضروری کورونیوردی.

استحصال مراکزینك اکثریتی سوریه ولایتنه تابع بولنیوردی. جبل لبنان اهالیسنك قحطدن تحفظ ایچون اشبو مراکزدن کلیتلی ذخیره مبایعات وسوقیاتنه باشلامش اولملری سوریه ولایتی داخلنده فیئاتك یوکسلمه‌سنی انتاج اتمش وبوتون سوریه‌نك اك غلبه‌لك شهری اولان شامده اتمکك فیئاتی یوکسلمش ایدی. آتیاً بو فیئاتك دها زیاده ترقی ایده‌جکنی نظر دقته آلان مجلس ادارهٔ ولایت ١٩١٥ سنه‌سی کانون ثانیسنده طوغری سوریه ولایتندن جبل لبنان وفلسطینه ذخیره اخراجاتی منع ایتمکه قرار ویرمشدی. بو قراردن اهالینك، لبنان وقدس متصرفلریله بیروت ولایتنك شکایتی اوزرینه خبر آلدم.

ولایتلرك امور ادارهٔ ملکیه‌لرینه مداخله‌یی آرزو ایتمه‌دیکمدن یالکز بو قرارك پك فنا نتیجه‌لر ویره‌بیله‌جکنی ودیکر واللر ومتصرفلرله برلشه‌رك بوکا برچارهٔ حل بولونمه‌سنی سوریه ولایتندن رجا ایتدم. فقط کوریوردم‌که قرارکاهك بولندیغی قدس سانجاغی اهالیسنك احتیاجاتی کوندن کونه آرتیور وجبل لبنانده ایسه احتیاجات داها شدید بر درجه‌یه واصل اولیوردی.

اساساً اخراجات ممنوعیتندن پك زیاده فائده کورولمیوردی. زیر قاچاقجیلر غایت ماهرانه تدابیره مراجعت ایدرك حوراندن لبنانه و کرك سنجاغندن قدسه حبوبات قاچیره بیلیورلردی بناءً علیه بورالرده ذخیره‌نك مقداری آز اولمامقله برابر قاچاق اشیا اولمق اعتباریله فیئاتی یوکسك بولنیوردی فیئات یوکسکدی دییورسه‌م هرحالده کیلوسی ایکی اوچ غروشی تجاوز ایتمیوردی. بوعرض ایتدیکم احوال ١٩١٥ سنه‌سی ایلك بهارینه قدر بویله‌جه دوام ایتمشدی.

علی العموم فلسطینده موسم حصاد نیسان نهایتنده باشلار. بناءً علیه بو موسمده فلسطینك ذخائری موجود، واهالی احتیاجاتی مبذولاً تدارك ایده‌بیلیر. فقط حاصلاتك مقدار عمومیسی اهالیٔ محلیه‌یی انجق یدی سکز آی اداره ایده‌بیلیر واوندن صوکرا خارجدن جلب ایتمك مجبوریتنده‌درلر.

سوریه ولایتنك موسم حصادی ایسه آنجق تموز ابتداسندن باشلار . بناءً علیه سوریه ولایتی مجلس ادارەسی ولایت موسم حصادینك حلولنه قدر ممنوعیتی رفع ایتمەمکدە اصرار ایدییوردی .

تام نیسان اواسطنده هیچ دە بکلەنەدیکمز بر فلاکت عظما قارشوسندە قالدق . بوتون سوریەیی اویله مدهش بر چکرکه استیلا ایتمش ایدی کە مایس ویا حزیران نهایتنده علی العموم سوریه داخلنده یاپراقلری چکرکەلر طرفندن یەنمش بر آغاج ویر چوق محللردە هنوز باشاقلانمامش اولان حبوبات چکرکەلرك معروض حرص اشتهاسی اولمشدی .

بو فلاکت طبیعیه بوتون امیدلری آلت اوست ایتمش وبوسنەیی ناصل کچیرەبیلەجکمزی دوشونمکە باشلامشدق . حلب و اطنه ولایتلری اعشاریله فضله حاصلاتی اوصیرەدە بشقه اردولرك احتیاجاتنه تخصیص ایدلمش اولدیغندن بوتون دردنجی اردو ایله سوریه وبیروت ولایتلری وجبل لبنان و قدس سنجاقلری و فضله اولەرق مدینه و حوالیسنك اعاشەسی سوریەنك داخلی استحصالاتنه مفتقر قالمشدی . اکر چکرکه بلاسنه معروض قالمامش اولسه ایدك اتخاذ اولونەجق تدابیر مخصوصه سایەسنده استهلاك مرکزلرینی متمادیاً بسلەمك امکانی بلکه بولەجقدق . فقط حاصلات عمومیه سنۀ سابقەنك آنجق نصفنی تجاوز ایدەبیلیوردی .

استانبولك امری موجبنجه اعشار ایله اعشارك بر فضلەسی اردو اعاشەسنه منحصردی . یعنی حاصلات عمومیەنك ربعی اردویە عائد بولنیوردی . ویردیکم امرلر موجبنجه بو اردو استحقاقی هر طرفدە اردو انبارلرینه قونولمغه باشلادی . وایلول نهایتنه قدر بو معامله اکمال اولوندی .

بر اجتماع عقد ایتمش اولان والیلرله متصرفلر ایسه حاصلات عمومیەنك بویوك شهرلرله لبنانلیلر آرەسنده نه صورتله تقسیم ایدلمسی مناسب اولەجغنه دائر مقررات مخصوصه اتخاذ ایتمشلردی . اولا سوریه ولایتندن حبوبات اخراجی ممنوعیتی رفع اولونمشدی . ثانیاً والیلر یکدیکرە معاونت اساسی دائرەسنده متخذ تدابیرە رعایت ایدییورلردی . فقط اساساً ذخیره مقدارینك احتیاجات عمومیەیه نظراً نقصان اولمسی بو تدابیردن منتظر فوائدی تأمینه مانع اولیوردی .

١٩١٥ موسم شتاسی اثناسنده اردو انبارلرندن کرك شام وکرك بیروت و قدس بلدیەلرینه وکرك جبل لبنان متصرفلغنه و بالخاصه مارونی پطریقیله بالعموم مارونی کلیسالرینه پك چوق معاونتلردە بولوندم . فقط بالفعل اعاشه اموریله هنوز اردو اشتغال ایتمیوردی .

١٩١٦ سنەسنك موسم حصادینك تقربنه یعنی مذکور سنەنك مارتنه قدر احوال بو صورتله دوام ایتدی . اوسنه اعاشۀ عمومیه ایشنه اردونك مداخلەسنی مناسب تلقی ایتدم . و عمومی بر تدابیر اتخاذ ایتمك اوزرە سوریه و بیروت وحلب و اطنه

والیلریله جبل‌لبنان و قدس متصرفلرینی قدسـده اردو قرارکاهنه دعوت ایتـدم . شام ، بیروت ، قدس ، حلب ، و اطنه کبی بیوك‌شهرلرله جبل‌لبنان سنجاغی‌ اهالیسی اعاشه‌سـنك تأمینی ایچون بر سنه ظرفنده نه مقدار ذخیره‌یه احتیاج اولدیغی تخمین وبوکا اردونك احتیاجنی‌ده علاوه ایتدك . مستحصل‌ولایتلرك حاصلات عمومیه‌سنی‌ده تخمین ایده‌رك اکر اعشار ایله اعشارك ایکی مثلی ذخائر هرطرفده پشین پاره‌ویریله‌رك مبایعه ایدیله‌جك اولورسـه بوندن استحصال ایدیله‌جك مقدارك احتیاجات عمومیه‌یه کافی کله‌جکنی آکلادق .

حاصلات مذکوره‌نك مبایعه‌سی ایچون معاشلی مأمورلر استخدام ایتمك پك زیاده مشـکلاتی و بعض سؤ استعمالاتی موجب اوله‌جغندن هر سنجاغك حاصلاتنی اهالیدن دولتجه تهدید اولونه‌جق مقطوع بر فیأت مقابلنده مبایعه ایدرك هر دورلو مصارفی کندیلرینه عائداولمق‌ا زره یوزده‌برمقدارتمتع مقابلنده شمندوفراستاسیونلرنده عسکری منزل انبارلرینه تسلیم‌ایتمك‌اوزره متعهدلر تدارکنی مناسب کوردك. بواساس دائره‌سنده برقرارنامه تنظیم وامضـا ایتدك . بوتون بومبایعات ایچـون مقتضی پاره اوانس اوله‌رق اردو بودجه‌سندن تسـویه اولنه‌جق واردو منزل انبارلری طرفندن بالاده عرض اولنان بویوك شهرلرله جبل لبنان متصرفلغنه تسلیم اولنه‌جق ذخائرك بدلی ولایت وسنجاقلر طرفندن پشیناً تأدیه ایدیله‌جکدی هرسنجاق داخلنده مبایعه اولونه‌جق ذخائرك فیئاتی مذکور سـنجاق مجلس اداره‌لرینك مضـبطه‌لریله تخمین ایتدیره‌رك تثبیت ایله‌دك . بومعامله غایت واسع معـاملات حسـابیه‌یه عرض احتیاج ایتدیکندن بونك اردو قرارکاهنده آیرجه بربورویه تودیعنی مناسب کوردم وبحریه محاسبه مدیری توفیق بکی بومعاملاتی تدویر ایتمك اوزره « اردومالیه مشاوری»نامیله اردو قرارکاهنه جلب ایتدم . اوصیراده استانبولده داخلیه ناظری طلعت‌بکك‌ریاستی آلتنده براعاشه تشکیلات عمومیه‌سی‌یاپلشدی. اردو منطقه‌سنده اتخاذایدیلن بوتدابیر عمومیه‌یی داها اول‌جه مالیه وداخلیه نظـارتلرینه عرض ایتمش اولدیغمدن طلعت بك سوریه منطقه‌سی ایچون بوتدابیری موافق بولمش‌ومبایعاته مدار اولمق اوزره سوریه‌یه ایکی‌یوز اللی‌بیك لیرالق بررأس‌المال تخصیص ایلمشدی .

ایشته بورأس‌المال واردو بودجه‌سندن بوکا علاوه ایتدیکم دیکر بر قاچ یوزبیك لیرا ایله ایشه باشلادق . قدس ، کرك ، حوران ، شام ، حما سـنجاقلری حاصلاتنك مبایعه‌سی ایچون محلی تجارلرینك الك متشبثلرندن متعهدلر تدارك ایدرك بونلرله غایت واضح وواسع شرائط داخلنده عقد مقاوله ایتدك .

زمان حصـادی پك ارکن باشلایان قدس سـنجاغنده بواصـول پك سهولت وسرعتله تطبیق اولوندی وآنیاً اردو انبارلرینه کیره‌جك ذخائرك پك‌کلیتلی اوله‌جغی

بیلدیکمدن مذکور انبارلرده نه‌قدر احتیاط ذخیره وارسه کافه‌سنی شام وبیروت شهرلریله جبل‌لبنان اهالیسنك اعاشه‌سی ایچون صرف ایتمکدن چکنمه‌مشدم.

اوسنه‌ایچون هرشیئك غایت بولنه‌جغنی واهالینك محتکرلرالندن قورتوله‌رق راحت برنفس آله‌جقلرینی دوشونیور وبوندن پك‌ممنون اولیوردم. فقط سوء طالعك سوریه وبالخاصه جبل‌لبنان وبیروت وقدس اهالیسی ایچون نه‌کبی شئامتلر حاضرلامقده اولدیغنی بیلمیورمشم.

اولا شریف حسینك حزیران ابتداسنده اعلان عصیان ایتمسی اوزرینه مدینه ایله حمان آره‌سنده کرك خط بوینده وکرك بحر احمر ساحلنده بولنان عربان مشایخنك عاصی طرفنی التزام ایتمه‌ملری ایچون مشایخ مرقومه‌یی شامه وقدسه دعوت ایتمش‌ایدم. بومشایخك معیتلرنده بولنان عربان ایله برابر تأمین اعاشه‌لری ایچون نه‌قدر ذخیره‌یه محتاج اوله‌جقلرینی کندیلرندن‌صوردم هر بریسنه آیده قاچ‌و اغون بغدای کوندرمك لازم کله‌جکنی تثبیت‌ایتدم. بونلره انکلیزلر طرفندن قیمه‌سی بر رغروشه ذخیره توزیع ایدلمکه باشلانمش اولدیغی خبر آلدیغم ایچون بزم طرفمزدن دخی او فیأت اوزرندن زخیره ویرلمسی و اوست طرفنك خزینهٔ دولتجه تأدیه اولونمسی استانبوله تکلیف ایده‌رك استحصال موافقت ایتدم.

ثانیاً، ینه بو اختلالك تسکینی وممکن اولورسه مکه اوزرینه برحرکت سریعه یاپیله‌رق شریف حسینك احماسی ایچون مدینه‌یه بعض قوتلر کوندرمکه باشلامش اولدیغمدن بوقوتلرك اعاشه‌سی ایچونده اورایه فضله ذخیره کوندرمکه مجبور اولمشدم. عینی‌زمانده مدینه ایله مکه آره‌سنده‌کی عربانی‌ده دشمن طرفنه کچمکدن محافظه ایچون مدینه اردو آنبارلرندن اوجوز فیأتله ذخیره صاتدیرمغی مناسب کوردم.

ایشته بو تدابیر اردو انبارلرنده‌کی احتیاط ذخیره مقدارینی توکتمکه باشلامش اولدیغی کبی بریاندن‌ده مارتده تخمین ایتدیکم اردو احتیاجاتنی تزیید ایتمشدی.

۱۹۱۶ حزیرانده برهفته مدتله أسن غایت صیجاق برشرق روزکاری حوران، حمص، حما وحلب حبوباتنه حس اولنور درجه‌ده سوء تأثیرات‌اجرا ایتمش‌اولدیغندن بوحادثهٔ سماویه‌ده استحصالات یکونتی تنقص ایتمشدی.

مع‌هذا مبایعاتی‌متعهدلره حواله‌ایتمش‌اولدیغم کرك، حوران، شام وحما سنجاقلریله بیوك شهرلرك اعاشه‌لرینه‌اردو آنبارلری طرفندن معاونت‌ایدلمکده دوام‌اولنیوردی.

تام اوصره‌ده سوریه اهالیسی اره‌سنده عثمانلی اوراق نقدیه‌سنك قیمتدن عاری اولدیغنه دائر مشئوم برپروپاغاندا‌باشلادی. وبونك نتیجه‌سی اوله‌رق اوراق تعهدیه‌نك قیمتی کوندن کونه دوشمکه باشلادی. اهالی، صاته‌جقلری ذخیره فیأتنك مسکوك آقچه ایله تأدیه‌سنی متعهدلردن طلب‌ایدییورلردی. بوکا ایسه بالطبع امکان یوقدی. مع‌هذا متعهدلرك مبایعات وتسلیماتی کمال اهمیتله دوام ایدییور وحلب سنجاغنده ایسه

بومبايعات والی مصطفی عبدالخالق بکك همت وفعالیتی سایه‌سنده امانةً اداره اولنیوردی.

نهایت شریف فیصلك شامده کندیسنه طرفدار ایدیندیکی برقاچ خائنك تأثیریله حوران سنجاغنك برناحیه‌سنده، حاصلاتی متعهدلره صاتمامق بهانه‌سیله موضعی برقیام باش کوستردی. مدینه‌یه سوق ایتمك اوزره احضار ایتدیکم وفقط موقةً برفکر مخصوص ایله حوران سنجاغی مرکزی اولان درعا استاسیونن‌ده اجتماع ایتدیردیکم قوهٔ عسکریه‌یی بوقیامك تسکیننه مأمور ایتدیکم کبی قیامك اسباب خفیه‌سنی تدقیق ایتمك اوزره سوریه والیسی تحسین بکك محل وقعه‌یه عزیمتنی رجا ایتدم.

اوصره‌ده سوریه‌یه یکی کلمش واحوال محلیه‌یی وشریف حسینك اختلالندن متولد طاشقینلقلرك درجه‌سنی هنوز آکلایه‌مامش اولان تحسین بك قیامك اسبابی اوله‌رق اوته‌کی بریکی طرفندن ایلری سوریلن ژاندارمه‌لرك ظلم واعتسافی روایاتنی ودها سائر تزویراتی عین حقیقت اوله‌رق تلقی ایتمش ومتعهدلر واسطه‌سیله ارزاق تدارکندن حوران سنجاغنك استثنا ایدلمسنی وشام شهرینك اعاشه‌سنی کندیسی درعهده ایده‌جکنی تکلیف ایتمش اولدیغندن، آتیاً وسیلهٔ قیل وقال اولمامق وبرمسئول والینك تکلیفنی رد ایتمه‌مش اولمق ایچون مطالباتنی قبول ایتدم. فقط حوران سنجاغی حاصلاتنك مبایعه‌سی ایچون متعهد اصولندن صرف نظر ایدیلوب‌ده کرك وحما سنجاقلرنده بو اصولی ابقا ایتمك مساوات قاعده‌سنه مغایر اوله‌جغندن بعدما قدس مقرراتی احکامی کاملاً منفسخ اولمق وجبل لبنان وبیروت اهالیسی اعاشه‌سیله اردو قطعیاً اشتغال ایتمه‌مك اوزره متعهدلرله منعقد مقاولاتی فسخ ایتمش اولدیغمی جواباً بیلدیردم.

ایشته بی‌چاره جبل وبیروت اهالیسنك مبدأ فلاکتی بودر.

اردو طرفندن اهالینك اعاشه‌سنه قاریشلمایه‌جغنی وعلاقه‌دار والیلرله متصرفلرك بر داها اجتماع ایدرك بوبابده اتخاذ تدابیر ایتملری لازم کله‌جکنی تعمیماً اشعار ایدنجه والی ومتصرفلر طوپلانه‌رق بعض چاره‌لر دوشوندیلر. سوریه والیسی شامك اعاشه‌سی ایچون حوراندن وشام مرکز سنجاغندن مبایعات یاپه‌جغنی، بیروت وجبل لبنان ایچون حما سنجاغنك حمص قضاسنی سربست راقه‌جغنی وکرك سنجاغی قدسه تخصیص ایده‌جکنی وعد ایتمشدی. فقط احتکاره پك زیاده منهمك اولان مستحصل صاتجاقلر اهالیسی اردونك تضییق اوزرلرندن قالقنجه ذخیره‌لرینی کاملاً صاقلامشلر وآلتون اقچه بش وحتی اون غروش آلمادقجه صاتمامغه باشلامشلردی. بیروت وجبل لبنانلی برچوق تجار تدارك ایده‌بیلدکلری وسائط نقلیه ایله بوراره جلب ایتدکلری ذخائری صاتون آلدقلرندن اوچ درت مثلی فضله برفیأت ایله صاتیورلر وبوندن طولایی ذره قدر عذاب وجدانی دویمیورلردی،

فی‌الحقیقه دها بوسنه‌نك مایس وحزیرانده باشلایان مشکلات اعاشه اغستوس

وایلولده وداها صوکره‌لری ایله فجیع بر شکل آلمشدی‌که اهالیدن برچوقلری غداسزلقدن عادتا اسکلت حالنه کلمشلردی .

بیروت والیسی عزمی بکله جبل لبنان متصرفی منیف بکك صرف ایتدکلری بونجه مساعی قطعیاً مفید اوله‌میوردی . بیروت والیسی فقرایی اعاشه ایچون بیروتده اهالی مطبخلری آچدیرمش و بر ادره‌فقرایه مجاناً اتمك ویره‌جك توزیعنه چالیشیوردی . علی منیف بکده بر چوق تدبیره توسل ایتمشدی . فقط احتیاجك کثرتی قارشوسنده حاصلاتك پك جزئی اولمسی بو زواللیلری شاشیرتیوردی .

اهالی اعاشه‌سی ایچون اردو انبارلرندن معاونت ایتمه‌یه‌جکمی یازمش اولدیغم حالده بالطبع اهالینك بو منظرهٔ سفیلانه‌سی قارشوسنده سیرجی قالمق ممکن اوله‌میه‌جغندن اردو انبارلری طرفندن موجود نسبتده معاونت ایتمکدن کری دورمایوردم. بوتون دولت مکتبلریله بیروت آمریقان طلبه‌سنك ومهاجم دولتلر تبعه‌سندن بیروتده قالمش اولان عائله‌لرك ، بوتون مارونی ومذاهب سائره رؤسای روحانیه‌سنك ومأمورین ملکیه‌نك ورسمی وخصوصی خسته‌خانه‌لرك بر سنه‌لك اعاشه‌لرینی قسماً مجاناً وقسماً اجرت‌مقابلنده کاملاً اردو انبارلرندن ویردم. بالخاصه مارونی پطریقیله اونك تحت حمایه‌سنده بولنان دارالایتام ومؤسسات دینیه ایچون ۱۹۱٦ سنه‌سنده بلابدل اوچیوز بیك کیلو ذخیره ویردیکم کبی ۱۹۱۷ سنه‌سنده دخی کرك پاره وکرك ذخیره ایله معاونت ایتدم .

لکن بیروت وجبل لبنانك درت یوز بیکی تجاوز ایدن نفوس عمومیه‌سنك اعاشه‌سی ایچون بو معاونتلر هیچ مثابه‌سنده ایدی . بن ایستیوردم‌که بو زواللیلر ایچون بهمه‌حال خارجدن ، اسپانیا ویا آمریقا طرفندن بر معاونت مخصوصه‌ده بولونولسون. بونك ایچون مارونی پطریقی طرفندن پاپا حضرتلرینه بر مکتوب یازدیره‌رق اسوچره سفیرمز واسطه‌سیله پاپایه تقدیم ایتدیردم . آمریقان کلیساسی مدیری دوقتور بلیس طرفندن رئیس جمهور میستر ویلسونه رجا ایتدردم . استانبوله دفعات عدیده ایله یازارق اسپانیا قرالی ، آمریقا رئیس جمهوری ، پاپا حضرتلری والحاصل هرکیم واسطه‌سیله اولورسه اولسون بیروته خارجدن بش اون بیك طون ذخیره وبرچوق اجزای طبیه یتیشدیرلمزسه بی‌کناه اهالینك دوچار فلاکت اوله‌جقلرینی وآچلقدن وساری خسته‌لقدن تولد ایده‌جك مدهش وفیاتك اوکنی آلمق نجه ممکن اوله‌میه‌جغنی بیلدیردم بر آرالق عادتا استهزا قبیلندن پك جزئی برشی قدس قواسنه توزیع اولنمق اوزره آمریقا سیه‌نستلری طرفندن یافه‌یه کوندرلمشدی . بونلری کتیره‌نلر ایسه منحصراً قدسده سیونستلك پروپاغانداسی یاپمق ایچون برچوق اوراق مطبوعه‌یی‌ده برابر کتیرمك کبی مناسبتسزلکدن کری دورمامشلردی .

وینه بر آرالق ایکی بیك طون ذخیره‌نك آمریقا رئیس جمهوری واسپانیا قرالی

طرفندن كوندرلمك اوزره اولديغى خبر آلمشدق . حتى واپورك اسكنديه‌يه كلديكنى ده بزه سويله‌مشلردى . اوزمان ائتلاف دولتلرى ايشه مداخله ايتديلر . بو ذخيره‌لر بيروته چيقارچيقماز ، بزم طرفمزدن مصادره اولونه‌رق اردويه تخصيص اولنور ايمش . بناءً عليه كاملاً اهالى‌يه صرف ايديله‌جكى حقنده تأمينات آلمادقجه واپورك بيروته عزيمتنه مساعده ايده‌مزلرمش . برچوق مخابراتده بوخصوصده جريان ايتدى . ونهايت تاريخى خاطرمده قالمامش اولان برزمانده بكا صورمشلردى‌كه بوذخيره‌لر بيروته كلديكى حالده توزيع قوميسيوننده پاپانك بيروت وكيلى ايله بر ايكى آمريقالينك بولنماسنه مساعده ايدرمى‌يم ؟

جواباً ديدم‌كه : « بوذخيره‌لر بورايه كلسونده توزيعاتى ايچون ايسترلرسه كاملاً آمريقالى انكليز و ايتاليانلردن مركب بر هيئت تشكيل ايده‌رم و ايسترلرسه ائتلاف دولتلرى طرفندن مأموراً كوندريله‌جك برايكى ذاتى‌ده بوقوميسيونه داخل اولمق اوزره بيروته قبول ايدرم . الويركه ذخيره‌لر بورايه كلسون وخلق آچلقدن قورتولسون . زيرا بونجه بى‌كناه وطنداشك آچلق وسفالتدن هركون سوقاقلرده دوشوب دوشوب اولديكنى كورمك كبى اليم وجانخراش برمنظره‌دن بيقدم اوصاندم . »

بوجوابمده انور پاشا طرفندن آمريقا سفيرى ميستر « الكوسه » نقل اولنمشدى . فقط بونكده تأثيرى كورولمه‌دى . وبالعكس ائتلاف دونماسى بيروت ساحلنده‌كى آبلوقه‌يى تشديد ايديوردى . بيروت ولبنانك اعاشه‌سى ايچون يلكنلى كميلرله وينه سوريه‌نك ديكر ساحللرندن ارزاق جلبنده‌ده توسل ايتدم . بوصورتله دشمن جاسوسلغنده پك زياده سهولت بخش ايتمش اوله‌جغمى نظردقته آلماديغم حالده دشمن سفائن حربيه‌سى بو كميلرى برر برر باطيرمقدن ذوق آليوردى .

اوصره‌ده جبل لبنانك عين‌طورا مناسترنده بيك ارمنى چوجوغى استعابنه كافى بر ايتامخانه كشاد ايتديرديكم كبى شامده‌ده برچوق ارمنى يتيم وطول قادينلرينى ينه اردو طرفندن اعاشه ايديوردم . بوتون سوريه داخلنده‌كى مأمورين دولتله عائله‌لرينى اردو انبارلرندن ياپديغم معاونتلرله بسليوردم . ذخيره مبايعه‌سى ايچون قدس روم اورتودوقس پطريقنه دولت طرفندن يكرمى بش بيك ليرا اقراض كبى مجاناً برچوق بوغدايلر ويردم . قدسده‌كى يهودى وخرستيان ايتامخانه‌لرينه ، آمريقان قولونيسى دنيلان وتقريباً ايكى يوز نفوسه بالغ اولان بر مذهب مخصوص سالكلرينه ، قدس روس مناسترلرنده بولنان تاركهٔ دنيا قادينلره ، حوران وكرك سنجاقلرنده اسكان ايدلمش اولان قادين ، أركك وچوجوق ارمنى مهاجرلرينه وبالخاصه وينه مهاجرلرك يتيملرى ايچون حلبده‌دوقتور آلتونيان افنديتك كريمه‌سى ايله‌بر آلمان شوه‌ستر طرفندن تأسيس اولنان ايكى ايتامخانه‌يه ، آناطولى شمندوفر خطى مأمورلرينه خلاصه‌احتياج

وسفالتلرینی خبر آلدیغم ویا کوزمله کوردیکم اسلام وخرستیان بوتون انسانلره پاره‌لی پاره‌سز برچوق ذخیره‌لر ویردم . بونلرك هیچ بریسی رسمی وظیفه‌مك ایجاباتندن اولمسی اعتباریله یاپیوردم . چونکه بناءً اردو قوماندانی اولمق اعتباریله اهالینك اعاشه‌سیله قطعیاً وظیفه‌دار دکلدم . فقط هر برینی جداً کندی شخصمدن زیاده سودیکم وطنداشلریمك سفالت الیمه‌سنی کورمك بنم ایچون تحملسوز بر منظره اولمق اعتباریله بعضاً اردویی بیله آچلق تهلکه‌سنه معروض براقه‌رق بومعاونتلری یاپیوردم .

هر نه زمان بیروت ویا جبل لبنانه اینه‌جك اولورسه‌م برابرمده آلتی یدی واغون ذخیره کوتوریور ومراجعت ایدن فقرایه مجاناً توزیع ایدیوردم .

حتی بر آرالق ذخیره او درجه‌لرده کسب ندرت ایتدی‌که متفق وبی طرف قونسلوسلره بیله اردو انبارندن ارزاق اعطاسنه مجبور اولدم .

بالخاصه آمریقان کلیه‌سی ۹۱۷ و ۹۱۸ سنه‌لرنده تدریساتنه دوام ایده‌بیلمش ایسه منحصراً اردو انبارلرندن ویردیکم حبوبات وارزاق سائره سایه‌سنده موفق اولمشدر .

بیروتده بنم تشویقم ووالی عزمی بکك حمایه وفعالیتی سایه‌سنده کشاد وادامه ایدلمش اولان اعمالاتخانه‌لرده اوچ بیکی متجاوز کنج قیز وقادین چالیشیور و اردو انبارندن ویردیکم ذخیره‌لرله کونده بر اتمك وآیروجه یومیه آلیورلردی . بوتون بومصرفلر حکومت عثمانیه طرفندن اختیار اولنیوردی .

بو حقیقتلری بیروت آمریقان کلیه‌سی مدیریله معلملری ، مارونی پطریقیله شام وقدس روم واورتودوقس پطریقلری ، حرب عمومی اثناسنده بیروتده بولنمش اولان فرانسز وایتالیان عائله‌لری ، بالعموم متفق وبی طرف قونسلوسلر انکار ایده‌مزلر وهر زمان ادای شهادتدن کری طورمازلر ظن ایده‌رم .

حقیقت بویله ایکن بنم سوریه خرستیانلرینی بالخاصه جبل لبنان اهالیسنی قصداً آچلقدن اولدیرتمش اولدیغمی ادعا ایدن سفیر مورغنتاو ایله مانداشتامك نه قدر بیوك بریالان ارتکاب ایتدکلری ثابت اولور ظن ایدرم .

مانداشتامك کتابنك ۳۳۸ و ۳۳۹ نجی صحیفه‌لرنده مندرج غزته مقاله‌لری تماماً یالان وآلچاقجه اویدورولمش افترالردن عبارتدر .

کندی شخصم ایچون بویله اولدیغی کبی ۱۹۱۵ سنه‌سی نهایتنده سوریه‌یی تفتیشه کلمش اولان انور پاشانك جبل لبنانه ذخیره کوندرلمسی منع ایتمش اولدیغنه دائر فقره‌ده بالکلیه یالاندر . بن بوتون بالاده تعداد ایتدیکم مجانی معاونتلری سلسلهٔ مراتب اعتباریله آمرم اولان انورپاشادن استیذان ایتدکدن واونك موافقتنی استحصال ایلدکدن صوکرا یاپدم . بناءً علیه بو معاونتلردن بکا براجر معنوی مقدر ایسه انور پاشانك‌ده بو اجر معنوی‌یه حق اشتراکی واردر .

جبل لبنان وبیروتده آچلقدن أولمش اولان اركك ، قادین وچوجقلردن دولایی بکا بر معنوی وبال ومادی مسئولیت توجه ایتمیه‌جکی کبی بونك انور پاشایه‌ده قطعیاً برجهت تعلقی اولمایه جقدر .

مسئولیت معنویه ووجدانیه اولا مملکتی علیهنه خائنانه اختلال ایدرك سوریه‌نك اعاشه موازنه‌سنی وشرائط عمومیه‌سنی برباد ایتمش اولان شریف حسین ایله اولادینه ثانیاً بیروته ، ایکی اوچ آیده بر اون بیك طون ویافه‌یه ینه بومدتلر ظرفنده یالکز ایکی اوچ بیك طون ذخیره کوندرمکه مساعده ایتمه‌مش اولان ائتلاف دولتلرینه عائددر .

اونلرك مقصدلری پك اعلا آکلاشیلیوردی‌که ؛ اکر لبنان وبیروت اهالیسنی اعاشه‌جه تضییق ایده‌جك اولورلرسه بونلری اختلاله تشویق ایده‌بیلیرلر . وایشته بونك ایچونده عاصیلره التحاق ایدن بحر احمر سواحلی عربانده هردرلو ییه‌جك ایچه‌جکی وسائر هرنوع اشیایی پك اوجوز فیئاتلرله وحتی بعضاً پاره‌سز اوله‌رق توزیع ایدییورلر . ولبنانلیلره دیمك ایستیورلردی‌که . «مادامکه آچلقدن اولیورسکز . باری اختلال ایدیکزده تورکلری مملکتکزدن طرد ایدیکز . او زمان سزه هرشیئی ویره‌جکز . اختلال اثناسنده بالطبع آچلقدن اولدیککز قدر اولمزسکز ! »

فقط بو افندیلر اونوتیوردیکه بنم اداره ایتدیکم مملکتلرده ویا هیچ اولمزسه بر قدرتمك یتیشه‌بیله‌جکی یرلرده قولای قولای اختلال ایدیله‌مز . بن سوریه‌ده آلتی عصرلق بر سلطنتك ودرت بچق عصرلق برخلافت معظمه‌نك حقوق حاکمیتی محافظه‌یه مأمور اولمش ، بومأموریتمك تحمیل ایتدیکی مسئولیتلری مدرك اوله‌رق هردرلو تدابیره توسل ایله‌مشدم . نته‌کیم تافلسطین اردومزك بالکلیه اضمحلالنه قدر سوریه‌ده بالفعل اختلاله کیمسه جسارت ایده‌مه‌مشدر . بن لبنان وبیروت اهالیسنك اعاشه‌سنی تأمین ایچون بوتون موجودیتمله تدابیر اتخاذ ایدرکن ائتلاف غزته‌لری بواهالی‌یی اختلاله تشویق ایچون بیك دورلو وسائطه مراجعت ایدییورلر وبوجمله‌دن اوله‌رق بنم اهالی‌یی اولدیرمك ایچون قصداً ذخیره ادخالاتنی منع ایتدیکمی سویلیورلردی .

آچلق وتلفاتك مسئولی بنمی یم؟ دیه صوردیغم پطریقلر ماندلشتامك کتابنك ٣٥٤ ، ٢٥٥ ، ٣٥٦ نجی صحیفه‌لرنده مندرج مکتوبلرله جواب ویردیلر بوجوابلردن ائتلاف دولتلری پك اعلا اکلایه‌بیلیرلردی‌که بو پطریقلرك تمثیل ایتدکلری صنوف اهالی اختلال قدرتنی حائز دکللردر . زیرا اویله برقدرتی کندیلرنده کورسه‌لرفرانسه حقنده‌کی تمایلاتی هیچ کیمسه‌نك مجهولی اولمایان مارونی پطریقی بویله بر جواب یازمادی .

بن بوجوابلری سوریه ولبنانده آچلقدن اولن اولمادیغنی ادعا ایچون نشر ایتمه‌دم اولا بو اولومك مسئولی بن اولمادیغمی اثبات ایتمك وثانیاً ائتلاف قوماندانلرینه لبنان وسوریه‌نك اختلالنه پك نافله منتظر اولدقلرینی آکلاتمق ایچون نشر ایتدیردم .

بریاندن ومکتوبلری نشر ایتدیرزکن برطرفدن‌ده مارونی پطریقی واسطه‌سیله پاپا حضرتلرینه و بیروت آمریقان کلیه‌سی مدیری ایله قدس آمریقان قونسلوسی دوقتور «کنزه‌ره» طرفلرندن آمریقا رئیس جمهوری مستر ویلسونه مراجعت ایدزك بورالرده اهالینك سفالت واچلقدن اولدکارینی غایت آچیقلی برلسان ایله بیلدیرمکدن گری دوزمیوردم .

بناءً علیه لبنان وبیروت اهالیسنی آچلقدن اولدیرمش اولمقلغمی اتهامه قالقیشان انسانلك برقصده مخصوص ایله یالان سویله‌مکده اولدقلرینی بردها تکرار ایدرك بوبحثه نهایت ویریورم .

اعمار مملکت

یوللر — استانبولدن سوریه‌یه اثنای ورودمده پوزانطی ایله طرسوس واسکندرون ایله حلب آره‌سنده‌کی یوللری نه قدر فنا برحالده بولمش اولدیغمی یوقاریده بالمناسبه عرض ایتمش ایدم . اوصره‌ده سوریه‌یی آناطولی‌یه ربط ایدن نه‌بر شوسه نه‌ده بر شمندوفر واردی. بغداد شمندوفر خطی انجق پوزانطی‌یه‌قدر گیدیور وآره‌ده‌تمش سکسان کیلو متره‌لك بر فاصله براقدقدن صوکرا طرسوسدن باشلایه‌رق عثمانیه‌یه قدر برقسم خط آطنه اووه‌سنده ایشلیوردی . اوندن صوکرا جبل برکت طاغلری آراسندن کچن تقریباً کیلومتره‌لك اقسام دردست انشا بولنیور ونهایت قاطمه‌دن اعتباراً حلبه قدر اولان قسم ایشله‌یه بیلیوردی .

پوزانطی ـ طرسوس شوسه‌سی پك چوق تعمیراته محتاج اولدیغی کبی عثمانیه‌دن قاطمه‌یه قدر اولان یول همان همان عربه مرورینه بیله مساعد دکلدی . بوندن آکلاشیله‌بیلیورکه سوریه‌ایله آناطولی‌ارەسنده قره‌دن امین برطریق مواصله‌یوقدی. حالبوکه حلب‌ـعثمانیه‌ـاطنه‌ـطرسوس‌ـپوزانطی استقامتی سوریه ، بغداد ودیاربکر حوالیسنی آناطولی‌یه ربط ایدن یگانه طریق مواصله ایدی . پك اوزون ومشکل اوله‌جغی دها مبدأنده آکلاشلمش اولان بوعظیم سفر ایچون بوحال نه‌قدر الیم ونه درجه‌لرده جالب نظر دقت ایدی .

بناءً علیه دها هنوز حلبده بولوندیغم اثناده پوزانطی ـ طرسوس شوسه‌سنك مکملاً تعمیرینه اطنه والیسی اسماعیل حقی بکی مأمور ایتدیکم کبی عثمانیه‌ـاصلاحیه

ـ قاطمه طريقنك اطنه ولايتى داخلنه مصادف عثمانيه ـ اصلاحيه قسمنك انشاسى‌ده ينه مشاراليهه وحلب ولايتنه مصادف اصلاحيه ـ قاطمه قسمنى حلب واليسى جلال بكه حواله ايتمشدم. حلب ـ اسكندرون شوسه‌سنك تعميرينه دخى والئ مشاراليه جلال بك حسب الوظيفه مأمور بولنيورلردى. ولايت سرمهندسلرينه معيتنه كافى درجه‌ده ضابطان وعمله طابورلرى ويرمك وبرچوق آلات وادوات تدارك ايدرك انشاآتى متمادياً تعقيب ايتمك وتأخر انشاآت ايچون هيچ بر معذرتى قبول ايتمەمك ولزومى اولان پاره‌يى اردو بودجه‌سندن صرف ايلمك سايه‌سنده سوريه‌يه ورودمدن سكز آى صوكره حلبدن قاطمه و اصلاحيه اوزرندن يوزنطى‌يه قدر اوتوموبيل ايله كيتمك امكانى حاصل اولمشدر.

ايشته بوسايه‌ده‌دركه ١٩١٥ سنه‌سى نهايتلرنده پوزانطى ايله طرسوس وعثمانيه ايله اصلاحيه آره‌سنده قاميون ـ اوتوموبيل منزل پوسته‌لرى تأسيس ايتمك ودردنجى، آلتنجى وايكنجى اردولره استانبولدن سوق اولنان نامتناهى جبخانه وهرنوع مالزمه‌يى نقل ايده‌بيلمك ممكن اولمشدر. بنه بومدت ظرفنده حلب ـ اسكندرون شوسه‌سى دخى يك كوزل تعمير ايديله‌رك هرموسمده اوتوموبيللرك مرورينه مساعد برحاله كتيرلمشدر.

سوريه‌يه كلديكم زمان سوريه آناطولى آره‌سنده برخط مواصله بولنماديغنى كورديكم كبى سوريه ايله فلسطين آره‌سنده دخى شوسه مواصله‌سى اولماديغنى كمال تأثر وحيرتله كورمشدم. بومواصله‌يالكز شام ـ درعا ـ حيفا شمندوفرينه‌انحصار ايدييور وبوخطدن اعتباراً قدسه وسينا چولنه طوغرى هيچ برطريق مواصله‌بولنميوردى. حالبوكه ـ قنال سفرى نظردقته آلينماسه‌بيله انكليزلرك فلسطينه‌قارشواجرا ايده‌جكلرى هرهانكى برتجاوزه قارشو كرك عسكر وكرك مالزمه نقل ايده‌بيلمك ايچون بوايكى قطعه آره‌سنده غايت امين طرق مواصله بولنماسى ايجاب ايدردى. اوزون اوزادى‌يه تدقيقات اجراسندن صوكرا شام ـ قنيطره ـ جسرنبات يعقوب ـ طبريه ـ ناصره ـ عنوله ـ جنين ـ نابلس شوسه‌سيله عمان ـ سلط ـ اريحا شوسه‌سنك انشاسنه قرار ويردم. اساساً نابلس ايله قدس واريحا ايله كذلك قدس آره‌سنده اسكيدن انشا ايدلمش رر شوسه موجود بولنديغندن بالاده عرض ايتديكم ايكى طريق انشا اولنورسه برى شامه وديكرى حجاز تيمور يولى اوزرنده كائن عمانه ايصال ايدن ايكى شوسه ايله بوتون فلسطين منطقه‌سى سوريه منطقه‌سنه ربط ايدلمش اولوردى. بونلردن برنجيسنك طولى يوز يتمش وايكنجيسنك طولى‌ده اللى بش كيلو متره ايدى. برنجى قنال سفرندن عودتمدن صوكرا فلسطين منطقه‌سى‌قوماندانلغنه تعيين‌ايتمش اولديغم مرسينلى جمال پاشا ايله كوروشه‌رك بويوللرك انشاآتى‌درعهده ايتمسنى كنديسندن رجا ايتدم.

يالكز شام ـ قنيطره قسمی شامه پك يقين اولديغندن بوقسمك انشاآتیده سوريه واليسی خلوصی بكه حواله ايله‌دم . اردوجه تدارك اولنان بر چوق آلات وادوات وينه اردوجه تخصيص اولنان عمله طابورلری سايه‌سنده ١٩١٥ سنه‌سی كانون اولنده بويوللر دخی هرنوع اوتوموبيلك مرورينه‌مساعد برحاله كتيرلمشلردركه حتی ١٩١٦ سنه‌سی شباطنده سينا چولی تفتيشه كلمش اولان انور پاشايی قدسدن عمانه قدر اوتوموبيل ايله سياحت ايتديرمشدم . كرك شام ـ قنيطره ـ طبريه ـ ناصره ـ عفوله ـ جنين ـ نابلس ـ قدس يولی اوزرنده وكرك قدس ـ اريحه ـ سلط ـ عمان ـ شوسه‌سی اوزرنده هرنوع انبارلری وخسته‌خانه‌لری وعسكرله حيواناتك استعماله كافی صو تأسيساتی حاوی‌منزل نقطه‌لری تأسيس ايتدم . منزللرك تشكيلات وترتيباتی انور پاشانك اوقدر خوشنه كيتمش ايدی‌كه ١٩١٦ سنه‌سی ابتداسنده‌اجرا ايتديكی تفتيشاتدن استانبوله عودتنده اوزمانه قدر دردنجی اردويه مربوط اولمايان وآيريجه بر منزل مفتشی طرفندن اداره‌اولنان حلب ـ اصلاحيه ـ آطنه ـ بوزانطی خطنده دخی بويله مكمل منزل نقطه‌لری تأسيسی مذكور منزل مفتشلكنه امر ايتمشدی . فقط بونلرك موفق اوله‌مادقلرينی كورونجه نهايت ١٩١٦ اغستوسندن صوكرا بومنزل خطلرينی دخی بنم امريمه‌ويرمشدی . پك آز زمان ظرفنده بوخطلر اوزرنده اوقدر منتظم و هردورلو اسباب استراحتی حاوی منزل نقطه‌لری وجوده كتيرلمشدی‌كه ١٩١٧ سنه‌سی ابتدالرنده ينه سينا جبهه‌سنه كلمش اولان انور پاشا لطيفه طرزنده « شيمدی‌ده بو منزل نقطه‌لری لزومندن فضله مكمل اولمش ديه‌جكم » ديمشدی .

يول خصوصنده اك بويوك همت ومساعی‌يی چولده كوسترمشدم . اولا قدسی چوله ربط ايدن هيچ بر يول موجود دكلدی . يالكز قدسدن خليل‌الرحمنه قدر اوتوز بش كيلو متره طولنده‌كی شوسه‌دن بشقه بوحواليده يول يوقدی . بناءً عليه خليل‌الرحمندن اعتباراً بئرالسبعه قدر مكمل شوسه وجوده كتيرلمسنی قدس منزل مفتشی ميرالای روشن بكه توديع ايتدم . اللی بش كيلو متره طولنده بولنان بو شوسه اولا ايكی آی ظرفنده عربه وبينك اوتوموبيللرينك مرورينه مساعد برحاله كتيرلدی . سكزنجی آی نهايتنده ايسه هرنوع يوك اوتوموبيللری شوسه اوزرندن كچه‌بيليوردی .

برنجی قنال سفرندن عودتمدن صوكرا ايكنجی قنال سفری ايچونده كذلك وسطندن كچن خطی اساس منزل خطی‌اوله‌رق قوللانمغی قرارلاشديرمشدم . كرچه انكليزلر قنالدن فلسطينه كليركن شمندوفرلرينی ساحل قسمنده‌انشا ايتمشلرسه‌ده‌اونلرله بزم شرائطمز مساوی دكلدی . اونلر دائما دونمالرينك معاونتندن مستفيد اولمق

ایستیورلر و اونك سایه‌سنده خطلری هر دورلو تجاوزدن امین بولنیوردی .
بز ایسه بالخاصه بو دوشماندن قورتولمق ایچون اساس منزل خطلریمزی وشمندوفریمزی چولك وسطندن کچیرمك مجبوریتنده ایدك : بناءً علیه منزل استقامتی اوله‌رق بئرالسبع ـ الحفیر ـ القصیمه ـ بئر حسانا ـ جفجافه اوزرندن اسماعیلیه‌یه طوغری ایلروله‌ین خطی قبول ایتمشدم .

اول امرده بو استقامت اوزرنده منزل نقطه‌لرینی انتخاب ایتدم . بو منزل نقطه‌لرینی یکدیکرینه ربط ایتمك اوزره شوسه‌لرك انشاسنه باشلادم . بئرالسبعدن اعتباراً بئرحسانایه‌قدر یوزاللی کیلومتره طولنده بولنان بو شوسه‌نك انشاسنه ۱۹۱۵ سنه‌سی مارتنده باشلانیله‌رق ۱۹۱٦ سنه‌سی شباطنده کاملاً اتمام ایدلمش اولدیغنی عرض ایده‌جك اولورسه‌م چولده چالیشان ضابطان ایله مهندسلرك و بالعموم عمله‌طابورلری افرادینك مساعئ جانسپارانه‌سی نظرلرده درعقب تعین ایدر .

۱۹۱٦ سنه‌سی شباطندن صوکره انشاسنه جفجافه‌یه قدر ایلرولەمش واوسنه‌نك اواسطنده ایکنجی الخیرا نقطه‌سنه قدر وارمسی مأمول بولونمش ایدی‌که بو نقطه‌دن قناله اولان مسافه انجق اوتوز کیلومتره‌دن عبارت بولنیوردی .
بو شوسه اوزرنده دخی هر یکرمی بش اوتوز کیلومتره‌ده بر ، بر منزل نقطه‌سی تأسیس اولونمشدی .

هر منزل نقطه‌سنك تأسیساتی شونلردی :

١ — منزل نقطه قوماندانلغی ؛
٢ — منزل انبارلری ؛
٣ — منزل خسته‌خانه‌لری
٤ — افراد و حیوانات ایچون صو تاسیساتی

مبانینك کاه‌سی کارکیردن انشا اولونیورلردی . صو تأسیساتی بر آرته‌زیه‌ن قویوسیله موتور دائره‌سندن و صو خزینه‌لرندن و افراد و حیواناتك سرعتله صو ایچه‌بیلملرینه مساعد ترتیبات مخصوصه‌دن عبارتدی .
بالخاصه چولك مبدئی اولان بئرالسبعده یاپدیرمش اولدیغم مبانی واوراده وجوده کتیرلمش اولان عمومی باغچه‌لر ، اورمانجقلر ، اون فابریقه‌لری ، زراعت تجربه تارلالری کبی تأسیسات عمرانیه جداً کورولمکه لایق شیئلردی .
اوقدرکه بئرالسبعده الکتریق تنویراتی بیله یاپلمش موجود منزل فابریقه‌لری الکتریق قوتیله ایشله‌دلمش ایدی .
الحفیر ، القصیمه و سائره‌کبی نقطه‌لرك هر برنده دخی مکمل کارکیر بنالر ، انشا

اولنمش ، چیچك و سبزه باغچه‌لری آتیاً اورمان یتشدیرلمك اوزه اغاج میوه‌لکلری وجوده کتیرلمشدی .

یافه‌ده‌کی « ریشون لوسیون » یهودی زراعت مکتبی معلملرندن اولان زراعت مشاوری ایله مذکورمکتب مأذونلرندن اولوب مشاورك معیتنه ویرلمش اولان برچوق یهودی زراعت مأمورلری بوخصوصده پك بویوك همتلر صرف ایدیورلردی .

الخفیردن اعتباراً العریشه دوغری‌ده برشعبه منزل خطی تأسیس اولونمش وبوخط اوزرنده‌کی منزللرده دخی عینی تأسیسات وجوده کتیرلمشدی .

خلاصه ١٩١٦ سنه‌سی شباطنده سینا چولنی تفتیش ایتمش اولان انور پاشایی بوتون معیتنده کی ذوات ایله‌برابر تابئرالحساءیه قدر اوتوموبیللر ایله کوتوردیکم زمان چولك بودرجه‌لرده تبدیل شکل ایده‌جکنه هیچ اهتمال ویرمه‌مش اولدیغنی سویله‌مشدی.

چول منزل‌مفتشی ارکان حربیه‌میرالایی بهجت بکه‌ومعیتنده‌بولنان بالعموم ضابطان ومهندسلرله‌عسکر وعمله‌یه برسنه‌قدر پك‌قیصه‌بر زمانده سیناچولنده‌وجوده‌کتیره‌بیلدکاری بوتأسیسات عمرانیه‌دن دولایی الی‌الابد منتدار قاله‌جغم . کرچه شریف حسین ایله اولادلرینك غیر مأمول بر زمانده واقع اولان اخلالی بوتون بو شوسه‌لرله منزل تأسیساتندن استفاده‌مزه مانع اولمش ایسه‌ده هرحالده ایی سوق واداره ایدلمش تورك همتنك نه‌قدر بویوك اثرلر وجوده کتیره‌بیله‌جکی حقنده اك بلیغ واك مخلد بر مثال تشکیل ایتدکاری ایچون بومساعیلرنی‌بی فائده تلقی ایتمه‌ملرینی وبوندن صوکرا تورك وطننك اعمار واحیاسی وظیفه‌سنی‌ده عینی اهتمام و غیرتله ایفا ایلمه‌لرینی بهجت بکله رفقاسندن رجا ایده‌رم .

دردنجی اردو منطقه‌سنده یکیدن یاپیلمش ومکملاً تعمیر ایدلمش‌اولدقلرینی بالاده عرض ایتدیکم یوللردن بشقه قدس ـ یافه ـ وشام بیروت شوسه‌لری دخی ١٩١٦ سنه‌سی ظرفنده مکملاً تعمیر ایدلمشلردی .

بالاخره غزه ـ بئرالسبع جبهه‌سی تحصل‌ایدنجه بوندن صوکرا فلسطین داخلنده پك اوزون سوره‌جك بر سپر محاربه‌سی دوره‌سنك باشلایه‌جغنی تقدیر ایده‌رك سوریه ایله فلسطین آراسنده‌کی طرق مواصله‌نك تزییدینه لزوم کورمشدم . ١٩١٧ سنه‌سی اواسطنده ریاقدن اعتباراً بقاع اووه‌سنه کچه‌رك شریعه وادیسنی وحوله کولی‌ساحلی تعقیباً «جسربنات‌یعقوب»ه قدر شوسه ایله درعا استاسیونندن‌باشلایه‌رق عجلون‌قضاسی مرکزندن شریعه وادیسنه عموداً برشوسه‌نك انشاسنی ، آرتق شمندوفر انشاآتیله برکونا علاقه‌سی قالمامش اولان ، مایسنر پاشایه تودیع ایتمشدم . بویوللرك اتمامنه موفق اولامادن سوریه‌دن مفارقت ایتدیکمی تأسفله تکراره مجبورم .

یکیدن انشا ایتدیردیکم یوللرله تعمیر ایتدیردیکم یوللرك طولی حقنده بر فکر

ویره‌بیلمك ایچون آتی‌یه برجدول درج ایدییورم . بوتون بو انشاآت وتعمیرات یالکز بر بچق سنه ظرفنده یاپلمشدر .

		کیلو متره
١ —	شام ـ قنیطره ـ جسربنات یعقوب ـ طبریه ـ ناصره ـ عفوله [مجدد]	١٧٠
٢ —	عمان ـ اریحه [مجدد]	٥٥
٣ —	خلیل الرحمن ـ بئرالسبع [مجدد]	٥٥
٤ —	بئرالسبع ـ خطیرالعوجه ـ بئرالحسانا ـ جفجافه [مجدد]	١٨٠
٥ —	قدس ـ یافه [تعمیرات]	٦٢
٦ —	شام ـ بیروت »	١١٢
٧ —	زخله ـ بعلبك »	٢٠
٨ —	ریاق ـ بیروت شوسه‌سی [مجدد]	١١
٩ —	بوزانطی ـ طرسوس [تعمیرات]	٧٨
١٠ —	عثمانیه ـ اینتللی ـ اصلاحیه ـ راجو ـ قاطمه [تعمیراً و مجدداً]	١٢٠
١١ —	حلب ـ اسکندرون	١٤٠
		١٠٠٣

شمندوفرلر :

ایلك دفعه اوله‌رق شامه کلدیکم زمان انور پاشادن بر تلغرافنامه آلمشدم . حجاز تیمور یولنك سباستیا نقطه‌سندن آیریله‌رق یافه‌یه و دها ایلریلره طوغری بر شمندوفر خطی انشاسی خصوصنده تدقیقات یاپمق اوزره بغداد خطی انشاآت سر مهندسلرندن مایسنر پاشایی بنم معیتمه کوندرمش اولدیغنی بیلدیرییوردی . مایسنر پاشایی دها بغداد والیلکم زماندن بری طانیرم . اساساً حجاز تیمور یولنك سر مهندسلکنی ایفا ایتمش اولان پاشا بوتون تورکیه‌ده محبت و حرمت عامه‌یی قازانمش بر ذات ایدی . بن بغداد والیسی بولندیغم صره‌ده مایسنر پاشاده بغداد خطنك بغداد ـ موصل شعبه‌سنك انشاآت سر مهندسلکنه تعیین ایدلمش و اورایه کلمشدی . بش آلتی آی قدر بغدادده برابر بولنمش اولدیغمزدن طولایی آرامزده‌کی رابطه عادتا دوستلق درجه‌سنه وارمشدی . بو انتخابك اصابتی بیان ایدرك انور پاشایه تشکر ایتدم . مایسنر پاشا خطك طولی و استقامت انشاسی حقنده اردونك نقطهٔ نظرینی صوردی . اول امرده یافه ـ قدس خطی حجاز تیمور یولنه ربط ایتمکدن بشقه برشی آرزو ایتمه‌دیکمی و بالاخره بوتون آرزولریمی بیان ایده‌جکمی سویله‌دم . بوقیصه مکالمه‌دن صوکرا کذرکاه انتخابنه کیتمش اولان پاشا اون کون صوکرا عودت

ایتدی و عفوله ـ نابلس شمندوفرینك سباستیا استاسیونی یاقیننده انتخاب ایتدیکی بر نقطه‌دن اعتباراً اولا عربه صوکرا جنوبه طوغری انشا ایده‌جکی خطی رمله استاسیونده یافه ـ قدس خطنه ایصال ایده‌جکی سویله‌دی . کذرگاه حقنده مطابق قالدق . و شرائط انشائیه ایله پاره مسائلنده‌ده مطابق قالدقدن صوکرا کندیسنه صلاحیت کامله ویره‌رك ایشه باشلامسنی رجا ایتدم .

برنجی قنال سفرندن عودتمده‌ده شمندوفر خطنك یوللر فصلنده عرض ایتدیکم استقامت اوزرندن قناله دوغری تمدیدینه قرار ویردیکمدن بنه مایسنر پاشا ایله کوروشه‌رك خطك رمله‌دن صوکرا تل‌الشریعه اوزرندن بئرالسبعه واورادن الحفیر ـ القصیمه ـ بئرالحسانایه طوغری تمدید ایدلمسی آرزوسنده بولوندیغمی سویله‌دم .

١٩١٤ سنه‌سی کانون‌اولنده مسعودیه‌نقطه‌سندن‌اعتباراً انشا آتنه باشلانلمش اولان شمندوفرخطی ١٩١٥سنه‌سی، نیساننده سکسانجی کیلومتره‌ده کائن رمله‌یه‌واوسنه‌نك ایلولنده‌ده یوزیتمشنجی کیلومتره‌ده کائن بئرالسبعه مواصلت ایتدی . ورمله ایله قدس آره‌سنده‌کی قرق کیلومتره طولنده بولنان واساسا برمتره عرضنده اولان اسکی خط برمتره بش سانتیمتره عرضه ابلاغ اولونه‌رق قدسله‌شام اره‌سنده طوغریدن‌طوغری‌یه شمندوفر مواصله‌سی تأسیس ایدلمش اولدی . دیمك اولیورکه اون آی ظرفنده ایکی یوز اون کیلومتره‌لك طار خط انشا اولونمش بولنیوردی .

بئرالسبعدن صوکرا شمندوفر خطی چول داخلنده انشا ایدلمکه باشلاندی . ١٩١٥ ایلولنده بئرالسبعدن ایلری‌یه طوغری باشلایان خط١٩١٦ شباطی ابتدالرنده آسلوج استاسیونه وبرقاچ آی صوکرا الحفیر استاسیونه وبرمدت صوکره‌ده قصیمه استاسیونه واصل اولدی‌که غایت فنا شرائط آلتنده بولنان برچول داخلنده سکز آی ظرفنده یوزاللی کیلو متره‌لك بر شمندوفر خطی انشا ایدلمشدر دیمك اولور . حالبوکه بوشمندوفر خطنك ایلروسنده آلتمش یتمش کیلومتره مسافه‌یه قدر برده‌قویل خطی ایشلیور وعین‌زمانده الحفیردن العریشه‌طوغری‌ده قرق کیلومتره طولنده‌ایکنجی برده‌قویل شعبه‌سی بولنیوردی .

بواساس خطلردن بشقه منحصراً خطك ایشلتمه امورینه عائد آولاق اوزره بعض شعبه خطلریده یاپلمشدی . بوشعبه خطلری کوزسزلکدن طولایی قولانمغه مجبور اولدیغمز اودونی تدارك ایتمك اوزره اورمانلره طوغری‌انشا ایتدیردیکمز خطلر ز که بونلردن ایتدیکمز استفاده جداً پك مهم ایدی .

غزه ـ بئرالسبع خطنه‌الینه‌دن اعتباراً غزه‌نك کریلرینه طوغری قرق کیلومتره طولنده دیکر برشعبه خطی دها انشا ایتدیردمکه بوندن‌بالخاصه‌جبهه‌یه جبخانه وارزاق نقلیاتنده پك مهم استفاده‌لر تأمین ایتدم .

بناءً علیه بوتون سفر اثناسنده سوریه وفلیسطنده دردنجی اردو طرفندن انشا ایتدیرلمش اولان تیمور یوللرینك طول عمومیسی بشیوز کیلومترهیی تجاوز ایدر بالطبع طوروس طاغلری ایله جبل برکت طاغلری ارهسنده بغداد شمندوفر قومپانیهسنك وجوده کتیردیکی تیمور یوللرینك انشا آتنده اردونك هیچ برحق شرفی موجود دکلدر . مایستر پاشا ایله معاونی حیدربك ودیکر تیمور یولی مهندسلریله بونلرده عمله طابورلری ضابطان وافرادینهدخی پك بویوك برحس شکران ایله روحامر بوطم.

شهرك اعماری

سوریهده بولندیغم اوچ سنهلك زمان ظرفنده اك زیاده حربك و آسایش داخلینك ایجاب ایتدیردیکی خصوصات ایله اشتغاله مجبور اولدیغمدن شهرك اعماری ایچون آرزو ایتدیکم قدر زمان و امك صرف ایدهمهدم . مع هذا بو اوچ سنه ظرفنده بللی باشلی شهرلرده یاپیلمسی لازم کلن اعماراتك پروژهلرینی مکملاً احضار ایتدیرمش اولدیغمدن صلحك عودتیله برابر بو پروژهلرك تطبیقی مقرردی .
١٩١٥ سنهسی ظرفنده یافهده کشاد ایتدیردیکم اوتوزبش متره عرضنده وسکز یوز متره طولندهکی بولوارله بتر السبعده یاپیلان عمومی بغچهلر وسائره انور پاشانك نظر دقتنی جلب ایتمش اولدیغندن اوصرهده استانبوله کلمش اولان اسویچرهلی پروفسور چورخهر [*] اسمندهکی مشهور برمعماری بنم معیتمه کوندرمشدی .

پروفسور چورخهر ١٩١٦ سنهسی بدایتلرنده اردو قرارکاهنه کلدی . کندیسیله برابر قدس شهرندهکی مبانی جسیمهٔ عتیقهیی دولاشدیغمز صرهده ویردیکی ایضاحات ودرمیان ایتدیکی مطالعات پك زیاده نظر دقتمی جلب ایتدی . اکر فلسطین وسوریه شهرلرینك اعماری و مبانیٔ عتیقهسنك تعمیر واحیاسی وظیفهسنی کندیسنه تودیع ایدهجك اولورسهم پك مکمل نتایج الده ایدهجکمزه قانع اولدم .

بناءً علیه کندیسنه حربك نهایتنه قدر دردنجی اردو قوماندانلغی انشاآت مدیر

[*] پروفسور چورخهر مبادیٔ تحصیلنی زوریخده اکمال ایتدکدنصوکرا درسد ، برلین، پارس وفلورانسهده آقادهمیلرنده دخی اکمال تحصیل ایتمشدی . آلمانیا ایمپراطورینك رومادهتأسیس ایتدیکی صنایع نفیسه اقادهمیسی مدیریتنه تعیین ایدلمش ومذکور اقادهمی پروفسورك پلانلری اوزرینه آنك نظارتی آلتنده یاپلمشدی . بوندن بشقه ایتالیانك مختلف شهرلرینك برچوق پارقلری ، باغچهلری ، چشمهلری وسائرهسی پروفسور چورخهرك پلانلرینه توفیقاً یاپلمشدر . خلاصه چورخهر جداً برصنعتکاردر .]

عموميلكنی قبول ايدرسه ممنون قالەجغمی سويلەدم و عمومی فكرلريمی كنديسنه ايضاح ايتدم . تكليفمی قبول ايتدی .
بوذاتك برسنەظرفنده احضارايتديكی پروژەلر اوقدرنفيس شيلردركه بوپروژەلرك تطبيق ايديلەمەمسی صنايع نفيسه نقطهٔ نظرندن جداً موجب تأسفدر .
پروژەلر شونلردر :

قدس :

(١) — مسجد اقصی انشا آننك مكمليت سابقەسنی برباد ايدن بعض محدث علاوەلرك رفعی ايله مكمل طاش ديوارلرينه يكرمی سنه اول اورولمش اولان بادانەلرك رفعی ؛
(٢) — قدس ايچ قلعەسنك برمحلی موزه حالنه افراغی ايچون حال سابقندەتعميری ؛
(٣) — قدس ايچ قلعەسی اتصالنده كائن عرصەيه بردائرهٔ حكومتله اوفاق برسرای انشاسی و قلعه ديوارينه متصل بر « تەرراس » وجوده كتيرلمسی .
(٤) — قدس شهری داخلنده كائن اولوب شهرك هواسنی اخلال ايدن بويوك « بركه » نك قورودیلەرق مكمل هال حالنه افراغی ؛
(٥) — قدسك « باب العهودی » خارجندەكی ميدانله خندكلرك حال قديمنه ارجاعی .

شام :

(١) — شام ايچ قلعەسنك حال حاضرينك خرابيدن وقايەسی و داخلی ميدانك بر عمومی باغچه حالنه افراغی ، خارجی خندكلرينك احياسی .
(٢) — شامده بنم طرفمدن ويريلان امر اوزرينه ويلبوشەويچ اسمنده بر يهودی مهندسی طرفندن انشا اولنان قرق بش متره عرضنده و آلتی يوز اللی متره طولندەكی بولوارك جرجه چايرلغنه طوغری تمديدی ايله مذكور چايرلغك پك مكمل بر پارق حالنه افراغی ؛
(٣) — بولووار اوزرينه انشاسی متصور مشيريت دائرەسی ايله بر بانقه بر حمام ، وبر اوتلك ، و عدليه ، پوسته وتلغراف و بلديه كبی دوائر رسميەنك پك مكمل پلانلری ؛

(٤) — پارق داخلنده یاپیله‌جق چشمه‌لر ، شلاله‌لر ، ته‌رراسلر والحاصل برمکمل پارق ایچون لزومی اوله‌جق بوتون تفرعاتك پروژه‌لری ؛

بیروت :

(١) — بیروت شهری لیماننـدن طوغریدن طوغری‌یه حکومت قوناغی اوکنـه چیقابیلمك ایچون پك معظم بر مردیون
(٢) — رأس بیروتده انشا اولونه‌جق بر سرای ؛
(٣) — پوسته و تلغراف بناسی ؛

حلب :

(١) — حلب ایچ قلعه‌سـنك خرابیدن وقایه‌سی ایله بعض مرتبـه احیاسی ایچون مکمل بر پروژه ،
(٢) — حلب حکومت قوناغی ؛
(٣) — حلب پوسته و تلغرافخانه‌سی ؛

بوتون بو پروژه‌لر ، پك نفیس ایکی آلبوم تشـکیل ایدر و الیوم بحریه نظارتی معماری ارکان حربیه میرالایی جواد بك معرفتیله بحریه نظارتنده محفوظدر .

پروفسور چورخه‌ر سوریه‌یه عائد بو پروژه‌لردن بشقه استانبولده بحریه نظارتی موزه‌سی اتخاذ اولونمق اوزره دائرهٔ بحریه‌یه دور اولنان روم ایلی حصارینك اهمیت قدیمه‌سنه قطعیاً خلل ویرمه‌یه‌جك صورتده طرفمدن مأمور ایدلمش وبو پك مهم ایشله غایت اهمیتلی بر صـورتده اشتغاله باشلامشدی . استانبولده عدلیه نظارتنك غربنه تصادف ایدن یانغین محللرنده ایکی بیك یاتاقلق بر اوتل انشاسی حقنده حاضرلامقده اولدیغی پروژه‌نك ایلك ته‌تودلرینی کوردیکم زمان « کوزل پایتختمز بر کون کله‌جك بویله مکمل براونله عجبا مالك اوله‌جقمی ؟ » دیه درین تأثرله دوشدم . چورخه‌ر هنوز بوپلانی اکمال ایدمه‌دن ، وطن فلاکت مغلوبیتله آلت اوست اولدی .

بو قیمتلی معماره اسـتانبول شهرینك یکیدن انشـاسی پروژه‌لرینی یاپدیره‌مامش اولدیغمه جداً متأثرم .

شامده یاپدیردیغم بولوار ظن ایدییورمکه شیمدی‌یه قدر شرق شهرلرنده امثالی کورولمه‌مش درجه‌لرده کوزل برشی اولمشدی .

بیروتده والی عزمی بکك وپارس سفارتی باش کاتبی بیروتلی آلفرد سرسق بکك همتلریله غایت مکمل برپارق وقلوب وغازینو انشا ایدلمشدرکه بز بوانشاآتی منحصراً بعض ارباب صنعته واسطهٔ معیشت تدارکی مقصدیله وجوده کتیرمشدك .

شامده ، قدسده ، بیروتده ، لبنانده و حلبده والحاصل بوتون سوریه شهرلرنده هرنوعدن نه‌قدر ارباب صنعت وارسه بونلری کاملاً حمایه‌ایتدم وکندیلرینی قطعه‌لره ویا شهرلره کوندرمکدنسه حلبده ، شامده ، قدسده وبئرالسبعده تأسیس ایتدیردیکم برچوق اردو فابریقه‌لریله دستکاهلرنده استخدام ایدرك هم‌اردونك تکمیل احتیاجاتی بونلر واسطه‌سیله تدارك ایتدم هم‌ده ارباب صنعتی وقایه ایله‌دم . بونلره یومیه دخی ویرمش اولدیغمی سویلرسه‌م سوریه ارباب صنعتك نه‌قدر مستثنا معامله‌لر کوردیکی آکلاشلمش اولور .

تورك قادینلغنك مدار افتخاری تلقی ایتدیکم خالده ادیب خانم افندینك همت مخصوصه‌سی سایه‌سنده بیروتده « دیرالناصرات » نامی ویریلان فرانسز اناث مکتبی بناسنده احیا ایتدیکمز لیلی اناث سلطانیسی ودارالمعلماتی ایله بیروت و شام وجبل لبنانده تأسیس ایتدیکمز لیلی ونهاری اناث ابتدائی مکتبلری اوقدر بیوك بررغبته مظهر اولمشلردی‌که حتی بعض عائله‌لر آمریقان اناث مکتبنده‌کی چوجوقلرینی اورادن آله‌رق بومکتبلره ویرمکه باشلامشلردی .

اوچ درت بیك کنج قیز وقادینك دوام ایتدیکی بیروت دارالصنایعلرینی یوقاریده ذکر ایتدیکم ایچون بوراده بونلری تکرار ایتمك ایسته‌میورم .

بیك ارمنی چوجغی ایچون عین طورا مناسترنده آچدیغم دارالایتام حقیقی برمکتبدن بشقه برشی دکلدی . اورایه کلدکلری زمان هربری اولومه محکوم برچهرهٔ سفالت عرض ایدن یتیملر پك آز بر زمان ظرفنده مکمل غدا وکوزل بر اصول تداوی ایله اکتساب قوت وعافیت ایتمشلر وآتیاً مملکتك ایشنه یارایه‌جق بر عنصر حالی آلمغه باشلامشلردی .

سوریه‌ده حرب عمومی اثناسنده وجوده کتیریلان مکتبلر میاننده بقاع اووه‌سنده‌کی فرانسز زه‌زوویت زراعت مکتبنده تأسیس اولنان لیلی ومکمل برزراعت مکتبنی‌ده ذکر ایتمك لازم کلیر . « تعنایل زراعت مکتبی » نامی آلان بومکتب صرف بنم تشبثاتم سایه‌سنده تأسیس اولنمش وبرآلمان مدیرینك تحت اداره‌سنه ویریلان مکتب آز زمان ظرفنده پك بویوك ثمره‌لر ویرمکه باشلامشدی . سوریه وبیروتك اك بیوك عائله‌لری چوجوقلرینی بومکتبه قبول ایتدیره‌بیلمك ایچون عادتا رجا ومنتلرده بولنیورلردی .

حلب شهرنده اچیلمش اولان مکمل بر دارالمعلماتی‌ده بو مؤسسات علمیه‌یه علاوه ایده‌جك اولورسه‌ق پك آز بر زمان ظرفنده سوریه‌ده تأسیس ایدلمش اولان اساسلی مکتبلرك مقداری حقنده بر فکر ایدینلمش اولور .

بالخاصه قدسده پك واسع بر پروغرامه توفیقاً کشاد اولنان « صلاح الدین ایوبی مدرسۀ کلیه‌سی » عالم اسلام ایچون فوق الحد مفید ثمره‌لر ویره‌جك مؤسسات علمیه میاننده ارائه اولونه‌بیلیر .

سوریه‌ده وجوده کتیردیکم وسائط عمرانیه میاننده بحرلوط سیرسفائن اداره‌سنی‌ده تعداد ایتمکه حقم واردر ظن ایدرم . بر چوق سنه‌لر غیر ممکن تلقی ایدیلان بو ایشی ۱۹۱٦ سنه‌سی ابتدالرنده تصور ایتدم و مذکور سنه‌نك صوك بهاری ابتدالرنده موفق اولدم . بحر لوطده درت بش موتوربوط طرفندن جر ایدیلان بر چوق بیوك ماونه‌لر ویلکنلی کمیلر هر کون کولك شرق ساحلندن غرب ساحلنه لااقل یوز یوز اللی طون ارزاق واشیا نقلنی تأمین ایدییورلردی .

بو موتوربوطرله ماونه‌لر وکمیلری یافه وحیفادن شمندوفرله قدسه کتیرتمش واورادن ترتیبات مخصوصه‌یی حاوی اوزون عربه‌لر اوزرنده قرق کیلومتره طولنده‌کی و پك میللی بر شوسه‌دن بحرلوطه نقل ایتدیرمش اولدیغمی عرض ایده‌جك اولورسه‌م تشبثك اهمیتی نظرلرده تعین ایدر .

آز بر زمان ظرفنده بحرلوط ساحلنده بر تعمیرات فابریقه‌سیله سیرسفائن ضابطان ومأمورلرینك کمیجیلریله حماللرك اقامتنه مخصوص کارکیر بنالر وکمیلرك تعمیری وقالافاتلانمه‌سی ایچون قیزاقلر وسائره‌دن مرکب اوفق بر ترسانه وجوده کتیرلمشدی . بو تأسیسات اردونك اوقدر ایشنه یارامشدیکه بالآخره قدسك سقوطیله بحرلوط انکلیزلرك ألنه دوشدیکی زمان استانبوله حلب ایتمك ایسته‌دیکم ضابطان ومرتبات سائره‌نك طبریه کولنده‌دخی عینی تأسیساتی وجوده کتیرمك اوزره سوریه‌ده ابقاسنی لیمان فون ساندرس پاشا رجا ایتمش وطرفمدن موافقت اولونمشدی . بحرلوطده سیرسفائن خدمتنك تأسیسی خصوصنده اك بیوك همت قدس منزل مفتشی میرالای روشن بك طرفندن صرف اولونمش و اورایه مأمور استانبولدن جلب اولنان بحریه امرا وضابطانندده شایان تقدیر غیرت وفداکارلقلری کورولمشدر .

سوریه‌نك اعماری خصوصنده دردنجی اردونك صرف ایتدیکی همتلر میاننده لتبانی دره‌سنك تصحیح مجراسیله بو دره‌نك بقاع اووه‌سنده وجوده کتیردیکی مضرتلرك ازاله‌سی هوله بطاقلغنك تبیس و شریعه وادیسنك اك منبت و محصولدار قسمی اولان بیسان اووه‌سنك اروا و اسقاسی عملیاتلرینك اجراسی ایچون بر آلمان صو مهندسی معرفتیله اجراسنه باشلانمش اولان تدقیقات فنیه‌یی‌ده ذکر ایده‌بیلیرم .

وقتیله قونیه اووه‌سنك اروا و اسقاسی عملیاتنی اداره ایتمش اولان بو مهندس آلمان احتیاط بیکباشیلرندن موسیو « بوته‌ر » در . بو ایشلر ایچون معیتمه بر مهندس کوندرلمسنی رجا ایتدیکم آلمانیا حکومتی مومی الیهی بالانتخاب دردنجی اردویه مأمور ایتمش وطرفمدن همان ایشه باشلاتدیرلمشدر . بن سوریه‌ده بولندیغم مدتجه ایشلر پك منتظم و سرعتله جریان ایدییوردی . فقط بن آیرلدقدن صوکرا خبر آلدیغمه کوره اردو بو ایش ایچون پارا ویرمه‌مکه باشلامش اولدیغندن بر نتیجهٔ قطعیه‌یه اقتران ممکن اولامامشدر ظن ایدرم .

اردونك استخدام ایتدیکی متخصصلردن بری‌ده برلین آثار عتیقه موزه‌سی مدیری پروفسور ویغانددر . آثار عتیقه عالمنده سومیته‌لردن معدود اولان بو ذات ١٩١٦ سنه‌سی آغستوسنده فلسطین جبهه‌سنده بولنان بر آلمان مفرزه‌سی ایچون بعض اشیا و سائره سوقی مأموریتی ایله سوریه‌یه کلمشدی . کندیسیله بر مدت کوروشدکدن صوکرا بوراده پك زیاده ایشمه یارایاجغنی آکلایه‌رق بنم معیتمه مأمور ایدلمسنی استانبولده‌کی هیئت اصلاحیه ریاستندن رجا ایتدم . رجامی قبول ایتدیلر . پروفسور ویغاند « دردنجی اردو آثار عتیقه مشاوری » عنوانیله معیتمه داخل اولدی . بوذات سوریه و فلسطینك آثار عتیقه‌سی حقنده برچوق تدقیقاتده بولوندی . وبو تدقیقات نتیجه‌سنده بر « آثار عتیقه آلبومی » وجوده کتیردی‌که بالآخره اردودن ویردیکم پاره ایله بو آلبوم آلمانیاده طبع ایدلدی . بوندن بر قاچ آی اول موقع انتشاره وضع اولنان آلبوم آوروپا عالم عرفاننده پك زیاده حسن قبوله مظهر اولدی . وبر چوق غزته‌لر آلبوم حقنده تقدیر آمیز مقاله‌لر یازدیلر .

دردنجی اردو قوماندانلغم اثناسنده بکا معاونت مخصوصه‌ده بولنمش اولان آوروپالی علما میاننده هایدلبرغ دارالفنونی معلملرندن پروفسور « زالتجس » یده یاد ایتمك مجبوریتنده‌یم . هنوز اوتوز درت یاشنده ایکن هایدلبرغ دارالفنونی طرفندن کرسیٔ تدریسه لایق کورولمش اولان بو کنج عالم آوستریا احتیاط ملازملکی ایله استانبولده آوستریا مرخصلغی معیتنده بولنیوردی . آتیاً تشبث ایتمك نیتنده بولندیغمز بر چوق انشاآت ایشلری ایچون بویله بر ذاته محتاج اوله‌جغمزی تقدیر ایتمش اولان « اردو انشاآت مشاوری » پروفسور چورخه‌ر ، پروفسور زالتسك‌ده معیتمه آلینمسنی بکا تکلیف ایتمشدی . مراجعتمی آوستریا عسکری مرخصلغی اسعاف ایتدی . و پروفسور زالتس ١٩١٧ سنه‌سی ایلولنده معیتمه ویرلدی . بر چوق خصوصاتده رأیندن استفاده ایتدیکم پروفسور زالتس بالآخره آناطولینك استعماری حقنده پك منتظم ومفصل برلایحه احضارینه مأمور ایتدم . حاضرلادیغی لایحه‌یی بکا ویرمکه وقت بولامادن بن ترك وطنه مجبور اولدیغم ایچون پروفسورك

لایحه‌سی هنوز اوقویامادم ایسه‌ده یقین زمانده زواللی مملکتمزده حال سکونك عودتنده بولایحه‌لردن پك بیوك استفاده‌لر ایده‌جکمه شبهه ایتمیورم .

حربدن صوکرا سوریه و فلسطینده یاپلمسی لازم کلن علمی ، عمرانی ، زراعی تأسیسات نافعه‌یی تدقیق ومفصل لایحه‌لر وپروژه‌لر احضاری وبرطرفدن‌ده بونلرك رر اوفق نمونه‌لرینك ارائه‌سی خصوصنده بکا معاونتده بولونمش اولان پروفسور چورخه‌ر ، پروفسور ویغاند ، پروفسور زالتس ومهندس بوتنه‌ر کبی اجنبی ارباب کالنه عرض شکران ایتمکی کندم ایچون بروجیبهٔ ذمت تلقی ایدرم . وهله علمای ذکوریمزك هیچ برنده کورمدیکم برجرأت فوق‌العاده ایله سوریه‌یه کله‌رك اوراده درت مکمل اناث مکتبی تأسیس ایتمك وعین طورا ارمنی دارالایتامی الك مکمل برمؤسسه حالنه قویمق کبی خدمات کزیده‌ابراز ایتمش‌اولان خالده ادیب خانم‌افندی حقنده‌کی منتدارلغم ابدی اوله‌جقدر .

خاطراتمك‌بوفصلنده‌درمیان‌ایتدیکم خصوصات آره‌سنده یالکز برشی اونوتمشم. حلب شهرینه اساله اولنان « عین تل » صویی ظن ایدرسه‌م اهمیتی تقدیر ایدلمیه‌جك برشیئی دکلدر . حلبده اهالینك ایچه‌بیله‌جکی‌صویك پك آز وپك فنااولدیغی ۱۹۱۵ سنه‌سی نهایتلرنده ظهور ایدن تیفو خسته‌لغی اثناسنده اکلامشدم . درعقب اردو بودجه‌سندن اون بش بیك لیرا افراز ایدرك حلبه درت بچق کیلو متره مسافه‌ده کائن « عین تل » منبع صوینك شهره اساله‌سنی تصورایتدم . چولده‌کی صوتأسیساتنی پك مکمل صورتده وجوده کتیرمش اولان مهندس « شوماخه‌ر » ی بوایشه مأمور ایتدم . موسیو شوماخه‌ر عن اصل حیفا آلمان قولونیسی اهالیسندندر . چولده‌کی خدمات فوق‌العاده‌سندن طولایی کندیسنه متشکر اولدیغم بو ذات پك زیاده صرف همت ایدرك عین تل منبع صولرینی‌حلب شهرینه اساله‌یه‌موفق اولدی . ظن‌ایدرسه‌م حلبلیلر کندیلرینه یاپدیغم بوخدمتی هیچ برزمان اونوتمامازلر .

بوفصلده تعداد ایتدیکم خصوصات مطالعات عندیه قبیلندن شیلر دکل کوزله کوریله‌بیله‌جك مادی شیئلردر . بناءً علیه بونلری کوردکدن صوکرا بنم سوریه‌یی تخریب ، اهالیسنی قصداً اولومه محکوم ایتدیکمدن بحث ایتمکه قالقیشمق هر حالده پك آلچقجه برافترایی اختیار ایتمکدن باشقه برشی اوله‌ماز .

ارمنی مسئله‌سی

تاریخده بر قاچ صحیفه

بز ارمنیلری وعلی‌الخصوص اونلرك اختلاجیلرینی روملردن بلغارلردن دها زیاده سه‌وه‌رز. چونكه اونلر دیكر ایكی عنصردن دها زیاده مرد وقهرماندرلر. ایكی‌یوزلیلك بیلمزلر. دوستلقلرینه صادق، دشمنلقلرینه قویدرلر. خصوصیله بزم ایمانمز واردركه ارمنی عنصریله تورك عنصری آره‌سنده‌كی خصومتك باشلوجه‌سببی روسیه‌سیاستیدر. اختلاف دین یعنی مسلمانلق وخرستیانلق مسئله‌سی بوندن آلتمش یتمش سنه اولیسنه ودهاطوغریسی ۷۸ – ۱۸۷۷ عثمانلی – روس سفرندن بش اون سنه اولیسنه قدر بوایكی عنصر آره‌سنده‌قطعیاًموضوع‌بحث دكلدی. آناطولیده، روم ایلیده واستانبولده خلاصه بوتون ممالك عثمانیه‌ده ارمنیلرله توركلر آره‌سنده اوقدر بویوك برحسن‌امتزاج واردی‌كه تاریخ عثمانی‌اوزمانه‌كلنجه‌یه‌قدر اك‌اوفاق برارمنی مسئله‌سی‌بیله‌قید‌ایتمه‌مشدر.

مناسبات خصوصیه‌لرنده توركلرله ارمنیلر اره‌سنده‌كی مودت هردورلو حدودی تجاوز ایدردی. آناطولی كویلرنده‌ساكن برتورك برای‌تجارت‌اوزاق‌بریره كیده‌جكی زمان عائله‌سنك حقوق وناموسنی قومشوسی ارمنینك تحت نظارت و وصایتنه تودیع ایدر وارمنی‌ده عینی اعتمادی تورك قومشولرینه قارشو ابرازدن چكینمزدی.

نه‌آناطولیده، نه روم‌ایلیده‌نه‌ده حتی استانبولده هیچ برارمنی یوقیدی‌كه‌ارمنیجه بیلسون. بوتون مكتبلرده ارمنی حروفاتیله تورکجه اوقودیلور وكلیسالرده آیین روحانی تورکجه‌اجرا اولونوردی. دولتك اك مهم مناصبنه ارمنیلر ترفیع ایدلمش، خلاصه ارمنیلر بودولت عثمانیه‌نك اك صادق تبعه‌سی تلقی ایدلمشدی.

عثمانلیلر كردستان‌بكلرینی دائرهٔ‌مطاوعتلرینه آلدقلری‌زمان اونلرك زیرادارهلرنده یاشایان ارمنیلرك برحكومت مستقله‌لری یوقدی. ارمنیلر كوردبكلرینك اداره‌سی آلتنده اولدقجه محسوس برتضییقه معروض بولنیورلردی.

سفیر مورغنتاو نه‌دیرسه دیسون، تاریخك شهادتلرینی‌انكارایتمكه نه‌قدرچالیشیرسه چالیشسون پروغراملرنده‌كی عدالت وتسامح اك سریع برصورتده اتساع وتشكللرینه یگانه مدار اولان ایلك عثمانلیلردن كوردكلری معاملهٔ رفق ومروت ارمنیلری توركلره قارشی ممتدار بیراقش و بش عصرلق بر مدت ظرفده بغیر ارمنی – تورك

اختلافی کورولمه‌دیکی کبی تورکك لسانیله تکلم ایتمه‌ین ، تورکك عاداتی معتاد ایدینمه‌ین هیچ برارمنی قالمامشدی .

فاتح سلطان محمد خان استانبولی فتح ایتدیکی زمان ناصلکه هیچ برتضییق خارجی نتیجه‌سی اولمایه‌رق صرف کندی تمایلات اصرارانه‌سی تأثیریله روم پطریقخانه‌سنی ابقا وروملره امتیازات مذهبیه نامی آلتنده برچوق حقوق خصوصیه بخش ایتمش ایسه آناطولینك ایچ طرفلرنده عناصر اسلامیه آره‌سنده پك عاجز راقلیت حالنده یاشامقده اولان ارمنی عنصرینك حقوق ومنافعنی ده‌ها یقیندن محافظه ایده‌بیلمك ایچون طوغریدن طوغری‌یه پایتخت سلطنتده برارمنی پطریقخانه‌سی تأسیس ایتمش ارمنیلرده روملره بخش ایتدیکی حقوق و امتیازات خصوصیه‌یی احسان ایله‌مشدر .

تاریخده عثمانلی حسیات مروتکارانه‌سنی اثبات ایده‌جك برحادثه‌یه تصادف ایتدکلری زمان بونی درعقب دیناً نجس تلقی ایدیلان خرستیان اموریله اشتغاله تنزل ایتمه‌مك مقصدینه حمل ایتمکدن اوتانمایان بعض آوروپالی مورخلری تقلیداً معهود ماندلشتام دخی کتابنك ١٩٠ نجی صحیفه‌سنده عینی مطالعاتی درمیان ایدیور .

اوروپاده « اقلیتك حقوقی » دنیلان نظریه‌دن ذره قدر اثر بولونمادیغی بر زمانده دها ١٤٦٢ سنهٔ میلادیه‌سنده برعثمانلی پادشاهی دورهٔ سلطنت وعظمتنك اك یوکسك نقطه سنده بولندیغی صره‌ده استانبول روم پطریقخانه‌سنی ابقا وروملره مذهبی امتیازات نامی آلتنده نکاحه ، وراثته و تدریساته متعلق برچوق حقوق خصوصیه بخش ایدییور ، آناطولیده کورد دره‌بکلرینك تحت نفوذنده یاشامقده اولان خرستیان ملت ایچون‌ده پایتختنده برپطریقخانه تأسیس ایله‌یور واونلره‌ده عینی حقوق وامتیازاتی ویرییورده بومعامله بوکون ماندلشتام کبی برطاقم حیاسز انسانلر طرفندن اسلامك خرستیانلره عائد امور ایله اشتغاله تنزل ایتمه‌مسی حسیاتنه حمل ایدلمکدن چکینلمه‌یور . بونه‌قدر بویوك برانصافسزلقدر .

عجبا اون بشنجی عصرده اوبویوك عثمانلی پادشاهنك بخش ایتدیکی بوامتیاز بوکون آمریقا رئیس جمهوری ویلسونك جهان مدنیتنه قبول ایتدیرمك یسته‌دیکی « اقلیتك محافظهٔ حقوقی » پرنسیپنك اك یوکسك بر نمونه‌سندن باشقه برشیمیدر ؟ اوستریالیلرله عقد اولنان « سن ژرمن » معاهده‌نامه‌سنه درج اولنوب‌ده رومانیا ویوغو اسلاو حکومتلری طرفندن قبول ایدلمك ایسته‌نیله‌ین بوپرنسیب عجبا ممالك عثمانیه‌ده‌کی خرستیان اقلیتلری ایچون حضرت فاتحك بخش ایتدیکی امتیازات وحقوق خصوصیه درجه‌سنده واضح و واسعمیدر ؟

ارمنیلر آنجق بو امتیازات مذهبیه سایه‌سنده دینلرینی و ملیتلرینی محافظه ایده‌بیلدکلرینی پك اعلا بیلیور و بونك ایچون کورد دره بکلرندن کوردکلری بعض

تضییقاته قارشو تورکلر وباخصوص تورك حکومتی ایله پك صمیمی برحیات مودتکارانه ادامه ایدییورلردی. ارمنیلرك اون طقوزنجی عصردن اول دخی کوردستانده دره بکلرندن شویله مظالم وبویله اشکنجه‌لر چکمکده اولدقلرینی زار زه‌سکی وسائره کبی بر طاقم محررلرك اثرلرندن فقره‌لر آله‌رق اثبات ایتمکه چالیشان موسیو ماندلشتام فرانسز اختلال کبیرینه قدر آوروپاده خلقك چکدیکی مظالمی عجبا تخطر ایتمك ایسته‌میورمی ؟ اوزاغه کیتمکه حاجت یوق صوك روس اختلالنه قدر موژیقلرك روسیه‌ده‌کی حیاتی ارمنیلرك تورکیه‌ده‌کی حیاتندن دهامی مرفه ایدی ؟ اوتانمه‌دن شیمدی‌ده کندیسنی روس اختلال اخیرینك اك حار مروجلرندن کوسترمکه چالیشان مانده‌لشتام روس کویلوسنك یقین زمانه قدر روسیه‌ده دره‌بکلرندن چکدیکی مظالمه دائر اولان روس اختلال اثرلرینی عجبا بزم اوقومامش اولدیغمزیمی ظن ایدییور ؟ اکر بو اثرلرك مبالغه‌لی اولدیغنی ادعا ایتمك جرأتنه قیام ایدرسه بز ماندلشتامك یالان سویله‌دیکنی بلا پروا ادعا ایدرز ..

بناءً علیه ینه تکرار ایدرزکه تا ۱۸۵۳ ــ ۵۵ قریم سفرندن صوکره‌یه قدر ارمنیلرله تورکلر پك مودتکارانه بر صورتده برلکده یاشامشلر و تورکلر طرفندن ارمنیلره قارشو هیچ بر تجاوز وقوع بولمامشدر .

وقتاکه روسلر بویوك بر انهماك وحرص استیلا ایله تورك ایمپراطورلغی اوزرینه صولت ایتمکه باشلادیلر ، تأمین موفقیتلری ایچون روم ایلی وآناطولیده‌کی خرستیان عناصرینی آلت اتخاذ ایتمکی پك عاقلانه برسیاست تلقی ایتدیلر و روم ایلنده صربستیله رومه‌ن، روم، صرب و بولغار عناصرینی قوللاندقلری کبی آناطولیده‌ده کورجیلردن صوکره ارمنیلری استخدامی مناسب کوردیلر . غریبدرکه ماندلشتام کتابنك ۳۰۰ نجی صحیفه‌سنده مستبد روسیه‌نك تورکیه‌ده‌کی خرستیان ملتلرینی تورك استبدادندن قورتارمق خصوصنده‌کی مساعیسنك روس اختلالجی حکومتی طرفندن تماماً تصویب ایدیله‌جکنی سویله‌دکدن صوکرا « کندیسی پك شدید بر استبداد آلتنده یاشایان موژیك دائما روملری ، بولغارلری ، صربلری اسارتدن قورتارمق مقصدیله حرب ایتمشدر . » ادعاسنده بولونیور. بو خرستیانلغنده شبهه ایتدیکمز موسقوف یازیجیسی دینی تعصبی هر دورلو تخمینك فوقنده اولان موژیغی کندی کوینده دها زیاده اسیر یاشامغه راضی ایتمك ایچون « مسلمانك الندن خرستیانی قورتاراجقسك ! » نداسندن دها مؤثر نه تصور ایده‌بیلوردی ؟ بونلر هپ بوتون دنیانك نفرت ایدرك قورقدیغی مشهور موسقوف سیاستیدرکه چارلقله برابر محو اولوب کیتمش اولمسنی بوتون عالم انسانیتك سکون و استراحتی نامنه تمنی ایتمکدن کندیمزی آلامایز .

شوراسنی‌ده اعتراف ایتمك لازم کلیرکه اون طقوزنجی عصرك اواسطنده اوروپاده

ارتق کرکی کبی انکشاف ایتمکه باشلایان ملیت جریانلری برای تحصیل و تجارت اوروپا و آمریقایه کیتمش اولان ارمنی کنجلرینك ایقاظ فکرینه و منسوب اولدقلری عنصرك دها مرفه برحیات خصوصیه‌یه و دها شخصی و متبارز بر حیات اجتماعیه و سیاسیه‌یه مالکیتی آرزو ایده‌جك بر ذهنیت ایدینملرینه سبب اولمشدی .

ایشته بو ذهنیت روس دیپلوماتلری ایچون غیرمترقب برنعمت کبی تلقی اولونمش او زماندن اعتباراً تورکیا داخلنده‌کی ارمنیلرك دولت علیهنه اختلالی تأمین ایچون اللرندن کلن هرشیئی یاپمقدن کری دورمامشلردر .

بر ایکی عصرلق سؤ اداره‌نك تولید ایتدیکی عسکری و اداری آنارشیلری برطرف ایتمك و دولتی برطریق انتظام و مکملیته قویمق ایچون الك رادیقال تدبیرلره مراجعت ایتمکه قرار ویرمش اولان سلطان محمود خان ثانی اون طقوزنجی عصر بدایتلرنده استانبولده یکیچریلری امحا ایتدیکی کبی روم ایلی و آناطولیده بولنان دره‌بکلرینك دخی طرف طرف کسر نفوذینه بذل همت ایتمش ایدی . بونلر میاننده کوردستان دره بکلریده اولدقجه شدید ضربه‌لره معروض قالمشلردی .

فقط زواللی سلطان محمود بر طرفدن مملکتی داخلاً اصلاح ایتمك ایسترکن دیکر طرفدن بوتون تشکیلاتی موسقوف پایتختندن اداره اولنان ئه‌تیته‌ل ئه‌ته‌ریانك متمادی افساداتی یوزندن آیاقلانمش اولان روحلری تسکین ایده‌بیلمك ایچون بیك درده دوچار اولمش ونهایت فرانسز وانکلیز وروسلرك تجاوزاتنه معروض قاله‌رق ناوارین‌ده دونماسنی کاملاً ضایع ایتدکدن صوکرا روم استقلالنی طانیمغه مجبور اولمشدی .

ونهایت ینه فرانسزلرك تشویقیله علیهنه قیام ایدن مصر والیسی محمد علی پاشا عثمانلی تاج تختنه کوز قویاجق قدر شاشقینلقلر کوسترمش وتا کوتاهیه‌یه قدر عثمانلی مملکتنی استیلایه موفق اولمشدی .

بوقدر مشکلات داخلیه وخارجیه‌یه معروض اولان بردولتك یالکز ارمنیلری دکل بوتون تبعه‌سنی نائل رفاه و سعادت ایده‌جك تدابیر صائبه‌یه توسل ایده‌بیله‌جکنه کیم احتمال ویرر ؟

سلطان عبدالمجید زماننده ایسه ارمنیلر اویله فوق‌العاده امتیازاته نائل اولدیلرکه بونی حتی ماندلشتام بیله کمال حیرتله ذکر ایدییور . مومی‌الیه اثرینك ١٩٠ نجی صحیفه‌سنده شویله سویلیور : « حتی ارمنی ملتی ١٨٦٣ سنه‌سنده برحقیقی قانون اساسی‌یه مظهر اولدی . بوقانون اساسی موجبنجه ارمنیلر استانبول پطریقخانه‌سنده اجتماع ایتمك اوزره برمجلس عمومی‌یه مالك اولدیلر . مجلس عمومی ١٤٠ اعضادن ترکب ایدییور وبونلرك یوز یکرمیسی طوغریدن طوغری‌یه ملت طرفندن انتخاب اولونیوردی » .

عجبا رئیس ویلسون اقلیتك حقوقی ایچون بوندن دها نافذ بر اصول کشفنه مقتدرمیدر ؟

ارمنیلره بوقانون اساسی‌یی حکومت عثمانیه خارجدن هیچ بر تضییقه دوچار اولمادن بخش ایتمشدر. ارمنیلرك اوزمانه قدر ابراز ایتدکلری حسیات صادقانه دولتی اوقدر ممنون ایتمشدی‌که « ارمنی ملت صادقه‌سی » ایچون یکی بر دورهٔ سعادت کشاد ایده‌بیله‌جك بر ماهیتده بولنان بوقانون اساسی‌یی بخش ایتمکده بر آن تردد ایتمه‌مشدی.

مع‌هذا بوقانون اساسی‌ده روسلرك ارمنی ایشنه مداخله‌لری ایچون بر وسیلهٔ مخصوصه تشکیل ایتمشدی.

ارمنی اختلالجیلرندن بعضلری دها ۱۸۵۳ عثمانلی ـ روس سفری اثناسنده روسلره معاونتده بولونمشلردی . ایشته داها اوزمان باشلامش اولان تماسی روسلر هیچ ضایع ایتمه‌مشلر وارمنی اختلالجیلرینی تشویقدن کری دورمامشلردی . تشویقات تأثیراتی اوقدر چابوق کوسترمشدی‌که ارمنی ملتنه قانون اساسینك تاریخ احساننده هنوز درت سنه کچمش اولدیغی برزمانده ۱۸۶۷ ده زیتونده ایلك ارمنی اختلالی ظهور ایتمشدی . بالطبع بوغیر مأمول قیام مسلح دولتی‌ده، تورکلری‌ده درین درین دوشوندرمکه باشلادی. باخصوص ۱۸۷۷ـ۷۸ عثمانلی روس سفری اثناسنده روسیه ارمنیلریله اناطولی ارمنیلرینك عثمانلی اردوسنه قارشی کوستردکلری مشکلات هردورلو تصورك فوقنه چیقمشدی .

اوصره‌ده ارمنی پطریقی « نرسس » افندینك آیاستفانوسه کیدرك ارمنیلرك نائل مختاریت اولملری ایچون روسیه چارینك حمایه ومعاونتنی طلب ایتمسی ارمنیلرك اوزمانه قدر مظهر اولدقلری « ملت صادقه » شهرتنی بالکلیه ازاله ایتمشدی .

بولغار استقلالنی تأمین ایتدکدن صوکرا آرتق دولت علیه‌نك امور داخلیه‌سنه مداخله ایچون بروسیله بوله‌مایه‌جغنی دوشونمش اولان روس سیاستی آیاستفانوس معاهده‌سنه ارمنیلر حقنده برمادهٔ مخصوصه علاوه ایتدیرمك صورتیله بوامکانی الده ایتمك ایسته‌مشدی .

عینی ماده ـ فقط دها باشقه برشکلده ـ برلین معاهده نامه‌سنه ادخال اولوندی . ایشته اوزماندن اعتباراً ارمنی ایله کورد وتورك آره‌ سنده پك شدید بر حس مخالفت باش کوستردی .

الك بیوك شهرلردن الك کوچوك کویلره وارنجه‌یه قدر بوتون ممالك عثمانیه داخلنده ارمنی اختلال قومیته‌لری طرفندن پك منتظم تشکیلات خفیه وجوده کتیرلدی . بوتشکیلات خفیه ارمنیلری کورد وتورکلر علیهنه متمادیاً زهرلیورلر وشرقی آناطولیده‌کی آلتی ولایتدن مرکب بر ارمنی ایالت ممتازه‌سی تشکیل ایتمه‌دکجه ارمنیلرك راحت

دورماملرینی تأمینه چالیشیورلردی . بالطبع ارمنیلرك بوتشبثات اختلالیه‌سی نه تورك ونه‌ده كورد عنصرلرنجه نه‌ده حكومت عثمانیه‌جه مجهول قاله‌میوردی . ارمنیلرك مقصدی كندیسنه عدداً پك چوق فائق اولان كورد وتوركی كندی تحت اداره‌سنه ویره‌جك صورتده برارمنستان وجوده كتیرمك اولدیغنه كوره توركو كوردك املی ده بوارمنی آرزوسنك عدم حصولی تأمینه معطوف اولمق ایجاب ایدییوردی . دها طوغریسی تورك وكورد اناطولینك خالص تورك وكورد اولان عظیم بر قسمنك ارمنیلك وسیله‌سیله روسیه طرفندن استیلا ایدلمك ایسته‌نیلدیكی پك اعلا آكلایور وبوندن طولایی ارمنیی روسلر طرفندن كندی مملكتنه صالیویرلمش بریلان تلقی ایتمكه مجبور اولیوردی .

اوته‌ده بریده ظهور ایدن واك طاشغین ارمنیلر طرفندن وجوده كتیریلان بعض طغیانلری نظردقته آلان اوروپادولتلری ینه روسیه‌نك تضییقی تحتنده ١٨٨٠ تاریخنده بابعالی‌یه ارمنی اصلاحاتنه دائر برنوطه ویرمشلردی. اوصره‌لرده برطرفدنده بولغارلر شرقی روم ایلی‌یی بولغارستانه الحاقه تشبث ایتمشلردی . اساساً روسلر ارمنی مسئله‌سنی دائما توركیه‌نك خارجی ویا داخلی پك مهم مسئله ایله مشغول اولدیغی صره‌ده ایلری سوررلر .

عبدالحمید ثانی اوزمانلر بومسئله‌یی شویله بویله اداره ایدرك بعض مواعید ایله ایشی یاتیشدیرمشدی . فقط ١٨٩٤ دن ١٨٩٦ یه قدر دوام‌ایدن سنه‌لر ارمنی اختلالجیلرینك بالفعل ایشه باشلادقلری وهر طرفدن آز چوق اختلاللر وجوده كتیردكلری سنه‌لردر . ایشته بوارمنی اختلاللری بش آلتی‌عصرطرفنده پك‌بویوك برمحبت متقابله ایله برآره‌ده‌یاشامش اولان‌اوچ عنصری یكدیكرینك قاننه صوصامشجه‌سنه یكدیكری علیهنه آتیلمغه سوق ایتمش وآناطولی‌یی وحتی استانبولی آل قانلره بویامش ایدی.

شوراسنی‌مانداشتام كبی‌اك‌شدید توركدشمنلری‌بیله انكارایده‌میورلركه‌بوسنه‌لرده‌كی وقایع اثناسنده بیله توركك‌ارمنی حقنده اوقدر شدید برغیض وكینی‌یوقدی. برچوق توركلر ارمنیلری صیانت خصوصنده یكدیكرینه رقابت‌ایتمش و حتی استانبولده پك چوق توركك‌عائله‌لری قومشولری‌بولنان ارمنیلری كندی اولرنده صاقلامش، اولومدن قورتامق كبی اثرمحبت‌كوسترمشلردی. برچوق رجال دولت استانبولده‌كومرولك‌حماللری واسطه‌سیله یاپیلان ارمنی قتل عامنی نفرتله قارشولامش ومنع فجایع ایچون اللرندن كلان هرشیئی یاپمقدن چكینمه‌مشدر .

مشیر فؤاد پاشانك قاضی كوی ارمنیلرینی صیانةً توسل ایتدیكی تدابیر شدیده هركسك معلومیدر . مانداشتام كتابنده فؤادپاشانك بالاخره دوچار اولدیغی فلاكتك سببنی ارمنیلر حقنده كوستردیكی بومیلان تصاحبه عطف ایدییورسه‌ده بونك طوغری اولمادیغنی استانبولده بیلمه‌ین یوقدر .

تقریباً ایکی سنه‌دن زیاده دوام ایدن بو قتاللر اثناسنده کورد وتورکلردن‌ده پك چوق کیشیلر ارمنیلر طرفندن اولدیرلمشلر وهرایکی طرف ایجاد فضایح وجنایاتده عادتا یکدیکرینه رقابت ایتمشلردی . فقط ارمنی عنصرینك هرطرفده اقلیت تشکیل ایتمکده اولمسی کورد وتورکلرك غلبه‌سنی ایجاب ایتدیرمشدی . اکر ارمنی عنصری عدداً فائق اولسه‌یدی کورد وتورکلر نه‌قدر ارمنی اولدیرمشلرسه ارمنیلر اوندن فضله کورد وتورك اولدیرمکدن کری دورمازلردی . روم فترتی زماننده موره‌ده روملر طرفندن‌اولدیریلان تورکلر بوادعامزه اك واضح بردلیل تشکیل ایدر. فقط اونلر تورك ومسلمان اولدقلری ایچون‌اوزواللیلر نامنه‌مرثیه خوان‌اوله‌جق لورد بایرونلر ، ویقتور هوغولر ظهور ایتمه‌مش واوخونین حادثات یالکز عثمانلولر طرفندن یازیلان تاریخ کتابلرنده، برقاچ صحیفه‌تشکیل ایتمکدن‌بشقه براثر براقامشدر. ادارهٔ مملکت‌حقنده‌کی قناعتلرم ایجاباتندن اوله‌رق‌مملکتده حادث‌اولان وقایع اختلالیه‌نك اهالی واسطه‌سیله تسکیننده‌ن وباخصوص‌قتل عاملر ترتیبندن نفرت‌ایدرم . چونکه بوطرز اداره مملکت ایچون ضرردن بشقه برفائده تأمین ایدمیه‌جکی کبی ملتمك پاك ونزیه‌اولان تاریخی‌صوك درجه‌لرده لکه‌دار ایدر .

بو حس آشاغی یوقاری تورك ملیتپرورلرینك وجوده کتیردیکی « کنج تورك » اختلالجیلرینك همان‌کافه‌سنده موجود بولوندیغی‌ایچون بو ١٨٩٤ : ١٨٩٦ ارمنی‌وقایعی عبدالحمید ثانینك برخطای سیاسیی وکندی استبدادینی ادامه ایچون توسل ایلدیکی برتدبیر ظالمانه تلقی ایتدیلر . واوزمان اوروپاده بولنان احمد رضابك ورفقاسی بونقطهٔ نظردن ایشی محاکمه ایدرك ارمنی اختلالجیلرینه پك بیوك مظاهرتده بولوندیلر . نم کبی داخلده بولنان اختلالجیلرده عینی نظریه‌یی قبول‌ایدرك تورکلك وعلی‌الخصوص عثمانلیلق ایچون پك بویوك مضرتلر تولید ایده‌بیله‌جك برماهیتده انکشاف‌ایدن ارمنی قتل عامندن طولایی عبدالحمیدی اتهام ایتمکدن چکینمه‌دیلر .

تورك اختلالجیلرینك بوتمایلات بی‌طرفانه‌سنی کورن‌ارمنی اختلالجیلرینك ناموسلی قسملری او اثناده وضعیتی دها کوزل تدقیق ایتمکه باشلامشلردی . بر طرفدن باقیورلردی‌که‌روسلر تورکیه ارمنیلرینك نائل مختاربت‌اولملری ایچون صوك‌درجه‌لرده صرف مساعی ایدیورلر ، فقط دیکرطرفندده قافقاسیه‌ارمنیلرینی استبدادك اك‌قاهر تاثیراتی آلتنده بولندیریورلردی .

حتی روسیه‌چاری اناطولی‌شرقیده هیچ برشمندوفر یاپدیرلماسی تعهداتی‌مقابلنده ١٨٩٦ اختلالندن صوکره قافقاسیه‌یه التجا ایتمش اولان ارمنیلرك ممالك عثمانیه‌یه عودتلرینه مساعده ایدلمه‌یه‌جکنه دائر عبدالحمید ثانی‌یه وعد قطعیده بولنیوردی .

روسیه‌نك عثمانلی‌ایمپراطورلغی وارمنیلر ایچون‌بسله‌دیکی نیات‌خالصانه‌نك‌درجه‌سنی کوسترمك ایچون بوندن بلیغ برمثال اوله‌ماز .

هیچ کیمسه انکار ایده‌مزکه بر مملکتده رفاهك الك بیوکی عمران سایه‌سنده تکون ایدر . عمران ایسه شمندوفرلرك ، شوسه‌لرك انشاسیله باشلار . بریاندن ارمنیلرله مسکون ولایتلرده تأمین رفاه وامنیت ایچون اصلاحات طلب ایدن روسیه، بوایکی املك الك اساسلی وسائط استحصالیه‌سندن اولان شمندوفرلرك انشا ایدلمه‌سنی طلب ایدییور . عجبا ماندلشتام جنابلری بونی نه ایله تأویل بیورورلر ؟ کتابلرنده یالکز بونی ادعا ایدن براوروپالی محرری تحقیر ایله اکتفا ایتمشلر . حالبوکه تحقیر ایتمك اثبات ایتمك دکلدر .

روس سیاستنك بو ایکی یوزلی شکلی ناموسلی ارمنی اختلالجیلرنی جداً دوشوندیرییور و « ارمنیلکی نائل مختاریت ایده‌مدیرکن تورك بیوندوروغندن یوزبیك قات اشنع اولان روس بیوندوروغنه دوشورمه‌یه‌لم » ملاحظه‌سنده بولوندیرییوردی . بناءً علیه تورك اختلال قومیته‌لرینك بوتون عثمانلی ملکنده وبوتون عثمانلی ملتلرینی نائل رفاه ایده‌جك تدابیر اصلاحیه‌یه توسل ایتمکدن عبارت اولان نقطهٔ نظری ارمنی قومیته‌لرینك الك ناموسلی والك اساسلیسی اولان « طاشناقسوتیون » قومیته‌سنجه‌ده پك ملایم تلقی اولنیوردی .

بتم بوادعامی ماندلشتام جنابلری‌ده قول مجرده عطف ایده‌مزلر . زیرا اتحادوترقی جمعیتنك ۱۹۰۷ سنه‌سی کانون اولده پارسده انعقاد ایدن قونغره‌سنه اشتراك ایدن طاشناقساغانلر همان همان بوکا قریب افاداتده بولنمشلر واتحاد ترقی ایله تشریك مساعی ایده‌جکلرینی وعد ایله‌مشلردی . بوندن صوکره ۱۹۰۸ سنه‌سی آغستوسنده استانبولده کوروشدیکم طاشناقسوتیون رؤساسندن معلومیان افندی [آغنونی] ارمنیلرك معروض اولدیغی بو روس تهلکه‌سندن بالذات بکا برقاچ دفعه‌لر بحث ایتمشلردی .

فقط ینه ارمنی اختلال قومیته‌لرندن معدود اولان خینچا کیست وخینچا کیست ره‌فورمه کی رؤساسیله افرادندن برچوقلری روسیه‌یه صاتلمش اولان قومیته‌لر تورك قومیته‌لرینه قطعیاً یاناشمیورلر وروسیه‌نك حمایه‌سی آلتنده بر ارمنستان تشکیل ایتمك فکرینی پروغراملرینه پرنسیب اوله‌رق قبول ایدییورلردی . برطرفدن بوقومیته‌لر مرخصلرینك برطرفدن‌ده ینه عینیله ارمنی اختلال تشکیلاتی کبی تلقی ایدیله‌بیله‌جك اولان روس قونسلوسخانه‌لرینك داغیتدقلری پاره‌لر سایه‌سنده رهبان پارتیسی دخی روس چارینك حمایه‌سنی اسلام خلیفه‌سنك حمایه‌سنه ترجیح ایتمك لازمکله‌جکنه دائر موعظه‌لرده بولونمقدن کری دورمیورلردی .

ایشته ۱۹۰۸ انقلابی ارمنی وتورك اختلالجیلرنی بو وضعیتده بولدی .

اساساً سلانیکده تشکل ایتمش اولان اتحاد وترقی جمعیت خفیه‌سنك سیاست داخلیه پروغرامی « مدحت پاشا » قانون اساسیسنك اعادهٔ مرعیتی ایدی . بوقانون

اساسینك تملیده عثمانلی مملکتنده « اداره جامعهٔ عثمانیه » وتوسیع مأذونیت اساسانك تطبیقی ایدی .

حالبوكه ماكدونیا بولغار قومیته‌سیله ئه‌تنیكی ئه‌ته‌ریانك اداره ایتدیكی ماكدونیا روم قومیته‌سنك وینه ماكدونیا صرب قومیته‌سنك وآرناود ، ارمنی ، عرب اختلال قومیته‌لرینك پرنسیپلری « سیاسی عدم مركزیت اداره » اصولی ایدی .

«سیاسی عدم مركزیت» دیمك بو مختلف عنصرلرك یاشادقلری منطقه‌لره مختاریت داخلیه ویرمك وجمله‌سنی « عثمانلی امپراطورلغی » نامی آلتنده اداره‌یه چالیشمقدن عبارتدی . اگر عثمانلی امپراطورلغنك انقسامنی بوتون جان وگوكلدن آرزو ایدن وبونك ایچون بیك دورلو انتریقه‌لره قیام ایله‌ین خارجی دشمنلر اولمسه‌ایدی، «اتحاد وترقی » جمعیتیده پرنس صباح‌الدین بكك پك حرارتلی برمدافعی اولدیغی بو پرنسیپی قبول ایتمكده بردقیقه تردد ایتمزدی. فقط سوریه‌یه گوز دیكمش اولان فرانسزلرله مه‌زوپوتامیایه وبوتون لبنان شبه جزیره‌سنه تصاحب ایدن انكلیزلر وشرقی اناطولی ایالتلرینی اله كچیرمك فرصتنی گوزه‌تله‌ین روسلر وماكدونیایی پایلاشمق ایسته‌ین بولغار ، صرب ویونانیلر وارناودلغه ال آتمغه چالیشان اوستریالیلرله ایتالیانلر وینه بحرسفید اطه‌لرینی بنمسه‌ین یونانیلر « سیاسی عدم مركزیت اداره » پره‌نسیپنك وجوده كتیره‌جكی بوایالتلری بربرر یوتمق ایچون عجبا هیچ برمشكلات‌چكرلرمی ایدی ؟ بزم « عدم‌مركزیت » پره‌نسیپمزك ماهیتی آوستریا حكومتنك عدم‌مركزیت پرنسیپلرینك ماهیتندن دها‌می قوتلی اوله‌جقدی ؟ بوپرنسیب «چه‌قو ـ سلوواقلرك» ، « خرواتلرك » ، « سلووه‌نلرك » آوستریادن بالكلیه آیرلمق حقنده‌كی امللرینی ابطال ایده‌بیلدیمی ؟ بزم حكومت مركزیه‌مزك قدرت و وسائطی آوستریا حكومت مركزیه‌سنك قدرت ووسائطندن دها‌می مؤثر اوله‌جقدی‌ده بزم دها متنوع ودها حریص اولان دشمنلریمزك آنتریقه‌لرینه قارشی بومختار ایالتلری محافظه‌ایده‌بیلمه‌مزی تأمین ایده‌جكدی ؟

كرید جزیره‌سنك نائل‌اولدیغی مختاریت اداره‌دن دهاواسع هیچ برمختاریت‌اداره تصور اولوناماز كن كریدلیلری یونانستانه التحاق املندن صرف‌نظر ایتدیره‌بیلدكمی؟

قبریس اطه‌سی انكلیزلرك اشغال موقتلری آلتنده پك مستثنا برحیات كچیرركن هرسنه‌بو آطه‌نك مجلس اداره‌سی یونانستانه‌التحاق قرارلرینی تكرار ایتمیورمی ایدی؟

بیوك برمختاریت اداره‌یه مالك اولان روم ایلیٔ شرقینك بولغارستان طرفندن التحاقنه مانع اوله‌بیلدكمی ؟

ایالات ممتازه‌نك الڭ‌واسع نمونه‌لرندن برینی تشكیل ایدن مصرك انكلیزلرطرفندن اشغالی مشكلات ایله‌می وقوع بولدی ؟

« كويت » شيخى مبارك‌الصباح عصرلردن برى خلافت عثمانيه‌يه تابع ايكن انكليز حمايه‌سنى قبول ايتديكى ادعاسيله انكليزلر « كويت » جزيره‌سنى تصاحبدن چكينديلرمى ؟

خطهٔ عراقيه اهاليسنك‌ده عينى آرزويى اظهار ايتديكى ادعاسيله انكليزلرك اورالرنى‌ده كندى حمايه‌لرنده عد ايتملرى كوچ بر شيمى ايدى ؟

عينى ملاحظه فرانسزلر حقنده سوريه ايچون‌ده وارد دكلمى ايدى ؟

ماكدونيا و آرناوودلمى شرقىٔ روم ايلى و بوسنه هرسكدن فرقليمى تلقى ايده‌جكدك ؟

ايشته سزه بر سوزى سؤاللركه « سياسى عدم مركزيت‌اداره‌سى » طرفدارلرينك بونلره معقول جوابلر ويره‌بيله‌جكلرينى هيچ تصور ايده‌مم .

بزى « تورك سياستى » ياپمش اولمقله اتهام ايدنلره غايت قطعى بر لسانله بيان ايدرم‌كه بز تورك سياستى دكل ، جامعهٔ عثمانيه سياستى ياپدق . اكر « عدم مركزيت اداره » پرنسيبنى قبول ايتسه ايدك اتحاد و ترقى جمعيتى او زمان « تورك سياستى » ياپمغه مجبور اوله‌جق و بوتون محلى مختاريتلره مظهر اولان اقسام ممالك ميانده منحصراً توركلرك ساكن اولديغى ولايتلرده‌ده توركلر ايچون مختاريت محليه اعطاسنه قيام ايده‌جكدك . بناءً عليه « عدم مركزيت اداره » طرفدارانك تورك عنصرينه منسوب اولانلرى‌دركه حقيقتده تورك سياستى تعقيب ايده‌جكلردى ، بزلر ايسه جامعهٔ عثمانيه سياستى تعقيب ايتديكمزدن طولايى مركزك يعنى ايمپراطورلق حكومتنك‌ولايتلر اوزرنده‌كى‌نفوذينى تنقيص ايتمه‌مكله برابر محلى اداره‌لرينه مأذونيت واسعه بخش ايتمكى و اردويى تفرقه‌يه دوشورمه‌مكى اساس مسلك اتخاذ ايتدك .

فقط تورك كنجلكى ، بنلكنى آكلامش اولان و عنصرينك ترقياتى نامنه مجادلاته قيام ايدن عناصر مختلفهٔ عثمانيه آره‌سنده يالكز توركلرك دليلسز و كيمسه‌سز قالمش اولديغنى تقدير ايدرك توركك علماً ، عرفاناً و مزيتاً يوكسلمسنى تأمين ايچون صرف مساعى‌يه قيام ايتمش . بونى اتحاد و ترقى منع ايتمك صلاحيتنى حائز اولماديغى كبى « عدم مركزيت اداره » طرفدارلرينك‌ده منع ايتمك ايسته‌يه‌جكلرينى ظن ايتمه‌يورم . عثمانلى ايمپراطورلغنك لسان رسميسنك توركجه اولمسنى طلب ايتمك عناصرى توركلشديرمك ايسته‌مكميدر ؟ عثمانلى ايمپراطورلغنده تدريساتك حكومتك قونترولى تحتنده جريان ايتديكنى و يك نسق اولمسنى آرزو ايتمك عناصر سائره‌يى تورك ياپمق ايسته‌مكميدر ؟

استانبولده اعلان مشروطيتله برابر « اخاء العربى » ، « چركس تعاون جمعيتى » ، « كورد قلوبى » « ارنبود قلوبى » و سائره كبى بر چوق ملى جمعيتلر تشكل ايتديكى

صره‌ده برده « تورك اوجاغی » آچیلمش اولماسی نه‌دن طولایی اتحاد و ترقی حکومتنك تورکجی اولمسنی ایجاب ایتدیرسون ؟

بن کندی حسابمه هرشیدن اول عثمانلی‌یم ، فقط اوندن صوکرا تورك اولدیغمی هیچ اونوتمام وبو عنصرك عثمانلی ایمپراطورلغنك تمل طاشی اولدیغنه تمامیله قانعم و عثمانلی ایمپراطورلغنك عرفاناً ، مدنیةً تعالیسی جامعهٔ عثمانیه‌یی قوتلشدیرر وعثمانلی ایمپراطورلغنی تأیید ایدر . چونکه اساساً عثمانلی ایمپراطورلغی تورك تأسیسات عالیه‌سندندر . بوکا مثال آرانیرسه بوکونکی الیم وضعیتمزی ارائه ایده‌بیلیرم . ایشته عربلر استحصال استقلال املیله اختلال ایتدیلر ، نه وضعیته دوشدیلر؟ بونی یوقاریده ایضاح ایتدم . مصر ، جامعهٔ عثمانیه‌دن فك رابطه ایدر ایتمز انکلیز حمایه‌سی آلتنه کیردی . کنجلری بو حمایه‌دن قورتولمق ایچون اختلال ایدنجه انکلیزلرك قهار ضربه‌سی آلتنده ازیلدیلر . فرانسزلر سوریه‌نك اقسام ساحلیه‌سیله جبل لبنانی کافی کورمه‌یرك اقسام داخلیه‌سنی‌ده تحت اشغاللرینه آلمق ایستیورلر .

بورالرده عثمانلیلقدن بحث ایده‌ن وارمی ؟ بالعکس « الحمدلله عثمانلیلقدن قورتلدق » نداسی بودولتك نان ونعمتیله پرورده اولمش بر چوق خائنلرك آغزندن دوشمیور .

فقط تورکك مبارك یوردی اولان آناطولیدن یوکسه‌لن تورك صداسی ینه « عثمانلی ایمپراطورلغی » ترانه‌سنی تغنی ایدییور ، تورکك اوقاجق بر یوواسی اولان غربی تورکیانك نجیب اولادی عثمانلی نام مبجلنی حرز جان ایدرك ادامهٔ موجودیته چالیشیور . اوحالده عثمانلی جامعه‌سنی تأمین ایتمك ایسته‌ینلره اخطار ایدرزکه اونلرك اك بیوك وظیفه‌لری تورکی یوکسلتمك ، تورکی یاشاتمق ، تورکی چوغالتمقدر .

هرکس طرفندن بیلنمسنی پك آرزو ایتدیکم بو نقاط نظریمی ایضاح ایدن شو کوچوك ملاحظه‌مك بی‌لزوم تلقی ایدلمه‌مسنی رجا ایدرك خاطراتمه دوام ایدییورم .

*
* *

مشروطیتك اعلانی متعاقب اتحاد وترقی مرکز عمومیسی عثمانلی ملکنده بولنان مختلف سیاسی اختلال جمعیتلرینی بر «جامعهٔ عثمانیه» سیاسی جمعیتی حالنده برلشدیرمك آرزوسنی اظهار ایتدی .

بو مقصدله اول امرده مختلف بولغار اختلال جمعیتلریله تماسه کلدك . اك اول مشهور صاندانسکی و چرنه‌پویه‌ف ورفقاسی ایله مذاکره‌یه باشلادق . بز عثمانلیلق اساساتندن بحث ایدرکن بو بولغار اختلالجیلری ماکدونیانك مختاریتی فکرلرندن برذره‌سنی بیله فدا ایتمك ایسته‌میورلردی . طلعت بکله برابر اجراسنه مأمور اولدیغمز بومذاکرات اثناسنده چکدکلریمزی برالله بیلیر برده بز . هله ایلك انتخاباتك اجراسی صره‌سنده منلك ، پتریچ ، عثمانیه وجمعهٔ بالا بولغار کویلرنده صاندانسکی ایله برابر

کچیردیکم کونلرك الیم خاطراتی هیچ اونوده‌مم . مع‌هذا اختلال قومیته‌لری آره‌سنده الك زیاده آکلاشه‌بیلدیکمز ینه بونلردی .

اصل بولغار ماکدونیا قومیته‌ی کندی سیاسی پروغرامندن هیچ واز کچمك ایسته‌میوردی . ئه‌تینکی ئه‌ته‌ریا نامنه برای مذاکره سلانیکه کلمش اولان بر یونانلی ایسه کریدك و سیسامك یونانستانه التحاق و دیکر یونان آطه‌لرینه مختاریت اداره بخش اولنمسی ، روم ماکدونیاسی نامی ویریلان حوالی‌یه دخی غایت واسع امتیازات ویرلمسی مقابلنده یونانستانله تورکیه آره‌سنده بر اتفاق عقد اولنمسی تکلیف ایدیوردی . بالطبع بزم نقاط نظریمز یونانستانله آکلاشمق دکل ممالك عثمانیه داخلنده‌کی روملری اتحاد وترقی جمعیتی ایچنه آلمق وبوصورتله برجامعهٔ عثمانیه وجوده کتیرمك اولدیغندن بو تکلیفلری رد ایتمشدك .

١٩٠٨ سنه‌سی آغستوس اثناسنده مرکز عمومی موقة استانبوله کلمشدی . اوزمان برطرفدن پرنس صباح‌الدین بك ودیکر طرفدن ارمنی قومیته‌لریله عینی‌اساس داخلنده مذاکره‌یه کیریشدك .

بزم طرفدن بن ، طلعت‌بك وبهاءالدین شاکر بك بولنیوردق . پرنس‌صباح‌الدین بك طرفندن دوقتور نهاد رشاد بك اثبات وجود ایدییور ، ارمنیلردن‌ده معلومیان وشاهریکیان‌افندیلر مذاکراته اشتراك ایدییوردی . عدم مرکزیت اداره‌پرنسیبلرینك حکومت عثمانیه ایچون تولید ایده‌بیله‌جکلری بوتون محاذیری بونلر اوکنده برر برر تعداد ایدییوردق .

پرنس صباح‌الدین بکك پرنسیپلری ایله طاشناقسوتیون جمعیتنك پرنسیپلری آز چوق توافق ایتدیکندن اونلر عینی طرزده‌جوابلر ویرییورلردی . غریبدرکه‌دوقتور نهاد رشاد ارمنی اختلال جمعیتنك ایسته‌دیکی امتیازاتدن داها واسع امتیازات ویرمکه طرفدار بولنیور وبونلرك تولید ایده‌جکی محاذیری هیچ قبول ایتمیوردی .

نهایت معلومیان افندی طاشناقسوتیون قومیته‌ی نامنه شوتکلیفده بولندی :

«اتحاد وترقی جمعیتی ایله طاشناقسوتیون جمعیتی عثمانلی ایمپراطورلغنده مشروطیت اداره‌نك تهلکه‌یه دوچار اولمسی نقطهٔ نظرندن تشریك مساعی ایدرلر وفقط اساس پروغراملرینك تأمین استحصالنده هرایکیسی کندی‌مساعیسنده سربست بولونورلر . یعنی طاشناقسوتیون جمعیتی کندی اختلال‌تشکیلاتنی مملکتده ادامه ایدر . شوقدرکه شمدی‌یه قدر خفی اولان بوتشکیلات بوندن صوکره آشکار برجمعیت سیاسیه حالنی اکتساب ایدر واعضاسی علناً ایفای وظیفه ایدرلر . »

بالطبع بوتکلیفی قبول ایتمکدن باشقه برچاره‌مز یوقدی . خلاصه اوچ درت آی دوام‌ایدن متمادی‌مساعی ومذاکراته‌رغماً هیچ برملتك سیاسی اختلال‌قومیته‌لرینی

اتحاد وترقی جمعیتی داخلنه آلمغه موفق اولهمامشدق . چونکه اونلرك مقصدلریله بزم مقصدیمز آراسنده پك اساسلی فرقلر واردی : اونلر ایستیورلردیکه شیمدی‌یه قدر برچوق تهلکه‌یه معروض اوله‌رق خفیاً اجرا ایتدکلری مختاریت واستقلال تشویقاتنی بوندن صوکره علناً اجرا ایتسونلر ومقصدلرینه دهاچابوق نائل اولسونلر. بز ایستیوردقکه حکومت عثمانیه نصلکه بوتون عثمانلی ملیتلرینك اجتماعندن حصوله کلمش برحکومت ایسه اتحاد وترقی جمعیتی‌ده بوتون عثمانلی ملیتلرینك اسکی اختلال جمعیتلرندن مرکب برجمعیت حالنه کلسون وجامعهٔ عثمانیه فکرینك عموم ملیتلرایچون لازم‌القبول اولدیغی بوتون عثمانلیلره اکلاتمغه ساعی وبونکله برابر مشروطیت اداره‌یی تهلکه‌دن وقایه‌یی کامل بولونسون .

مثلا فرانسه‌ده جمهوریت طرفدارلری نصلکه جمهوریتی تهلکه‌ده کوردکاری زمان عظیم برکتله حالنده‌متسلطلر علیهنه‌قیام ایدرلرسه بوتون‌اسکی اختلال‌جمعیتلرندن ترکب ایده‌جك اتحاد وترقی جمعیتی‌ده عثمانلی مشروطیت اداره‌سنه اوفاق برتجاوز حس ایتدکلری وقت بوتون طرفدارلرینی قیامه دعوت ایتسونلر وفقط فرانسز جمهورتجیلرینك مختلف سیاسی قناعتلر بسله‌ین ذواتدن مرکب مختلفناملرله دوچار انقسام اولدقلری کبی اتحاد وترقی جمعیتی داخلنده‌ده ـ فقط ملیت ومذهب اساساتی نظر دقته آلینمامق شرطیله ـ احتیاجات عصریه‌نك تولید ایله‌دیکی مختلف قناعت سیاسیه‌یه مالك مختلف پارتیلر موجود بولونسون .

غایه‌لری منحصراً ملی اولان سیاسی جمعیتلردن هیچ بری بو تکلیفمزه یاناشمادیلر . چونکه اساساً کافه‌سی تعلیماتلرینی خارجدن آلیورلر و بزه یالکز ظاهری بر روی مماشات کوستریورلردی . اولجه‌ده عرض ایتدیکم وجهله ارمنیلرك روس بویوندوروغی آلتنه دوشمه‌لرندن پك زیاده قورقان طاشناقسوتیون جمعیتی بزه اك زیاده طرفدار کورونمش اولدیغی حالده اوبیله تشکیلاتنی عیناً ابقا ایدرك مقاصد سیاسیه‌سنك استحصالنه علناً چالیشه‌جغنی درمیان ایتمشدی . ارمنی خینچاکیست و خینچاکیست رەفورمه‌لری ایسه بزمله مذاکره‌یه‌بیله یاناشمامشلردی . اونلرك رؤساسی استانبول روس سفارتیله تماسلرینی علناً ادامه ایدیورلردی .

١٩٠٩ سنه‌سی کانون ثانیسی اثناسنده حسین حلمی پاشا قابینه‌سی اتحاد وترقی جمعیتنك تلقیناتی تأثیراتیله شرقی اناطولی ولایتلرنده ارمنیلرله کوردلر و تورکلر آره‌سندکی اراضی اختلافاتنی حل ایتمك ایچون مذکور ولایتلره بر هیئت تفتیشیه اعزامنه قرار ویرمشدی . هیئت تفتیشیه ریاستنه اعیان اعضاسندن عدلیه مفتشی غالب بك تعیین ایدلمش و رفاقتنه ایکی تورك و ایکی ارمنی اعضا ویرلمشدی . تورك اعضالرندن بری آوروپاده بولوندیغی اثناده طاشناقسوتیون جمعیتی رؤساسیله حسن

مناسبت ادامه ایتمش اولان ارکان حرب بیکباشیسی ذکی بك و دیکری بن ایدم . بنم بو هیئته ادخالمی ینه طاشناقسوتیون رؤسای رجا ایتمشلردی . چونکه کندیلریله آغستوس اثناسنده سبق ایدن مکالماتمز صره‌سنده بنم درمیان ایتدیکم فکرلری پك عادلانه وبی طرفانه بولمش اولدقلرینی و اتحاد و ترقینك مرکز عمومیسی اعضاسندن اولمقلغم حسبیله اجرا آتمك جمعیت افرادنجه اعتراضاته هدف اوله‌مایه‌جغنی سویلیورلردی . تکلیفی معالممنونیه قبول ایده‌رك سلانیکدن استانبوله کلدم .

مع هذا حکومتك بو تشبثی مجلس مبعوثانده‌کی شرقی آناطولی مبعوثلرینك شدتلی اعتراضاتنه هدف اولدی . بو طرزده هیئت تفتیشیه‌لر اعزامنك والیلرك قانون اساسی ایله معین حقوق و وظائفنه بر تجاوز تشکیل ایده‌جکنی ایلری سوردیلر . وقتك داخلیه ناظری اولان فرید پاشا ایسه مجلس مبعوثانده حکومتك نقطهٔ نظرینی مدافعه ایده‌مدیکندن تا اوتوز بر مارت [١٣ نیسان ١٩٠٩] وقعه‌سنك آن ظهورینه قدر استانبولده بلا وظیفه انتظار ایتمکه مجبور اولمشدم .

اوتوز بر مارت وقعه‌سندن صوکرا ایسه بو فکر بالکلیه ترك ایدلدی . بنده ١٩٠٩ سنه‌سی مایس نهایتلرنده اسکدار متصرفلغنه تعیین اولوندم .

⁂

آطنه وقعه‌سی

استانبولده اتحاد و ترقی ارکانیله طرفدارانك کاملاً امحاسی مقصدیله ایقاع اولنان ٣١ مارت وقعه‌سنك اثنای جریاننده آطنه ولایتنده دخی تورکلرله ارمنیلر آره‌سنده عظیم بر قتال باش کوسترمشدی .

١٩٠٩ سنه‌سی آغستوسی اواسطنده آطنه والیلکنه تعیین اولندیغم ایچون عثمانلی تاریخ مشروطیتنك اك الیم وقایعندن بری اولان بو قتالك پسیقولوژیك اسبابنی بنم قدر تدقیق ایتمش کیمسه یوقدر ادعاسنده‌یم .

اعلان مشروطیتدن صوکره ممالك عثمانیه‌نك هر طرفنده خلق ، او درلرجه‌ده شیمارمش ایدی‌که اك کوچوك ژاندارمه‌دن اك بیوك والی‌یه قدر هیچ بر حکومت مأمورینك اهالی اوزرنده هیچ بر نفوذی قالمامشدی . حریت کلام کرك غزته‌لر وکرك ناس طرفندن پك فنا برصورتده آکلاشلمش وهرفرد آغزینه کلان هرسوزی هرایسته‌دیکنه قارشو بلاپروا سویله‌یه‌بیله‌جکنی ظن ایدییوردی. دورسابقده مطلقیت اداره‌ایجاباتندن اوله‌رق خلق تحت تضییقده بولندیرمش اولان بعض والیلرله بر چوق

مأمورین ملکیه وعدلیه وانضباطیه پك چیرکین ومغایر نظام تجاوزاته دوچار اولمش ومشروطیتدن اول حتی اتحادوترقینك اسمنی بیله ایشتممه‌مش اولان برچوق محیطلرده برچوق توره‌دیلر برر قهرمان حریت کسیله‌رك مأمورین دواتی ایفای وظیفه‌دن منع ایده‌جك درجه‌لرده طاشقینلقلر کوسترمشلردی .

مشروطیتك ایلك کونلرینه ومرکز عمومیده بولندیغم زمانه عائد خاطراتم بوکبی وقایع ایله مالامالدر .

مرکز عمومی بوطاشقیناقلرك اوکنی آلمق ایچون مقتدر اوله‌بیلدیکی قدر صرف مساعی ایدییور وایی کوتو هیچ برفردك خلاف قانون اوله‌رق دوچار حقارت اولمسنه مساعده ایتمه‌مك ایسته‌یوردی .

جمعیت تشکیلاتی اولمایان یرلرده تشکیلات یاپمق وجمعیت نظامنامه‌سنك روحنی خلقه آکلاتمق اوزره خصوصی مرخصلر کوندرییور ایسه‌ده بو مرخصلرك حسن انتخابنده اکثریا موفق اوله‌میوردی . برچوق جمعیت مرخصلری نظامنامه‌مزك مملکتده محافظهٔ موقع حکومتدن عبارت اولان اساساتی تقدیر ایده‌مه‌یه‌رك اونلرده خلقك تمایلات انتظامشکنانه‌سنه پیرو اولیورلردی .

بالآخره اتحادوترقینك مخالفی صفتیله اورته‌یه چیقان برطاقم پولتیقه‌جیلر استانبولده‌کی حریت مطبوعاتك طرز غریب مضرندن استفاده ایده‌رك هجوملرینی جمعیت علیهنه توجیه ایتمکه باشلادیلر ومملکتی جداً ایچندن چیقیله‌مایه‌جق برآنارشی‌یه سوق ایتدیلر. حکومت ، مرکز سلطنتده بیله هرنوع قدرت ونفوذدن عاری اولونجه ملحقاتك نه حاللره دوچار اولدیغنی تقدیر ایتمك مشکل دکلدر . هرولایت مرکزنده اولا تشکل ایدن اتحاد وترقی شعبه‌لرینی متعاقب بو شعبه‌لرده برموقع نفوذ اکتساب ایده‌مه‌ینلر استانبولده بری بری آردنجه ظهور ایتمکه باشلایان مختلف نامه‌رده‌کی سیاسی جمعیتلرك شعبه‌لرینی تشکیل ایتمکه وبوسایه‌ده کندیلرینه برر تفرد واسطه‌سی ایدینمکه قیام ایله‌دیلر.

اسلام و تورك اهالی بوطرزده دوچار انتقام و اختلاف اولدیغی کبی خرستیان اهالی دخی کندی خصوصی قومیته‌لری تشکیلاتی ظاهره چیقاره‌رق اونلرده کندی پروغراملری دائره‌سنده ابراز فعالیته باشلادیلر .

آطنه ولایتی اهالیسنك اکثریتی تورکلر تشکیل ایدر . بونلردن صوکره ارمنیلر، متعاقباً « عرب اوشاق » نامی ویریلان عربلر و متعاقباً روملر کلیر . ولایتك نفوس عمومیه‌سی بشیوز اللی بیکی متجاوزدر . بونك تقریباً آلتمش بیك قدری ارمنی ، یکرمی ، یکرمی بش بیکی « عرب اوشاق » اون، اون بش بیکی روم‌در . متباقیسی کاملاً تورکدر .

همان کافه‌سی چفتجیلکله مشغول اولان اهالی آره‌سنده عصرلردن بری غایت بیوك برحسن امتزاج موجود بولنیوردی .

شوراسی غیر قابل رد و جرح حقایقدندرکه اطنه ولایتی عثمانلیلردن چوق اول تورك ایدی و عثمانلیلر بو دیاری « رمضان اوغللری » دنیلن طوائف ملوك اترا کدن بر عائله‌نك الندن المشلردر . کرچه کلیکیا دنیلن بو قطعه‌ده اهل صلیب زماننده بر ارمنی قرالیتنك یشادیغنی تاریخ قید ایدییورسه‌ده بو قرالیتك زماننده بو قطعه‌نك بر چوق تورکلر طرفندن مسکون اولدیغی و تورك دره بکلرینك ارمنی قرالیتنه هیچ امان ویرمه‌دکلری حقایق تاریخیه‌دندر .

شیمدی آطنه ولایتنده یاشایان ارمنیلردن بر چوقلری اکتساب ثروت املیله اون طقوزنجی عصر ظرفنده دیار بکر ، سیواس و معمورة‌العزیز طرفلرندن هجرت ایتمش آدملردر .

اصل یرلی آطنه‌لی ارمنیلر ولایتك منتهای حدود شمالیه‌سنه تصادف ایدن «حاجین» قصبه‌سیله قوزان سنجاغنك مرکزی اولان سیس قصبه‌سنك بر قاچ کوینده و اسکندرون کورفزی ساحلنده کائن درت یول قریه‌سیله اوکا جوار بر قاچ کویده ساکن ارمنیلردر .

عرب اوشاقلر ایسه دور عبدالعزیز خانیده لازقیه سنجاغنده‌کی رافضیلرك تأدیبی صره‌سنده او زمان اهالیسی پك آز و اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولان آطنه اووه‌سنك اعماری مقصدیله اورالردن نقل ایتدیرلمش اشخاصدر .

ولایتك تورك و ارمنی بوتون خلقی اولجه‌ده عرض ایتدیکم وجهله یکدیکرینه قارشی بر اعتماد متقابل داخلنده یاشیورلر و آره‌لرنده هیچ بر اختلاف محسوس بولونمیوردی .

بر درجه‌ده‌که ١٨٩٤ : ١٨٩٦ اختلال وقتاللری اثناسنده آطنه ولایتی داخلنده هیچ بر حادثه ظهور ایتمه‌مش وبو مجادلاتك کندی ولایتلرینه سرایت ایده‌مه‌مسی ایچون تورك و ارمنیلر متحداً صرف مساعی ایتمشلر و موفق اولمشلردی .

اعلان مشروطیتدن صوکرا آطنه‌ده تشکل ایدن تورك سیاسی جمعیتلرینه مقابل ارمنیلرده طاشناقسوتیون ، خینجاکیست و ره‌فورمه خینچاکیست شعبه‌لرینی احداث ایتدیلر و دها دوغریسی اسکیدن موجود تشکیلات خفیه‌لرینی میدانه چیقاردیلر .

او زمان آطنه ارمنی مرخصه‌لغنده بولنان « موشه‌غ » افندی اسمنده کنج و صوك درجه‌لرده حریص شهرت بر پاپاس عینی زمانده خینچاکیست رؤساسندن بولنیوردی . بو آدمك اخلاقسزلغنك درجه‌سنی ارمنیلر بیله سویله‌یه سویله‌یه بیتیره‌مزلر . اکر بالذات ارمنیلردن ایشتدیکم حکایه‌لر صحیح ایسه هردرلو شناعت اخلاقیه بو شخصده اجتماع ایتمشدر دینیله بیلیر .

« مونسنیور موشه‌غ » اعلان مشروطیتی متعاقب کندیسنی عادتا آطنه ارمنیلرینك اك بویوك دینی و سیاسی رئیسی موقعنه قویمشدی .

حکومت مأمورلرینك ضعف و عجزندن الك بی ادبانه بر صورتده استفاده ایتمکه قیام ایدن بو پاپاسك بر کون مجلس ادارەده والی‌یه قارشی فوق‌العاده حقارت آمیز معامله‌لرده بولندیغی وهمان کیدوب ولایت ژاندارمه قوماندانی طوقاتلایه‌جغی بیانله برحدت مجلس ادارەیی ترك ایتدیکنی بکا حکایه ایتمشلردی . .

اوصره‌ده برچوق ارمنی کنجلرینك‌ده مونسنیور موشه‌غه ظهیر اولمغه باشلادقلرینی واوته‌ده بریده عقد ایتدکلری میتینغلرده ارمنیلرك ارتق تورك بویوندرغندن قورتوللری زمانننك کچیکمه‌دیکنی سویله‌یه‌جك قدر ایلری واردقلرینی‌ینه ارمنیلردن ایشیتمشمدر. غایت محق اولمق ایچون سویله‌مك مجبوریتنده‌یم‌که « مونسنیور موشه‌غ » ایله همپالرینك بوطاشقینلقلرینه طاشناقسوتیون مرخصی اشتراك ایتمیور وبونك پك فنا نتیجه‌لر ویره‌بیله‌جکنی استانبولده طاشناقسوتیون مرخصلرینه یازییوردی.

مونسنیور موشه‌غ بونکله‌ده اکتفا ایتمه‌یرك کندی ادملرینی سلاحلندیرمق ایچون اوروپادن تفنك ورووولور جلبنه‌ده باشلامشدی . اوصره‌ده حکومت هرشیئ سربست براقدیغی کبی سلاح تجارتی وبناءً علیه ادخالاتی‌ده سربست بیراقمشدی . مونسنیور موشه‌غ « آرتق ارمنیلرك مسلح اولدیغندن وبردها ۱۸۹٤ قتاللری کبی حادثاتدن قورقمایه‌جقلرندن وبر ارمنینك قیلنه خطا کلیرسه مقابلنده اون تورك محو ایدیله‌جکندن » اولو اورته بحث ایدییوردی .

مونسنیور موشه‌غك بوشیماریقجه تظاهرات وبیاناتی اطنه تورکلرینی تدابیر متقابله اتخاذینه مجبور ایتمشدی .

ایشته بوراده اوزمانکی آطنه حکومتنك الك بویوك مسئولیتی باشلار . چونکه برحکومت ایچون ضعیف وعاجز اولمق مدار برائت اوله‌ماز . مونسنیور موشه‌غك بوطغیانی اسلام اهالینك غلیانی موجب اولمغه باشلار باشلاماز موشه‌غ جنابلرینی‌ده، اونك یارداقجیلرینی‌ده ، تورکلردن فساده مائل اولان اشخاصی‌ده یاقالادیغی حبس ایتمك وحقلرنده تعقیبات قانونیه اجرا ایتمك وحتی لازم کلیرسه ولایتده ادارۀ عرفیه اعلان ایله‌مك الك کسدیرمه اجراآت اولوردی .

فقط اوزمان بویله قطعی اجراآتی حسن فهمی بکك جنازه آلاینی ترتیب ایدن جمعیت محمدیه طرفندن بابعالی جاده‌سنده دوچار حقارت اولان صدر اعظم حسین حلمی پاشا استانبولده بیله تطبیق ایده‌بیله‌جك جرأت وتشبثدن محروم بولنیوردی . حریت دیمك آنارشی دیمك اولمادیغنی خلقه آکلاتمق حکومتلرك الك برنجی وظیفه‌لریدر . مع‌التأسف تورکیه‌ده ۱۹۰۸ سنه‌سی ثلث اخیریله ۱۹۰۹ سنه‌سی ثلث اولنده بویله برحکومت موجود دکلدی .

اوصره‌ده اطنه ولایتنده والی جواد بك بولنیوردی. حسن اخلاق ایچون برنمونه

كوسترمك لازم كليرسه جوادبك كوستريله‌بيلير . فقط عجز اداره‌سی‌ده حسن اخلاقی ايله متناسب اولان بوذات اوصره‌ده اطنه واليلكنی ياپه‌بيله‌جك شرائطی حائز دكلدی.

فرقه قوماندانلغنده ايسه فريق مصطفی رمزی پاشا اسمنده اختيار بر عسكر بولنيوردی. كنجلكنده بويوك بر شهرت فعاليت قازانمش اولان بو اسكی عسكرده بوتون حياتنی ناموسكارلق ووطنپرورلكله امرار ايتمشدر . فقط ، اولا اختيار و ثانياً وسائط انضباطيه‌دن محروم اولان بو محترم ذاتك‌ده اطنه‌ده قوماندانلق وظائفی ياپه‌بيله‌جك شرائطه مالك اولديغی ادعا اولونه‌ماز .

جبل بركت سنجاغنده‌ايسه آصف بك اسمنده بر متصرف بولنيوردی‌كه كولكه‌سندن قورقاجق درجه‌لرده جبين اولان بوذاتك نصل متصرف تعيين اولونديغنی اكلايه‌مم.

١٩٠٩ سنه‌سی ابتدالرنده اطنه‌ده هركسك اغزنده دوران ايدن شايعات قريباً ارمنيلرك اختلال ايدرك توركلری محو ايده‌جكلرينه وبو وسيله ايله ولايتك اوروپا دونانمه‌سی طرفندن اشغالنی و متعاقباً ارمنستانك تشكلنی تأمين ايده‌جكلرينه دائردی .

توركلر بو شايعاته اوقدر اينانمشلردی‌كه حتی اشرافدن بعضلرينك عائله‌لرينی امين يرلره كوندرمكه توسل ايتمه‌لری بيله واقع اولمشدی .

ارمنی طغيانی اثناسنده محو اولمامق ايچون تدبيرلی بولونمق فكرلرينی استانبولده‌كی جمعيت محمديه طرفندن اطنه‌يه كوندرلمش اولان بعض اشخاصك تلقين ايتديكی بكا حكايه اولونمش ايديسه‌ده بونك صحتی حقنده بر اماره الده ايده‌مه‌دم .

١٩٠٩ سنه‌سی نيسانی اثناسنده طرفين مناسباتی اوقدر كركينلك پيدا ايتمشدی‌كه اقشامه صباحه خلقك بربری اوزرينه آتيله‌جقلرينه آرتق كيمسه شبهه ايتميورمش .

نهايت نيسانك ١٤ نجی كونی مونسنيور موشه‌غك امريله الك اول ارمنيلر طرفندن باشلايان تجاوزات ايله « اطنه وقعه‌سی » تكون ايتمش .

اطنه‌ده ، طرسوسده ، حميديه‌ده ، مسيسده ، ارزينده ، درت يولده غزيزليده خلاصه ارمنيلرك كثرتله ساكن اولديغی هرطرفده اويله مدهش قتالر اجرا ايدلمشكه بونلرك تفصيلاتنی اوقومق انسانی جداً نفرتلره دوچار ايدر .

ولايت مركزنده پك عاجز اولان حكومت ملحقاتده اسلامك دوچار تجاوزات اولمسی ايچون نفير عام اصوله مراجعت اولونمسنی امر ايده‌جك قدر بينمزلك كوسترمش درت يول ارمنيلرينك مسلح بر جم غفير ايله جبل بركت سنجاغی مركزی اولان ارزين قصبه‌سنه طوغری ايلرولديكنی خبر آلان متصرف آصف بك اوطه‌سندن بيله چيقمايه‌رق بوتون لوا ملحقاتنه و جوار بولنان قوزان سنجاغنه « بوراده اهل اسلام قتل عام تهلكه‌سنه معروض اولديغندن وطننی وملتنی سون هر توركك سلاحنی قاپارق جبل بركت سنجاغنك امدادينه قوشمسی لازم كله‌جكنه » دائر تلغرافلر ياغديرمش .

دزت‌یول ارمنیلرینك ارزین اوزرینه یورودكلری فی‌الحقیقه‌طوغریدر . وارمنیلرك مقصدی فی‌الحقیقـه جبل برکت سـنجاغی داخلنده‌كی توركلری قتل عام ایتمكدی . فقط بر متصرفك اوطه‌سنده اوطوره‌رق اهالی‌یی باشی بوش اجرا آته دعوت‌ایتمی قطعیاً‌عفو اولونه‌بیلیر جنایتلردن‌دكلدی . چونكه كندیسنی تهلكه‌ده كورن‌خلق‌متجاوزلرك یالكز مسلح اولانلرینی دكل قادین ، اختیار وچوجوق كبی غیرمسلحلری علیهنه‌ده تجاوزاتده بولنه‌بیلیر وباخصوص جرأت ایده‌بیلورلردی . نته‌كیم بویله اولدی .

ایشته ایلك اطنه وقعه‌سنك اسـباب و عوامل تحدثی بونلردر . ایكنجی اطنه وقعه‌سی دنیلان وبرنجیدن اون بركون صـوكره ظهور ایدرك یالكز اطنه شهرینه انحصار ایدن وقعه ایسه كیجه وقتی بعض ارمنی كنجلری طرفندن عسكرك اردوكاهنه آتش ایدلمسی اوزرینه باشلامش وآطنه‌شهری قتالك دها فنا برشكل آلمسنی انتاج‌ایتمشدر. نم قناعتمجه آطنه قتالنك سبب مسئولی منحصراً les Vêpres Ciliciennes محرر مشهوری مونسنیور موشه‌غدر . بوشخصك ایقاع ایده‌بیله‌جكی فنالقلری وقتیله تقدیرایدرك تدابیر مانعه اتخاذ ایتمه‌ین او وقتكی آطنه حكومتی‌ده كذلك بنجه‌مسئولدر.

حادثه‌نك ظهورندن صـوكره اداره‌یی بوسبوتون اللرندن قاچیره‌رق قتل عاملره ویغماكرلكلره قارشو عاجز ومسكین وضعیتی محافظه‌ایتملری‌ایسه‌هیچ‌عفو اولوناماز. فقط شورا‌سی محققدركه اطنه ولایتنك رسمی وغیر رسمی بوتون مسلمان‌وتورك محیطی وقعه حدوثنك ایكی اوچ آی اولدن‌بری اطنه ارمنیلرینك اسلاملری قتل‌عام ایتمك اوزره حاضرلانمقده و هركون سـلاحلر جلب ایتمكده اولدقلرینه تماماً قانع بولنیورلر وكندیلری جداً بویوك برتهلكه‌ده كوریورلردی مونسنیور موشه‌غ‌واونك توابعی ایسـه نطقلری و استاخانه تجاوزات لسانیه‌لریله بو قناعتی تقویه ایتمكدن كری دورمایورلردی .

بوقاریده ایضاح ایتدیكم پسیقولوژیك اسباب یالكز بنم فكرم دكلدر . اوزمان اطنه‌قونسلوسلغنده بولنان انكلیزبیكباشیلرندن موسیو دوتی وایلی‌دخی عیناًبوقناعتده بولنیوردی . چناق قلعه محارباتی اثناسنده پك بویوك برقهرمانلق ابراز ایدرك وطن اوغرینه فدای حیات ایتمش اولان بوقیمتلی آدمك الیوم برحیات اولوبده بوسوزیمی تصدیق ایتمكه موفق اوله‌مادیغندن طولایی پك متأسفم . توركلرك و عرب اوشاقلرك قتال‌اثناسنده كوستردكلری مدهش‌طاشقینلقلری برلسان نفرتله نقل ایله برابر وقعه‌نك اصل ظهورینه سبب مونسنیور موشه‌غ اولدیغنی امریقالی میسـیونر میستر چیمبرس ایله طرسوس آمریقان مكتبی مدیری مستر قریستین‌ده بكا سویله‌مشلردی .

آطنه قتالی اثناسنده (١٧٠٠٠) ارمنی و (١٨٥٠) مسلمان اولمشدر . بورقملر كوستركه اكر آطنه ارمنیلر عدداً توركلره فائق اولسه‌لردی بو ایش عكسی اولور وارمنیلر توركلری قتل عام ایتمش اولورلردی . قتال اثناسنده طرفینك كوستردیكی

تمایلات سباعانه یکدیکرندن فرقلی دکلدر . ارمنیلرده فرصت بولدقلری یرلرده تورك قادین وچوجوقلرینه تورکلرده ارمنی قادین و چوجقلرینه قارشی ارتکاب ایتدکلری فضاحت وتجاوزاتی ارتکاب ایتمشلر و زنجیردن بوشانمش خلقك یکدیکرندن فرقی اولمادیغنی اثبات ایلمشلردر .

آطنه‌یه والی تعیین اولوندیغم زمان حکومت بنم امریمه ایکی یوز بیك لیرالق برقره‌دی آچمشدی. بونك یوزبیك لیراسی شهرو قریه‌لرده یانمش اولان ارمنی ومسلمان خانه‌ودکانلرینك یکیدن انشاسنه صرف اولونه‌جق یوزبیك لیراسی ده‌ارمنی تجاروصنعتکارلریله چفتجیلرینك تکرار ایشه باشلایه‌بیلملری ایچون اون سنه ظرفنده اوده‌نمك شرطیله کندیلرینه اقراض اولنه‌جقدی .

کندی ریاستم آلتنده اطنه‌ده بر انشاآت قومیسیونی تشکیل ایتدم . قومیسیون آمریقالی میسیونر میسترچیمبرس، برچوق اجنبیلرله واکثریتی ارمنیلردن اولمق اوزره برچوق یرلیلردن ترکب ایدییوردی . اتخاذ ایتدیکم تدابیر سایه‌سنده اطنه‌یه ورودمدن درت آی صوکره ولایت داخلنده‌کی ارمنی کویلرینك کافه‌سی یکیدن انشا اولوندیغی کبی مرکزده دخی کوچوك عائله‌لره عائد خانه‌لردن انشا اولونمایان قالمامشدی .

خلاصه درت بش آی ظرفنده ارمنیلر تجارتلرینه ، صنعتلرینه ، زراعتلرینه کاملاً باشلادیلر ومسلمانلرله آره‌سنده‌کی برودت سابقه‌دن — هیچ اولمزسه ظاهراً — هیچ براثر قالمادی .

ماندلشتام کتابنك ٢٠٥ نجی صحیفه‌سنده اطنه قتالندن مسئول اولان مسلمانلرك اك اهمیتسزلرندن یالکز طقوز کشینك اعدام اولوندیغنی تورکلر حقنده‌کی نشریات غرضکارانه‌سیله مشهور اولان آدوسیدیس اسمنده‌کی بر رومك اثرینه عطفاً ادعا ایدییورسه‌ده کرك آدوسیدیس وکرك ماندلشتام یالان سویلیورلر . آطنه‌یه ورودمدن درت آی صوکرا یالکز آطنه‌شهرنده دیوان حرب عرفی محکوملرندن اوتوزمسلمانی اعدام ایتدیردیکم کبی اوندن ایکی کون صوکره‌ده ارزین قصبه‌سنده اون‌یدی‌مسلمانی اعدام‌ایتدیردم . بونلرله‌برابر یالکز برارمنی اعدام اولنمشدر. اعدام اولنان مسلمانلر آره‌سنده اطنه‌نك اك اسکی و اك زنکین عائله‌لرینه منسوب کنجلر بولوندیغی کبی باغچه قضاسی مفتیسی دخی واردی . بومفتی اوحوالی تورکلری نزدنده پك بیوك برنفوذه مالك بولنیوردی .

چوق تأسف ایدرم‌که اطنه وقعه‌سنك ایکنجی کونی براجنبی واپوریله اسکندریه‌یه فرار ایده‌بیلمش اولان مونسنیور موشه‌غ او زمان الیمه کچمدی . ینه حقلی‌اوله‌رق دیوان حرب طرفندن غیاباً اعدامه محکوم ایدلمش اولان بو ذات الیمه کچسه ایدی اونی‌ده باغچه مفتیسنك قارشوسنه آصدیرردم .

اطنه ولایتم زماننده ارمنیلرك تأمین رفاهی و غائب ایتدکلری شیلرك تلافیسی ایچون صرف ایتدیکم مساعی ارمنیلرکده تحت اعترافده‌در . باخصوص او اثناده اطنه‌یی زیارته کلان فرانسز، انکلیز ، اسوچره‌لی وآمریقالی برچوق اجانب بونلری رأی‌العین مشاهده ایتمش و بنی تبریك ایتمشلردر .

وقعه اثناسنده یتیم قالان ارمنی چوجوقلرینك تربیه و تعلیمی ایچون اطنه‌ده یاپدیردیغم جسیم دارالایتام ایسه حالا باقیدر .

اطنه‌دن صوکره تعیین ایدلدیکم بغداد ولایتندن ١٩١٢ سنه‌سی آغستوسنده بالاستعفا استانبوله عودتمده عثمانلی حکومتی الك تهلکه‌لی زمانلردن برینی یاشایوردی .

اولا ، ایتالیا ایله هنوز حال حربده ایدك . ثانیاً ، بولغارستان ، صربستان ، قره‌طاغ ویونانستان علیهمزه اتفاق ایتمشلر واقشام‌صباحه بروسیلهٔ حرب آرایورلردی . ثالثاً ، آرناوودلق حال عصیانده ایدی . رابعاً ، سوریه‌ده بوتون عرب مطبوعاتی حکومت علیهنه آتشلر پوسکوریورلر وعرب ولایتلری اصلاحات طلب ایدیورلردی .

خامساً ارمنی پطریقی ارمنستانده اصلاحات یاپلسی طلبنی حاوی بابعالی‌یه متمادی تقریرلر یاغدیریوردی . سادساً واصل الك دهشتلیسی اوله‌رق خلاصکار ضابطان غروپی نامنی آلان برطاقم ضابطان اردوده مشئوم برانارشی وجوده کتیرمشلردی . چناق قلعه وازمیرده وارناوودلقده بولنان اردو عادتا حال عصیانده ایدی دینه‌بیلیر . مقام حکومتده ایسه غازی مختار پاشا قابینه‌سی بولنیوردی .

ایشته بواحوال داخلنده بالقان محاربه‌سی باشلادی . اردولریمزك بربری آردی صره هرطرفدن دوچار فلاکت اولدقلری اثناده فرصتی غنیمت بیلن موسقوف سیاستی ایله فرانسز سیاستی‌ده ایشه باشلادی .

فرانسزلر، عربلری سوریه اصلاحاتی طلبنده بولونمغه تشویق ایتدکلری کبی استانبول روس سفیری‌ده ١٩١٢ تشرین ثانیسنك ٢٦ سنده روسیه خارجیه ناظرینه یازدیغی آتیده‌کی تلغرافنامه ایله ارمنستان مسئله‌سنی اویاندیرمغه باشلامشدی .

— موسیو دوکیرس مذکور تلغرافنامه‌سنده دیورودی‌که : [*] « ارمنی قتال «وحشیانه‌سنك اناطولی‌یی‌واستانبولی قانلره بویادیغی معهود ١٨٩٤–١٨٩٦ سنه‌لردنبری» «وضعیت اصلاح‌دوزلمه‌مشدر . سلطان عبدالحمیدك روسیه، فرانسه وانکلترەنك تضییقی» «آلتنده ٢٠ تشرین اول ١٨٩٥ تاریخنده اصدار ایتدیکی اصلاحات فرمانی بسبتون» «منسی قالمشدر . اراضی مسئله‌سی کوندن کونه چتینله‌شیور . اراضینك قسم اعظمی»

[*] ماندلشتام صحیفه (٢٠٧) روسیه‌نك درسعادت سفیری موسیو دوکیرسك ٢٦ تشرین ثانی ١٩١٢ تاریخلی تلغرافنامه‌سی ـ که طورونجی کتاب بونکله باشلار ـ ارمنی مسئله‌سنده روس پولتیقه‌سنك نقدر آچیق وخائنانه اولدیغنی کوستریر .

«كوردلر طرفندن غصب ايدلمش ويا ايدلمك اوزره بولونمشدر . حكومت مأمورلرى»
«بوكا ممانعت ايده‌جكلرى يرده غاصبلرى حمايه و تشويق ايديورلر . قونسلوسلرمزك»
«جمله‌سى ، كوردلرك شقاوت و يغماكرلكندن ارمنيلرى قتل ايتدكلرندن وارمنى»
«قادينلرينك دين اسلامى قبوله مجبور ايلدكلرندن بحثده متفقدرلر . بو جرائمك»
«فاعللرى حقنده همان اصلا تعقيبات اجرا اولنمامشدر . درسعادت ارمنى پطريقى»
«باب عالى يه وعدليه نظارتنه تقديم ايديلان تقرير پادشاهك ارمنى تبعه‌سنك معروض»
«بولونديغى مظالم واشكنجه‌لرى حقيقى صورتده تصوير ايدر . » موسيو دوكيرس
دوام ايدرك ديوركه « بوحال ارمنى كتله‌لرينك كيتدكجه‌دها زياده روسيه‌يه دوغرى»
«ميل ايتمه‌لرينك سببنى درجهٔ كافيه‌ده ايضاح ايدر . ارمنستانده‌كى روس قونسلوسلرينك»
«جمله‌سى ارمنيلرك بوذهنيتنى تصديق ايديورلر . ارمنيلر روسيه‌نك مراقبه‌سى آلتنده»
«اصلاحات اجراسنى و حتى روسيه اشغالنى آرزو ايديورلر . ارمنى قاتوليقوسى»
« (شرقده‌كى خرستيان اقوامنك حاميسى) اولان روسيه‌دن توركياده‌كى بدبخت ارمنيلرى»
«تحت حمايه‌سنه آلمسنى جناب حق نامنه رجا ايديور . سفير ارمنى مسئله‌سنك روسيه»
«ايچون اساسلى براهميتى حائز اولديغنى تقدير وحكومتك بونى تسويه ايچون اوك آياق»
«اولمسنى آرزو ايديور . آنجق كيفيت اشغالى هنوز ايركن بوليور واصلاحات طرفدارى»
«كورونيور . لكن بركره بوزمينه وضع قدم ايديليرسه ١٨٩٥ سنه‌سى قانوننك عاقبت»
«اليمه‌سنى تخطر ايتمك واصلاحاتى روس ويا اوروپالى مأمورلرك مؤثر برمراقبه‌سى آلتنه»
«وضع ايتمك لازمدر» ديور . موسيو دوكيرس «تركيانك بولنديغى حال تذبذب واغتشاشه»
«نظراً اصلاحاتك سكونت منتظره‌يى بخش ايده‌مامسى احتماليله اردولرمزك بوحوالى يه»
«كيرملرنده‌كى لزومه حاضرلنمليدر » ديه سوزينه ختام ويريور .

داها ١٩١٢ سنه‌سى بدايتلرندن برى روسيه‌ده‌كى آچميازين قاتوغيكوسى بوغوس نوبار پاشانى ممالك عثمانيه ارمنيلرينك مختاريتنى استحصال وظيفه‌سيله اوروپا قابينه‌لرى نزدينه كوندرمشديكه بوده روس سياستندن بشقه برشى دكلدى .

روسلرك ارمنستان حقنده‌كى سوء نيتلرينى ستر ايچون قوللاندقلرى سياستله فرانسزلرك سوريه حقنده قوللاندقلرى سياست يكديكرينه نه‌قدر توافق ايديور .

١٩١٣ سنه‌سى ابتدالرنده پارسده انعقاد ايدن عرب قونغره‌سى اعضاسندن بيروتلى برمسلمان فرانسز خارجيه ناظرى موسيو پيشونه شويله سويليوردى :

« — بزكرچه عرب قونغره‌سنى پارسده عقد ايديورايسه‌كده مقصديمز يالكز عربستان ولايتلرنده اصلاحات اجراسنى حكومت عثمانيه‌دن طلب ايتمكدن عبارتدر . فرانسه‌نك سوريه‌يى اشغال ويا اوراسنى تحت حمايه‌سنه آلمسنى قطعياً آرزو ايتمه‌يز . »

موسيو پيشون فرانسزلرك سوريه حقنده برسوء نيت بسله‌مديكنه برمثال تشكيل ايتمك اوزره بومكالمه‌يى سفير موسيو بومپاره او زمان نقل ايدييوردى .

همان عینی تاریخلرده یعنی ١٩١٣ سنه‌سی مارتنك اون بشنده روسلرده بوغوص نوبار پاشایه عینی سوزلری بلکه‌ده عینی کلمه‌لری تکرار ایدییوردی . پارس روس سفیری موسیو ایزدولسکی‌نك روسیه خارجیه ناظری موسیو سازانوفه یازدیغی مکتوب بومدعامزی اثبات ایدر [*]

عرب وارمنی اصلاحجیلرینك عینی‌زمانده وعینی طرزده مهم اولدقلرینی کوسترن بوتوارد تورکیه‌نك تقسیمی حقنده اوزمان فرانسه‌ایله روسیه آره‌سنده قرارلاشدیرلمش اولان سیاستی پك کوزل اثبات ایدر ظن ایدرم .

نهایت ٢٢ مایس ١٩١٣ ده روسیه‌خارجیه نظارتی ارمنی اصلاحاتی ایچون ایلك آدیمی آتمشدی . موسیوسازانوف اوتاریخده برلین‌روس سفیرینه یازدیغی‌برتلغرافنامه ایله ارمنستان اصلاحاتی ایچون باب‌عالی نزدنده تشبثات ذولیه‌ده بولونمغه راضی‌اولمسنی آلمانیا حکومتندن طلب ایدییوردی‌که بوتاریخ اینوس ـ میدیه خطی بولغار ـ تورك حدودی اولمق اوزره قبول‌ایدرك لوندره معاهدهٔ ابتدائیه‌سنی امضایه مجبوراولدیغمز تاریخلره یعنی حکومت عثمانیه‌نك بی‌تاب اولدیغی زمانلره تصادف ایدر .

عینی تاریخلرده استانبولده ارمنیلرك تظاهرات‌ملیه‌سی جداً تصورك فوقنه‌چیقمش ایدی . ارمنی حروفاتنك تاریخ ایجادینك بیلمم قاچنجی سنه‌سی شنلکلرینی اجرا ایدن ارمنیلر پك بویوك نمایشلر یاپمشلر وحتی سوقاقلرده ارمنی ملی رنکارینی حاوی قونفه‌تیلر آتمقدن بیله چکینمه‌مشلردی . بز بونلره اوبانه برصبر ایله تحمل ایدییور وناخوش بروقعه‌نك حدوثنه مانع اوله‌جق تدابیر اتخاذ ایدییوردق . اوصره‌ده بن استانبول محافظی اولدیغم حالده ارمنیلر طرفندن دعوت اولوندیغم تقسیم باغچه‌سنه کیتمش وارمنی ملتنی صوك درجه‌لرده مدح وستایش ایده‌جك صورتده برنطق ایراد ایتمشدم .

روسیه خارجیه ناظرینك تکلیفی ١٨٩٥ سنه‌سنده حکومت عثمانیه‌یه تکلیف ایدلمش اولان اصلاحات پروژه‌سنی اساس اتخاذ ایدرك یکی براصلاحات پروژه‌سی تنظیمی وظیفه‌سنك دول معظمه‌نك استانبول سفراسنه تودیعندن عبارت ایدی .

انکلتره وفرانسه بوتکلیفی درعقب قبول اتدیلر . یالکز المانیا ، دول معظمه سفارت‌مأمورلرندن‌ترکب ایده‌جك اولان‌قومیسیونه باب‌عالی طرفندن تعیین اولونه‌جق مأمورلرك دخی ادخال ایدلمسنی تکلیف ایدییوردی . روسیه قطعیاً بوکا یاناشمادی ونهایت‌اصل علاقه‌دار دولتك غیابنده تدقیق مسئله‌ایتمك اوزره یکی‌کویده برترجمانلر قومیسیوننك تشکل ایتمه‌سنه آلمانیانك‌ده موافقتنی استحصال ایله‌دی .

دها بوقومیسیون‌ایشه باشلامازدن اول‌استانبول روسیه سفارتخانه‌سی ، باش‌ترجمان

---

[*] مکتوب صورتی کتابك نهایتنه ذیل اولونمشدر .

ماندلشتامه براصلاحات پروژه‌سی احضـار ایتدیرمشدی . مستقل بردولتك اجزای متممه‌سندن اولان واسع برمنطقه‌ده ساکن اولان براقلیت عنصرینك محافظهٔ حقوقی نامنه اودولته بویله برپروژه‌نك اوتانمه‌دن نصل تکلیف اولونه‌بیله‌جکنی تقدیر ایتمکی ارباب انصافك وجداننه حواله ایدرم . فوق‌العاده حائز اهمیت اولمسی اعتباریله عیناً درج ایدییورم .

پروژه

درسعادت ۸ حزیران ۹۱۳

ارمنستانده یاپیله‌جق اصلاحات حقنده درسعادت روسیه سفارتی برنجی ترجمانی موسیو ماندلشتام طرفندن تنظیم اولونان (Avent projet) لایحه مسوده‌سیدرکه آتی‌ده‌کی اساساته مبتنیدر :

ارمنستان اصلاحاتی حقنده فرانسه ، انکلتره وروسیه‌نك درسعادت سفراسی طرفندن قلمه آلنان مخطره (مارت ــ نیسان ۱۸۹۵) ؛

فرانسه ، انکلتره و روسیه‌نك درسعادت سفیرلری طرفندن ارمنی ولایاتنك امور اداریه‌سنه متعلق تنظیم اولونان اصلاحات لایحه‌سی (مارت ــ نیسان ۱۸۹۵) ؛

ارمنیلرله مسکون ولایات شاهانه‌ده تطبیق اولنه‌جق اصلاحاتی متضمن ۲۰ تشرین‌اول ۱۸۹۵ تاریخلی فرمان همایون ؛

اوروپای عثمانیده‌کی ولایات شاهانه‌یه دائر اوروپا قومیسیونی طرفندن تنظیم اولونان ۱۱ ــ ۲۳ اغستوس ۱۸۸۰ تاریخلی قانون لایحه‌سی ؛

۱۹۱۳ سنه‌سی ولایات قانونی ؛

جبل لبنانه متعلق نظامات و پروتوقوللر .

۱

۱ ــ حکاری و سعرد ایله بیشریك و ملاطیه‌نك اقسام جنوبیه‌سی و سیواسك شمال غربی حوالیسی کبی محدود بعض محللر مستثنا اولمق اوزره ارضروم ، وان ، بتلیس ، دیاربکر ، خرپوط ، سیواس ولایتلرندن یالکز برولایت تشکیل اولونه‌جقدر .

٢ — بوولایت ادارةً تقسیمات آتیه‌یی حاوی اوله‌جقدر : سنجاق ، قضا ، ناحیه .
٣ — بو تقسیمات او صورتله یاپیله‌جقدرکه اورالرده ساکن اهالی عرق اعتباریله ممکن مرتبه متجانس بولونسون .
(١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه مخطره‌سنك یدنجی بندی - ١٨٩٥ تاریخلی سفرا لایحه‌سی ماده ٧)

٢

ارمنی ولایتنك والیٔ عمومیسی تبعهٔ عثمانیه‌دن برخریستیان ویاخود ترجیحاً براوروپالی اوله‌جقدرکه بش سنه مدتله وحکومانك موافقتیله بااراده‌ٔ سنیه نصب اولنه‌جقدر .
(برلین معاهده‌نامه‌سی ماده ١٧؛ ١٨٩٦ تاریخلی کریدنظامنامه‌سی ماده ١ ؛ جبل لبنانه عائد نظامات وپرتو قوللر ؛ ١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه مخطره‌سی ماده ٢ و ٧ ؛ ارمنیلرله مسکون ولایات شاهانه اصلاحات فرمانی بند ١ .)

٣

١ — والی عمومی ولایتك قوهٔ اجرائیه رئیسیدر . ولایتك بالجمله مأمورین اداریه‌سنی بلا استثنا تعیین وعزل ایدر . کذا ولایتك بالجمله حکامنی اوتعیین ایدر .
٢ — پولیس وژاندارمه قوتلری طوغریدن طوغری‌یه والیٔ عمومینك حکم واداره‌سی آلتنه موضوعدر .
٣ — ولایتده محافظهٔ انضباط ایچون والیٔ عمومینك طلبی اوزرینه‌قوای‌عسکریه انك امرینه توديع اولونه‌جقدر .
(١٨٦٤ تاریخلی جبل‌لبنان‌نظامنامه‌سی ماده ١ ؛ ١٨٨٠ تاریخلی‌اوروپا قومیسیونی لایحه‌سی‌ماده ٢٧، ٣٢ و ٤٤؛ ١٩١٣تاریخلی ادارهٔ ولایات‌قانونی‌ماده ٢٠، ٢٥و٢٦)

٤

ولایتده والیٔ عمومی نزدنده ماهیت استشاره‌یی حائز برمجلس اداره بولنه‌جقدرکه اعضاسی :

ا — ولایتك مختلف شعبات اداره‌سی رؤساسندن
ب — مختلف جماعت مذهبیه رؤسای روحانیه‌سندن
ث — خدمت حکومت سنیه‌ده شعبات اداره رؤساسنه معاونت ایدن اوروپالی مشاور فنیلردن

د — مجلس عمومئ ولايت طرفندن كندى اعضاسى مياننده انتخاب اولونه‌جق اوچى مسلم واوچى خرستيان التى اعضادن مركب اوله‌جقدر .

(١٨٨٠ تاريخلى اوروپا قوميسيونى لايحه‌سى ماده ٤٩ ؛ ١٩١٣ تاريخلى ادارهٔ ولايات قانونى ماده ٦٢ ؛ ٢٥ تشرين‌اول ١٨٩٥ تاريخلى فرمان همايون بند ٦)

٥

١ — مجلس عمومئ ولايت مساوى عدده مسلمان و خرستيانلردن متشكل اوله‌جقدر .

٢ — مجلس عمومئ ولايت اعضالرى قضالرده بو خصوصده متشكل انتخابات هيئتلرى طرفندن رأى خفى ايله انتخاب اولنه‌جقلردر .

٣ — مختلف مسلمان و خرستيان ملتلره تخصيص اولنه‌جق مواقعك عددى هرقضاده آيريجه تعيين اولنه‌جقدر . بوعدد ، قضانك نفوس مقدارينه كوره [بومادهٔ‌نك برنجى بنديننك اساسيله تأليفى قابل اولديغى درجه‌ده] متناسب اوله‌جقدر . (جبل لبنان تشكيلاتنه عائد ٩ حزيران ١٨٦١ تاريخلى پروتوقول ونظامنامه ماده ٢؛ ١٨٩٥ تاريخلى سفراى ثلثه لايحه‌سى ماده ٥ ؛ ١٨٨٠ تاريخلى آوروپا قوميسيونى لايحه‌سى ماده ٦٩ و١٩١٣ تاريخلى ادارهٔ ولايات قانونى ماده ١٠٣)

٦

١ — مجلس عمومئ ولايت بش‌سنه مدت‌ايچون انتخاب اولنه‌جق وسنه‌ده‌بردفعه ايكى آى مدتله اجتماع عاديده بولنه‌جقدر . بو اجتماعك مدتى والئ عمومى طرفندن تمديد اولنه‌بيلير .

٢ — مجلس عمومئ ولايت كرك والئ عمومينك تشبثى و كرك اعضاسندن ايكى ثلثانك طلبى اوزرينه اجتماع فوق‌العاده‌يه دعوت اولنه‌بيلير .

٣ — والئ عمومى مجلس عمومئ ولايتى داغيده‌بيلير . بوتقديرده منتخبلر ايكى آى ظرفنده طوپلانه‌جق ويكى مجلس عمومى ، امرفسخك تاريخندن اعتباراً درت آى ظرفنده اجتماع ايده‌جكدر .

٤ — مجلس جمع وفسخى حقنده‌كى أوامر نام نامئ حضرت پادشاهى‌يه اضافه اولنه‌جقدر .

(١٨٨٠ تاريخلى آوروپا قوميسيونى لايحه‌سى ماده ٧٣ ـ ٧٥ ؛ ١٩١٣ تاريخلى ولايات قانونى ماده : ١١١ ـ ١١٥ ـ ١٢٥)

٧

١ — مجلس عمومئ ولايت منافع ولايته متعلق مواد حقنده قانون تنظيم ايدر .

٢ — بودجه وقانون تنظيمى خصوصنده مجلس عمومئ ولايتك صلاحيتى لااقل اوروپا قوميسيونى طرفندن ١٨٨٠ سنه‌سنده تنظيم اولنان لايحه‌نك ٨٢ ـ ٩٣ نجى ماده‌لرنده تصريح اولونديغى درجه‌ده واسع اوله‌جقدر .

٣ — ياپيله‌جق قوانين تصديق عالئ حضرت پادشاهى‌يه عرض اولونه‌جق وايكى آى ظرفنده تصديق ويا ردى حقنده ارادهٔ سنيه شرف‌صادر اوله‌جقدر . بومدتك انقضاسنده حكومتك سكوتى تصديق معناسنى تضمن ايده‌جكدر .

(١٨٨٠ تاريخلى اوروپا قوميسيونى لايحه‌سى ماده ٨٢ ـ ٩٣ ؛ ١٩١٣ تاريخلى ادارهٔ ولايات قانوننك ١٢٣ ، ١٢٤ ، ١٢٨ ـ ١٣٥ نجى ماده‌لرى)

٨

١ — سنجاقلرده اداره مجلسلرينه متصرفلر رياست ايده‌جك و مجالس مذكوره سنجاق رؤساى مأمورينيله جماعات مذهبيه رؤساى روحانيه‌سندن و قضا مجالس اداره‌لرى طرفندن منتخب اوچى مسلمان و اوچى خريستيان آلتى اعضادن متشكل اوله‌جقدر .

٢ — قضا مجلس اداره‌لرى قائمقاملرك تحت رياستنده بولونه‌جق وقضا رؤساى مأمورينيله جماعات مذهبيه رؤساى روحانيه‌سندن و ناحيه مجلسلرى طرفندن منتخب (ايكيسى مسلمان ، ايكيسى خريستيان) درت اعضادن مركب اوله‌جقدر .

٣ — بو مجلسلرك وظائفى اوروپا قوميسيونى طرفندن ١٨٨٠ سنه‌سنده تنظيم اولونان لايحه‌نك ١١٥ ـ ١١٦ و ١٣٩ ـ ١٤٠ نجى ماده‌لرى احكامنه توفيقاً تعيين اولونه‌جقدر .

(١٨٨٠ تاريخلى اوروپا قوميسيونى لايحه‌سى ماده ١١٤ ـ ١١٥ ـ ١١٦ ـ ١٣٨ ، ١٣٩ و ١٤٠ ؛ ٢٠ تشرين اول ١٨٩٥ تاريخلى فرمان همايون ماده ٦)

٩

١ — هر ناحیه‌نك دائرهٔ اتساعی ، ممكن اولدیغی مرتبه عینی عرقه منسوب قریه‌لرك بر ناحیه‌یه ارتباطنی تأمین ایده‌جك صورتده تعیین اولنه‌جقدر .

٢ — هر ناحیه بر مدیر طرفندن اداره اولونه‌جقدر . اهالی طرفندن منتخب و اقلی درت و اعظمی سكز اعضادن مركب بر مجلس مدیره معاونت ایده‌جكدر . بومجلس ، مدیر ایله معاونی اعضاسی میاننده انتخاب ایده‌جكدر . مدیر ، اكثریتی تشكیل ایدن عرقه منسوب جماعتدن و معاونی دیكر طرفدن انتخاب اولونه‌جقدر .

٣ — اهالیسی مختلط اولان ناحیه‌لرده اقلیت ، لااقل یكرمی بش خانه‌مقدارنده بولونمق شرطیله مجلسده اهمیتی نسبتنده تمثیل ایدیله‌جكدر .

٤ — ناحیه مجلسلرینك وظائفی اوروپا قومیسیونی طرفندن ١٨٨٠ سنه‌سنده تنظیم اولنان لایحه‌نك ١٦٣-١٦٨ نجی ماده‌لری احكامنه توفیقاً تعیین اولونه‌جقدر .
(١٨٨٠ تاریخلی اوروپا قومیسیونی لایحه‌سی ماده ١٦٢-١٦٨ ؛ ١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه اصلاحات لایحه‌سی ماده ٧ ، ٨ ، ٩ ؛ ٢٠ تشرین اول ١٨٩٥ تاریخلی فرمان همایون ماده ٧ ، ٨ ، ٩)

١٠

١ — هر ناحیه‌ده والیٔ عمومی طرفندن منصوب وناحیه‌ده اكثریتی تشكیل ایدن جماعت دینلن متدین برصلح حاكمی بولونه‌جقدر. بوندن‌ماعدا هرقضامركزنده برصلح حاكمی بولونه‌جقدر .

٢ — صلح حاكمی :

ا — مواد جزائیه‌ده: عادی‌قباحت درجه‌سنده‌كی جنحه‌لری بلااستینافوبشیوز غروشدن زیاده جزای نقدی ویا اوچ آیدن زیاده حبسی مستلزم اولمیان جرملری قابل استیناف اولمق اوزره

ب — موادحقوقیه‌ده: بیك غروشه‌قدر حقوق وتجارت دعوالرینی بلااستیناف وبش بیك غروشه قدر عینی خصوصه متعلق دعاوی‌یی قابل استیناف اولمق اوزره رؤیت ایدر .

٣ — صلح حاكمی ، صلح محكمه‌سی امورینی تدویر ایدر. وبش بیك غروشی متجاوز دعاویده بیله طرفینك طلبی اوزرینه تسویهٔ اختلافات ایچون حكملر ارائه

ایده‌بیلیر . بویله حکم تعیینی صورتیله ویریله‌جك قرارلره طرفین حق استینافلرندن نکول ایده‌جکلردر .

٤ — سنجاقلرده محاکم یالکز حقوق محکمه‌سنی حاوی اوله‌جقدرکه والیٔ عمومی طرفندن منصوب بررئیس الله ، بری مسلمان دیکری خریستیان ایکی شهادتنامه‌لی حاکمدن متشکل اوله‌جقدر . سنجاق محاکمی ، بش بیك غروشی متجاوز حقوق وتجارت دعوالرینی بدایةً وصلح حاکملری طرفندن حقوق وتجارت دعوالرنده ویریلان قرارلری استینافاً رؤیت ایدر .

٥ — سنجاق محکمه‌لرینك جنایت قسملری یرینه سیار محاکم جنائیه احداث ایدلمشدر . بو محکمه‌لر سنجاق محکمه‌سنك مربوط اولدیغی محکمهٔ استیناف طرفندن کندی اعضالری میاننده انتخاب اولونه‌جق بررئیس ایله ینه عینی محکمهٔ استیناف طرفندن سنجاق صلح حاکملری اراسنده ارائه اولونه‌جق بری مسلم ودیکری خریستیان ایکی اعضادن تشکل ایدر .

٦ — محکمهٔ جنایت ، تبین ایده‌جك لزومه کوره قضالرك کافه‌سنده نوبتله اخذ موقع ایدر .

٧ — هرقضاده برمستنطق بولونه‌جقدر . قضایه مواصلتنده محکمهٔ جنایت رئیسی تحقیقاتی ختام بولان و کندیسنه درحال تودیعی انجاب ایدن دعاوی ایله هنوز دردست تدقیق بولنان دعاوینك بردفترینی مستنطقدن طلب واخذ ایده‌جکدر . بونلرده مخالف نظام برحال ویا سببسز تأخرات وقوعنی کورورسه درحال کیفیتی محکمهٔ استیناف رئیسنه راپورله بیلدیره‌جکدر .

— محکمهٔ جنایت ، قباحت وجنحه ماده‌لرندن دولایی صلح حاکملری طرفندن ویریلان حکملری استینافاً تدقیق ایدر . مواد جنائیه‌یی وبشیوز غروشدن زیاده جزای نقدی ویا اوچ آیدن زیاده حبسی مستلزم جرایمی بدایةً وقطعیاً حکم ایدر .

٩ — لااقل التی محکمهٔ استیناف بولنه‌جقدر . بو محاکمك هربری والیٔ عمومی طرفندن منصوب شهادتنامه‌لی حکامدن بررئیس ایله کرك لاجل الاستیناف کندیسنه تودیع اولنه‌جق دعاویٔ حقوقیه‌یی رؤیت ایتمك وکرك سیار محاکم جنائیه‌یه رئیس یتشدیره‌بیلمك ایچون لزومی قدر هیئتدن متشکل اوله‌جقدر . محکمهٔ استیناف بررئیس وایکی اعضانك حضوریله نظاماً تأسس ایدر . فضله اوله‌رق بر مدعیٔ عمومی ومقدار کافی مدعیٔ عمومی معاونلری بولونه‌جقدر .

١٠ — احتیاج کوریلان مواقعده تجارت محکمه‌لری تأسیس ایدیله‌جکدر .

بونلرك اجرای وظیفه ایتدیکی محللرده محاکم حقوقیه دعاوی تجاریه ایله اشتغال ایده میه جکدر .

١١ — محاکم شرعیه نك صلاحیتی صورت واضحه ده تعیین اولنه جق ولایتك دیکر محاکمی وظائفنه تجاوز ایتمه ملرینه والئ عمومی طرفندن دقت ایدیله جکدر . حکام شرع ولایتك دیکر محاکمی ریاست وظائفنی عهده لرنده جمع ایده میه جکلردر .

(١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه اصلاحات لایحه سی ماده ٢٩ ـ ٣٩ ؛ ١٨٨٠ تاریخلی اوروپا قومیسیونی لایحه سی ١٢٥ ـ ٢٦٣)

١١

١ — ولایتده بر پولیس و برژاندارمه طابورلری corps تشکیل اولنه جقدر . بو طابورلر ولایتك مسلم وخریستیان اهالیسندن طوپلانه جقدر .

٢ — طابورلرك ترتیب وتنظیمی وباش قوماندانلغی خدمت دولت علیه ده بولونان آوروپالی ضابطانه تودیع اولنه جقدر .

٣ — ناحیه لرده کوی بکجیلری احداث اولونه جقدر . بونلر ناحیه مجلسلری طرفندن تعیین اولنوب مدیرلرك امری آلتنه موضوعدرلر .

(١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه اصلاحات لایحه سی ماده ١٨ـ٢١و٢٠ تشرین اول ١٧٩٥ تاریخلی فرمان همایون ماده ٢٤

١٢

١ — ولایتده مقیم قرعه افرادی حال حضرده خدمت عسکریه لرینی اوراده ایفا ایده جکلردر .

٢ — خفیف کرد سواری آلایلری (اسکی حمیدیه آلایلری) ترخیص اولنه جقدر . (١٨٩٥) تاریخلی سفرای ثلثه اصلاحات لایحه سی ماده ٢٥ و ١٨٩٥ تاریخلی فرمان همایون ماده ٢٨)

١٣

١ — ولایتك مأمورین ملکیه وعدلیه سی مسلمانلرله خریستیانلر آراسنده مساوی مقدارده انتخاب اولونه جقدر .

٢ — متصرف وقائممقاملرك تعييننده مختلف عرقلره منسوب اقوامك مقداريله بونلرك منافع اقتصاديه‌لرينك اهميتی نظر اعتباره آلنه‌جقدر .

(٢٠ تشرين‌اول ١٨٩٥ تاريخلی فرمان همايون ماده : ٥)

١٤

١ — يالكز يرلی اهالیٔ مقيمه انتخاب ايتمك وايدلمك حقندن استفاده ايده‌جكلردر .

(١٨٩٥ تاريخلی سفرای ثلثه اصلاحات لايحه‌سی ماده : ٢٤

٢٠ تشرين اول ١٨٩٥ تاريخلی فرمان همايون ماده : ٢٧)

١٥

١ — ولايتده نشر اولونه‌جق قوانين ، ارادات ، اوامر ، تبليغات عموميه واعلانات رسميه ، ولايتده باشلوجه مستعمل اوچ لسان اوزرينه (توركجه ، ارمنيجه ، كردجه) يازيله‌جقدر .

٢ — عرضحال ، استدعا ومأمورين ملكيه وعدليه‌يه ويريله‌جك بتون اوراق اصحابنك انتخابنه كوره بواوچ لساندن بريله يازيله‌جقدر .

٣ — محكمه‌لرده دعاوی مدافعه‌سی علاقه‌دارانك انتخابنه كوره كندی لسانلری ايله ياپيله‌جقدر .

٤ — محاكم اعلامی توركجه تنظيم وبوكاطرفينك لساننده برترجمه‌سی ربط اولنه‌جقدر .

(سفرای ثلثه لايحه‌سی ماده ٤٠ ، اوروپا قوميسيونی لايحه‌سی ماده ٢٢ داخليه نظارتنك ٦ نيسان ١٩١٣ تاريخی ايله عرب ولايتلرنده تعميمی)

١٦

١ — ولايتده ساكن ملتلرك هربری هردرجه‌ده خصوصی مكاتب تأسيس وادارهٔ حقنی حائزدر .

٢ — بومكتبلرك احتياجاتنی ايفا ايچون افراد ملت اوزرينه خصوصی ويركولر طرح ايده‌بيلير .

٣ — ابتدائی مكتبلرنده تدريس لسان ملی اوزرينه اجرا ايديله‌جكدر .

٤ — بومكتبلرك تفتيش و نظارتی والیٔ عمومی‌یه ، عائددرکه ولایتك نظامات داخلیه‌سیله موضوع قواعده توفیقاً ایفا ایده‌جکدر .

٥ — خصوصی مکتبلرده ترك لسانینك تحصیلی مجبوری اولاجقدر .

(١٨٨٠ تاریخلی اوروپا قومیسیونی لایحه‌سنك ١٤ نجی فصلی)

١٧

والیٔ عمومینك تحت ریاستنده تشکل ایده‌جك . برقومیسیون مخصوص اراضیسی غصب ایدلمش اولان ارمنیلرك نه شرائط التنده اموال مغصوبه‌لرینك استردادی ویا بونلرك نقداً ویا اراضی‌اعطاسی‌صورتیله‌بدل‌مثللرینك تضمینی استحصال ایده‌جکلرینی تعیین ایده‌جکدر .

(سفرای ثلثه اصلاحات لایحه‌سی ماده ٢٦ ؛ ١٨٩٥ تشرن اول تاریخلی فرمان همایون ماده ٢٩ .)

١٨

ارمنی‌ملتنك (ساحماناتروتیون)دنیلان ١٨٦٣ تاریخلی نظامات‌داخلیه‌سی وسلاطین عظام طرفندن معطی براتلرله‌حائز اولدقلری‌حقوق‌وامتیازاتك‌حللدن مصونیتی صورت قطعیه‌ده تعهد اولنه‌جقدر .

(سفرای ثلثه مخطره‌سی ١١ نجی بند)

١٩

ولایت داخلنده‌کی اراضی‌یه مهاجرین اسکان ایدلمیه‌جکدر .

٢٠

ولایت خارجنده وتخصیص اطنه جوارنده ساکن ارمنیلرك شرائط حیاتیه‌لرینك تعدیلی ایچون بالاده بیان‌اولونان اساسات دائره‌سنده احکام مخصوصه‌نشراولونه‌جقدر .

(سفرای ثلثه مخطره‌سی ماده : ١٢ ؛ اصلاحات فرمان همایونی ماده ٤)

٢١

حکومت عثمانیه ودول اجنبیه مرخصلرندن متشکل برقومیسیون‌مخصوص ولایتك

نظامات داخلیه‌سنی ویکرمنجی ماده‌ده مذکور احکامی اشبو لایحه‌ده مندرج اساسات‌دن ملهم اوله‌رق تنظیم ایده‌جکدر .

٢٢

بو احکامك تمامئ اجراسنی دول اجنبیه متعهددر .

(سفرای ثلثه مخطره‌سی ماده ٨ وفرمان همایون ماده ٣٢ و ١٨٩٦ تاریخلی کرید نظامنامه‌سی ماده ١٤)

بو پروژه‌نك قبولندن اعظمی برسنه صوکره ارضروم ، سیواس ، وان ، بتلیس ، دیاربکر ومعمورة العزیز ولایتلرینك روسیه حمایه‌سنه ودها طوغریسی روسیه‌نك اشغالنه هیچ شبهه ایتمه‌مك لازمکلیر ظن ایدرم .

بو پروژه‌نك حین مذاکره‌سنده آلمان دلکه‌سی دائما حکومت عثمانیه‌نك محافظهٔ حقوقی طرفنی التزام ایتمش وروس دلکه‌سی بو حقوقی نه‌قدر ممکنسه اوقدر بالطه لامغه ساعی بولونمشدی . فرانسز وانکلیز دلکه‌لری روس دلکه‌سنه یارداقجیلق ایدییور . آوستریا وایتالیا دلکه‌لریده آلمان مأمورینك نقطهٔ نظرینه طرفدار کورونیورلردی .

١٩١٣ سنه‌سی تموزینك اوچنده اجتماعه باشلایان قومیسیون ٢٣ تموزه قدر متعدد دفعه‌لر انعقاد ایتمش ایسه‌ده ایشی هیچ بر نتیجه‌یه اقتران ایتدیره‌مه‌یه‌رك داغیلمشدی . زیرا روسلرك مقصدی مطلقا ارمنستان ایچون بالاده‌کی پروژه‌یی قبول ایتدیرمك آلمانلرك املی ایسه حکومت عثمانیه‌یی ممکن مرتبه صیانت ایده‌بیلمکدی .

نهایت موسیو دوکیرس ١٩١٣ سنه‌سی ایلولنده آلتی ماده‌لك بر اصلاحات پروغرامی اساساتی آلمان سفیری بارون فون وانقنهایمه قبول ایتدیرمکه موفق اولدی . واوزمان مذاکرات صدراعظم وخارجیه ناظری سعید حلیم پاشا ایله بو ایکی سفیر ارەسنده جریان ایتمکه باشلادی . بو پروغرامك اساسانه واقف اولدقدن صوکرا بونك خارجی تضییقاته حاجت قالمقسزین حکومت عثمانیه طرفندن طوغریدن طوغری‌یه تطبیقه امکان بولنه بیله‌جکنی اکلادق وبوتون ممالك عثمانیه‌یه شامل اولمق اوزره پك واسع بر اصلاحات عمومیه پروژه‌سی قرارلاشدیره‌رق سفیرلریمز واسطه‌سیله دول معظمه‌یه تبلیغات اجرا ایتدك . بو پروژه موجبنجه ممالك عثمانیه آلتی مفتش عمومیلك منطقه‌سنه تفریق ایدیله‌جك وبونلرك ایکیسی شرقی اناطولی ولایتلرندن ترکب ایده‌جکدی .

بزایستیوردقکه بوایکی شرقی آناطولی مفتش عمومیلکنی انکلیزلره ویرملمو بوسایه‌ده روس انتریقه‌سندن قورتولەلم. بناءً علیه بزه بویله ایکی مأمور ویروب ویرمه‌یه‌جکنی سیرادوار غره‌یدن استمزاج ایتمسنی یازدیغمز لوندره سفیری توفیق پاشا انکلیزلرك بوفکره پك متمایل اولدقلری جوابنی ویردیکندن صدراعظم پاشا درعقب رسماً مراجعت ایتدی. بوتکلیف انکلتره حکومتی طرفندن قبول اولونور اولونماز روس آتشینی صویه‌دوشه‌جکدی. اون‌بش کون صوکره انکلتره حکومتی روسیه‌نك موافقتی اولمادن انکلیز مأمورلرینك شرقی آناطولی ولایتلرینه تعیيننه موافقت ایده‌میه‌جکنی جوابنی ویرنجه بوتون امیدلریمز محو اولدی. وآرتق آکلادقکه انکلیزلر بزی کاملاً روس آمالنه فدا ایتمکه قرار ویرمشلردی.

چارناچار صدراعظم پاشا ایله روس وآلمان سفیرلری آره‌سنده باشلامش اولان مذاکراته دوام اولوندی، و ٨ شباط ١٩١٤ تاریخنده صورتنی عیناً درج ایتدیکم ائتلافنامه روسیه مصلحتکذاری موسیوغولکه‌ویچ وسعیدحلیم پاشاطرفندن امضا ایدلدی.

٢٦ کانون‌ثانی و ٨ شباط ٩١٤ تاریخلی تورك وروس ائتلافنامه‌سی متنیدر [*]

صدراعظم وخارجیه ناظری پرنس سعید حلیم پاشا حضرتلریله روسیه سفارتی مصلحتکذاری موسیو قونسطانطن غولکه‌ویچ جنابلری بیننده شرقی آناطولینك ایکی منطقه‌سی ریاستنه ایکی مفتش عمومینك تعیينیله برابر عینی زمانده باب عالی طرفندن دول معظمه‌یه آتیده‌کی نوطه‌نك ارسالی تقرر ایتمشدر:

« اجنبی ایکی مفتش عمومی شرقی آناطولینك ایکی منطقه‌سی ریاستنه کوندریله‌جکدر. موسیو آ... ارضروم، سیواس، طربزون ولایتلرینی حاوی منطقه‌یه وموسیو ب... وان، بتلس، خربوط، دیاربکر ولایتلرینی محتوی منطقه‌یه کیده‌جکدر.

مفتش عمومیلر منطقه‌لری داخلنده امور اداریه وعدلیه‌یی وپولیسی ایله ژاندارمه‌یی تفتیش ایده‌جکلردر.

امنیت عمومیه قوتلری غیرکافی کلدیکی تقدیرده مفتش عمومینك طلبی اوزرینه صلاحیتی داخلنده اتخاذ اولنان تدابیرك اجراسیچون قوای عسکریه اونك امرینه آماده بولوندیریله‌جقدر. مفتش عمومیلر، ایجاب حاله کوره سوء اداره و اقتدارسزلغی کوردکلری بتون مأمورلری عزل و قانوناً شایان جزا بر حرکتدن دولایی قباحتلی

[*] طورنجی کتاب نومرو ١٤٧

اولانلری عدلیه‌یه تودیع ؛ وعزل ایدیلن معیت مأمورلری یرینه قوانین نظامات ایله معین اوصاف مطلوبه‌یی وکفاتی حائز مأمورین جدیده نصب واقامه ایدرلر . بیوك مأمورلرك تعیینی خصوصی حکومت سنیه‌یه عرضه‌حق وصلاحیتلری اوله‌جقدر . بتون عزل ایشلرنده‌نظارت عائده‌سنی بوبابده مختصر معلوماتی حاوی تلغرافله کیفیتدن خبردار ایده‌جکلر وبوندن اعتباراً سکز کون ظرفنده بومأمورلرك دوسیه‌سنی ومفصل اسباب موجبه لایحه‌سنی کوندره‌جکلردر .

تدابیر عاجله اتخاذینی مستلزم احوال مهمه‌ده مفتش عمومیلر لاینعزل اولان مأمورین عدلیه حقنده درحال ایشدن ال چکدرمك حقندن استفاده ایده‌جکلردر . شوشرط ایله‌که کیفیتی همان عدلیه نظارتنه بیلدیره‌جکلر .

والیلر طرفندن حقلرنده تدابیر زجریهٔ مستعجله اتخاذینی موجب احوال وقوعی تبین ایتدیکی تقدیرده مفتش عمومیلر تلغرافله کیفیتی داخلیه‌نظارتنه اشعارایده‌جکلردر. نظارت مشارالیهادرحال ایشی مجلس وکلایه‌تودیع‌ایده‌جك ومفتش عمومی تلغرافنامه‌سنك ورودی تاریخندن نهایت درت‌کون ظرفنده بوخصوصده برقرار اعطا اولنه‌جقدر .

اراضی اختلافاتی طوغریدن طوغری‌یه مفتش عمومیلرك مراقبه‌سی التنده فصل اولنه‌جقدر .

مفتش عمومیلرك وظائفنه‌دائر دهامفصل تعلیمات انلرك‌تعییننندن صکره‌وکندیلریله بالمشاوره تنظیم اولنه‌جقدر .

اون سنه‌لك مدتك امتدادنجه مفتش عمومیلك مقاملری منحل اوله‌جق اولورسه باب‌عالی‌مذکور مفتش‌عمومیلرك انتخابی‌ایچون دول معظمه‌نك معاونت خیرخواهانه‌سنه انتظار ایدر .

قوانین ومقررات وتبلیغات رسمیه هرمنطقه‌ده‌السنهٔ‌محلیه اوزرینه‌نشراولنه‌جقدر. هرکس محاکم حضورنده ودوائر رسمیه‌ده ـ مفتش عمومی بونی‌قابل اجرا کوردیکی حالده ـ کندی لسانی استعمال حقنی حائز اوله‌جقدر . محاکم اعلاناتی ترکجه یازیله‌جق ویا ممکنسه ، علاقه‌دارانك لسانیله برترجمه‌سی اوکا ربط اولنه‌جقدر .

هرعنصرك ولایتلر معارف بودجه‌لرنده‌کی حصه‌سی معارف نامنه جبایت اولونان ویرکویه اشتراکی نسبتنده تعیین اولنه‌جقدر. حکومت سنیه‌جماعات مختلفه منسوبیننك کندیلرینه عائد مکتبلرینی اداره ایتملرینه اصلا ممانعت ایتمیه‌جکدر .

هرعثمانلی حال‌حضروآسایشده‌خدمت عسکریه‌سنی‌ساکن‌اولدیغی عسکری‌مفتشلك دائره‌سنده اجرا ایده‌جکدر. مع‌مافیه حکومت سنیه‌امرا خیره‌دکین یمن عسیر ونجدکی مواقع بعیده‌یه مملکتك‌هرقسمندن اهالیٔ ساکنه‌نك‌نسبتنه کوره‌بریه اردوسنه عسکر طوپلایه‌جق‌وبوندن‌ماعدا بحریه‌اردوسنه‌کافهٔ‌ممالك‌عثمانیه‌ده قرعه‌نفراتی‌قید ایده‌جکدر .

حمیدیه آلایلری احتیاط سواری صنفنه تحویل ایدیله‌جکدر. سلاحلری عسکری ده‌پولرنده حفظ اولنه‌جق و انلره یالکز سلاح التنه جلب اولوندقلری و یا مانوروه زمانلرنده توزیع اولنه‌جقدر . مذکور آلایلر بولوندقلری دائره‌نك مربوط اولدیغی منطقه فرقه قوماندانلرینك امری آلتنه وضع اولنه‌جقدر. حال حضرده آلای طابورو مفرزه قوماندانلری اردوی همایون نظامیه ضابطانی میانندن انتخاب اولنه‌جقدر . بو آلایك افرادی برسنه مدتله خدمت عسکریه ایله مکلف اوله‌جقدر . آلایه قبول ایدلمك ایچون بتون طاقملریله برابر آتلرینی کندیلری تدارك ایتمك مجبوریتنده‌درلر. بو مجبوریتی قبول ایدن محللرده بلا تفریق عرق ومذهب هرشخص مذکور آلایلره قبول اولونه‌بیله‌جکدر. سلاح التنه جمع اولندقلری اثناده ویا مانوورا صره‌سنده بو طابورلر نظامیه طابورلری کبی تدابیر انضباطیه‌یه تابع طوتیله‌جقلردر .

ولایات مجالس عمومیه‌لرینك صلاحیتی ١٣ مارت ١٣٢٩ (١٩١٣) تاریخلی قانون احکامنه کوره تعیین اولنه‌جقدر .

اك قیصه برمدتده ـ بو مدت ممکن اولدیغی قدر برسنه‌یی تجاوز ایتمیه‌جکدر ـ مفتش عمومیلرك نظارتی التنده یاپیله‌جق قطعی برتحریر نفوس ایکی منطقه داخلنده ادیان وجماعات والسنهٔ مختلفه‌نك برنسبت صحیحه‌سنی تعیین ایده‌جکدر. اووقته قدر مجالس عمومیه وانجمن اعضای منتخبه‌سی وان وبتلیس ولایتلرنده نصفاً مسلم ونصفاً غیرمسلم اوله‌جقدر.

ارضروم ولایتنده ـ تحریر نفوس برسنه ظرفنده اجرا اولونمدیغی حالده ـ مجالس عمومیه اعضاسی سالف الذکر ولایتلرده اولدیغی کبی مساوات اساسی اوزرینه انتخاب اولنه‌جقدر . سیواس ، خرپوط و دیاربکر ولایتلرنده مجالس عمومیه اعضاسی شمدیدن نسبت قاعده‌سنه توفیقاً انتخاب اولونه‌جقدر. بونك ایچون قطعی تحریر نفوسه دکین مسلمان منتخبلرك عددی صوك انتخاباته اساس اتخاذ ایدیلان لیسته‌لره کوره تعیین و غیرمسلملرك عددی دخی کندی جماعتلری طرفندن ابراز اولنه‌جق لیسته‌لره نظراً تقدیر ایدیله‌جکدر . مع‌مافیه ، موقت اولان بو اصول انتخاب شاید بعض مشکلات مادیه‌دن دولایی غیرقابل تطبیق کورولورسه مفتش عمومیلر سیواس ، خرپوط ، و دیاربکر ولایتلری مجالس عمومیه‌سنده‌کی اعضا مواقعنك تقسیمی ایچون بو ولایتلرك احتیاجات و شرائط حاضره‌سنه دها موافق دیکر برنسبت اصولی تکلیفنه صلاحیتدار اوله‌جقلردر .

مجالس عمومیه انتخاباتی نسبت قاعده‌سنه توفیقاً اجرا اولنه‌جق ولایاتك جمله‌سنده اقلیت طرفی انجمنلرده احراز موقع ایده‌جکدر .

مجالس اداره‌یه انتخاب اولنان اعضا کما فی السابق یاری یاری‌یه مسلم و غیرمسلم اوله‌جقدر . منحل اولدقجه پولیس و ژاندارمه قیدی خصوصنده ـ مفتش عمومیلرجه

برمحذور كورولمديكي حالده ـ ايكى منطقه‌داخلنده مسلم وغيرمسلملر آراسنده‌مساوات أساسى تطبيق اولنه‌جقدر . ينه بو ايكى منطقه داخلنده عينى مساوات اساسى ممكن اولديغى قدر ديكر مأموريتلرك توزيعى خصوصنده دخى تطبيق اولنه‌جقدر .

تأييداً للمقال بالاده مذكورالاسامى طرفلرندن اشبو ائتلافنامه امضا و زيرى تختيم ايدلمشدر .

درسعادت ٢٦ كانون ثانى ، ٨ شباط ١٩١٤

امضا — (امضا)

غولكه‌ويچ — سعيد حليم

روسلر بو ائتلافنامه‌يى كنديلرى ايچون جداً بويوك برموفقيت سياسيه‌عدايدرلر. بونك درجه‌سنى آكلامق ايچون روس مصلحت‌كذارى موسيو غولكه‌ويچك خارجيه ناظرى موسيو سازونوفه يازديغى تلغرافنامه‌نك آتيده‌كى فقره‌لرينى اوقومق كفايت‌ايدر.

روسيه سفيرى ديوركه [*] « بوغوص نوبار پاشا بكا ترك ارمنيلرينك مختاريت ويا تبديل تابعيت مسئله‌سنى ميدانه چيقارمغى اصلا ايستمدكلرينى و انلرك يكانه مقصدى برلين معاهده‌سنده مندرج بولونان و ١٨٩٥ سنه‌سنده روسيه و فرانسه و انكلتره طرفندن تنظيم اولنوب بوآنه قدر منسى‌قالمش‌اولان اصلاحاتك حيزحصوله‌چيقارلمسى ايدوكنى تكرار ايتدى . » والحاصل ذات عاليلرينك (موسيو سازانوف) بالذات وقوعبولان تشبثى اوزرينه قاعدهٔ نسبته‌توفيقاً انتخاب اولنه‌جق مجالس عموميه‌انجمنلرنده اقليتك اخذ موقع ايتمسى تأمين ايدلەبيلدى . بناءً عليه ٢٦ كانون ثانى ١٩١٥ تاريخلى ائتلاف نامه بلاشبهه ارمنى قومنك تاريخنده دها مسعود بر زمان جديدك ابتداسنى ارائه ايدر . صرف اهميت سياسيه‌سى اعتباريله ائتلافنامهٔ مذكورى ، بلغار اكسار خلفنى بالاحداث بلغار قومنى روم وصايتندن قورتاران ١٨٧٠ فرمانيله مقايسه‌ايتمك قابلدر . ارمنيلر كنديلرينك ترك بويوندروغندن تخليصلرى ايچون ايلك آديم آتلديغنى حس‌ايتملرى قابل دكلدر . ٢٦ كانون ثانى ١٩١٤ ائتلافنامه‌سى عينى‌زمانده روسيه‌نك بين‌الدول موقعى ايچونده بيوك بر اهميتى حائزدر . فى‌الحقيقه صدر اعظم ايله روسيه ممثلى طرفندن امضا ايدلمش وتركيايى ، روسيه‌يه قارشو ، دول اجنبيه‌يه معين‌المآل بر نوطه ارساله مجبور قيلمشدر ارمنى مسئله‌سنده روسيه‌نك باشلوجه رولى صورت رسميه‌ده نوعما تصديق واياستفانوس معاهده نامه‌سنك ١٦ نجى‌ماده‌سى بو صورتله تأييد ايدلمش ديمكدر . بوكيفيت روسيه‌نك بين‌الملل شرف وحيثيته‌حسن تأثير ايتمكدن و حكمدارينك نامنى شرق قريب خرستيانلرى قلبلرنده يكى بر هالهٔ نورانى ايله احاطه ايتمكدن خالى قالمه‌جقدر .

ارمنى مسئله‌سنده باب عالى ايله بر ائتلاف حصولى ضمننده سفير ، مشكلات

---

[*] نورونجى كتاب صحيفه ٢٤١

عظیمه اقتحام ایتمك مجبوریتنده قالدی . بر طرفدن ارمنیلرك ممكن مرتبه واسع اصلاحات الده ایتملری حقنده‌كی امل طبیعیلرینی ، دیكر طرفدن اصلاحات متصوره‌یی لاشی مرتبه‌سنه ایندیرمكه چالیشان بو مقصدله لایحه‌مزك بتون اساسلی اقسامنه اعتراض ایدن باب عالینك مقاومت عنودانه‌سنی حسابه قاتمق لازمدی . المانیایه‌كلنجه ارمنی مسئله‌سنده بزمله اكلاشمقده ایكی مقصدی واردی : بری باب عالی‌یه تركیانك منافعنك مخل اولمیان دها خفیف اصلاحاته موافقت صورتیله روسلرك دها واسع اصلاحاتنك اوكنه كچدیكنی سویلیه‌بیلمك ، دیكری كندی منطقهٔ نفوذی داخلنده عد ایتدیكی وبناءً نظر اهمیتدن دور طوتمق ایستمدیكی اطنه و حوالیسنده ساكن ارمنیلرك توجه و خشنودیسنی قازانمق ایدی . بو سببله المانیانك حركتی دائما خالصیتدن اوزاق بولونمش وكندی التزامی ارمنیلر ایچون بر كوسترش طرزنده قالمشدر . حقیقت حالده المان دیپلوماتلری تركلرك صادق مشاورلری ایدیلر .

امضا

غولكه‌ و . ج

روس مصلحتگذاری بو ارمنی اصلاحاتی ارمنستانك روسلر طرفندن اشغالی ایچون آتیلمش بر آدیم تلقی ایدییوركه بوندن دوغرو برشی اولاماز . موسقوف سیاستنك ارمنی اصلاحاتندن مقصدی نه اولدیغی پك كوزل اظهار ایدن بوسطرلرك روس طورونجی كتابنه نصل درج ایدیله‌بیلمش اولدیغنه حیرت ایدییورم . هرحالده « جناب حق جانیلره اعتراف جرم ایتدیرمش » دیمكده كندیمی حقلی بولیورم .

روسلر بوصوك سنه‌لرده‌قافقاسیا ارمنیلرینه قارشو سیاستلرینی تبدیل ایتمشلردی . اولجه ارمنیلری تضییق آلتنده بولوندردقلرندن دولایی حقیقی ارمنی اختلالجیلرینك روسیه‌یه قارشو دائما عدم امنیت واعتماد بسله‌مكده اولدقلرینی نظردقته آلان موسقوف شیطنتی درعقب تبدیل استقامت ایتمش ، اچمیازین مناسترینك مقدما مصادره ایدلمش اولان بوتون املاكنی اعاده ارمنی محكومین سیاسیه‌سی حقنده عفو عمومی اعلان ایتمك وسائره كبی لطفكارلغه باشلامشدی .

بوسیاست اوزمانه قدر روسلردن نفرت ایدن ارمنی اختلالجیلرینك‌ده كندیلرینه تمایلنی موجب اولمشدی . بوغوص نوبار پاشانك آوروپاده ابراز فعالیته باشلامسندن صوكره وبالخاصه ١٩١٣ سنه‌سی اواسطنده ارمنی اصلاحاتی حقنده روس تشبثاتنه مانع اولمق خصوصنده بزه معاونت ایتملرینی و آرتق بالقان محاربه‌سی ختام بولدیغی ایچون بوندن صوكره كوردلری دها زیاده تحت انضباطده بولندیرمق وبوسایه‌ده ارمنیلرك رفاهنی تأمین ایتمك بزجه ممكن اولابیله‌جكنی برقاچ دفعه طاشناقسوتیون رؤساسنه بیان ایتمشدك .

بونلرك كافه‌سندن آلدیغمز جواب « مادامکه دول معظمه ایشه باشلامشلردر آرتق بوندن صرف نظر ایتمك بزجه ممکن دکلدر ! » طرزنده ایدی .

٨/شباط/١٩١٤ ائتلافنامه‌سی بزم ایچون نه‌قدر أليم وروسلر ایچون نه‌قدر موجب انشراح اولور ایسه اولسون حکومت عثمانیه بو ائتلافنامه‌نك بوتون موادینی تطبیق ایتمکه تماميله قرار ویرمشدی فقط روس سیاستی ایچون احداث موانعده مشکلاتمی تصور اولنور ؟

اونلر ایچون مقصد شرقی آناطولیده حضور وسکونك قطعیاً پایدار اولماسی دکلمی ؟ بونك ایچون اولا ارمنیلری حمایه ایتمك واونلرك لهنه اوروپانك حسیات مرحمتکارانه‌سنی اویاندرمق لازمدر . فقط متعاقباً کورد بکلرینی وبکلردن دها زیاده صاحب نفوذ اولان مشایخی تشویق ایدرك بونلری هم حکومت و همده ارمنیلر علیهنه قیام ایتدیرمك ایجاب ایدر . بو مطالعه‌نك سوقیله روسیه حکومتی بر طرفدن معهود بدرخانی عبدالرزاق بکی روسیه داخلنده حمایه ایدرك کویا کوردستان پرنسلکی تشکیلی ایچون برچوق پاره‌لر ویرمش برطرفدن‌ده بتلیسده‌کی سیدطه‌یی بتلیس قونسولوسی واسطه‌سیله حکومت علیهنه قیام ایتدیرمشدر . بونی موسیو ماندلشتام انکار ایتمکه چالیشیورسه‌ده هرحالده حقیقتی ستر ایتمك ممکن دکلدر .

ارمنی اصلاحاتی مسئله‌سی بو طرزده جریان ایدوب دورورکن حرب عمومی ظهور ایتمشدی . حکومت عثمانیه آلمانیا ایله عقد ایتدیکی اتفاق ایجاباتندن اوله‌رق ایرکچ حربه اشتراکه مجبور اوله‌جغنه امین ایدی . بناءً علیه بویك مدهش واوزون اولان حرب عمومی سنه‌لرنده اصلاحات داخلیه ایله اشتغال ایتمك ممکن اولامایه‌جغندن شرقی اناطولی ولایاتی ایچون جلب ایدلمش اولان ایکی مفتش عمومینك ادامهٔ مأمو-ریتنه لزوم کورمه‌مشدی . ذاتاً بزم یکانه غایه‌مز بو حرب عمومی سایه‌سنده استقلال داخلیمزه برر ضربه تشکیل ایدن نه‌قدر مقررات دولیه وارسه بونلرك کافه‌سندن قورتلمق وبعدما کندی مملکتمزده شرائط محلیه‌نك ایجاب ایده‌جکی اصلاحاتی بالذات کندیمز یاپه‌رق حر و مستقل ملتلر کبی یاشامق ایدی .

قاپیتولاسیونلری و جبل لبنان امتیازاتنی رفع ایتمك اخص آمالمز اولدیغی کبی صوك زمانده روسیه‌نك جبر و تضییقی اثری اوله‌رق قبول ایتدیکمز شرقی آناطولی اصلاحاتنه عائد ائتلافنامه‌یی‌ده ییرتمق ایستیوردق .

عائد اولدیغی بحثده اوزون اوزادی‌یه ایضاح ایتدیکم وجهله بز بو حرب عمومی‌یه بوندن صوکره حیثیت پرور ملتلر کبی کمال استقلال ایله یاشامق نیتیله داخل اولمشدق . نیت بو اولونجه ظن ایدرسه‌م ارمنیلرك ساکن اولدیغی ولایتلرده اصلاحات اجراسی ایچون ایدی دشمنمز اولان روسیه‌نك تضییقیله امضا ایتدیکمز بر ائتلافنامه‌نك آرتق وجودی قالماز .

مع هذا بو مطالعات هیچ بر وقتده مملکتده اصلاحات یاپمامق فکرینك بزده موجود اولدیغنه دلیل اولاماز . اصلاحات عمومیه اجراسی املی بزده اوقدر بویوك بر قطعیتله موجود ایدی‌که اساساً بو اصلاحات داخلیه‌یی اجرا ایتمه‌دکجه مملکتده یاشامق امکانی اولامایه‌جغنه ایمانمز واردی . فقط بزجه بوتون اصلاحاتك مبدأی ایکی بچق عصردن بری باشمزه بلای آسمانی صورتنده دیکلمش اولان چارلغك محو اولدیغنی کورمك و اونك داخل مملکتده هر زمان ایقاع ایتدیکی انتریقه‌لره نهایت ویرمك ایدی . بوده حرب عمومی اثناسنده روسیه‌نك ازلمسنه بزم طرفمزدن اعظم جهد و اقدام کوسترمکله ممکن اوله‌جقدی .

بناءً علیه بوتون اصلاحات داخلیه تشبثاتی حرب عمومیدن صوکره‌یه تعلق ایتمك و شمدیلك ملتك قوای عمومیه‌سنی حربه تخصیص ایتمك الزم اوله‌جغنه قرار ویرمش و حتی بو نقطهٔ نظریمزی طاشناقسوتیون رؤساسنه‌ده سویله‌مکدن چکینمه‌مشدك .

نهایت حرب عمومی‌یه بزده داخل اولدق . دخولمزدن برقاچ کون صوکره واقع اولان تکلیف اوزرینه دردنجی اردو قوماندانلغنه تعیین اولنه‌رق استانبولدن سوریه‌یه کیتدم .

بوندن صوکره شرقی اناطولی ولایتلرنده نه‌کبی احوال جریان ایتدیکی دولتك نه‌دن طولایی ارمنیلرك عموماً تهجیرینه قرار ویردیکنی بیلمه‌یورم . اوصره‌ده استانبولده جریان ایدن مذاکراته قطعیاً اشتراك ایتمه‌دیکم کبی بوبابده نم مطالعه‌می دخی صورمه‌دیلر یالکز کونك برنده داخلیه نظارتندن ولایتلره تبلیغ اولنان برقانون موقت موجبنجه ارمنیلرك مهزوپوتامیایه نقل ایدیله‌رك حربك نهایتنه قدر اوراده اسکان ایدیله‌جکلرینی اوکرندم . باش قوماندانلق وکالتیده مأمورین ملکیه واسطه‌سیله اداره ایدیله‌جك اولان بوتهجیر اثناسنده اردو منطقه‌سندن کچه‌جك ارمنیلره برتجاوز وقوعنه میدان ویرلمامسی تبلیغ اولنیوردی . بوندن بشقه هیچ برشیدن خبرم یوقدی .

اوصره‌ده بن ایکنجی قنال سفری ایچون ١٩١٥ سنه‌سی صوك بهاری نهایتلرنده سوریه‌یه سوق ایدیله‌جك اولان قوای عسکریه‌نك یکانه منزل خطی اولان بوزانطی — حلب طریقی اوزرنده منزل تشکیلاتی یاپمق وبورالرده هر نوع ارزاق وذخائر ادخار ایتمکله مشغول ایدم . بومنزل خطنك عدم انتظامنی موجب اوله‌جق هر برتشبث نم نقطهٔ نظرمجه قنال سفری ایچون پك عظیم فناقلر موجب اوله‌جغی ایچون تهجیر اولنان ارمنیلرك بوزانطی‌یه کلمکده اولدقلرینی واورادن طرسوس واطنه طریقیله حلبه طوغری یورویه‌جکلرینی خبر آلدیغم زمان صوك درجه‌لرده حدتلنمشدم .

بوصره‌ده باش قوماندانلق وکالتیله سبق ایدن مخابراتم، اردونك حرب جریده‌لرنده محفوظ اولدیغی ایچون آتیاً نشر اولوندیغی زمان آکلاشیله‌جقدرکه بن ارمنیلرك

مەزوپوتامیایە کوندرلمسندن ایسە قونیە ، انقرە وقسطمونی کبی داخلی ولایتلردە یرلشدیرلملرینی مناسب کوربیوردم. فقط دولتجە قانون مخصوصە مستنداً تشبث ایدلمش اولان معاملەیە اعتراض جائز اولەمایەجغندن ارمنی مهاجرین قافلەلرینك اطنە وحلب اوزرندن مەزوپوتامیایە نقللرینە ممانعت ایدلمامسنە دائر امرقطعی آلدیغمدن چارناچار موافقت ایتدم .

اوصرەدە معمورةالعزیز ودیاربکر ولایتلری داخلندە ارمنی مهاجرین قافلەلری علیهنە تجاوزاتدە بولونلدیغنە دائر اوزاقدن اوزاغە خبرلر آلیوردم . تهجیر معاملەسی منحصراً مأمورین ملکیە طرفندن ادارە اولنیور واردولرك بوایشلە هیچ علاقەسی بولونمیوردی. فقط باشقە اردولر منطقەسندە مهاجرلرە قارشو وقوع بولان تجاوزاتك نم اردو منطقەمدە دخی وقوع بولماسنە قطعیاً تحمل ایدەمەیەجکمدن بوبابدە غایت شدید امرلر ویرمکی کندم ایچون برمجبوریت تلقی ایتدم .

وینە اوصرەدە بوزانطیدن حلبە قدر اولان طریق اوزرندە مهاجرلرك اعاشەسی ایچون مأمورین ملکیەجە کافی درجەدە وسائط اعاشە تدارك اولونەمادیغنی وارمنیلرك جداً آجینەجق برسفالتلە بوتون یول بویلرینە یایلمش اولدقلرینی خبر آلدیغمدن وضعیتی بالذات تفتیش ایتمك اوزرە حلبدن بوزانطیەیە قدر برسیاحت اجرا ایتدم واردویە مخصوص اولان منزل انبارلرندن ارمنی مهاجرلرینە اتمك ویرلمسنی امر ایتدیکم کبی منزل طبیبلرینك ارمنی خستەلرینی تداوی ایتملرینی تنبیە ایلەدم .

خلاصە بوتهجیر اثناسندە ارمنیلرە یاپیلەجق معاونتلرك اعظمی درجەسنی اجرا ایتمکدن فارغ اولمادمکە بواجراآتم اجنبی وارمنی بوتون حقشناس انسانلرك تحت اعترافندەدر .

ارمنی مسئلەسی حقندە آلمان خارجیە نظارتنك مخابرات رسمیەسنی نشر ایتمش اولان موسیو لیپسیوسك کتابندە بوامرلریمك واجراآتمك بعضیلرینك مندرج اولدیغنی شیمدی کوربیورم . بوصرەدە کرك استانبولە وکرك قطعات قوماندانلریلە ولایتلرە یازدیغم تلغرافنامەلر کاملاً اردو حرب جریدەلرندە مندرج اولدیغی ایچون برکون بونلر نشر اولوندیغی زمان بوتون بواجراآتمك سائقی اولان حسیات انسانیتکارانە هرکس نظرندە دها زیادە ثابت اولەجقدر .

اناطولی ارمنیلرینك تهجیرندن صوکرە اطنە وحلب ارمنیلرینك دخی تهجیری امری مأمورین ملکیەیە ویرلدیکی زمان بن بوکادە مخالف بولوندم . بومعاملەیە لزوم کورمەدیکمی وبوحالك دردنجی اردو منطقەسنك شرائط اقتصادیە وزراعیەسنە سوء تأثیرات اجرا ایدەجکنی اوزون اوزادیە استانبولە بیلدیردم . فقط مأمورین ملکیەیە ویرلمش اولان امرلرە مداخلە ایتمەیەرك یالکز اونلرە معاونت ایتمکلکم اخطار ایدیلدیکی ایچون بوکادە مانع اولەمادم .

شوقدر واركه بوتون ارمنی مهاجرلرینك مەزوپوتامیایه كوندرلمسی اوراده دوچار سفالت اولملرینی انتاج ایده‌جكنه امین اولدیغم ایچون بونلردن برچوقلرینك سوریه وبیروت وحلب ولایتلری داخلنه یرلشدیرلملرینی مناسب كوردم . وبوكا مساعده ایدلمسنی اصرار ایله استانبوله یازه‌رق موافقتلرینی استحصال ایتدم . ایشته بوسایه‌ده بوولایتلر داخلنده همان یوزاللی بیك قدر ارمنی‌یی اسكانه موفق اولدم .

بونلرك یتیملری ، طول قادینلری وار كیكاری ایچون نه‌كبی معاونتلرده بولونمش اولدیغمی بوراده تكرار ایتمكدن عادتا حیا ایدییورم . بكا اویله كلیوركه بونلری تفصیلاً ذكر ایتمكله قالقیشیرسه‌م برحس انسانیتكارانه ایله یاپدیغم بومعاونتلرك قیمت معنویه‌سنه خالل كله‌جك .

فقط بوقدر معاونتلریمه رغماً خارجی خصمای سیاسیه‌مزك بنی‌ده بوارمنی‌وقایعندن طولایی معنوی مسئول عد ایتمك ایسته‌دكلرینی وحتی متاركه اثناسنده استانبولده تشكل ایدن حكومت قاریقاتوری طرفندن تهجیر وتقتیلده مسئول مشترك صفتیله اعدامه محكوم ایدیلدیكم‌ایچون برپارچه تفصیلات اعطاسنی «مدافعۀ نفس» شریطه‌سنه موافق تلقی ایتدم .

بوایضاحاتمدن افكار عمومیه تقدیر ایدركه ارمنی تهجیر وتقتیل مسئله‌سیله بن ذره قدر علاقه‌دار دكلم . تهجیر قراری ویرلدیكی زمان مذاكراته اشتراك ایتمه‌دیكم كبی تقتیلی اجرا دكل بالعكس منع ایتدم . وتهجیرك حین وعقب اجراسنده مهاجرینه اعظمی معاونتلریمی بذل ایتدم .

فقط عجبا استانبولده بولونسه ایدم‌ده شرقی آناطولی ولایتلرنده واردونك كریلرنده جریان ایدن احواله واقف اوله‌رق مذاكراته اشتراك ایتسه ایدم تهجیر قرارینه موافقت ایتمه‌یه‌جكمی ایدم؟ بوراسنی شیمدی تقدیر ایده‌مم . وظن‌ایدییورم‌كه عمومی تهجیر كبی پك شدید وبوتون جهان مدنیتنك علاقه‌داراوله‌جنی برقرار اتخاذ ایده‌بیلمك ایچون ارقداشلرم پك بویوك‌اسباب ووثائق ألده ایتمشلردر . بوتفصیلاتی، كندیلرینك نشریاتندن پك یقین برزمانده اكلایه‌رق دفع شبهه ومراق ایده‌جكمزه شبهه ایتمیورم .

یالكز شوراسنه ایمان قطعی ایله قانع بولنیورم‌كه ارمنیلر قافقاس اردومزك كریلرینی تهلكه‌یه قویه‌جق و اردونك بالكلیه اضمحلالنی موجب اوله‌جق اختلاللره تشبثدن فارغ اولمامشلردر . اودرجه‌ده‌كه عموماً عثمانلی وطننی تهلكه‌یه قویه‌جق و آناطولینك كاملاً روسلر طرفندن استیلاسنی موجب اوله‌جق بر فلاكت عمومیه‌یه‌امكان حصول ویرمكدنسه‌ارمنی ملتنی عموماً ایقاع مضرته مقتدر اولمایه‌جق برساحه‌یه نقل ایتمكی ارقداشلرم موافق كورمش اوله‌جقلردر .

بن بومسائلده اعطای رأیه صلاحیتدار برموقعده بولونمادیغم ایچون بورالرینك تنویرینی ارقداشلریمك ویره‌جکی ایضاحاته و درمیان ایده‌جکی اسبابه ترك ایدییورم .

اثنای نقل وتهجیرده حادث اولان وقایعك اسبابنه کلنجه :

بونی یوقاریده ایضاح ایتدیکم کورد وتورك عنصرلریله ارمنی عنصری آره‌سنده آلتمش یتمش سنه‌دنبری تمیه ایدلمش اولان حس عداوت وخصومته عطف ایتمك ضروریدر . عصرلردن بری‌برآره‌ده یاشایان بواوچ ملتی یکدیکرینه خصم جان ایدن موسقوف سیاستنك الله بلاسنی ویرسون .

١٩١٥ تهجیری‌اثناسنده‌ارتکاب‌ایدلدیکنی ایشتدیکم جنایات جداً شایان نفرتدر. فقط ارمنیلرك اثنای اختلالده تورك وکورد علیهنده ارتکاب ایتدکلری جنایات‌ده شناعت وفجاعتده بونلردن آشاغی دکلدر . بوتون بوجنایتلرك سائقی هر نه‌اولورسه اولسون منع وقوعنه توسل ایجاب ایدردی . حکومت ، ارمنی جنایتلرندن تورك وکورد اهالی‌یی وعثمانلی‌اردوسیله عموماً عثمانلی موجودیت سیاسیه‌سنی صیانت ایچون تهجیری برچارۀ عاجل ومؤثر کبی تلقی‌ایتدی . فقط بونك نتیجه‌سنده کورد وتورك جنایتلرینه اسباب تحصل‌احضارایتدی . عجبا بونك باشقه دورلو برچاره‌سی یوقمیدی؟ ویا اثنای تهجیرده مهاجرینك تجاوزدن صیانتی ممکن دکلمیدی ؟ بونی تهجیره قرار ویرنلرله اونی اداره ایدنلرك ایضاحاتندن اکلایه‌جغز . هر حالده بن ادعا ایدییورم‌که کندی‌اردومك منطقه‌سندن‌ارمنیلرك اثنای مرورنده بعض منفرد وقایع مستثنااولمق اوزره مهاجرله تجاوز ایدلمسنه قطعیاً مساعده ایتمه‌دم .

مهاجرتك عرض ایتدیکی منظرۀ سفالته کلنجه ؛ روس‌استیلاسی اثناسنده ارمنی مظالم وجنایاتندن قورتلق ایچون دیاربکر اوزرندن حلب واطنه طریقیله قونیه‌یه و ارضروم و آذربایجاندن سیواسه التجا ایتمش اولان‌کورد وتورك مهاجرلرینك‌ارائه ایتدکلری منظره بوندن دها آز سفیلانه دکلدی. فقط اوبیچاره‌لر مسلمان اولدقلری ایچون هیچ برآلمان ویا آمریقا میسیونری اونلر ایچون راپورلر یازمادی و اونلرك فلاکت وسفالتی برلسان ادبی ایله تصویر ایتمك لزومنی وجداننده حس ایتمه‌دی .

حکومت عثمانیه‌نك‌شرقی آناطولی‌ولایتلرندن‌بریچق‌میلیون‌قدرارمنی نقل‌ایتدیرمش اولدیغنی وبونلردن آلتی یوز بیك قدرینك یوللرده قسماً قتل واتلاف‌ایدلمش وقسماًده آچلق وسفالتك تأثیریله اولمش اولدقلرینی قبول ایدەلم. فقط طربزون،ارضروم، وان وبتلیس ولایتلرینك روسلر طرفندن‌استیلاسی‌صره‌لرنده اورالرده ساکن‌اولان‌تورك وکوردلردن‌عجبانه‌قدری‌ارمنیلرطرفندن الکبا بارجه‌جنایات‌ایله‌اولدیرلمش اولدقلرینی‌ونه قدرینك اثنای هجرتده تلف اولدیغنی بیلن وارمی ؟ ایشته بز خبر ویره‌لم که بویوزدن اولن تورك وکوردك مقداری محقق بریچق میلیونی متجاوزدر . ارمنی قتل عامندن

توركلر مسئول اولويورلرده تورك و كرد قتل عامندن وسفالت عموميه‌سندن ارمنيلر نه ایچون مسئول اولميورلر ؟ يوقسه تورك و كوردك قيمتی مورغنتاولر، ماندلشتاملر وامثالی ـ پولتيقه‌جيلر نظرنده اولديغی كبی عالم انسانيت نظرنده‌ده سينكلر درجه‌سنده‌ميدر ؟

ارمنی مظالمنك و ارمنيلرك توركلر حقنده‌كی حس عداوتلرينك درجه‌سنی كوسترمك ایچون ايكی روس راپورينی[*] دقتله مطالعه ايتملرينی قارئلرمدن رجا ايدرم .

نصل ارمنی حسيات انسانيتكارانه‌سنی بكنديكزمی ؟

خير ، افنديلر ، خير ! بوملتلرك هرايكيسنی‌ده ناحق‌يره اتهام ايتمه‌يكز ! اصل قباحت بونلرده دكل بونلری يكديكری عليهنه بويله سباعانه صالديرمغه تشويق ايدن موسقوف سياستنده‌در . توركی اولديرمك ، اونك بيكلرجه سنه‌لك شهرت ملیه‌سنی محو ايدرك ميراثنه‌قونمق ايسته‌ين ، واساساً قان ایچمكدن بشقه هيچ برشی‌دوشونمه‌ين موسقوف ارمنی‌يی توركه مسلط ايتدی . تورك « اولمه‌مك ایچون ارمنی‌يی اولديرمك لازمدر » فكرينه دوشدی . ايشته بوندن شاهدی اولديغمز فجايع وحادثات ظهور ايتدی . برطرفده ادعا اولونديغی كبی آلتی يوز بيك ارمنی ديكرطرفده بربچق ميليون تورك وكورد زمين هلاكه سريلدی . شيمدی‌ده اوتانمق نه اولديغی بيلمه‌ين موسقوف سياستی و اونلرك مورغنتاو كبی احمق و بدلا يارداقجيلری بوتون قباحتی اولديرلمك ايسته‌نيلان توركه يوكلتمك ایچون جهان مطبوعاتنی يايغره‌لره بوغمغه چاليشيورلر .

ماندلشتام ارمنيلرك وان مستثنا اولمق‌اوزره هيچ بر طرفده اختلال ايتمه‌دكلرندن بحث ايديور . بن شرقی آناطولی ولايتلرنده و قافقاس اردومزك كريلرنده جريان ايدن حادثاتی بيلمه‌ديكمی يوقاريده سويله‌مش ايديسه‌مده كندی اردومك منطقه‌سنده جريان ايدن احواله تماماً واقفم .

١٩١٥ سنه‌سی اواسطنده زيتونده و اورفه‌ده ظهور ايدن حادثات تماميله برارمنی مسلح اختلالندن بشقه برشی دكلدی . موسی بابا طرفلرنده‌كی قيامده بو اختلال ترتيباتنه داخلدی . نجه قطعياً ثبوت بولمش حقايقدندركه اسكندرون كورفزينك مبدأی اولان رأس الخنزيردن باشلايه‌رق درت يول ، موسی بابا ، حلب ، عينتاب ، اورفه و زيتون طرفلرنده ايقاع ايديله‌جك بر ارمنی اختلالنك سوريه‌يی آناطوليدن تفريق ايده‌بيله‌جك بر تشبث اوله‌جغنی پك كوزل تقدير ايتمش اولان فرانسز وانكليز شرقی بحرسفيد اردولری قوماندانلری چناق قلعه محاربانك اك مدهش دملرنده ارمنيلره ويردكلری امر ايله بو اختلالی ايقاع ايتمشلردی . ذاتاً بوارالرده ارمنيلر چوقدنبری مستحضر بولوندقلرندن يالكز ايشه باشلامق ایچون برامر آلملری كافی ايدی .

عجبا بوقناعتمك طوغری اولماديغنی علاقه‌دار دولتلر مأمورين عائده‌سی ادعا

[*] راپورلر كتابك نهايتنه ذيل اولونمشدر .

ایده‌بیلیرمی ؟ شیمدی آرتق محاربه بیتمش اولدیغندن حقایق احواله واقف اولان افکار عمومیه او کنده بو نقطه‌لرك اعتراف ایدلمه‌سی پك ناموسکارانه بر حرکت ظن ایدرم.
اگر ماندلشتام بو حادثه‌لرك بر اختلال اولمادیغنی ویالکز مدافعهٔ نفس مقصدیله تشبث ایدلمش مسلح مقاومتلردن عبارت بولندیغنی ادعاده اصرار ایده‌جك اولورسه خبر ویره‌لمکه متفقلری اولان فرانسز وانکلیز ضابطاننددن بو اختلاللری ترتیب واداره ایدنلر کندیسنه جداً کولرلر .
ایشته ارمنی قتالی حقنده‌کی قناعتلرم ومعلوماتم بوندن عبارتدر .
الیوم حرب عمومی نهایت بولمش وعثمانلی سلطنتنك اك گزیده انجیلری اولان سوریه وعراق ایله جزیرة العرب مع التأسف جسم وطندن آیریله‌رق تورکیا، یالکز تورکاره عائد اولان مبارك آناطولیك کندی الندە قاله‌بیلمسنی تأمین ایچون مجادلاته باشلامشدر.
حرب عمومی اثناسنده اوچ میلیونی متجاوز قربان ورمش اولان زواللی ترکیه ایچون یگانه مدار تسلی برشیٔ وارسه عصر دیده دشمنی اولان چارلغك دخی محو وپریشان اولدیغنی کورمکدن عبارتدر . بوکون قافقاسیاده حادثاتك دوغوردیغی حکومتلر آره‌سنده برده ارمنستان جمهوریتی کوریورز .
فقط بنه کوریورزکه تورکیه ارمنیلری، باشده استانبول پطریقی زاون افندی اولدیغی حالده ، تورکلری اضرار ایده‌جك انتریقه‌لره توسل ایتمکدن واز کچمیورلر .
تورکلر آچمیازین و اریوان طرفلرنده بر ارمنستان جمهوریتی تشکل ایتمسنه قطعیاً مخالف دکلدرلر . فقط اوکا مقابل بو جمهوریتکده جنوبی قافقاسیا عناصر مختلفه‌سنك تشکیل ایتدیکی آزربایجان و کورجستان جمهوریتلری وآسیای صغرانك صاحب اصلیسی اولان عثمانلی ایمپراطورلغی ایله حس آمیزشده بولونمق ومال حریمنه کوزدیکمه‌مسنی قطعیتله طلب ایدرلر . ارضرومك ، بتلیسك ، وانك ، دیاربکرك ، معمورة العزیزك ارمنستان اوله‌بیله‌جکی خیال خامنی باخصوص عثمانلی ارمنیلرینك آرتق ابدیاً ترك ایتمه‌لرنی هم ده کندیلرینك هم‌ده تورکلرك استراحت وسعادتی نامنه توصیه ایده‌رم .
تورکیه ارمنیلری بوغیر قابل تأمین آرزولردن صرف نظر ایتدکلرنی بالفعل اثبات ایتدکلری کون و طنداشلری اولان تورك و کوردلرله پك دوستانه وصمیمانه بر حیات امرار ایتمکه باشلارلر . ایچلرندن مطلقا ارمنی اولمق ایستینلر ایچون قافقاسیا ارمنستان جمهوریتی اراضیسنه نقل ایتمك امکانی هرزمان موجوددر .
فقط تورکیه‌ده قالمق ایسته‌ینلرك بوندن صوکرا کندیلرنی لکه‌سز وخالص عثمانلی کوسترمکه چالیشمه‌لری وبوبابده ادنا شبهه‌یی داعی اوله‌بیله‌جك حرکاتدن توقی ایتمه‌لری شرطدر. آرتق تورك ارمنیلری آراسنده طاشناقسالغانلرك ، خینجاقلرك و سائره‌نك موقعی یوقدر. حتی بوتشکیلاتك قافقاسیا ارمنستانی ایچونده مضراولاجغی قناعتنده‌یم.

الیوم کرك جنوبی قافقاس جمهوریتنك و کرك عثمانلی ایمپراطورلغنك یکانه وظیفه‌سی یکدیکرینه ظهیر ومعین اوله‌رق خراب اولمش مملکتلرینك اعمارینه و حکومتلرینك تنسیق و تقویه‌سنه حصر مساعی ایتمکدن عبارتدر . بو درت حکومته توجه ایدن دیکر بر وظیفه‌ده موسقوف فلاکتینك بر دها کوه قافك بری طرفلرینه استیلا ایده‌مامسنی تأمین ایتمکدر . بونك ایچون بو درت دولت اره‌سنده منحصراً موسقوف استیلاسنه قارشی تدافعی بر اتفاق رجوده کتیرلمسی بیله اونلرك زمامداراننك اك اول دوشونه‌جکلری شیلردندر .

بم ارمنیلره نه‌قدر خیرخواه اولدیغمی هرکسدن زیاده بوکونکی ارمنی پطریقی زاوه‌ن افندی بیلیر . ١٩١٥ سنه‌سی کانون اولنده استانبوله کلدیکم زمان بالذات مومی‌الیه پەرا پالاس اوتلنده بنی زیارته کله‌رك پطریقخانه‌نك رسمی بر تقریریله بوتون ارمنیلر نامنه بیان تشکرات ایتمشدی . الیوم استانبول روم پطریقنك انتریقه‌لرینه آلت اولدیغنی خبر آلدیغم مومی‌الیهه بر ارمنی خیرخواهی صفتیله اخطار ایدرمکه یوقاریده سویله‌دیکم سوزلری غایت بویوك بر سکینت فکرایله تدقیق ایتسون . اوزمان بو نقاط نظریمك ارمنیلك نامنه نه بویوك فائده‌لر تأمین ایده‌بیله‌جکنی تقدیر ایدرك روم پطریقی ألنده اویونجاق اولمقدن بلکه تخلیص نفس ایده‌بیلیر .

اکر بز بو درت شرق قریب ملی بالاده عرض ایتدیکم کبی منحصراً موسقوفلره قارشی تدافعی بر اتفاق عقد ایتمز و شمالی قافقاس جمهوریتنك‌ده تشکل ایده‌رك بو اتفاقمزه داخل اولمسنه معاونت ایتمزسه‌ك سنه‌لردن بری هپمزی بویوندرغی آلتنده یاشاتمق ایسته‌ین روسیه‌نك ید ضبط و قهرینه دوشه‌جکمزه هیچ شبهه ایتمه‌یلم .

کیم بیلیر بلکه بر کون کلیر شیمدی انکلیز و فرانسز نفوذی آلتنه دوشمش اولان زواللی عربلرله عجملرده بوکونکی افندیلرینك الندن قورتیلورلرده بزم بوکون تشکیل ایده‌جکمز هیئت اتفاقیه‌یه داخل اولورلر . ایشته او زمان شرق قریب ملتلری کندی مقدراتلرینك حاکم مستقلی اوله‌رق احرارانه یاشایه‌بیلیرلر .

عثمانلی ، ارمنی ، کورجی ، ازربایجان ، شمالی قافقاسیه پولیتیقه‌جیلرینه ارائه ایتدیکم بو سیاسی غایه ظن ایدییورمکه شمدی‌یه قدر بر فساد و شورش یوواسی تلقی اولنان شرق قریبی یکرمی سنه‌یه وارمز جنتدن نشان ویره‌جك و خارجه قطعیاً عرض احتیاج ایتمه‌یه‌جك درجه‌ده مظهر معموریت ایده‌جك بر ماهیتی حائزدر .

عثمانلی ایمپراطورلغنك اکثریت عظیمه‌سنی تشکیل ایدن تورکلر ایچون بو غایه اساسلی بر صورتده موجوددر . یالکز اقلیتی تشکیل ایدن ارمنیلرك عثمانلی قالمق ایسته‌دکلری تقدیرده یتمش سنه اولکی عثمانلی ارمنیلری قدر صاف و حقیقی عثمانلیلق حسیاتی بسله‌دکلرینی اثبات ایتملری کافیدر .

ایشته بنم خون آلود ماضی‌یی ابدیاً دفن ایدرك فیضا فیض بر استقبال مسعود کشاد ایتمك ایچون تکلیفم ایتدیکم یکانه چاره بودر . دها اعلاسنی بوله‌جق اولانلرله اساسلی مذاکراته کیریشمکه بن‌ده ، بتمله هم فکر اولان ملتداشلرمده حاضرز .

صوك

علی کمال بوندن دیکی مکتوبلرک فوتوغرافیسی

[برنجی مکتوب]

[illegible]

علی کمال

١٧ شباط ١٩١٢

[ایکنجی مکتوب]

[illegible]

علی کمال

٤ نیسان ١٩١٢ ویانه

[اوچنجی مکتوب]

بر مکاریه‌دن افندم حضرتلری

لطفنامه‌کزی ملفوفیله برابر آلدم . تشکر ایدرم . ایشته بو دوراندکزده انشاالله

قوتیا ، انشالله اوده جلبم . حمیتکزه ، انسانیتکزه اعتمادم بیکالدر . اوقدر

دیه بیلیرم که ، سزلر حضرتلرکز دوقتورلرکزده بو اوزن کیشیلکده اولدیغی کبی طالبیز

وطن البته قورتولور . [illegible] جوره کنهکارز . بو حقیقتی تبلیغ ایتملیز . بویله

آدرس [illegible] هیچ اولمازسه [illegible] مستقبلی دوشونملیز . آورته‌ده او

وجدانیمی ایچون ده ماضی یی [illegible] کلمارز . [illegible] نشر ایچون .

بوتون منافقلرینه ده [illegible] ساکت [illegible] . بو فکرلری [illegible]

چهارشنبه ۲۰ ت ث ۱۹۱۲ علی کمال